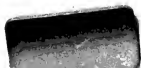
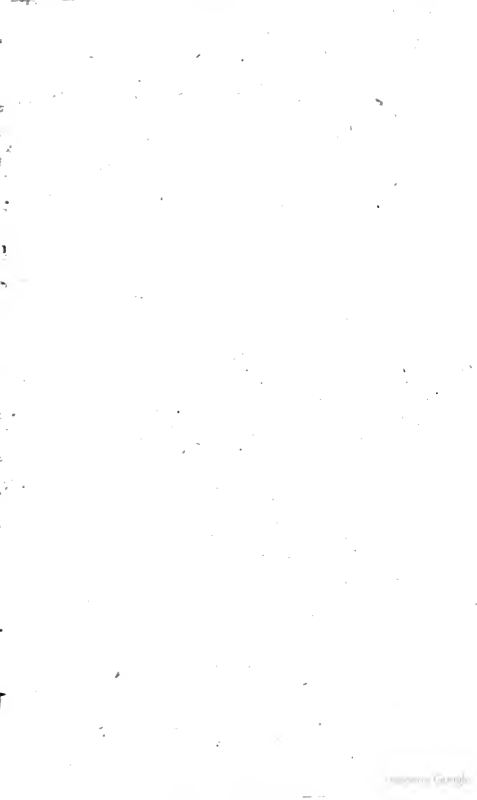

MAG 33/16

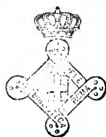
Q. HORATII FLACCI
CARMINA

QVINTI
HORATII FLACCI
CARMINA

EX RECENSIONE

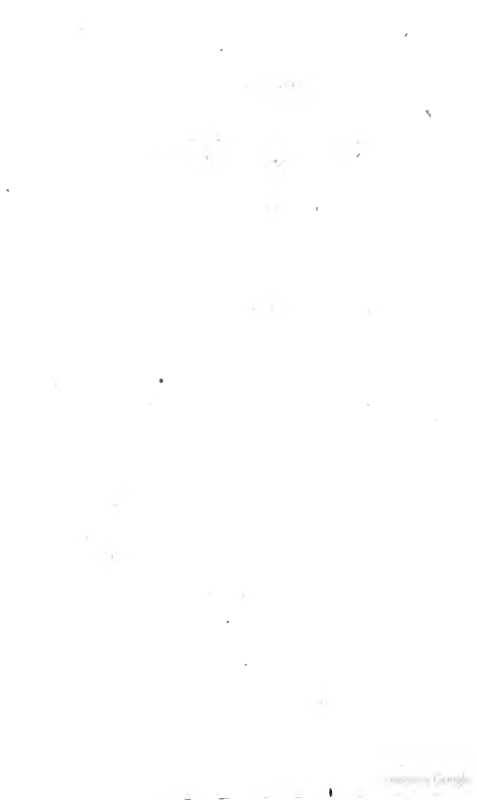
FRID. GVIL. DOERING.

TOMVS SECVNDVS.

AVGVSTAE TAVRINORVM
EX TYPIS IOSEPHI POMBA
ANNO MDCCCLXXX.

SATIRARVM.

LIBRI DVO

Q. HORATII FLACCI

SATIRARVM

LIBER PRIMVS.

SATIRA I.

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
 Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa
 Contentus vivat, laudet diversa sequentes?
 O fortunati mercatores, gravis annis
 Miles ait, multo iam fractus membra labore.
 Contra mercator, navem iactantibus Austris:

SATIRA I.

Poëta in causas vitiorum, quibus homines laborant, inquirat, easque præcipue ab avaritia repetit.

v. 1—3. *Qui fit, Maecenas cett.* Sensus: operæ pretium sane est quærere, Maecenas, quid sit, quod nemo sorte sua, sive secum deliberando delecta, sive fortuito oblata, contentus vivat, imo nemo non eos, qui diversum a suo vitæ genere sequuntur, felices prædicet? *ratio*, deliberatio; *odiscaris*, gravius pro obtulerit.

v. 4. *gravis annis* — multo iam fract. *membra labore*, qui iam sentit venientis senectutis molestiam, et virum multo labore exhaustarum defectum. Vir quidam doctus in Diario Trevoltensi anno 1715. mens. Iunii conciciebat *gravis armis*, quæ quidem lectio plures defensores nacta est; in iis quoque est *Wolfius: Horat. Erste Satire Lat. u. Deutsch* (Berol. 1813). At mihi antiqua lectio *annis* et simplicior, et verbis sequentibus multo iam fractus membra labore accommodatior videtur. *fractus membra* Graece, ut Od. I. 4. 21. *stratus membra*.

Militia est potior. Quid enim? Concurritur: horae
 Momento aut cita mors venit, aut victoria laeta.
 Agricola[m] laudat iuris legumque peritus,
 Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat. 10
 Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
 Solos felices viventes clamat in urbe.
 Cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem
 Delassare valent Fabium: ne te morer, audi,
 Quo rem deducam; si quis Deus, En ego, dicat, 15
 Iam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
 Mercator: tu consultus modo, rusticus: hinc vos,
 Vos hinc mutatis discedite partibus, eia;
 Quid statis? Nolint. Atqui licet esse beatis.

v. 7. *militia est potior* sc. mercatura.

v. 10. *consultor*, qui consulit iuris legumque peritum, qui v. 17. dicitur *consultus*, h. e. qui de iure respondet; — *sub galli cantum*, sub gallicinium, quod mediam noctem excipit.

v. 11. *Ille* (consultor, cliens), *vadibus datis* qui cett. quem causae dicendae necessitas addigit proficisci in urbem, ut ibi patronum consulat; *dati vadibus* pro vulgari: in iudicium vocatus; is enim, quem vadbatur accusator, debebat promittere vadimonium, h. e. *vades* (obsides, sponsores) dare, qui praesentiam in ius vocati sua fide et suo periculo praestarent; *vades* non in capitis tantum causis, sed, aequae ac *praedes*, in causis quoque privatis, uti hoc loco; vid. *Erneat.* in *Clav. Cic.* s. v. *vias*.

v. 13. *Cetera de genere hoc*, principium versus Lucretiani IV. 594.

v. 14. *Fabium*, quicumque demum ille fuerit, sive philosophus, sive

iurisconsultus, poeta iam cum ut hominem loquacem ridet; idem fortasse fuit, de quo sub fin. Sat. seq. *Fabio vel iudice vincam. ne te morer cett. ne te diutius delineam, audi; quod tendam*, nempe ad describendum hominum, nunquam sorte sua contentorum, ingenium.

v. 16. *Iam faciam* sc. ex vobis id, quod esse vultis.

v. 18. *mutatis partibus* sc. quas adhuc in vita egistis, pro vulgari: mutata vitae conditione.

v. 19. *Nolint*, equidem praetulerim alteram lectionem: *Nolunt*; oratio cohaeret sic: si quis deus ad homines, qui diversa sequentes laudant, dicat: accedite, ego statim vos mutabo in eos, in quos mutari cupitis; expectat paulisper deus, sed ii accedere et mutari nolunt. *licet esse beatis*, Graece pro: licet iis esse beatos; sic Sat. I. 2. 51. *munifico esse licet*; Sat. I. 4. 39. *dederim quibus esse poetis*. Sat. I. 6. 25. *fierique tribuno*. Epist. III. 372. *mediocribus esse poetis*.

Quid causae est, merito quin illis Iupiter ambas 20
 Iratus buccas inflet, neque se fore posthac
 Tam facilem dicat, votis ut praebat aurem?
 Praeterea, ne sic, ut qui iocularia, ridens
 Percurram, quamquam ridentem dicere verum
 Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi 25
 Doctores, elementa velint ut discere prima,
 Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
 Ille, gravem duro terram qui vertit aratro,
 Perfidus hic caupo, miles, nautaeque, per omne
 Audaces mare qui currunt, hac mente laborem 30
 Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
 Aiunt, quum sibi sint congesta cibaria; sicut

v. 20. *Quid causae est, quin*, quidni, nonne igitur merito Iupiter *illis*, h. e. ob illorum, modo aliquid appetitum, modo idem retusantium, inconstantiam, *ambas Iratus bucc.* *inflet.* qui ira exardescunt, buccas inflare solent; ridicule igitur exprimitur hac locutione imago irascentis.

v. 23. *Praeterea, ne cett.* ceterum, ne more eorum, qui res ludicras et iocosas ridendo percurrunt, ego quoque hanc rem seriam ridens percurram.

v. 25. *olim*, in comparationibus passim de rebus, quae factae sunt, et porro ita fieri solent; nonnunquam; nos *etwa, manchmal*; inf. Epist. I. 40. 42. *ut calceus olim*. Virgil. Aen. VIII. 391 seq. *Non secus atque olim, tonitru quum rupta coarctata Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.*

v. 27. *Sed tamen*; hae particulae, ut simpliciter *sed*, igitur, eleganter post longiorem parenthesis in interruptam orationem escipiunt; exempla Ciceroniana dedit Ernesti in Clav. Cie. s. v. *sed*. Oratio sibi respondet

sic: ceterum, ne videamur ridicula tractate velle, amoto ludō quaeramus seria.

v. 28. *Ille gravem duro — aratro*, elegans descriptio rustici.

v. 29. *Perfidus hic caupo*, repetit posita homines *diversa sequentes*, sed pro *legum iurisque peritis*, ne carperet et elevaret eorum studia, vel quia leti non lucri, sed honoris et utilitatis causa de iure respondebant, prudenter posuit *caupones*, qui lucri faciliendi et ditescendi gratia *perfide* homines, ad se divertentes, circumvenire solent, dum, parvo lucro intenti, merces, quas vendunt, corrumpunt, v. c. vinum aqua miscentes cett. Sic *caupones maligni* infra Sat. I. 5. 4. et sic *καπηλεύων* apud Graecos. *miles*, qui laborem in bello perfert, tam praedae, quam agrorum post facta stipendia accipiendorum spe plenus. *nautaeque*, et mercatores; supra in Od. II. 13. 14. *navita Poenus*, mercator Phoenicius. Sic. Epod. 16. 61. *Sidonii nautae*.

v. 32. *cibaria*, quibus alimur, con-

Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
 Ore trahit, quodcumque potest, atque addit acervo,
 Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri. 35
 Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
 Non usquam prorepat, et illis utitur ante
 Quaesitis sapiens, quum te neque fervidus aestus
 Dimoveat lucro, nec hiems, ignis, mare, ferrum,
 Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter. 40
 Quid iuvat immensum te argenti pondus et auri
 Furtim defossa timidum deponere terra?
 Quod, si comminuas, vilem redigatur ad assem.

gesta, accommodate ad exemplum *formicae*, quae in hiemale tempus mira sedulitate atque prudentia alimenta *congerit*: ex simplice sententia: *cibaria congesta more formicae*, enati sunt tres versus elegantissimi.

v. 33. *nam exemplo est*, sc. magno, quo rebus suis prospicit, labore. — *magni laboris*, suaviter per ἀντίτρον *formicae parvulae* tribuitur labor *ma-*
gnus.

v. 36. *Quae, simul* cett. at eadem, simulac sol in Aquarium transit, et tempus, quo annus circumactus est, pluviosum et triste reddit; pro simplice tempus hiemale. *annum inversum*, h. e. exactum; donec annus cursum suum peragit, dicitur *vertens*; quando cursum suum exegit, dicitur *inversus*. *Schol. Porphy.* «Ma-
 xime sole in Aquario constituto tempestates horrendae et frigora ingentia solent esse. Sol autem transit in Aquarium XVII. Calend. Febr.; in eo est diebus triginta usque ad XVII. Calend. Mart.»

v. 38. *et illis utitur ante Quaesitis sapiens*, et illis, quae ante congestit, ut animal sapiens, pro: sapienter hie-
 me fruitur. Iam transfert poeta exem-

plum *formicae* ad avarorum stultitiam; congerunt quidem avari, sicuti formica, divitias, sed iis non utuntur. Formica igitur homine avaro est sapientior.

v. 39. *hiems, frigus, ignis, mare, ferrum*, de rebus violentis, quae perniciem intentant.

v. 40. *Nil obstat tibi* cett. ne multa! enim nullo omnino periculo a divitiis conservandis te deterri patiaris, modo nemo, qui te ditior sit, reperialur.

v. 42. *defossa*, explicant *effossa*, et laudant *defossos specus* ap. Virg. Georg. III. 376. proprie enim non *terra*, sed *aurum* sub *terra defodi* dicitur. An *defossa*, ut in multis aliis locis, non ad nomen, cui adiectum est, sed ad nomen vicinum referri debet? ut in Satira sequ. v. 29. *vos subnata* non ad *veste*, sed ad *instita* referenda est; et sic *auri pondus defossum deponere* erit: defossum reponere, seponere, recondere, vel simpliciter pro *defodere*; *timidum*, accommodate ad ingenium hominis avari.

v. 43. *Quod, ideo hoc iuvat, quia, si comminuas*, aurum comminuitur,

At, ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
 Millia frumenti tua triverit area centum, 45
 Non tuus hoc capiet venter plus, ac meus; ut si
 Reticulum panis venales inter onusto
 Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
 Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
 Naturae fines viventi, iugera centum an 50
 Mille aret? At suave est, ex magno tollere acervo.
 Dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
 Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
 Vt tibi si sit opus liquidi non amplius urna,

si usum ex eo capias, al ex auro de-
 fosso usus capi nequit.

v. 45, 46. *Millia frumenti* celt.
 quamvis centum millia modiorum
 frumenti lerantur in area lua, ob hoc
 tamen (ob hanc tamen copiam) non
 plus venter tuus, quam meus, ca-
 piam; *frumenta*, quae lerebantur in
 area, b. e. in agro, ubi ad terendas
 fruges area facta est; conf. supra ad
 Od. I. 4. 40. iam *ipaa area terere* di-
 citur. Tibull. I. 5. 22. *Area dum mes-
 ses sole calente teret*. Virgil. Georg. I.
 492. *Nequicquam pingues palea teret
 area culmos.* hoc pro ob hoc, ideo,
 passim apud Nostrum. Sat. I. 2. 81.
 Sat. I. 3. 93. Sat. I. 4. 9. 6. 41. et
 52. et 87. 9. 8.

v. 47. *reticulum*, mantica sive pera,
 ex reti contexta.

v. 50. *viventi*, vix locus, puto, ido-
 neus ex scriptore aliquo, qui Horatii
 aetate vixit, afferri poterit, ubi im-
 personali refert iunctus sil dativus.
 Fuerunt igitur, qui *viventi* mutarent
 in *viventis*. Equidem mslim: *Vel
 dic, quid referat, intra Naturae fines
 vivens num iugera centum, an Mille*

aret? vel dic, quid prosit, num cen-
 tum, an mille iugera aret intra na-
 turae fines vivens, b. e. fruens iis,
 quae natura postulat; num—*an*, ut
 infra Sat. II. 5. 58. *num furis — an
 ludis*. Portasse *vivens*, eum post hanc
 vocem excidisset *num*, ab homine
 aliquo Latinae linguae imperito, ut
 metro succurreret, mutatum est in
viventi.

v. 52. *tantumdem haurire*, tollere,
 promere.

v. 53. *cumeris*. Schol. Acr. *cumerum*
 dicimus vas ingens vimineum, in quo
 frumenta conduntur. Sic ipse alibi
 (Epist. I. 7. 50.). *Sive cumerae dicun-
 tur vasa fictilia, similia doliis, ubi
 frumentum anum reponebant agricolae.*
*Tertio cumerae dicuntur vasa minora,
 quae capiunt quinque sive sex modios,
 quae lingua Sabinorum trimodiae di-
 cuntur.* *granaria* (ubi grana fru-
 gum servantur), nos *frucht-böden*,
frucht-magazine.

v. 54. *liquidi* (liquoris, aquae)
urna, ut infra Sat. I. 5. 91. *urna*,
 vas aquarium; nos *wasserkrug*, *was-
 ser-eimer*.

Vel cyatho, et dicas: Magno de flumine mallem, 55
 Quam ex hoc fonticulo, tantumdem sumere. Eo fit,
 Plenior, ut, si quos delectet copia iusto,
 Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer:
 At qui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo
 Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
 At bona pars hominum, decepta cupidine falso, 61
 Nil satis est, inquit; quia tanti, quantum habeas, sis.
 Quid facias illi! iubeas miserum esse, libenter
 Quatenus id facit; ut quidam memoratur Athenis
 Sordidus ac dives populi contemnere voces 66
 Sic solitus: Populus me sibilat, at mihi plaudo
 Ipse domi, simulac nummos contemplor in arca.
 Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 Flumina: quid rides? mutato nomine de te

v. 55. *cyatho*, iam de vase aquario minore, nos *becher*, *glas*; si *spectes* mensuram, *urna* continebat quatuor coogios, *congius* sex sextarios, sextarius duodecim *cyathos*.

v. 56. *ex hoc*, ante pedes manante. — *Eo fit* cett. sensus: hinc fit, ut ille, qui parvo fonte non contenti, ex magno flumine, qualis est Aufidus, haurire malint, huius fluctibus abrepti in aqua pereant, h. e. ut ille, qui parvis non contenti, ampliora et largiora usque appetunt, huius insatiabilis cupiditatis poenas luant; *ferat*, auferat, abripial; *Aufidus acer*, rapidus in Apulia fluvijs, nunc *Ofanto*; supra Od. III. 30. 40. dicitur *violens*, et Od. IV. 44. 25. *tauriformis*.

v. 62. *quia tanti q. h.*, *sis*, quia, quanta tibi divitiarum possessio, tanta tui sit aestimatio s. quantum honorum possideas, tantum tibi statuitur pretii.

v. 63. *Quid facias illi?* quomodo

illi succurras? nos *was willst du wohl mit so einem anfangen?* iubeas *nus. a. cett.* sine, quaeso, eum miserum esse, quoniam eum ita agere ei proinde miserum esse iuvat; *quatenus*, quandoquidem, quoniam. Od. III. 24. 30. *quatenus, heu nefas! virtutem incolumem odimus*.

v. 64. *quidam mem. Athenis*, homines, qualis hic Athenis fuisse narratur, ubique gentium reperiuntur. Respexit igitur fortasse poeta, ut putat *Heindorfius*, Romanum aliquem nobiliorem, quem, satis notum omnibus, invidiae evitandae causa nominare noluit.

v. 68. *Tantalus a labris* cett. Tu, qui nummos in arca tantum contemplaris, nec usum inde capis, idem fere facis, quod apud inferos Tantalus, qui sitiens aquam a labris fugientem captat.

v. 69. *quid rides?* Quid Tantalus ad me, ridens sis? *mutato nomine*

Fabula narratur: congestis undique saccis 70
 Indormis inhians, et tamquam parcere sacris
 Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
 Nescis, quo valeat nummus? quem praebeat usum?
 Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
 Queis humana sibi doleat natura negatis. 75
 An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
 Formidare malos fures, incendia, servos,
 Ne te compilent fugientes, hoc iuvat? horum
 Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
 At si condoluit tentatum frigore corpus, 80
 Aut alius casus lecto te affixit, habes, qui
 Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
 Suscitet ac reddat natis carisque propinquis.
 Non uxor salvum te vult, non filius, omnes
 Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae. 85
 Miraris, quum tu argento post omnia ponas,
 Si nemo praestet, quem non merearis, amorem?

cett. Enimvero ea, quae de Tantalo
 linguntur, si nomen iuum cum Tan-
 tali nomine mutaveris, egregie in te
 quadrant; quemadmodum enim ille
 videbat quidem ante ora aquam, nec
 tamen eam hauriebat, ita tu num-
 mos, tamquam pictas tabulas, contem-
 plaris, nec usum ex his capis. *inhians*)
 (αἰχμηός) *inhians* dicuntur, qui
 hians quasi ore (h. e. summa cupi-
 ditate) alicui rei imminet, toto ani-
 mo in aliqua re defixi sunt.

v. 73. *Nescis, quo valeat nummus?*
 an nescis, quo spectet nummi vis et
 pretium? h. e. cui rei adhibendus sit
 nummus? *valere* non simpliciter est
 spectare, sed exprimit simul vim,
 quam res, quae aliquo spectat, habet.
 — *sacris*, ἀναξήμασι puta.

v. 75. *adde, Queis hum. s. d. nat.*
neg. adde alia, quibus natura humana
 aegre nec sine dolore careat. Respicit

ea, quae ad corporis voluptatem et
 ad alia, quae natura postulat, perti-
 nent; *natura humana*, appetitus cui-
 que homini a natura insitus.

v. 78. *fugientes, servi*, qui aufu-
 giunt. *horum bonorum*, eiusmodi
 bonorum, quae tantas curas iniiciunt
 eorum possessoribus.

v. 80. *At si cett. malim: An, sic,*
 ut vers. 76. *An vigilare cett. ten-*
tatum, corpus, quod invadit et occu-
 pat morbus, tentari morbo dicitur;
 — *frigore*, quo agitari et corripi so-
 lent aegroti, h. e. feбри.

v. 83. *te suscitet*, te resiciat et mor-
 bo liberet. — *propinquis?* Doering.;
 quae distinctio recte se haberet, si *An*
 pro *At* legere placuerit, uti supra v.
 80 Vir doctus coniicit legendum. *T.*
 — *pueri atque puellae* infra Sat II.
 3. 430. *Invanum te omnes pueri clau-*
mantque puellae.

An sic cognatos, nullo natura labore
 Quos tibi dat, retinere velis, servareque amicos?
 Infelix operam perdas, ut si quis asellum 90
 In campo doceat parentem currere fraenis!
 Denique sit finis quaerendi; quoque habeas plus,
 Pauperiem metuas minus, et finire laborem
 Incipias, parto, quod avebas; ne facias, quod
 Vmmidius, qui, tam (non longa est fabula) dives, 95
 Ut metiretur nummos, ita sordidus, ut se
 Non unquam servo melius vestiret, ad usque
 Supremum tempus, ne se penuria victus
 Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
 Divisit medium fortissima Tyndaridarum. 100
 Quid mi igitur suades, ut vivam Maenius, aut sic,

v. 88. *Au sic*, recepi lectionem, quam ad fidem nonnullorum Codd. dedit *Fec.* Vulgo legebatur *Ac si*, *At si*, vel *Au si*. *Sic*, omnia argento postponendo, nullo lab., sponte.

v. 90. *Infelix operam perdas*, profecto id aequo vano et infelice studio tentes velisque, ac si quis cett. *parentem fraenis*; equi enim, non asini, pascunt fraenis.

v. 92. *quaerendi*, quaerendorum divitiarum. *laborem in colligendis divitiis positum*.

v. 94. *parto* sc. eo.

v. 95. Reiecta vulgari lectione *Vmmidius quidam*, dedi eam, quam, a *Bentleio* propositam, iam *Fec.* io teatum recepit; sed posui post *qui*, quod refereodum est ad *metuebat*, distiotionem minorem; *qui*, quamvis, *tam dives*, ut ommos metiretur, tam avarus, ut ommquam melius ac servo vestiret; tamen, ac victus penuria opprimeretur, ad mortem usque metuebat. Sed *Heindorfius* servavit ac defendit lectionem: *Vm-*

dus quidam, distiotione maiore post *fabula* posita. At primum *Horatius*, qui ne ad igoebilla quidem hominum nomina unquam apposuit *quidam*, multo minus *quidam* appositurus fuisset ad nomen hominis, qui, cum tam dives esset, ut ommos metiretur, siue dubio notus fuit omnibus; deinde verba: *non longa est fabula* (narratio) iocunde sciteotiam finiunt; denique, si *Horatius tam* omisisset ad *dives*, idem profecto ita ad *sordidus* omisurus fuisset; *tam dives* ut, ut v. 22. *tam facilis*, ut.

v. 99. *liberta*, quam usoris loco habuisse videtur *Vmmidius*.

v. 100. *fortissima Tyndaridarum*, altera *Clytaemnestra* (quod maritum suum *Agamemnonem* occidit), fortissima omnium liberorum *Tyodari*; *Tyndaridarum*, genere quidem masculino, ut observat *Bentleius*, sed utriusque sexus liberos, tam filias quam filios, complectente. *divisit medium*, pro vulgari *percussit*.

v. 101. *ut vivam Maenius aut sic*,

Vt Nomentanus? Pergis pugnancia secum
 Frontibus adversis componere? Non ego, avarum
 Quum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
 Est inter Tanaim quiddam socerumque Viselli. 105
 Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
 Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
 Illuc, unde abii, redeo. Nemone ut avarus
 Se probet, at potius laudet diversa sequentes?
 Quodque aliena capella gerat distentius uber, 110
 Tabescat? neque se maiori pauperiorum
 Turbae comparet? hunc atque hunc superare laboret?
 Sic festinanti semper locupletior obstat:

Vt Noment. suadesne mihi, ut ego, sicuti Maenius, aut Nomentanus vivam? vita luxuriosa homines isti bona sua obliquierant; fuerunt igitur nepotes, nequam, vel ut Horatius eos v. 104. appellat, *vappae*, *nebulones*. Pro *Maenius* alii legunt *Naevius*; sed quis in vero eiusmodi hominum nomine perscrutando operam perdat? de *Maenio* cf. Sat. I. 3. 4. Epist. I. 15. 26. de *Nomentano* Sat. I. 8. 11. Sat. II. 1. 22. Sat. II. 3. 224.

v. 102. *pergis pugn.* s. *F. a. comp.* pergis componere res, quarum altera alteri contraria est; *avaris* enim oppositi sunt prodigi; *frontibus adversis*, comparantur avari et prodigi cum gladiatoribus vel tauris, qui, dum inter se pugnant, adversis frontibus se invicem petunt.

v. 104. *vappam*) *vappa*, vitium vini (nam *vappa* proprie de corrupto vino dicitur) transfertur ad vitium hominis, qui bona sua turpiter profundit; est igitur iam *vappa* homo prodigus, homo nequam.

v. 105. *Est inter Tanaim*, cetera affert exemplum duorum hominum, quorum alter alteri, sicuti

avaro prodigus, opponitur. *Tanais*, Maecenatis libertus, spado, at socer quidam Viselli herniosus fuisse dicitur. Multum igitur inter se differebant isti duo homines.

v. 106, 107. *denique*, ne multa! ut paucis me expediam. *rectum*, τὸ ὀρθόν, quod ad certam normam recti fit.

v. 108. *Illuc, unde abii, redeo*, ad sententiam scilicet in carminis limine positam: a neminem sua sorte contentum vivere, sed diversa sequentes laudare. s. *Nemone ut avarus* iis, quae habet, contentus sit, et eos, quibus diversa est vitae conditio, laudet, *tabescatque*, quod cett.

v. 111. *maiori turbae*, numero, *pauperiorum*, non divitias quidem, sed, quantum ad vitam sustentandam opus est, habentium; sic *pauperes* saepe apud Horatium.

v. 113. *Sic festin.* cett. sensus et nexus: Hoc studio et hae cupiditate maiores usque divitias appetenti semper obstat alius, qui illo sit locupletior; huic igitur instat, sicuti

Vt, quum carceribus missos rapit ungula currus,
 Instat equis auriga suos vincentibus, illum 115
 Praeteritum temnens extremos inter euntem.
 Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
 Dicat, et exacto contentus tempore vitae
 Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
 Iam satis est: ne me Crispini scrinia lippi 120
 Compilasse putes, verbum non amplius addam.

SATIRA II.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,

auriga in ludia circensibus equis instat, iam praevectia, nihil curata a tergo relictos. — Versus huius comparationis, a ludis circensibus translatae, sunt elegantissimi, et alicuius in Satira Horatii versus occurrunt epicuri poetae anblimitate et numeris dignissimi; e. c. Sat. I. 5. 9. et 10. et 73. 74. Sat. II. t. 14. et 15. Sat. II. 3. 136. Sat. II. 8, 78. Epist. I. 7. 5—14.

v. 114. *carceribus*, loco in circo, unde equi, sublati repagulis, emittuntur in apectacula.

v. 119. *ut conviva satur*. Lambinus comparat Lucret. III, 951. *Cur non, ut plenus vitae conviva, recoedis?*

v. 120. *Crispini*) *Crispinus* philosophus et poeta ineptus (Sat. I. 3. 139.) et garrulus, de quo Schol. Acroch. et Crau. : *philosophi cuiusdam loquacissimi nomen, qui ἀπερὶστος (virtutis concionator) dictus est ; scripsit etiam versus de Secta Stoica. — Sed qui fit, ut Horatius, qui semet ipsum Sat. I. 5. 30. et 49. ad lippum refert, Crispinum, ut hominem lippum, carpat? Multa et mira de hac re disputata sunt ab interpre-*

tibus. Equidem puto, Horatium, contentum ab adversariis poetam lippum appellatum, hoc ridiculum convicii genus, a corpora vitio petitum, in eos, quos contemnebat, salse regressisse. *Lippitudo* autem aequae ac caecitas transfertur ad animum; hinc infra Sat. I. 3. 25. *lippas mala sua inunctis oculis pervidere dicitur.*

SATIRA II.

Ridet poeta stultitiam hominum, qui, dum vitia quaedam fugiunt, in contraria incurrunt (Ep. II. 3. 31. *In vitium ducit culpae fuga*).

v. 1. *Ambubai*. — Schol. Acr. *Ambubai* dicuntur mulieres tibicines Syrorum; etenim lingua eorum tibia sive symphonia ambubaia (secundum alios *ambub*, *ambub*, fistula) dicitur. Fuerunt mulieres circumforaneae, victum aibi quaerentes tam instrumenta musica tractando, quam se ipsas libidinis venales offerendo. *collegia*; iocose poeta hanc impudicam mulierum in locis publicis turbam dicit *collegium*. *pharmacopolae*, medicinam vendentes; nos *quacksalber*.

Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
 Moestum ac sollicitum est cantoribus Tigelli.
 Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esse.
 Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
 Frigus quo duramque famem propellere possit.
 Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
 Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
 Omnia conductis coëmens obsonia nummis:
 Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
 Respondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
 Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,

v. 2. *mendicis*, ad mendicos, iam non proprie ita dictos, referunt Isiacos ac Gallos, sacerdotes Cybeles, praestigiatos et alios eiusmodi generis homines, quorum professio parum a mendicitate abest. *balatrones*, infra Sat. II. 8. 22. *Servilius* *scurra* vocatur *balatro*; quo quidem cognomine notari videntur homines, qui, postquam bona sua perdiderunt, scurrilitate, dicacitate et humili adulatione gratiam eius, a quo alerentur, captasse videntur. Vid. *Erach. Encyclopaed.* V. Tom. VII. Schol. Acr. et Cruq. a hos *lucrosos* et *perditos* vocat a *Servilio Balatrone*, cuius in secundo lib. Sat. 8. 21. meminit; ex huius autem nomine similis vitae homines *balatrones* sunt appellati, a *balatru* fortasse dicti, quae vox intorta est et ridicula a cell.

v. 3. *cantoris* — *Tigelli*.) *M. Hermogenes Tigellius*, Sardus, libertinus, celebris modulator et musicus; Schol. Acr. a Mutato nomine per invidiam *cantorem* pro *musico* obtreptatorie dicit. Fuit autem modulator optimus, in Sardinia natus;

IIOR. Tom. II

is carmina Horatii negabat salis perite modulata, et idcirco carpitur ab illo. s. cf. Sat. I. 4. 72. et I. 10, 90.

v. 4. *benignus*, liberalis, nos *ein gütiger herr*. hic, alius ut v. 7, 41. 44. et supra Od. I. 4. 7. et saepe alibi.

v. 8. *Praeclaram rem stringat ingluvie* — praecleari patrimonii copias, tanquam arboris frondes, distringat h. e. perdat, absumat luxuria; — *ingrata*, quod respondit *ty malus* (h. e. prodigus), referendum ad ingrati animi nepotem vel filium, qui, quod accepit a parentibus, ingrato erga eos animo profundit.

v. 9. *conductis*, foenore a creditore acceptis; *creditor*, locat, *debitor* pro mercede sive usuris conducit pecuniam.

v. 10. *parvi animi*, quasi, qui parce vivit, pusillum, prodigus vero magnum animum ostendat.

v. 11. *ab his*, ab aliis, *ab illis*, ab aliis.

v. 12. *Fufidius*, avarus foenerator. — *vappae* cf. ad Sat. I. 1: 104.

B

Dives agris, dives positis in foenore nummis.
 Quinas hic capiti mercedem exsecat, atque
 Quanto perditior quisque est, tanto acrius urget. 15
 Nomina sectatur modo sumta veste virili
 Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
 Iupiter, exclamat, simul atque audivit? At in se
 Pro quaestu sumtum facit hic. Vix credere possis,
 Quam sibi non sit amicus; ita ut pater ille, Terenti 20
 Fabula quem miserum gnato vixisse fugato
 Inducit, non se peius cruciaverit atque hic.
 Si quis nunc quaerat: quo res haec pertinet? illuc:
 Dum vitant stulte vitia, in contraria currunt.
 Malthinus tunicis demissis ambulat; est qui 25

v. 13. *positis in foenore nummis*, sortibus foenori datis; de locutione: *penuniam in foenore ponere* pro foenori dare vid. *supra* ad Od. Epod. 2. 70.

v. 14. *Quinas hic cett.* hic unoquoque mense pro sorte foenori data quinas mercedes sive usuras extorqueat. — Apud Romanos aeque atque apud Graecos sortes a calendis cuiusque mensis usque ad sequentis mensis calendis foenori dari solebant; pro centum nummis vulgo usura sive merces unoquoque mense fuit unus nummus; uno igitur anno duodecim nummi; sed Fufidius, foenerator sordidissimus et impudentissimus, unoquoque mense quinas usuras, uno anno igitur pro centum nummis sexaginta nummos *extorcebat*; *extorcere* positum mihi videtur pro: extorquere, extundere, exprimere; *capiti*, debitori capitis; nos *heraus-schlagen*, *herausschneiden*, *erpressen*. Alii *capiti mercedes exsecat* explicant: sorti, dum eam debitori tradit, usuras statim detrahit, deducit; sed,

si hoc voluisset Horatius, pro *extorceat*, puto, scripsisset *desecat*.

v. 15. *Quanto perd.* cett. quanto quisque est nequior et ad opes perdendas proclivior, tanto acrius lucri faciendi gratia ei instat.

v. 16. *Nomina tironum sectatur*, sectatur tirones, ut eorum nomina in tabulas debitorum referat, sive ut eos sibi faciat debitores; hinc nomina simpliciter de debitoribus; vid. *Ernesti* clav. Cic. s. v. *nomen*. *veste virili*, toga pura. *duris sub patribus tironum*; iuvenes enim, qui duris et parcis parentibus utuntur, facile, ut aes alienum faciant, induci possunt ab insidiosis foeneratoribus.

v. 18. *in se*, in vitae suae fructum et iucunditatem, *pro quaestu sumtum*, pro largo quaestu largum sumtum; nos *etwas an sich wenden*.

v. 20. *pater ille*, Menedemus, se ipsum crucians, apud Terentium in *Heautontim*.

v. 25. *Malthinus* — iam exempla hominum, qui medium tenere non didicerunt, profert. *Malthinus*

Inguen ad obscœnum subductis usque facetus.
 Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
 Nil medium est. Sunt, qui nolint tetigisse nisi illas,
 Quarum subsuta talos tegat instita veste;
 Contra alius nullam, nisi olente in fornice stantem,³⁰
 Quidam notus homo quum exiret fornice, Macte
 Virtute esto, inquit sententia dia Catonis;
 Nam simul ac venas inflavit tetra libido,

tunica ad talos usque demissa incedit, alius tunica ad femur usque adstricta se ut hominem facietum conspicendum praebeat. Fuerunt, in quibus quoque est, *Heindorfius*, qui Horatium, notando vitium *Malthini*, *Maecenatem*, qui nonnunquam *disinctus* incesserit, oblique notasse autumarent. Sed quis addûci potest, ut credat, Horatium inter homines, quos producit, ridiculôs, simul dulce decus suum et praesidium, *Maecenatem*, ut hominem ridiculum recte designare voluisse? *ambulat* *ambulare*, ut *incedere*, *viam metiri* de illis qui incessu dignitatem affectant; conf. supra ad *Epod.* 4. 5.

v. 26. *facetus*, ridiculus; nos *possirlich*. vel *facetus* explica: dum hominis faciet et venusti speciem prae se ferre vult.

v. 27. *Pastillos*, unguentorum odores, pilulas (interprete *Erasmus*) unguentarias, nos *salbenküchlehen*, vel, ut vult *Heindorfius*: *wohlriechende morsellen, dem athem einem angenehmen geruch zu geben*. *Martial.* 4. 88. *hircum*, foedum odorem, qualis sub alis emittitur; cf. supra ad *Epod.* 12. 5.

v. 28. *nisi illas*, *Quar. s. t. teg. inst. veste*, nisi matronas, quae a vestitu circumscribuntur; matronae enim gerebant tunicam, ad talos usque porrectam, cui adnata fuit in-

stita, h. e. fascia, limbus; nos *eine falbet, eine kante*. *instita*, quod adiunctum est *tq. veste*, ad *instita* est referendum; cf. ad *Sat.* I. 4. 41.

v. 30. *nisi ol. in f. stant*, nisi prostibulum. *fornice stantem*; saepius apud optimos quoque poetas vocalis brevis in vocis alicuius fine, sequentibus duabus vel tribus consonantibus in proxima voce, haud producit; sic apud Nostrum in hac ipsa *Sat.* v. *infr.* v. 71. *velatumque stola*. *Sat.* I. 3. 44. *infastidire*; *strabonem*. *Sat.* I. 5. 35. *praemia scribae* cett.

v. 31. *Quidam not. h. cett. Schol. Acr. et. Cruq.* *Notus homo*, honestus et nobilis. Catone transeunte, quidam exit de fornice; quem cum fugeret, landavit et revocavit; postea, cum frequentius eum exeuntem ex eodem lupanari vidisset, dixisse fertur: *Adolescens, ego te laudavi, tanquam hic interdum venires, non tanquam hic habitares.* *Macte* (explicant pro magis aucte) *virtute esto*, nota formula, apud Livium praecipue saepius obvia qua, qui rem aliquam bene gesserunt, cum laude appellantur, et eam porro bene gerere iubentur; nos *bravo*.

v. 32. *sententia dia Catonis*, pro Cato, ut apud Lucilium: *Valeri sententia dia*. Exempla de hoc loquendi genere collegit *Lambinus* supra ad *Od.* III. 5. 13.

Huc iuvenes aequum est descendere, non alienas
 Permolere uxores. Nolim laudari, inquit, 35
 Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
 Audire est operae pretium, procedere recte
 Qui moechis non vultis, ut omni parte laborent,
 Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
 Atque haec rara cadat dura inter saepe pericla. 40
 Hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
 Ad mortem caesus; fugiens hic decedit acrem
 Praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
 Hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
 Accidit, ut cuidam testes caudamque salacem 45
 Demeteret ferrum. Iure omnes: Galba negabat.
 Tutior at quanto merx est in classe secunda!

v. 34. *Huc*, in fornices; *descendere*, erant enim fornices, ut observant interpretes, camerae cellae in aedium loco depresso et inferiore.

v. 36. *Sic me sc. facientem*, quod suavit Cato. *omni albi*, impudice et ad ingenium illius aetatis pro: matronae alba stola indutae; nam metretices, ut animadvertit Schol. Crisp., habebant nigram vestem.

v. 37—40. *Audire est cett.* Sensus: Operae pretium est vos audire, qui non vultis rem iis, qui libidinem suam apud uxores explere cupiunt, bene procedere, quomodo (ut) omni parte se male habeant, et quomodo voluptas multo dolore perturbata, et ea ipsa rara, inter dura saepe pericula, illis (cadat) contingat. Horatius iam in re levi facete imitatus est gravitatem Ennii, cuius versus vetus Scholiastes profert hos: *Audire est operae pretium, procedere recte Qui rem Romanam Latiumque augescere vultis.*

v. 43. *pro corpore*, ne ad mortem flagellis caederetur, vel poenam experiretur, quae in v. 45. commemoratur infra; Sat. II. 7. 67. de adultero: *dominoque furem Committis rem omnem et vitam et cum corpore fumam.*

v. 44. *perminxerunt*, paedicularunt. — *Calones* proprie, ut docet Festus, servi militum, dicti ita, quia ligneas clavas gerebant; quas Graeci *κῆλα* vocant. Sed inter servos domesticos quoque ii, qui ligno ferendo et aliis ministeriis humilioribus adhibebantur, appellati sunt *calones*, ut hoc loco et Sat. I. 6. 103. Epist. I. 14. 42.

v. 46. *Iure omnes*, omnes id factum esse iure aiebant, sed Galba negabat. Galbam, ex nobili fortasse gente Sulpicia ortum, ut adulterum vel certe adulterorum patronum notasse videtur Horatius.

v. 47. *merx*, libidinis fructus apud libertinas, quae corpore, tanquam

Libertinarum dico, Sallustius in quas
 Non minus insanit, quam qui moechatur. At hic si
 Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste ⁵⁰
 Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
 Esse; daret quantum satis esset, nec sibi damno
 Dedecorique foret; verum hoc se amplectitur uno,
 Hoc amat, hoc laudat: matronam nullam ego tango.
 Vt quondam Marsaeus, amator Originis ille, ⁵⁵
 Qui patrium mimae donat fundumque laremque,
 Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
 Verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
 Fama malum gravius, quam res trahit. An tibi abunde
 Personam satis est, non illud, quidquid ubique ⁶⁰
 Officit, evitare? Bonam deperdere famam,
 Rem patris oblimare, malum est ubicumque. Quid inter-
 Est, in matrona, ancilla peccesne togata?

mercé aliqua, quaestum faciunt; hinc *merx* v. 83. de venustatis et formae lenociniis.

v. 48. *Sallust.* idem, ut videtur, Crispus Sallustius, ad quem scripta est *Od. secunda libri secundi*, ubi vid. Argumentum. in quas *Non minus insanit*, in quas non minore libidinis furor fertur.

v. 51. *munifico* pro munificum, conf. ad *Sat. I. t. 19. benignus*, cf. *supr.* ad v. 4.

v. 52. *damno*, perdendo bona; *dedecori*, perdendo bonam famam.

v. 53. *hoc se amplē uno*, hoc uno libidinis genere sibi placet. v. 54. *hoc amat*, huic uni libidinis generi indulget; *hoc laudat*, hoc unum libidinis genus extollit, dum ait: *Matronam nullam ego tango*.

v. 55. *Originis*, fuerunt illo tempore Romae tres nobilissimae mimae et meretrices: Origo, Citheris (sive

Licoris) et *Arbuscula*; vid. *Serv.* ad *Virg. Eclog. X. 2.*

v. 58. *unde*, a quibus.

v. 60. *An tibi ab. Pers.* celt. qui matronam, in qua peccare possit, evitat, at in libertina, quam sectatur, peccat, is non rem ipsam, non illud, quod ubique damno et dedecori est, sed personam tantum evitat, personae tantum, non rei discrimen facit; — per personam iam designatur matrona, — matrona est persona honesta, libertina persona minus honesta; ubique in quaque persona i. e. muliere. *rem patris* (patrimonium) oblimare, limo obducere, in limum et coeum quasi abicere, uti fere dilapidare pro turpiter profundere.

v. 62. *Quid interest celt.* Ergo peccas; nam eodem redit, utrum in matrona, an in ancilla pecces.

v. 63. *ancilla togata*, libertina

Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
 Nomine deceptus, poenas dedit usque superque 65
 Quam satis est, pugnīs caesus ferroque petitus,
 Exclausus fore, quum Longarenius foret intus.
 Huic si mutonis verbis mala tanta videntis
 Diceret haec animus: Quid vis tibi? numquid ego a te
 Magno prognatum deponco consule cunnum, 70
 Velatumque stola, mea quum conferbuit ira?
 Quid responderet? Magno patre nata puella est.
 At quanto meliora monet pugnantiacque istis
 Dives opis natura suae, si tu modo recte
 Dispensare velis, ac non fugienda petendis 75
 Immiscere! Tuo vitio rerumne labores,
 Nil referre putas? quare, ne poeniteat te,

cui, antes ancillae, nunc togam ge-
 alare licebat.

v. 64. *Villius in Fausta* cett. non
 Villius, sed T. Annius Milo, ex Ci-
 cerone satis notus, Faustae maritus,
 et proinde Sullae, patria Faustae,
 gener fuit. Sed Villius, idem fortasse
Sexus Villius, quem Cicero (Ep.
 ad Fam. II. 6.) ad Milonis amicos
 refert, cum unus adulterorum, quos
 Fausta, mulier libidinosa, admittere
 solebat, gener quodammodo Sullae,
 qui eius filiam Faustam uxoris loco
 habebat in adulterio, vel videri vo-
 luit vel iocose ita appellatus est. Idem
 tamen hoc nomen generi Sullae, vel
 hac gloriola, se quodammodo gene-
 rum Sullae esse, misere deceptus est.
 Nam cum aliquando intrare vellet
 domum Faustae, cui iam aderat alius
 adulter, Longarenius, foribus exclu-
 sus, pugnīs caesus, ferroque petitus
 est. *in Fausta*, in libidinis fructu
 cum Fausta; *usque superque Q. s.*
 est, usque eo, donec satis superque
 est. *fore pro vulgariore foribus*:

exempla, ubi *foris* in singulari po-
 nitur, vide in Lexicis.

v. 68. *Huic si* cett. iunge: *si huic*
 (*Villio*) *animus* (sortis quam ex-
 pertus sit, considerantis) *mutonis*
tanta mala videntis verbis diceret haec
 pro vulgari: quodsi muto tantorum
 malorum testis haec Villium allo-
 queretur his verbis: *Quid* cett.

v. 70. *magno consule*, ut v. 72.
magno patre, Sulla; ex hoc versu,
 Villium in Fausta fuisse adulterum,
 dilucide apparet.

v. 72. *puella*, Fausta, uxor Mi-
 lonis; *puella* et *virgo* passim de ux-
 oribus, vid. supra ad Od. III. 44. 40.

v. 74. *dives op. nat. suae*, at quanto
 meliora et istis contraria suadet na-
 tura, quae, quas habet, opes et praes-
 idia largiter suppeditat.

v. 76. *Tuo vitio* cett. num parum
 interesse putas, utrum tibi ipsi, qui
 fugienda petis, an rebus, quas tibi
 obistas contemnis, culpa tribuenda
 sit? *vitio*, culpa, ut passim.

Desine matronas sectarier, unde laboris
 Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
 Nec magis huic, niveos inter viridesque lapillos 80
 Sit licet, hoc Cerinthe, tuo tenerum est femur aut crus
 Rectius, atque etiam persaepe togatae est.
 Adde huc, quod mercem sine fucis gestat, aperte,
 Quod venale habet, ostendit, nec, si quid honesti est,
 Iactat habetque palam, quaerit, quo turpia celet. 88
 Regibus hic mos est: ubi equos mercantur, opertos

v. 78. unde, a quibus.

v. 79. est, licet, datur. ex re, cuius copia datur.

v. 80—82. *Nec mag.* h. cett. nec tamen (*huic*) matronae, licet nivei (unionibus) et viridibus (amaragdis) lapillis exsplendescenti, (*haec*) ob hoc, ob haec ornamenta, femur est, quod magis tenerum, aut crus, quod magis rectum sit tuo, Cerinthe, (*atque etiam*) immo togatae (libertinae) persaepe est melius. hoc pro ob hoc, cf. ad Sat. I. 1. 46. *Cerinth.*) *Cerinthus*, ex Tibullo quoque notus, formae pulchritudine tum temporis insignis fuit.

v. 83. mercem, venustatis lenocinia, cf. ad v. 47. *sine fucis*, sine externis ornamentis, quibus oculos ad se advertere student matronae.

v. 84, 85. *venale*, apte respondet voci *merx*. nec, si quid hon. est, iactat cett. nullum interpretum in hoc loco haesisse, valde miror; particulam nec, unice, ut res clamat, ad quaerit referendam, ad unum omnes ad iactat et palam habet referunt, candemque particulam ad quaerit repetendam vel supplendam esse putant; at sic sensus exit ineptissimus; quomodo enim libertina, quae, quod venale habet, aperte ostendit, id, quod honestum vel pulchrum est,

non iactare, non palam habere dici potest? nonne aperte ostendere et palam habere usus idemque est? nonne posita id, quod modo dixit, aliis verbis repetit? Aperte hic locus corruptus est, quem ita legendum et distinguendum a se suspicor: nec, si, quod honestum est, iactat habetque palam, quaerit, quo turpia celet; h. e. nec, quamquam id, quod pulchrum est, iactat et palam habet, quaerit (quo) quomodo (sicuti matronae per stolam) turpia celet. Confirmatus autem sum in hac emendatione, postquam vidi, in quibusdam Codd. apud Peam pro honesti vere legi honestum. si pro quamvis, etsi, saepius, vid. *Drakenb.* ad Liv. XXXIII. 49, § 3. honestum, pulchrum, venustum; sic *fucis* vel *forma honesta* pro pulchra, apud Terent. Andr. I. 4. 95. Eumuch. I. 2. 52. et II. 4. 24. et IV. 4. 45. caput honestum ap. Virg. Aen. X. 433.

v. 86 seqq. *Regibus hic m. est* cett. sententiarum nexus hic fere est: Qui matronas sectantur, externa earum specie non raro se decipi patiuntur; prudentius agunt potentiores; hi, ubi equos mercantur, ne externam eorum speciem, decoram faciem, molles pedes, pulchras clunas, breve caput, arduam cervicem contemplando

Inspiciunt, ne, si facies, ut saepe, decora
 Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem,
 Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix:
 Hoc illi recte: ne corporis optima Lyncei 90
 Contemplere oculis, Hypsea caecior illa,
 Quae mala sunt, spectes! O crus, O brachia! Verum
 Depygis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
 Matronae praeter faciem nil cernere possis,
 Cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis. 95
 Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
 Hoc facit insanum), multae tibi tum officient res,
 Custodes, lectica, ciniffones, parasitae,

ab iis, quae in iis vitiosa sunt, observandis avertantur, equos velamentis opertos emere solent. si fac. dec. *Moll. f. p.* est pro vulgari: si facies decora et pes mollis est. Non enim *pedem mollem* cum interpretibus ad equorum vitia refero, ut *pes mollis* sit: imbecillis, infirmus, sed ad equorum laudem, quia in pulchro equo vel maxime placet *pes mollis* h. e. tenuis, et proinde agilior, flexibilior. Sic de saltantibus *membra mollia* apud Lucret. IV. 977. et *brochia mollia* apud Ovid. Art. Am. I. 598. Immo apud Virgilium quoque Georg. III. 75. *crura mollia* ad laudem generosi equi referuntur. *Regibus*, ditioribus, beatioribus, ut passim.

v. 90—93. *Hoc illi recte* scil. facinorosi, et hoc tibi exemplo esse potest, ne in contemplandis corporis partibus pulchrioribus Lynceo sis oculatio, at in illis, quae foeda sunt, Hypsea caecior. *Lynceus*, filius Apharei, Argonautarum unus, ita valuisse traditur oculis, ut eorum acie loca remotissima, immo Orcum, assequi posset. *Hypsea*, mulier,

caecitate tum temporis nota. O *crus*, O *brachia*! primo matronae alicuius adspectu exclamas. Observabatur Horatio Epigr. Philodemi XXI. Analect. 46. p. 88. 106. *depygis* (*ἀπυγός*) quae est, ut Horat. loquitur supra Epod. VIII. 5., *aridis natibus*. *nasuta*, nimis longo naso deformis:

v. 94. *Matronae* celt. seosus: apud matronam praeter faciem externam nihil tibi cernere licet; matronae, eoim, nisi qua similis est Catiae, matronae impudicissimae, *veste demissa*, h. e. stola (ut dicitur io v. 99.) ad talos demissa, cetera tegunt. De Catia, foedae libidinis matrona, quae, stola oon demissa, sed sursum tracta, pellicere studebat libidinosos, vid. *Schol.*

v. 96. *vallo*, stola, tanquam vallo,

v. 97. *hoc*, obstaculum. *multae res*, multa alia.

v. 98. *custodes*, fuerunt plerumque eunuchi, qui matronae custodiendis et observandis addi solebant; vide quoque laudat *Heindorf*. *lectica*, interclusae enim ab aditu fuerunt matronae, cum in lectica a lecticariis vel

Ad talos stola demissa et circumdata palla,
 Plurima, quae inuideant pure apparere tibi rem. 100
 Altera nil obstat; Cois tibi paene videre est
 Vt nudam; ne crure malo, ne sit pede turpi,
 Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
 Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
 Quam merce[m] ostendi? *Leporem venator ut alta* 105
In nive sectetur, positum sic tangere nolit,
Cantat, et apponit: Meus est amor huic similis; nam
Transvolat in medio posita, et fugientia captat.
 Hiscine versiculis speras tibi posse dolores

quatuor vel sex vel octo (octophoria) portarentur; cf. ad Catull. X. v. 16. et 20. *cinisflones*, qui crispabant matronarum crines; dicti ita, quia ad calamistram calefacienda prius sub cinere stando suscitabant; hinc appellati sunt etiam *cinerarii*. *parasitae*, ergo matronis quoque assidere solebant mulierculae, quae garulitate sua earum gratiam caplare et sic illas liberales erga se reddere studebant.

v. 100. *rem*, omnem corporis formam.

v. 101. *Alterā nil obstat*, altera nihil offendiculi tibi obicit; sive, ut explicant: quod ad alteram attinet, in ea nihil tibi obstat. *Cois* cett. iunge: *est* (licet, *ἔστιν ἰδίῳ*) tibi *videre* (libertinam) *paene ut nudam Cois*, pro: in Cois vestibus, bombycinis, et ob tenuitatem admodum pellucidia, Tibull. II. 3. 53. *Illā gerit vestes tenues, quas femina Coa Texuit, curatas disponitque vias; ubi vid. Interpp. Ovid. Art. Am. II. 298. Sive erit in Cois, Coa decore puta.*

v. 101. *pretium avellier*, pecuniam pro merce cupide auferri.

v. 105—108. poeta sententiam, ea, quae facile haberi possint, vulgo contemni, ea vero, quae non nimis difficultate haberi possint, cupide appeti a per cantilenam, tum satis notam, a Callimacho in Epigr. XXXII. relatum, exprimit. Qui matronas sectatur, *cantat*, ut (quomodo) *venator leporem in alta nive sectetur, positum sic* (leporem in medio vel ante peles cubantem) *tangere nolit; et apponit: huic* (venatori) *similis est meus* (matronarum) *amor* cett. apud Callinachum l. I. Χοῦμός ἐστι τοῖσδε τὰ μὲν πύργοντα διώκειν Οἶδε, τὰ δ' ἐν μέσῳ κίμην παραίταται. — *sic positum*, ut Horatius scripsit *sic* haec particula explicanda videtur: *sic temere*, ut supra Od. II. 11. 14. vel *haec Pinus iacens sic temere* (sed ibi *temere* adiectum est); vel *sic* est *in medio*, quod in v. 108. ad *posita* additur; *positus lepus* iam est lepus non currens et fugiens, sed in cubili iacens. Equidem tamen pro *sic* malim *sed*; sic omnia bene ubi respondent; apud Callimachum quoque est l. I. τὰ μὲν — τὰ δέ. Fortasse et in v. 108. pro et *fugientia* aptius *legris* at *fugientia*.

Atque aestus curasque graves e pectore tolli? 110
 Nonne, cupidinibus statuatur natura modum quem,
 Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
 Quaerere plus prodest et inane abscindere soldo?
 Num tibi, quum fauces urit sitis, aurea quaeris
 Pocula? num esuriens fastidis omnia praeter 115
 Pavonem rhombumque? tument tibi quum inguina,
 (num, si
 Ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
 Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
 Non ego; namque parabilem amo Venerem facilemque.
 Illam: Post paulo, sed plura, si exierit vir, 120
 Gallis, hanc, Philodemus ait, sibi, quae neque magno
 Stet pretio, neque cunctetur, quum est iussa venire.
 Candida rectaque sit, manda hactenus, ut neque longa,
 Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
 Haec ubi supposuit dextro corpus mihi laevum, 125

v. 111—113. *Nonne?* sensus: nonne utilius est quaerere, quem modum natura in explendis cupiditibus tenendum praescribat? quid illa sibi negatum latura, quid a se negatum sine dolore non laturum sit, sive: quibus ferendis naturae par, quibus ferendis impar futurum sit, et vana atque inania a solisioribus distinguere?

v. 120 seq. *Illam cett.* sensus: illam mulierculam, quae moras necciat dicendo: « paulo post te admittam: sed affer, quaeo, quod plura sit pretii; veni, si vir exierit; » a Gallis (sacerdotibus Cybeles, qui, quia erant avirali, moram illam ferre possent) expectandam esse, et hanc, quae neque cett., se sibi expetere, Philodemus ait. Editum est a Keiskio,

et post eum a Brunckio, Epigramma Philodemi, quod plures (in quibus est etiam Heindorfus) ab Horatio expressum esse putarunt. Sed illud a recentiore quodam homine ex hoc ipso Horatii loco, perperam intellecto, elictum et Philodemo per fraudem tributum esse, docuit Amicisa. Iacobinus in *Wolffii Analect.* Vol. I. p. 357.

v. 123 seq. *Candida cett.* alba sit colore et erecta corpore, hactenus tamen externi cultus et elegantiae studiosa, ut sibi caveat, ne praeter naturam aut nimis alba (cerussae usu), aut nimis longa (crepidarum suppositurum, ut observat vetus Schol., usu) videri velit. *recta, erecta; sic homines recti* apud Catull. X. 20. ubi cf. not.

Ilia et Egeria est; do nomen quodlibet illi,
 Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
 Ianua frangatur, latret canis, undique magno
 Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
 Desiliat mulier, miseram se conscia clamet, 130
 Cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mi.
 Discincta tunica fugiendum est ac pede nudo,
 Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
 Deprendi miserum est; Fabio vel iudice vincam.

SATIRA III.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
 Vt nunquam inducant animum cantare rogati,

v. 126. *Ilia et Egeria est*, altera mihi quasi est Ilia vel Egeria, h. e. aequae mihi cara est, ac nobilissima quaeque mulier; *Ilia*, Rhea Sylvia, mater Romuli et Remi; *Egeria*, nympha, quacum nocturnos congressus sibi esse simulabat Numa.

v. 129. *vepallida*, male pallida, ut *vesanus* et alia. *conscia* sc. furti. Scholiast. Crug. *ancilla conciliatrix adulterii et conscia nunc dominae*.

v. 134. *haec*, ancilla, *metuat* cruribus, metuat, ne crura sibi suffringantur a domino ex agro redeunte; — *doti deprensa*, coniuges in adulterio deprehensae timere debebant de dote, quam secundum leges perdebant adulterae.

v. 133. 4. *ne nummi pereant*, supra v. 43. *dedit hic pro corpore nummos*; — *pyga*, natibus deprehensorum adulterorum impingebantur raphani mugilesque. cf. ad Catull. XV. 19. — *denique*, pro saltem vel insuper. —

Fabio vel iudice vinc. id miserum esse evincam ei probabo vel Fabio iudice. Schol. Crug. *Satis urbane notat Fabium iuriconsultum aliquando in adulterio deprehensum fuisse. Fortasse idem Fabius, quem poeta supra Sat. I. 1. 13. ut hominem loquacem ridet. Si verum est, quod ibi observavit vetus Scholiastes, hunc Fabium aliquot libros, ad philosophiam Stoicorum pertinentes, scripsisse, lepide Horatius Fabium, vel Stoicum, concessurum ait, sortem deprehensi adulteri miserrimum esse. Stoici enim summum quemque dolorem aequo animo ferendum esse docebant.*

SATIRA III.

Amicorum vitia leniter ferenda, neque omnia, in quibus peccant amici, ad vivum resecanda esse.

v. 1. *cantoribus*, de musicis in universum, sive fidibus sive voce cantantibus. cf. ad Sat. I. 2. 3.

Iniussi nunquam desistant. Sardus habebat
 Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
 Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
 Quicquam proficeret; si collibuisset, ab ovo
 Vsque ad mala citaret Io Bacche! modo summa
 Voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima.
 Nil aequale homini fuit illi. Saepe velut qui,

v. 4. *ille*, per emphasis, ut recte observat Schol. Crug. nam *M. Hermodorus Tigellius* vere tum nobilis fuit tam arte musica, quam gratia et amicitia adeo apud Augustum et liberalitate apud populum; cf. ad Sat. I. 2. 3. *hoc sc. vitium*. *Caesar*, Octavianus, qui ab Horatio in iis carminibus, quae scripsit, antequam Octavianus nomen Augusti assumerat (V. C. DCCXXVII.), simpliciter *Caesar* appellatur.

v. 5 seq. *si peteret* pro *petebat*; — *proficeret* pro *proficiebat* (ὁὐκ αὖ τὸ γινώσκειν); ratio grammatica, ex qua nonnunquam apud optimos quosque scriptores coniunctivus pro indicativo ponitur, vix perspicue satis doceri potest *patris*, Iulii Caesaris, cuius adoptatus filius fuit Octavianus.

v. 7. *ab ovo usque ad mala*, ab initio usque ad finem; translatus a satis noto more Romauorum, apud quos in principio conviviorum ova, in fine *mala* apponebantur; pro *citaret* placet quidem; quod ex coniectura dedit Bentley, *iteraret*; sed *citare*, si iam est (frequentativum a *cire*) frequenter *cire*, et proinde *repetere*, eodem redit. *Genueris* in hanc rem laudavit locum Cicero in Orat. I. 59. ubi est: *paenam citare*. Similiter fere dicitur *carmen movere*: Virgil. Aen. X. 463. *cantusque mo-*

vere; Ovid. Met. XIV. 21. *carmen ore move sacro*. *Io Bacche!* prima verba carminis inter coenandum

(ut ex verbis *ab ovo usque ad mala* colligas) decantati. Iam ex primis verbis notum hoc carmen tum fuit omnibus. Veteres autem, sicut nos, tota carmina verbis primis indicare et laudare solebant. Sic Virgilius in Eclog. V. 86. Eclogam secundam per prima eius verba: *Formosus Corydon ardebat Alexin*, et tertiam per *Cantum pecus? an Meliboei?* designat; — in *Bacche* vocalis brevis *e* propter arsin producta est. *modo summa voce*, acutissima, nos in der Höhe, im discant, *modo hac sc. voce*, quae resonat (est) in quattuor chordis (in Tetrachordo) *ima*, *gravissima*; nos in der tiefe, im bass.

v. 9 seqq. *Saepe velut qui* — iunge: *sarpe currebat*, velut qui hostem fugiens sc. curreret. — Iam poeta a vitio, quod Tigellius commune habebat cum musicis, ad alia vitia, nominationem ad mutabilem Tigellii animum et ad eius inconstantiam, transit, eo quidem consilio, ut sic viam sibi ad praeceptum: «amicorum vitia, cum nemo sine vitii nascatur, aequo animo ferenda esse,» muniat; — ad *persaepe* non *currebat* repetendum, sed inde eliciendum: lento gradu incedebat, quasi esset *χρησφόρος*, quae sacra Iunonis in capite

Currebat, fugiens hostem, persaepe velut qui 10
 Iunonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,
 Saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
 Omnia magna loquens; modo, Sit mihi mensa tripes et
 Concha salis puri et toga quae defendere frigus,
 Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses 15
 Huic parco, paucis contento: quinque diebus
 Nil erat in oculis. Noctes vigilabat ad ipsum
 Mane; diem totum stertebat. Nil fuit unquam
 Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi: Quid tu?
 Nullane habes vitia? Immo alia, haud fortasse minora:
 Maenius absentem Novium dum carperet: Heus tu, 21

gestaret. Scilicet in pompis solemnibus, quas, ut ex hoc loco apparet, in Iunonis quoque honorem instituebantur, virgines (xavvópor) sacras cistas sive canistra tardo et ad dignitatem quandam composito incessu portare solebant in capite; vid. Spanhem. ad Callimach. H. in Cer. v. 127. Hinc infra Sat. II. 8. 43. ut Attica virgo cum sacris Cereris. Bene in hanc rem iam Lambinus comparavit locum Ciceronis de Off. I. 36. cavendum, — ne tarditatibus utamur in ingressu mollioribus, ut pomparum ferulis similes esse videamur.

v. 12. tetrarchas) tetrarcha regiae dignitatis et potestatis erat, quamquam illi regis nomine uti haud licebat.

v. 13. loquens, cum iactantia in ore gerens crepansque; sic passim loqui de magniloquentia; vid. Burm. ad Petron. c. 127. 3. at ad Quintil. Decl. XV. mensa tripes Scholias. Cruq. mensa Delphica, a tribus pedibus dicta; vide quos de mensis Delphicis laudat Ernest. in Clave Cic. in Ind. Geogr. s. v. Delphicae.

v. 14. Concha salis. Schol. Porph.

Pauperiores in marina concha saltem tritum habere solent, quo cum pauca vescantur. puri, integri, sinceri.

v. 15. 16. dedisses, si dedisses, decies centena sc. millia sestertiū, — huic parco, p. cont. Tigellio, ac hominem parcum et paucis contentum modo professo.

v. 20. immo alia, haud fort. min. non haec vitia Tigellii, immo alia habeo, nec fortasse Tigellii vitia, leviora. — Pro et fortasse dedi haud fortasse, quod iam in editt. Ald. et lunt. receptum est; id enim mihi omnino postulare videtur modesti hominis responsio. Quis enim ferret hominem, qui, quia vitia quaedam reprehenderat, interrogatus: « nullane tu ipse habes vitia? » responderet: habeo quidem, sed fortasse lia leviora. Huc accedit, quod Horatius iam non graviora, sed leviora tantum vitia Tigellii, nempe notabilem animum et commune quoddam canctorum vitium, notavit.

v. 21. Moenius. cf. supr. ad Sat. I. 4. plura de hoc homine nequam vide apud Schol. Porphyr. Novium; hic quoque homo malae notae fuit,

Quidam ait, ignoras te, an ut ignotum dare nobis
 Verba putas? Egomet mi ignosco, Maenius inquit.
 Stultus et improbus hic amor est dignusque notari.
 Quum tua pervideas oculis male lippus inunctis, 25
 Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
 Quam aut aquila aut serpens Epidaurius? at tibi contra

quamquam vitiorum, quibus iste indulsit, genus non additur.

v. 22. *ignor. te, tua ipsius vitium?* — an ut *ign. d. n. v. putas, an putas*, te, ut hominem, qui, qualis ipse ait, ignorat, aliorum vitia carpendo fraudem nobis facere posse; *ignotum* sc. sibi; Senec. Thyest. v. 391. *ignotus sibi moritur*. Maenius igitur est homo, qui, ut infra Sat. II. 3. 299. dicitur, non didicit *respicere ignoto pendentia tergo*, ubi ignoto referendum est ad hominem, qui quod pendeat ipsius tergo, ignorat.

v. 24. *improbus*, malus, perversus; *improbus* de rebus et hominibus, qui in reprehensionem incurrun: *amor* sc. sui.

v. 25. *Quum tua perv. oc. m. lipp. inunctis*, cum ea, quae ad te ipsam spectant, ocula intuearis in fraudem tuam hebetioribus, quales sunt collyriis inuncti lippientium; *pervid. pervidere* explicant vel pro: de longinquo videre; vel pro: accurate videre; vel pro: perlustrare. In quibusdam vet. libr. ap. *Ecce pro pervideas*, legitur *provideas*. Fuerunt quoque, qui *pro pervideas* mallent *praevideas*, ita, ut *praevidere* iam dictum sit pro *practervidere* (παραβλέπειν). Sed quis in his explicationibus et lectionibus acquiescat? Equidem compositum *pervidere* (καταβλέπειν, διαβλέπειν), pro simplice *videre*, ut in

multis aliis compositis fieri solet, positum esse existimo. *male* addi solet adiectivis, ita, ut sit modo pro non, ut *male sanus*, *male haerere* paulo post v. 31; sed si ibi *male* coniunxeris cum *laxus*, *male* est pro nimis; modo de eo, quod in fraudem alicuius depravatum est, ut h. l. *male lippus*; modo de eo, quod recedit a iusto modo, ut infra v. 45. *male parvus*; modo pro importune, ut *male sedulus*; modo pro moleste, ut *male rancus* in seq. Satira v. 66. modo pro misere, sive de eo, quod grave et mali ominis est, ut *male tussire*, Sat. II. 5. 107. et multa alia, ubi particula *male* ad sensum rei, de qua sermo est, explicanda est. *lippus*, lippitudo iam ad animum, in re aliqua cognoscenda caeculentem, transferatur.

v. 26. *acutum pro acute*.

v. 27 seqq. *aquila*, aeque, ac lynx, oculorum acie praevalens. — *serpens*, visu acutissimo. *Epidaurius*, epitheton ornans, sive quod regio ad Epidaurum, Argolidia urbem, acatebat serpentibus, sive ob mansuetum quoddam (de quo narrat Pausan. in Corinth. II. 28.) serpentum ibi genus, sacrum deo illius regionis tutelari, Aesculapio, qui sub forma serpentis ibidem cultus et sic Romam deportatus est. *inquirant* cett. et illi, quorum vitia tu inquiris, vicissim tua inquirant.

Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
 Iracundior est paulo, minus aptus acutis
 Naribus horum hominum, rideri possit eo, quod 30
 Rusticius tonso toga defluit et male laxus
 In pede calceus haeret; at est bonus, ut melior vir
 Non alius quisquam, at tibi amicus, at ingenium ingens
 Inculto latet hoc sub corpore; denique te ipsum
 Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim 35
 Natura, aut etiam consuetudo mala; namque
 Neglectis urenda filix innascitur agris.
 Illuc praevertamur, amatorem quod amicae
 Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec

v. 29. 30. *Irac. est p. celt.* Si amicus paulo ad iram est proclivior; minus aptus amicitiae ille videtur his hominibus, qui vitia acutis naribus subodorantur. horum referunt interpretes ad ingenium hominum, qui nunc vivunt; ego refero ad eos, qui in v. 28. dicti sunt illi.

v. 30—35. *rideri possit celt.* Sensus: Rideri fortasse possit amicus ideo, quod inconcine est tonsus; quod in toga incedit non composita, sed deorsum fluente; quod laxus calceus male in pede sedet; sed quia idem est vir bonus, quo melior inveniri non potest; quod tibi est amicus, quia sub neglecto eius corpore latet ingens ingenium, omnia illa indulgentius a te ferenda sunt. *rusticius tonso*, in urbe apud Romanos crines capitis ad certam normam, aequalitatem et elegantiam tondebantur, at rure sine ulla arte, temere et incuriosius; particulam *male* interpretes referunt ad *laxus*, et sic *male* iam est pro nimis; sed quomodo *calceus nimis laxus*, qui male sedet, h. e. qui circum pedem huc illuc movetur, simpliciter *haerere* dici

potest? immo *haerere* dicitur, quod alicui rei adhaeret, inhaeret, firmiter insidet. Supra Od. III. 24. 55. *Nescit equo rudis haerere ingenuus puer*, h. e. puer ingenuus, equitandi imperitus, non didicit firmiter insidere equo; sic infra vera. 77. *vitia stultis haerentia*, firmiter insidentia; refero igitur h. l. *male* ad *haeret* h. e. *male* sedet, nos *die beschulung liegt oder schließt nicht an*. *inculto*, quod ad externum cultum attinet, negligit. *te ipsum concute*, excute, explora

v. 37. *namque Neglect. ur. f. inn. agris*, per imaginem, a filice in agris neglectis nascente petitem, exprime. re voluit hoc: nam, quemadmodum filix, agris neglectis innascens, urenda, ita vitia, quae aut natura, aut mala consuetudo insevit, evellenda et extirpanda sunt ex animo.

v. 38. *Illuc praevert. nexusi* Sed, missis aliis (hoc inest verbo composito *praeverti*), redemus (*illuc*) ad id locorum, ubi videre licet, quod (quatenus) turpia vitia amicae decipiunt amatorem.

v. 39. *aut etiam ipsa haec* Dele-

Delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae. 40
 Vellem in amicitia sic erraremus, et isti
 Errori nomen virtus posuisset honestum.
 At pater ut gnati, sic nos debemus, amici
 Si quod sit vitium, non fastidire; strabonem
 Appellat Paetum pater, et Pullum, male parvus 45
 Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
 Sisyphus; hunc Varum distortis cruribus, illum
 Balbutit Scaurum pravis fultum male talis.
 Parcius hic vivit: frugi dicatur. Ineptus

ctant, de ingenio amatorum, aut vitia amicarum plane non animadvertentium, aut ex animadversis voluptatem adeo captantium, laudavit Genueris Plat. de Republ. V. pag. 474. Lucret. IV. 1154 seqq. Ovid. Art. II. 657 seqq.

v. 40. *polypus*, de hoc tetro navium morbo seu tubere agit Celsus VI. 8. 2. prima syllaba, quasi scriberetur *polypus*, producitur, ut prima syllaba in *religio*, *retulit*, quasi scriberetur, *relligio*, *retulit*. *Hagnae*, Graecae libertinae ex Graeco *Αγνης*, vid. *Bentl.*

v. 41. 42. *vellem in am.* cett. vellem igitur, ut hoc error amatorum in amicarum vitiis locum haberet etiam in amicitia, et pro honestiore errore haberetur a virtutis praeceptoribus.

v. 43. *At iam pro enimvero; pat. at gnati* cett. iunge: *at pater ut gnati* vitium non fastidit, *sic nos, si quod vitium sit amioi*, non fastidire debemus. *fastidire*, vocalis *e* brevis, sequentibus litteris *str*, manet brevis; cf. ad Sat. I. 2. 30. *strabo*, qui detorquet oculos, nos *der schielt*. — *paetus*, interprete vetere Scholiasta, dicitur, qui tremulis est oculis et leniter declinatis; nos *lere*: *der etivas blinzelt*.

v. 45 seq. et *Pullum* cett. et si quis habet filium *male* (h. e. praeleg modum, ut v. 45. cf. ad v. 25.) parvum, qualis olim fuit Sisyphus abortivus (abortu enim nati exigui corporis solent esse homines), cum pater blande appellat *Pullum*, parvulum, pupum; nos fere: *putchen, kuhnen*. *Sisyphus* Schol. Cruq. M. » Antonio Triumviro pumilio fuisse dicitur intra bipedalem staturam, quem ipse Sisyphum appellabat ob ingenii calliditatem. »

v. 47. *hunc Varum dist.* cett. alium filium, cuius crura distorta sunt, mollius *Varum* (cuius pedes, ut loquitur Scholiastes, *introrum rectiora sunt*) alium, cuius tali male depravati sunt, balbutiente et paternum amorem exprimente voce *Scaurum* (qui talos habet exstantes) vocat. Scilicet patres, si qua corporis vitia habent filii, molliore locutione ea levare student; amici igitur patres in elevandis amicorum vitiis imitari debent. *frugi*, qui prudente parsimonia et sibi et suis prospicit; nos *cin guter wirth*. *ineptus*, qui, dum inepta se gerendi ratione placere studet, displicet; descriptionem hominis inepti dedit Cicero de Orat. II. 4.

Et iactantior hic paullo est: concinnus amicis, 50
 Postulat ut, videatur. At est truculentior atque
 Plus aequo liber; simplex fortisque habeatur.
 Caldior est: acres inter numeretur. Opinor,
 Haec res et iungit, iunctos et servat amicos.
 At nos virtutes ipsas invertimus atque 55
 Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
 Nobiscum vivit, multum demissus homo; illi
 Tardo cognomen pingui et damus. Hic fugit omnes
 Insidias, nullique malo latus obdit apertum,
 Quum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris 60
 Invidia atque vigent ubi crimina; pro bene sano
 Ac non incauto fictum astutumque vocamus.

v. 51. *conc. am. Postulat ut, vid.* is videatur, ut videri postulat, homo, qui placere et commodus esse cupit amicis; posui igitur ad hanc explanationem post *amicis* et post *ut* distinctionis signum; nolo tamen contendere cum iis, qui explicare malint: postulat (ineptus) ut amicis suis concinnus videatur. *at est truc.* cett. at ferocius et insolentius se effert, et, quicquid in buccam venit, paulo liberius et inconsiderantius effluit; is *simplex* (qui, quod sentit, loquitur), *fortisque* (qui nihil timet) *habeatur*.

v. 53. *Caldior est*, si est homo calidioris et fervidioris ingenii, *acres inter*, inter paulo vehementiores: *acer*, nos *ein leicht reizbarer, etwas heftiger menschen*.

v. 55—62. *At nos virtutes — incrustare*, at nos ipsas virtutes praepostere pro vitis habemus et sic facimus idem, ac si velimus vas integrum, tanquam vitiatum et rimosum, oblinere; *incrustare*, pice, cera,

stuppa vel alia re tanquam crusta obducere. *Probus quis cett.* hunc locum, quem rectius distinguendum curavi, eiecit voce *est* post *multum*, ita. intelligo: si quis probus, multi pudoris et timiditatis homo, nobiscum vivit, illum tardioris et pinguioris ingenii hominem appellamus; — *est* post *multum* recte *Fea* nee sine idonea auctoritate omisit; *Heindorfius* pro *est* dedit *et*, quod ferri potest, sed non opus est; *pingui* et pro *et pingui*, ut *Satir.* l. 4. 51. *Ebrius* et pro *et ebrius*. — Ceterum *probi* et *demissi* apud Ciceronem quoque iunguntur de *Orat.* II. 43. — *eaque omnia, quae proborum, demissorum, non acrium, non pertinacium, non litigiosorum, non acerborum sunt, valde benevolentiam conciliant.* *Hic fugit* — alius fugit cett. *nullique m. l. obd. apertum*, nullique malo sibi nocendi occasionem praebet; *translatum a re gladiatoria*, si gladiator adversario, ut eius ictus et petitiones eludat, latus tectum opponit. *crimina*, criminationes.

Simplicior quis et est, qualem me saepe libenter
 Obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
 Aut tacitum impellat quovis sermone molestus : 65
 Communi sensu plane caret, inquit. Eheu !
 Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam !
 Nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est,
 Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut aequum est,
 Cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce, 70
 Si modo plura mihi bona sunt, inclinet. Amari
 Si volet hac lege, in trutina ponetur eadem.
 Qui, ne tuberibus propriis offendant amicum,
 Postulat, ignoscet verrucis illius; aequum est,
 Peccatis veniam poscentem reddere rursus. 75
 Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,

v. 63—66. *Simplicior* cett. si quis simplicior et talis est, qualem me saepe libenter tibi obtulerim, Maecenas, ita quidem, ut simplicior ille, quovis sermone molestus, aut forte legentem aut tacitum (meditantem) impellat (eius animum impellendo ei ad se advertendo turbet), dicere solemus: en! iste homo sensu communi caret. *Simplicior* refer ad morum simplicitatem, qua quis ea, quae alii ad gratiam captandam studiosè sectantur, non curat. *libenter*, animo ita iubente.

v. 67. *Quam temere* cett. Quam stulta est haec nostra in notandis amicorum vitia severitas; quodsi enim severe de amicorum vitia iudicamus, vicissim et illis de nostris vitis severe iudicare licet.

v. 70, 71. *Cum mea comp.* cett. ad hyperbata hunc locum referunt, et, praecunte vetere Schollasta, iungunt: *bona mea compenset cum vitiis*; sed ex meo sensu concinnius procederet oratio, si pro *compenset* scriberetur *com-*

pensat, et *cum* pro coniunctione acciperetur. *Amicus dulcis, cum (dum) ut aequum est, mea bona compensat vitiis* (inversa locutione pro: cum vitia mea compensat bonis) *pluribus hisce inclinet*, animum potissimum ad plura haecce (bona), si modo plura bona mihi sunt, advertat. *Amari si vol. h. lege*; pro *amari* legendum omnino mihi videtur *amare*, ut sit: *si volet hac lege me amare*, ad eandem legem vicissim a me amabitur. *in trutina, statera*, translate de norma, vel ratione, ad quam res aliqua ponderatur. Cic. de Orator. II. 38 *ad ea probanda, quae non aurificis statera, sed quadam populari trutina (norma aliqua, ad quam populus res ponderat) examinantur*.

v. 76—79. *quatenus*, quandoquidem, quoniam, ut supra Sat. I. 1.64. — *excidi penitus*, radicitus extirpari. Schol. Porph. a Hinc (poëta) parlatim eo descendit, ut adversus Stoicos disputet, qui dicunt, peccata

Cetera item nequeunt stultis haerentia, cur non
 Ponderibus modulisque suis ratio utitur ac, res
 Vt quaeque est, ita supplicii delicta coërcet?
 Si quis eum servum, patinam qui tollere iussus 80
 Semesos pisces tepidumque ligurrierit ius,
 In cruce suffigat; Labeone insanior inter
 Sanos dicatur? Quanto hoc furiosius atque
 Maius peccatum est: paulum deliquit amicus,

omnia paria esse et similia, et animum spectandum peccantis, non quantitatem rei, in qua peccatum est. *a stultis haerentia*, Stoici appellabant omnes stultos et insanos, qui, quam illi concionabantur, non exercere possent sapientiam. *cur non pond.* mod. *s. r. utitur*, cur non ratio (iudicandi facultas, philosophia) vitis ad certam normam aestimat et diiudicat, et sic leviora vitia a gravioribus distinguit? *ponderibus* quibus in lance trutinæ positis res pendimus; accommodavit posita hanc locutionem ad id, quod in y. 72. dixit: *in trutina ponetur eadem*, — *modulis*, ad quos res metimur; — *suis*, quibus ratio tanquam sibi propriis uti debet. *ac, res ut quæque est, ita cett.* ac cur non ratio, uti quodque delictum comparatum est, ita, si graviora sunt, supplicii gravioribus, si leviora sunt, levioribus coërcet?

v. 80. *tollere* sc. de mensa.

v. 81. *ligurrierit*, degustaverit.

v. 82. *Labeone ins. i. s. dicatur?* hunc locum, signo interrogationis post *dicatur* posito, ita intelligo: num is, qui servum ob delictum levius in cruce suffigat, Labeone sanè insanior, inter sanos referatur? Quod si autem hic locus sine interrogatione effluendus sit, pro *dicatur*, ma-

lim *dicatur*, ut sit: is sane *inter sanos* (inter homines sani iudicii, a sanis) homo ipso Labeone insanior appellabitur. Virum intelligendus sit M. Antistius Labeo, Praetorius, et fama celebratissimus (qui, quia multa contumaciter, ut ad hunc locum observat vetus Scholiastes, adversus Caesarem dixerit feceritque, ab Horatio, ut Augusto adularetur, nunc ut homo insanus inductus sit); an (quod multo probabilius) alius quidam homo ignobilis insaniae quodam genere tum notus; id docendum iis, quos in talia diligentius inquire iuvat, relinquimus.

y. 83—86. *Quanto hoc cett.* quanto gravius hoc levioze peccato servi, qui semesos pisces et tepidum ius degustaverit, et quanto maius, quod tu committis, est peccatum, si amicum, qui paulum deliquit (nisi enim peccatum levius amici condonaveris, iure iniquis habearis) acerbo animo ut hominem invisissimum fugis, cett. *hoc* in ablativo de modo dicto levioze servi peccato; suppleri enim debebat *hoc* in ablativo ad *furiosius*, nisi adiectum fuisset; qui *hoc* in nominativo accipiunt, ut sit: sequens peccatum, orationis elegantiam turbant; *furiosius*, peccatum furiosum, quod committit homo furore percitus. *paulum deliquit*, pro vul-

(Quod nisi concedas, habere insuavis) acerbus 58
 Odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris,
 Quā nisi, quum tristes misero venere Calendae,
 Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
 Porrecto iugulo historias, captivus ut, audit.
 Commixit lectum potus, mensave catillum 90
 Evandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,
 Aut positam ante mea quia pullum in parte catini
 Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus

gari: « si amicum, qui paulum deliquit, odisti, » vividiore oratione ipse peccans inducitur. *odisti se. eum.* *Rusonem*, famulum tum foeneratorem, cuius acerbitatem, cum dies, quo sors aut usurae solvendae essent, venisset, nulla alia re mitigare et effugere poterant debitores, quam si ei recitanti, quas scripserat, historias patienter aures commodarent. *Calendae*, quibus aut sors foenori data, aut usurae a foeneratore redigebantur; hinc suaviter *tristes* dicuntur *misero* debitori, qui, quod debet, non solvere potest. conf. supra ad Epod. 2. 69. 70. *nisi merced. a. n. unde unde extricat*, nisi aut usuras aut sortem undecunque tandem expedit et cogit; *nos wenn er nicht zinsen oder capital, wo er es auch immer her bekommen mag, schaffen und aufbringen kann.* *amaras*, inepte scriptas. — *porrecto iugulo*, se occidendum quasi tradens recitanti; nam mali scriptores scripta sua recitando eos, quos se audire cogunt, occidere dicuntur; cf. infra Epist. ad Pisonem vers. 175 *Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo*, et hinc Horatius infra Sat. I. 9. 74. dum ab homine garrulo tenetur, lepide se sub eius cultro esse, ait. *audit*, audire cogitur.

v. 90. *lectum*, triclinium.

v. 91. *tritum*, torni usu effectum sive tornatum, fuit igitur deiectus ille catillus toreuma Evandri; *terere* pro *tornare* accipiunt etiam apud Virgil. Georg. II. 444. *hinc radios trivere rotis*; scilicet artifex vel torno (a *τίσσω*, *τέτορα*, *tero*, *trivi*) vel caelo, vel scalpulo eradit et deterit ex materia, quod inde detritum vult; opus autem insculptis figuris distinctum vocatur vel toreuma vel opus caelatum. Virgil. Ecl. III. 37—39. de duobus poculis: *caelatum divini opus Alcimedontis: Lenta quibus torno facili superaddita vitis Diffusus hedera vestit pallente corymbos.* Evander fuit clarus caelator, qui, ut refert vetus Scholiastes, a M. Antonio Athenis Alexandriam translatus et inde inter captivos Romam deductus multa opera mirabilia fecisse traditur. — Fieri quoque potuit, ut deiectus ille catillus priscoe aetatis opus esset (ut infra Sat. II. 4. 80. *vetus cratera*), quod olim Evander, celebratissimus ille Arcas, *manibus trivavit*, h. e. versaverit, tractaverit. Sic infra Sat. II. 3. 20. mentio fit *vasis aenei, quo Sisyphus pedes lavavit.*

v. 93. *hoc*, ob hoc factum, ob praereceptum e catino pullum; cf. ad

Sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit, aut si
Prodiderit commissa fide, sponsumve negarit? 95

Quis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Quum ventum ad verum est; sensus moresque repu-
(gnant

Atque ipsa utilitas, iusti prope mater et aequi.
Quum prorepserunt primis animalia terris;
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Vnguibus et pugnīs, dein fustibus, atque ita porro 101
Pugnabant armis, quae post fabricaverat usus,
Donec verba, quibus votes sensusque notarent,
Nominaque invenere; dehinc absistere bello,
Oppida coeperunt munire et ponere leges, 105
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.

Satir. I. 1. 46—95. *fide* antiquae pro
fidei, ut Od. III. 7. 4. *sponsumve*
neg., quodve spondit, se spon-
disse negarit; vid. *Ernest.* in *Clav.*
Cic. s. voce *spondere* et *sponso*.

v. 96. *Quis*, philosophi (Stoici),
quibus *fere*, iunge cum *paria*, sed
Maxtius refert *fere* ad *laborant*,
laborare iam est: difficultate pre-
mi; *Quum ventum ad verum est*,
cum res, ut quaeque vere est, pon-
deratur; *sensus*, cuique insitus;
Cicero de *Fin.* IV. 19. s. fin. *sensus*
enim cuiusque, et *natura rerum*, atque
ipsa veritas clamat quodammodo, non
posse (se) adduci, ut inter eas res,
quas *Zeno* exarquaret, nihil interesset.
— *moresque*, disciplina enim, quae
vitam moresque moderatur, peccata
leviora a gravioribus distinguit.

v. 98. *Atque ipsa util.* cett. secun-
dum sententiam Epicureorum, qui,
quod rectum et aequum est, a com-
muni humanae societatis utilitate re-
petunt.

v. 99. *Quum proreps.* cett. haec quo-
que de primo generis humani ortu
et cultu narratio ad Epicureorum sen-
tentiam accommodata est. Compar-
andus omnino Horatius cum Lucre-
tio V. 923 seqq. ubi hominum e
terra natorum vita, habitus, inge-
nium et mores describuntur. *primis*
terris, primo tempore, quo nati sunt
in terra (*animalia*) homines.

v. 100. *Mutum et turpe pecus*, si-
miles pecori, quod nondum loqui
didicerant, et sine ullo cultu, sicut
pecus, incedebant; *glandem atque*
cub. pr. Lucret. I. 1. v. 937. *Glandi-*
feras inter curabant corpora quereus.

v. 101. *pugnīs*, a *pugnus*.

v. 102. *usus*, utendi iis necessitas
sive usum ex iis capiendi consilium.
— *quibus voces*, quibus sonos arti-
culatos proferrent; verbum *notarent*
per zeugma proximo tantum nomi-
ni accommodatum est.

v. 105. *leges ponere*, constituere,
condere.

Nam fuit ante Helenam cunnus deterrima belli
 Caussa, sed ignotis perierunt mortibus illi,
 Quos Venerem incertam rapientes more ferarum
 Viribus editior caedebat, ut in grege taurus. 110
 Iura inventa metu iniusti fateare necesse est,
 Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
 Nec natura potest iusto secernere iniquum,
 Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:
 Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,
 Qui teneros caules alieni fregerit horti, 116
 Et qui nocturnus sacra Divum legerit; adsit
 Regula, peccatis quae poenas irroget aequas,
 Nec scutica dignum horribili sectere flagello.
 Nam ut ferula caedas meritis maiora subire 120

v. 107. *cunus*, iniecia a mulieribus libido. *conf.* ad Sat. I. 2. 35.

v. 108. *mortibus ignotis*, quia eorum nomina non memoriae prodita sunt a scriptoribus.

v. 109. *Quos Ven. inc. rap.* quos ruentes ad explendam libidinem, nullis tum legibus adstrictum; nondum enim erant coniugia; hinc additur *more ferarum*; haec *Venus incerta* Lucretio (IV. 1064.) dicitur *volgi-aga*. Ceterum in hac sententiam Lucretius V. 960. *Et Venus in sibiis iungebat corpora amantum; Conclibat enim vel mutua quamque cupido Vel violenta viri vis.*

v. 110. *ut in gr. taurus* sc. alios tauros viribus eminentior caedit.

v. 112. *fastosque movet*, et annales, in quibus rerum in mundo origines consignatae sunt.

v. 113—117. *Nec nat. pot. cetti sensus* Quomodo natura per se iniquum a iusto secernere nequit, quamvis (ut) bona et mala, petenda et fugienda, dividit (distinguit,

separatim proponit), ita Stoicorum philosophia probare et evincere non poterit hoc, ut is, qui teneros caules in horto alieno fregerit, et is, qui noctu sacrilegium fecerit, unum idemque peccatum committant, sive ut omnia peccata paria sint.

v. 116. *teneros caules* sc. brassicae, ut inf. Sat. II. 4. 15. *condit suburbamus. fregerit*; fractos (avulsos) abstulerit.

v. 117. *nocturnus*) Catull. LXII. 34. *nocte latent fures.*

v. 118. *adsit reg.*; itaque *regula* h. e. canon s. norma, s. certa legum formula, in promptu sit necesse est; — *poenas aequas peccatis*, peccatis aut gravioribus aut levioribus accommodatas s. respondentes.

v. 119. *scutica*, qua leviora peccata puniebantur, *flagello*, ita lorris nodisque contexto, ut ad mortem usque (conf. supra 4. 2. 41.) eo caederentur servi et malefiei; hinc illud iam dicitur *horribile*.

v. 120. 121. *Nam ut* — non vereor,

Verbera, non vereor, quum dicas, esse pares res
 Furta latrociniiis, et magnis parva mineris
 Falce recisurum simili te, si tibi regnum
 Permittant homines. Si dives, qui sapiens est,
 Et sutor bonus et solus formosus et est rex; ¹²⁵
 Cur optas, quod habes? Non nosti, quid pater, inquit,
 Chrysippus dicat. Sapiens crepidas sibi nunquam,
 Nec soleas fecit? sutor tamen est sapiens. Qui?
 Vt, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
 Optimus est modulator; ut Alfenus vaser, omni ¹³⁰
 Abiecto instrumento artis clausaque taberna,

pro non vereor Horatius aliquid subii-
 cere voluisse videtur in hanc fere
 sententiam: *vix adduci poteris*; nam
 ai in animo habuisset: *non vereor*,
 pro ut ad normam loquendi posuisset
ne. Videtur igitur hic locus ad
 scriptorum anacoluta referendus esse.
 Horatium enim iam ut *pro ne* posuisse,
 id equidem ei alligere nolum.

v. 122. *Furta sc. paria latrociniiis.*

v. 123: *simile sc. ei falci*, qua ma-
 gna reciduntur; *sensus*: et minaris,
 te parvis aequae ac magnis parem
 poenam irrogaturum esse, sive, te
 parva aequae ac magna eadem poena
 affecturum esse.

v. 124. *si tibi regn. Perm. homines*,
 consulto usus est poëta hac locutio-
 ne, ut per eam commodè transiret
 ad alia ridenda Stoicorum paradoxa,
 quae in viis publicis crepare solebant
 Pseudo-Stoici et aretalogi. Tu dicis:
ai tibi regnum permittant homines:
cur optas, quod habes? qui est sa-
 piens, is et rex est. *Si dives cett.*
 ad haec vetus Scholiastes: *Stoici*
existimant perfectae sapientiae virum
omnia habere, in quo et Lucilius
versatus sic ait: Nonnum haec om-

nia habebit, Formosus, dives, liber,
rex solus vocetur.

v. 126. *quid pat. Chrysippus*, hic
 vir, venerabilia Stoicae philosophiae
 doctor, cui Cicero ingenium acerrim-
 um tribuit, prae ceteris omnibus
 ornabat Stoicorum porticum; unde
 infra Sat. II. 3. 44. *Chrysippi por-*
ticus et grex inquit, Stoicus modo
 loquens.

v. 127. *crepidas—soleas*. discrimen
 inter *crepidas* et *soleas* leve fuisse
 videtur; utroque enim calceamenti
 genere plantae tantum tegebantur.

v. 130. *Alfenus vaser*, vetus Schol.
 a Urbane satia Alfenum Varum Cre-
 monensem deridet, qui abiecta su-
 trina, quam in municipio suo exer-
 cuerat, Romam venit, magistroque
 usus M. Sulpicio Iurisconsulto ad tan-
 tam pervenit scientiam, ut et consu-
 latum gereret, et publico funere
 esseretur. *vaser*, Iurisconsulti
 enim sive causarum patroni callide,
 quod causae suae favere possit, in
 partes vocant, hinc infra Sat. II. 2.
 131. *vsfri invidia iuris*. Adde Ovid.
 Heroid. XX. 31. *Consultoque* (in con-
 siliis vocato) *sui iuris Amor vaser*.

Sutor erat : sapiens operis sic optimus omnis
 Est opifex solus, sic rex. Vellunt tibi barbam
 Lascivi pueri, quos tu ni fuste cœrces, .
 Vrgeris turba circum te stante miserque 435
 Rumperis et latras, magnorum maxime regum !
 Ne longum faciam : dum tu quadrante lavatum
 Rex ibis, neque te quisquam stipator, ineptum
 Praeter Crispinum sectabitur ; et mihi dulces
 Ignoscent, si quid peccaro stultus, amici, 440
 Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 Privatusque magis vivam te rege beatus.

SATIRA IV.

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque, poëtae,

v. 432. *pat. er. h. e.* manebat. Nunc
Alfœnum poëta iam in verbis (v. 425.)
Et sutor bonus in animo habuisse
 videtur, cuius nomen, ut rem exem-
 plo comprobet, nunc affert. — 433
 seq. *Vell. tibi barb. Lasc. p.* ad ea,
 quibus contumeliose tractabantur are-
 talogi, pertinebat etiam lascivia, qua
 pueri barbam, quam illi ut philoso-
 phi alebant, vellere solebant ; de
 proverbiali locutione τὸν πώγωνα
 τὴν τριβὴν pro : habere aliquem lu-
 dibrio, ignominiose aliquem tracta-
 re, vid. *Casaub.* ad *Pers.* l. 433.

v. 436. *Rumperis* sc. prae ira ; no-
 tum illud Virgillii (*Eclog.* VI. 26.) :
invidia rumpantur ut ilia Codro. —
latras, convicia iacis.

v. 437. *quadrante*, oblata quarta
 parte assis ; nam pauperes lavaturi
 in balneo communis quadrantem tan-
 tum balneatori dabant.

v. 438 seq. *stipator*, satelles ; ap-
 posite ad rem ; reges enim secum

ducunt satellites. *Crispinum* ; conf.
 supra ad Sat. l. 4. 420.

SATIRA IV.

Horatius, iniqua de satiris, in
 quibus hominum vitia perstrinxerat,
 iudicia expertus, animum, quo ad
 satiras scribendas accedat, aperit,
 eoquo aperto lenius homines de se
 iudicatos esse sperat. — Ceterum
 de argumento huius Satirae compara
*Dissert. de Horatii iudicio de vetustio-
 ribus poëtis in Manso's Vermischten
 Abhandl.* p. 87.

v. 4. *Eup. Crat. Arist.* veteris ro-
 moediae poëtae. Comoedia enim a
 Grammaticis Alexandrinis descripta
 est in *veterem*, *mediam* et *novam*. In
veterem quidem, in qua, sicuti in tra-
 goediis, cantantes chori prodibant,
 non simpliciter hominum vitia, sed
 ipsi, qui vitiis laborarent, ad omnem
 eorum habitum producti magna li-

Atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
 Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
 Quod moechus foret, aut sicarius, aut aliqui
 Famosus, multa cum libertate notabant.
 Hinc omnis pendet Lucilius hosce secutus,
 Mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
 Emunctae naris, durus componere versus;
 Nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,

bertate notabantur; in *media* res vere gestae, sed fictis nominibus; in *nova* res fictae sive fabulae spectandae dabantur. *Eupolin* sive *Eupolidem* in magno apud Horatium fuisse pretio, vel inde, quod eius scripta legendo otium in villa sua contere solebat Horatius, intelligi potest; cf. infra Sat. II. 3. 12. *Cratinum*, insignem, plurium poetarum more, vini et laudatorem et potorem fuisse, cum ex Horatii Epist. I. 19. 12. (*Prisco*, priscae comoediae poetae, si credis, *Maecenas* docte, *Cratino*, *Nulla placere diu nec vivere carmina possunt*, *Quae scribuntur aquae potatibus*.), tum ex Nicaeneti in Anthol. Graec. Tom. I. pag. 206. 4. edit. *Iacobs*. apparet. *Aristophanes*, cuius comoediae nunc quoque Graecarum litterarum amantes mirifice delectant, Socratis, ut satis constat, aetate vixit. Ceterum hos tres praeteritas, ut veteris comoediae principes, Persius quoque coniunctim laudat Sat. I. 123.

v. 2. *Atque al. qu. com. pr. v. est.* pro vulgari: atque alii priscae comoediae scriptores. *virorum* abundat, ut Sat. I. 10. 16. *Illi, scripta quibus comoedia prisca viris est.*

v. 3. *dignus describi*, dignus, qui, qualis esset, ante hominum oculos poneretur. * *malus*, mali animi homo, flagitiosus.

v. 5. *libertate*, de ea, qua quis licentior et sine ullo metu aliorum vitia carpit; nos *Freimüthigkeit*.

v. 6. *Hinc omnis* cett. *Hinc* (ab his) *omnis* (totus) *Lucilius*, *hosce secutus*, *pendet*, pro vulgari: *hos unice secutus est Lucil*.

v. 7. *Mut. tara.* cett. non eo versuum genere, quo alii comoediarum scriptores usi fuerunt, sed mutato metro, hexametro usus; metrum constat pedibus et numeris sive rhythmo.

v. 8. 9. *emunctae naris*, acutioris ingenii; qui habet *nares emunctas*, b. e. purgatas, odoratur acrius; quod transfertur ad eum, qui acute videt, subtiliter iudicat; homini *emunctae naris* opponitur homo *obesae naris*, h. e. insipiens, insicetus, stultus. — *durus comp. vers.* sed quod ad versus componendos attinet, durioris ingenii, haud elegans; *durus* vocatur Lucilius, quod, se versus scabros, incommotos et inconcinnos fundere, non sentiebat. Ille enim magno versuum levi opera et festinantius scriptorum numero magis quam versuum magna diligentia expolitorum elegantia sibi placebat; hinc statim: *Nam fuit hos* (ob hoc, ex hac potissimum causa, cf. ad Sat. I. 2. 81.) *vitiosus*, poeta, qui lutulentus fluere.

Vt magnum, versus dictabat stans pede in uno; 40
 Quum flueret lutulentus, erat, quod tollere velles;
 Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem,
 Scribendi recte; nam ut multum, nil moror. Ecce,
 Crispinus minimo me provocat: Accipe, si vis,
 Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora, 45
 Custodes; videamus, uter plus scribere possit.
 Di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
 Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis;
 At tu conclusas hircinis follibus auras,

v. 40: *Vt magnum*, quasi, qui hoc posset, poeta esset egregius. *stans p. in uno*, proverbiali, ut videtur, locutione *stare uno pede* dicitur, qui rem aliquam levi opera et siq. virium contentione peragit. *erat*, quod tollere velles, offerebatur sane, quod, tanquam sordem immixtam, inde auferre sive recidere ei delere velles. Inf. Satir. 10. 50. *ferentem Plura quidem tollenda relinquentis*, h. e. pura secum trahentem, quae recidenda magis quam servanda sint; in eadem Satira v. 69. pro tollere Horatius de Lucilio posuit: *recidere: recideret omne, quod ultra Perfectum traheretur*. Simillime autem tollere pro recidere vel delere Horat. in Epist. II. 2. 113. *virtute carentia tollet*, inelegantia recidet. Attamen fuerunt, in quibus est etiam *Hindorfius*, qui tollere contra usum loquendi pro *servare* explicare mallent; hos iam docte refutavit *Wolffius* in *Analect. Litterar.* Vol. I. a pag. 185. usque ad pag. 201. v. 12. *piger*, cum infinitivo *ferre*, Graece, pro: piger in ferendo labore, vel ferendi laboris; ut paulo ante vers. 8. *durus componere*. Supr. Od. IV. 14. 22. *impiger vexare turmas hostium*; por

laborem intellige summam diligentiam, qua, quae scribuntur, eliminari et expoliri debent.

v. 44. *me provocat* sc. ad certamen, uter alterum versuum scriptorum numero superet. *minimo*, ita, ut ego minimum, Crispinus maius pretium ponat. Fieri scilicet solet, ut alter de duobus, qui spon-sione posita de re aliqua contendunt, ai de rei, de qua certatur, veritate plane non dubitat, maius pretium opponat minimo. *Accipe, si cett*, accipere, si placet, inquit Crispinus, tabulas; ego (Crispinus) vicissim accipiam. de *Crispino* vide supra ad Sat. I. 4. 120.

v. 46. *Custodes*, qui caveant, ne alterum versibus vel iam factis vel aliunde petitis circumveniat.

v. 47—20. *Di bene f.* cett. felicem me praedico, quod dii mihi dederunt animum tenuem et pusillum, qui cogitata raro et paucis expromit, h. e. bene mecum actum esse puto, quod non sum homo, qualis est Crispinus, qui, sicut follis vento, ita ingente verborum vi tumet et inflatus est. — *loquentis*, animus loqui dicitur, cum ea, quae meditata est, profert et edisserit. *At tu concl.* cett. versus

Vsque laborantes, dum ferrum molliat ignis , 20
 Vt mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
 Delatis capsis et imagine; quum mea nemo
 Scripta legat, vulgo recitare timentis ob hanc rem,
 Quod sunt, quos genus hoc minime iuvat, utpote plures
 Culpari dignos. Quemvis media elige turba; 25
 Aut ab avaritia aut misera ambitione laborat.
 Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;
 Hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;

duo elegantissimi; conf. supra ad Sat. I. t. 114. *Vsque lab., dum cett.* tandiu vi sua folles impellentes, agitantes et extendentes, donec cett.

v. 21. *Beatus*, felicem se praedicans et mirifice sibi met ipsi placens de Ingenii sui foetu, talis carminibus; *ultro*, nemine postulante; quia mala carmina nemo desiderat. — *Beat. Fannius*; Scholiast. Cruq. *Fannius*, *Quadratus*, poeta malus, cum liberos non haberet, haeredipetoe sine eius cura et studio (haec est explicatio particulae *ultro*) libros eius et imaginem in publicis bibliothecis referbant, nullo tamen merito scriptoris; infr. Sat. I. 10. 80. idem, ut videtur, dicitur ineptus conviva *Hermogenis*.

v. 22—25. *Delatis caps. cett.* cistis vel thecis, in quibus scripta Fannii reposita fuere, una cum eius imagine (*buste*) in bibliothecam publicam deportatis. *Heindorfius* non bibliothecam Palatinam ab Augusto (V. C. DCCXXVI.) fundatam, sed primam illam bibliothecam publicam intelligit, quam Asinius Pollio post triumphum Dalmaicum ex manubiis instruxisse traditur, Plin. H. N. VII. 31. De more, quo imagines scriptorum in bibliotheca conspectui exponi solebant, vid. Plin. H. N. LII. 2. et,

quem iam *Heindorfius* laudavit, *Lips. de biblioth. vrytagm. c. 9. Opp. L. III, p. 1137.* *timentis*, quasi scripsisset poeta: cum nemo legat scripta mea, recitare autem illa vulgo ob horum (ideo) timentis, — quod sunt, quos — iuvat pro iuvat (ut supra Od. I. t. 4. et 21. Sat. II. t. I. II. 4. 47.) *genus hoc* sc. scribendi, quo vitia hominum carpuntur, utpote plures refer ad quos, cum plures eorum, qui culpentur, h. e. perstringantur, digni sint. — pro *elige* h. e. sume, in plurimis codd. *erit*, in quibusdam *eripe*, ex quo *Bentleius* fecit *arripe*. — lectio *elige* vel in propria significatione sumta locum habere potest; in eligendo enim eo, qui vitiorum expertus sit, externa eius specie falli possumus; nemo enim sine vitis nascitur, alius hoc, alius alio vitio laborat. *media turba*, ex media hominum multitudine.

v. 28. *Hunc cap. arg. spl.* alius vasorum argenteorum splendorem admiratur, alius toto animo in vasorum ex aere factorum admiratione delusus est. *argentum* saepius de *argento facto*, sive de vasis ex argento factis; ut *aes* simpliciter de vasis ex aere factis; vetus Schol. in hoc loco *aes* de vasis et signis Corinthiis accipit. Eundem intelligo quaeque vasa, antiqui

Hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo
 Vespertina tepet regio; quin per mala praeceps 30
 Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
 Summa deperdat, metuens, aut ampliat ut rem.
 Omnes hi metuunt versus, odere poëtas.
 Foenum habet in cornu, longe fuge; dummodo risum
 Excutiat sibi, non hic cuiquam parcat amico, 35
 Et quodcumque semel chartis illeverit, omnes
 Gestiet a furno redeuntes scire lacuque,
 Et pueros et anus. Agedum, pauca accipe contra:
 Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtis,

artificia cuiusdam manu affabre ex aëre efficta. *Infra Epistol. l. 6. 17. I nunc, argentum et marmor vetus, aëraq; et artes Supplicio.* *Supra Od. 8. 2. 14. per aëra poëta designasse videtur lebetes.* *Albius non Tibullus, sed ignobilis quidam homo insano aëris amore captus.*

v. 29. *Hic mutat* cett. alius est mercator, qui quaestus faciendi causa ab oriente ad occidentem usque per maria navigat. Mercatores apud veteres non parata pecunia merces emere, sed merces cum mercibus in terris, quas navi petebant, remotissimis mutare solebant, unde passim Horatius mercatores simpliciter navitas appellat. *ad eum (solem), quo vespertina tepet regio*, elegans et vel epico poëta digna occidentis circumscriptione.

v. 31. *quin per* cett. quin, velut pulvis turbine collectus, per summa quaeque pericula praeceps agitur; *infra Epist. l. 4. 45 seq. Impiger extremos curris mercator ad Indos, Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.*

v. 32. *summa deperdat*, perdat de summa.

v. 34 seq. *Foenum hab.* cett. hinc tu, simul in conspectum tibi venit poëta, elamare soles: Longe fuge poëtam, is enim timendus, sicut fera bos, qui foenum in cornu habet. Scilicet cornibus eorum boum, qui sibi obvios cornu peterent, foenum, tanquam signum, ut sibi ab eo caverent praetereuntes, praeligari solebat. *dummodo — parcat amico*, hic poëta ne ulli quidem amico parcat, dummodo voluptatem vitium aliquod amici deridendi sibi parare possit. *sibi*, datus commodi: in suam voluptatem.

v. 36 seq. *omnes Gest.* — *scire*, gestiet nota fieri omnibus vel infimae conditionis hominibus, vel a furno vel a lacu redeuntibus; per *lacum* intellige alveum, unde aqua per aquaeductus ibi collecta arcescebatur; hi *lacus*, quorum magna Romae fuit copia, peculiaria nomina gerebant, ut *lacus Servilius* apud *Ciceronem* pro *Rosc. Am. c. 32.*

v. 39. *Dederim* — poëtis, quos poëtae nomine dignos esse concesserim; poëtis, Graece pro poëtas; cf. *supra ad Sat. l. 4. 19.*

Excerptam numero; neque enim concludere versum
 Dixeris esse satis; neque, si quis scribat, uti nos, ⁴⁴
 Sermoni propiora, putas hoc esse poëtam.
 Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
 Magna sonaturum, des nominis huius honorem.
 Idcirco quidam, comoedia, necne poëma ⁴⁵
 Esset, quaesivere; quod acer spiritus ac vis
 Nec verbis, nec rebus inest; nisi quod pede certo
 Differt sermoni, sermo merus. At pater ardens
 Saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 Filius, uxorem grandi cum dote recuset, ⁵⁰
 Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulet ante

v. 40. *concludere versum*, versum
 fia, e quibus ille constare debet, ad-
 stringere pedibus.

v. 41. *si quis* — *propiora*, si quis
 versus, ut nos, scribet, usus scilicet
 oratione proxime ad sermonem vul-
 garem et quotidianum accedente.

v. 43. *mens divinior*, quae divino
 quodam afflatu agitur et incalescit.
 — *atque os Magna sonaturum* (inso-
 lentiori forma pro *soniturum*) expli-
 cant os, quod sonare possit; ma-
 lim os, quod magna soniturum esse
 expectari possit; *magna sonare* iam
 est: sublimiores sonos et modos ede-
 re; at infra Sat. I. 6. 43. de ingente
 vocum altissimarum strepitu dicitur.

v. 45—48. *Idcirco* cett. sensus:
 Fuerunt igitur, qui, utrum comoe-
 dia poëma esset vocandum, nec ne,
 quaererent, quod in comoediis nec
 verbis, nec rebus, quae agantur,
 aulimitas et gravitas inest, et quod
 sermo, qui in comoediis *merus*, h.
 e. vulgaris et quotidianus est, a ser-
 mone, quo in vita communi uti-
 mur, non, nisi certo pede differt.
 Opportune *Lambinus* comparat Cic.

Orat. 20. a video visum esse non-
 nullis, Platonis et Democriti locu-
 tionem, etsi absit a versu, tamen,
 quod ineptius feratur et clarissimis
 verborum luminibus utatur, potius
 poëma putandam, quam Comicorum
 poëtarum, apud quos, nisi quod ver-
 siculi sunt, nihil est aliud quotidiani
 dissimile sermonis.

v. 48—52. *At pat. cett.* at senten-
 tiae tuae a spiritum acrem et vim a
 verbis et rebus in comoediis abesse,
 opponere possum exemplum senis,
 ira ardentis et saevientis (Menedemi
 ap. Terent. Heaut. Act. V. Sc. I.),
 quod filius, *nepos* (dissolutioris vitae
 invenis), insano amore meretricem
 amicam deperiens, uxorem enim gran-
 di dote recuset, et ebrius cett. —
amb. ante nos. c. f., vulgo non ante
 noctem, sed intempesta nocte post
 commissiones in urbe cum facibus
 discurrere solebant ebrii et lascivi
 iuvenes; in multo maius igitur de-
 dedecus incurrebant ii, qui iam ante
 noctem ebrii cum facibus ambula-
 bant.

Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
 Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
 Non satis est, puris versum perscribere verbis;
 Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem, 55
 Quo personatus pacto pater. His, ego quae nunc,
 Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
 Tempora certa, modosque, et quod prius ordine ver-
 (bum est,

Posterior facias, praeponens ultima primis:
 Non, ut si solvas, « *Postquam discordia tetra* 60
Belli ferratos postes, portasque refregit: »
 Invenias etiam disiecti membra poetae.
 Hactenus haec: alias, iustum sit, necne, poema;
 Nunc illud tantum quaeram: meritone tibi sit
 Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer 65
 Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis;

v. 52—55. *Namquid cett.* — hic Pomponius, quem quasi sponte sibi observantem obiter tradidit poeta, filio Menedemi apud Terentium haud dissimilis fuit. *leviora*, minus aspera. *Ergo* refer ad omissam sententiam: a al opprobria, quae iratus pater in comedia iacit, non sunt verba sublimiora vel poetica, sed vulgaria et pura, ut statim dicuntur, h. e. nihil ornatus et elegantiae habentia. *person. pater*, in scenam, ubi personam patris induit, productus. *eodem pacto*, iisdem verbis puris, sermone vulgari.

v. 58—62. *Temp. certa*, pedes ex longioribus. et brevioribus syllabis constantes; *certos modos*, numeros ad certam mensuram compositos, rhythmum. *Non, ut si solvas*, cett. iunge: non — etiam h. e. non poriter; sensus: in his meis et Lucilii versibus, si pedum ordinem sive

metrum turbes, tollasque, non ita, sicuti in Ennii versibus s. *Postquam discordia* v. disiecta versuum membra invenias; Ennii enim versus vel disiecti poetarum produunt, at nostri, si eos dissolvas, quotidianum sermonem sapiunt.

v. 63. *alias*, alio tempore, alia occasione, quaeramus.

v. 65—68. *meritone—scribendi*, an iure tibi inivisum sit hoc scribendi genus, quo versibus vulgari sermone compositis hominum vitia ridentur. — *Sulcius et Caprius*. Sch. Porph. « Illi acerrimi delatores et causidici fuisse traduntur, et ideo rauci, quod in contentione iudiciorum clamant. Cum libellis autem (in) quibus sonant, quae deferant. » *Ambulat*; cf. ad Sat. I. 2. 25. *rauci*, rauci fiunt causidici multa in iudiciis vociferatione; Mart. IV. 8. 2. *Exeret rucos tertis* (hora) *causidicos*. —

Magnus uterque timor latronibus; at bene si quis
 Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
 Vt sis tu similis Coeli, Birrique, latronum,
 Non ego sum Capri, neque Sulci; cur metuas me? ⁷⁰
 Nulla taberna meos habeat, neque pila, libellos.
 Queis manus insudet vulgi, Hermogenisque Tigelli,
 Nec recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus,
 Non ubivis, coramve quibuslibet. In medio qui
 Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes: ⁷⁵

male in molestiam raucos audientium; de particula *male* conf. supra ad Sat. I. 3. 31. *cumque libellis*, in quibus perscripta est accusatio quaesitori tradenda. v. 67. *at b. si qu. Et viv. p. m.* at si quis recte et sceleris, quo latrones manus suas polluunt, purus vivit.

v. 69. 70. *Vt sis tu* cett. quamvis tu sis latro, sicuti Coelius et Birrius, ego tamen non sum delator vel accusator, quales fuerunt Sulcius et Caprius, cur igitur ego tibi timendus sum? pro *sim* in v. 70. dedi sum, quod est in pluribus codd. Torrent.

v. 71. 72. *Nulla tab.* cett. libelli mei in nulla taberna, neque ad columnas apud porticus publicas venales prostent; venales scilicet libros habebant biblioplae vel in tabernis, vel in armariis ad columnas porticum; Scholiast.: *Hoc ideo posuit, quia biblioplae stationes vel armaria circa pilas vel columnas habebant.* et Scholiast. Porphyr.: *negat se libellos suos edere biblioplae, qui vel tabernas habeant, vel armaria, quae sunt apud pilas;* conf. infra Ep. III. 373. — *Queis m. insudet* cett. qui terantur manibus vulgi et aliorum hominum, qualis fuit Hermogenes Tigellius. Haec enim satira post libri primi satiram secundam, ubi de Hermogene

morte agit, scripta esse videtur, quia totus versus, quem scripsit Horatius supra in Sat. sec. (v. 27.), in hac (v. 92.) repetitur. Ceterum Hermogenes, ut viri docti speciem prae se ferret, saepius in bibliopolarum tabernis versatus vidatur.

v. 73—81. *Nec recito* cett. sc. quae scripsi vel versus meos.

v. 75. *sunt multi* sc. homines vani, vel, ut versu sequente vocantur, *inaues*. *quique lavantes*, e quidem pro *quique* malim *quive lavantes*, sunt multi, qui aut in medio foro aut, dum lavant, h. e. in balneis recitent; distinguuntur personae; non enim iidem, qui in foro, in balneis quoque recitant; particulae *que* et *ve* saepe permixtae sunt a librariis; cf. in hac Satyra infra v. 445. et Sat. II. 2. 431. Epist. III. 358. et sic apud Virgil. Aeneid. X. 442 pro *fortunamque* legendum omnino videtur *fortunamve*.

Suave — con *Lis*. locus enim, ab omni parte in balneis clausus, voci recitantis versus suaviter, ut vani isti homines putant, resonat. *suave* pro suaviter, ut passim. — *haur' illud quærentes*, non curantes id, parum solliciti; *num sine sensu* cett. num sine spiritu, quae boni pietatis agitantur; num opportuno tempore medio in foro vel in balneis

Suave locus voci resonat conclusus. Inanes
 Hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
 Tempore num faciant alieno. Laedere gaudes,
 Inquit, et hoc studio praeus facis. Vnde petitum
 Hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum, ⁸⁰
 Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
 Qui non defendit, alio culpante; solutos
 Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
 Fingere qui non visa potest, commissa tacere
 Qui nequit; hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.
 Saepe tribus lectis videas coenare quaternos, ⁸⁶
 E quibus imus amet quavis adspargere cunctos,
 Praeter eum, qui praebet aquam; post hunc quoque
 (potus,
 Conditā cum verax aperit praecordia Liber.

versus recitent. *Inquit* sc. adversarius; alii legunt *Inquis*, utrumque recte. *studio praeus fac et hoc* (quod gaudes laedere) *facis*, ut homo qui praeus est, studio (libidine) laedendi; pro vulgari: et hoc facis pravo studio. *Vnde pet. hoc* sc. opprobrium. *est auctor* cett. quia tandem eorum, quibuscum vixi, huius opprobrii est auctor? vel: estne aliquis eorum, quibuscum vixi, huius opprobrii auctor?

v. 81—85. *Absentem* cett. ad nuxum orationis supplenda fere haec: Ego potius ita sentio et statuo; *Absentem* qui cett. rodit, invidio dente mordet, sugillat, carpit. infra Sat. I. 6. 45. *Quem rodunt omnes libertino patre nutum*. Cicero P. Balb. 26. *Mores hominum invident, in conviviis rodunt, in circulis idcirco vellicant.* — *hic nig. est*, hic improbus, et malae mentis homo est; apud Graecos quoque improbi vocantur *μῆλας*. Ro-

mane, O tu, quicumque Romanae virtutis sensu imbutus es.

v. 86—89. *Saepe trib. lectis*, triclinariis, ita circa mensam stratis et collocatis, ut quarta mensae pars ad cibos a servis apponendos esset varus. — *quaternos*, terni enim vel quaterni in unoquoque lecto accumbere solebant. pro *unus* cum *Fea* dedi *imius*; hinc infra Epist. I. 18. 40. *imī devisor lecti*, ubi vid. not. conf. ad Sat. II. 8. 23. *amet*, delectetur, gestiat; pro lectione *amet* praetuli cum aliis *amet*, quod grammaticae rationi accommodatior est coniunctivus. *quavis utisp. unctos*, quavis ratione, h. e. quibusvis diceris et salse dictis obruere (laedere, perstringere) cunctos, — sive quavis diceria in cunctos effundere; *adspargere* pro perstringere; apud Ciceronem ad Div. VI. 6. *leviter adspersus* pro leviter perstrictus. cf. Lambin. *hunc* (convivatorem) *quoque* sc. adspargere;

Hic tibi comis et urbanus, liberque videtur, 90
 Infesto nigris; ego, si risi, quod ineptus
 Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
 Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
 De Capitolini furtis iniecta Petilli
 Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos: 95
 Me Capitolinus convictore usus amicoque
 A puero est, causaque mea permulta rogatus
 Fecit; et incolumis laetor quod vivit in Vrbe:
 Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
 Fugerit. — Hic nigrae succus loliginis: haec est 100
 Aerugo mera; quod vitium procul afore chartis,
 Atque animo prius, ut si quid promittere de me

— *condita praecordia*, arcana in pectore condita.

v. 94—93. *nigris*, absentes rodentibus. *Pastillos Ruf.* cett. conf. supra ad Sat. I. 2. 27.

v. 94—99. *De Capitolini furtis Petilli.* Schol. Cruq. «Fingit se loqui cum amico aliquo Petillii Capitolini, qui, cum praecesset Capitolio, unde Capitolinus dictus est, accusatus est, quod coronam Iovis Capitolini rapuisset; quare ipse sublatae coronae causam dixit et absolutus est a iudicibus in gratiam Augusti, cuius amicus erat.» *defendas, ut t. est mos*, defendas, per me licet, Petillium, ut aoles, hunc in modum, vel his verbis: *Me Capitolinus* cett. *Sed tamen* cett. en hominem nigrum postquam veterem Petillii amicitiam eiusque erga se officia laudavit et, quod ille, criminia insimulati absolutus, in urbe vivat, se laetari professus est, idem, qui factum sit, ut Petillius absolveretur, se non satis assequi posse, ait.

v. 96. *amicoque*, particula quae a

sequente in proximo versu vocali absorbetur.

v. 100. *Hic nig.* cett. Qui ita loquantur et sentiant, qui alios a crimine aliquo se purgare et ut amicos defendere velle simulant, eosdemque huius ipsius criminis suspectos reddunt, pessimi animi sunt homines. pro *succus* revocavit *Fea* lectionem plurimorum vet. codd. *fucus* i. e. virus. *loliginis* Scholiast. Cruq. *Loligo* genus est piscis marini, suum habens nigrum et atramento similem (*tintenfisch*.)

v. 101—103. *Aerugo* proprie de rubigine in aere (ut ferrugo de rubigine in ferro) transfertur ad invdiam et livorem, qui apud Ovidium Amor. I. 15. 4. dicitur *edax*, quia similis est aerugini, quae aes exedit; — *quod vitium*—*promitto*, quam quidem malevolentiam a scriptis meis atque ab animo meo (*prius*) antequam ille ad scribendum appellatur, longe afore, id ego, si quid unquam aliud vere promittere possim, promitto; ut si quid cett. iunge: si

Possum aliud vere, promitto. Liberius si
 Dixero quid, si forte iocosius; hoc mihi iuris
 Cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me, ¹⁰⁵
 Vt fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
 Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
 Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
 Nonne vides, Albi ut male vivat filius? utque
 Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
 Perdere quis velit. A turpi meretricis amore ¹¹¹
 Cum deterreret: Sectani dissimilis sis.
 Ne sequerer moechas, concessa cum Venere uti
 Possem: deprensi non bella est fama Treboni,
 Aiebat: sapiens, vitatu quidque petitu ¹¹⁵
 Sit melius, causas reddet tibi; mi satis est, si
 Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
 Dum custodis egres, vitam famamque tueri

quid, ut aliud unquam, vere de me promittere possum, sed dura et molesta est haec verborum collocatio; lenius sane ex mea sententia fluere oratio, si pro id legeris id, id ego vere promitto, si quid aliud (unquam) vere de me promittere possum.

v. 105—106. *insuevit pater cett.* sensus: ego mature didici animum ad vitia hominum advertere, *optimus pater me insuevit hoc* (ad hoc me adduxit) ut fugerem vitis, dum quaeque eorum notabal exemplis ante oculos positis. *insuescere* active cum accusativo; Columell. VI. 4. *ea pecus insuescas. notando* non cum *Heindorfio* ad filium (Horatium), sed ad patrem omnino referendum esse, satis docent sequentia, *ive ipsa exempla a patre proposita.*

v. 109—115. *Albi — filius*) filius *Albi* cuiusdam; *Barrus* *Sectanus* et *Trebonius* fuerunt malae notae ho-

mines, salis tum Romania noti. — *male vivat*, turpes enim libidines misera et turpia vita sequitur. *Barrus* *ive Barus*, de quo Scholiast. Porph. *Hic Barrus vilissimae libidinis fuit, adeo, ut Aemiliam virginem incestasse, dictus sit: certe adulteras sincerissima (an insanissima?) cupiditate sectabatur*, alibi quoque ab Horatio ut homo nequam et ineptus notatur; conf. I. 6. 3. et Sal. I. 7. 8. *Cum deterreret* sc. pater. *deprensi* sc. in adulterio.

v. 115 seq. *sapiens, vitatu* cett. quid rectius vites aut rectius pelas, id al-latis rationibus te docebit sapiens; — pro *quidque* legendum omnino videtur *quidve*, nam *vitare* et *petere* sunt opposita; de particula *que* et *ve* saepius librariorum oscitantia permul-tis v. supra ad v. 75. *Bentl.* ad Epist. I. 8. 5. et *Drachm.* ad Liv. XXIV. 40. § 2.

Incolumem possum: simulac duraverit aetas
 Membra, animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
 Formabat puerum dictis; et, sive iubebat, 121
 Vt facerem quid, Habes auctorem, quo facias hoc,
 Vnum ex iudicibus selectis obiiciebat;
 Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factu,
 Necne, sit, addubites, flagret rumore malo cum 125
 Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut aegros
 Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
 Sic teneros animos aliena opprobria saepe
 Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
 Perniciem quaecunque ferunt; mediocribus, et queis
 Ignoscas, vitiis teneor; fortassis et isthinc 131
 Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,

v. 119. *duraverit*, corroboraverit.

v. 120. *nabis sine cortice*, non amplius patris cura et custodia egebis, sicuti illi, qui artem natandi tenent, non amplius egent cortice vel subere, cuius ventri suppositi ope natandi arti opera datur.

v. 124—125. *et, sive iubebat* celt. et, sive ad aliquid faciendum me impellebat, unum ex selectis iudicibus exemplo, quod ego imitarer, mihi proponebat (*obiiciebat*), dicens: en habes auctorem, quo hoc facias! sive me aliquid facere vetabat, an, dicebat, cum ob idem, quod tu tentas, hic atque ille male audiat, addubites, utrum id honestum an inhonestum, utrum utile an inutile sit? — *ex iudicibus selectis*. Schol. Cruq. proferebat in exemplum virum aliquem illustrem ex senatorio vel equestri ordine, qui aliquando propter aequitatem et iustitiam fuerat selectus in iudices; de selectis iudicibus vid. Ernest. Clav. Cic. s. v. *selectus*. An hoc pro utrum hoc,

v. 126. *Avidos* sc. potus et ciborum, qui aegrotis nocent; sic seq. Sat. v. 75. *convivae avidi*, edendi cupiditate flagrant.

v. 127. *Exanimat*, terrore complet. — *sibi parcere*, valetudinis suae curam habere, non aviditatem edendi vel bibendi explere velle, sed abstinere ab iis, quae valetudini obsunt; inf. Epist. l. 7. 41. *Ad mare descendet vates tuus, et sibi puroct*.

v. 129. *Ex hoc ego s. ab illis*, ex hoc inde tempore, quo pater me puerum dictis et exemplis formavit, firmus et validus sum contra illa vitia, sive, integer et tutus sum ab omnibus illis vitiis, quae parant perniciem.

v. 132. *fort. et isth. Larg. abst. l. art.* fortasse etiam de his mediocribus vitiis aetas longior, ubi juvenilis fervor et vehementia deferbuit, multum detraxerit; *liber amicum*, qui libere amicum de eius vitiis monet, eumque ab iis dehortatur.

Consilium proprium: neque enim cum lectulus aut me
 Porticus excepit, desum mihi: Rectius hoc est,
 Hoc faciens vivam melius: sic dulcis amicis 135
 Occurram; hoc quidam non belle; numquid ego illi
 Imprudens olim faciam simile? Haec ego mecum
 Compressis agito labris: ubi quid datur otii,
 Illudo chartis: hoc est mediocribus illis
 Ex vitiis unum; cui si concedere nolis, 180
 Multa poetarum veniat manus, auxilio quae
 Sit mihi, (nam multo plures sumus) ac veluti te
 Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

SATIRA V.

Egressum magna me excepit Aricia Roma
 Hospitio modico; rhetor comes Heliodorus,
 Graecorum longe doctissimus. Inde Forum Appi,

v. 134. *neque—desum mihi*, neque, cum vel quiesco in lectulo, vel ambulo in porticu, animi mei excolendi immemor sum, imo diligenter eum exculio et tacite mecum: *Rectius hoc celi*. v. 136. *num quid—simile illi*, quod quidam non belle h. e. male fecit.

v. 139. *Illudo chartis*, ludendo chartis illino, pro vulgari: chartis mando.

v. 140. *concedere*, veniam dare, ignoscere.

v. 143. *ac veluti Iudaei cogemus*, poeta carpit Iudaeos, quovis persuasionis genere et quibusvis machinis alios tum temporis in doctrinae et disciplinae suae societatem trahentes; — *in hanc concedere turbam*, huius poetarum agminis socium fieri.

SATIRA V.

Suavissima itineris, quod poeta,

comite Heliodoro, rhetore, Brundisium fecit, descriptio. — Schol. Porphy. *Lucilium hac satyra aemulatus Horatius, iter suum a Roma usque Brundisium describens, quod et ille in tertio libro fecit, primum a Roma Capuam usque, et inde fretum Siciliense.* — Ceterum cum Ansure in huius itineris societatem Maecenae cum Cocceio et Fonteio venerit, Horatius in magni sui patroni gratiam illud iter tam suscepisse, quam in iucundam eius memoriam descripsisse videtur.

v. 1. *magna*, urbi *magnae* opportuit parvum oppidum Aricia, sita trans montem Albanum in via Appia.

v. 2. *modico*, ubi non larga sed modica supeditatur ciborum copia, hinc infra Epist. L. 5. 2. *olus coenare modica patella.*

v. 3. *Graecorum* sc. virorum. *Forum Appi*, oppidum in via Appia,

Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
 Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
 Praecinctis unum: nimis est gravis Appia tardis.
 Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
 Indico bellum, coenantes haud animo aequo
 Expectans comites. Iam nox inducere terris
 Umbras, et coelo diffundere signa parabat:
 Tum pueri nautis, pueris convicia nautae

unde per paludes Pontinas ad Feroniae fauon (vers. 24.) navigabatur. *Fora* et *conciabula* fuerunt parva oppida, ubi ius dicebatur et iudiciae habebantur. Sic *forum Aurelium* apud Cic. in Catil. I. 9. nos fere: ein markt-*flecken*. de *foris* et *conciabulis* copiose disputavit M. Donatus ad Liv. XL. 49. conf. Sigon. *Ant. Iur. Ital.* II. 45.

v. 4. *nautis* nautae (uos *matrosen*) homines fere sunt rudes, feri, et inculi. *malignis*, accommodate ad ingehium cauponum, qui ex lucri studio ad se divertentibus *maligne* (h. e. parca et avara manu) dare solent necessaria; hinc supra Sat. I. 1. 29. *caupo perfidus*.

v. 5. *Hoc iter* cett. hoc iter, quod gnavioribus unius diei iter est, nos tardi et ignavi in duorum dierum iter divisimus; *altius praecinct*. qui rem aliquam gnauiter tractare volebant, vestem, ne illa corporis agilitati impedimento esset, altius super femora usque cingulo subnectebant; hinc *gnavi* dicuntur *alte cineti* infra Sat. II. 8. 40. *puer alte cinetus*. Phaedr. Fab. II. 5. 10. *alticincti atrienses*, at *dissincti*, ignavi.

v. 6. *pro nimis est* dedi lectionem a Fea ex plurim. Codd. auctoritate in textum receptam, *nimis est*; addit enim Horatius rationem, ex qua unius

diei iter in duorum dierum iter diuiserint, nimirum quia via Appia *nimis grauis* (molesta) sit *tardis* vel *ignavis*; res igitur ipsa *to nimis* repudiat.

v. 7. *teterrima*, teterrimi saporis, quia fuit foetida, ut docet *Crauius*; sic *sapor teter*, qui nauseam creat; apud Lucret. VI. 21. Significantior certe est nostra lectio, quam *teterrima*, cui favet plurimorum Codd. auctoritas apud Feam.

v. 8. *ventri bellum indico*, qui ventri cibum potumque denegat, hostiliter quasi contra ventrem exurgit, eumque infestum sibi reddit; hinc venter ieiunus atque esuriens suauiter dicitur infra Sat. II. 8. 5. *iratus*. — *haud animo aequo*, impatiens morae a coenantibus comitibus interpositae.

v. 9. *Iam nox* cett. versus elegantissimi, ut infra v. 73. 74. conf. supra ad Sat. I. v. 413 seq.

v. 10. *diffundere signa*, sic *Nox coelum astris spargere* dicitur apud Ovidium Met. XI. 309.

v. 11. *Tum pueri* cett. sensus et nexus: Tum servi nostri et nautae conviciis invicem se petere incipiunt; unus servorum clamat: huc naveam appelle; et cum, nave appulsa, ingentem hominum numerum in eam descendere videt, iterum clamat: Ohe! desine plures inserere; iam sa-

Ingerere. Huc appelle: trecentos inseris! ohe!
 Iam satis est. Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
 Tota abit hora: mali culices, ranaeque palustres
 Avertunt somnos: absentem ut cantat amicam 15
 Multa prolutus vappa nauta, atque viator
 Certatim: tandem fessus dormire viator
 Incipit; ac missae pastum retinacula mulae
 Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
 Iamque dies aderat, cum nil procedere lintrem 20
 Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus,
 Ac mulae, nautaeque caput, lumbosque saligno
 Fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
 Ora, manusque tua lavimus, Feronia, lympa.
 Millia tum pransi tria repimus, atque subimus 25

tis est! *trecenti*, ut *sexcenti*, numerus rotundus de magna copia.

v. 13. *aes*, intellige naulum. — *dum mula ligatur*, dum mula in ripa navi ad eam per illum canalem tractandam alligatur.

v. 14—21. *absent. ut cant. am. cetti*, dum simul et nauta in nave et (*viator*) mulae agitalor in ripa, cum uterque largis vini corrupti et insipidi haustibus incaluisse, canendo suum quisque amorem erga absentem puellam exprimit. ut pro dum; exempla vide apud Bentleium. *prolutus*, madefactus, madidus, uvidus (βεβρυμένος) Sat. II. 4. 26. *praecordia leni mulso proluere*, b. e. mulsum bibere; — Persius Prolog. I. *labra fonte Caballino proluere*, e fonte Caballino labra madefacere h. e. bibere; Virgil. Aen. I. 739. *pleno auro se proluere*, poculum aureum vini plenum exhaurire; et sic fere *lavere*. supra Od. III. 42. 4. *dulci vino mala lavere*.

v. 21. *cerebrosus*, fervidioris ingenii homo, qui subito ira exardescit, irritabilis.

v. 22. *nautaeque*, qui pariter ac viator addormiendum se composuerat.

v. 23. *dolat* pro: percutit, caedit. — *Fuste lumbos dolare*, iocosa apud Romanos in vita communi fuisse videtur locutio, uti nos ad alias ab aliis operibus ductas imagines in vernacula dicere solemus: *einen durchdreschen, durchgerben, ausgerben, auswalken, zerwalken* cett. pro: *durchprügeln*.

v. 24. *Feronia*, prisca apud Italos dea, quae modo *Nympha* (ob fontem, cui praesidebat), modo coniux *Invis Anxuri* (Virg. Aen. VII. 799.) appellatur. Templum eam tria millia passuum ab Anxure sive Tarracina habuisse, ex hoc loco discimus. — *lavimus a lavere. repimus*, Schol. Porphyr. *quia illis temporibus adhuc urbs Tarraconensis in altissimo monte erat*.

Impositum saxis late candentibus Anxur.
 Huc venturus erat Maecenas optimus, atque
 Cocceius: missi magnis de rebus uterque
 Legati, aversos soliti componere amicos.
 Hic oculis ego nigrà meis collyria lippus
 Illinere. Interea Maecenas advenit, atque
 Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
 Factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.
 Fundos Aufidio Lusco Praetore libenter

30

v. 26. *saxis candentibus*, candidum fere nitorem e longinquum ostendentibus; sic fere *Cyclades nitentes*, supra Od. I. 44. 49. sed Schol. Porphyr. *saxa candentia* stulte explicat: calci coquendae aptissima. (haud ita stulte fortasse).

v. 29. *aversos* — *amicos*, ubi alter ab altero, facti discidio, avertitur; intellige Augustum et Antonium; Schol. Crisp. » Ab Antonio missus fuerat Fonteius Capito legatus; ab Augusto Maecenas, intercedente Cocceio Nerva, proavni Nervae imperatoris, qui et Augusto et Antonio gratus erat, cum Agrippa; ea autem conditione convenerant legati, ut de summa rerum tractarent, exortamque dissensionem inter duos hos imperatores componerent, quod et fecerunt, et utrumque exercitum iuxta Brundisium in una castra cum magna laetitia coegerunt, ut refert Liv. Lib. CXXVII. »

v. 30. *lippus*, quod iam Horatius, se Anxure ut hominem lippum oculis suis collyria illevisse, narrat, id ipse profecto ad lucunditatem descripti itineris referre non poterat. Scilicet Horatius, qui fortasse laboraverat aliquando lippitudine, ab adversariis, ut supra observavimus ad Sat. I. 4. 420. contemnimus poeta lippus ipse appellatus fuisse videtur. Ad hos igi-

tur de hoc inepto convicil genere ridendos data opera nonnunquam Horatium lippitudinis sibi exprobratae mentionem fecisse, haud improbabile est. Certe Horatius, cum hoc carmen scriberet (viginti septem scilicet annos natus, ut docet supra ad Sat. I. 420. *Heindorfius*) nondum in ea aetate constitutus fuit, ubi continuo lippire solent homines.

v. 32. *ad unguem factus homo*, diligentissime expolitus. Translata est haec locutio a statuariis, qui, quidquid in opere asperi digitorum vel unguium senni animadvertunt, laevigant et expolunt. Conf. infra Epist. III. 4. 294. et ibi *Fea*.

v. 34—36. *Fundos*, parvum in via Appia municipium, sive secundum *Fecatum praefecturam* Tarracinam inter et Formias sitam, cui praeerat nunc, a praetore urbano, ut videtur, eo missus, vanus quidem homo, Aufidius Luscos, scriba (magistratum in rebus litteris mandandis administrat), qui, quasi ipse esset praetor, externis insignibus, praetexta, lato clavo, ac prunae batillo, praetoris dignitatem ridicule prae se ferre et adsimulare studebat. Hinc Horatius, quasi eius iter ad res insignes sub adsimulata Aufidii Lusci praetura gestas pertinuerit, saepe et iocose: *Aufidio*

Linquimus, insani ridentes praemia scribae, 35
 Praetextam, et latum clavum, prunaeque batillum.
 In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
 Muraena praebente domum, Capitone culinam.
 Postera lux oritur multo gratissima: namque
 Plotius et Varius Sinuessae, Virgiliusque 40
 Occurrunt; animae, quales neque candidiores
 Terra tulit, neque quois me sit devinctior alter.
 O qui complexus! et gaudia quanta fuerunt!
 Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
 Proxima Campano ponti quae villula, tectum 45
 Praebuit, et parochi, quae debent, ligna salemque.

Lusco Praetore Fundos linquimus. De scribis Quaestoriis, Aediliciis, Praetoriis cett. in decurias descriptis vid. Ernest. in Clav. Cic. a. v. scriba. — praemia externa dignitatis praetoriae ornamenta.

v. 36. *latum clavum* gestabant senatores, unde illi *laticlavii*, *angustum* equites, unde illi *angusticlavii*. Notus est *Rubenii* peculiaris de *lato clavo* libellus. *prunaeque bat.*) *batillum* vel *batillus* fuisse videtur foculus, qui prunis ardentibus ad suffimenta adolenda impletus, magistratui in re solenni peragenda praeferebatur.

v. 37. *In Mamurrarum urbe*, Formiis, *Schol. Crug.*: «Mamurra senator fuit Romanus, qui maximam partem civitatis Formianae possidebat, unde dicta est Mamurrana civitas, vel quod familia Mamurrarum illine fuerit oriunda.»

v. 38. *Muraena*, Terentiae, Maecenatis uxoris, fratre. *praeb. domum*, ubi pernoctaremus. supra Od. III. 19. 7. *Quo praebente domum* ac. ad comotationem. *Capitone culinam*, instruxerat igitur se Capito

illis, unde viveret cum comitibus, ubi esset in hoc itinere cibi potusque penuria.

v. 40—44. *Plot. et Var.* Plotius et Varius una cum Virgilio ex composito, ut videtur, Sinuessae (oppidi in Campaniae finibus) Horatium atque Maecenatem convenerunt; fuerunt illi poetarum tum temporis illustrissimi, quos non Horatius tantum et Virgilius, sed etiam Maecenas magni faciebat; hinc infra quoque Sat. X. 84. ut arctius inter se iuncti producuntur *Plotius et Varius, Maecenas Virgiliusque*; de *Vario* cf. supra ad Od. I. 6. 1. *animae*, sic supra Od. II. 17. 5. mollius Maecenatem *animae suae partem*, et Virgilium Od. I. 3. 8. *animae suae dimidium* appellat. *quois me sit devinet. alter*, quibus alius magis, quam ego, devinctus et obstrictus ait. *sanus*, dum sana sum mente, dum sentio et iudico, ut sanae mentis homo; in sequente Sat. v. 89. *Nil me poeniteat sanum patriis huius*.

v. 45—49. *Campano ponti*, intellige pontem trans fluvium Savonem ad viam Appiam. *parochi*) po-

Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
 Lusum it Maecenas, dormitum ego, Virgiliusque:
 Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
 Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa, 50
 Quae super est Caudì cauponas. Nunc mihi paucis
 Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri,
 Musa, velim memores; et quo patre natus uterque
 Contulerit lites. Messi clarum genus Osci;
 Sarmenti domina exstat. Ab his maioribus orti 55
 Ad pugnam venire: prior Sarmentus: Equi te

rochus (πάροχος), qui legatis et aliis iter facientibus necessaria (nominati salem, lignum, foenum), publico summu *praebenda* suscepit vel redemit. Idem Latine a *praebere* (πράττειν) apud Ciceronem Offic. I. 15. dicitur *praebitor*; et hinc infra Sat. II. 8. 35. *convivator* quoque, qui *praebet*, dicitur *parochus*. *Hinc muli* celt. suaviter pro vulgari: ab illa inde villa (*tempore*) tempestive Capuae advenimus; sub adventum enim in locum, ubi iter facientes commorari vel pernoctare volunt, *mulus clitellas ponit*, h. e. clitellae mulo impositae tolluntur. *Lusum* sc. pila, trigone; apud Romanos enim nobilissimi quique, praecipue post coenam, pila ludere solebant. *Namque pila celt.* namque pila ludere sive pilae ludus, nocet lippis et *crudis* h. e. cruditate laborantibus, iis, qui cibos concoquere nequeunt.

v. 54. *Quae super est Caudì cauponas*, quae sita est trans cauponas ad Caudium, Samnii oppidum, in via Appia, inter Capuam et Beneventum, ignominiosa Romanorum clade satis notum.

v. 52. *pugnam*, certamen, quo alter alterum ridicule dictis vel conviciis petit. *Messique*) *Messius* co-

gnominatus fuit *Cicirrus*, χικίρρος, Latine gallus, sive quod magno fervore multaque pertinacia galli more pugnabat contra adversarium, sive quod vox eius altior cum galli cantu comparabatur.

v. 53. *Musa, velim memores*, lepide Horatius in rei ridiculae narratione tanquam poëta epicus Musam in partes vocat, eamque duorum scurrarum, sicut virorum apud Homerum, patriam et originem memorare iubet. *Osci*, Campani.

v. 55. *Sarm. dorm. exst.*, vivebat adhuc domina, cuius servus fuerat Sarmentus; nunc erat is in comitatu Maecenatis, qui scurrilibus eius ioci admodum delectatus fuisse videtur. vid. Plutarch. in Vit. Anton. et Juvenal. V. 3. Erat autem apud Romanos hic mos, ut ditiores et nobiliores admitterent et mensae adhiberent scurras, quorum ridicule dictis inter coenam imprimis delectarentur.

v. 56. *Equi te feri s. dico*, sine dubio, quia Messius vastioris corporis homo fuit, simulque ferocior; hinc Sarmentus Messium sine larva et colurnis *Cyclops* saltare iubet, et hinc Messius ex opposito v. 69. Sarmenti corpus *gracile* et pusillum carpit. Apud

Esse feri similem dico. Ridemus: et ipse
 Messius, Accipio; caput et movet: O, tua cornu
 Ni foret exsecto frons (inquit) quid faceres, cum
 Sic mutilus miniteris? At illi foeda cicatrix 60
 Setosam laevi frontem turpaverat oris.
 Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
 Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat;
 Nil illi larva aut Tragicis opus esse cothurnis.
 Multa Cicirrus ad haec, donasset iamne catenam 65
 Ex voto Laribus, quaerebat? scriba quod esset,
 Deterius nihilo dominae ius esse. Rogabat

Virgil. Aen. II. 51. *equus simpliciter dicitur ferus.*

v. 58—60. *Accipio*, ita est, concedo. *caput et movet*, et equi instar caput concutit; terret autem strepitus, quem equi concusso capite subito faciunt; tum pergit Sarmentus: cum tu sic mutilus (sine cornu) iam terreas, O, quid faceres, si tibi in fronte non essectum esset cornu? vel: ni tua frons esset sine cornu? elegantius enim *exsecto cornu* pro vulgari: sine cornu; — sic ego hunc locum intelligo.

v. 60. *at illi* cett. nam foeda verruca, cuius essectae vestigia essant, hispidam (illi) illius frontem a laeva parte turpiter deformaverat; at, insolentius iam pro: namque, scilicet, nimirum.

v. 62—64. *Campanum in morbum* Schol. Cruq. » hoc enim quasi a natura Campanis fere omnibus inest, ut capitis temporibus rognae verrucae innascantur in roodum cornuum, quas cum incidi faciunt, cicatrices in fronte manent, quasi notae essectorum cornuum. In hunc ergo morbum, id est, faciei vitium, iocatur Sarmentus, » in faciem sc. foede turpa-

tam. *Pastorem Cyclopa*, nempe Polyphemum, saltaret (*ὀρχήσαστο*), saltando exprimeret; saltatio autem illa pantomimica, quae *Cyclops* vocabatur, expressisse videtur ridiculas, quas vastioris corporis Polyphemus apud Galateam fecit, delicias. *larva*, scilicet qui iam per se foedum vultum ostendit, ei non opus est foedioris vultus larva; et qui iam per se grandioris corporis mole eminet, is non eget cothurnis.

v. 65. *donasset i. cat. Ex voto Lar.* — Schol. Cruq. » Urbanus haec dicta sunt in Sarmentum, qui servilibus erat natalibus, sumta translatione a generosis pueris, qui, egressi annos pueritiae, iam sumta toga, Diis penatibus (*Schol. Porphy. Laribus*) bullas suas consecrabant, et puellae puppas. Ad hunc modum ridenda interrogat Sarmentum, catenamne suam et compedes Diis suspendisset, quibus ipse servus fuisse concatenatus?»

v. 66. *scriba quod esset, deterius nihilo* cett. quod scriba nunc esset, (apud Maecenatem, ut videtur) id ne minimum quidem de iure, quod domina adhuc viva in eum habeat, deterere. Pro vulgari lectione —

Denique, cur unquam fugisset; cui satis una
 Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo?
 Prorsus iucunde coenam produximus illam. 70
 Tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes
 Paene, macros, arsit, dum turdos versat in igne:
 Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
 Vulcano summum properabat lambere tectum.
 Convivas avidos coenam servosque timentes 75
 Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
 Incipit ex illo montes Appulia notos
 Ostentare mihi, quos torret Atabulus, et quos
 Nunquam crepsemus, nisi nos vicina Trivici
 Villa recepisset lacrymoso non sine fumo, 80
 Vdos cum foliis ramos urente camino.
 Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
 Ad mediam noctem exspecto: somnos tamen aufert

Nilo vel Nihilo deterius dedit cum Fec plurimum codd. auctoritate: *Deterius nihilo*.

v. 70. *coenam produximus*, peregrinatus, transegit: *ut noctem vino producere* apud Martia. II. 89. 4. enuf. supra Od. III. 24. 23.

v. 71. *Beneventum*, oppidum in Samniti et Hirpiniarum finibus.

v. 72. *ubi sedul. hosp. Paene, mac. cett.* iunge: *ubi sedulus hospes, dum macros turdos in igne versat, paene arsit*, pene igne combustus est.

v. 73, 74. *Nam vaga cett.* versus elegantissimi. cf. supra ad Sat. I. 4. 114. *Lambere* pro vulgari: *continere*.

v. 75, 76. *avidos* sc. edendi, ut praecedent. Sat. 126. *timentes*, nam servi, cum cibos clam surripiunt, timent sibi a domino. *rapere*, rapit auferre. *vulneres* (ἰδοὺ; ἄν), videre licebat; nos da-

konnte man sehen, infra Sat. I. 8. 34. *serpentes atque videres Infernas errare canes, lunamque rubentem*, Virg. Ecl. VI. 27. *Tum vero in numerum Fumumque ferasque videres Ludere, — restinguere* sc. ignem.

v. 77—85. *ex illo*, e Benevento inde. *notos*, patrias scilicet Horatio. *Atabulus*, de hac vento (qui nunc dicitur Sirocco) laudant Senec. Quaest. Nat. V. 47. *Atabulus Appuliam infestat, Calabriam Iapyx, Athenas Sciron, Pamphyliam Cataegis, Galliam Circius*, cf. Plin. H. N. XVII. 36. 8. *crepsemus* (pro erepsissemus) rependo et enitenda superavimus. *Trivici Schol.* Acc. oppidi in fine Campaniae, quo vehicula iuncta accedere nequeunt; ergo Horatius ad villam divertit. *lacrymoso*, a vi, quam sumus in oculos habet. — *aufert int. Ven.*, suaviter somnos eum, quem occupat, ab iis, quae eius

Intentum Veneri; tum immundo somnia visu
 Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.⁸⁵
 Quatuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
 Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
 Signis perfacile est: venit vilissima rerum
 Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
 Callidus ut soleat humeris portare viator; 90
 Nam Canusi lapidosus, aquae non ditior urna,
 Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
 Flentibus hic Varius discedit moestus amicis.
 Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
 Carpentem iter et factum corruptius imbri. 95
 Postera tempestas melior; via peior ad usque
 Bari moenia piscosi: dehinc Gnatia lymphis

animum turbant et cruciant, auferre h. e. remove, solvere et liberare dicitur.

v. 86—92. *rapimur*, rapido cursu avelimur. *oppid.* quod v. die. non est, quod non versu quidem, quia eius nomen versus metrum respuit, sed facile *signis* externis (rebus huic oppido peculiaribus) designari potest, aquae scilicet penuria, et panis, qui ibi coquitur, praestantia. Intelligitur autem *Equotutium* (alias *Equus Tuticus*) nunc *Sootuocio*. *venit*, aqua ob eius ibi raritatem non nisi oblato pretio datur, h. e. venditur. *ultra*, ulterius inde. *callidus*, providus futuri, *portare* sc. Canusium; — *Nam Canusi lapidosus* sc. panis est; (fortasse, quia frumentum in locis lapidosus et arenosis non satis purgari potest ab immixta glare.) *aquae non ditior urna*, urna vero, qua aqua hauritur, non (*ditior*) plenior ibi est aquae, h. e. eadem Canusii, quae Equotutii, aquae est penuria; *Qui locus*, Canusium; sed recte de huius

ultimi versus integritate dubitat Bentley, et quidem ex duabus praecipue rationibus; primum, quia ineptum et putidum fuerit Geographorum more conditorem Canusii hic commemorare; deinde, quod locutio *condere locum* repugnet plane loquendi usui. Posterior certe ratio est gravissima.

v. 91. *Rubos*, nunc *Ruvo*. *longum — iter*; Rubi enim a Canusio Brundisium versus viginti tria miliaria, secundum Antonin. Itiner. p. 116. distabant.

v. 97. *Bari moen.*) *Barium*, oppidum in Appulia Peuceetia maritimum, piscium capturae et mercaturae opportunum. *Gnatia* sive *Egnatia*, oppidum maritimum (nunc *Monopolis*); *lymphis iratis exstr.* (Schol. Cruq.) s. vel quia eget aquis, vel quod eas salvas habet et amaras, vel quod in pede montis sita est; ei idcirco videntur aquae irasci, cum torrentes de montibus impetu magno decurrentes saepe magnas urbis partes diruunt. »

Iratis exstructa dedit risusque iocosque,
 Dum flamma sine tura liquescere limine sacro
 Persuadere cupit: credat Iudaeus Apella;
 Non ego: namque deos didici securum agere aevum;
 Nec, si quid miri faciat natura, deos id
 Tristes ex alto coeli demittere tecto.
 Brundisium longae finis chartaeque viaeque.

SATIRA VI.

Non, quia, Maecenas, Lydorum quicquid Etruscos
 Incoluit fines, nemo generosior est te,
 Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
 Olim qui magnis regionibus imperitarent,

v. 99. *Dum flamma sine cett.* Rem illustrat Plin. H. N. II. 111. *In Salentino oppido Egnatia imposito ligno in saxum quoddam ibi sacrum, protinus flammam existere (reperitur apud auctores.)* cf. de hac re Horatio incredibili Salmas. ad Solin. c. 5.

v. 100. *Iudaeus Apella*, notus quidam tum temporis Iudaeus, homo superstitiosus, cui nomen fuit *Apella*.

v. 101. *namque deos didici cett.* nam Epicurus docuit, Deos, imperturbati otii amantes, res humanas non curare, cf. Lucret. VI. 57.

v. 103. *tristes*, eiusmodi rerum cura turbatos quasi in otii securitate.

v. 104. *Brundis. longae cett.* cum fine longioris itineris, Brundisium facti, finiatur quoque hoc ipsum carmen paulo longius.

SATIRA VI.

Horatius, postquam esposuit, quid illud fuerit, quo gratiam Maecenatis sibi comparaverit, veram laudem

non a nobili loco, quo quis natus sit, sed a virtute repetendam esse ostendit.

v. 1—8. *Non quia cett.* Sensus: Quamvis, Maecenas, omnium Etruscorum tu es generosissimus, et pro origine tua ex gente Cilnia nobilissimus, tamen, dum nihil referre existimas, quali patre aliquis natus sit, modo, ut decet ingenuos, liberaliter sentias, neutiquam ex more nobilium ignobiles, ut me, qui libertino patre natus sum, alto supercilio despicias. — *Lydor. quicquid Etr. Ine. fines*, nemo, nullus omnium, qui ex Lydia migravit in Etruriam; pro vulgari: nullus omnium Etruscorum; sequitur autem Horatius coa, qui veteres Etruriae colonos Lydos fuisse tradunt; vid. Herodot. I. 94. Dionys. Hal. I. 27. — *Pro legionibus dedi cum Fec. regionibus*; quamvis enim, per *legiones* designari posse exercitus, facile concedimus, tamen, quomodo Horatius, Maecenatis maiores *magnis exerciti-*

Invidia accrevit, privato quae minor esset.
 Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
 Pellibus, et latum demisit pectore clavum;
 Audit continuo: Quis homo hic, aut quo patre natus?
 Vt, si qui aegrotet, quo morbo Barrus, haberi ³⁰
 Et cupiat formosus, eat quacumque, puellis
 Iniiciat curam quaerendi singula: quali
 Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
 Sic, qui promittit, civis, urbem sibi curae,
 Imperium fore, et Italiam, et delubra Deorum; ³⁵
 Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
 Omnes mortales curare et quaerere cogit.
 Tunc Syri, Damae, aut Dionysi filius, audes
 Deicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
 At Novius collega gradu post me sedet uno. ⁴⁰

latum clavum (limbum purpureum vestis oram ambientem); cf. ad Sat. I. 5. 35. *tribuno* Graece pro tribunum; cf. supra ad Sat. I. 4. 49. erat autem penes tribunos quoque *lati clavi*. Cic. pro Cluent. c. 54.

v. 27. *ut*, postquam, simulac. — *insanus*, qui stulte sibi placet in externis insignibus, homo vanus; hinc infra Sat. II. 2. 5. *fulgores*, quibus exsplendere student beatiore, dicuntur *insoni*. *nigris pellibus*, ad insignia nobiliorum et senatorum pertinebunt quoque nigri coloris corrigiae, quibus inter se impeditis cruri adstringebantur calcei.

v. 30—35. *ut, si cett.* Sensus: Quemadmodum, si quis eodem, quo Barrus vitio laboret, h. e. formosus haberi cupiat, curam puellis, quacumque eat, iniiciat quaerendi singula: qualis sit facie cett., sic is, qui summis honoribus ornatus rerum publicarum defensorem vel rerum divinarum curatorem se proficitur,

unumquemque de eius origine, utrum nobilis an ignobilis sit, quaerere cogit. — de *Barro* cf. supra ad Sat. I. 4. 440. *haberi et cup. formosus*, vitii, quod Barro tribuitur, genus iam designatur: cupiebat scilicet formosus haberi; est igitur iam et particula explicativa: scilicet. *imperium*, imperii securitatem.

v. 38—44. *Tunc Syri*, poëta fingit, unum ex populo alloqui tribunum plebis aliquem, qui humili loco natus tribuniciam potestatem maleficos e saxo Tarpeio deiciendo aut carnifici tradendo exercere poterat; *Syrus*, *Dama*, *Dionysius*, sunt vulgaria nomina servorum; *deicere e saxo* Schol. Crug. nam tribuni plebis damnatos de saxo Capitolino (vel Tarpeio) praecipitari iubeant, aut carnifici tradi; *Cadmo* Schol. Acron. *Cadmus dicitur eo tempore fuisse carnifex notae crudelitatis*. *At Novius* cett. respondet tribunus: Atqui ego non unus sum, qui ex humili loco

Namque est ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paullus,
 Et Messala videris? at hic, si plostra ducenta,
 Concurrantque foro tria funera, magna sonabit,
 Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
 Nunc ad me redeo libertino patre natum, ⁴⁵
 Quem rodunt omnes libertino patre natum:
 Nunc, quia sum tibi, Maecenas, convictor; at olim
 Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
 Dissimile hoc illi est: quia non, ut forsit honorem
 Iure mihi invidet quivis, ita te quoque amicum, ⁵⁰
 Praesertim cautum dignos adsumere, prava

ad tribunatum adscendi, imo Novius, qui ordine me sequitur in tribunatu, ne ingenuus quidem, ut ego, sed idem, quod pater meus, libertinus est; itaque non ingenuus.

v. 41. *Hoc tibi Paullus et Messala videris*, num ideo, quod tibi ignobili tribunatus contigit, vel quod collega tuus te minus adeo est ingenuus, videris tibi esse similis Paulo et Messalae, e nobilissimis gentibus prognatis. *hoc*, ob hoc, ideo, ut paulo post v. 52 et v. 87. cf. supra ad Sat. I. 4. 46.

v. 42, 43. *At hic* cett. At hic, licet non insignis sit nobilitate, vocis tamen omnia vincentia gravitate placet; pro vulgari: at hic insignis iu concionibus est concionator. *que foro tria pro triaque foro*, ut versu seq. *que tubas pro tubasque*; de particulis, *que*, *ve*, *ne*, e loco suo in alium transpositis, exempla vide apud Heindorfium. *funera*, in celebribus enim funeribus, forum transeuntibus, cornuum tubarumque clangore aura personuit. *magna sonabit*, sic apud Virgil. Aen. IX. 425. *amnis rancea sonare* dicitur; et sic *magna loquitur* apud eundem. *quod sc. sonare*; *tenet nos*, nos delectat.

HOR. TOM. II

v. 44—47. *Nunc ad me redeo* cett. Sed iam ad me, pariter humili loco, libertino scilicet patre natum, redeo, quem, quia mihi, libertino tantum patre nato, tecum, Maecenas in quotidiana societate vivere licet, hoc ipso tempore omnes *rodunt* (carpunt. vid. supra ad Sat. I. 4. 81.), at olim me carpebant, quod ego, libertino patre natus, tribunus (*Bruto militiae duce* supra Od. II. 7.) legionum romanae praessem; pro *tibi sum* rectius fortasse (ob sequens *pareret*) in pluribus codd. apud Feam, *tibi sim*.

v. 48—51. *Dissimile hoc illi est*, sed hoc, quod factus sum tribunus, dissimile est illi, quod sum tibi convictor, quia, ut quivis iure forsitan mihi honorem, ita nequam te mihi amicum invidet, praesertim cum diligenter caveas, ne alium, nisi amicitia tua dignum et a prava ambitione h. e. adulatione alienum, assumas. Amicitia scilicet sola virtute apud Maecenatem comparari potest. Rectius autem invidemus iis, quibus solo fortunae favore aliquid obtingit, quam iis, qui felicitatem suam virtuti et meritis suis debent. *forsit*, vox Lucretiana pro forsitan. *dignos*, scil. amicitia; nam quoties di-

E

Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
 Me possunt, casu quod te sortitus amictum:
 Nulla etenim tibi me fors obtulit; optimus olim
 Virgilius, post hunc Varius, dixere, quid essem. 55
 Vt veni coram, singultim pauca locutus
 (Infans namque pudor prohibebat plura profari),
 Non ego me claro natum patre, non ego circum
 Me Satureiano vectari rura caballo,
 Sed, quod eram, narro: respondes (ut tuus est mos) 60
 Pauca: abeo: et revocas nono post mense, iubesque
 Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
 Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
 Non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
 Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis 65
 Mendosa est natura, alioqui recta (velut si
 Egregio inspersos reprendas corpore naevos);
 Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lustra
 Obiiciet vere quisquam mihi; purus et insons
 (Vt me collaudem), si et vivo carus amicis; 70
 Causa fuit pater his, qui macro pauper agello

gnus absolute ponitur, toties res, qua quis dignus est, ex serie orationis supplendus est.

v. 52—55. *non hoc*, non ideo; cf. ad vers. 41. *post hunc Varius*, de Vario cf. supra ad Od. I. 6. 4. — *quid essem*, qualis essem; sic vers. 60. *quod eram*.

v. 56—64. *Suaviter pudor dicitur infans*, quia pudibundi pauca fari solent. *rura*, fundos, agros. *Satureiano*—*caballo*, Schol. Porphy. *Satureiani* nomine fundi in *Appulia* illis temporibus fuisse dicuntur satis ampli ac nobiles, per quos *Appulum* equum significat. *Appulum* autem equum utique pro optimo accipere debemus. — *Quod placui tibi* cett. quod ego tibi,

qui, quod honestum est, secernis ab eo, quod est turpe, non propter stirpis nobilitatem, sed propter vitae animique puritatem placui.

v. 65—75. *Atqui si* cett. iunge: *Atqui* (iam vero) si mea natura mediocribus et paucis vitiis est mendosa. — *sordes*, sordidam tenacitatem; hinc turpiter avari dicuntur homines *sordidi*. *nec mala lustra*, intellige loca latebrosa, ut loquitur Plautus *Bacch.* III. 3. 20. i. e. *lupanaria*; *tenebrae lustrorum* apud Cic. p. *Sext.* c. 9. *purus et insons* cett. iunge: si purus et insons (ut me collaudem) et carus amicis vivo. *causa fuit pater his*, iis, quae de me laudo, pater auctor extitit; *macro pauper agello*,

Noluit in Flavi ludum me mittere; magni
 Quo pueri, magnis e centurionibus orti,
 Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto
 Ibant octonis referentes Idibus aera;
 Sed puerum est ausus Romam portare docendum
 Artes, quas doceat quivis eques atque senator
 Semet prognatos. Vestem servosque sequentes,
 In magno ut populo, si qui vidisset, avita
 Ex re praeberi suntus mihi crederet illos.

75

80

possessor exigui fundi opponitur latifundiorum possessoribus. in *Flavi ludum*, fuit igitur Flavius ludimagister Venusianus, qui pueros in subducendis calculis exerceret. *magni pueri* — *magnis centur.* lepide et salse Horatius centuriones cum filiis suis *magnos* vocal, quamvis magni illi viri filios sunt vulgaris tantum ludimagistri disciplinae tradebant; at Horatii pater, *maero pauper augello*, filium suum, Romam deductum, in altimibus doctrinae studiis erudendum curabat. *Laevo susp. loculos tab. lacerto*, tabulam et loculos laevo lacerto suspensos portantes; *suspensi*, (Graeca constructa, ἑξαρτημένοι τὸν ἄβρα) qui sibi suspenderunt loculos, in quibus calculi, et alia, quibus opus erat in ludis vulgaribus, portabantur; *tabulam* (Schol. Crug.) in qua et characteres arithmeticos notabant, et calculos ordinare discebant. — *referentes aera*, explicant aera de subducta a pueris in exemplo arithmetico ratione usurarum, idibus cuiusque mensis a debitoribus solvendarum; sed rectius fortasse Scholiastes Crug. et Gesnerus accipiunt *aera* de didactro, quod idibus cuiusque mensis ludimagistro solvere debebant pueri; cuius quidem rei mentione facta poeta designasse videtur mo-

rem, qui locum tantummodo habebat apud ludos vulgares vel minores; — *octonis*, epitheton ornans; inter *nonas* enim et *idas* octo dies sunt.

v. 76—80. *est ausus*, non facile enim alius, in re tenui constitutus, rem tam sumtuosam auscipere ausus esset. *portare*, deportare, deducere; *artes*, intellige Graecas litteras, et alla, in quibus doctrina censeatur. *doceat*, docendas curet, in *magno ut populo*, Heindorfius explicat: *in so fern dies in dem grossen volke möglich ist, wo man sich trotz guter kleidung und einem gefolge von sclaven doch weiter der menge verliert, das man von wenigen beachtet wird.* Ego accipio ut prius utat, quamvis in frequente civitate, ubi alias homines parum curant aliorum vestem et pedisequos; sic ut pro *quavis*, in notis illo loco Ovidii Epist. ex Ponto I. 4. 79. *Vt desint vires*, tamen est laudanda voluntas. *avita ex re*, Horatio, libertini filio, rem *avitam* recte tribui posse negat Heindorfius. Sed homines, in quorum conspectum Romae veniebat puer Horatius, non de eius patre querebant, sed enim, veste pretiosa indutum et servis comitatum, ex gente divitum vel *avita* prognatum esse opinabantur. *illos*, tam magnos.

Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
 Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum
 (Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
 Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi;
 Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret olim, 85
 Si praeco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
 Mercedem sequeretur; neque ego essem questus. At hoc
 Laus illi debetur, et a me gratia maior. (nunc
 Nil me poeniteat sanum patris huius: eoque
 Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars, 90
 Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
 Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
 Et vox et ratio. Nam si natura iuberet
 A certis annis aevum remeare peractum,
 Atque alios legere ad fastum quoscumque parentes: 95
 Optaret sibi quisque; meis contentus honestos
 Fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
 Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo: quod
 Nollem onus haud umquam solitus portare molestum.
 Nam mihi continuo maior quaerenda foret res, 100

v. 85—88. *Nec timuit* cett. nec ab hac educandi ratione se deterreri passus est timore, ne quis eam sibi exprobraret, si quando pro exiguo stipendio praeconis, aut coactoris, ul pater ipse fuit, munere fungeret; neque me poenitisset huius muneris. — *coactor* (Schol. *Aer. et Crug.*). coactores mercenarii eorum, qui habebant *argentariam*. — *coactores etiam dicuntur argentarii in auctionibus, quia pecunias cogunt, qui et collectarii nominantur.* — *Coactor, qui exigit nummos a circumforaneis.* At hoc, ut ob hoc ipsum, ob hanc ipsam educandi rationem; de hoc pro ob hoc, cf.

supra ad v. 41.

v. 89—99. *sanum*, me sanae mentis hominem; *eoque* cett. et de hoc patre libertino non ita me excusabo, ut plurimi, qui non culpa sua (*dolo suo*) factum esse aiunt, quod non ingenuos nobilesque patres habeant *dolo suo*, Schol. *vitio suo et culpa*.

v. 95—99. *ad fastum*, quorum nobilitate se iactaret filius. *optaret sibi quisque*, eligeret sibi quisque, per me licet, alios. *honestos fasc. et sell.* parentes consulari dignitate et maiorum magistratum honore insignes.

Atque salutandi plures; ducendus et unus
 Et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
 Exirem; plures calones atque caballi
 Pascendi; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
 Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum, 105
 Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
 Obiiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli,
 Cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
 Te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
 Hoc ego commodius, quam tu, praeclare senator, 110
 Multis atque aliis vivo. Quacumque libido est,
 Incedo solus: percontor, quanti olus, ac far:
 Fallacem circum, vespertinumque pererro
 Saepe forum; adsisto divinis: inde domum me

v. 101—104. *salutandi*, salutatione aedeundi; quod fiebat mane. Martial. II. 18. 3. *Mane salutatum venio*; et IV. 8. 1. *Prima salutantes atque altera continet hora*. scilicet nobili quoque loco nati honorum adipiscendorum causa gratiam sibi colligere studebant salutando; *salutandi plures* cum *Heindorfio* pro: salutatores plures accipiendi, equidem explicare nolum.—*calones* cf. supra ad Sat. I. 2. 44.—*petorrita*, vehicula sive carpenta vel rhedae Gallicae. *ducenda* sc. mecum, ut paulo ante *ducendus et unus Et comes alter*; in editione *Heindorfiana* legitur *ducenta*, operarum, ut videtur, errore. *curto mulo* (Schol. Cruq.), mulo cauda curta; equidem per *mulum eurtum* intelligo *mulum curti* et exigui corporis (*feinen kleinen kleeper*) *mantica*, pera, sarcina. Schol. Porphy. *hoc ex Luciliano illo numtum est: Mantica cantherii costas gravitate premebat*.

v. 107—109. *sordes*, sordidam avaritiam. *Tiburte via*, a porta Esqui-

lina in villam Tiburtinam praetoris ducente. *quinque*, nimis pauci pro praetoris dignitate. *lasanum*, Schol. *vas, in quo exoneratur venter*. *oenophorum* (*οινωφόρον* sc. *σάκος*), corbis vel cista vini amphoris portandis inserviens.

v. 110. *Hoc*, ob hoc simplex vitae genus; cf. ad v. 41.

v. 111. Pro *Millibus atque aliis* dedi cum *Heindorfio* lectionem *Lambini*; nam *millia alia* sunt diversa millia.

v. 113. *Fall. circ.*—Schol. Cruq. *Fallacem dixit (circum) propter samardacos (impostores) et sortilegos, et mathematicos, qui ad metas spectatores circumstabant, et imperitos sortibus et mugis fallabant*.

v. 114. *divinis*, sortilegis, rerum futurarum vatibus vel somniorum interpretibus. Horatius autem, dum ut homo vulgaris eiusmodi hominum circulis se immiscebat, et vespertino tempore huc illuc in foro circumvagabatur, faciebat aliquid, quod a

Ad porri et ciceris refero laganique catinum. 115
 Coena ministratur pueris tribus: et lapis albus
 Pocula cum cyatho duo sustinet: adstat echinus
 Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
 Deinde eo dormitum; non sollicitus, mihi quod cras
 Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se 120
 Voltum ferre negat Noviorum posse minoris.
 Ad quartam iaceo: post hanc vagor, aut ego, lecto
 Aut scripto, quod me tacitum iuвет, ungor olivo,
 Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.

nobiliorum dignitate alienum putabatur. Hinc Schol. Cruq. *altioris dignitatis homines erubescunt sero in his vulgi circulis consistere.*

v. 115. *laganique.* Scholiast. Cruq. *lagana* sunt *placentulae* quaedam vulgares, quasi *membranulae compositae*, quas cum pipere et liquamine conditae deponi solebant ad coenam moderatam et parabilem. Ergo, ut ait *Heindorfius*, quod apud nos *plinsen*.

v. 116—118. *lapis albus*, Schol. Act. mensa marmorea, quam vocant *Delphicam*. Sed *Fca*, qui docte et copiose de hoc loco disputat, *album lapidem* accipit de *eugythea* seu *basi* vasorum collocandorum causa parata in abacis, ubi, quia stare per se nequebant pocula, fundo eorum *sphaerico*, non plano, ut in nostris, *basi* insertabantur. pocula duo, par poculorum; singulis enim coenantibus, ut observat *Turnebus* in *Advers.* IX. 49. par poculorum in mensa apponi solebat. *cellinus*, vasculum epulare ad formam echini effictum; vet. Schol. *Echinum dixit vas aeneum, in quo calices lavantur.* Sed *Fca* ad hanc vocem haec: *echinus, nempe concha salis, supra Sat. I. 3. 41. salinum* Od. II. 16. 41. quia *concha* flectit ex

echinis concharum, ut notat *Acron* ad Od. II. 7. 23. *guttus*, a *gutta*, vasculum, e quo liquores guttatim demittebantur; quo praecipue utebantur in re divina, unde *guttus* iam cum *patera* coniungitur; *Campana supellex*, quia terra in *Campania* vasis fictilibus praecipue conficiendis apta fuit. Sic infra *Sat. II. 3. 144. Campana trulla.*

v. 120. *Marsya*, vel *Marsyas*, (Schol. Cruq.) *Marsya* statua erat pro rostris, ad quam solebant convenire *causidici*, qui *lites* et *negotia* tractabant et componebant. Locus autem nomen a statua accepit, quod ibi causae agi solebant et *verdictum* sisti.

v. 121. *Noviorum — minoris* Schol. Cruq. *Minor* enim *Noviorum* ad hanc statuum turpissime foenerabatur nummo mane; quare iocatur *Horatius*, inquit, *Marsyam alteram manum habere erectam* (cf. *Serv. ad Virg. Aen. IV. 58.*) ad depellendos *Novios*, quod eorum foeneratorum impudentium non posset sustinere.

v. 123. *lecto aut scripto*, quod me *tacitum iuвет*, postquam legi aut scripti, quod, tacite mecum agitatum, me delectet.

v. 124. *Non quo cett.* non tali

Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum 125
 Admonuit, fugio campum lusumque trigonem.
 Pransus non avide, quantum interpellat inani
 Ventre diem durare, domesticus otior. Haec est.
 Vita solutorum misera ambitione gravique.
 His me consolor victurum suavius, ac si 130
 Quaestor avus, pater atque meus patruusque fuisset.

SATIRA VII.

Proscripti Regis Rupili pus, atque venenum,

olive, quali, lucernis subducto, *immundus* (impurus, sordidus) Nattaungi solet. *lucernis fraudatis* sc. oleo.

v. 126. *lusumque trigonem*, pilae ludus, in balneis praecipue corporis exercendi causa institutus, ideo, quod tres ludentes, quorum alter ab altero pilam excipiebat, in trianguli figuram dispositi, stabant, *trigon* (τρίγωνος) appellabatur.

v. 127. *quantum cett.* tantum quidem, quantum *interpellat*, h. e. prohibeat tō *durare*, necessitatem durandi diem inani ventre h. e. esuriendo diem exigendi.

v. 128. *domesticus otior*, intra domum meam contineor.

v. 129. *vita solutorum cett.* vita eorum, qui liberi sunt ab honorum consequendorum studio, cum miseris et gravibus curis coniuncto.

v. 130. *His*, ad haec vitae praecepta et ad has sententias.

v. 131. *Quaestor avus cett.* invideose poëta pro consul vel praetor dixisse videtur *Quaestor*, quia Quaestores divitiarum congerendarum cupiditate infames, non raro exempla

exstabant, de quorum nobilitate parum se lactare possent nepotes.

SATIRA VII.

Horatius Regem Rupilium et Persium quendam, divitem negotiatorem, dum eorum lites et convicia, ab altero in alterum coniecta, enarrat, ut homines insulsos deridet.

v. 1—3. *Proscripti Regis R. cett.* Sensus: in vulgus notum est, quo pacto (quo dictorio inficeto infra v. 33—35) remuneratus sit Persius proscripti Regis Rupilli convicia, veneni et fellis plena. *Proser. Reg. Rup.* Schol. Cruq. *Publius Rupilius, Rex Praenestinus*, postquam a Praenestinis in exilium missus esset, in Attica militavit sub Attio Varo: deinde cum Praeturam gereret, in triumphatu proscriptus ab Augusto confugit ad Brutum, in cuius castris cum Horatio commilito aegre tulit, tribunal eum esse militum, generis ignobilitatem ei saepius exprobrans. Quare Horatius, ut se ulcisceretur, describit infacetum et arrogans eius in iurgando cum Persio ingenium. *pus atque venenum*, in-

Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia dives habebat
 Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
 Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem,
 Confidens tumidusque, adeo sermonis amari,
 Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.

tellige convicia, plena quasi puris (rei spurcae) et veneno tincta; sic Catullus XLIV. 12. orationem conviciis inquinatam vocat *plenam veneni et pestilentiae*. *Hybrida*. Schol. *Mixti generis ex diversis naturis. Hybridae proprie dicuntur canes, qui ex imparibus nati sunt, ut ex venatico et gregario. Sic Persius hybrida semiromanus, ex patre Graeco et ex matre Romana. et lippis*, plures interpretes accipiunt de hominibus, qui, dum lippitudinis curandae causa in tabernis medicorum sedent, otii terendi gratia de rebus novis et urbis fabulis sermones conferant. Sed vix puto lippitudinem esse morbum, cuius curandi causa homines in medicorum tabernis magna copia confluerint. Nam in loco Plauti Amphitr. IV. 13 (quem in hanc rem attulit Bentleius): *Omnes plateas perreptavi, gymnasia et myrropolia; Apud emporium atque in macello, in palaestra atque in foro: In medicina, in tonstrinis, apud omnes aedrae sacras: sum defessus quaestando; Nusquam invenio Neuratem cett.* nulla lipporum facta est mentio. Cogitabam primum de aniculis, quas, non raro lippientes, Horatius supra quoque Sat. I. 4. 88. ad eos refert, a quibus res novae vel maxime captari et diffamari solent. Sed nunc aliter sentio. Horatius, qui homo fuit lippus, ut ipse proficitur Sat. I. 5. 30. ab ad-

versariis, ut observavimus supra ad Sat. I. 4. 120. contemtim lippus, nominatus esse videtur. Fortasse igitur a Rege Rupilio quoque, qui, ut scribit Vet. Scholiast. aegre ferebat, quod Horatius, homo ignobilis, tribunus militum in castris Bruti esset, contemtim lippus appellatus est; quod quidem ineptum convicii genus, a corporis vitio quippe petitum, ridendo Horatius data opera repetere videtur. — *tonsoribus*, non mirum, si tonsores olim quoque ex ore eorum, quas tondebant, res novas accipiebant, easque propagabant.

v. 4—8. *negotia*, de quaestu, qui reddit ex foenere. Schol. *Cruq. erat enim Persius negotiator apud Clazomenas*. De negotiatoribus Romanis copiose et erudite egit Ernestius in peculiari dissertatione, quam in compendium redegit in Clav. Cic. a. v. negotiator. *durus homo*, durioris ingenii homo, asper, perverus, difficilis, opponitur homini miti, comi, facili. *atque odio qui p. vine. R.* et insolentior Rege. odium de insolentia et importunitate Cic. pro Cluent. 3. *quod erat odium, Diis immortales, quae superbia*. Ernestius in Clav. Cic. a. v. odium laudat Terent. Heecyr. III. 2. 8. *nunquam hodie odio tuo me vinces* et Adelph. V. 4. 17. *Confidens, ferox, procer, tumidus, superbia inflatus*. *Sisennas, Barros*, homines infames tum maledi-

Ad Regem redeo, postquam nil inter utrumque
 Convenit: (hoc etenim sunt omnes iure molesti, 10
 Quo fortes, quibus adversum bellum incidit; inter
 Hectora, Priamiden, animosum atque inter Achillem
 Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors.
 Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
 Summa fuit; duo si discordia vexet inertes,
 Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedī
 Cum Lycio Glauco, discedet pigrior, ultrō
 Muneribus missis) Bruto Praetore tenente

centia. *Barrus*, ut homo nequam, iam supra Sat. I. 4. 440. notatus est. cf. I. 6. 30. *equis praecurreret albis*, proverbiali locutione pro superaret sc. maledicentia. *albis* epitheton ornans.

v. 9—24. *postquam nil inter utrumque Convenit* (hoc etenim — muneribus missis), *Bruto Praetore tenente* — *spectaculum interque*. hunc locum paulo obscuriorem ita accipio: Postquam Rex Rupilius et Persius inter se conciliari non potuerant (omnes enim, quibus certamen est cum adversario aliquo, dum eadem pertinacia, qua viri fortes de iure pugnant, invicem sibi molesti fiunt; inter Achillem quidem et Hectorem tanta fuit ira, ut, quia in utroque summa fuit virtus, nil nisi ultima mors eam dirimeret. At si duos homines inertes (quales erant Rex Rupilius et Persius) agitet discordia, aut si certamen oritur inter homines viribus inter se disparibus, ut apud Homerum inter Diomedem et Glaucom; ex eiusmodi certamine pigrior, ultrō oblati muneribus, abihat); iam duo illi certantes sicut par acerrimorum gladiatorum, quales sunt Bithus et Bacchius, pugnant, acri ira in ius procurrunt,

et iis, qui huic liti adsunt, magnum praebent spectaculum. — Scilicet Horatius ridet homines inertes, vel viribus disparibus, qui, dum inter se certant, ridicule viros fortes, cedere nescios, imitantur. Remanet tamen in voce iure v. 18. nisi eam de modo, quo quis ius defendit, vel de pertinacia, qua quis de iure pugnat, explicueris, haud exigua difficultas. Equidem divinabam, pro iure legi fortasse posse more (ingenio), nempe quo litigantes non inter se convenire soleant, similes fere viris fortibus, quorum nemini alteri cedere solet; sed videant de hoc loco alii. — Ceterum verba inde ab *hoc etenim sunt* usque ad *Bruto Praetore* rectissime parentheses signo distinguuntur, quidquid contradicat *Heindorfius*, qui, quod interrupta oratio post parenthesis non excipiatur formula aliqua, qua scriptores ad coeptam sententiam redire soleant, hunc locum ad anacolutha referendam censet. Sed Horatius infra quoque Epist. I. 15. 11. post parenthesis, quae longior adeo est huius loci parenthesis, sine ulla formula vel admonitione in coepta sententia pergit. ut *Diomedī cum Lyc. Glauco*, fuit quidem *Glauco*,

Ditem Asiam, Rupili et Persi par pugnat: uti non
 Compositus melius cum Bitho Bacchius. In ius 20
 Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
 Persius exponit causam, ridetur ab omni
 Conventu, laudat Brutum, laudatque cohortem:
 Solem Asiae Brutum appellat, stellasque salubres
 Appellat comites, excepto Rege; canem illum, 25
 Invisum agricolis sidus, venisse. Ruebat,
 Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
 Tum Praenestinus salso multoque fluenti
 Expressa arbusto regerit convicia, durus

Lycius, Hippolochi filius, vir fortis, sed impar Diomedii, cui pro armis aereis sua dedit aurea; vid. Hom. Iliad. VI. 419—236. *Bruto Praetore*, tenuit Brutus tum (a. 711.) ditem provinciam Asiam *proconsul*, sed alibi quoque *proconsules* vocantur *praetores* h. e. qui provinciae alicui praesunt; vid. Ernest. in Clav. Cic. s. v. *praetor*. uti non *composit*. m. e. *B. Bacchius*, uti non melius compositum par illud gladiatorum, Bacchius scilicet cum Bitho. (Schol. Porphyr. *Bithus et Bacchius gladiatores optimi illis temporibus fuerunt, qui, cum multos interemissent, commissi inter se mutuis vulneribus conciderunt*). sic fere Virgil. Eclog. VII. 46. *Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum*; certabat scilicet Corydon cum Thyrside.

v. 23. *ab omni conventu*, ab omnibus, qui huius causae actioni aderant; *cohortem*, intellige amicos, comites, scribas, praefectos, medicos cett. cf. Ernest. Clav. Cic. s. v. *cohors*.

v. 24. *solem Asiae*, quasi omnia in provincia Asia splendore suo colustret, sic apud Graecos ἥλιος de eo, qui gloria et virtutibus exsplen-

descit; vid. *Jacobs* ad Meleng. XXXV. Anthol. Graec. Tom. I. p. 55.

v. 25. *canem*. Schol. *caniculum pestiferum, Sirius, invium agricolis; nam sterilis Sirius, ut loquitur Virg. Aen. III. 441. exurit agros*.

v. 26. *Ruebat, Flumen ut hibernum*, cett. *ruebat* (vehementiore scilicet impetu in adversarium), sicuti hiberno tempore ruere solet flumen in iis locis, in quae raro securis defertur, h. e. ubi raro securi caeduntur virgulta et arbores, quae cursui fluminis impedimento sunt; post venisse distinctionem maiorem posui.

v. 28—31. Sensus et impeditioris orationis nexus: Tum Praeneste oriundus Rupilius, convicia, qualia durus et invictus vindemiator, cui viator, magna voce cuculum vocans, saepe cedere coactus esset, in arbusto sibi expressa conicere solet, Persio, magnam salae dictorum copiam effundenti, regerit. — Scilicet convicia, quae nunc Rupilius in Persium iaciebat, comparantur cum iis rusticioribus, quibus vindemiator viatorem, arbusta, ubi ille vindemiat, praetereuntem, et magna voce *evaculum* vocantem, persequitur. *mul-*

Vindemiator et invictus, cui saepe viator 39
 Cessisset, magna compellans voce cucullum.
 At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat; per magnos, Brute, Deos te
 Oro, qui reges consueris tollere, cur non
 Hunc Regem iugulas? operum hoc, mihi crede, tuo-
 (rum est. 35

SATIRA VIII.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
 Quum faber, incertus, scamnum faceretne Priapum,
 Maluit esse deum: Deus inde ego, furum aviumque

loque, multus, qui est multus in aliqua re, *multus fluens*, cui multa verba fluunt; *arbusto*, ubi vites non, ut nunc in vineis sit, palis, sed arboribus, nominatim populis et ulmis annectebantur. Quodsi igitur in arbusto, ut ex Schol. ad h. l. discimus, vernali tempore iusto serius, ubi iam cuculus vocem edit, vites putandas et arboribus applicandas curabat vindemiator; eius inertiae ludendae causa praetereuntes *cuculum* vocare solebant; unde ille eascerbari et virus acerbis in praetereuntes evomere. Ceterum in hoc loco ad *durus vindemiator* supplenda est particula comparationis: velut, sicuti, ut passim alibi; cf. infra ad Epist. I. 2. 42.

v. 32. *Italo perfus. aceto* (ex sermone comico), a Romanae gentis homine acrioribus conviciis obrutus.

v. 35. *operum hoc, mihi crede*, t. e. hoc profecto ad res praeclare a te gestas pertinet; ad *operum tuorum* supple *unum*; ut supra Od. III. 13. 3. *Fies nobilior tu quoque fontium.*

SATIRA VIII.

Canidiam, sniculam et veneticam, multo acerbius et contumeliosius in hac satira, quam supra in duobus carminibus Epod. 5 et 17. tractat. Inducit autem Priapum loquentem, et Canidiae artes magicas, quarum spectator fuerat, ridentem.

v. 1. *truncus ficulnus*, ex ligno enim ficulneo obscoenum Priapi, hortorum custodis, simulacrum sculpi et effingi solebat. Sic apud Theocrit. Epigr. IV. *inutile lignum*. Scholiast. Cruq. ad nihil aptum; nam materia eius arboris propter fragilitatem nullis fabricis est idonea: hinc apud Graecos homo nullius frugis ἀνὴρ οὐκ ἔστιν, conf. Lambin.

v. 3. *furum aviumque*, Virg. Georg. IV. 110. *Et custos furum atque avium cum sole saligna Hellespontiaci servet tutela Priapi: maxima formido*, qui essem furibus atque avibus maximae formidui; similiter in re venatoria *linea* sive funiculus extensus et pennis distinctus (nos *federlop-*

Maxima formido; nam fures dextra coercet,
 Obscenoque ruber porrectus ab inguine palus. 5
 Ast importunas volucres in vertice arundo
 Terret fixa, vetatque novis considerare in hortis.
 Huc prius angustis eiecta cadavera cellis
 Conservus vili portanda locabat in arca.
 Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum, 10
 Pantolabo scurrae, Nomentanoque nepoti.
 Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
 Hic dabat: haeredes monumentum ne sequeretur.

pen) ad formidinem feris incutiendam simpliciter dicitur *formido*. v. Ovid. Fast. V. 473. *Dum nova larugo, pavidos formidine cervos terret*. cf. Grat. Cyneg. v. 74. et ibi *Barthium*.

v. 4. *dextra*, qua tenebat Priapus *fastem*, vel, ut in laudato loco Virgilii, *falce* *salignum*. *ruber*, minio oblitus et rubefactus. Ovid. Fast. I. 415. *At ruber hortorum deus et tutela, Priapus*.

v. 6. *arundo*, intelligo coronam ex arundine, fasciculum arundinis, quae vento agitata crepat strepitque.

v. 7. *novis in hortis*. Schol. Cruq. *nuper a Maecenatē institutis*. — *Antea Esquilina regio sepulcris servorum et miserorum erat dedicata; Maecenas autem, considerans aëris salubritatem, hortos eo loco constituit*.

v. 8. *prius*, olim, antequam hortos ibi adornaverat Maecenas; — *eiecta*, graviter ad miseram sortem designandam, qua tractabantur servi vel servorum corpora; *cellis*, de loco arctiore; ubi strata sua habebant servi.

v. 9. *conservus*. Sch. Acr. *conservi locabant et sepeliebant alios servos*. — *vili arca*, cista, ex nonnullis tabulis constructa, sandapila, qua efferebantur pauperiores.

v. 10. *stabat*, destinatum erat, patebat. *commune sepulcrum*, locus, ubi infimi ordinis homines communiter sepeliebantur, *sepulcretum*; Catullus *Troiam* vocat *Asiae Europaeque commune sepulcrum*. LXVIII. 89.

v. 11. *Pantolabo scurrae*, *Nom. nep.* vel hominibus, qualis est *scurra* *Pantolabus* et *Nomentanus nepos*; uterque enim tum adhuc vivebat, ut apparet ex Sat. II. 4. 49. De *Pantolabo* Schol. Acr. et *Porphyr.* *Fuit Mallius Verna trans Tiberim ingenuis parentibus natus, qui, quia a multis pecuniam mutuum rogabat, Pantolabus est cognominatus. Nomentanus Horatius iam supra Sat. I. 4. 405. vappam et nebulonem appellavit; nepotem eundem vocat iuxta Sat. I. 2. 22. Sat. II. 3. 224.*

v. 12, 13. sensus: *Hic* (in hoc loco, in Esquiliiis) *cippus* (columnella) *dabat* (concedebat, designabat spatium agri, qui saepe esset communi sepulcreti, ita quidem, ut illud spatium ab externa parte) *in fronte* (nos in *der breite*). *mille pedes*, quod vero procurreret *in agrum* (nos in *der tiefe*) *trecentos pedes* contineret, hac adiecta conditione: *haeredes monumentum ne sequeretur*.

Nunc licet Exquilis habitare salubribus, atque
 Aggere in aprico spatium, qua modo tristes ¹⁵
 Albis informem spectabant ossibus agrum,
 Cum mihi non tantum foresque feraeque, suetae
 Hunc vexare locum, curae sunt, atque labori,
 Quantum, carminibus quae versant atque venenis,
 Humanos animos; has nullo perdere possum ²⁰
 Nec prohibere modo, simulac vaga Luna decorum
 Protulit os, quin ossa legant, herbasque nocentes.
 Vidi egomet nigra succinctam vadere palla

retur, h. e. ne hoc sacratum monumentum ad haereditatem perveniret, sive ne quid iuris in hoc monumentum haereditatem haberent. *cippus* iam est columella, in qua fines vel termini agri, communi sepulchro dicati, descripti et designati fuerunt, et quidem sic: IN. FR. P.—IN. AG. P. (In Fronte Pedum.—In Agrum Pedum—) additis ex formula solemnibus litteris his: H. M. H. EX. T. N. S. (Hoc Monumentum Haereditas Ex Testamento Ne Sequatur) cf. Lambin.

v. 15. *Aggere in aprico*. Interpretes intelligunt vicinum Aggerem a Tarquinio Superbo exstructum, orientem versus ab urbe situm; sed agger de quovis alio loco editiore accipi potest. Virg. Aen. XII. 446. *Vidit ab adverso venientes aggere Turnus*. — pro quo recte Beutleius qua (sc. parte, ubi) legi iussit. modo, ante breve tempus.

v. 16. *spectabant*. Schol. Porphyri. manifestissima ὁμοψυχία. Non utique alii, quam homines, intelligendum; sed adest vox tristes sc. de hoc aspectu, de mortuis et ibi sepultis.

v. 17. *cum mihi* cett. pro *eum mihi*, posita post agrum distinctione minore, malim: *Dum mihi* (während mir) sc. donec spectabantur ossa in Esqui-

lis, donec in Esquilis fuit commune sepulchrum; narrat enim Priapus rem, quae, antequam sepulchrorum locus in hortos mutabatur, facta est; hinc particula *cum* non cum *Heindorfio* ad nunc in vers. 14. sed ad versum praecedentem referenda est. *suetae*, quae solebant.

v. 19. *quantum, carminibus quae* cett. quantum mihi curae sunt eae (scilicet veneficae), quae formalis magicis et incantationibus hominum animos versant h. e. agitant, pervertunt, deligunt, vel ut Virgilius (Eclog. VIII. 66.) in re simili loquitur, *sanos sensus avertunt. venenis* per venena (ῥάφια) intellige, quae spargunt in re magica venefici et veneficae. supra Epod. 5. 20. 24. *Herbasque, quas Iolcos atque Iberia mittit, venenorum ferax*, cf. ibidem v. 87.

v. 20. *perdere*, pessumdare, evertere.

v. 21. *vaga luna*, luna, ut stellae, dum cursum suum peragit, vagari et errare dicitur. Infra Epist. I. 42. 17. *Stellae sponte sua, iussuque vagantur et errant*.

v. 23. *succinctam*, eodem sensu, quo supra Epod. 5. 25. *Sagana, Candidae ministra, dicitur expedita*.

Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
 Cum Sagana maiore ululantem (pallor utrasque 25
 Fecerat horrendas aspectu), scalpere terram
 Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam
 Coeperunt: cruor in fossam confusus, ut inde
 Manes elicerent, animas responsa daturas.
 Lanea et effigies erat, altera cerea; maior 30
 Lanea, quae poenis compesceret inferiorem.
 Cerea suppliciter stabat, servilibus utque
 Iam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
 Altera Tisiphonen: serpentes atque videres
 Infernas errare canes, Lunamque rubentem, 35

— cum Sagana maiore. Schol. Cruq. Haec Sagana liberta fuisse dicitur Pomponii Senatoris, qui a triumphis est proscribitus; habuit autem sororem, se natu minorem; ideoque maior hic dicitur. Sed fortasse ideo iam Sagana dicitur maior, quod Canidiam adeo superaret annis.

v. 25. ululantem, sic canes inferni, qui sunt in comitatu Hecates, ululare dicuntur apud Virg. Aen. VI. 257.

v. 26. scalpere terram unguibus, scilicet scrobem vel fossam, terra unguibus egesta, fecerunt, ut cruorem divulsae agnae, ut ex sequentibus intelligitur, cum aliis rebus in eam confunderent.

v. 27. pullam—agnam, nam diis inferis nigri coloris hostiae offerebantur.

v. 28. inde, ex hac scrobe, vel hac re, his sacris magiis.

v. 31—33. Lanea et effigies eeti. iunge: Effigies erat altera lanea et altera cerea; per effigiem intellige imagunculam; Canidia scilicet duas effinserat imagines; altera, et quidem maior, ipsam Canidiam repraesentans, fuit lanea, quae poenis compesceret inferiorem, quae eum, a quo amari cupiebat, sibi subiectum et devotum redderet; ita quidem, ut inferior cedere deberet poenis, potentiae magicae; altera, scilicet eius, quem Canidia compescere et amore ad se rapere volebat, fuit cerea (ut, sicut cera igni, ita amore liquesceret); haec stabat suppliciter, supplicis, ut maior parcat inferiori, speciem prae se ferens; servilibus utque iam peritura modis, et tanquam ea, quae servili modo iamiam poenas datura sit. — Conferendus omnino enim hoc loco Virgilius in Pharmaceutria Eclog. VIII. ubi v. 75. venefica effigiem a se amati ter circum altaria ducit; et Theocritus Idyll. II.

v. 34. serp. atque eeti. iunge: videres serpentes atque infernas canes errare — videres, ut in versu ultimo huius satirae, vel supra Sat. I. 5. v. 76. (ubi vid. not.) pro: nunc videre licebat.

v. 35. lunamque rubentem, lucentem, nihil amplius; rubere passim de lunae splendore; supra Od. II. 11. 10. Propert. I. 10. 8. Sed Heindorfius explicat: « pudore harum scelorum cru-

v. 35. lunamque rubentem, lucentem, nihil amplius; rubere passim de lunae splendore; supra Od. II. 11. 10. Propert. I. 10. 8. Sed Heindorfius explicat: « pudore harum scelorum cru-

Ne foret his testis, post magna latere supulcra.
 Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
 Corvorum, atque in me veniat mictum atque cacatum
 Iulius et fragilis *Pediatia*, furque Voranus.
 Singula quid memorem, quo pacto alterna loquentes
 Umbrae cum Sagana resonarent triste et acutum? 40
 Vtque lupi barbam variae cum dente colubrae
 Abdiderint furtim terris; et imagine cerea
 Largior arserit ignis; et ut, non testis inultus,
 Obruerim voces Furiarum, et facta duarum? 45
 Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi,

bescentem, a at huiusmodi rerum aspectus pallorem potius, quam ruborem exprimit.

v. 36. *post magna sepulcra*, cum in Esquilis non sepelirentur beatiores, sepulcra in altum exstructa intelligi nequeunt; intelligo igitur sepulcra recentia, quorum tumuli maiores ceteris esse solent.

v. 37 38. *merdis caput* — *atque* — *mict. atque cac.* non mirum, si Priapus iurat per ea ferenda, quibus vel maxime exposita fuit eius statua.

v. 39. Arripit Horatius occasionem duos homines, alterum mollem et fragilem cinnedum, alterum famosum furem, aequae abominabiles, atque illa, de quibus modo dixit, producendi; iunge et (tam) *Iulius fragilis Pediatia* quae (quam) *fur Voranus*, de vocibus *et-que* pro *et, et, tam, quam*, vid. *Drakenb.* ad Liv. XXIX. 42. §. 5. *Schol. Crug.* » *Pediatius*, eques Romanus, patrimonio consumpto, se prostituit; quare Horatius mutato genere *Pediatiam* nominavit propter mollietatem. a *Voranus*, *Schol. Crug.* » *Aiunt, Voranum*, libertum Q. Lutatii Catuli, fuisse adeo fura-

cem, ut nummos subreptos a numulario in calceos demiserit, a quo cum deprehensus esset, quidam subridens, belle, inquit, si te non *ἐχλάξεν*, h. e. verberibus tanquam aes recudat, alludens ad calceos. »

v. 41. *Umbrae*, manes carminibus acciti. *resonarent triste et acutum*, voces tristes et acutas ederent; iis enim sonis loqui finguntur umbrae (*τρεπ-γυῖαι*); vox acuta, clarissima (nos *hoch scharf tönend*), pro *resonarent*, dedit Bentleius, *resonarint*, sed contra fidem omnium codd. vide *Feam.*

v. 42. *Vtque lupi barbam* cett. de causa, ex qua veneficae barbam lupi et dantem versicoloris colubrae, ut res ad suppellectilem magicam spectantes, furtim sub terra occultaverint, quaerere profecto nihil attinet.

v. 43. *cerea*, duabus syllabis pronunciandum, ut *ostrea* infra Sat. II. 2. 21.

v. 45. pro *Obruerim*, dedi quod *Fea* protulit ex codd. *Obruerim*, h. e. oppresserim, suppresserim, oppedendo fecerim, ne amplius audirentur veneficarum voces. *Furiarum*, Canidia et Saganae.

Diffissa nate, ficus. At illae currere in urbem;
 Canidiae dentes, altum Saganæ caliendrum
 Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
 Vincula, cum magno risuque iocoque videres.

50

SATIRA IX.

Ibam forte Via sacra, sicut meus est mos,
 Nescio quid meditans nugarum; totus in illis:
 Accurrit quidam, notus mihi nomine tantum,
 Arreptaque manu: quid agis, dulcissime, rerum?
 Suaviter, ut nunc est, inquam; et cupio omnia, quae vis.

v. 47. *ficus*, ego ex trunco ficulneo, ligno admodum fragili, factus.

v. 48. *alt. Sag. cal.* — Saganæ in re magica occupatae caput obvolutum fuit tegumento aliquo altiore, sive ex crinibus fictileis, sive velis laneis, sive ex alia re confecto; hoc tegumentum capitis vocabatur *caliendrum*, quaecunque demum eius forma et materies fuerit.

v. 49. *atque inc. lac. vine.* Per *vincula* carminibus *incantata*, quae Canidia et Saganæ brachiis, quibus illa annexa fuerant, excidisse dicuntur, intellige filia vel licia, amati amore vincendi et attrahendi causa nesa; apud Virgil. Eclog. VIII. 78. dicuntur illa *Veneris vincula*: *Necte tribus nodis ternos, Amarylli, colores* (tria diversi coloris licia) *Necte, Amarylli modo, et, Veneris, dico, vincula necto*.

SATIRA IX.

Homo quidam, qui garrulitate et vana iactantia occiderat paene Horatium, vivis coloribus describitur.

v. 1. *Ibam ut forte*, sine omni necessitate tentabat *Bentleius*. Bene enim cohaeret oratio, *ibam forte* — ecce *quidam accurrit*. — *Via sacra*, ducebat haec via e foro in Capitolium, et erat frequentissima.

v. 2. *nugarum*, per nugas intellige carmen aliquod, quod secum meditabatur Horatius; sic infra Epist. II. 2. 141. *abiectae nugae*, de abiecto carminum faciendorum studio.

v. 4. *quid agis rerum?* similiter *aliquid rerum gerere* apud Terent. Eunucl. V. 4. 1. *Reviso, quidnam Chaelea rerum hic gerat*; et passim alibi. Sed iungunt fere omnes Interpretes: *dulcissime rerum*. Occurrit quidem apud Ovidium Met. VIII. 49. A. A. I. 213. Heroid. IV. 125. *pulcherrime rerum*, sed fieri potuit, ut Ovidius, Horatium imitaturus, aequae atque alii in verbis inter se iungendis erraret. Nam si in usu fuisset haec adulandi formula, vix Plautus, Terentius et alii ea abstinuissent.

v. 5. *suaviter*, vulgares formulae alloquentium et respondentium; *quid rerum agis*, nos *wie geht es dir*; *su-*

Cum adsectaretur: Num quid vis? occupo. At ille: 6
 Nôris nos, inquit; docti sumus. Hic ego: Pluris
 Hoc, inquam, mihi eris. Misere discedere quaerens,
 Ire modo ocus, interdum consistere, in aurem
 Dicere nescio quid puero: cum sudor ad imos 10
 Manaret talos, O te, Bolane, cerebri
 Felicem! aiebam tacitus. Cum quidlibet ille
 Garriret; vicos, urbem laudaret; ut illi
 Nil respondebam: Misere cupis, inquit, abire,
 Iamdudum video: sed nil agis: usque tenebo; 15
 Prosequar. Hinc, quo nunc iter est tibi? Nil opus est te
 Circumagi: quendam volo visere non tibi notum;
 Trans Tiberim longe cubat is prope Caesaris hortos.

viter, nos recte gut, ut nunc est, pro ea, qua nunc utor, rerum conditione. et cupio omnia, quae vis, hac formula quaevis bona alicui appreciandi usi praecipue esse videntur discedentes ab aliquo, eique valedicentes; sed frustra Horatius hac formula ab homine importuno se dissolvere tentabat.

v. 6. *ocupo, praecooccupo eum dicendo: Num quid vis? haec quoque est formula iamiam abituri, et, num quid sit, quod fieri iubeatur? rogantis; nos haec du noch etwas zu befehlen. Terent. Eunuch. II. 3. 50. Rogo, nunquid velit: recte, inquit; abeo. Alia exempla collegit Heind.*

v. 7. *nôris nos, velim, ut nos nôris.*

v. 8. *hoc pro eo pluris, vel pro ob hoc. Misere, ut v. 14. pro valde, vehementer, ut docent Lexica: praecipue de rebus, quae vehementer animum cruciant, et miserum reddunt; hinc v. 10. sudor Horatio de importuni hominis garulitate ad imos talos manasse dicitur.*

v. 11. *O te, Bolane, cerebri Felici-*

oem! felicem praedicat Bolanum, qui ut homo cerebratus (serventioris et calidioris ingenii, nos tollkopf. conf. supra ad Sat. I. 5. 21.) garrulum, qualis hic describitur, in malam rem abire iussurus fuisset. Bolanus, ut notat Scholiast. Cruq. fuit homo, qui αἰσχρὸς, nullius ineptias ferebat, sed statim vel in faciem quonvis reprehendebat, vel, de eo quid sentiret, non dissimulare dicebat.

v. 15. *sed nil agis, sed frustra. — usque tenebo, sc. te; constanter sibi adhaerebo, nec discedam a tuo latere, ut paulo post: Usque acquir te. Mox pro Prosequar (b. e. te comitabor) ad fidem plurimorum Codd. Fea exhibuit Persequar. Sed librarii saepissime confuderunt persequi et prosequi; vid. Drakenb. ad Liv. Epit. Lib. XCIX. Tom. VI. p. 108.*

v. 18. *cubat, aegrotat; nos er ist bettlägerig, ut infra Sat. II. 3. 295. Epist. II. 2. 68. Caesaris hortos, quos I. Caesar in testamento, ut narrat Suet. in Iul. c. 83, populo legaverat.*

HOR. Toin. II

F

Nil habeo, quod agam, et non sum piger; usque se-
 (quar te.
 Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
 20 Cum gravius dorso subiit onus. Incipit ille:
 Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
 Non Varium, facies: nam quis me scribere plures,
 Aut citius possit versus? quis membra movere
 Mollius? invidet quod et Hermogenes, ego canto. 25
 Interpellandi locus hic erat: Est tibi mater,
 Cognati, quis te salvo est opus? Haud mihi quisquam;
 Omnes composui. Felices! Nunc ego resto.
 Confice; namque instat fatum mihi triste, Sabella
 Quod puero cecinit, divina mota anus urna: 30

v. 21. *subiit*, ultima per caesuram producitur.

v. 22. *non Viscum*, alterum e duobus fratribus; in Satira sequente v. 83: et haec utinam Viscorum laudet uterque, ubi Schol. Acr. *Visci duo fratres fuerunt. Pater, Vibius Viscus, quamvis et divitiis et amicitia Augusti elatus fuerat, in equestri tamen ordine perduravit, cum filios suos senatores fecisset. non Varium conf.* supra ad Od. I. 6. 4.

v. 25. *quis membra movere Mollius?* quis molliore et conenniore pedum brachiorumque agitatione saltare? notum est illud Ovidii (Art. Am. I. 595.) *Si vox est, canta, si mollia brachia, salta.* Hermogenes, homines ridiculos, qualis fuit cantor Hermogenes Tigellius (conf. supra ad Sat. I. 2. 3.) quavia arrepta occasione poeta carpit.

v. 26. *Interpell. loc. h. erat.* hic poterat poeta occasionem captare sermonem a garruli iactantia deflectendi ad alia; quærit igitur ex eo, quem habeat, qui ex tantis eius virtutibus

fractus capiat? matremne an cognatos? quorum multum interesse debeat, saluum et incolumem florere virum tam egregium!

v. 28. *composui*, rite sepeliendos curavi. *Felices! Nunc ego resto.* Horatius ea, quæ nunc secum reputabat, inde usque ad v. 35. lectoribus aperiens, imitatur actores in Fabulis, qui aversi ab eo, quocum loquantur, quæ secum agitant, spectatoribus aperiunt.

v. 29. *Sabella—anus*, apud Sabinos enim, gentem superstitiosam, uti apud Marsos, tam incantandi, quam vaticinandi ars exercebatur; hinc supra Epod. 47. 28. *Sabella carmina*, de carminibus magicis.

v. 30. *divina mota urna*, postquam mota (quassata, agitata) fuerat urna divina, res divinas, sortes, continens; easiluerat autem ex mota urna sors in hanc sententiam: *Hunc* (Horatium) *neque dira venena, nec hosticus auferet ensis* (Horatius enim periculum, quod ab hostico ense ei imminabat, celeri fuga, relicta non be-

« Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
 » Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra;
 » Garrulus hunc quando consumet cunq̄ue; loquaces,
 » Si sapiat, vitet, simulatq̄ue adoleverit aetas. »
 Ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei 35
 Praeterita; et casu tum respondere vadato
 Debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
 Si me amas, inquit, paulum hic ades. Inteream, si
 Aut valeo stare, aut novi civilia iura; 39
 Et propero, quo sis. Dubius sum, quid faciam, inquit;
 Tene relinquam, an rem. Me sodes. Non faciam, ille;
 Et praecedere coepit. Ego (ut contendere durum est
 Cum victore) sequor. Maecenas, quomodo tecum?

ne parmula (Od. II. 7. 10.) effugit.)
 — *Nec laterum dolor*, πλῆξις cett.
 — *quando—cunq̄ue*, quocumque tan-
 dem tempore id accadat, serius ocus.

v. 35. *ad Vestae sc. aedem*; haec
 enim vox in designandis deorum tem-
 ples post *ad*, adito tantum dei, de
 quo sermo est, nomine in genitivo,
 saepe tam in Graeca, quam in La-
 tina lingua, praecipue apud Livium
 (vid. ad eum *Drakenb.* X. 23.) omit-
 ti solet.

v. 36. *respondere vadato*, in iudi-
 cio adesse, et respondere ei, qui il-
 lum vadatus est (petitori), sive cau-
 sam agere in iudicio cum eo, quā il-
 lum *vadimonium promittere*, h. e. datis
 vadibus (cf. Sat. I. 44:) se certo die
 in iudicio adfuturum esse, polliceri
 iussit; *quod ni fecisset*, nisi adfuisset
 in iudicio, *perdere litem*; sc. debebat.

v. 38. *si me amas*, non ad metri
 legem *si m'amas*, sed sine elisione
me amas, ut infra Sat. II. 2. 28. num
 ades.

v. 39. *stare*, stare enim debebat
 coram iudice causam suam pero-
 rantes.

v. 41. *rem*, litem, accusationem,
 hinc accusatus *rem* dicitur. *Me sodes*,
 sc. relinque.

v. 42. *ut, siquidem*, quandoqui-
 dem.

v. 43. *Maecenas, quomodo tecum?*
Hinc repetit, cett. hunc locum, quem
 vario modo explicaverunt interpretes,
 scilicet in hunc fere sensum: *Hinc*
repetit (de integro incipit) garrulus
 (qui usque ad verba: *Non isto vivi-*
mus illic loquitur): Quomodo tecum
 versatur Maecenas? Versatur sane
 Maecenas cum paucis, et quidem cum
 eiusmodi tantum hominibus, qui bene
 sanae mentis h. e. qui bene animo
 exultant sunt. Hac quidem cum Mae-
 cenate versandi fortuna nemo pru-
 dentius et dexterius usus est, quam
 tu, Horati; immo tu primas partes
 apud Maecenatem agis (hoc enim ex
 sequentibus elici et suppleri potest) |
 Si hunc hominem (pro me, garru-
 lus enim digitum intendit in se) com-
 mendare et tradere velles Maecenati,
 haberes per me magnum adiutorem,
 qui secundas partes sustinere posset.
 Ne vjam, ni brevi omnes alios a

Hinc repetit; paucorum hominum, et mentis benesanae;
 Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes 45
 Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
 Hunc hominem velles si tradere: dispeream, ni
 Summôsses omnes. Non isto vivimus illic,
 Quo tu rere, modo. Domus hac nec purior ulla est,
 Nec magis his aliena malis: nil mi officit, inquam, 50
 Ditiôr hic aut est quia doctior; est locus uni —
 Cuique suus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
 Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
 Proximus esse. Velis tantummodo, quae tua virtus,
 Expugnabis. Et est, qui vinci possit; eoque 55
 Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero:
 Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
 Exclusus fuero, desistam: tempora quaeram;

Maecenate per me summovisses. — Nunc respondet Horatius: Haec se gerendi ratio, qua alter alterum pel- lere et submovere studet, apud nos, qui cum Maecenate versamur, huius locum habet, uti tu opinaris cett.

v. 46. *posset qui ferre secundas* sc. partes. Inde a Sophocle tres in scenam prodire solebant actores, quorum pri- mus *primas*, secundus *secundas* et tertius *tercias* partes agerent. Locus classicus de hac re est apud Cicero- nem *Divinat.* in Q. Caecilium cap. 15. ubi Asconius observat haec: *Est per- sona primarum partium, quae sae- pius actu regreditur; secundarum et tertiarum, quae minus minusque pro- cedunt.* Sed lege, quae Boettigerus meus more suo doctissime de omni hac re disputavit *Prolus. in Aetor. Prim. Secund. et Tert. part. in fabul. Graecis.* Vimar. 1797.

v. 50. *his malis*, per mala intelli- git malas artes et machinas, quibus

alter alteri insidias struit.

v. 53. *Accendis, quare*, accendis animum narrando rem, qua (ob quam) vehementius cupiam ad eos pertine- re, qui Maecenati sunt proximi.

v. 55. *et est, qui vinci possit*, et est sane Maecenas vir, qui pro mi- tioris animi indole vinci possit; eo- que, et ob id ipsum, quia se facile vinci posse Maecenas intelligit, primi aditus apud eum sunt difficiles.

v. 58. *tempora*, nempe opportuna; *mollissima tempora fandi*, ut loqui- tur Virgilius *Aen.* IV. 293. *dedu- oam*, nobiliores a clientibus, vel ab illis, qui eos venerabantur, in forum deduci et reduci solebant. *Nil sine magno cett.* lepide garrulus in re levissima usus est sententia *gravissi- ma*, ad quam proxime accedit prae- ceptum illud vitae, quod tribuitur Epicharmo in Xenoph. *Memorab.* II. 4. τὸν πόνον Παλαῦσαι ἡμῖν πάντα τὰ γὰρ οἱ θεοί.

Occurram in triviis, deducam. Nil sine magno
 Vita labore dedit mortalibus. Haec dum agit, ecce,⁶⁰
 Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum
 Qui pulchre nōset. Consistimus: Vnde venis? et
 Quo tendis? rogat, et respondet. Vellere coepi
 Et prensare manu lentissima brachia; nutans;
 Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus⁶⁵
 Ridens dissimulare; meum iecur urere bilis.
 Certe, nescio quid secreto velle loqui te
 Aiebas mecum. Memini bene; sed meliore
 Tempore dicam: hodie tricesima sabbata: vin' tu
 Curtis Iudaeis oppedere? Nulla mihi, inquam,⁷⁰
 Religio est. At mī: sum paulo infirmior, unus
 Multorum. Ignosces; alias loquar. Hunc cene solem

v. 61. *Fuscus Aristius*, grammaticus, poëta et orator, Horatio, ut praecipue ex Epistola 10. in libr. I. apparet, familiarissimus.

v. 63. *rogat, et respondet*, garruli enim et rogare, et, nondum dato responso, ipsi respondere solent.

v. 64. *lentissima brachia*, suaviter homini, qui, dum vellicatur, se id non sentire simulat, *brachia* tribuuntur *lentissima* h. e. omni sensu carentia.

v. 65. *male*, importuno tempore, ut infra Sat. II. 4. 20. *male palpari*.

v. 66. *Meum iecur urere bilis*, ira, ut supra Od. I. 13. 4. (*Fervens difficili bile tumet iecur*) sedem suam in iecore habere dicitur.

v. 69. *meliore tempore*, opportunior; nam hodie sunt sabbata tricesima, quibus apud Iudaeos seria tractari non licet; loquitur autem haec Fuscus, quasi ea, quae religiosa essent Iudaeis, haud contemnenda esse existi-

maret; de tricesimis sabbatis Iudaeorum diversa plane tradunt tam veteres Scholiastae, quam recentiores interpretes. Optimum fortasse est, ut ait *Generus*, sequi *Scaligerum de Emend. Temp.* 3. p. 309. et *Selden. de I. N.* 3. 15. et intelligere tricesimum Lunaris mensis diem, ad praeccepta quaedam a Iudaeis celebratum. Sed quaecumque tandem haec tricesima Iudaeorum sabbata fuerint, certe, diem festum per ea designari, quo nihil rei Iudaeis gerere liceret, ea hoc ipso loco apparet.

v. 70. *Iudaeis oppedere*, suasque deque habere, quae Iudaeis religiosa sunt. Vocem, qualis est *oppedere*, plebi relinquere debebat Horatius; sed voluit imitari Aristophanem Plut. 618. et Pac. 547. *curtis*, pellicula imminutis, recutitis, verpis.

v. 71. *nulla mihi religio est*, nihil quidem eiusmodi res religiosa haud curae est. *paulo infirmior*, paulo superstitiosior, quasi ab infirmo animo repetenda sit superstitio.

Tam nigrum surrexe mihi! Fugit improbus, ac me
 Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
 Adversarius, et: Quo tu turpissime? magna
 Iuclamat voce, et, Licet antestari? Ego vero
 Oppono auriculam. Rapit in ius; clamor utrinque;
 Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

75

SATIRA X.

Lucili, quam sis mendosus, teste Catone,

v. 73. *solem tam nigrum, diem tam infaustum.*

v. 74. *me sub cultro linquit, tanquam mactandam hostiam; inepti enim homines importuna garrulitate enecare vel occidere aliquem dicuntur.*

v. 75. *adversarius, petitor, qui garrulum vadatus erat; Licet antestari? licetne te testem facere? his verbis petitor se convertit ad Horatium. — Schol. Acr. antestari i. e. te teste uti (te testem facere Schol. Cruq.) Nam haec erat consuetudo: si quis vadato non paruisset, adversarius aliquem de praesentibus antestabatur, h. e. tangebatur eius aurem et dicebat: licetne antestari? si respondisset ille: licet, tunc iniiciebat vadatus manum in eum, qui non paruisset, et ducebat in iudicium; aliter si iniicisset manum, iniuriarum poterat accusari.*

v. 77. *oppono auriculam Schol. Acr. solebant (qui litem alicui intende- bant) testium aures tenere, et ita dicere: memento, quod tu mihi in illa causa testis eris; quod est antestari.*

v. 78. *Apollo, ut deus averruncus, ἀντὶστροφός. Poterat autem Horatius, ut poeta, a deo, in cuius praesidio erat, auxilium expectare. Heindorfius comparat Hom. Iliad. XX. 443.*

τὸν δ' (Hectorem cum Achille pugnantem) ἀντὶστροφὸν Ἀπόλλων Πρία μὲν ὥστε Διὸς, ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἤλεε πολλὰ.

SATIRA X.

Horatius, dum se defendit contra eos, qui ipsum supra in Sat. IV. inique et invidiose de Lucilli Satiris iudicasse criminabantur, manet in lata de Lucilio sententia, ingenue simul laudans ea, quae iure meritoque in Lucilli satiris laudanda sint. — Ceterum in hac satira vitia, bonis scriptoribus vitanda, tanquam in speculo representantur.

v. 1. *Lucili, quam sis mendosus* cett. octo versus, huic satirae praefixi, ideo diversa litterarum forma excusi sunt, quia, utrum Horatius eorum auctor fuerit, necne, adhuc sub iudice lis est. Exhibentur quidem bi versus tam in Edit. Princ. bibliothec. Vatic., quam in aliis vetustis edit. *Laudimus*, nulla vet. edit. auctoritatis ratione habita, primus eos in edit. Flor. 1482. e textu in subiectas animadversiones relegavit. Idem fecerunt deinde alii. Quid? quod octo illi versus a quibusdam,

*Defensore tuo, pervincam, qui male factos
Emendare parat versus. Hôc lenius ille,*

ut a *Bentleio*, silentio plane praetermissi sunt. At post *Bentleium* extitit *Gessnerus*, qui versus illos, ut dignos Horatio, in sedem, qua pulsati sunt, postliminio restituendos arbitraretur, ita tamen, ut litterarum forma a ceteris distinguerentur. Hunc ego secutus eosdem versus diversa litterarum forma huic satirae praefigendos curavi, et quidem ob has quatuor rationes: 1) quia illi non tantum in editionibus antiquissimis, sed etiam in multis Codd. apud *Feam* exhibentur: 2) quia ab Horatii scribendi ratione non abhorrent: 3) quia sententia in iis expressa carminibus argumento respondet: 4) quia prima huius satirae vox *Nempe*, nisi sententiam aliquam suppleveris, quod referatur, non habet; at habet, si illi versus praemittantur, hoc fere nexu: a Lucilium poëtam mendosum esse, vel inde probabo, quod Cato, Lucilii defensor, malos ab eo factos versus emendare parat; qui quidem, quo vir est melior, eo lenius et indulgentius de malis Lucilii carminibus iudicat; est autem Cato iudex in hac re multo subtilior illo equite, qui loris et funibus (b. e. vi) adactus est ad doctrinae studium, ut evaderet grammaticus, qui antiquos poëtas contra reprehensores defenderet. Sed ut redeam *illius*, scilicet ad mendosum poëtam Lucilium. »

Nempe incomposito dixi cett.

Has quidem rationes, ex quibus octo illi versus Horatio vindicandi esse mihi videbantur, iam proposui in descriptione aliqua indictae solemnitati scholasticae praemissa; Gothae

MDCCCXXII. Sed non probatae illae sunt *Viro*, cuius plurimum apud me valet auctoritas, *Celeberr. Eichstadio*. Is enim in *Progr. Acad. Ien.* MDCCCXXII. rationes a me propositas infirmatum iovit, sed tanta humanitate, tanta comitate et indulgentia, ut huius Viri dissensione nihil mihi accidere posset incundius, nihil honorificentius. Utinam omnes viri docti, qui meliora alios docere, et ab erroribus in viam reducere cupiunt, ita cum iis agant, ut mecum egit *Venerabilis Eichstadius*. Nec *Vir Eruditissimus* aegre feret, si nondum ab animo meo impetrare potui, ut omnibus, quae ille acutissime contra octo illos versus a me defensos monuit, accederem. Nam, ut ipse probe scit, difficile est, opinionem ex animo, ubi illa semel radicem egit, evelere. Quod Vir doctissimus observat, veterum Codicum fidem non ex eorum numero, sed ex cuiusque origine et familia metiendam aestimandamque esse, in hac re facile ei assentimus; immo ponamus, in uno tantum Codice octo illos versus repertos esse; iam unius Codicis auctoritas ad probandam, quam de versuum illorum *ἀδυστήρ* tuli, sententiam sufficit; nam cum Cato, cuius in primo versu, ut Lucilii defensoris et eius male factorum versuum emendatoris mentio fit, Horatii aetate viserit (de Catone Valerio, nobili Horatii aetate grammatico, vid. Sueton. de Illustr. Grammat. c. 11. et quem laudavit *Eichst.* in laudato Progr. p. 7. *Wernsdorf.* in *Poët. Lat. nün.* T. III. pag. 46 et 61 seqq.) ipsum Horatium verum illorum auctorem fuisse, sponte apparet. Nam quis vel fingere sibi po-

*Quo melior vir adest, longe subtilior illo,
 Qui multum puer et loris et funibus udis* 5
*Exhortatus, ut esset, opem qui ferre poëtis
 Antiquis posset contra fastidia nostra,
 Grammaticorum equitum doctissimus. Vt redeam illuc,
 Nempe in composito dixi pede currere versus
 Lucili: Quis tam Lucili fautor inepte est,*

test animo, vivo Horatio, extitisse tam perfectae frontis hominem, qui nihilissimi tum temporis poëtae carmini eiusmodi exordium pararet? Iam vero, si quis quaerat, quid sit, quod octo illi versus in quibusdam Codd. omisi sunt? in promptu est, quod ei respondeam. Eques Maecenas, quod Horatius alium equitem, verberibus quasi ad doctrinae studium compulsus, satis acerbè *Grammaticorum Equitum doctissimum* appellavit, non indigne tantum tulisse, sed Horatium quoque, ut versus illos deleret, rogasse et impulsisse videtur. Horatius viro, in cuius gratia omnem felicitatem suam ponebat, parvit. Videtur igitur ille Codex, in quo versus illi scripti sunt, integrior fuisse iis, a quibus iidem versus exsulant. Quod dixi de hac Satira ex abrupto cum particula *Nempe* incipiente, id me dixisse nondum poenituit; nam ad particulam *Nempe* supplenda omnino est aliqua sententia; quod non opus est, si octo illi versus huic satirae praefixi leguntur, ut paulo ante ostendimus. Laudavit quidem *Eichstadius* simile initium Satirae tertiae apud Persium (*Nempe hoc assidue?*), sed hoc probat tantum, Persium Horatianarum satirarum exemplum in manibus habuisse, in quo versus illi praetermissi fuerunt. Quis nescit autem, quam saepe imitatores ea, quae minus recta sunt, secuti sint? Ceterum

de re, quae nunquam satis ad liquidum perducitur, equidem nolui pugnare cum quoquam, multo minus cum Viro, quem me et doctiorem et acutiorem esse scio.

v. 4. *subtilior illo*, acutior illo equite.

v. 6. *exhortatus* passive, vid. quem laudavit *Heind. Vechner, Hellenolex.* l. I. 9. p. 146. ed. *Heus.* sed *Heindorfius* pro *exhortatus* ex Cod. Berol. dedit *exoratus*. Si quid mutandum sit, malim, quod suspicatus est *H. Glareanus: exornatus*. Huic enim lectioni favet Terent. *Heaut.* V. 1. 78. *adeo exornatum dabo, adeo deperum sc. verbis.*

v. 4. *Incomposito*, haud ad rhythmum et numeros composito; moleste enim incedebant versus Lucilii; hinc supra Sat. IV. 8. *duros componere versum.*

v. 2. *quis tam Lucili fautor inepte est*, si ita scripsit Horatius, erit: quis fautor Lucilii tam inepto modo est eius fautor? sed hoc ditrum. Exempla quidem ad hanc loquendi rationem stabiliendam afferri possunt, v. c. Ovid. *Amor.* III. 5. 45. *Taurus erat comes hinc, feliciter ille maritus (pro felix).* Sed Ovidius non scripsit *tam feliciter*. Et sic res se habet cum aliis exemplis. Scripsit fortasse ad vulgarem loquendi rationem Horatius: *Quis tam Lucili fautor ineptus?*

Vt non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
 Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
 Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera; nam
 Et Laberi mimos, ut pulchra poemata, mirer. (sic ⁵
 Ergo non satis est, risu diducere rictum
 Auditoris (et est quaedam tamen hic quoque virtus.)
 Est brevitae opus, ut currat sententia; neu se
 Impediat verbis lassas onerantibus aures, ¹⁰
 Et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
 Defendente vicem modo rhetoris, atque poetæ,
 Interdum urbani, parcentis viribus, atque
 Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
 Fortius et melius magnas plerumque secatur res. ¹⁵
 Illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
 Hoc stabant, hoc sunt imitandi, quos neque pulcher

v. 4. *charta eadem*, in eodem carmine, scilicet in quarta satira.

v. 6. *Laberi* — Sueton. Caes. 39. *Ludis, Decimus Laberius, eques Romanus, mimum suum egit: donatusque quingentis sestertiis et annulo aureo.* Macrob. II. 7. et VII. 3. *mimos*) *mimi*, poemata lascivioris et petulantioris ioci plena, vel licentius lasciviam imitantia.

v. 8. *hic quoque*, in hac quoque re, scilicet in movendo risu; *virtus* (ἀρετή) facultas laude digna.

v. 9. *neu se Imped.* v. *lass. on. aur.*, neu impedita et molesta reddatur nimia verborum aures fatigantium abundantia.

v. 11—14. *tristi, severo.* • *Defend. vicem modo*, sustinente modo partes rhetoris, cett. *Interdum urbani*, hominis ad urbanitatem, h. e. ad elegantiores mores, ad comitatem et facilitatem compositi (de voce *urbanus* et

urbanitas vid. Ernest. in Clav. Cic.); is igitur parcat viribus, h. e. ea, quae gravioris et acerbius dici possint, temperat et consulto extenuat; per vires intellige dicendi vim et gravitatem.

v. 15. *secatur*, dirimit, ut infra Epist. I. 46. 42. *Quo multat magnaeque soeantur iudice lites?* sensus: in rebus magni momenti dirimendis plus saepe iocosus, quam salse dictis efficitur. — *plerumque*, haud raro, saepe, ut in Epist. ad Pis. 14. et 95.

v. 16. *Illi, quibus* — *viris*, pro vulgari: illi viri, quibus; plane, ut supra Sat. I. 4. 2. *Atque alii, quorum* — *virorum*, pro: atque alii viri, quorum; ubi vide quoque de prisca comoedia.

v. 17—19. *Hoc stabant*, in hac re sibi constabant, has partes constanter tuebantur; nisi quis explicare malit: haec re placebant. Sic Schol. Acr. eo ipso placebant, qual

Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
 Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
 At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis 20
 Miscuit. O seri studiorum! quine putetis
 Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
 Contigit? At sermo lingua concinnus utraque
 Suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.
 Cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum 25

ridicula eo magis morderent, quam si acris protulissent. Scilicet fabula stare dicitur, si ab initio usque ad finem plausum fert, vid. Heind. ad h. l. — pulcher, fortasse quia Hermogenes Tigellius pulcher videri volebat, vel pulchri speciem ridicule affectabat; serio certe Horatius non pulchrum appellavit Hermogenem; de cantore Hermogene Tigellio, quem poeta supra Sat. I. 2. 3. ut iam mortuum, nunc, ut vivum adhuc, inducit, vid. Heindorf. supra ad Sat. I. 4. 72. — simius, per simium poeta designasse videtur aut modulatorem, qui simili instar ridicule imitabatur Hermogenem, aut alium quendam pusilla et foeda forma insignem; posteriorem explicationem confirmat Schol. Cruq. notat M. quendam Demetrium, quem simium nominat propter deformitatem et brevem staturam; erat autem ὀπαματοῖς, h. e. modulator, histrio, actor fabularum; sic pusillus et deformis homo apud Graecos πίνυκος; exempla dedit Heindorfius ad h. l.; de priore explicatione, ubi simius vel simia de ridiculo imitatore dicitur, exempla collegit Forcellinus s. v. simia. Nil praeter Calv. et doctus cantat Catull. nulla alia nisi Calvi et Catulli carmina decantare doctus; suavissime haec vertit Vossius: oder das afflein, welches den Calvus allein ab-

trillerte und den Catullus. C. Licinius Calvus nobilis fuit poeta, qui carmina iocosa et amatoria composuit. Ovidius quoque in Trist. II. 431. Calvum parem et similem Catullo facit. Modulatores igitur illi, Hermogenes et simius iste non carmina graviora et severa, sed leviora tantum et iocosa legere, edicere et decantare solebant.

v. 20. At magnum fecit, cett. At Lucilius, quod verba Graeca Latinis immiscuit, fecit aliquid magno poeta dignum.

v. 21. O seri studiorum, O vos leviter adhuc doctrinae studiis, ad quae aëro accessistis (ὀψιμαδίς), imbuti quine putetis, vosne putetis cett.; exempla de hoc loquendi usu suppeditavit Heindorfius.

v. 23. contigit, sc. facere Rhodio Pitholeonti. Vet. Schol. Dicitur Pitholeon epigrammata ridicula (inepta) scripsisse, in quibus Graeca verba mixta erant cum Latinis. concinnus, concinnatus, concinne compositus.

v. 24. nota Falerni, vinum Falernum; nota scilicet amphorae vel cado addita docebat, ubi et sub quibus consiliis, h. e. quo anno vinum, in iis conditum, natum esset. cf. supra ad Od. II. 38.

v. 25, 26. Cum versus facias cett. sensus: num, quæso, tunc, cum

Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
 Scilicet oblitos patriaeque patrisque Latini,
 Cum Pedius causas exsudet Publicola, atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
 Verba foris malis, Canusini more bilinguis? 30
 Atqui, ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
 Versiculos, vetuit tali me voce Quirinus,
 Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
 «In silvam non ligna feras insanius, ac si
 Magnas Graecorum malis implere catervas.» 35
 Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque

versus facias, suavius esse existimas, verba Graeca Latinis admiscere, an (et) etiam tum, cum gravis causa accusati Petilli (pro quavis causa) tibi perorando sit? De Petillio, furti, quo coronam auream de capite Iovis Capitolini (unde ille *Capitolinus* dictus est) sustulisse dicitur, accusato et ab iudicibus in gratiam Augusti, cuius amicus erat, absoluto, vid. supra ad Sat. I. 4. 99. eius causa dicitur *dura*, quia non facile ab insinulato crimine purgari poterat.

v. 27. 28. pro *oblitos* dedi cum *Heindorfio* ex elegantissima coniectura Bentleyi, *oblitos*; sensus et nexus: Scilicet (ut videlicet enim irrisione, ubi contrarium intelligendum est) cum Pedius Publicola atque Corvinus causas in iudicio (*exsudet*) omni virium contentione dicat, tu malis sane, eos, oblitos et terrae, ubi nati sunt, et patris Latini (saceri Aeneae, tanquam auctoris Latini nominis, et Latinae linguae), verba ex peregrina (*foris*) lingua petita patriae linguae verbis intermiscere, sicuti Canusini in Apulia linguam Graecam et Latinam inter se commiscere solent. Possis quoque *patri-*

que Latini accipere in sensu proprio de patre, qui natos patriae linguam (*mutterprache*) h. e. Latine loqui docuit. *Fa* defendit lectionem: *Scilicet oblitos patriae patrisque; Latine Quam Pedius causas exsudet. Ped. Papt.—atque Corv.* Scholiast. Cruq. *Fuerunt hi duo, Pedius Publicola et Messala Corvinus, oratores Romae valde insignes. Pédus quidem Publicola videtur Gesnero et aliis filius fuisse Q. Pedii illius, qui anno 710. cum Octaviano consul legem Pediam de percussoribus Caesaris tulit. Clarior Pedio est M. Valerius Corvinus Messala, quem Quintilianus quoque X. 4. ad optimos Romanorum oratores refert; et hinc Horatius eundem infra Ep. II. 3. 370. disertum vocat.*

v. 31. *natus mare citra*, non trans vel ultra, sed citra mare, h. e. non in Graecia transmarina, sed in Italia natus, cf. Sat. II. 8. 47.

v. 32. *vetuit me*, sc. versus Graecos facere.

v. 33. *cum somnia vera*, de opinione veterum, vera esse post mediam noctem somnia, exempla congressit *Cicero* ad Ovid. Heroid. XIX. 495. v. 36—39. *Turgidus Alp. iug. dum*

Defingit Rheni luteum caput; haec ego ludo,
 Quae nec in aede sonent certantia, iudice Tarpa;
 Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatri.
 Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta ⁴⁰
 Eludente senem, comes garrere libellos,
 Vnus vivorum, Fundani; Pollio regum
 Facta canit, pede ter percusso; forte epos acer,

Memo., dum tumidus poeta, Alpinus, Memnona ab Achille in pugna caenum describit, sed inepta descriptione, eum de integro quasi caedit vel iugulat. — Eo fere redit, quod ad h. l. observavit tētus Scholiastes — Scilicet homo ineptus ineptiis suis alterum iugulare, occidere, enecare dicitur. *Defingit Rh. lat. cap.* pro *defingit* offerunt quoque libri vet. *diffingit*, quam quidem lectionem spectat *Schol. Aer.* Non quod luteum caput habet Rhenius, sed quod luteum facit (*diffingit*) ipse describendo male. *Defingit* pro *describit*, ita tamen, ut *descriptioni* insit simul *notio fictionis*. — Descripsit turgidus poeta Rhenum patrem ita, ut ei luteum caput ex fictione tribueret. — Ceterum Horatius hunc tumidum poetam Alpinum infra quoque *Epist.* II. 3. 48. ubi Rheni descriptio ad assutos pannos purpureos refertur, respexisse videtur. *iudice Tarpa.* *Schol.* Crug. Metius (sive Maecius) Tarpa fuit *index criticus*, *aulitor assiduus poematum et poetarum*, in aede Apollinis seu Musarum, quo convenire poetae solebant, suaeque scripta recitare, quae, nisi Tarpa aut alio critico probarentur, in scenam non deferbantur.

v. 41. 42. *Arguta meretrice* cett. sensus: Tu, Fundani, qui inter comoediarum scriptores, qui nunc vivunt, unicus et praestantissimus es,

potes comoedias scribere, in quibus astuta meretrix et servus Davus, fraude dominum suum Chremetem circumveniens, garrientes inducuntur. *argutus*, callidus, astutus, ut infra *Ep.* I. 44. 42. *argutus calo. eludente*, fraude senem ludente; *eludere* proprie dicitur de gladiatoribus, ubi alter alterius ictum corporis declinatione effugit: *comes garrere libellos*, suaviter pro: libellos conficere, in quibus personae garrientes inducuntur. *unus*, praestantissimus in eo, quod sibi sumis, scribendi genere. Sic infra *Epist.* II. 3. 32. *unus faber*, in uno fabrilis artis genere praestantissimus. *de Fundanio*, ut insigni comoediarum scriptore, aliorum testimonia desunt; mentio eius quoque fit infra *Sat.* II. 8. 49. Ad amicos suos *Fundanium* refert Cic. ad Qu. Fr. I. 2. 3. *de C. Asinio Pollione*, nobilissimo tragoediarum scriptore, cf. supra *Od.* II. 4. 9. et *Virgil. Eclog.* VIII. 40. Accurate de hoc viro summo, et de rebus ab eo gestis scriptisque praeter *Voss.* ad *Eclog.* III. 8. exposuit *Wetzelius* in *Indic. Nom.* s. v. *Pollio*.

v. 43. *pede ter percusso*, versibus trimetris, quorum caesurae pedis ter percussi ictu servari docentur. *Schol.* Crug. i. e. *ter dimenso*, nam tragoedia trimetris versibus fere textitur. — *Schol.* Acron. i. e. *trimetro iambico*, quoniam tres caesuras habet.

Vt nemo, Varius ducit; molle atque facetum
 Virgilio annuerunt gaudentes rure Camoenae. 45
 Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
 Atque quibusdam aliis melius quod scribere possem,
 Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
 Haerentem capiti multa cum laude coronam.
 At dixi, fluere hunc lutulentum, saepe ferentem 50
 Plura quidem tollenda relinquendis. Age quaeso,
 Tu nihil in magno doctus reprêndis Homero?
 Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci?
 Non ridet versus Enni gravitate minores,
 Cum de se loquitur; non ut maiore repressis? 55

v. 43. 44. *Varius* — de *Vario*, poëta epico et tragico, Horatii et Virgilii amico cf. supra ad Od. I. 6. t. et *Voss.* ad Virg. Eclog. IX. 35. *forte*, plenum spiritus, quo agitur et exsurgit poëta epicus; hinc Varius dicitur acer; — pro *ducit* scripsit fortasse poëta *dicit*; nam *carmen* *duere* vel *deducere* de carmine tenui, ut Epist. II. 4. 225. *tenui deducta poemata filo*, translatus a lana, quae in tenuis fila ducitur vel deducitur; at *dicere* (*Μῦθον*) de carmine epico vel sublimi, ut Carm. Saec. v. 8. et sescenties alibi.

v. 44. *molle*, quod molliore rerum rusticarum descriptione lectorum animos demulcet; *facetum*, quod concinnitate, elegantia et suavitate delectat.

v. 45—49. *Hoc erat* cett. Horatius dixit in v. 37. *haec ego ludo*, h. e. ego scribo satiras; et tunc addit: *Hoc erat* cett. hoc scribendi genus satiricum erat, in quo ego melius Varrone Atacino, frustra id experto, et quibusdam aliis versari possem. *P. Terentius Varro*, Narbonensis, a Flavio Atace *Atacinus* appellatus, fuit

quidem poëta bonus, sed in scribendi genere satirico *infelix* (ut loquitur Noster infra Epist. III. t. 34.)

v. 48. *inventore minor*, postponendus tamen Satirae inventori, Lucilio.

v. 50. 51. *At d. fl. h. l. saepe ferentem* cett. at dixi, saepe hunc fluere lutulentum, *ferentem* (secum vehentem, *trahentem*, ut loquitur Horat. v. 70. accommodate ad eum, qui *lutulentus fluere* dicitur) *quidem* (utique), quae recidenda magis quam (*relinquenda*) servanda sint: *tollere*, ut infra Epist. II. 2. 443. *virtute carentia tollet*, pro recidere, cf. supra ad Sat. I. 4. 41.

v. 52—55. Sensus: Tunc, qui doctus de poëtarum pretin iudicare didicisti, nihil in magno Homero reprehendis? *Comis* (cum irrisione ita appellatur) Lucilius nihil in Tragico Accio mutat? (mutandum censet h. e. reprehendit?) nonne Ennii versus, quibus deest gravitas, ridet? cum Lucilius de se loquitur, nonne ita loquitur, ac si potior esset iis, quos reprehendit? *comis*, in v. 65. addit *urbanus*; fortasse vocabatur ita ab iis, qui eum defendebant. *Accius*, in

Quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes,
 Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
 Versiculos natura magis factos et euntes
 Mollius, ac si quis (pedibus quid claudere senis,
 Hoc tantum contentus) amet scripsisse ducentos 60
 Ante cibum versus, totidem coenatus? Etrusci
 Quale fuit Cassi rapido ferventius amni

tanto honore fuit poeta tragicus, Accius, ut infra Epist. II. 4. 56. *famam alti senis* (h. e. Sophoclis) *aufferre* dicatur.

v. 56—64. *Quid vetat cett.* Sensus: Quodsi igitur optimi quique scriptores obnoxii sunt reprehensioni, cur non mihi quoque liceat quaerere, num Lucilio ingenium vel difficilis materies denegarit versiculos, elegantiores scilicet (*magis factos*) et mollius fluentes, quam si quis, ut Lucilius (hoc tantum contentus, aliquid redigere posse in hexametrum) ducentos versus ante coenam, et totidem post coenam deproperasse sibi placeat. Sed, ut mihi videtur, aptior, simplicior et concinnior huius loci sit sententia, si ea constituatur sic: Quidni et ego, cum negligentius scriptos Lucilii versus lego, quaeram, utrum ingenium magis, vel rerum, quas sibi tractandas sumsit, difficultas ei denegaverit versus elegantes et mollius fluentes, an festinatio; nam in verbis *si quis* cett. usque ad *coenatus*, nihil, nisi festinatio expressa est. Exhibita autem haec sententia, si in v. 59. pro *ac si* levissima mutatione *an si* posueris. Sic Horatius (ut supra Sat. 4. ubi dicit v. 9. 10. *Nam fuit hoc vitiosus, in hora saepe ducentos, Vt magnum, vernus dictabat, stans pede in uno*, et v. 12. *piger scribendi ferre laborem*)

omnia vitia Lucilii versibus exprobranda unice a summa eius festinatione, incuria et negligentia repetita. — *Num—an* pro *utrum—an* respondent sibi ut Sat. II. 5. 50. *Num furia, an prudens ludis me; obscura canendo?* et sic saepe. *illius natura*, ingenii vires, facultates; *rerum dura natura*, rerum scribendarum difficilior materies, sive argumentum, non sine intentiore et molestiore studio tractandum. *factos*, sc. arte, elaboratos, expolitos; Cic. de Orat. III. 48. *oratio polita atque facta quodammodo*; cf. Ernest. in Clav. Cic. s. v. *factus*. — verba *pedibus quid* usque ad *contentus* parenthesi distinxi. — *Etrusci Quale fuit Cassi*, — Cassius Etruscus, quis pariter, ut Lucilius, brevi temporis spatio ingentem versuum numerum temere fundere solebat, poeta fuit vitiosus; at infra Epist. I. 4. 3. ut poeta egregius laudatur *Cassius Parmensis*. Attamen praeter Scholiast. Crug. fuerunt, qui per Cassium Etruscum et Parmensem unum eundemque designari contenderent; cf. Ruhnken. ad Vellei. II. 88. Sed mihi Horatius addita hic voce *Etruscus*, et infra *Parmensis* data opera duos Cassios inter se distinxisse videtur, quicumque tandem ille *Etruscus* fuerit; satis notus est *Cassius Parmensis*, non tantum ut poeta tragicus, sed etiam ut Caesaris

Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
 Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
 Comis et urbanus; fuerit limatior idem, 65
 Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
 Quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
 Si foret hoc nostrum fato delatus in aevum,
 Detereret sibi multa; recideret omne, quod ultra
 Perfectum traheretur; et in versu faciendo 70
 Saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
 Saepe stilum vertas, iterum, quae digna legi sint,
 Scripturus; neque, te ut miretur turba, labores:
 Contentus paucis lectoribus. An tua demens

interfectorum unus. *capsis quem fama est* cett. ad ingentem librorum, quos Cassius scripserit, copiam designandam eius rogo exstruendo ligni loco ipsius libri librorumque receptacula adhibita esse dicuntur; *ambustum* pro *combustum*, nisi poeta rem nimis auctam proprio vocis *amburere* usu paulum minuire voluit.

v. 64—71. *Fuerit Lucilius* cett. Sensus: Concedam, Lucilium poetam esse comem et urbanum, et limatorem adeo Ennio, et aliis scriptoribus antiquioribus, sed Ennius, si nostra aetate viveret, non, ut Lucilius, multa, quae tollenda essent, relinqueret, sed detereret atque recideret, nec, sicut Lucilius, brevi temporis spatio multos versus temere effunderet, sed in versu faciendo saepe caput scaberet et vivos ungues roderet, h. e. summam curam et diligentiam in expoliendis versibus poneret. — *auctor* ad Satirae inventorem, Lucilium, cum *Heindorfio* et aliis referri nequit; nam verba inde a *sed ille* nullo modo Lucilii ingenio conveniunt; *auctor* iam est scriptor, et totus versus: *Quam rudis et Graecis*

intacti carminis auctor, eleganter exprimit simplices voces: *Quam Ennius*; Ennius enim est scriptor carminis *rudis* (nondum elegantioribus numeris adstricti, nondum arte elaborati, et mollius fluentis) et *Graecis intacti* (quale non scripserunt poetae Graeci; scripsit enim Ennius *Annales Romanorum* fide historica). Pro *rudis* et ingeniose tentabat *Casaubonus de Rom. Sat.* p. 255. *Rudius*, ut vocatur Ennius a Cicerone in *Orat.* pro Arch. c. 10. a patria *Rudii*s, oppido in Calabria. *vivos*, ad vivum usque.

v. 72—74. *Saepe stilum vertas*, saepe, quae scripsisti, deleas sive emendes: stili enim, quo litterae cerae imprimebantur, pars superior fuit lata sive plana, ita quidem, ut hac latiore inversi stili parte verba loco suo moveri et induci possent; iterum quae cett. ut de integro lectu digniora scribas; repetit hoc aureum praeceptum Horatium infra *Epist.* II, 2. 109 seqq. *At qui legitimum cupiet fecisse poema, Cum tabulis animum Censoris sumet honesti; Audebit, quaecumque parum splendoris habebant, Et sine pondere erant, et honore indi-*

Vilibus in ludis dictari carmina malis? 75
 Non ego : nam satis est, equitem mihi plaudere, ut au-
 Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit. (dax,
 Men' moveat cimex Pantilius? aut cruciet, quod
 Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
 Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli? 80
 Plotius et Varius, Maecenas Virgiliusque,
 Valgius, et probet haec Octavius optimus, atque
 Fuscus; et haec utinam Viscorum laudet uterque!
 Ambitione relegata, te dicere possum,
 Pollio, te, Messala, tuo cum fratre : simulque 85

gna ferentur, Verba, movere loco, quamvis invita recedant.

v. 75. *dictari*, a ludimagistris praefecti vel recitari, et a pueris edisci.

v. 77. *explosa Arbuscula*, libertina et mima, tum admodum celebris, ut apparet e Cicerone in Epist. ad Att. IV. 15. *Quaeris nunc de Arbuscula; valde placuit*, aliquando lamen a plebe, ut videtur, explosa est, unde se nihil curare plebem dixit, modo homines cultiores ex ordine equestri sibi applaudant.

v. 78—80. Iam Horatius nominatim quatuor adversarios, Pantilium, Demetrium, Fannium et Tigellium ut homines ineptos et dignos, quos contemnat, producit. Oratio in his tribus versibus est paulo verbosior; iunge: *Mene moveat, aut cruciet, aut laedat, quod cimex Pantilius, quod Demetrius, quod ineptus Fannius, Hermogenis Tigelli conviva, me absentem vellicet?* Pantilius a cimice, male olente, et dormientes praecipue vexante atque mordente, ut homo, quem quisvis aversetur, dignus

designatur. *Demetrius*, modulator, ut apparet e vers. 90. et 91. cf. v. 18. ad vocem *simius*. *Fannius* cf. supra I. 2. 3.

v. 81—90. Iam Horatius appellat eos, quibus scripta sua placere cupit, viros nempe nobilitate potentes et doctrinae gloria conspicuos; *Plotius* cf. supra ad I. 5. 40. *Varius* supra ad Od. I. 6. 4. et Sat. I. 9. 23. *Valgius* cf. supra ad Od. II. 9. 5. *Octavius*, de hoc Horatii amico et viro docto nihil aliunde constat; *Octavianus*, quem nusquam Horatius appellavit *Octavium*, intelligi nequit, ut nihil dicam de loco, quem iam poeta nullo modo *Octaviano* inter *Valgium* et *Fuscum* assignaturus fuisset. *Fuscus*, de *Aristio Fusco* cf. supra Od. I. 22. 4. *Visc. uterque*, cf. supra Sat. I. 9. 22. *ambitione relegata*, sine omni gloriae per nomina vestra mihi captandae studio; ait igitur Horatius, se Pollionem et ceteros, iam non ut viros nobiles, quorum patrocinium lactare possit, sed ut doctos et idoneos carminum suorum arbitros appellare. *Messala* conf. supra ad v. 29. *tuo cum fratre* (Schol. Cruq.),

Vos, Bibule et Servi: simul his te, candide Furni:
 Complures alios, doctos ego quos et amicos
 Prudens praetereo: quibus haec, sunt qualiacunque,
 Arridere velim, doliturus, si placeant spe
 Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli, 90
 Discipularum inter iubeo plorare cathedras.
 I, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

Publicola. Bib. et Servi) *Bibulus* e gente Calpurnia, et *Servius* e gente Sulpicia; hi non nobilitate solum, sed etiam doctrinae laude insignes fuisse videntur, ut ex hoc loco apparet; *simul his*, pro: una cum his; ut infra Epist. II. 2. 205. et sic passim. *Furni*. Schol. Cruq. *Furnius* *historiarum fide et elegantia claruit.* si *plac. spe Deterius nostra*, si minus, quam ego spero, placeant, si praeter spem meam displiceant.

v. 90. Postquam Horatius contra oblectatores, praecipue contra eos, qui Lucilium male ab eo ut poetam vitiosum reprehensum esse clamabant, causam suam peroravit, iam finem carmini impositurus Demetrium et Tigellium, dum eos ut ridiculos oblectatores missos facit, non, ut alias a nobis discedentes, valere, sed salissimè inter discipularum cathe-

dras plorare iubet; plorare enim, ut apud Graecos *οἰμῶζειν* et *κλαίειν* (exempla vide apud *Heindorfium*), de querelis, quas quis de misera sua sorte fundit, dicitur. Videntur autem Tigellius et Demetrius scholas habuisse, quibus intererant tantum puellae, sedentes in *cathedris*, feminarum sedilibus commodioribus et mollioribus; Martial. III. 65. 7. *Inter feminas tota qui luce cathedras Desidet.* Ad discipulas *Heindorfius* nimis argute, puto, referendos quosque censet in genere feminino *pueros molles et pathicos.* *I puer*, cett. iubet puerum dictatae satirae statim adicere verba, quibus valedixit Tigello atque Demetrio. Schol. Porphy. *Eleganter, quasi hoc ex tempore dixerit, praecipit puero, ut in libellum suum (in hanc suam satiram) illud conferat, ne pereat tam opportunum et congruum in modulatores dictum.*

Q. HORATII FLACCI

SATIRARVM

LIBER SECVNDVS.

SATIRA I.

Sunt, quibus in Satira videor nimis acer et ultra
Legem tendere opus: sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat; similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, praescribe. Quiescas. Ne faciam, inquis,

SATIRA I.

Horatius de satiris, quas scripserat, lascivius ab adversariis petitus, cum iam hunc secundum satirarum librum in lucem emisurus esset, Trebatium, virum venerabilem et Iurisconsultum, de satiris in posterum aut scribendis aut non scribendis suaviter secum disputantem inducit. Res reddit eo: Horatius tam in laude, quam Caesar bonis carminibus tribuat, quam in cogitatione, homines reprehensione dignos recte reprehendi ab homine integro, acquiescit.

v. 4—7. *sunt, quibus videor.* in paucis libris vett. *videar*, plurimi codices apud *Feam* tumentur *videor*; exempla, ubi post *sunt*, qui antiquae et Graece ponitur indicativus, dabit *Heindorf*. supra ad Sat. I. 4. 24. *acer*, similis fere acri cani, qui omnes allatrat

mordetive. *ultra leg. tend. opus*, ultra modum extendere satiras, vel modum in scribendis satiris, sive in carpendis hominum vitia excedere; *tendere*, simplex pro composito vel pro *intendere*. Statius Achill. I. 843. *Tende animum vigilem, facundumque erige pectus*; vel pro *extendere*, ut infra Epist. I. 5. 44. *sine nervis*, sine vi et gravitate, *sine pondere et arte*, ut loquitur Noster, infra Epist. ad Pis. 320. *deduci* conf. supra ad Sat. I. 40. 44. *Treb.*) *Trebatius*, clarus Iurisconsultus, a Cicerone (cuius ad eum scriptae epistolae exstant in Epist. ad Famil. lib. VII. inde ab Epist. 6 usque ad 23), Caesari, Galliarum proconsuli, commendatur his verbis: «De quo tibi homine haec spondeo — probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem. Accedit etiam,

Omnino versus? Aio. Perseam male, si non
 Optimum erat; verum nequeo dormire. Ter uncti
 Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
 Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
 Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
 Caesaris invicti res dicere: multa laborum
 Praemia laturus. Cupidum, pater optime, vires
 Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
 Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
 Aut labentis equo describit vulnera Parthi.

quod familiam ducit in iure civili, singularis memoria, summa scientia. — nequeo dormire, temporis igitur (hoc enim suppleendum) fallendi causa versus facio. Sed sunt, in quibus est *Heindorfius*, qui dormire pro cessare, inertem esse, explicuit, et Trebatium, hac iocosa dilogia deceptum, ad rō dormire, tanquam in propria significatione positum, respondere opinentur. Mihi quidem eiusmodi iucus indignus videtur Horatio. uncti, supra Od. III. 12. 6. *Liparii mitor Hebrī Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis*. Gymnasticae, ut observant ad h. l. interpretes, exercitationes, quae in campo Martio a iuvenibus oleo unctis instituebantur, ad eorum corpora recreanda natione finiri solebant. Sed fortasse ipsius nationis causa (ut in aliis laboribus, quibus vires et nervi maxime intendebantur), oleo ungi solebant corpora. Sic Cleobis et Biton, antequam ad iugum matris in fauonem vehendae causa accedebant, veste posita oleo corpora perunxisse dicuntur. Cicero Quaes. Tusc. I. c. 47.

v. 8, 9. *transnanto*, lepide Trebatius, ut Iurisconsultus, legum formulis aductus, quid faciendum sit

Horatio, in imperativo praescribit. — *Irriguumque mero corpus*, nam, qui vino madent, facile a somno opprimi solent. Ceterum hoc datum Horatio consilium bene respondet ingenio Trebatii, quem et notandi studiosissimum et bonum vini potorem fuisse ex Cic. Epist. VII. 10. et 22. discimus.

v. 11. *Caesaris*, sic Octavianus ab Horatio in Satiris, Epod. et libr. prim. Od. (ut observat ad h. l. *Heind.*) vocatur; nam Augusti nomen anno demum DCCXXVII. assumpsit Octavianus; Dio Cass. XIII. 16.

v. 13. *horrentia pilis agmina*, agmina rigentia pilis protensis vel in altum erectis; sic passim *horrentia arma*, Virg. Aen. I. 618. *horrentes hastae*. X. 178, *horrentes comae* cett.

v. 14. *fracta cuspide*, frangebatur enim emissi pili cuspid in corpore defixa; de forma pili, hantilis liguei trium cubitorum; et ferro eiusdem longitudinis muniti vid. *Heindorf.* ad h. l. Ceterum Horatius in hoc ipso loco, ubi se ad carmen epicum componendum viribus dealitatum profiteatur, versus aliquot fecit postea epico dignissimos.

Attamen et iustum poteras et scribere fortem :
 Scipiadam ut sapiens Lucilius. Haud mihi deero ,
 Cum res ipsa feret. Nisi dextro tempore Flacci
 Verba per attenta non ibunt Caesaris aurem :
 Cui male si palpere, recalcitret undique tutus. 20
 Quanto rectius hoc , quam tristi laedere versu
 Pantolabum scurram, Nomentanumque nepotem ,
 Cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit.
 Quid faciam ? saltat Milonius, ut semel icto

v. 16, 17. *fortem*, quae recte et honesta sunt, strenue peragentem. — *Scipiadam* (Graece, ut apud Virgil. Georg. II. 470. Aen. VI. 844. pro *Scipioniadem*) intelligo Scipionem Africanum minorem, cuius haud vulgarem cum Laelio amicitiam celebravit Cicero in *sermone de Amicitia*. — *sapiens Lucilius*, quia sapienter vitam Scipionis sibi describendam sumsit. Vel. Schol. *Lucilius vitam Scipionis privatam descripsit, Ennius vero bella*. — *Haud mihi deero* (ut supra l. 9. 56.), id equidem faciam. Qui non negligit facere, quod pro viribus facere potest, is sibi non deest, Cum *res ipsa feret*, cum ipsa huius rei peragendae se offeret opportunitas.

v. 18—20. *Nisi dextro tempore*. Sensus: Nisi enim carmen a me compositum Augusto tradelur opportuno tempore, quo illud attento animo legere possit, is (*undique tutus*) ab omni parte contra aditum adulatorum munitus, carmen importuno tempore a me traditum reiiciet. Comparatur Augustus cum equo generoso, qui, a nemine sibi timens, si quis ei (*male*) importuno tempore blandiatur palpando vel mulcendo, recalcitrat. — Hanc comparisonem Heindorfius duram et inhonestam appellat. At iam Augustus non in universum compa-

ratur cum equo, sed cum ea tantum generosi equi indole, quae se non mulceri palitur importuno tempore. Sic apud Homerum Iliad. XI. 557. *Aias*, e pugna, ubi caedi indulerat, lento gressu recedens, non in universum cum asino comparatur, sed egregie ad rem cum asini, e segete, cui depascendae indulget, se negre repellentis, tarditate. In plurimis enim comparationibus, ut iam supra ad Od. IV. 4. observavimus, ea tantum rei comparatae pars, quam solam respexit quisque poeta, spectanda est. Ad quod si animum advertissent interpretes, rectius saepe de comparationibus a poetis institutis iudicaturi fuissent. Confer, quae olim in hac rem notavimus ad Catull. LXV. 19 seqq.

v. 21. *hoc*, nempe Caesaris invicti res dicere. *tristi* (contumelioso et proinde *tristes iras* supra Od. I. 46. 9. excitante) *laedere versu*, ut fere infra *atris versibus aliquem oblinere*, pro sale satirico aliquem perfricare.

v. 22. *Pantol. se. Nom.* cf. supra Sat. I. 8. 44.

v. 23. *intactus*, nondum tristi versu laesus. *odit*, scilicet versus tristes tristemque versuum auctores.

v. 24—29. *Quid faciam?* quid ego aliud, quam versus, faciam? Quot

Accessit fervor capiti, numerusque lucernis. 25
 Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
 Pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
 Millia. Me pedibus delectat claudere verba
 Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
 Ille velut fidis arcana sodalibus olim 30
 Credebat libris: neque, si male cesserat, unquam
 Decurrens alio, neque si bene: quo fit, ut omnis
 Votiva pateat veluti descripta tabella

enim sunt homines, totidem sua quisque sectantur studia. Milonius saltatione, Castor equorum domandorum studio, Pollux pugilatu gaudent; ego, ut Lucilius, delector scribendis satiris. *Milonius*. Schol. Porph. *Milonius scurra illorum temporum, qui cum semel ebrius esset, statim saltare incipiebat. ut semel, simulac, postquam. icto, vino, cuius vis caput quasi percutit, h. e. inebriat.* Milonius igitur, verum esse, quod Cicero ait (pro Muren. c. 6.), neminem fere saltare sobrium, exemplo suo comprobavit. *numerusque lucernis*, quia ebrii geminum lucernarum numerum sibi videre videntur, suaviter lucernis numerus accedere dicitur. Iuvenal. VI. 304. *Cum bibitur concha, cum iam vertigine tectum Ambulat, et geminis exurgit mensa lucernis.* — et sic Ovidius in Art. Am. III. 764. *bina videre.* *Castor gaudet equis*, vide supra Od. I. 42, 25. 26. *Dicam et Alceiden, puerosque Ledaë, Hunc equis, illum superare pugnis, Nobilem.* — *Quot capitum* cett. notum est illud Terentii (Phorm. II. 4. 44.), *quot homines, tot sententiae, suis cuique mos.* *ped. claudere verba*, sic supra Sat. I. 40. 59. *pedibus senis claudera.* — *nostrum melioris utroque*, nobilioris utroque nostrum. Quodam igitur,

Horatius vult dicere, Lucilium non puduit satiras scribere, cur me, qui homo sum ignobilis, nec, utrum Lucanus, an Apulus dicendus sim, satis scio, huius rei pudeat? De Lucilii nobilitate Schol. Crug. ad hunc locum observavit haec: *qui melior fuit et me, et te, Trebatii, censu* (ipso Horatius infra v. 75. se infra Lucilii censum esse ait), *et natalibus. Fuit enim vir bonus et valde nobilis, utpote Magni Pompeii avus.* — Hanc Lucilii nobilitatem confirmat alius quoque Schol. infra ad v. 75. sed is, docens, Lucilii sororem aviam Pompeii fuisse, Lucilium non *avum*, sed *matrem avunculum* Pompeii fuisse ostendit; conf. Vellei. Pat. II. 29.

v. 34—33. *neque, si male cesserat* cett. neque, sive quid male, sive quid bene ei cesserat, usquam alio, nisi ad fidos suos sodales, ad libros, quibus id manderet, decurrebat. Lucilius scilicet tam laeta, quam tristia, tam recte, quam minus recte facta, tam laudanda, quam carpenda, diligenter notabat, vade eius vita tanquam in tabula votiva descripta dicitur. — pro *cesserat*, quod defendit optimorum Codd. apud *Peam* auctoritas, in plurimis libr. et editi. legitur *gesserat*; utraque lectio eodem redit, ad *cesserat* supplendum est ei *quid*, ad *gesserat*, *quid.* *votiv. tab.*

Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
 Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus, ³⁵
 Missus ad hoc, pulsus (vetus est ut fama) Sabellis:
 Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis;
 Sive quod Apula gens, seu quod Lucania bellum
 Incuteret violenta. Sed hic stilus haud petet ultro
 Quenquam animantem; et me veluti custodiet ensis ⁴⁰
 Vagina tectus; quem cur destringere coner
 Tutus ab infestis latronibus? O pater, et rex

Schol. Crisp. *Votiva tabula est, quae ex voto posita est in templo aut aliquo loco publico, in qua descripta h. e. depicta est fortuna aliquius. Ita solent naufragi suum naufragium in tabella depictum circumferre. patet, conspiciendam praebeat, elegantius pro sit.*

v. 34—39. *Sequor hunc, hunc sequor ego, homo ignobilis, cuius patria utrum ad Lucaniam, an ad Apuliam referenda sit, in ambiguo est; nam colonus in patriam meam Venusinam deductus inter Lucaniam et Apuliam agrum colit, (ad hoc) ideo, Sabellis) Samnitibus, ut vetus fama est, pulsus, eo missus, (Quo ne) me hostis per loca vacua (non obsessa, non defensa) in Romanum agrum incursionem faceret, sive quod ipsa Apulia, sive infesta Lucania bellum inferret. hic stilus, haec carminum ad Lucili exemplum scribendorum ratio,*

v. 41. pro *destringere* legendum case *distringere* praeter rem ad h. l. contendit Heindorfius. *distringere* enim est: huc illuc vel in diversas partes trahere; unde aliquis *distingi* dicitur, qui uno eodemque tempore variis et pluribus negotiis *distinetur*, huc illuc trahitur. Sed *destringere* est: ex loco aliquo aliquid stringere vel trahere. Hinc recte nunc in Cice-

rone Off. III. 31. legitur: *confestim gladium destrinxit*, et in Orat. Tog. Cand. *conantur in rempublicam aicas destringere*. In quam quidem rem Ernestius in *Clav. Cic.* s. v. *destringere* notat haec: «Hodie nemo dubitat in his litteris paulo versari, in omnibus, in quibus detrahendi vis exprimens est, destringere rectum esse, non distringere.» Viros doctos, qui idem docuerunt, ibidem laudavit Ernestius. Itaque supra quoque Od. III. 1. 47. recte legitur: *Destrictus rursus, cui super impia Cervice pendet*. Similiter inter se differant *deripere* et *diripere*, illud enim dicitur de rebus singulis, quae ex loco aliquo detrahuntur et auferuntur, hinc supra Od. III. 5. 1. *signa, Punice adfixa delubris, derepta* (non *direpta*), dicuntur; hoc de rebus pluribus, quae a pluribus in diversas partes (haec enim notio inest voculae *di* vel *dis* in verbis compositis, ut graec. *διά*) rapiuntur et auferuntur, ut in bello urbes, loca, castra cetera. *diripi* solent a militibus.

v. 42. *O pater et rex Iupiter* » tractum hoc, ut observat *Vet. Schol.* ex Graeco, » scilicet ex Callimachi Frag. p. 378 et 581. edit. Ernesti. Ζεὺ πάτερ, ὡς Χαλῶβον πᾶν ἀπολάρτε γένος. Quod expressit Catullus de Coma Be-

Iupiter, ut pereat positum robigine telum,
 Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
 Qui me commôrit (melius non tangere, clamo), 45
 Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
 Cervius iratus leges minitatur et urnam;
 Canidia, Albuti, quibus est inimica, venenum;
 Grande malum Furius, si quid se iudice certes.
 Vt, quo quisque valet, suspectos terreat, utque 50
 Imperet hoc Natura potens, sic collige mecum:
 Dente lupus, cornu taurus petit: unde, nisi intus

venices v. 48. *Iupiter ut Chalybôn omne genus pereat.* ut, utinam — positum, depositum, sepositum, vel lectum vagina.

v. 45. *me commôrit* sc. ira, me iratum reddiderit, laceraverit; nam poëtae, ut Horatius infra Epist. II. 2. 102. ait, *sunt genus irritabile*; hinc passim apud Terentium, qui ira ferret, *commotus* dicitur.

v. 46. *flebit*, plorabit, οἰκώξεται, h. e. gravi cum dolore poenitebit eum huius stultitiae. *flere* pro graviter dolere, supra Epod. 5. 74. *O multa fleturum caput.* *insignis*, insigniter a me notatus.

v. 47—56. Ad sententiam exprimendam: unus quemque habere arma, quibus aut alios petat, aut ab aliis se defendat: quatuor homines, nequitia, improbitate, fraude et malis artibus tanquam armis, quibus infestis reddantur aliis, instructos, in medium producit. *Cervius*. Schol. Cruq. *Cervius, Ascanii libertus, oculuminiator, accusavit Cn. Calvinum lego de Sicilia.* *Urnâ*, significanter pro sententia iudicum, sive quod iudices, nominibus eorum in urnam coniectis, sortitione ad causam aliquam diiudicandam designabentur, sive quod tabellae, in quibus prescri-

ptae erant sententiae iudicum, in urna condebantur, et inde depromebantur. Hinc apud Virgil. Aen. VI. 432. *Quaesitor Minos urnam movere*, et apud Propert. IV. 11. 49. *Aeneas posita urna iudex ardere dicitur.* *Canidia* (vide de ea in Argum. ad Epod. 5.) *minitatur venenum Albuti*, h. e. quali Albutius uxori suae mortem parasse dicitur. Vet. Schol. *hic enim Albutius veneno uxorem suam peremisse dicitur.* *Grande malum Furius* cett. *Furius*, si in causa tua iudex sedeat, *grande malum* (tristissimum causae tuae eventum) repete *minitatur*. Schol. Cruq. *C. Martium Furium significat iudicem corruptissimum, qui accepta pecunia pro reis pronuntiare sit solitus.* — *rem aliquam pro de re aliqua certare*, ut infra II. 5. 27. *Magna minorve foro si res certabitur olim.* — Sensus et nexu sequentis et paulo impeditioris loci inde a v. 50. usque ad 57. est fere hic: Quomodo unusquisque iis, quibus valet, viribus suspectos et sibi infestos terreat, et quomodo natura, cuius magna est vis et potentia, hoc (se defendere contra suspectos) imperet, de hac re ita mentem cogita: lupus dente et taurus cornu pro armis utitur; (unde) ex qua tandem causa alia, nisi quod

Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
 Matrem; nil faciet sceleris pia dextera: (mirum 54
 Vt neque calce lupus quenquam, neque dente petit bos);
 Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
 Ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
 Exspectat, seu Mors atris circumvolat alis,
 Dives, inops; Romae, seu, Fors ita iusserit, exsul:
 Quisquis erit vitae, scribam, color. O puer, ut sis 60

interna naturae vis lupum et taurum armis illisuti docuit? At Scaeva armis a natura sibi datis, dextera scilicet, ad vim inferendam non utitur; crede enim isti homini nequam et prodigo matrem, diutius, quam optat, viventem, non pia (homini scelestissimo per antiphrasin, ut loquuntur Grammatici, pia dextera tribuitur) dextera scelus faciet (mirum sane, quomodo aliter agunt animalia, dum neque lupus quemquam calce, sed dente, neque boea dente, sed cornu invadit), sed veneno anum necabit. — Horatius non elevat scelus Scaevae, quod iste matrem veneno occidit, sed potius illud aeque grave esse, ac si matrem impia dextera occidisset, ostendere vult. — Ceterum quod de naturae potentia affert poëta, id in sequentibus ad se ipsum sive ad satirarum scribendarum impetum, cui resistere nequeat, transfert. Per omnia autem exprimere voluit hoc: natura unumquemque, quibus se defendat, vel alios aggrediatur, armis instruit; me satirarum, quibus in vitia hominum invehar, scribendarum facultate instruit; ergo scribam. Scaevae. Schol. Cruq. Scaeva luxuriosus quidam fuit, qui matrem dato veneno necavit, propterea quod ei nimis diu viveret. — vivax iam in propria significatione de eo, cui vita longior con-

tingit. Verba mirum usque ad petit bos parentheosos signis distinxi. — vitiato melle, admixto melle, per cicutam vitiato.

v. 58. Mors atris circumvolat alis. Morti, ut diis plurimis ad celeritatem, qua illi ubique adsunt, designandam tribuuntur alae, et quidem Morti convenienter atrae.

v. 59. Dives cett. Seu dives sum, seu inops, seu vivo Romae, seu, si fors ita iusserit, exsul sum. ad iusserit supplenda est omissa particula si, ut in vernacula «will es das schicksal so.»

v. 60. vitae color, vitae conditio, status, fortuna. infra Epist. I. 17. 23. Omnis Aristippum decuit color, et status, et res. O puer, ut sis, cett. Trebatius voluit dicere: vereor, Horati, ne scribendis satiris gratiam amicorum, ut Maecenatis, cett. perdas; pro eo dixit: metuo, ut sis vitalis puer; scilicet non medici, ut observat Baxterus, sed parentes et alii, qui puerum aliquem pro aetate nimis ingeniosum et acutum animadvertunt, dicere solebant, solentque: metuo, ut hic puer vitalis sis, et hanc ipsam ob causam Trebatius Horatium iam puerum nimis ingeniosum appellasse videtur. frigore, dum ami-

Vitalis, metuo; et, maiorum ne quis amicus
 Frigore te feriat. Quid? cum est Lucilius ausus
 Primus in hunc operis componere carmina morem,
 Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
 Cederet, introrsum turpis; num Laelius et, qui ⁶⁵
 Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
 Ingenio offensi? aut laeso doluere Metello?
 Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
 Primores populi arripuit, populumque tributim;
 Scilicet uni aequus virtuti, atque eius amicis. ⁷⁰
 Quin ubi se a volgo, et scena in secreta remorant
 Virtus Scipiadae, et mitis sapientia Laeli;

eorum favor erga te frigere incipit, hoc frigore te feriet, percutiet, vitam quasi tibi eripiet. Notum est illud Terent. Eunuch. II. 2. 37. *nimirum hic homines frigent h. e. vilipenduntur*. Comparant Horatii imitatore Pers. I. 109. *Vide sis, ne maiorum tibi forte Limina frigescent.*

v. 64. *detrahere pellem*, tollere externam hominum speciem, aperta reddere, quae occultantur. *nitidus*, speciem pulchram et honestam prae se ferens, *speciosus pelle decocta*. — *per ora*, in conspectu hominum.

v. 65. *cederet pro incederet*, ut probant exempla a *Bentleio* allata, Plaut. Casin. II. 8. 40. et Pseudol. IV. 4. 45. *introrsum turpis*. simillime infra Epist. I. 16. 44. *Sed videt hunc omnis domus et vicina tota Introrsus turpem, speciosum pelle decora.*

v. 66. *Duxit ab oppressa Carthagine nomen*, sc. Africani; sermo est de P. Scipione Africano minore, qui familiarissime vixit cum Laelio.

v. 67. *ingenio offensi* sc. sunt, ut v. 74. *soliti pro soliti sunt*. *ingenio*, sale satirico Lucilii. *laeso Metello*, h. e. de Metello versibus famosis lace-

rato. Intelligendus autem est *Metellus Macedonicus*, a Scipione Lucilii amico, in republica dissentiens.

v. 68. *Lupo*, Heindorfius cogitat de *L. Cornelio Lentulo Lupo*, anno Urb. 597. consule cum Q. Marcio Figulo. — *cooperto*, ut *onerare aliquem maledictis* apud Plautum ac Terentium. — *Atqui*, iam vero non Metellum tantum et Lupum, sed alios quoque *primores*.

v. 69. *arripuit*, insectatus est; *arripere* est fere, quod in v. 77. *illidere dentem*; nos *anpacken*. *tributim*, per singulas tribus.

v. 70. *aequus*, faveus, placidus. — *cuius amicis*, virtutis amantibus.

v. 71. *a scena*, a theatro quasi rerum publicarum, a luce publica, a frequentia hominum, *in secreta*, intra privatos parietes, ubi a frequentia hominum secreti vel seijuncti vivimus; intelligi potest villa.

v. 72. *Scipiadae*, vid. ad v. 17. *virtus Scipiadae*, fortis Scipio; ut supra ad Od. III. 21. 41. *virtus Catonis* pro ipso Catone virtutis studioso. — *sapientia Laeli*, sapiens Laelius.

Nugari cum illo, et discincti ludere, donec
 Decoqueretur olus, soliti. Quidquid sum ego, quamvis
 Infra Lucili censum ingeniumque, tamen me 75
 Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
 Invidia, et fragili quaerens illidere dentem,
 Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
 Dissentis. Equidem nihil hinc diffindere possum;
 Sed tamen, ut monitus caveas, ne forte negoti 80
 Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
 Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
 Iudiciumque. Esto, si quis mala: sed bona si quis
 Iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
 Opprobriis dignum latraverit, integer ipse? 85
 Solventur risu tabulae; tu missus abibis.

v. 73. *nugari*, pueriles iocos miscere, pueriliter iocari, ut infra Epist. I. 48. 60. *discincti*, negligentius vestiti, ut solent, qui ad res publice gerendas e domo non prodeunt. — *ludere*. Scholiast. Crug. *Scipio Africanus et Laelius seruntur tam fuisse familiares et amici Lucilio, ut quodam tempore Laelio circum lectos triclinii fugienti Lucilius superveniens eum ob-torta mappa quasi feriturus sequeretur.* cf. Cic. de Orat. II. 6. *soliti* sc. sunt, ut v. 67. *offensi*. *Infra Lucili censum*, quamvis Lucilius est me melior, h. e. nobilior, ut loquitur Noster supra v. 29.

v. 76. *cum magnis*, Augusto, Maecenate cett.

v. 77. *et fragili quaerens* cett. et dum livor edax quaerit dentem infingere in corpore facile lacerando, inveniet, se nihil efficere posse in corpore solido, non facile perfringendo.

v. 79. *nihil hinc diffindere possum*, mira in hoc loco est lectionis varietas; in vett. liber. enim et editt. pro

diffindere teste Fea legitur vel *diffingere*, vel *diffundere*, vel *diffidere*, vel *defingere*, vel *defindere*, vel *diffigere*, vel *defringere*. Bentleius et Heindorfius defendunt *diffingere*, ut sit: mutare, immutare; sed hoc parum respondet verbis praecedentibus: *Nisi quid tu* — *Dissentis*: ego dedi *diffindere*, quod in eodem sensu, quo secare supra Sat. I. 40. 45. et infra Epist. I. 46. 42. pro *dirimere*, positum existimo.

v. 81. *sanct. inscit. leg.* non leges XII. Tabb. posita respexit, sed quas-cunque alias, quibus, ne quis male-dicis libris vel ignominiosis carminibus aliorum bonae famae noceret, cautum fuit; *leges sanctae*, sancte omnino cuique observandae.

v. 83. *ius est Iudiciumque*, in ius et iudicium vocatur.

v. 85 *latraverit*, latrando petiverit, allatraverit; cf. supra Epod. 6. ad v. 4—4. *latrare aliquem* pro *allatrare aliquem* dixit quoque Noster Epod. 5. 58. et Epist. I. 2. 66. Ceterum lo-

SATIRA II.

Quae virtus, et quanta, boni, sit vivere parvo
(Nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus

cutio, *latrare* vel *allatrare* aliquem non tantum, ut putat *Bentleius*, de ignavis et timidis, qui vano latratu fortiores petant, sed in universum pro: maledicta alicui ingerere ponitur, conf. *Livium* a *Gemero* laudatum XXXVIII. 54. ubi *Cato* *Scipionis* magnitudinem *allatrare* dicitur. Eadem imagine, a canibus acrioribus translata, aliquis *opprobriis mordere* infra *Epist.* I. 46. 38. et, qui *mordet* *opprobriis*, *mordax* dicitur supra *Sat.* I. 4. 93. Pro *latraverit* in uno tantum codice apud *Feam* reperitur *laceraverit*, quod aperte speciem interpretationis rei *latraverit* prae se fert. Nihilominus tamen lectionem *laceraverit* praetulerunt *Bentleius* et *Heindorfius*.

v. 86. *Solventur risu tabulae*. Schol. *Acr.* Aut *subsellia solventur*, i. e. *compago lignorum*, aut ipsae *leges*, unde *Heindorfius* hunc locum ita in notis Germanice interpretatus est: *es wird sich ein solches gelächter erheben, dass davon die breiter aus einander gehn*. At ex qua tandem causa tanti cachinni extollendi erant, ut eorum sonitu et fragore *subselliorum tabulae* solverentur? Quis tale quid *Horatium* nunc exprimere voluisse sibi persuadeat! Imo ex mea sententia *Trebatius*, qui *Horatio* respondet, exprimere voluit hoc: Sane, si carmina, quae componis, bona sunt, et tu ipso integer *opprobriis* tantum dignos perstringis, *leges* in *tabulis* perscriptae solventur illa vi, quam in *maledicos* et *calumniatores* habent, *risu*, non sine *risu*, dum ipsi iudices ridebunt

homines, quorum vitia tu deridenda propinasti; et sic *missus* (impune) ex iudicio abibis. *Lege* aliquis *solvi* dicitur, in quem *lex* aliqua non exercenda esse iudicatur; infra *Sat.* 6. 69. *Solutus legibus insanis*. *Liv.* X. 43. *tribunisque plebis* — *aiebant*, se ad populum laturos, uti *legibus solverentur*. Iam ipsae *leges* in *tabulis* perscriptae *solvi* dicuntur, sc. vi, quam *leges* in eos tantum habent, qui vere contra eas peccant. At *Horatius*, qui, ipse integer, *opprobriis* tantum dignos *sale satirico* perfruit, non peccavit contra *leges*, in homines malo animo aliorum bonae famae insidiantes latus; ergo *Trebatius*, *leges* illas *solutum* iri, h. e. non in *Horatium* exercitum iri, ait.

SATIRA II.

Eos, qui paucis contenti vitam instituere didicerunt, longe feliciores esse hominibus aut luxuriose viventibus, aut avaris, uberius poeta ad praecepta rustici cuiusdam prudentioris, *Ofelli*, in hac satira docet.

v. 1. *Quae virtus* cett. *Sensus*: Quanta sit eorum, qui paucis contenti vivunt, virtus atque felicitas, id a sapiente rustico, *Ofello*, discite, et in huius rei veritatem non inter laetas epulas, quibus animus facile in fraudem inducitur, sed impransim tecum inquirite. *virtus*, de sapientia, qua quis ea, quae ad vitae felicitatem pertinent, sequitur; — *boni* pro vulgari *carissimi*, appellat poeta lectores vel amicos, quorum animi eiusmodi praeceptis patent.

v. 2. *sed quae*, sed verba sunt, quae.

Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva),
 Discite, non inter lances mensasque nitentes,
 Cum stupet insanis acies fulgoribus, et cum 5
 Adclinis falsis animus meliora recusat;
 Verum hic impransi mecum disquirite. Cur hoc?
 Dicam, si potero. Male verum examinat omnis
 Corruptus iudex. Leporem sectatus equove
 Lassus ab indomito, vel, si Romana fatigat 10

Pro quae alii quem, quam lectionem
 tuetur Heind.

v. 3. *abnormis sapiens*, h. e. philosophus, qui nulli normae, h. e. nulli philosophorum disciplinae unice addictus, ipse, quae vera sunt, investigat, ἀντοδιδάκτωρ. *crassaque Minerva*, non philosophica subtilitate, sed rustica simplicitate, non ex artis praeceptis, sed sine arte.

v. 4. *nitentes*, poculis, vasis argenteis cell.

v. 5. *insanis* retulerim ad insaniam hominum, qui eiusmodi fulgoribus, vasorum scilicet magnificentia, exsplendescere cupiunt.

v. 7. *impransi*, non inter magnificas epulas. *Cur hoc?* cur non inter magnificas epulas?

v. 8—(8). Loci sequentis structura el verborum iunctura videtur prima specie paulo molestior, sed si omnem sententiam recte iunxeris et copulaveris, bene ei respondere verba omnia intelliges. Sententia est fere haec: Causam, si potero, afferam: animus scilicet, ciborum copia et iucunditate captus, veluti iudex auro corruptus, male veritatem perscrutatur. (Is tantum, qui sinit et esurit, non conlemit vulgares cibos). Quodsi igitur aut venando aut equitando, vel, si magis tibi placeant pueriles Graecorum exercitationes, aut pilam aut discum

faciendo, fastidia expuleris, tum sitiens esuriensque non spernes vilem cibum, non mulsum, non pisces appetes, sed panis cum sale bene tibi sapiet.

v. 9. *Leporem sectatus equove*, venandi et equorum domandorum studium pertinent ad militiam Romanam, sive ad ea studia et exercitationes, quibus corpora ad labores in bello ferendos corroborarentur; hinc Horat. supra Od. III. 24. 54. de Romanis a prisca pueros educandi ratione degeneratis: *Nescit equo rudis Haerere ingenuus puer, Venarique timet*. Locus classicus de venationis apud Romanos laude atque honore est infra Epial. I. 48. 49. *Romanis solemne viris opus, utile famae, Vitaeque et membris cett.*

v. 10. *si Romana fatigat*. cett. si haec militaris Romanorum vires exercendi ratio molesta est tibi, ludicris Graecorum exercitationibus assuetus; *graeuari* (ἐλλαννίζειν), Graecorum more pilae et disci iacta exerceri; de disco vid. supra ad Od. I. 8. 11. *vel* (si—*graeuari*) seu *pila* cett. iunge et explica; *vel* (si *maius graecari*), sive pilae lusui tibi magis placeat, *pila lude*, sive magis te delectat discus, *discum iace*, tum, cum hic labor fastidium e stomacho expulerit, sitiens esuriensque sperne,

Militia, aduetum graecari, seu pila velox,
 Molliter austerum studio fallente laborem,
 Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
 Cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis,
 Sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno ¹⁵
 Ne biberis diluta. Foris est promus, et atrum
 Defendens pisces hiemat mare; cum sale panis
 Latrantem stomachus bene leniet. Vnde putas, aut
 Quì partum? Non in caro nidore voluptas
 Summa, sed in te ipso est. Tu pulmentaria quaere ²⁰

si potes, vilem cibum, h. e. non spernes, non bibere cupies mulsum, tum, si promus, qui cibem tibi supeditet, non domi est, si piscium capturam in mari tempestas impedit, panis cum sale famem leniet.

v. 12. *Molliter austerum* cett. versus elegantissimus! dum is, quem pilae studium agitat, tam suaviter inter ludendum afficitur, ut ne sentiat quidem graviolem virium intentionem.

v. 13. *cedentem aëra*, dum discus aëra penetrat, aër ei cedit.

v. 14. *extuderit*, tundendo eiecerit, pepulerit; sed *Beuleius*, quia *extudere* ea, qua nunc positum est, significatione alibi non occurrat, pro *extuderit* unici Codicis auctoritate recipit *expulerit*, quae tamen lectio recte iam aliis interpretatio τοῦ *extuderit* visa est.

v. 15. *nisi Hymett. m. Fal. ne biberis*, bibe tum nihil aliud, nisi mulsum; sic enim vocatur potus e vino et mella optimo confectus; sicut autem vinum, in agro Falerno sub monte Massico natum, ad vina praestantiora, ita mel ab apibus in monte Hymetto in Attica collectum (cf. supra Od. II. 6. 14.) ad mella optima

referebatur. Laudant de *mulai* confectione Macrobi. Sat. VII. 42. p. 668. edit. Zeun. unde est illud proverbium, quo *gulones* utuntur: *Mulsum quod probe temperas, miscendum esse novo Hymettio, et vetulo Falerno.* cf. Colum. II. 44.

v. 17. *Defendens pisces*, cum tempestas saevit in mari, pisces capi nequeunt; tempestas igitur pisces defendit ab hominum insidiis. *hiemat* (χιμαζει), tempestate agitur; sic *hiems* (χιμῶς) tempestas.

v. 18. *Vnde putas, aut Quì partum?* (ut v. 7. *cur hoc?*) Vnde, aut qua tandem re alia, nisi fame, hanc felicitatem, qua panis cum sale tibi bene sapit, partam esse putas?

v. 19. *in caro nidore*, in multi pretii cibis, quorum odore nares cupedias appetentium supinantur, ut loquitur Noster iuxta Sat. II. 7. 38.

v. 20. *tu*, de vi pronomini *tu* in formulis, quibus praecepta dantur, exempla ad hunc locum collegit *Heindorfius*. *palm. quaere Sudando*, pro vulgari: labora et suda, ut esurias, suaviter Horatius dixit: sudando quaere pulmentaria; nam cui stomachus post laborem bellum indicit, ei vilis cibus est pro pulmentariis, is

Sudando; pinguem vitii albumque neque ostrea
 Nec scarus, aut poterit peregrina iuvare lagois.
 Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
 Hoc potius, quam gallina tergere palatum,
 Corruptus vanis rerum; quia veneat auro 25
 Rara avis, et picta pandat spectacula cauda:
 Tanquam ad rem adtineat quidquam. Num vesceris ista,
 Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?

pane sicco aequè delectatur ac pulmentariis, et proinde per famem quaerit sibi quodammodo pulmentaria. Sunt, qui in hoc loco Horatio observatum esse dicant Socratem, qui, cum usque ad vesperam (sunt verba Ciceronis in Quaest. Tusc. V. 34.) contentius ambularet, quæsitumque esset ex eo, quare id faceret, responderit, se, quo melius coenaret, obsonare ambulando famem. *pulmentaria* sive *pulmenta*, de variis cibis, quibus prisca ætate præter panem, et postea præter panem, fruebantur homines, et proinde de cibis quoque lautioribus et iucundioribus.

v. 21. *pinguem vitii*, obesum ob vitam mollem, ignavam et luxuriosam; *albumque*, hominum animi lautius et mollius viventium vultus albi fere coloris esse solet. Hinc infra v. 76. *vides, ut pallidus omnis Coena demergat dubia*. *ostrea* (*Auster*) duabus syllabis, ut supra Sat. I. 8. 45. *æcrea*, pronuntiandum. *scarus*: vide supra ad Epod. 2. 50. *peregrina lagois*. Schol. Porphy. *avis leporini coloris*; Schol. Acr. *Lagois avis, quæ carnem leporis habere perhibetur. Aut est genus piscis, quod in mari Italo non invenitur*. De pisce, qui apud nos dicitur *sechase*, *Cyclopterus Lumpus* Linn., vix cogitari potest, quia ne esculenta quidem est eius caro.

v. 23—26. *Vix tamen eripiam* cett., nihilominus tamen, si pavo una cum gallina in mensa appositus sit, vix te retineri patieris, quin pavonis potius, quam gallinae carne palatum permulcere cupias, deceptus scilicet vana ob externam rerum speciem opinione, quia rara avis magno pretio veneat, et quia pavo, cum eandem pulcherrimis coloribus distinctam pandit, iucundum spectaculum præbeat. — *Vix tamen eripiam* cett., scil. tibi, h. e. ex animo tuo evellam vanam illam opinionem, qua pavonis (quia carior est, et pulchrioribus coloribus distinctus) carnem gallinae carni præferendam existimas.

v. 25. *vanis rerum*, vanis rebus h. e. externæ rerum speciei vanitate; *vana rerum*, ut *vitiis rerum*, *fiata rerum*, *abditæ rerum*, *amara curarum*, *ardua montium*, *strata viarum* et similia.

v. 26. *picta pand. spect. cauda*, eleganter pro vulgari: pictam caudam pandat spectaculo.

v. 27. *Tanquam ad r. adtin. quidquam*, tanquam hæc pavonis raritas et pulchritudo quidquam (*ad rem*) ad saporē adtineat.

v. 28. *num adest*, rarum exemplum, ubi litera *m* a sequentis vocis vocali non absorpta corripitur; exempla quædam ex Ennio et Lucretio attulit Lambinus. *honor*, pictæ caudæ pulchritudo.

Carne tamen, quamvis distat nihil, hac magis illa!
 Imparibus formis deceptum te patet. Esto!³⁰
 Vnde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an alto
 Captus hiet? pontesne inter iactatus, an amnis
 Ostia sub Tusci? Laudas, insane, trilibrem
 Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.

v. 29. Hic versus mirum in modum vexavit omnes interpretes, nec quam commodum sensum inde elicit; ego eum ita interpretor: — *Carne tamen haec pavonis, quamvis distat nihil, magis (potius quam) illa gallinae carne palatum tergere vis!* Iam Gesnerus ad *carne* supplendum esse ex v. 26. *vesceris* suspicatus est; sententia postulat: tamen carnem pavonis gallinae carni praefers! et haec sententia exit, si mecum ex v. 24. *suppleveris: palatum tergere vis*; aliter vix ex hoc loco te expedias. *vesceris* — *magis* vix fert Latinitas.

v. 30. *Imparibus formis*, diversa pavonis et gallinae forma, h. e. externa specie. *esto!* sit ita. Sed ulterius progrediuntur lautarum epularum aestimatores, dum de interna quoque ciborum bonitate subtiliter indicant.

v. 31—33. *Vnde datum sentis* cett., unde, quaeso, tibi datus est hic sapor subtilior, ut discernere possis lupum in Tiberi captum ab eo, qui in mari captus sit? Schol. Crux. unde nosti, quo sensu peregrinis, quod iste lupus potius est marinus, quam fluvialis? At, qui palati subtilitate gloriantur, melioris saporis aiunt esse pisces illos, qui rapidiore unda exercentur (circumaguntur), quam qui languidiore torpescent; ideoque dicuntur lupi esse meliores, qui inter duos pontes (pontem Milvium et Sublicium), ubi aqua concitatior est, quam qui in ostiis Tiberis. *lupus*, λάβραξ (nos *meer-*

wolf), *Peroa Labrax*. *Lim.* *captus hiet*, significantius, pro *captus sit*; nam *hiant* fere pisces in patina appositi.

v. 33—38. *laudas, insane, trilibrem Mull.* cett. Poëta transit ad aliud genus insaniae, qua ab hominibus luxuriose et magnifice viventibus ciborum genera, quae rarius proveniunt, rariusque inveniuntur, in magno pretio ponuntur; at alia, licet eiusdem saporis, quia sunt vulgaria, ab iisdem contemnuntur; sic *mullus* (qui piscis apud nos dicitur *rothbart*, *mullus barbatus* *Lim.* vulgo *heringskönig*) cui natura modicum corpus tribuit, si ad eam usque magnitudinem accreverat, ut esset *trilibris*, immenso pretio a Romanis emi solebat (vid. *Heindorf.*); at *lupus*, qui natura sua est *procerus* (h. e. longior) et grandioris ponderis, ab iisdem vilipendebatur. *insane*, Ofellus appellat aliquem insaniae, de qua sermo est, consortem.

v. 34. *singula pulmenta* explicat *Heindorfius* de singulis dissecti nulli partibus, sive frustis, quae cuique convivae offerbantur; sed hanc explicationem non admittit vox *pulmentum*: nam per *pulmenta* intelliguntur obsonia, ex carne assa vel elixa, ex piscibus et aliis ciborum generibus confecta (nos *gerichte*, *schüsseln*), cf. supra ad v. 20. Nec iam sermo esse videtur de convivio aliquo, sed potius de homine aliquo luxurioso, qui comparatum sibi forte magno

Ducit te species, video; quo pertinet ergo 35
 Proceros odisse lupos? Quia scilicet illis
 Maiora natura modum dedit, his breve pondus.
 Ieiunus raro stomachus vulgaria temnit.
 Porrectum magno magnum spectare catino
 Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos ⁴⁰
 Praesentes, Austri, coquite horum obsonia! Quamquam
 Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
 Aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus

pretio nullum trilibrem, quia solus
 eum una coena consumere nequit, in
 plures coenas sive in singula pulmenta
 (in einzelne gerichte) dividere debet.
 Alii convivatorem in ipsa coena trili-
 brem nullum in singulas offas divi-
 dentem intelligunt.

v. 35. ducit, trahit, capit, inducit,
 decipit. quo pertinet — lupos? quid
 igitur in causa est, quod nihil curas
 grandioris corporis lupos? Ofellus
 ipse respondet: quia scilicet cetti,
 quia natura nullis modicum tantum,
 lupis vero corpus grandius dedit; haec
 scilicet est causa, cur stomachus di-
 tiorum, qui raro ieiunus sit (raro
 esurit), vulgaria et proinde vulgaris
 magnitudinis lupos, contemnit. Hein-
 dorfius pro raro vel rare malebat cum
 Schol. Acr. rari, scilicet, ut ieiunus
 rari iam sit: cupidus rari, allato
 exemplo ex Iustin. XXXVIII. 6. ani-
 mos divitiarum avidos ac ieiunos ha-
 bere; modo hoc exemplum non ex
 scriptore serioris aetatis petendum esset.

v. 39, 40. Porrectum magno cetti.
 «Equidem vellem, me oculis meis
 metiri posse nullum magnum in
 magno catino porrectum» dicere solet
 homo gulosus, monstrosus istis et ra-
 pacibus avibus, Harpyiis, equiparan-
 dus. De foeda Harpyiarum forma,
 voracitate et rapacitate est locus clas-

sicus apud Virg. Aen. III. 219 seqq.
 ubi confer Excurs. Heynii VII.

v. 41. At vos praesentes, Austri,
 cetti. at vos, Austri, adeste, et vi vo-
 stra efficacissima horum hominum
 gulosorum obsonia putrefacite. prae-
 sentes, qui, cum adsunt, statim vim
 exercent, quam exercere possunt. cf.
 supra ad Od. I. 35. 2.

v. 42. quamquam Putet — recens,
 quamquam vel recens aper rhombus-
 que putet, non proprie quidem, sed,
 quasi putet, nauseam eret; observa
 suave ὀξύπτερον in recens et putet. pro
 rhombusque malim rhombusque; sae-
 pissime enim in que et ve peccatum
 est a librariis; vid. Drakenb. ad Liv.
 XXIV. 40. § 2. hinc supra quoque Sat.
 I. 4. 75. pro quique lavantes tentabam
 quive lavantes. — de rhombo (butte,
 schollenfisch.) cf. supra Sat. I. 2. 416
 et Epod. 2. 50.

v. 42, 43. mala copia qu. Aegr. sol.
 stomach. quando (quandoquidem,
 quis) mala (nimia, nosia) copia (sc.
 ciborum) sollicitat (commovet, tur-
 bat, torquet, tentat) aegrum (languen-
 tem, marcescentem) stomachum; an
 pro mala Horatius fortasse scripsit
 male? male sollicitat, male afficit,
 male commovet, concitat. rapula
 (raulieschen), quae ad excitandum
 edendi desiderium sumuntur.

Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
 Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis 45
 Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
 Galloni praeconis erat acipensere mensa
 Infamis. Quid? tum rhombos minus aequora olebant?
 Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido;
 Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo, 50
 Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
 Parebit pravi docilis Romana iuventus.
 Sordidus a tenui victu distabit, Ofello

v. 44. 45. *acidus inulas* (*alant*.)
 Schol. Acr. *Non quod acida est haec
 herba, sed quod, cum coquitur, aceto
 conditur. Necdum omnis ab. Paup.*
ep. reg. suaviter pro vulgari: necdum
omnea cibi, quibus pauperes veseun-
tur, exclusi sunt ab epulis regum,
bestiorum, ditiorum, ut supra Od. I.
4. 14. et Sat. I. 2. 86.

v. 46—50. *Nigrisque oleis, nigri*
coloris oleas, ut observat Gesnerus,
ad condiendum commendat Colum.
XII. 48. 49. cf. Voss. ad Virg. Georg.
II. 85. Haud ita pridem cell., non
ita pridem praeco Gallonius, quod
praeter censum et disciplinam, tam-
quam esset homo dives et nobilior,
magni pretii acipenserem in mensa
apponi iusserat, notam sibi contraxit
infamiae. — Schol. Cruq. Gallonius
praeco primus (inter praecones) aci-
penserem piscem suae mensae apposuit,
quare eius mensa a Lucilio quoque ta-
xatur. Versus Lucilii servati sunt apud
Cic. de Fin. II. 8. O Publi, o gur-
ges, Galloni, es homo miser, inquit,
Coenasti in vita nunquam bene, cum
omnia in ista Connonis squilla atque
acipensere cum decumano. Piscis
acipenser (stör) apud nos quidem non,
ut olim (vid. Hgind. ad h. l.), ad
lautiores epulas refertur. Plinius quo-

que in Hist. Nat. IX. 26. miratur,
 quod piscium apud antiquos nobilissimus
 apud suae aetatis homines in parvo
 sit pretio. Nec Horatius sive Ofellus
 laudat acipenserem, sed potius de mu-
 tabili in hac re hominum ingenio agit;
 nam paulo post in v. 51 dicit: *Si quis*
nunc mergos suaves edixerit assos, Pare-
bit pravi docilis Romana iuventus. Tutus
erat rhombus cell., nemo rhombo,
nemo ciconiae pullis insidiabatur. —
docuit, sc. ciconiae pullos comedere;
praetorius. Scholiast. Cruq. Asinius
Sempronius Rufus praetorius instituisse
creditur, ut ciconiarum pulli manduca-
rentur; quare, cum in praetura petenda
repulsam tulisset, tale epigramma me-
ruit: Ciconiarum Rufus iste conditor
Hic est duobus elegantior Plancis;
suffragiorum puncta non tulit septem.
Ciconiarum populus ultus est mortem.
Salse dicitur praetorius, qui in prae-
tura petenda repulsam tulit.

v. 51. *edixerit*, tamquam praetor
 vel homo praetorius, sicuti Asinius
 Sempronius Rufus, cum irrisione pro
 vulgari: docuerit assos mergos sua-
 ves esse; *mergus* (*taucher*), avis
 macilenta et insipida.

v. 53—55. *Sordidus a tenui cell.,*
Ofellus, qui adhuc disputavit de
hominibus gulosis et luxuriose viven-

Iudice; nam frustra vitium vitaveris illud,
 Si te alio pravum detorseris. Avidienus, 55
 Cui Canis, ex vero ductum, cognomen adhaeret,
 Quinquennes oleas est et silvestria corna,
 Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; et,
 Cuius odorem olei nequeas perferre (licebit
 Ille repotia, natales, aliosve dierum 60
 Festos albatus celebret), cornu ipse bilibri
 Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
 Quali igitur victu sapiens utetur, et horum

tibus, dum commendat victum tenuem, eum a victu sordido diligenter distinguendum esse monet; eum enim frustra vitare vitium illud, luxuriam puta, qui perverso animo ad vitium contrarium, ad sordidam avaritiam, transeat, supra Sat. I. 2. 24. *Dum vivunt stulti vitia, in contraria currunt.* te — pravum, te ut hominem prava et deteriora sequentem; eodem redit lectio *pravus*, quam defendit Bentleius. alio, ad aliud vitium.

v. 55—62. *Avidienus*, nomen, ut videtur, fictum. ex vero, a spurcicia scilicet et impudentia, eluctum, tractum, vel, ut alii legunt, dictum (inditum). est (*est*), edit. infra Epist. I. 2. 39. *si quid est animum.*

v. 58. *Ac, nisi mut. cell.*, ac vinum, nisi est vitio corruptum et in acetum fere mutatum (cf. infra Sat. II. 8. 50.) *parcit defundere*, non defundit, sc. ex dolio in amphoram, vel cadum; *parcere* cum infinitivo eleganter pro non, nolle, cunctari, a se impetrare non posse. Supra Od. III. 28. 7. *Parcis deripere horreo Cessantem Bibuli Consulis amphoram*, ubi vide, quae notavimus. *defundere*, quod nos dicimus *absiechen*.

v. 59—62. *licebit*, pro licet, quamvis, ut supra Epod. 15. 19. *Sis pecore et multa dives tellure licebit.* — *repot.*) per *repotia* designari videtur potationis repetitio, sive die post nuptias proximo, sive septimo. *Festus*: *Repotia*: postridie nuptias apud novam maritum coenatur, quia quasi reficitur potatio. — Scholiast. Acr. *Repotia* dicuntur septimus dies, quo nova solet nupta redire ad parentes suos. *albatus*, indutus alba veste, quam, quia solemnibus epulis intererant, gerere solebant. Cic. in Orat. in Vat. c. 13. *cum ipse epuli dominus, Q. Arrius, albatus esset.*

v. 62. ad *instillat* elice ex antecedentibus *oleum*, verba enim iungenda sunt sic: et *oleum*, cuius odorem perferre nequeas, ipse sordidus convivator, non servus, *cornu bilibri* (ex graviore ponderis amphora cornea; elegantiora enim vascula non inveniri solent apud homines sordidos) *instillat caulibus*. *veteris n. par. aceti*, quia vetustate corrupto aceto ne avarus quidem facile parcat.

v. 63. *utrum horum*, utrum ex his duobus, quos descripsi, Gallonimne, qui splendide, an Avidienum, qui sordide vivit.

Vtrum imitabitur? Hac urget lupus, hac canis angit.
 Mundus erit, qui non offendat sordibus; atque ⁶⁵
 In neutram partem cultus miser. Hic neque servis,
 Albuti senis exemplo, dum munia didit,
 Saevus erit, neque, sicut simplex Naevius, unctam

v. 64. *hac urget lupus, hac canis angit*; pro *aiunt* dedi *angit*, quod est in omnibus apud *Fcam* codicibus. Sane si legeris *aiunt*, haberi omnino haec verba debent pro proverbio. Sed, ut nihil dicam, huius proverbii apud nullum alium scriptorem esse vestigium, ipse sensus, qui ei inesse debet, rei, de qua sermo est, plane non convenit. Nullus enim alius sensus ex hoc proverbio elici potest, nisi hic: ego ab utraque parte premor et in angustias detrudor; inops igitur sum consilii, quid faciam. Sed *sapiens* (h. e. prudens, *der verständige*) interrogatus, quali victu usus, utrum luxuriosum, an avarum ininiturus sit, non inops erit consilii, quid faciat, sed statim, se neutrum imitaturum esse respondebit. Et haec responsio expressa est verbis: *Hac urget lupus, hac canis angit*; comparatur scilicet homo luxuriosus (cuius gula in v. 40. dicitur *digna rapacibus Harpyiis*) cum lupi voracitate, et homo sordide avarus (*Avidienus*, cui *Canis*, ex vero ductum, cognomen adhaeret) cum canis spurcitia et impudentia; sensus igitur: Neutrum imitabitur sapiens, luxuriosus enim lupo, et avarus cani est similis. — *urget*, imminet, infestus est, molestus est.

v. 65—69. *Mundus erit* cett., transit ad laudes victus tenuis, quo sapiens utitur. *Sensus*: Sapiens eatenus recte dicitur *mundus*, quatenus convivas non offendat sordibus; idemque, quod ad externum convivii cul-

tum spectat, in neutram partem (*miser erit*) nimius vel reprehendus erit, h. e. neque in mundiore cultu modum excedet, neque sordibus convivium inquinari patietur; hic igitur neque in servos, dum sua cuique ministeria assignat, ad Albutii exemplum, si quid peccaverint vel commaculaverint, saeviet, neque, sicut candidus et mitioris animi Naevius, indulgebit servis, si aquam impuram et sorde pollutam convivis praeberint; haec quoque indulgentia ad vitia pertinet.

v. 65. pro *qui*, Bentleius, secutus *Schol. Acr.* dedit *qua* (quatenus), sed eodem redit *qui* cum conjunctivo.

v. 66. *Heindorfius* iungit *cultus* in genitivo cum *miser*, quod est durissimum; nam exempla, ab eo allata, huc non quadrant; ego *cultus* in genitivo ad *in neutram partem* refero, et *miser* pro nimius explico.

v. 67. *Albuti senis*. *Schol. Porph.* « Hic est Albutius, qui et avarus et elegans conviviorum apparator saevus est habitus in servos, (*Schol. Cruq.*) asper in exigenda a singulis pensi ratione castigandoque, adeo, ut servos nonnunquam castigaret prius, et caederet, quam peccassent, dicens, vereri se, ne, cum peccassent, cadere tunc ei non vacaret. »

v. 68. *unctam*, sorde inquinatam, hinc infra de servis Sat. II. 4. 78. *Magna movent stomacho fastidia, seu puer uictis Tractavit culicem manibus, dum furta ligurii.*

Convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
 Accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum ⁷⁰
 Afferat. In primis valeas bene: nam variae res
 Vt noceant homini, credas, memor illius escae,
 Quae simplex olim tibi sederit; at simul assis
 Miscueris elixa, simul conchyliis turdis:
 Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum ⁷⁵
 Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
 Coena desurgat dubia? Quin corpus onustum
 Hesternis vitiis animum quoque praegravat una,
 Atque affigit humo divinae particulam auras.
 Alter, ubi dicto citius curata sopori 80
 Membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
 Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
 Sive diem festum rediens advexerit annus,

v. 71. *variae res*, varia ciborum genera.

v. 72. *escae*, Quae simplex olim tibi sederit, in stomachum demissa nihil ibi molestiae et taedii excitaverit; tenuis enim et simplex victus quiete et sine molestia sedet in stomacho; nos *einfache speise, die dir sonst wohl bekommen ist.* at simul cett., at si elixa simul assis, conchyliis (*muscheln*) simul turdis miscueris; in *miscueris* ultima syllaba per caesuram producit.

v. 76. *pituita*, tribus syllabis pronunciandum, ut infra Epist. I. 4. vers. ult.

v. 77. *coena dubia*, ob magnam lautissimarum epularum copiam, ubi conviva, quid potissimum sumat, dubitet; locutio Terentiana Phorm. II. 2. 28.

v. 78. *vitiis*, suaviter de cibis, qui praeter modum sumuntur.

v. 79. *div. partic. auras*, coelestis

originis animum. Iam Pythagoras et post eum Stoici hominum animos divinae mentis et animae mundi *entp- pata* quasi et *ápooráspata* esse statuebant. Virgil. Aen. VI. 730. *Igneus est ollis vigor et coelestis origo Seminibus*, ubi vid. Heyn. et Lambin. ad h. l. et quae olim notavimus in Eclog. Vett. Poët. ad Sil. Ital. v. 71. p. 263.

v. 80. *dicto citius*, hae voces non ad vocem *sopori* sed ad *curata membra* referendae sunt; sermo iam est de coena frugali, quae coenae dubiae opponitur; post coenam frugalem dicto citius peractam somnus et placida quies capit.

v. 82—84. *Hic tamen cett.* Verum enim vero hic, qui tenui victu contentus vivit, poterit (*quondam*) nonnunquam transcurrere ad melius, transire ad victum meliorem sive lautio- rem, poterit nonnunquam lautius vivere.

Seu recreare volet tenuatum corpus, ubive
 Accedent anni et tractari mollius aetas 85
 Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad istam,
 Quam puer et validus praesumis, mollitiem, seu
 Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
 Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
 Illis nullus erat; sed, credo, hac mente, quod hospes
 Tardius adveniens vitiatum commodius, quam 94
 Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
 Heroas natum Tellus me prima tulisset!
 Das aliquid famae, quae carmine gravior aurem
 Occupet humanam? grandes rhombi patinaeque 95
 Grande ferunt una cum damno dedecus. Adde
 Iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum,

v. 84. *tenuatum*, attenuatum laboribus et exhaustum viribus. Notum est illud Ovidii (de Art. Am. l. 735.) *Attenuant iuvenum vigilatae corpora noctes*. — pro ubique legendum esse ubique conieceram, antequam notas Bentleii inspexi; cf. supra ad v. 42.

v. 86—88. *Tibi quidnam cett.* Quomodo ad molliorem vitam, quam iam puer et aetate validiore praecipis, nova tibi in morbo aliquo vel in senectute accedere potest iucunditas? nam iucunditas illa iam praecepta est.

v. 90—92. *credo*, ut *puto*, scilicet, videlicet, de rebus, quas ridemus. — *vitiatum*, vitio mali odoris corruptum, rancidum. *commodius*, opportunius, praecipue, quod rancidi aprum caro ad lautiores epulas referebatur. *integrum*, recentem.

v. 93. *Hos utinam inter Heroas nat.* *Tell. me p. tulisset!* Utinam vixissem aetate illa heroica! — Id non serio dicit, sed ridet aetatem stultam hominum rancidum aprum prae recente laudantium. *tellus prima*,

antiquissima, supra Sat. I. 3. 99. *Cum proreperunt primis animalia terris.* ubi cf. not.

v. 94. *quae carmine gravior aur.* *Occup. Schol. Porph. Hoc Antisthenes dixisse traditur. Is enim, cum vidisset adolescentem luxuriorum aëroamatibus* (hominibus convivas inter coenam cantu dictisque exhilarantibus) *deditum*, ait, *miserum te, adolescens, qui nunquam audisti summum aëroama, laudem tuam.* Huc pertinet locus Ciceronis a Lambino allatus pro Arch. c. 9. *Themistoclem dixisse aiunt, cum ex eo quaereretur, quod aëroama, aut cuius vocem libentissime audiret: eius, a quo sua virtus optime praedicaretur.*

v. 95. *rhombi*, vid. supra ad Epod. 2. 50.

v. 96. *cum damno*, cum rei familiaris iactura.

v. 97. *Iratum patrum*, patria verbera linguae, ut Horat. supra Od. III. 42. 3. de patruo, ut severo morum castigatore, loquitur; ubi cf. not. —

Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
 As, laquei pretium. Iure, inquit, Trausius istis
 Iurgatur verbis; ego vectigalia magna 100
 Divitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo,
 Quod superat, non est melius, quo insumere possis?
 Cur eget indignus quisquam te divite? quare
 Templā ruunt antiqua deūm? cur, improbe, carae
 Non aliquid patriae tanto emetiris acervo? 105
 Vni nimirum tibi recte semper erunt res!
 O magnus posthac inimicis risus! Vterne
 Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
 Pluribus assuerit mentem corpusque superbum?
 An qui, contentus parvo metuēnsque futuri, 110
 In pace, ut sapiens, aptārit idonea bello?

te tibi iniquum, te tibi ipsi irascentem.

v. 99. *As, laquei pretium*, ad emendum enim laqueum, quo gula frangatur, vel as sufficit. Comparant apposite Plaut. Pseudol. I. 4. 86. *Ps. Sed quid de drachma facere vis? Ca. Restim mihi emere. P. Quam ob rem? Ca. Qui me faciā pensilem. inquit, se. aliquis. Heindorf. malit inquit, vid. de utriusque lectionis usu Bentl. supra ad Sat. I. 4. 79. Sensus et nexus: Haec ad me non pertinent, inquit aliquis dives, qui luxuriose vivit; Trausius istis verbis iure obiurgatur, quo ego sum longe ditior; nam ego vectigalia magna, h. e. magnos redditus, cett. ut supra Od. III. 16. 40. *parva vectigalia*, de modicis redditibus; ubi vid. notata.*

v. 102. *superat*, pro superest; non raro enim *superare* pro superesse. — *non est, non habes? melius, prudentius, rectius.*

v. 103. *indignus*, supple: qui eget; homo, qui non debebat egestate premi.

v. 104. *templā antiqua*, supra Od.

III. 6. 3. vocantur *aedes labentes deorum*.

v. 105. *Non aliquid cett.* Tunc a te impetrare non potes, ut ex tantis divitiis conferas aliquid in publicum carae patriae commodum? suaviter dices, quasi modis metiatur pecuniam, representatur.

v. 106. *nimirum, ut scilicet, videlicet*, et vers. 90. *credo*, inservit irri-
 sioni, ubi eius, quod affirmatur, con-
 trarium intelligendum est. * *tibi recte semper erunt res, res semper tibi salvae erunt, non mutabili fortunae obnoxiae erunt!*

v. 107. *posthac*, si expertus fueris fortunae inconstantiam. *magnus risus*, pro vulgari: magno risui eris. Similiter aliquis *ludus iocusque* esse dicitur.

v. 109. *pluribus*, rerum abundantiae. *superbum*, fastidiosum, ut infra 6. 86. *dens fastidiosus*.

v. 110, 111. *An qui*, an is, qui in rebus secundis prudenter vitae paucis contentae assuefactus, ut sapiens, ad

Quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
 Integris opibus novi non latius usum,
 Quam nunc accisis. Videas metato in agello
 Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum, 115
 Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
 Quidquam praeter olus fumosae cum pede pernae;
 Ac mihi, seu longum post tempus venerat hospes,
 Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis, 120
 Sed pullo atque hoedo; tum pensilis uva secundas
 Et nux ornabat mensas cum duplici ficu.
 Post hoc ludus erat culpa potare magistra;*

res adversas perferendas se praeparaverit; suaviter paucis contentus comparatur cum eo, qui ad hostem, qui forte contra se exsurgat, repellendum iam in pace idoneis armis se instruit.

v. 112. *his*, quae praecepit Ofellus.

v. 113. *novi* pro cognovi, vidi. — *latius*, liberius, largius, profusius. Iuvenal. XIV. 234. *andro indulgent sibi latius ipsi*.

v. 114. *Videas*, videre tibi nunc eum licebit; *metato in agello*. Schol. Acc. *Iste Ofellus proscripius est, quia erat in parte Cassi, et possessio eius tradita est militibus Augusti, quam Ofellus postea ab iis conduxit. Hinc metato* (passive, ut supra Od. II. 45. 45. et apud Livium XLIV. 7.) *in agello* (agri enim pertica metati sive ad mensuram decempedarum veteranis tradebantur) *nunc opus faciebat miser Ofellus, ab eo, cui cedere debuerat agrum nam, mercede conductus*

v. 115. *fortem*, gnavum et robustum, infra Epist. II. 4. 139. *Agri- colae prisci, fortes, parvoque beati*. Tibull. II. 2. 14. *Fortis arat valido rusticus arva bove*.

v. 116. *luce profesta*, dies profesti

(nos *verkel-tage*) opponuntur diebus festis, ut infra Sat. 3. 144. *Qui Veientanum festis potare diebus Campana solitus trulla, vappamque profestis*. et supra Od. IV. 45. 25.

v. 119. *operum vacuo*, mihi, cui ob imbrem rusticis laboribus operam dare non licebat. *vicinus*, diebus enim pluviosis vicini vicinos in agris invisere solent.

v. 120. *bene erat, non piscibus cesti*, genio indulgebamus, non quidem ad piscium urbe petitorum, sed ad hoedi atque pulli ferculum; *bene esse aliquare*, bene se habere alicuius reifructu.

v. 121. *pensilis uva*, uvae, quas diutius integras servare volumus, nunc quoque filis suspendi solent in aedibus.

v. 122. *cum duplici ficu*, intellige ficus bifidas; ficus enim in duas partes divisae siccabantur, et tunc aridae in mensa secunda apponebantur; vid. Pallad. de Re Rust. IV. 40. 35. et ibi Schaeid. et Veget. I. 38. 6. et I. 56. 7.

v. 123. *culpa potare magistra*, ita quidem, ut is, qui contra leges convivii magistras culpam aliquam sibi

Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
 Explicuit vino contractae seria frontis. 125
 Saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus:
 Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut
 O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit? (vos,
 Nam propriae telluris herum natura neque illum,
 Nec me, nec quemquam statuit; nos expulit ille; 130
 Illum aut nequities, aut vafri inscitia iuris,
 Postremo expellet certe vivacior heres.
 Nunc ager Vmbreni sub nomine, nuper Ofelli
 Dictus erat, nulli proprius, sed cedit in usum
 Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes, 135
 Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

contraxisset, cyathorum numerum
 quendam pro poena potare iuberetur.

v. 124. *Ac venerata Ceres*, ita cett.
venerata (passive) sc. libatione, ut ita
 (sc. venerata) *culmo surgeret alto*, se-
 getem alte exrescere iuberet.

v. 128. *nituistis*, suaviter pro nu-
 triti estis; nam bene nutriti, praeci-
 pue rustici, *nitent* vultu et corpore;
 Tibull. II. 4. 21. *Tunc nitidus, plenis*
confusus rusticus agris, Ingeret arden-
ti grandia ligna foco. Phaedr. III. 7.
 4. *unde sic nites?* ut, postquam,
 ex quo tempore; *novus incola*, ad-
 vena, novus agelli nostri possessor,
 cuius nomen, ut ex versu 133. disci-
 mus, fuit Vmbrenus. Virgil. Eclog.
 IX. 2. 3. *O Lycida, vivi pervenimus*

(sc. ad hanc tristem sortem), *adve-*
na nostri (Quod nunquam veriti su-
 mus) ut possessor agelli *Diceret: haco*
mea sunt, veteres migratē coloni.

v. 129. *propriae*, ut propriae cuique
 maneat et perpetua quasi possessio,
 hinc v. 134. *ager nulli proprius*.

v. 131. *nequities*, vita nefaria et
 flagitiosa, qua quis bona sua perdit.
 — *vafri*, refer ad vafritiem hominis,
 qui ius callida interpretatione in rem
 suam detorquet; hinc supra Sat. I. 3.
 130. iuriconsultus Alfenus, dicitur
vafēr.

v. 132. *vivacior*, longius altero vi-
 vens; supra Sat. II. 4. 35. *vivax*
mater.

SATIRA III.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
 Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
 Iratus tibi, quod vini somnique benignus
 Nil dignum sermone canas. Quid fiet? At ipsis
 Saturnalibus huc fugisti! Sobrius ergo
 Dic aliquid dignum promissis: incipe: nil est!
 Culpantur frustra calami, immeritusque laborat

SATIRA III.

Horatius loquentem secum inducit Damasippum, qui ex mercatore, bonorum naufragium passo, factus est philosophus circumforaneus. Ille igitur, praecepta, quae ex ore Stertini imbiberat, exponens, cum Horatio de sententia Stoicorum, omnes homines, et ipsos Stoicos insanire, disputat.

v. 4.—4. *sic raro*, raro, et quidem tam raro, ut cett. *scribis*, sc. carmina. *scriptorum quaeque retexens*, omnia, quae scripsisti, retractans, emendans, expoliens, et, quae displicuerint, expungens; quod fiebat in palimpsesto, sive tabula cerata, unde scripta referebantur in membranam. *retexere*, translatum sane est a tela texta, quae resolvitur; num vero posita de Penelope cogitaverit, nolim equidem contendere cum interpretibus. *vini somnique benignus*, ad largiores vini haustus et ad vitam desidem propensus. *benignus* cum genitivo, ut *largus lacrimarum* apud Plaut. Asin. III. 4. 30.

v. 4. *dignum sermone*, memoratu dignum (*λόγιον ἀξιόν*). *Quid fiet?* quid igitur facies? scribeme tandem, necne?

v. 5. *at ipsis Saturnalibus huc fugisti!* at videris certe ad scribendum appulisse animum, quia *ipsis Saturnalibus* ex strepitu urbis, ubi nunc omnes laetitiae genioque suo indulgent (*huc*), in otiosam tuam villam Sabinam te recepisti. — De *Saturnalibus*, quae in memoriam aureae aetatis, ubi sub auspiciis Saturni communi libertate et aequalitate fruebantur homines, per aliquot dies inde a d. XIV. Calend. Ianuar. licentius fere et luxuriosius celebrari solebant, nota sunt omnia. *sobrius ergo*, ergo in villa tua, ubi ab urbana luxuria remotus nunc sobrie vivis, *dic aliquid dignum promissis*, cane carmen, quod respondeat excitatae expectationi; nam Horatius, se aliquid scribere velle, si (ut v. 40. dicitur) *vacuum tepido cepisset villula tecto*, promississe quasi videtur, certe *vultum multa et praecleara minantis* in villa sua prae se ferebat.

v. 6. *incipere*, et mox, quasi aliquamdiu, sed frustra expectasset, addit: *nihil in medium proferes*.

v. 7. *immeritus paries laborat*, male se habet, male tractatur, sc. a posita, qui, se nihil versuum proferre posse, indignans, in *parietem innocentem iram effundit*, eumque vel capite,

Iratis natus paries dis atque poëtis.
 Atqui vultus erat multa et praeclara minantis,
 Si vacuum tepido cepisset villula tecto. 40
 Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
 Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
 Invidiam placare paras virtute relicta?
 Contemnere, miser: vitanda est improba Siren,
 Desidia: aut, quicquid vita meliore parâsti, 45

vel pedibus, vel manibus petit pulsatque; *paries immeritus*, ut supra Od. I. 47. 28. *vestis immerita* scindi dicitur.

v. 8. *Iratis natus paries dis atq. poët.* quod ad tristem sortem natum est, diis iratis natum esse dicitur; paries autem, qui iram poëtarum experitur, non tantum *diis iratis*, sed etiam, quod lēose additur, *poëtis iratis* natus dicitur.

v. 9. *vultus erat minantis*, pro vulgari: videbaris minari, speciem minantis prae te feras; *minari* neque ad satiras minaces referendum, neque cum ironia de malis versibus dictum; sed simpliciter pro meditari, promittere, moliri. Simillime infra Epist. I. 7. 3. *Si quaeret, quid agam, dic multa et pulchra minantem Vivere nec recte nec suaviter.*

v. 10. *Si vacuum tep. cep. vill. tecto* — elegans est huius versus structura et numerus; *vacuum* (pro te) sc. rerum, quibus adhuc poëta in urbe distentus fuerat; in carmine praecedente Ofellus, rusticus, *vacuus operum* dicebatur. *tepido*. Schol. Crug. *Anavit enim Horatius focum luculentiorē; ideoque sub hiemem solebat se transferre in villam propter lignorum copiam.* Sed nec in urbe, puto, lignum deficiebat Horatium, qui villam suam ideo potius dixisse videtur

tectum tepidum, h. e. gratum, iucundum, quia ibi in modico conclavi melius corpus fovere et a frigore tueri poterat.

v. 11. *Quorsum pertinuit* (spectavit) *tō stipare*, pro vulgari: in quem finem, quo consilio stipasti. *stipare* iam est: arctius colligare, compingere et inter se iungere, quod fit, si libros quoquam portandos vel vehendos curamus. *Menandro*, Atheniensi, Comoediae novae auctori, ad cuius exemplum Afranius (Epist. II. 4. 57.) et Terentius se composuere. Ceterum hic locus memorabilis est, cum ex eo discamus, quorum praecipue scriptorum lectione Horatius animum pascere solitus sit.

v. 12. *Eupolin.* conf. supra ad Sat. I. 4. 4. *Archilochum*, Parium, carminis Iambici principem, cuius imitatore se ipsum profitetur Horatius infra Epist. I. 49. 23. *educere*, ex urbe tecum ducere, *tantos*, tantae famae.

v. 13. *Invidiam — virtute relicta*, tunc, intermisso satiras scribendi studio, invidiam, quam eo tibi conflasti, placare studes? Satiras scribendi studium vocatur *virtus*, quia illud in carpendis hominum vitiis, et proinde in virtute commendanda versatur.

v. 15. *quicquid* sc. laudis, *vita meliore*, ubi non diffuebas ignavo

Ponendum aequo animo. Dì te, Damasippe, deaeque,
 Verum ob consilium donent tonsore: sed unde
 Tam bene me nōsti? Postquam omnis res mea Ianum
 Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
 Excussus propriis: olim nam quaerere amabam, 20
 Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,

otio, sed strenue tempus in deriden-
 dis hominum vitiis vel in universum
 in bonis artibus collocabas.

v. 16. *ponendum*, deponendum,
 dimittendum.

v. 17. *te — donent tonsore*. Horatius
 simulat, se nescire, Damasippum,
 tamquam philosophum, Stoicorum
 more barbam pascere (nam Dama-
 sippus causam, cur barbam alat, in-
 fra demum v. 35. aperit); optat igitur
 Horatius, ut Damasippo tonsor
 contingat, qui eius barbam, squallore
 sine dubio et sordibus inquinatam,
 demetat. Et sic Horatius satis acerbe
 cum Damasippo tamquam cum ho-
 mine agit, cuius foedus adspectus
 miserationem moveat.

v. 19. *Omnis res mea — fracta est*,
 omnis res mea familiaris commixta
 et fracta est, ut navis, quae vi tem-
 pestatis in mari frangitur; hinc qui
 bona sua perdiderunt, dicuntur apud
 Ciceronem in Catilin. I. 12. *naufra-
 gi*. sic apud Graecos *vavaystis* et *vava-
 yds*; vid. *Iacobii* doctam notam ad
 Anthol. Graec. T. II. 4. p. 137 seqq. —
ad Ianum medium, erat in foro Ro-
 mano vicus Iani (a Iani bifrontis vel
 templo, vel signo, vel a tribus perviis
 transitionibus, *Iani* appellatis, ita dic-
 ctus; de perviis transitionibus sive
Ianis vid. *Interpres* in Sueton. Aug.
 31.), in cuius media parte (prima
 huius vici pars *primus* seu *summus*
Ianus, media *medius Ianus*, infima
infimus vel *imus Ianus* dicebatur, conf.

infra Epist. I. 4. 54.), quae fuisse vi-
 detur frequentissima, foeneratores,
 ad mensas vel tabernas argentarias
 sedentes (Cic. de Offic. II. 25. *Sed*
toto hoc de genere, de quaerenda, de
collocanda pecunia, etiam de utenda,
commodius a quibusdam optimis viris
(foeneratoribus), ad medium Ianum
sedentibus, quam ab ullis philosophis
ulla in schola disputatur. cf. Cic. Phi-
 lipp. VI. 5.), res suas agebant. Ibi
 igitur Damasippus in vasis antiquis,
 ut ipse paulo post narrat, et aliis re-
 bus insano pretio coemendis nituius,
 versurum apud foeneratores faciendo
 honorum naufragium passus est. —
aliena negotia, quod aliis prosit, res
 aliorum.

v. 20, 21. *Excussus propriis*, perditis
 nimirum bonis, nihil, quod ad ipsum
 spectaret, curandum habebat Dama-
 sippus. *quaerere amabam*, Quo —
aere, pro vulgari: *quaerere aes* (aerea
vasa) quo cetti. Iam Damasippus, edis-
 serens, quomodo olim antiqua vasa
 conquiverit, et sua cuique pretin
 statuerit, se elegantem veteris artis
 spectatorem iactat; — *quaerere* paulo
 latius iam patet; est enim non tantum,
 sibi aliquid acquirere, comparare, sed
 etiam in aliquid inquirere, aliquid exa-
 minare, diiudicare; Damasippus acqui-
 rere sibi olim studuerat aeream pel-
 vem, qua Sisyphus pedes lavasset; tam
quiesiverat, inquisiverat et diiudicave-
 rat: *Quid sculptum infabre, quid fu-
 sum durius esset.* Ceterum Damasippum

Quid sculptum infabre, quid fusum durius esset :
 Callidus huic signo ponebam millia centum :
 Hortos egregiasque domos mercarier unus
 Cum lucro nôram ; unde frequentia Mercuriale 25
 Imposuere mihi cognomen compita. Novi,
 Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
 Emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
 Traiecto lateris miseri, capitisque dolore ; 39
 Vt lethargicus hic, cum sit pugil, et medicum urguet.

veterum statuarum amatorem fuisse, discimus quoque ex Cicerone in Epist. ad Familiares VII. 23. *Sisyphus*, filius Aeoli, rex Ephyræ et Corinthi conditor, astutia inprimis notus, unde ille nunc *vaser*. Apud Homerum Iliad. VI. 53. *ξίφιστος ἀνδρῶν* vocatur. De poena, ob latrocinia et alia dolose perpetrata facinora apud inferos ei perferenda, locus classicus est apud Homerum Odys. XI. 592 seqq.

v. 22. *infabre*, haud ad artis fabrilis scientiam, ineleganter; contrarium est *affabre*. *durius*, minus purgatum ab asperitate; contrarium est *mollius*. Virgil. Aen. VI. 847. *Excurrent alii spirantia mollius aera*.

v. 23. *Callidus*, ut homo veteris artis et veterum monumentorum recte aestimandorum bene peritus, subtilis iudex, ut infra Epist. I. 7. 404. *Subtilis veterum iudex et callidus audis*. — *huic*, huic et illi, cuidam, ut v. 30. *Vt lethargicus hic*, aliquis, et sic passim *hic*. *ponebam*, constituebam pro mea iam bis rebus scientia. *millia centum*, sc. nummum.

v. 24. *hortos* — *mercarier unus* Cum lucro nôram, hinc Cicerone quoque a Damasippo hortos emere voluit. Epist. ad Attic. XII. 29 et 33.

v. 25, 26. *frequentia compita*. Schol. Acr. » Aetiones fere in compitis fiunt,

ex quibus se quaedam emere solitum et vendere significat. *Compita* dicuntur viae latae, ad quas ex multis regionibus convenitur. » *Merc. impos. mihi cogn.*, me vocarunt alterum Mercurium, mercaturae praesidem.

v. 27. *morbi illius*, insani illius emendi vendendique studii morbus, ut *vôros* apud Graecos, non raro de vitis et cupiditatibus. *purgare*, Graece (*ἀνοξαδαίρειν*) cum genitivo, ut apud Livium XXXVII. 28. *Quibus purgantibus civitatem omnis facti dictique hostilis adversus Romanos*.

v. 28. *novus*, novum studium, nempe philosophiae Stoicae; novum igitur insaniae genus; nam Stoici quoque insaniunt.

v. 29. *Traiecto* — *dolore*, Damasippus vult dicere: postquam ex animo meo nimium omnia coëmendi studium expuli, novae rei, philosophiae Stoicae, studio me abripi passus sum; pro eo, ut sibi constet in metaphora, dixit: ex pleuritico factus sum cardiacus; *traiecto*, nos etiam in vernacula dicere solemus: *die krankheit wirft sich auf einen andern theil des körpers*. *miseri*, misere, h. e. valde, male affecti.

v. 30. *Vt lethargicus hic* cett. Sensus: Vt fere (*hic* vid. ad v. 23.) aliquis, qui lethargia laborat, cum ex

Dum ne quid simile huic, esto ut libet. O bone, ne te
 Frustrare; insanis et tu stultique prope omnes,
 Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
 Descripsi docilis praecepta haec, tempore, quo me
 Solatus iussit sapientem pascere barbam, 35
 Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
 Nam male re gesta, cum vellem mittere operto
 Me capite in flumen, dexter stetit, et: Cave faxis
 Te quidquam indignum: pudor (inquit) te malus angit,
 Insanos qui inter vereare insanus haberi. 40
 Primum nam inquiram, quid sit furere; hoc si erit in te
 Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.

ethargico factus est phreneticus, pugilis instar ruit in obstantes et impetum in medicum facere minatur. Vult igitur Damasippus huiusmodi aegroti comparatione ostendere, novum, quo nunc agiletur, studium longe illo vetere esse ferventius.

v. 31. *Dum ne quid, sis, per me licet*, quicumque esse cupis, modo ne quid facias simile (*huic*) phrenetico pugili, h. e. modo ne te furor in me agat. Possis quoque *huic*, dum Horatius digitum in se intendit, pro mihi explicare. Sic supra Sat. I. 9. 47. *Hunc hominem* pro me.

v. 32. *stultique prope omnes, excepto sapiente*.

v. 33. *Si quid Stertinius veri crepat*, si quid veri profert Stertinius in maxima, quos de Stoicorum philosophia scripsit, librorum copia; nam, ut refert Scholiastes infra ad Epist. I. 12. 20. *Stertinius philosophus ducentos et viginti libros Stoicorum Latine scripsit. crepare*, significanter de hominibus nimis verbosis et loquacibus. — unde, a quo, ex cuius ore.

v. 35. *me sapientem, me futurum philosophum*.

v. 36. *a Fabricio ponte*. Schol. Cruq. *Hic pons Fabricius dictus est a Fabricio consulis conditore, qui nunc Lapideus nominatur. non tristem, bono animo*.

v. 37. *male re gesta, perdita re familiari; qui rem familiarem male eam administrando et collocando perdunt, rem male gerere dicuntur. — mittere operto Me capite in flumen*, sic apud Livium IV. 42. *Multi explebe, spe amissa, potius quam ut cruciarentur trahendo animam, caputibus obvolutis se in Tiberim praecipitaverunt*. Scilicet qui se morti offerebant, ex more antiquo caput velare vel obvolvere solebant; vid. Heind. ad h. l.

v. 38. *dexter stetit*, tamquam deus aliquis, qui mihi faveret, adfuit. — *Cave* pertinet ad ea secundae coniugationis verba, quorum ultima, praesertim in dissyllabis in imperativo (ut in *vide, vale*), nonnunquam corripitur.

v. 39. *pudor malus, importunus*.

Quem mala stultitia, et quemcunque inscitia veri
 Caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
 Autumat. Haec populos, haec magnos formula reges,
 Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe, quare ⁴⁶
 Desipiant omnes aequae ac tu, qui tibi nomen
 Insano posuere. Velut silvis, ubi passim
 Palantes error certo de tramite pellit;
 Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrique
 Error, sed variis illudit partibus: hoc te ⁵¹
 Crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
 Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
 Stultitiae nihilum metuenda timentis; ut ignes,
 Vt rupes, fluviosque in campo obstare queratur: ⁵⁵
 Alterum, et huic varum, et nihilo sapientius, ignes.

v. 43. *stultitia mala*, perversa, pernicioſa.

v. 44. *Chrysippi porticus et grex*. Chrysippus (conf. supra ad Sat. I. 3. 427.) et alii omnes Stoici; *porticus*, *στωά*, ubi Zeno eiusque disciplinae addicti docebant. *autumat*, habet, declarat.

v. 45. *haec formula*, haec insani hominis definitio; Cicero de Offic. III.

44. *Formulae Aquilii de dolo malo*, definitiones, quibus accurate constitutum erat, qui dolus dicendus esset *malus*. Ibidem sequente capite pergit Cicero: *Quodsi Aquiliana definitio vera est*. *populos*, civitates; *magnos reges*, potentissimos vel summos quosque, qui civitatibus praesunt. *tenet*, complectitur.

v. 48—53. *Velut silvis cett.* Sensus et nexus: Quemadmodum fieri solet in silvis, ubi non raro ibi palantes a recta via aberrant, hic sinistrorsum, ille dextrorsum; uterque errat, sed diverso modo; ita (*hoc modo*) te quoque crede insanum, cum is, qui

te deridet, nihilo te sapientior sit, et proinde, pariter ac tu, ut insanus ab aliis derideatur.

v. 53. *caudam trahat*, antiquitus neque ac nunc pueri vel in lusibus puerilibus vel extra lusus ei, quem ludere et aliorum derisui exponere volebant, clanculum a tergo caudam animalis alicuius adtulisse vel adlaxasse videntur, unde is, qui deridetur vel ludibrio habetur, proverbialiter locutione *caudam trahere* dici videtur. Sic de hac locutione iam sensit Schol. Porph. qui notavit haec: *ex consuetudine puerorum sumtum pro deridetur; adlaxant enim pueri deridentes psoentibus a tergo caudam suspendere, ut velut pecus caudam trahant*.

v. 54. *timentis*, iunge: *unum stultitiae genus est hominis timentis*; ut *ignes*, ita quidem, ut *ignes cett.*

v. 56. *huic varum* h. e. dispar, dissimile, diversum; translata ab hominibus variis, qui pedes in diversum flexos habent.

Per medios fluviosque ruentis, clamet amica,
 Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor:
 Hic fossa est ingens! hic rupes maxima! serva!
 Non magis audierit, quam Fufius ebrius olim, 60
 Cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
 Mater te appello, clamantibus. Huic ego vulgus

v. 57—62. *ruentis*, iunge: *alterum* stultitiae genus est hominibus *ruentis*. — *clamet amica*, cett. ia, licet amica, mater, cett. clamet: Hic fossa est — cave tibi, tamen non magis audierit, quam olim ebrius Fufius cett.

v. 59. *serva*, vel suppl. te a praesente periculo, vel accipe pro observa, h. e. vide, quo ruas. — Imago hominibus, per praecipitia ruentibus nec ullam debortantium vocem susculantis, Stertinio in memoriam revocat facetam historiam de Fufio histrione, qui, cum ebrius in Tragoedia Iliona personam matris dormientis Ilionae ageret, tam alto in scena sopore oppressus est, ut ab alio histrione, Catieno, qui Vmbra vel Polydori vel Deiphili agens, dormientem Ilionam appellabat, ne intentissima quidem voce e somno excitari posset. Parnvius scilicet ad exemplum Hecubae Euripideae tragoediam, *Iliona* inscriptam, composuit; at quae ap. Euripidem *Hecuba* vocatur, ea apud Pacuvium erat *Iliona*. Secundum mythographos autem *Iliona* erat filia Priami, cum Polymnestore matrimonio iuncta; cuius discrepantiae expediendae duplex ab interpretibus proponitur ratio: una, ut Hecuba etiam Iliona appellata fuerit: altera, ut Pacuvius aliam, quam Euripides secutus sit fabulam. Et haec quidem altera longe probabilior. Narrat enim Hyginus, ex vetere procul dubio, ut solet, tragoedia Fab. CIX. «Priamo Poly-

dorus filius ex Hecuba cum esset natus, Ilionae filiae suae dederunt eum educandum, quae Polymnestori regi Thracum erat nupta, quem illa pro filio suo educavit. Deiphilum autem, quem ex Polymnestore procreaverat, pro suo fratre educavit, ut, si alteri eorum quid foret, parentibus praestaret. Sed cum Achivi, Troia capta, prolem Priami exstirpare vellent, — ad Polymnestorem legatos miserunt, qui ei Agamemnonis filiam, nomine Electram, pollicerentur in coniugium, et auri magnam copiam, si Polydorum, Priami filium, interfecisset; Polymnestor legatorum dicta non repudiavit, Deiphilumque filium suum imprudens occidit, arbitrans, se Polydorum, filium Priami, interfecisse. — Itaque in tragoedia Pacuvii non Polydorus matrem Hecubam, ut est apud Euripidem, sed Deiphobum Ilionam per somnium compellabat. — *Ilionam edormit*, Ilionam dormientem agens vere dormit. *Catienis mille duc. clamant.*, Catieno histrione, qui Vmbra Deiphili prodibat, tanta vocis intentione clamante, ut mille ducenti Catieni clamare viderentur; clamabat autem: *Mater te appello*. Versus Pacuvii, qui huc pertinent, servati leguntur apud Cicero- nem Tusc. Quaes. I. 44. *Mater te appello, tu quae curam somno suspensam levas, Neque te miscet: surge, et sepeli natum*.

v. 62, 63. *Huic ego vulgus err.* —

Errori similem cunctum insabire docebo.
 Insanit veteres statuas Damasippus emendo.
 Integer est mentis Damasippi creditor? Esto.
 Accipe, quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam,
 Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors
 Reiecta praeda, quam praesens Mercurius fert?
 Scribe decem a Nerio: non est satis; adde Cicutae
 Nodosi tabulas centum; mille adde catenas:
 Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
 Cum rapies in ius malis ridentem alienis,

docebo, longe: Ego docebo cunctum vulgus (omnes homines) errorem insanire, similem huic, de quo dixi, errori. Sensus: Ego ostendam, omnes homines non certum modum tenere, sed eum excedere, similesque aut stulte timido, aut cum furore audaci homini alicui, se stultos insanosque praeberē; insanire errorem, ut infra Epist. l. 1. 401. Insanire solennia, et Senec. de Vit. Beat. 42. insanire insaniam hilarem.

v. 64—66. Verum esse, quod Stoici contendunt, omnes homines insanire, exemplis comprobare Damasippus pergit. Ego, ait, insanio, quod veteres statuas cōmo; sed insanit quoque is, qui mihi pecuniam ad emenda ea, quibus delector, credit. Qui, quod sponte oblatum esset, hac conditione proposita, ut nunquam reddatur, repudisret, pro insano haberetur. Insaniunt foeneratores, qui pecuniam in foenore ponunt apud homines improbos; ab his enim illi, quamvis summa circumspectione per scriptas tabulas sibi cavent, circumveniuntur. Insanit is, qui immensis usuris foenori dāt pecuniam, quam debitor reddere nequit.

v. 65. *esto, sit ita.*

v. 68. *quam praesens Mercurius*

fert? quam nunc offert Mercurii favor, b. e. praesens lucrandi occasio.

v. 69. *Scribe decem a Nerio cett.* Alloquitur Damasippus sordidum quendam foeneratorem, quem hortatur, ut in pecunia homini suspectae fidei credenda summa cura, ne decipiat, sibi prospiciat. *Scribe debitori decem tabulas* (syngraphas, chi-rographas), vel a Nerio, foeneratore callidissimo, conceptas et contra omnem fraudem munitas; (non est satis) *adde centum tabulas* foeneratoris Cicutae nodosi (verborum laqueis quai nodisque debitoris fidem constringentis; nos diceremus eiusmodi hominem: einen, der die schuldbriefe recht zu verknäueln versteht; suaviter nodosum Cicutam vertit Vossius, den knotenstricker.) *mille adde catenas*, mille cautionum genera, quibus, tamquam catena, creditori obstringitur debitor. — in versu 71. *mafe fidei debitor* comparatur cum Proteo, quia sicut ille, fallendi causa omnes formas induit; eiusmodi hominem Plautus vocat versipellem.

v. 72. *malis ridentem alienis.* locutio *malis alienis ridere* multum negotii facessivit interpretibus, nec quisquam eorum commodam eius explicationem attulit. Omnes comparant γυμναστής

Fiet aper, modo avis, modo saxum, et cum volet arbor.
 Si male rem gerere, insani est; contra bene, sani;
 Putidius multo cerebrum est (mihi crede) Perilli, ⁷⁵
 Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
 Audire, atque togam iubeo componere, quisquis
 Ambitione mala aut argenti pallet amore,
 Quisquis luxuria tristive superstitione,
 Aut alio mentis morbo calet; huc propius me, ⁸⁰

γελᾶν ἀλλοτρίους apud Hom. Odys. XX. 347. Sed apud Homerum sermo est de risu invito, simulato, sardonico; sic non ridet malus debitor. Rectam huius locutionis explicationem mihi suppeditare videtur versus tam praecedens, quam subsequens; malus debitor in versu praecedente vocatur *Proteus*, quia, sicut Proteus, modo hanc, modo illam formam assumit; nonnullae autem formae, in quas mutari solet Proteus (ἐμφ. Homerum Odys. IV. 456 seqq.) in versu subsequente commemorantur; quodsi igitur malus debitor Protei more in alienam formam mutatus ridet, non suis genis, non suo ore, sed genis vel ore alienae formae, quam induit, ridet; bene igitur Horatius locutionem *malis alienis ridere* accommodavit tam praecedenti, quam proximo versui; imagine enim sive comparatione mali debitoris cum Proteo sublata *malis ridentem alienis* erit: modo hoc, modo illò callide invento, modo hac, modo illa dolosa arte eludentem. Ceterum *Wierlandus*, qui non raro *Bentlious*, *Gesneros* et alios alto supercilio damnat, in hoc quoque loco, ut in pluribus aliis, haud leve commisit vitium: vertit enim: *der über andrer schaden lacht*; ex metri enim ignorantia *mala* a *malum* non distinxit; uti alibi ex *heros* fecit *herus*.

v. 75. *Perilli*) *Perillius*, ut ex sequentibus apparet, foenerator fuit avarissimus, qui pro nummis in foenore positus usuras omnem modum superantes exigebat, vel, quod supra Sat. I. 2. 14. dicitur, *quibus mercedes capiti exsecabat*.

v. 76. *Dictantis*, pecuniam mutuo sumentem scribere in syngrapha iubentis; *rescribere* (quod oppositum est τῷ scribere, h. e. scripta syngrapha se debitorem profiteri) est: solvere, reddere debitum; vid. imprimis *Bentlious* infra ad Epist. II. 1. 105.

v. 77. Narrata adhuc *Stertinii* praecepta ad ipsius, qui ea narravit, *Damasippi* insaniam pertinent; nunc *Damasippus*, quasi diceret, paulo maiora *canamus*, transit ad ea, quae ad omnes homines spectant; itaque omnes attente se audire, et, toga modestè collecta, sibi dicenti adsidere iubet. *togam componere*. Schol. Acr. *Nam qui male composita toga sedet, videtur negligenter audire*.

v. 78. *pallet*, eleganter pro agitur; avari enim, qui habendi cupiditate curisque de iis, quae possident, cruciantur, *pallere* solent.

v. 80. *calet*, aestuat, ut fere febri correpti, eleganter pro vulgari: *laborat*.

Dum doceo insanire omnes vos, ordine adite.
 Danda est hellebori multo pars maxima avaris:
 Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
 Haeredes Staberī summam incidere sepulcro:
 Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum 85
 Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arri;
 Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave,
 Seu recte hoc volui; ne sis patruus mihi. Credo
 Hoc Staberī prudentem animum vidisse. Quid ergo

v. 82. *helleb.*) *helleborum* (*nieswurz*), cuius inprimis ferax fuit insula Anticyra, ad sinum Corinthiacum sita, cerebro purgando adhibebatur.

v. 83. *Nescio an Antio*, v. ill. *dest. omu.* pro: sine dubio ratio illis destinata omnia. Ant. — De locutione *nescio vel haud sciō an*, qua non sine modestia aliqua, nonnunquam etiam cum aliqua irrisione dubitanter loquimur de rebus, quas nullo modo in dubitationem vocamus, erudite nuper egit in peculiari libello G. Ph. Schuppius Progr. Schol. Hanov. 1820. — *ratio*, gravioris morbi, quo avari laborant, scientia sive cognitio. *Anticyram omnem*, quicquid hellebori in tota insula Anticyra nascitur.

v. 84—102. Iam Damasippus insaniam eorum, qui in magnarum divitiarum possessione et splendore summam felicitatem ponunt, divitis cuiusdam Staberī exemplo probat; cui opponit Aristippum, quem ut hominem in pecuniae contemptu nimium pariter ad insipientes refert. — Staberus scilicet, ut divitiarum, quas moriens reliquerat, magnitudo hominum sermonibus celebraretur, haeredes in testamento earum summam sepulcro incidendam curare iussit, hac adiecta conditione, ut, nisi hoc

fieret, haeredes Arii cuiusdam, hominis luxuriosi, arbitrio centum paria gladiatorum, epulum et ingentem frumenti copiam populo dare tenerentur. Suavior sit haec narratiuncula ipsius Staberī interposito sermone.

v. 84. *summam*, scil. haereditatis.

v. 86. *Damnati*, obstricti. *Arri*) Arrius, homo luxuriosus, sive unus ex duobus fratribus, quorum mentio fit infra v. 243. sive pater Q. Arrius.

v. 87. *frumenti quantum metit Afr.* supra Od. I. 1. 40. *Quidquid de Lybicis verritur arcis.* Sive ego prave cett., hoc ego sive male sive bene volui, ne sis huius voluntatis meae severus censor. — Loquitur nempe ipse Staberus, sed verba, quibus utitur, sapere mihi videntur antiquam formulam, quam fortasse testamentorum conditores ad moneudos haeredes, ut omnia, quae iussa essent, sine omni recusatione exsequerentur, testamentis adiicere solebant. *patruus*, obinrgator, vituperator; vid. supra ad Sat. II. 2. 97. et Odyss. III. 42. 3.

v. 89—92. *Credo, Hoc. Stab. prud. an. vidisse*, Staberum hoc arbitror praevidisse, sc. fore, ut haeredes summam patrimonii saxo insculpere recusent, *prave* id. iussum esse iudi-

Sensit, cum summam patrimonii insculpere saxo 90
 Haeredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
 Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius; ut, si
 Forte minus locuples uno quadrante perisset,
 Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
 Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris 95
 Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
 Clarus erit, fortis, iustus.—Sapiensne? Etiam! et rex,
 Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
 Speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
 Graecus Aristippus, qui servos proicere aurum 100
 In media iussit Libya, quia tardius irent
 Propter onus segnes? Vter est insanior horum?
 Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
 Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
 Nec studio citharae, nec Musae deditus ulli; 105
 Si scalpra et formas non sutor; nautica vela
 Aversus mercaturis: delirus et amens
 Vndique dicatur merito. Quî discrepat istis,

cantes. Quoad una syllaba pronuntiandum. *ingens Pauperies vitium* supra Od. III. 24. 42. *Magnum pauperies opprobrium.*

v. 94. *videretur*, pro vulgari: visus esset; vid. Bentl. ad h. l. *omnis enim res* cett. locus classicus de divitiarum potentia; *Lambinus* praeter alia comparat Theogn. 519.

v. 98. *Hoc, vel. virt. par.*, has veluti virtute constructas divitias.

v. 99. *Quid simile isti Graec. Arist.*, quid fecit Aristippus, quod simile sit isti Stabero, vel Staberi istius facto? pro vulgari: quam dissimilis est Aristippus Stabero! Damasippus scilicet *frontibus adversis* (ut supra Sat. I. t. 403. Horatius loquitur) *secuti pugnantia componit.* *Aristippus*? Cy-

renaetus, Socratis discipulus, Cyrenaicae disciplinae auctor.

v. 103. *Nil. ag. ex. lit. qu. lite resolvit*) *litem*, rem in litem vocatam, *lite*, alia re pariter in litem vocata, *resolvit*, dissolutum, *diremtum* it. Sensus: Ad rem aliquam reprehendendam nihil valet alius rei pariter reprehendendae exemplum. *Staberi* nimius divitiarum amor non carpi debet *Aristippi* nimium pecuniam contemnentis exemplo.

v. 105. *nec Musae deditus ulli*, nec ulli arti musicae vel canendi generi deditus; designator homo ab artis musicae studio plane alienus, ἀπερστος.

v. 108. *vndique*, ab omni hominum, quibuscum vivit, parte, ab omnibus.

Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
 Compositis, metuensque velut contingere sacrum? ¹¹⁰
 Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
 Porrectus vigilet cum longo fuste; neque illinc
 Audeat esuriens dominus contingere granum,
 Ac potius foliis parvus vescatur amaris:
 Si, positus intus Chii veterisque Falerni ¹¹⁵
 Mille cadis, nihil est, ter centum millibus! acre
 Potet acetum: age, si et stramentis incubet unde-
 Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 Blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
 Nimirum insanus paucis videatur, eo quod ¹²⁰
 Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
 Filius, aut etiam haec libertus ut ebibat haeres,
 Dis inimice senex, custodis? ne tibi desit?
 Quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
 Vngere si caules oleo meliore, caputque ¹²⁵

v. 110. *compositis*, comparatis, partis, collectis; Virgil. Aen. VIII. 317. *nec iungere tauros, Aut componere opes norant, aut parcere parto.* Tibull. l. i. t. 77. *Ferte et opes; ego composito securus acervo, Despiciam dices, despiciamque famem. velut cont. saor.* conf. supra Sat. I. i. 72.

v. 116. *nihil est*, ut v. 17. *non est satis*, in correctionibus pro *immo*; quid dico mille, immo ter centum millibus.

v. 117. *age*, audi porro. *undecoginta* per tmesin poetâ distinsit.

v. 120. *nimirum*, per ironiam, ubi contrarium intelligendum est; cf. supra ad Sat. II. 2. 106.

v. 121. *iactatur*, de vi morbi, qui aegrotum circumagit, nec eum quiescere sinit; comparatur morbus cum

tempestate; sic apud Graecos νόσος χρηματισμός.

v. 122. *libert. ut ebib. haeres*, supra Od. II. 44. 25. *absumet haeres Caecuba dignior Servata centum clavibus.*

v. 123—126. *Dis inimice*, quasi ipsi dii irascantur avaro, essecrabilis. — *custodis*, significanter pro *servas*; nam avari tamquam custodes summa vigilantia bonis suis assident vel incubant; cf. v. 51. *ne tibi desit?* eone consilio, ne quid in posterum ad vitam sustentandam tibi desit? bono sia. animo! nihil tibi deerit; quam pauxillum enim divitiarum summae quotidie decurtabitur, si coeperis ungere caules meliore oleo; ergo non rancido et male olente, quale in Satira praecedente v. 59. Avidienus caulibus instillasse dicitur; *impera*, sc. crinibus, qui propter porriginem pecti nequeunt.

Coeperis impexa foedum porrigine? Quare,
 Si quidvis satis est, periuras, surripis, auferis
 Vndique? tun' sanus? Populum si cadere saxis
 Incipias servosve, tuo quos aere parâris,
 Insanum te omnes pueri clamentque puellae: 130
 Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
 Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
 Nec ferro, ut demens genitricem occidit Orestes.
 An tu reris eum occisa insanisse parente,
 Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam 135
 In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
 Quin ex quo habitus male tutae mentis Orestes,
 Nil sane fecit quod tu reprêndere possis;
 Non Pyladen ferro violare aususve sororem
 Electram; tantum maledicit utrique, vocando 140

v. 127. *si quidvis satis est*, si res tenuis et modica ad vitam sustentandam sufficit; *periuras*, *surripis*, *auferis*, en avari descriptionem gravissime tribus verbis expressam!

v. 130. *omnes pueri et puellae*, pro omnes et singuli, ad unum omnes, ul supra Sat. I. 4. 85.

v. 131. *matremque*, malim *matremve*, ul modo v. 129. *populum servosve*, non enim dixisse videtur Hor. *uxorem* et simul vel eodem tempore *matrem*, sed *uxorem* vel *matrem*; cf. ad Sat. praeced. v. 84. ubi pro *ubique* legendum est *ubive*.

v. 132. *Quid enim?* cur enim non sis incolumi capite vel sana mente? Stertinus scilicet simulat, se causam matricidae agere velle, et sic cum irrisione per *quid enim?* concedit, quod pro maximo scelere habet. Pro: *Quid enim* dedit *Bentleius* ex nonnullorum Codd. auctoritate *Quidni?* sed hanc lectionem pro interpretatione tui

Quid enim habuerim. *Argis*, ubi Orestes ad patris Agamemnonis caedem ulciscendam matrem suam Clytemnestram occidit.

v. 133. *pro occidit alii occidis*; utraque lectio eodem redit.

v. 134. *occisa ins. par.*, caede demum peracta, ul est in fabulis, furore correptum esse?

v. 136. *tepefecit*, epica sublimitate pro defixit, sic hasta *tepefacta traiceto cerebro hærere* dicitur apud Virg. Aen. IX. 449.

v. 137. *Quin ex quo*, quin Orestes ab eo inde tempore, quo, caede perpetrata, a Furiis agitatus esse dicitur; — *ex quo habitus*, neglecta elisione, ut supra I. 9. 38. *male tutae*, male sanae; vid. *Bentl.*

v. 139. *Pyladen*, amicitia, quae cum Oreste intercedebat, nobilissimum.

Hanc Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
 Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
 Qui Veientanum festis potare diebus
 Campana solitus trulla, vappamque profestis,
 Quondam lethargo grandi est oppressus, ut haeres ⁴⁴⁵
 Iam circum loculos et claves laetus ovansque
 Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
 Excitat hoc pacto; mensam poni iubet atque
 Effundi saccos nummorum; accedere plures
 Ad numerandum; hominem sic erigit: addit et illud:
 Ni tua custodis, avidus iam haec auferet haeres. ⁴⁵¹
 Men' vivo? Vt vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?

v. 441. *Hanc Furiam*, cf. Euripid. *Orest.* v. 259. *hunc aliud, iussit quod splendida bilis*, hunc vocando aliud quidpiam, h. e. in hunc iaciendo aliud convicii genus, quod suppeditavit honestior vel generosioris animi furor. Sic fere *splendide mendax* dicitur Hypermoestra supra Od. III. 44. 35. Sed *Heindorfius*, nimis *splendida* trahit ad naturam atrae, vel, ut nunc medici loquuntur, *piccae bilis*, ex qua, habente aliquid *splendidi coloris*, furor proficiscatur.

v. 442. *Opimius*, homo avarus, *argenti et auri intus positi* (in ara reconditi) dicitur *pauper*, quia is, qui pecuniam, tamquam rem sacram, contingere metuit, et proinde nullum inde usum capit *magnas inter opes*, ut Noster loquitur supra Od. III. 46. 28, *inops* est. Hinc Auct. ad Herenn. IV. 47. *Egens atque is, qui non satis habet, et is, cui nihil satis esse potest.*

v. 442. *Veientanum*. Schol. Porphy. *peccatum vitium in Veiento* (Veientano agro) nascitur. Martial. I. 104. 9. pariter de homine avaro: *Et Veientani bibitur faex crassa rubelli. trulla*

Campana, non ex auro et argento, sed e terra Campana h. e. fictili, ut supra Sat. I. 6. 418. *Campana supellex. trulla* est vas, vino hauriendo et poculo infundendo inserviens; vid. Ernest. in Clav. Cic. s. v. *trulla*; *trulla* igitur *potare* est potare vinum, quod e fictili trulla infunditur. *profestis*, vid. supra ad Sat. I. 2. 416. *lethargo*, veterno.

v. 447. *multum celer*, sc. in consilio capiando vel remedio aliquo excogitando, hinc *celere consilium* apud Terent. Phorm. I. 4. 1.

v. 450. *hominem sic erigit*, haec re efficit, ut homo, e lethargo excitatus, caput e lecto exserat.

v. 451. *custodis*, cf. ad v. 123.

v. 452. *ut vivas igitur, vigila*, respondet medicus: sed in eo, quo nunc es statu, lethargo scilicet oppressus, vix vivere videris; *ut vivas igitur*, ut morbo libereris, *vigila*, cura. *hoc age*, hoc tibi vel maxime sit curae, sc. ut vivas; possis quoque sic explicare: medicus accedit ad lethargicum, et medicamen, quod commemoratur in v. 455. ei porrigens, dicit: *hoc age*, hoc sume; favent certe huic

Deficient inopem venae te, ni cibus atque
 Ingens accedit stomacho fultura ruenti. ¹⁵⁴
 Tu cessas? Agedum, sume hoc ptisanarium oryzae.
 Quanti emtae? Parvo. Quanti ergo? Octussibus. Eheu!
 Quid refert, morbo, an furtis pereamve rapinis?
 Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
 Stultus et insanus. Quid? si quis non sit avarus,
 Continuo sanus? Minime. Cur, Stoice? Dicam. ¹⁶⁰
 Non est cardiacus (Craterum dixisse putato)
 Hic aeger. Recte est igitur, surgetque? Negabit;
 Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
 Non est periurus, neque sordidus: imolet aequis
 Hic porcum Laribus. Verum ambitiosus et audax: ¹⁶⁵
 Naviget Anticyram: quid enim differt, barathrone

explicationi sequentia; *Quid vis, quid me facere iubes? Quid tibi vis cum medicamine? Tu cessas? agedum, nunc hoc cett.*

v. 153. *Defic. inop. venae te, vires te miserum et opis egentem deficient, ni cett.* Egregie sane poëta expressit sermonem, quo medici apud aegrotos uti solent. *ingens fultura* de eo, quod stomachum fulcit, sustentat, corroborat. *Commode Bentleius* comparat Lucret. II. 1147. *Et fulcire cibus atque omnia sustentare.* et IV. 865. *Propterea cupitur cibus, ut suffulciat artus.* Columella. VI. 24. *Vinum quoque potentissime reficit et fulcit venas deficiente.* *ruenti*, sc. ad interitum, in miserum statum, pro deficiente, infirmo, accommodate ad vocem *fultura*. Silius Ital. XI. 234. *Solvane ruentem Fulcire et revocare parus a funere Roman?*

v. 155. *hoc ptisanarium oryzae*, intellige sorbitionem ex oryza (nosreis) confectam. Plin. Hist. Nat. XVIII. 43. *Maxime oryza gaudet* (Indi), ex

qua ptisanam conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Ex *ptisana* Horatius fecit diminutivum *ptisanarium*, apposite sane ad morem medicorum, mollioribus verbis omnia apud aegrotos elevantium.

v. 158. pro *Quid avarus?* legitur in vel. libr. apud Fearn *Quis avarus?* quod non displicet, quia dixerat modo Horatius: *Quisnam igitur sanus?*

v. 160. *cur, Stoice?* Stertinius se ipsum ut Stoicum appellat.

v. 161. *cardiacus*, qui stomachi, quem veteres Graeci *xepidax* appellabant, doloribus affigitur. *Craterum*. Schol. Acr. *Craterus* fuisse dicitur illis temporibus opinatissimus medicus.

v. 162. *recte est igitur*, recte igitur ille se habet. *negabit*, sc. Craterus.

v. 163. *morbo acuto*, acuti et acrioris doloris.

v. 166. *naviget Anticyram*, cf. ad v. 83. *barathrone* *Don. quicquid hab.*, utrum opes tuas ambitionis et gratiae captandae causa dones populo,

Dones, quicquid habes; an nunquam utare paratis?
 Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
 Antiquo censu, natis divisisse duobus
 Fertur, et haec moriens pueris dixisse vocatis 170
 Ad lectum: postquam te talos, Aule, nucesque
 Ferre sinu laxo, donare et ludere vidi;
 Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:
 Extimui, ne vos ageret vesania discors;
 Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam. 175
 Quare per divos oratus uterque penates,
 Tu cave, ne minuas; tu, ne maius facias id,
 Quod satis esse putat pater, et natura coërcet.
 Praeterea, ne vos titillet gloria, iure-
 Iurando obstringam ambo: uter aedilis, fueritve 180
 Vestrum praetor, is intestabilis et sacer esto.

qui barathro h. e. immensae voragini omnia absorbenti et deglutienti est similis, an cett.

v. 169. *dives Antiquo censu*, pro ratione, qua aliquis antiquitus dives censebatur.

v. 174. *talos*, quod de iis, quae ad talorum et tesserarum ludum spectant, scire opus est, breviter et accurate exposuit Ernest. in Clav. Cic. s. voce *talus*.

v. 171—175. *postquam te talos*. Sicut hodie, ita olim quoque pueri talis, *nucibus* pro praemio *positis*, *ludere* solebant. Hinc sponsi die nuptiali *spargebant nuces* (Virg. Eclog. VIII. 30. *sparge, marite, nuces.*), se puerilia nunc deponere velle, significantes. — *Oppidii* alter filius, *Aulus*, paulo levior et ad liberalitatem propensior, aperte in togae *sinu laxo* (latius extenso) portabat nuces, quas vel obviis sodalibus donabat, vel iis ludabat, ita quidem, ut brevi tempore nihil ei restaret de nucibus; alter,

Tiberius, paulo ad rem attentior et ad avaritiam proclivior, saepius numerabat nuces, easque *tristis* (severo et sollicito animo) in latebrosis locis abscondebatur; hinc extimescebat pater, ne Aulus aliquando prodigus, Tiberius avarus exiturus esset.

v. 173. *cavis*, de locis excavatis sive latebris, ut infra Sat. II. 6. 81. et Epist. I. 7. 33.

v. 174. *vesania discors*, aliter enim insanit prodigus, aliter avarus.

v. 175. *Nomentanum*, vappam et nebulonem, Sat. I. 4. 102 et 104. nepotem Sat. II. 4. 22. *Cicutam*, cf. v. 69. et Sat. II. 6. 6.

v. 177. *maius facias*, auctius facere et amplificare studeas.

v. 178. *et natura coërcet*, et naturae legibus, immodica quaeque coërcentis et cohibentis, consentaneum est.

v. 181. *intestabilis*, interprete Vangerholzeno apud Heindorsium, dicitur, qui neque testamentum facere,

In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
 Latus ut in circo spatiere, et aeneus ut stes,
 Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
 Scilicet, ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu, ¹⁸⁵
 Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?
 Ne quis humâsse velit Aiace, Atrida, vetas cur?

neque ex facto aliquo testamento bona accipere, neque faciendo testamento testis adesse poterat; fuit igitur homo omnium contentui expositus, homo nefarius et detestabilis; hinc apud Tacitum Annal. XV. 55. *intestabilis et consceleratus*, et Histor. IV. 42. *intestabilior et saevior* iunguntur. sacer, execrabilis, cui diras imprecamur.

v. 182—186. *In cicere* cett. Ism pater primum alloquitur Aulum in hunc fere sensum: Nonne tu insanis, Aule, quod ad populi gratiam captandam bona tua perdis largitionibus, ut superbe in Circo incedens digitis a populo monstreris, vel ut in liberalitatis tuae memoriam statua collocetur, dum hac vanitate nudaris omni tuo patrimonio? tum se convertit ad Tiberium: Nonne tu quoque, Tiberi, insanis, quod, ut tibi pariter atque Aedili Agrippae applaudatur, sicuti astuta vulpes, quae ingenuum leonem imitatur, congestam pecuniam in ea, quibus populus delectatur, impendendo pusillus homo magnum et generosioris animi Agrippam imitaris? — *In cicero faba lup.* Schol. Cruq. *Antiquis temporibus, ubi pauperiores erant Romani, haec dabantur et spargebantur in vulgus ab his, qui ludos Florales exhibebant, ad plausum et favorem populi captandum.* Posuit largitionis quoddam genus, quamvis antiquius, pro omnibus aliis.

v. 183. *Latus ut in circo spat.* per

latus (nos *gross und breit*) lepide hominis superbi et simulatam dignitatem prae se ferentis incessus describitur. Sic supra Epod. 4. 5. *superbus* quidam ambulare et viam Sacram cum bis trium ulnarum toga emetiri dicitur.

v. 185. *Scilicet, ut nimirum, videlicet*, cum irrisione. *Agrip.* M. Vipanius Agrippa, cum V. C. 724. sponte aedilis factus, tam ludis Circensibus et spectaculis magnificentissime apparatis, quam publicis sedificiis pulcherrime exstructis, et pluribus aliis operibus omnes alios aediles longe superasset, a toto populo Romano, ubicunque in eius conspectum venerat, ingenti plausu exceptus est; vid. Dio Cass. XLIX. 43. Plin. H. N. XXXVI. 43.

v. 186. *ad astuta vulpes* supple particulam comparationis *veluti*, saepius ab Horatio omissam; vid. infra ad Epist. I. 2. 42. Apud Pindarum quoque Od. X. 20. generosioris animi leonastutae vulpi opponitur.

v. 186—223. *Ne quis humasse* cett. Iam Stertinus, Oppidum, qui de duplice insanise genere duobus filiis sortum ivit, excipiens, transit ad aliud genus insaniae, ad insaniam scilicet, qua Agamemnon filiam suam, Iphigeniam, pro vitula Dianae hostiam oblaturus erat in Aulide; sed ita transit, ut, sicut poeta aliquis in Dramate spectatores, ita auditorem in mediam rem rapiat. Inducit homi-

Rex sum. Nil ultra quaero plebeius. Et aequam
 Rem imperito: at, si cui videor non iustus, inulto
 Dicere, quod sentis, permitto. Maxime regum, 490
 Di tibi dent capta classem reducere Troia!
 Ergo consulere, et mox respondere licebit?
 Consule. Cur Ajax heros ab Achille secundus
 Putescit, toties servatis clarus Achivis?
 Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato, 495
 Per quem tot iuvenes patrio caruere sepulcro?
 Mille ovium iusanus morti dedit, inclytum Vlysem

nem quendam plebeium, qui, postquam Agamemnon ab eo interrogatus, cur Aiaci sepulturam denegaverit, responderat: si iustam irae suae in Aiace causam esse furem, quo ille correptus mille ovium morti dederit, et se Vlysem, Menelaum et Agamemnonem occidere clamaverit, ipsum Agamemnonem tum, eum filiam suam, Iphigeniam, Dianae immolandum destinasset, multo Aiace se insaniorem praebuisse, probatum est.

v. 488. *Rex sum*, ego pro regia mea potestate id fieri iussi, nec cuiquam de iis, quae fieri iubeo, reddenda mihi est ratio; satis superbe et regie hoc dictum! Respondet plebeius modesto et breviter: *Nil ultra quaero plebeius*, ne indigneris mihi de eo, quod ex te quaesivi; scio me esse plebeium, et ego nil ultra sortem meam quaero, sive: ego non pergo ulterius quaerere.

v. 489. *inulto*, impune.

v. 494. *Di tibi dent*. Schol. Cruq. *Homericum hoc est* (Iliad. I. 18.): Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες, ἐκτίρσσει Πηλεΐδης πόλιν, εὐ δ' οἶκαδ' ἰκίεσθαι. pro *reducere* sunt, qui metri suffulciendi causa

scribant *reducere*, ut *reiligio* pro *religio*, *rettulit* pro *retulit*, et in similibus, sed recte iam diu missa est haec scribendi ratio, cum syllaba *re* modo producat, modo corripiatur.

v. 492. *Ergo consulere cett.* ergo licebit, me te consulere, et te mihi respondere; *consulere*, quaerere de iure, ex quo aliquid fit vel fieri debet; *respondere*, sc. ad id, de quo quaesitum est; *intrinsecuti ab iis*, qui eos adeunt, *consulantur*, et *ii* consentibus *respondent*.

v. 494. *Putescit*, de corpore inhumato.

v. 495. *Gaudeat ut populus Pri.* Homericum. Iliad. I. 255. Ἡ δὲν γηθήσκει Πηλεΐδης, Πηλεΐδης τε παῖδες.

v. 497. *Mille ov. iusanus cett.* Ajax, cum arma Achillis, quae iure suo se postulare posse putabat, ab Agamemnone, vel potius secundum Homerum a Troianis iudicibus, Vlyssi adiudicata essent, furere et insanire coepit. In hoc furore iu armenta et greges, tamquam Vlysem, Agamemnonem et Menelaum occisurus (Soph. Ajax. v. 235.) ense ruit, donec ense ipsius manu per pectus adaeo perit. Sophocl. Ajax. v. 925. Ovid. Met. XIII. 394.

El Menelaum una mecum se occidere clamans.
 Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
 Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa, ²⁰⁰
 Rectum animi servas? Quorsum insanus? Quid enim
 Fecit, cum stravit ferro pecus? Abstinuit vim (Aiax
 Vxore et gnato, mala multa precatus Atridis.
 Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Vlysem.
 Verum ego, ut haerentes adverso in littore naves ²⁰⁵
 Eriperem, prudens placavi sanguine divos.
 Nempe tuo, furiose. Meo, sed non furiosus.
 Qui species alias veri scelerisque, tumultu

v. 200. *improbe*, lenius pro impie, scelestè.

v. 201. *Rectum animi servas?* animi integritatem tueris? sanae mentis es? idem quod v. 213. *Stas animo?* et v. 220. *integer est animi?* *Quorsum insanus?* interrogationis signum, quod exhibetur post *quorsum* plurimis in editis, transtuli post *insanus*; nam si poëta *insanus* retulisset ad sequentia, haud dubie pro *insanus* scripsisset *insani*. Sensus: cuius tandem rei respectu habito, sive, cur tandem Aiax a te appellatur *insanus*? (sic enim Agamemnon Aiacem in v. 197. appellat) idoneo, quod pecus ferro stravit? quid enim fecit, dum pecus ferro petiit? prudens sane hoc modo vim abstinuit uxore et gnato — nec inimicis suis vim intulit; *quorsum* pro cur; ut apud Ciceronem saepius: *quorsum* (quem in finem) *haec disputo?* *uxore*) *uxor*, ut passim *coniux*, de femina, quae uxoris loco habetur. *Tecum* enim, ex qua Aiax *Euryaeem* procreavit, non sensu proprio eius uxor fuit.

v. 203. *mala multa precatus*, diras imprecatus.

v. 204. *non aut — aut pro neque —*

neque. *Teucrum*, eodem patre, *Telamone*, cum Aiaxe usum. *ipsum*, cuius causa Aiax furebat.

v. 205. *haerentes naves*, naves enim ob iram Dianae, quae, ut cervam ipsi sacram ab Agamemnone percussam ulcisceretur, omnem ventorum flatum comprimendum curaverat, Aulide *haerebant*; h. e. solvi non poterant. *adverso littore*. Schol. Cruq. *inimico*, unde *navigare non poterant*; perperam *Hemdorffius* exponit: haerebant naves *littore*, quod Troadis littori, quo tendebant Graeci, *adversum*, h. e. ex adverso, e regione, situm fuit; immo Aulidi non Troadis litus, sed litus Euboeae *adversum* est.

v. 206. *divos*, praeter Dianam intelligo deos, qui in gratiam Dianae, quae rogati ab ea fuerant, faciebant.

v. 208. *Qui species alias veri celi*. Sensus: Qui diversas rerum species (ideas, imagines, cognitiones), *alias veri* (rei aequae atque rectae) *alias sceleris* (rei scelestae) *tumultu* (affectuum vi et impetu) inter se permistas, capiet (animo concipiet), is commotus (affectuum vi correptus et perturbatus, sive *insanus*) *habebitur*

Permistas, capiet, commotus habebitur; atque,
 Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira. 210
 Ajax, cum immeritos occidit, desipit, agnos;
 Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
 Stas animo? et purum est vitio tibi, cum tumidum est,
 Si quis lectica nitidam gestare amet agnam, (cor?
 Huic vestem ut gnatae paret, ancillas paret, aurum,
 Rufam et Pusillam appellet, fortique marito 216
 Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat ius
 Praetor, et ad sanos abeat tutela propinquos.
 Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,

(dicetur), atque unum idemque erit, utrum aliquis stultitia, an ira peccet; scelera enim commissa maerent scelera. *Tumultus* de vehementiore mentis perturbatione; sic supra Od. II. 46. 9. *miseri mentis tumultus*; refer omnem rem ad Agamemnonem, qui rem bonam et simul scelestam animo conceperat.

v. 212. *ob titulos inanes*, quibus Agamemnon hoc scelestum filiam suam Dianae devovendi consilium, tanquam rem egregiam, apud posteros in annalibus et publicia monumentis celebratum iri sperasse videtur. *scelus admittere* est: scelus in animum admissum, h. e. animo conceptum committere; hoc saepe *admittere* pro *committere*.

v. 213. *et purum est* cett., et, cum aominus *tumidus est* (inflatur, impellitur, concitatur, sc. inanibus titulis, vana gloria, affectionum vi), eum vitii (insaniae) expertem esse putas?

v. 214. *Si quis lectica* cett. Vt levius insaniae genus distingat a graviore sive a scelere, narrat rem, ad ridicula potius insaniae genera, quam ad scelera pertinentem; apposite autem agna in lectica gestata opponitur filiae Agamemnonis, pro aqua arae

admotae. *gestare amet*, animi delectandi causa gestet.

v. 215. *aurum*, sc. factum; intellege armillas, fibulas, acus, annulos cett. ex auro conflatos.

v. 216. *Rufam et Pusillam*. mirum in modum in his nominibus variant vett. librr. alii *Rufam* et *Posillam*; alii *Rufam* et *Rufillam*; alii *Pupam* aut *Pupillam* cett. Sed quis in examinandis et constituendis eiusmodi nominibus, blandiendi causa fictis, operam perdat? De appellationibus mollioribus et blandioribus est locus supra Sat. I. 3. 45 seqq.

v. 217. *huic* (sic insanienti) *praetor omne ius* (omnem liberum bonorum usum) *adimat interdicto*. — *Interdictum* iam est decretum, certia formulis conceptum, quo praetor aliquid fieri vel iubet vel vetat. vid. Ernest. in Clav. Cic. a. v. *interdictum*.

v. 218. *Et ad sanos abeat tutela propinquos*; scilicet ad legem in duodecim Tabb., quam profert Cicero de Invent. II. 50. *Si furiosus est, agnatorum gentiliumque in eo pecuniaque eius potestas esto*.

v. 219. *pro muta*, bruta, rationis experte; cf. supra Sat. I. 3. 400.

Integer est animi? ne dixeris. Ergo, ubi prava 220
 Stultitia, hic est summa insania: qui sceleratus,
 Et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
 Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
 Nunc age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum.
 Vincet enim stultos ratio insanire nepotes. 225
 Hic simul accepit patrimoni mille talenta,
 Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
 Vnguentarius, ac Tusci turba impia vici,
 Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum,
 Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes,

v. 220—223. *Ergo, ubi cett.* Ergo qui stulte sectatur prava, rectissime insanus; qui perpetrat scelera, non solum sceleratus, sed etiam furiosus appellabitur; qui virtutis bellicae gloria exsplendescere cupit, eum Bellona gaudens (χαίρειναιος) rebus cruentis furore vel (ut loquitur de de Bellona Iuvenal. IV. 123.) oestro percutit.

v. 222. *Et furiosus.* Et pro etiam, adeo. *Vitrea*, splendida; vid. supra ad Od. I. 17. 20.

v. 223. *circumtonuit*, circumtonare solet; *cruentis*, sc. rebus vel spectaculis.

v. 224. *Nunc age*, iam *Sertinius*, nepotes et prodigos quoque insanire docturus, redit ad Nomentanum, quem iam v. 175. produxit. *Arripe*, ad sententiam a nobis iudicibus audiendam tanquam prehensum reum adesse iube. cf. Sat. II. 1. 69.

v. 225. *Vincet*, evincet, argumentis probat. Cic. pro Cluent. 44. *Vince*, virum bonum fuisse Oppianicum.

v. 228. *Tusci turba imp. vic.* Schol. Cruq. Tusci aliquando ab Aricinis

contulere se Romam et vicum — incederunt, cui nomen suum dederunt; cf. Liv. II. 14. a. fin. *Impia turba*, Plaut. Cureul. IV. 1. 24. *In Tusco vico sunt homines, qui ipsi sese venditant*, b. e. quæstum corpore faciunt. *Fartor*, vel farciminum confector (nos wurstmaacher), vel avlum saginandarum curator (nos hühner-stopfer.)

v. 229. *Cum Velabro*, cum omnibus, qui in vico Velabro (ubi olim paludes erant, per quas ex urbe in montem Aventinum ituri navicula vehebantur, vel ut Propertius IV. 9. 6. de Velabro loquitur, *velifonabant*), varia escarum genera venalia habebant.

v. 230. *Quid tum?* Quid tum factum est? paruerunt edicto, et, quod expectari poterat, *Venere frequentes*. Vividior igitur oratione pro vulgari: Et hi quidem frequentes venerunt. Commemoranda tamen est elegans lectio, quam Bentleius in textum recepit: *qui cum venerè frequentes, Verba facit leno*. Hanc lectionem secutus quoque est vir acutissimus Vossius: *Da nun sie gekommen in heerschar, führt der kuppler das wort*.

Verba facit leno: quicquid mihi, quicquid ethorum²³¹
 Cuique domi est, id crede tuum: et vel nunc pete,
 (vel cras.

Accipe, quid contra iuvenis responderit aequus:

In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum

Coenem ego; tu pisces hiberno ex aequore verris;²³⁵

Segnis ego, indignus, qui tantum possideam: aufer!

Sume tibi decies; tibi tantundem; tibi triplex,

Vnde uxor media currit de nocte vocata.

Filius Aesopi detractam ex aure Metellae,

v. 231, 232. Lenoni non sine causa facundi oratoris, qui et suas, et omnium, qui aderant, merces officiosissime commendaret, partes demandatae sunt; *Quicquid mihi cett.* quicquid ego, quicquid et hi, quos tibi adesse vides, domi venale servant, *id crede tuum*, nos *stelt dir gewiz zu befehl.* Respondet Nomentanus, primum ad venatorem, deinde ad piscatorem, denique ad lenonem conversus.

v. 234. *In nive Lucana*, in Lucania enim capiebantur apri praestantiores; hinc infra Sat. II. 8. 6. *Inprimis Lucanus aper.* Nomentanus singulos separatim alloquitur; aptissima igitur orationis est emendatio Bentleyi: *Tu nive vel tu in nive pro In nive*; nam sic mox quoque: *Tu pisces — verris; pisces verrere*, pisces capere reti, quo mare quasi verritur; *nos die fische mit dem streich-netz fangen*; hinc retia quoque piscatoria dicuntur: *verricula, everricula.* *Hiberno ex aequore*, ubi non sine magna opera pisces capi possunt; hinc supra Sat. II. 2. 17. *mare*, cum hiemat, *pisces a captura defendere* dicitur.

v. 236. *Aufer*, superbe et cum pecuniae contentu.

v. 27. *Tibi decies*, Nomentanus

decies centum millia sestertidum venatori, tantundem piscatori, lenoni autem, primas partes apud se agentii, triplicem summam destinat.

v. 238. *Vnde*, e cuius (lenonis) domo. *Currit*, gressus geminal prae quaestus faciendi cupiditate.

v. 239—242. *Filius Aesopi cett.* Plinius in Hist. Nat. IX. 59. post narrationem de insaniam, qua Cleopatra, ut ostenderet, ingentem pecuniae summam brevissimo temporis spatio in ventrem demitti posse, immensi pretii margaritam, aceto dilutam (h. e. maceratam, liquefactam), sorbuisse dicitur, agi quoque de re, quae ad hunc locum Horatii spectat: *Prius (ante Cleopatram) id fecerat Romae in unionibus magnae taxationis Clodius, tragoedi Aesopi filius, relictus ab eo in amplis opibus heres, — ut experiretur in gloria palati, quid saperent margaritae; atque, ut mire placuere, ne solus hoc sciret, singulos uniones convivis quoque absorbendos dedit.* *Metellae.* Schol. Acr. *Hic (Clodius) Metellae, quae cum deperibat, ablatum unionem et aceto dilutum sorbuit.* *Metellam* mulierem admodum divitem fuisse, ex hac ipsa de illa narratione satis apparet. Sed, cum plures huius nominis fuerint mu-

Scilicet ut decies solidum absorberet, aceto 240
 Diluit insignem baccam; quī sanior, ac si
 Illud idem in rapidum flumen, iaceretve cloacam?
 Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
 Nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,
 Lusciniās soliti impenso prandere coēmtas. 245
 Quorsum abeant? Sani ut creta, an carbone notandi?
 Aedificare casas, plostello adiungere mures,
 Ludere par impar, equitare in arundine longa,
 Si quem delectet barbatum, amentia verset.
 Si puerilius his ratio esse evincet amare, 250
 Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus

lieres vel matronae, quam potissimum iam designaverit poeta, manet in ambiguo. Sunt, qui de *Metella* (cuius mentio fit apud Cic. Epist. ad Attic. XI. v3.), *Dolabellae* et *Aesopi* pellice, cogitent.

v. 240. *solidum*, totum, integrum, non in partes quasdam divisum, sed in unum coniunctum; ergo integram decies centenorum millium HS summam uno haustu absumsit.

v. 241. *Qui sanior*, quomodo, cum hoc decies solidum absorberet, sanior fuit, ac si idem in rapidum flumen cloacamve iaceret?

v. 243. *Quinti progenies Arri*, cf. supra ad v. 86.

v. 244. *Nequitia*, luxurie; *nugis*, dementia, insipientia. *gemellum*, simillimum.

v. 245. *Impenso*, h. e. immenso, sc. pretio. *Prandere*, comedere, ut infra Epist. I. 17. 13. *prandere olus*.

v. 246. *Quorsum abeant?* scil. isti nepotes. *Sani ut creta celli*, cretane ut sani, an carbone ut iasani notandi sunt? fausta albo, infausta nigro colore notantur; hinc nota illa locutio: diem faustum albo, infaustum

nigro lapillo insignire. Hoc iam ad homines aut bonae aut malae notae transfertur. Horatium imitatus est Persius V. 108. *Quarque sequenda forent, quacque vitanda vicissim, Illi prius creta, mox haec carbone notasti?*

v. 349. *Amentia verset*, sc. barbatum, hunc amentia vexari et agitari dicas.

v. 250 seqq. Stertinius transit ad insaniam eorum, qui delicias faciunt in amoribus. — Sententia, quam pulchre exornavit et amplificavit poeta, est fere haec: Si ratio evincit, eos, qui amoribus indulgent, ludos ludere pueriliores iis, de quibus modo dixi, nonne satius fuerit, illos imitari Polemonem, et, mutato animo, prudentius vivere? Locus inprimis de vario et mutabili animo eorum, qui amant, comparato cum puerorum mutabilitate et inconstantia, est longe suavissimus. *Amare*, amandi siue meretrices seclandi studium.

v. 251. *utrumne*, pro simplice *utrum*, ut supra Epod. I. 7. et infra Sat. II. 6. 73. et passim alibi. *trimus* Quale

Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
 Sollicitus piores: quaero, faciasne, quod olim
 Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
 Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille 255
 Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
 Postquam est impransi correptus voce magistri?
 Porrigis irato puero cum poma, recusat:
 Sume, Catelle! negat: si non des, optat. Amator
 Exclusus qui distat, agit ubi secum, eat, an non, 260

prius, quale olim lusisti trium annorum puerulus.

v. 254. *Mutatus Polemon.* Schol. Cruq. *Polemon vel Polemo. iuuenis fuit Atheniensis perditae luxuriae. Is cum ebrius incederet per urbem, fertur audisse Xenocratis vocem disputantis; deinde introire coronatus et et unguentatus ad eum deridendum. Senex autem perseveravit, et invecus in luxuriam coëgit Polemonem poenitere sui et coronas abicere: qui postea tantus in philosophia (Academia) exstitit, ut dignus existimatus sit, qui Xenocrati succederet.* Cf. Diog. Laërt. IV. 16. Lucian. Bis. Accus. 47. Val. Max. VI. 9. 4. *Mutatus*, factus ex homine luxurioso probus et temperans. *Ponas insignia morbi*, deponas et abicias externa signa mollioris vitae, ut infra Epist. I. 4. 35. *magnam partem morbi deponere*. — *Morbus saepe*, ut videri apud Graecos, de vitiiis, cf. supra V. 27, iam est insanus, quo quis, tamquam morbo, laborat, amor. *Fasciolas, cubital, focalia*, hominum molliorum et mulierum ornamenta. *Fasciulae*, vincula, et ligamina, quae placendi studio a delicatis adolescentibus brachiis vel pedum cruribus circumvolvebantur. Sic *purpureae fasciulae*, ut muliebria ornamenta, apud Cicero-

nem Harusp. 21. Clodio exprobratur. *Cubital*, pulvillus eubito coenantium suppositus; hinc in Sat. seq. v. 39. *convivae in cubitum se reponere* dicuntur. *Focalia*, colli tegumenta. Scholiast. Cruq. *Collaria*, a *collis* dependentia, ad fovendum collum et fauces contra frigus muniendas.

v. 256. *ex collo*, in laetioribus conviviis vel comissionibus convivae duas coronas gestabant, alteram in capite, alteram in collo. Cic. in Verr. III. 27. *coronam habebat unam in capite, alteram in collo.*

v. 257. *Impransi*, sobrii.

v. 258. *Porrigis irato cett.* redit ad pueros, quibuscum amore insanientes contenduntur.

v. 259. *Sume, Catelle*, suaviter vertit has pueris blandientium voces Vossius: *nimm, mein wieselschen.*

v. 260. *Amator Exclusus cett.* Perfectissimum misere amantis exemplum proposuit Terentius, Phaedriam scilicet in *Eunucho* Act. I. Sc. 1. In Phaedria enim (uti fere in Alcibi apud Virgilium in Ecloga secunda), egregie expressa est summa vis et summus animi impetus, quo huc illuc agitentur et ad insaniam paene adigantur perditae amantes. Hunc igitur locum Terentianum (qui, quod ad descriptionem hominis cum ratione in

Quo rediturus erat non arcessitus, et haeret
 Invisis foribus? Ne nunc, cum me vocat ultro,
 Accedam? an potius mediter finire dolores?
 Excluit, revocat: redeam? non, si obsecret. Ecce
 Servus, non paulo sapientior; O here, quae res 265
 Nec modum habet, neque consilium, ratione modoque
 Tractari non vult: in amore haec sunt mala; bellum,
 Pax rursum, haec si quis tempestatis prope ritu
 Mobilia, et caeca fluitantia sorte, laboret
 Reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si 270
 Insanire paret certa ratione modoque.
 Quid? cum Picenis excerptis semina pomis,

amore, ut ait Parmeno apud Terentium, *insanientis* attinet, ad consummatissima antiquitatis loca referendus videtur), Horatius dignum habuit, quem paene totum in hexametros transferret. Comparent hunc locum tirones cum Terentio, auiumque ad artem, qua numeri in eiusmodi locis mutari possint, advertant. Ceterum Horatium imitatus est Pers. V. 461 seqq. *Agit secum, secum deliberat, reputat.*

v. 261. *Haeret Invisis foribus*, apud fores, quae invisas aibi esse videri vult, tanquam terras adfixas stat.

v. 262. *Ne nunc pro ne nunc quidem*, quod dixit Terentius; nec desunt loca, ubi simplex *ne pro ne quidem* ponitur; vid. Ernest. Clav. Cie. s. v. ne. *Drakenb.* ad Liv. XXXII. 49. §. 3. *Burm.* ad Sueton. Aug. 37. et quem *Heindorfius* laudavit *Ruhn.* ad *Rutil. Lup.* p. 129.

v. 263. *dolores*, significanter pro amore cum doloribus coniunctos; nam, ut canit Ovidius Art. Am. II. 519. *Littore quot conchae, tot sunt in amore dolores.*

v. 266. *neque consilium, neque consilia se regi patitur.*

v. 268—270. *haec si quis cett.*, si quis haec natura sua in amore tempestatis prope more mutabilia, incerta, et caecae sorti obnoxia, ad certam rationem regere et conspescere laboret, *is nihilo plus explicet*, expediat, proficiat, ac si cett.

v. 272, 273. *Quid? cum Picenis cett.* Pergit Stertinius ad aliud in amore insaniae genus, scilicet ad superstitionem, qua, qui, amanti, so aut faustum aut infaustum amoris sui eventum exquirere posse opinantur. Hue refert morem, ex quo amantes pomorum semina vel nucleos duorum primorum digitorum compressione et impulsu ideo in altum agebant, ut inde, si semina illa ad conelavis laquear usque exallassent illudque percussissent, faustum amoris sui augurium caperent. Rem narrat Pollux Onom. IX. 428. *Picenis* epitheton ornans, quia in agro Piceno praestantiora poma nascebantur. — *penes te es? sanae mentis es? penes se esse*, ut apud Terent. V. 4.

Gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
 Quid? cum balba feris annoso verba palato,
 Aedificante casas qui sanior? adde cruorem ²⁷⁵
 Stultitiae, atque ignem gladio scrutare modo, inquam.
 Hellade percussa Marius cum praecipitat se,
 Cerritus fuit? an commotae crimine mentis
 Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
 Ex more imponens cognata vocabula rebus? ²⁸⁰
 Libertinus erat, qui circum compita siccus

47. *apud se esse, mentis suae esse compotem.*

v. 274. *cum balba fer. ann. verba palato*, inversa constructio (cuius multa, praecipue apud Virgilium, exempla reperiuntur), pro vulgari: *verbis balbis annosum palatum feris*; non palato enim verba feruntur, sed verba, cum pronunciantur, *feriunt*, percutiunt, *palatum*. Simplicior saepe esset oratio, si Horatius pro *feris* scripsisset *seris*; nam *balba verba serere* est balbulire, h. e. *lenes susurros*, ut Horatius loquitur supra Od. I. 9. 49. (*ὀψιστοις, ψιθυρίσματα*) edere. Apposite cum Horatio comparant Tibull. I. 2. 94. *Et sibi blanditias tremula componere voce, Et manibus canas fingere velle comas.*

v. 275. *Qui sanior?* (ut v. 241.) quomodo is sanior puero, qui casas aedificat?

v. 275, 276. *adde cruor. Stult.*, adde, quod illa stultitia interdum ad caedem rapit.

v. 276. *atque ignem*, pectus amoris igne accensum; nisi quis ob sequens statim exemplum *Helladis per ignem* intelligere malit *puellam*, quae amoris ignem immittit. Parmeno quoque apud Terentium in loco, ei, quem Horatius hexametris expressit, vicino, *Thaidem ignem* vocat, *Act. I. Sc. 2.*

5. *Aecede ad ignem hunc (Thaidem)*, iam calesces plus satis. Virg. Eclog. III. 66. *meus ignis Amyntas. Gladio scrutare*, ense percutere, transfigere. Lucan. VIII. 557. *Quid viscera nostra sorutaris gladio?* modo refer ad *adde. Adde modo* (insuper) ad hanc in amore stultitiam multo magis cognoscendam caedis atrocitatem, vel scelus.

v. 277. *Hellade percussa Marius*. Schol. Acr. *Marius quidam ob amorem Helladem quandam puellam occidit, cum ab ea contemneretur, et se postea praecipitavit.*

v. 278. *mentis commotae*, furore percussae, ut v. 209. *commotus*.

v. 279. *Sceleris damnabis eundem*. Nam ut v. 210. dicitur: *Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.*

v. 280. *cognata vocabula*, cognationem aliquam inter se habentia. Schol. Acr. *diversa quidem, sed non multum distantia.*

v. 281—287. Stertinius denique hominum insaniam per ea, quae praeter sortem suam appetunt, et per vota, quae animo concipiunt, exemplis probat.

v. 281. *circum compita*; ubi dii domestici publice colebantur. Schol. Acr. *Iusserat Augustus in compitis deos Penates constitui, ut studiosius*

Lautis mane senex manibus currebat: et, Vnum,
 Quiddam magnum addens, unum me surpitem morti,
 Diis etenim facile est, orabat; sanus utrisque
 Auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus, 285
 Exciperet dominus cum venderet: hoc quoque vulgus
 Chrysippus ponit foecunda in gente Meneni.
 Iupiter, ingentes qui das adimisque dolores,
 Mater ait pueri menses iam quinque cubantis,
 Frigida si puerum quartana reliquerit, illo 290
 Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus

coleretur. Siccus, sobrius, qui mane nihil dum cibi potusve sumsit. Supra Od. IV. 5. 39. Dicimus integro Sicei mane die.

v. 282. *Lautis manibus.* Schol. Cruq. quia solebant precaturi deos manus et pedes abluere. Interpretes in hanc rem laudant Hesiod. Op. et D. 724, Hom. Iliad. I. 449. VI. 266: Odyss. III. 440.

v. 283. *Quiddam magnum addens*, quid illud magnum fuerit, quod libertinus ad deos sibi conciliandos precibus addiderit, divinationi relictum est; fortasse solemni exsecratione se totum diis devovit, vel aliquid, quod magnum esse putabat, pronuntiavit. *Fecit* ad fidem nonnullorum Codd. edidit (*Quid tam magnum? addens*): sed id per verba, quae sequuntur: *Diis etenim facile est exprimitur. surpitem pro surripite.*

v. 285, 286. *ment. nisi lit.* Exo. dom. cum venderet, dominus, nisi is est litigiosus et fraudulentus, cum eiusmodi hominem venderet, mentem exciperet h. e. libere, cum non sanae mentis esse, diceret. Schol. Porph. *Qui vendunt mancipia, solent*

hoc adicere: Sams corpore et animo. Cic. de Offic. III. 47. *In mancipiorum venditione venditoris fraus omnis excipitur.*

v. 287. *Hoc quoque vulg. Chrysippus.* — *Meneni*, hos quoque, qualis libertinus ille erat, e vulgo homines ad foecundam Menenii gentem Chrysippus refert; vixit enim tum temporis tam stultae mentis homo, *Menenius*, ut stultorum esset quasi paterfamilias, vel stultae stirpis princeps.

v. 289. *cubantis*, aegrotantis; cf. supra ad Sat. I. 9. 18.

v. 294. *illo Mane die, quo.* Schol. Porphy. *die Iovis*; hic dies enim pacer fuit deo, a quo nomen accepit. — *Tu indicis ieiunia*, te iubente indicuntur ieiunia; apud Liv. XXXVI. 37. *ieiunia*, Cereri instituenda, ex libris Sibyllinis a Decepviris indicuntur. De ieiuniis apud veteres copiose disputavit Spanhemius ad Callim. M. in Cer. v. 6. *De ieiuniis die Iovis a Iudaeis institutis* laudat Gellius de I. N. III. 45. Obiter fortasse Horatius iam risit stultitiam eorum, qui Iudaeorum ritus imitantur.

In Tiberi stabit: casus medicusve levārit
 Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
 In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
 Quone malo mentem concussa? timore deorum. 295
 Haec mihi Stertinius sapientum octavus amico
 Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
 Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
 Respicere ignoto discet pendentia tergo.

v. 292—294. *In Tiberi stabit* expiationis causa immersus. Heindorfius, qui huic expiandi ritum orientalis originis esse ait, comparat Iuvenal. VI. 322. *cas. med. lev. Aegr.* Si forte levaverit aegrotum casus; casum, quem ponere videtur in naturae viribus, praeposit medicis; ex praecipiti, ex vitae periculo; Celas quoque II. 6. gravi morbo laborantem in praecipiti esse dicit. *Necabit*, vix in sensu proprio accipi potest; sequitur enim *febrimque reducet*; erit igitur, *paene necabit*, dum corpus pueri, qui modo convalescerat, tam graviter gelida aqua afficitur, ut liqua in ripa pedem inde promovere nequeat; *febrimque simul reducet*. Sic occidere passim pro *paene occidere*; supra Epod. 14. 5. infra Epist. II. 2. 138. Si *necabit* in sensu proprio accipiendum sit, tum (nisi hysteron proteron esse statuas) pro *febrimque legendum* mihi videtur *febrimve*; mater puerum necabit, aut certe febrim reducet.

v. 295. *concussa*, insaniam quae mentem concuteret, abrepta; seosus: Quidam fuit illud, quod matrem ad hanc insaniam adigeret? Respondetur: *timor deorum*, h. e. votum stulta mente susceptum, quod mater commota timore, ne, re, quam promiserat, intermissa, deorum iram mo-

veret, nunc exsolvendum putabat. Stoicus igitur de hac quoque re ridet hominum insaniam.

v. 296. *Haec mihi Stertinius* cett. Damasippus, postquam praecepta Stoica ex ore Stertini sublepta et descripta (v. 31.) enarravit, nunc sermonem cum Horatio inclusatum continuat.

v. 297. *Arma dedit*, per arma intellige praecepta Stoica, quibus Damasippus ad se defendendum ab illis, qui se impugnaturi h. e. insanum compellatur (carpturi, vid. Ernest. in Clav. Cic. s. v. *compellare*) sint, se tanquam armis uti velle ait. Stoici enim docent, omnes insanire, idemque eos ipsos insanire, qui alius insanire dicant. Hinc pergit Damasippus: *Dixerit insanum qui me, totidem audiet*, h. e. qui me insanum dixerit, is, quoties id dicet, toties idem a me audiet, h. e. toties vicissim eum insanum compellabo.

v. 299. *atque Respic. ign. disc. pen. tergo*. atque discet respicere ad ea, quae in ipsius tergo pendere ignorat; *tergum ignotum*, sc. ei, qui, quod in tergo suo gerat, non videt. Supra Sat. I. 3. 22. *Hec tu, Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis Verba putas?* Catull. XXII. 24. *Sinus cuique attributus est error: sed non videmus mantice quod in tergo est.*

Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris: 300
 Qua me stultitia (quoniam non est genus unum)
 Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
 Quid? caput abscissum manibus cum portat Agave
 Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
 Stultum me fateor (liceat concedere veris) 305
 Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
 Aegrotare putes animi vitio? Accipe; primum
 Aedificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
 Ad summum totus moduli bipedalis; et idem 310
 Corpore maiorem rides Turbonis in armis
 Spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
 An quodcunque facit Maecenas, te quoque verum est,

Nota est fabula Aesopi de duabus peris, quam tractavit Phaedrus IV. 9. cf. Pers. IV. 24.

v. 300—302. *Stoice*, cett. Sensus: Die mihi, quaeas, *Stoice*, quo stultitiae genere tu me insanire putas? (*sic*) quod si mihi dixeris, optabo, ut post bona tua olim perditam omnia in posterum maiore pretio vendas. — *Post damnum*, Damasippus enim olim mercator res suas male gesserat, ut ipse profitetur supra v. 19. *Postquam omnis res mea Ianum Ad medium fracta est*. De particula *sic*, sive de hac optandi formula cum conditione, cf. supra ad Od. I. 3. 4.

v. 303—304. Damasippus respondet: Nee Agave furiosa sibi videtur, cum concitata furore, a Baccho sibi injecto, filio Pentheo, quem pro leone habebat, caput abscinderet. cf. Euripid. Bacch. 1236. vid. Ovid. Met. III. 712 seqq. Ilygin. Fab. 184. — *Pro abscissum demens* dedi cum *Fea* ad fidem plurium Codd. *abscissum manibus*, nam *demens* ob sequens *furiosa* putide abundat.

v. 308. *Aedificas*, videtur tum Horatius in villa sua amplificanda occupatus fuisse. *Long.*, ditiores et beatiores, ad quos praecipue pertinebat Maecenas; iocose Damasippus *longos*, Horatium vero, pauperem et in tenui natum (vid. infra Epist. I. 20. 20), *bipedalis corporis* hominem appellat. Et vere fuit Horatius exigui corporis homo, ut ipse profitetur loc. laud. v. 24.

v. 310. *Turbonis*. Schol. Porphy. *Turbo*, gladiator, fuit parvo corpore, sed animosus pugna.

v. 311. *qui ridic. min. illo?* Si Turbo est ridiculus, num tu minus es?

v. 312. *te quoque (facere) verum est*, aequum et rectum est; sic *verum* infra Epist. I. 7. vers. ult. et I. 42. 23. *Nil Graspheus nisi verum orabit et aequum*, et sic *verum* saepissime apud Livium, ubi haec vox ab iis interpretibus, qui eius notionem ignorarent, perperam in *aequum mutata* est; vid. ad Liv. II. 48. § 2. III. 40. § 11 et ad XXIII. 41. § 12.

Tanto dissimilem, et tanto certare minorem?
 Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
 Vnus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens 315
 Bellua cognatos eliserit: illa rogare,
 Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?
 Maior dimidio. Num tanto? Quum magis atque
 Se magis inflaret; non, si te ruperis, inquit,
 Par eris. Haec a te non multum abludit imago. 320
 Adde poëmata nunc (hoc est, oleum adde camino)
 Quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
 Non dico horrendam rabiem. Iam desine, Cultum
 Maiorem censu. Teneas, Damasippe, tuis te.
 Mille puellarum, puerorum mille furores. 325
 O maior tandem parcas, insane, minori.

v. 313. *Tanto minorem, inferiorem, tam imparem, certare, quod attinet ad certare cum Maecenate pro: incertamine; infra Epist. I. 10. 35. donec minor in certamine longo.*

v. 316. *cognatos, iam pro: una secum natos, suaviter pro ceteros pullos.*

v. 317. *num tantum — magna fuisset*) *Tantum* pro *tum* explicant, quod Latinitatem ferre negat Fea, qui pro *tantum* exhibuit *tandem*; sed nec haec particula primae statim quaestioni matris convenit; equidem levi emendatione difficultati succurri posse puto, si pro *tantum* legeris *in tantum*; mater quaerit, num bellua illa magna fuisset *in tantum*, h. e. tantae magnitudinis, quantam nunc, postquam se efflaverat, ostendebat; de locutione *in tantum* non pauca exempla collegit Forcellinus in *Lexic. s. v. tantus*: Nisi placet *in tantum*, explicari certe debet *tantum* pro *in tantum*, ut simplex *tantum* explicat I. Fr. Gronovius apud Livium XXXVII. 57. *Id quon acgre poterentur tot nobiles, no-*

vum sibi hominem tantum praeferr.

v. 321. *Adde poëm.* ad hanc insaniam adijunge aliam: fac versus, hoc est: igni oleum adde (insaniae nova alimenta praebere).

v. 322. *Quae si quis sanus cett.* nam, ut Horatius infra dicit in *Epist. ad Pisones* v. 290. *excludit sanos Helicone poëtas Democritus.*

v. 323. *Non dico (praetereo) horrendam rabiem*; ipse Horatius vim rabidi furoris, quo ad scribendos eriminosos ianibos se abripi passus sit, gravissimè descripsit supra *Od. I. 46.* — *cultum maiorem censu*, non dico sumtus, quos ultra rei tuae familiaris modulum in externo cultu facis.

v. 324. *Teneas, Dam. tuis te*, contineas te intra tua, h. e. intra ea, quae ad te ipsum spectant, nosce te ipsum. *Nos kehre mir vor deine thür.*

v. 326. *O parcas cett.* O tu, insane, cuius insania maior est mea, parcas tandem mihi, cuius insania minor est tua; sive: O insane, parcas tandem mihi minus te insanienti.

SATIRA IV.

Vnde, et quo Catius? Non est mihi tempus aventi
 Ponere signa novis praeceptis, qualia vincunt
 Pythagoram, Anytique reum doctumque Platona.
 Peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
 Interpellarim: sed des veniam bonus, oro. 5
 Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;

SATIRA IV.

Ad deridendos eos, qui felicitatis partem stulte in lautis epulis ponunt, artis coquinariae praecepta, quae Catius quidam se ex ore magui in arte coquinaria magistri hausisse fingit, mira diligentia refert.

Catius sine dubio est nomen fictum. Horatius, qui saepius inter coenandum apud Maecenatem non sine magna molestia audivisse videtur convivam aliquem vel plures multa verba facientes de lautarum epularum sapore, natura, raritate, confectione cett. eorum iam in hac Satira vanitatem et importunitatem derisurus, inducere omnino debebat aliquem, qui stultos illos sermones accurate exponeret. Hunc Horatius appellavit Catium, sed cur eum ita appellare poetæ placuerit, id nunc nescimus, nec id scire cuiusquam, puto, Horatii lectoris multum interest. Horatius enim hanc satiram scripsit, non ut Catium, sed ut homines Catio similes rideret. Amicissimus *Manso* in libro inscripto: *schriften und abhandlungen* p. 59. in Catio fortasse *Malium*, equitem Romanum et re coquinaria nobilem latere suspicatur; certe haec suspicio

ceteris, quae ab interpretibus allatae sunt, praeferenda videtur.

v. 4, 2. *Vnde et quo Catius?* vulgari obvios alloquendi formula, supra Sat. I. 9. 62. *Vnde venis, et quo tendis?* Similiter fere Virgilius exorditur Eclogam nonam: *Quo te, Moeri, pedes? an, quo via ducit, in urbem?* — *Non est m. t. aventi P. s. nov. pr.* iam tecum confabulandi deest mihi tempus, festinanti scilicet nova, quae modo audivi, praecepta consignare litteris; *ponere signa*, cum delecto, ut videtur, pro vulgari: litteris mandare; *nova praecepta* versabantur in designando rerum, e quibus laetae epulae pararentur, modo, vel mensura, pondere cett. ita quidem, ut plura fortasse brevius, *signo* tantummodo aliquo *posito*, notarentur, uti fere medici nostri componendis miscendisque medicaminibus *signa* tantum *ponere* solent; *nova*, qualia a nemine adhuc proposita sunt.

v. 3. *Anytique reum*, Socratem; *Anytus* enim unus Socratis accusatorum fuit.

v. 4. *laevo*, importuno.

v. 6. *interciderit*, animo exciderit, effluxerit.

Sive est naturae hoc, sive artis, mirus utroque.
 Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
 Vtpote res tenues, tenui sermone peractas.
 Ede hominis nomen, simul et, Romanus an hospes. ¹⁰
 Ipsa memor praecepta canam; celabitur auctor.
 Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
 Vt succi melioris et ut magis alma rotundis,
 Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
 Caule suburbano, qui siccis crevit in agris, ¹⁵

v. 7. *Sive est nat. cett.*, sive haec in memoriam audita revocandi facultas est res insiti tibi ingenii, *sive artis*, exercitationis, studii, tu sane in utroque excellis; cogitasse videtur poeta de arte memoriae, cuius inventor Simonides fuisse traditur. (Cic. de Invent. II. 86).

v. 8, 9. *Quin id erat curae*, quo cett. Quin hoc ipsum iam agebam, ut omnia mihi tradita praecepta memori animo reponerem; *res tenues*, subtiles, subtiliter excogitatas; sic v. 36. *tenuis ratio saporum*; exempla Ciceroniana, ubi *tenuis* pro subtili ponitur, vide in Ernest. Clav. Cic. 3. v. *tenuis*, *peractas*, traditas, expositas.

v. 10. *hominis*, sc. apud quem res illae subtiles tractatae sunt.

v. 11. *celabitur auctor*, quis fuerit ille, cuius nomen poeta reticet, vix ens, qui tum vivebant, latere potuit. Fuit fortasse vir quidam nobilior, cuius iam contra se irritare noluit. Ceterum hic ipse subtilis saporum iudex et experientissimus praestantiorum epularum aestimator atque magister huic scribendae satirae omnem materiem suppeditasse videtur.

v. 12, 13. *Longa quibus fac.* cett. Satis constat, in coenis apud Romanos primum ova et postremum

mala apposita esse, unde notum est illud proverbium: *ab ovis usque ad mala*. (supra Sat. I. 37.) Itaque, qui nunc de epulis subtiliter aestimandis atque diiudicandis verba facit, servato, quo illae in coena se excipere solebant, ordine, primum sententiam suam fert de *ovis*. *Ova longae faciei* putabantur et adhuc putantur *vitellum marem* continere (vid. Plin. H. N. X. 74. et Columell. VIII. 3. 11. ibique Gesner.), et quia vitellum marem circumfluit resina callosior, vel liquor spissior et crassior (nos ein galligter, steiferer schleim), ova longa, ut melioris saporis et ut plus alimenti praebentia rotundis praeferebantur. *magis alma*, nos mehr nährend, nahrhaft; veterem lectionem *magis alba* defendit Fea, addita explicatione: «magis abundantia albumine» sed hanc explicationem vix fert Latinitas.

v. 14. *Ponere*, apponere. *cohibent*, dum callosa vitellum quasi in aequilibrio continent, eleganter dicuntur eum *cohibere*, sc. a vaga mobilitate.

v. 15, 16. Nam transit ad olera sive caules (nos kohl oder gemüse, was einen stängel hat); iunge: *Caulis, qui in siccis agris crevit, est dulcior caule suburbano*, b. e. in horto subur

Dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
 Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
 Ne gallina malum responset dura palato,
 Doctus eris vivam musto mersare Falerno;
 Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis 20
 Natura est: aliis male creditur. Ille salubres
 Aestates peraget, qui nigris prandia moris
 Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella Falerno;
 Mendose; quoniam vacuis committere venis 25

bano nato; hinc addit: *irriguo nihil est elutius horto*, h. e. terra nullibi magis per aquam est eluta (nullibi magis est humida), quam in hortis suburbanis, sive quod siti illi erant in locis humidis, sive quod rivuli in eos deducebantur; Ovid. *Fast.* II. 703. *Hortus odoratis atherat cultissimus herbis, Sectus humum rivo lene fluentis aquae*; olera autem in loca humidis nata salui saporis esse credebantur.

v. 18, 19. *Ne gall. malum cett. gallina dura*, gallina, quae, postquam sub improvviso hospitis adventu caesa est, statim coquitur, manet *dura*, ideoque parum respondere potest expectationi hospitii, non duram, sed teneram carnem edere cupientia. *malum* explicari omnino debet pro male, sed exemplum, ubi *malum* pro male positum ait, frustra investigavi; suspicor igitur Horatium pro *malum* scripsisse *parum*. *palato*, eleganter et significanter pro *expectationi*, et hinc *parum responset*, parum grata, ingrata, insipida sit. — *Doctus eris mersare* pro praeceptis meis edoctus mersabaris; *mersare* iam pro mersando suffocare. *musto Falerno*, pro vulgari lectione *misto vel mulso* egregie ad rem *Bentley* in

textum recepit *musto*. *Mustum* enim apud Romanos ita condebatur, ut per integrum ferme annum recens et dulce servaretur, varioque culinae usui adhiberetur. Laudaat in hanc rem Cal. de R. R. CXX. Colum. XII. 29. Plin. XIV. 44.

v. 21. *aliis male creditur*, non ideo tantum, quod fungi, qui in silvis nascuntur, natura sua deteriores sunt pratensibus, sed etiam, quod in silvis sipul inveniuntur fungi mali et valetudini admodum infesti, qui ob similitudinem, quam eum bonis habent, facile fraudi esse possunt.

v. 22. *qui nigr. prand. mor.*, iam adsparguntur quaedam praecepta, ad illa, quae ante solemnem coenam sumenda aint, spectantia.

v. 24. *forti — Falerno*, Aufidius, homo gulosus, cuius gentem nosse nihil attinet, reprehenditur, quod *mulsum* (nos *meth*) ex melle et *Falerno forti* (h. e. servido, ut infra Sat. II. v. 38. *vina fervida*), nos *aus starkem und feurigem Falerner weine*, miscebat; hinc paulo post v. 26. commendatur *mulsum lene*.

v. 25. *Mendose*, male sana hoc fecit, *quoniam cett. vacuis — venis*, ergo ante coenam.

Nil nisi lene decet : leni praecordia mulso
 Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
 Mitulus et viles pellent obstantia conchae,
 Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Co.
 Lubrica nascentes implent conchylia lunae; 30
 Sed non omne mare est generosae fertile testae.
 Murice Baiano melior Lucrina peloris :
 Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini;
 Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
 Nec sibi coenarum quivis temere arroget artem, 35
 Non prius exacta tenui ratione saporum.
 Nec satis est, cara pisces averrere mensa

v. 27. *dura alvus* (nos *hartleibigkeit*) morabitur, obstaculo erit emittendis excrementis.

v. 28. *Mitulus* vel *mytilus*, concharum esculentorum genus, *μιτῦλα*, vid. *Heindorf*.

v. 29. *lapathi* (ex genere *ampfer* — *Rumex scutatus* vel *R. Patientia* *Lin.*) *brevis herba*. supra *Epod.* 2. 57. *Aut herba lapathi prae amantis, et gravi Malvae salubres corpori.* — *brevis*, Schol. *Cruq.* parva, non excrecentia in altum. *albo non sine Co.*, cui admiscetur aqua marina, vid. *Athen.* I. 35. et *Heind.* ad h. l.

v. 30. *conchylia*, nos *die schalthiere*, *schalffische*, *lubrica*, mucoso liquore obdueta vel inacidia: epitheton ornans; *nascentes lunae implent*, carnosiora reddunt. *Plin.* H. N. II. 41. *Lunari potestate ostrearum conchyliorumque et concharum omnium corpora augeri et rursus minui — exquisivere diligentiores.*

v. 31. *generosae testae* (generosa vocantur animalia testacea, quae esculenta sunt).

v. 32. *Murice Bai. mel. Lucr. pel.* peloris, concharum, in sinu Lu-

creni inter Puteolos et Baias captarum, genus praeferebatur muricibus io sinu ad Baias in Campaia captis.

v. 33. *Ostrea Circeiis*. *Plin.* H. N. XXII. 21. *Circeiensibus ostreis neque dulciora, neque teneriora esse ulla compertum est.* *Circei*, oppidum in Latio et promontorium io mare Tyrreum procurrens. *Miseno* promontorio, et eiusdem nominis oppido io Campaia. *echini*, testaceorum genus, ubique spinis munitum, nos *seeigel*.

v. 34. *Pectinibus* (pecten, *πτείν*; (nos *kamm-muschel*), vide, quos laudat: *Atheo.* III. p. 88. *B. Aristot.* H. N. IV. 4. 3. *Plin.* H. N. IX. 51. XXXII. 53. *patulis*, refer ad pectinum formam concavam. *molle Tarentum*, ab ingenio hominum, mollius et luxuriosius ibi viventium; hinc infra *Epist.* I. 7. 45. *Tarentum imbelles*, vid. *Interpretes*.

v. 36. *Non prius exacta cett. qui non antea subtiliter exploraverit saporum rationem. tenui*, subtili, ut v. 9.

v. 37—39. *Nec satis est cett.* *Sensus*: Non satis est pisces caros emere,

Ignarum, quibus est ius aptius, et quibus assis
 Languidus in cubitum iam se conviva reponet.
 Umber et iligna nutritus glande rotundas
 Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
 Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
 Vineae submittit capreas non semper edules.
 Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
 Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
 Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
 Sunt, quorum ingenium nova tantum crustula promit.

sed opus quoque est scire, qui eorum elixi quiva assis melius et iucundius sapiunt. — pro *averrere* nonnulli Codd. apud *Feam* offerunt *avertere*, et plurimi tamen tuentur *averrere*, et hoc mihi ut aptius et elegantius praefereendum videtur: *averrere* iam est: manum alicui rei cupide iniicere eamque auferre, nos *wegschuappen*, *wegfischen*, *wegkapern*. eam *mensam* accipio de mensa in macello, in quo *cari* vel magni pretii *pisces* venales expositi sunt; ex hac igitur mensa cupidi lautiorum epularum emtores, dum alter alteri mercem quasi ex manibus eripit, *pisces* *averrunt*; egregie autem *averrere* respondet *trā verrere*; quod pro: *pisces* *capere* dicitur supra Sat. II. 3. 235. *tu pisces* *hiberno* *ex arquore verris*, h. e. captos auferis. Hanc explicationem amplexus quoque est *Vossius*, qui hunc locum vertit sic: *dass fische von theurer bank du hinweggräfst*. At *averrere* adiunctam notionem furti vel violentiae habet. *ignarum*, eum, qui ignorat; et *quibus assis* *Languidus* *in cub.* i. s. *conv.* *repon-* *versus* *elegantissimus*: et assorum piscium adpectu conviva iam fere satur de integro ad edendum alli-

cietur; *se reponere in cubitum*, laevo cubito in pulvinari posito ad edendum se componere.

v. 40. *iligna* (*iligna*) *glande*; *ilicis* (*der stecheiche*).

v. 41. *curvet*, pondere gravet et deprimat, pro impleat, *vitantis*, eius, qui recuset, *inertem*, insipidam, nihil, quod palatum suaviter afficiat, habentem.

v. 42. *pinguis*, saginatus.

v. 43. *submittit*, capiendas offert, suggerit.

v. 44. *sapiens*, subtilioris palati homo, boni saporis probe gnarus. — *sectabitur*, appetet. *armos*, intellige carnem, quam lepus inde a dorso vel a spina usque ad lumbos habet.

v. 45, 46. *Piscibus atque avibus* cett. Qualis esset piscium aviumque natura et bonitas, et qua aetate cuiusque caro optime saperet, id nullius ante me palato exploratum est, sive, id pro palati mei subtilitate primus docui. *ante meum palatum*, lepide pro ante me.

v. 47. *Sunt, quorum ingenium* — *promit* pro promit, post sunt; *vid. Hicini*, supra ad Sat. I. 4. 24.

Nequaquam satis in re una consumere curam :
 Vt si quis solum hoc , mala ne sint vina , laboret ,
 Quali perfundat pisces securus olivo. 50
 Massica si caeloq supponas vina sereno ,
 Nocturna , si quid crassi est , tenuabitur aura ,
 Et decedet odor nervis inimicus ; at illa
 Integrum perdunt lino vitiata saporem.
 Surrentina vaser qui miscet faece Falerna 55
 Vina , columbino limum bene colligit ovo ;
 Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
 Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
 Potorem cochlea ; nam lactuca innatat acri
 Post vinum stomacho : perna magis ac magis hillis 60

v. 48. *Bentleius* in hoc versu vocem est excidisse suspicatur , quia *satis* simpliciter pro sufficit , nusquam dicitur . Sane , si hac voce omnino opus sit , ei vel ante *satis* , vel post *ima* , vel in fine versus locus assignari potest .

v. 50. *securus* , nihil laborans .

v. 51. *Massica vina* , cf. supra Od. l. 4. 19.

v. 54. *vitiata* , significanter pro liquata , destillata , percolata , quia vina , dum liquantur per lineum sacculum , vitium trahunt .

v. 55. *Surrentina vina* , nata in insulis prope oppidum *Surrentum* in Campania . Schol. Cruq. *Surrentina debilia sunt* , *Falerna acria et robusta* (fortia potius ut v. 24.) itaque ex faece (*weinsteinsalt* vel potius *weinmutter*) *Falerni Surrentina sunt gratiora et mollia* . *vaser* , prudens , providus .

v. 56 , 57. *columbino limum* cett. , ovo columbino iniecto (*limum*) sordem faecis (*bone*) bono eventu colligit et contrahit , (*Quatenus*) quan-

doquidem *vitellus* ovi columbini (*volvens aliena*) ea , quae vinum turbidum reddit , secum trahens , (*ima petit*) ad ima defertur .

v. 58. *marcentem potorem* , vino cibisque confectum ; sive : languentem potoris stomachum . *squillis* , esilis sed longioris corporis canceris marinis (*cancer squilla* Linn. nos *garneele* , vel *granate*) .

v. 59. Oratio cohaeret sic : *squillis* et *cochleis* recreabis marcentem stomachum , non lactuca ; lactuca igitur tibi abstinendum erit , nam lactuca (nos *lattich*) innatat post vinum acri stomacho ; nempe stomachus , in quo esca natat , male se habet , at bene , in qua esca (ut Horatius loquitur supra Sat. II. 2. 73.) sedet . *acri* , vini fervore acriter quasi affecto .

v. 60. *hillis* . Schol. Cruq. *hilla* significat intestinum salsum , vel , ut alii dicunt , *factum salutum* . Intelligendum est laud dubie genus quoddam sarciminum fumo duraturum . Rectissime , ut videtur , vertit *Vossius* : *knackwurst* .

Flagitat immorsus refici; quin omnia malit,
 Quaecunque immundis fervent allata popinis.
 Est operae pretium duplicis pernoscere iuris
 Naturam. Simplex e dulci constat olivo,
 Quod pingui miscere mero muriaque decebit
 Non alia, quam qua Byzantia putuit orca.

65

v. 64. *Flagitat immorsus refici*, stomachus, fortioribus potius cibis, perna et hillis, velliratus et incitatus, languore refici cupit; *immorsus* significanter pro mordendo incitatus; salsamenta enim vel cibi sale macerati mordent, urunt et pungunt stomachum, et sic novum incitamentum ei immittunt; qui pro *immorsus* malunt legi *in morsus*, elegantiam huius loci non percepiisse videntur.

v. 62. *quin omnia malit*, Quaecunque cell., h. e. imo marcens stomachus omnia fercula, quaecunque ex immundis popinis allata fervent, malit, quam lactucam; *allata fervent*, elegantius *fervent* pro vulgari: afferuntur ferventia, h. e. vaporantia.

v. 63—69. *Est operae pret. dupl. pern. iur.* Nat. iam sapiens rei coquinariae doctor noster ad praecepta, quae de iure duplicae daturus est, tanquam ad rem gravioris momenti animum advertere iubet discipulum, dicens: *Est operae pretium* — *pernoscere*; Horatium in hac loquendi formula: *est operae pret. pern.* initalum esse Ennium, cum *Hicindorfio* contendere nolim; sponte Horatius in hanc vulgarem locutionem incidere poterat, uti post Horatium Iuvenal. VI. 474. et Pers. VI. 9. Aliter se habet supra I. 2. 37. *Audire est operae pretium*, procedere recte, nam totus hic versus est Ennii, ut ibi ex Schol.

Aeron. et Porph. disclmus. — Quod attinet ad descriptionem *iuris duplicis et simplicis*, ego maneo in sententia, quam, nondum inspectis aliorum interpretationibus, de hoc loco susceperam. *Ius* (quod apud nos appellatur *brühe*, et voce Francogallica *sauce*) simplex est, quod constat e dulci oliva, pingui mero, muriaque Byzantina. At hoc *ius simplex*, ubi seclis et admixtis quibusdam herbis inferbuit, et, postquam croco conspersum aliquamdiu stetit, et insuper additum est oleum Venafrum, non amplius *ius simplex*, sed *duplex* vocatur.

v. 64. e *dulci*, h. e. recente, non rancido.

v. 65. *pingui mero*, nos quoque vinum crassius et tenacius in vernacula vocamus: *fetten, klebrichten wein*; vinum igitur pingue et plenum, cui opponitur *tenue*. Cels. I. 6. *numquam vinum salsum bibere expedit, ne tamen quidem aut dulce, sed austerum et plenum.* *muriaque*, et liquamine ex piscibus, nominatim ex thynnus (*lake von thunfischen*), hinc additur:

v. 66. *Non alia, quam qua Byz put. orca*, pro vulgari et simplice: sed muria Byzantina; *orca* (testa), in qua muria servabatur, a thynnis ad Byzantium captis dicitur *Byzantia*, quam qua putuit, quam muria, cuius graviore odore testa Byzantia oluit.

Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
 Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
 Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.
 Picens cedunt pomis Tiburtia succo; 70
 Nam facie praestant. Venucula convenit ollis;
 Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
 Hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,
 Primus et invenior piper album, cum sale nigro
 Incretum, puris circumposuisse catillis. 75

v. 67. *Hoc ubi cett., ubi hoc ius simplex sectis herbis confusum* (permixtum et compositum) *inferbuit* (ad ignem fervere et aestuare coepit).

v. 68. *Corycio*, epitheton ornans, ab oppido et eiusdem nominis promontorio *Coryeo* in Cilicia, ubi optimus *crocus* nascebatur. Plin. H. N. XXI. 17. *stetit*, scilicet aliquandiu, dum deferbuit; sed fortasse explicari quoque potest: stando coagulatum vel coactum est. In hanc explanationem *Gessnerus*: «*Stetit*, videtur indicare consistentiam, quam vocant, et crassitudinem iuris a coctura et admixtis rebus siccis» et *Turnebus* in *Advers.* I. 28. «*Stetit* eleganter dixit; nam quae liquidiora erant et humidiora, ubi aliquam adepta sunt coquendo concretionem, stare dicuntur.» apud nos quoque conficiuntur cibi, quos appellant *gestaudenes*. Fuit fortasse *ius duplex* simile fere cibo qui voce *Francogallica* dicitur *crème*.

v. 69. *Pressa Venafr.* quod *bacca remisit olivae*, elegante periphrasi pro oleum *Venafranum*; optimum enim oleum exprimebatur in agro *Venafrano* in Campania; conf. supra ad Od. II. 6. 46. Plin. H. N. XV. 3. *remisit*, emisit, submisit. Infra Sat. II. 8. 45. *His mixtum ius est, oleo, quod prima Venafr. Pressit cella*.

v. 70. *Picens pomis*, conf. supra Sat. II. 3. 272. *Tiburtia*, Tibure (nunc *Tivoli*) nata.

v. 71. *Nam facie praestant*, nam *Tiburtia* externa tantum specie, non succo, praestant. *Venucula*, uva, quae in ollis condi solebat, nos *topfrouinen*. conf. Plin. H. N. XIV. 44. 6. hinc eiusmodi *uvae* dicuntur *ollares* Colum. III. 2. *Martial.* VII. 49. in scriptura huius vocis vet. libr. variant: *venucula*, *venucula*, *venucula*, *venicula*, *venucula*.

v. 72. *Rect. Albanam — uvam*, cf. infra Epist. II. 8. 26. *duraveris* durabiles reddideris, h. e. servaveris.

v. 73—75. *Hanc ego cett.* egregie *Horatius* iam expressit ingenium et sermonem eorum, qui se primos alicuius rei inventores esse iactant erantque. Ego, ait, sapiens ille *Isotarium* epularum instructor, ego *primus* hanc (uvam *Albanam*) cum pomis, ego *primus* faecem et allec, et *primus* piper album cum sale nigro per cribrum adpersum puris catillis in mensa circumposuisse invenior, sive inventor circumposuisse laudor. *faec* (*faex*, Idem quod infra Sat. II. 8. 9. *stacula Coa*, h. e. faex usta (*gebrannter weinstein*) vid. quos laudat *Heindorfius*: fuit autem condimenti genus, quod addabatur *allici*. *alco*,

Immane est vitium, dare millia terna macello,
 Angustoque vagos pisces urguere catino.
 Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
 Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit;
 Sive gravis veteri craterae limus adhaesit.
 Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
 Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.
 Ten' lapides varios lutulenta radere palma,

80

halec, allex vel alex (libri variant, ut infra Sat. II. 8. 9.) vilioris pretii genus quoddam gari, ex visceribus scombrorum praecipue, fortasse halecum quoque et aliorum piscium marinorum confecti, vid. Plin. H. N. XXXI. 44. *inceretum*, Schol. Acr. *admixture*, sc. cribro; nam *inceruere* est, aliquid per cribrum alicui rei adspargere. *puris catillis*, bene doctrinae, ad coenam instruendam spectantis, professor noster commendat munditiam, quia immundities stomacho fastidia movet, de qua mox agit inde a vers. 78. *circumposuisse*, apud nos quoque *catilli* (*les assiettes*) in mensa convivali huc illuc circumponi solent. Quod putat *Lambinus*, singulos catillos singulis convivis appositos fuisse, non probabile videtur.

v. 76, 77. *Immane est vitium*, at pisces magno pretio emere eosque in angusto catino opponere, ad maxima coenae vitia pertinet, ut v. 82. *ingens flagitium*, rem ridicule exaggerat praeceptor, dum ea, quae ineptissimi, ad immania vitia et ingentia flagitia refert. *vagos*, suaviter de piscibus, qui ante in amplo mari liberius circumvagabantur, nunc in angusto catino coarctati et compressi iacent. *urguere*, ita condensare et constipare, ut alter alterum premat, alter alteri impositus sit.

v. 78. *unctis*, sorde pollutis et inquinatis, ut supra Sat. II. 2. 68. *uncta aqua*.

v. 79. *dum furta ligurrit*, dum aliquid escae furtim e patina manibus surreptae deglutit, e sic manus inquinat.

v. 80. *gravis limus*, sermo est de vetere et obsoleta cratera, quae longa annorum serie multum limi, sordis vel robiginis contraxerat; nisi fortasse *gravis* ad graveolentiam contractae sordis referendum sit, ita ut *gravis* iam sit *foedus*.

v. 81. *scopis* ad pavimentum purgandum; *mappis*, ad os vel manus in coena detergendas, hinc *mappa* ab eius usu infra l. 5. 8. dicitur *sordida*. Virgilius *has mappas* vocat Aen. l. 702. *mantelia*. in *scobe*) *scobis* vel *scobis* de partibus minutissimis, quae vel e ferro, quod limatur, vel e ligno, quod serratur dolabrave perforatur, decidunt (nos *hammer-schlag*, *eisenfeil*, *sägspäne*); spargatur autem *scobe*, ut, dum pavimenta scopis purgabantur, vel sordem secum traheret, vel loca humida exsiccaret, vel lacunas pavimenti expleret. — *quantus*, quam parvus et modicus, quantillus.

v. 83. *Tene* — *radere* cett. elegans loquendi ratio, Terentio praecipue familiaris; infinitivus pendet ab eius-

Et Tyrias dare circum illota toralia vestes ,
 Oblitum , quanto curam sumtumque minorem 85
 Haec habeant , tanto reprêndi iustius illis ,
 Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis ?
 Docte Cati , per amicitiam divosque rogatus ,
 Ducere me auditum , perges quocunque , memento.
 Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta , 90
 Non tamen interpres tantundem iuveris ; adde
 Vultum habitumque hominis , quem tu vidisse beatus .
 Non magni pendis , quia contigit : at mihi cura
 Non mediocris inest , fontes ut adire remotos
 Atque haurire queam vitae praecepta beatae. 95

SATIRA V.

Hoc quoque , Tiresia , praeter narrata petenti
 Responde : quibus amissas reparare queam res

modi fere verbis omissis : decetne , licetne , estne fas , probari potest , estne credibile cett. *te radere* , supra l. 9. 72. *Huicene solem Tam nigrum surrexe mihi !* varios , variis coloribus distinctos.

v. 84. *Et Tyr.* cett. iunge : *et illota toralia dare circum vestes Tyrias.* toralia sunt externa integumenta , vestem stragulam tori vel lecti tricliniaris a sorde munientia ; illota , quorum adspectus fastidium movet ; hinc infra Epist. l. 5. 24. *turpe dicitur illotum toral.*

v. 85—87. *oblitum , quanto cett.* Sensus : non cogitantem , ea , quae ad munditiam spectant , quo minorem curam sumtumque requirant , in eo maiorem , si negligantur , reprehensionem incurrere , quam si desint illa pretiosissima epularum genera ,

quae non nisi in divitum mensis ap-
 poni queant.

v. 89. *auditum* , scil. praecepta , quae iam enarrasti. *perges quocunque* , quacunque tandem via ad eum , cuius nomen celas , perges.

v. 91, 92. *interpres* , qui refert , quod audivit. *habitumque* , scil. corporis , ad dignitatem et gravitatem praecepta dantis compositi.

SATIRA V.

Horatius Vlysem cum Tiresia apud inferos colloquentem , et ex eo , quibus artibus perditas opes recuperare possit , quaerentem inducit. Tiresias , id optime per haereditates callidis artibus captandas fieri posse , respondens , Romanorum misere depravatos mores carpit et ante oculos ponit.

v. 1. *Hoc quoque , Tiresia , cett.*

Artibus atque modis. Quid rides? Iamne doloso
 Non satis est Ithacam revehi, patriosque penates
 Adspicere? O nulli quidquam mentite, vides ut ⁵
 Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
 Aut apotheca procis intacta est, aut pecus; atqui
 Et genus, et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
 Quando pauperiem, missis ambagibus, horres,
 Accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus, ¹⁰
 Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
 Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma,
 Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
 Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
 Qui, quamvis periurus erit, sine gente, cruentus ¹⁵

Horatius lectorem in rem mediam rapit, nimirum in colloquium Vlyssis cum caecillo vate Thebano, Tiresia, de arte ditescendi habitum. Ante oculos habuit Homerum in Odyss. XI. 437. ubi Tiresias apud inferos sciscitanti Vlyssi futuram eius sortem aperit. *Hoc quoque — praeter narrata*, Vlysses iam de aliis rebus consuluerat Tiresiam, vid. Hom. Odyss. XI. v. 90 seqq. et nunc transit ad novam rem ab illo exquirendam.

v. 3. *Quid rides?* risisse videtur Tiresias de hominum, nunquam sorte sua contentorum, ingenio. Vlysses enim, qui in dulcissima spe, se brevi ad suos rediturum esse, acquiescere debebat, nunc artes et modos, quibus amissas res reparare possit, discere cupit, ipse omnium fallaciarum peritissimus. *doloso* eleganter et graviter pro tibi. Sic enim designatur Vlysses talis, qualis erat, *πολύτροπος*, ut ab Homero in primo statim versu Odysseae vocatur.

v. 6. *te vate*, ut tu ipse vaticinatus es. Hom. Odyss. XI. v. 410 seqq.

v. 7. *apotheca*, cella vinaria, in superiore aedium parte, fumo, quo contraheretur vino maturitas, pervia; hinc cadi *fumosi Falerii* apud Tibull. II. 4. 27.

v. 8. *cum re*, sc. familiari. *vil. alga est*) *alga* proverbiali locutione de re vilissima. Virg. Eclog. VII. 42. *proiecta vilior alga*.

v. 11. *privum*, peculiare, singulare, de eo, quod alicui est proprium, quod aliquis prae aliis habet; ergo aliquid rari (nos in vita commuoi dicere solemus: *etivas delikates*, *be-soultres*), quale pro muousculo amicis mitti solet, ut *turdus*, qui ad rariores escas perlinet, et, quae sequuntur, fructuum in hortis fundisque primitiae. Eodem reddit a *Gessero* defensa lectio *primum*, quae nostrae lectionis videtur esse interpretatio. — *dabitur tibi*, tibi continget. *devolet*, accomodate ad alatum quasi munus *turdi*.

v. 13. *honores*, fructus insigniores, scilicet primitias, quae offerri solebant Laribus.

Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
 Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
 Vtne tegam spurco Danae latus? haud ita Troiae
 Me gessi, certans semper melioribus. Ergo
 Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare iubebo: 20
 Et quondam maiora tuli. Tu protinus, unde
 Divitias aerisque ruam, dic augur, acervos.
 Dixi equidem, et dico. Captes astutus ubique
 Testamenta senum: neu, si vafer unus et alter
 Insidiatorem praeroso fugerit hamo, 25
 Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
 Magna minorve foro si res certabitur olim,
 Vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro

v. 16. *fugitivus*, servus nequam, qui elam e domo heri aufugit.

v. 17. *illi exterior*, a sinistro illius latere; *exterior*, quasi adsit ad defendendum interiorem, cuius sinistrum latus *tegit* vel *claudit*, *interiore* est inferior; sive, is, qui il *exterior*, *interiorem* sibi vel auctoritate, vel dignitate, vel honore anteire, ostendit. Schol. Acc. *exterior*, *sinisterior*, in sinistra parte positus.

v. 18. *Vtne tegam* cett. tunc me (*exteriorem*) sinistrum latus spurci alicuius hominis, cui servo ante nomen *Danae* fuit, elaudere iubes?

v. 19. *melioribus*, me praestantioribus, fortioribus, ut Achille, Aiace.

v. 21. *Et quondam maiora tuli*, Homer. Odys. V. 223. ubi Ulysses: Ἠδὴ γὰρ μάλα πόλλ' ἔπαθον καὶ πόλλ' ἐμύγησα. Κύματα καὶ πάλμους.

v. 22. *ruam*, eruam, effodiam, respectu habito loci, ubi aurum, argentum, aera latent, sub terra scilicet, unde debet *erui*, effodi; itaque *ruam* iam significanter pro vulgari: mihi parem, colligam, aeris acervos *ruam*, aes (pecuniam) coa-

cervem; *ruere* pro *erueri* passim. Lucil. apud Non. IV. 389. *ruis haec et colligis omnia furtim*. Lucet. I. 293. et VI. 726. ubi est: *arenam ruere*. Virgil. Aen. I. 35. et XI. 211. ubi moerentes cinerem et *ruere* (colligere) dicuntur.

v. 24. *unus et alter*, sc. senum divitiorum.

v. 25. *Insid. praeroso fug. hamo*, artem, qua insidiantes divitis suis eluserit; nota imago, dueta a piscibus, qui escam amo affixam praerodunt quidem, sed illa praerosa aufugiunt, nec se capi patiuntur. Munera, ab haereditatum captatoribus missa, comparantur eum esca, qua capiuntur pisces. Hinc Martialis. VI. 63. 4. *Munera magna quidem misit, sed misit in hamo, sed misit tanquam escam ad te, tanquam piscem in hamo, capiendum*.

v. 27. *si olim*, si quando, si quo forte tempore; nos *weum irgend einmal*. Sic infra Epist. ad Pisone 386. *Si quid tamen scripseris olim*.

v. 28, 29. *Vivet uter*) *uter tantum locuples vivet sine natis*, homo

Qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
 Defensor: fama civem causaque priorem 30
 Sperne, domi si gnatus erit foecundave coniux.
 Quinte, puta, aut Publi (gaudent praeenomine molles
 Auriculae) tibi me virtus tua fecit amicum:
 Ius anceps novi, causas defendere possum:
 Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te 35
 Contemtum cassa nuce pauperet: haec mea cura est,
 Ne quid tu perdas, neu sis iocus: ire domum atque
 Pelliculam curare iube: si cognitor ipse.
 Persta, atque obdura, seu rubra canicula findet
 Infantes statuas; seu pingui tentus omaso 40
 Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.

ceterum improbus, qui audax meliorem (probiorem) in ius vocat ultro, non iniuria aliqua provocatus, sine ulla causa.

v. 30, 31. *fama civem* cett. At civem, si ei filius aut foecunda coniux erit, licet is tam bona fama quam causa, ex qua litem alicui intendit, sit potior, *sperne*, h. e. defensor ei adesse noli.

v. 32—38. *Quinte, puta, aut Publi* cett. Nexus: divitem senem autem, quem officiis tuis capere et tibi devincto cupis, eiusmodi verbis blandioribus alloquere: Existima, mi Quinte, aut mi Publi cett. *gaud. praeenomine molles auric.*, mollius et suavius ad aures accidere videtur prae nomen, quo familiariter se invicem appellare solent amici atque propinqui. Commode in hanc rem *Gesnerus* attulit locum *Ciceronis* *Epist. ad Fam. l. 9.* . . . quoniamque illi haberent nomen *Publium* (*Clodium*), darent mihi ipsi alium *Publium* (*Vatinium*), in quo possem illorum animos — *repingere* (vicissim pun gere).

v. 34. *Ius anceps*, e quo duplicem sensum elicit callida interpretatio, sive de quo in utramque partem disputatur; hinc supra *Sat. II. 2. 131.* dicitur *vastrum*.

v. 37, 38. *ire domum* cett. Nexus: Postquam eiusmodi oratione propensum tibi reddidisti divitis senis animum, iube eum domum ire et tibi corpori molliter tractando atque recreando securo animo operam dare. — *si cognitor ipse*, ipse partes eius, qui praesens coram iudicibus causam suam perorare debet, suscipe. *Ascon. Ped. Qui defendit alterum in iudicio — cognitor est, si praesentis causam novit ac sic tuetur ut suam.* vid. *Ernest.* in *Clav. Cic. a. v. cognitor* et *Hind.* ad h. l.

v. 39—41. *Persta, atque obdura*, *Ovidius* *Am. III. 11. 7.* molliore numero: *Perfer et obdura.* seu *rubra canicula* cett. Sensus: Sive solis ardor, sive hiemis frigus tibi perferendum est; ad hanc sententiam exprimentiam, ut obiter rideret tumidum poetam, *Furium Bibaculum*, duas

Nonne vides (aliquis cubito stantem prope tangens
 Inquiet), ut patiens! ut amicis aptus! ut acer!
 Plures annabunt thunni, et cetaria crescent.
 Si cui praeterea validus male filius in re
 Praeclara sublatus aletur, ne manifestum
 Caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
 Adrepe officiosus, ut et scribare secundus
 Haeres, et si quis casus puerum egerit Orco,
 In vacuum venias: perraro haec alea fallit.
 Qui testamentum tradet tibi cunque legendum,
 Abnuere, et tabulas a te remove memento:

45

50

ineptas locutiones ex Furii carminibus depromptas risui exposuit; *statuae* enim recens ex ligno, quod solis aestu findi solet, factae ridicule dicuntur *infantes*; et in versu illo Furii, a *Schol. Acr. ex Pragmatica belli Gallici* producto, *Iupiter hibernas eana nive conspuit Alpes*, Iovi aliquid tribuitur, quod a dei maiestate abhorret. Confer Quintil. VIII. 6. 47. Alios quosdam Bibaculi versus putidi tumoris plenos servavit Anl. Gellius XVIII. 44. *Infantes statuas* non disertis quidem verbis Horatius tribuit Furio, sed quum ne unaquidem vocula aliquid de hac inepta locutione monuerit, eam pariter ad poetam, quem nominavit, *Furium*, referendam esse, non sine veritatis specie colligi posse videtur. Nec tamen eos, qui Horatium alium quendam tumidum poetam, tum satis cuique notum, in animo habuisse contendunt, errare dixerim. *Pinguis tentus omaso*, ipsam Furii, adipem prae se ferentis, corporis figuram ridiculam exhibet Horatius. *Sch. Acr. Furius poeta immanis ventris, qui nivem sputum* (sputum) *Iovis dixit. Ideo hoc eius personae dedit, tanquam ipse sputum.*

— Sane, quod Horatius in sequente Furii versu ex *Iupiter fecit Furius*, in hac Furii irrisione videtur lepidissimum.

v. 44. *Plures annabunt thunni* cett. Pro vulgari: Hac arte plures ditiorum senum capies, et sicres tuae crescent; divites senes comparantur cum thunnis, accommodate ad vers. 25, ubi divitiarum insidiatores comparantur cum piscium insidiatoribus. *cetaria*, stagna, piscinae marinae, in quibus capti pisces aluntur; unde etiam dicuntur *vivaria*. cf. supra ad Od. II. 45. 4. et III. 4. 33.

v. 45. *validus male*, imbecillioris valetudinis, *male validus* pro invalidus, ut *male sanus* pro insanus.

v. 46—50. *sublatus aletur*, susceptus educabitur, *ne manif. Caelib. obs. nudet te*, ne nimis apertum, quo vidui senis gratiam captas, obsequium (*nudet te*) artem tuam prodat; *caelebs* tam de eo, qui semper uxoris expertis vixit, quam de eo, qui nunc uxore caret; *leniter*, leni et molli ratione, qua consilium tegitur, suspenso quasi pede *adrepe in spem* (*adrepere in spem* significanter de haeredipetis, unde illi apud

Sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
 Cera velit versu; solus, multisne cohaeres,
 Veloci percurrere oculo. Plerumque recoctus 55
 Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
 Captatorque dabit risus Nasica Corano.
 Num furis? an prudens ludis me, obscura canendo?

nos dicuntur *erbschleichen*), et assequi stude hoc, ut (et) non solum secundus haeres scribaris, (et) sed etiam, si forte accadat, ut filius prius patre moriatur, vacuefactum primi haeredis locum occupes; *primus haeres (universal-erbe)*, in primo testamento versu; *secundus haeres*, cohaeres, cui certa tantum haereditatis summa legatur, in secundo testamento versu scribitur. Sic non opus est, ut in v. 48. pro ut et scribare cum *Heindorfio* legatur uti scribaris. — haec alea, haec ars, hoc ditescendi periculum; — qui alea ludunt, periculum faciant, an possint lucrum facere.

v. 53, 54. *limis rapias*, obliquis oculis raptim legas. *quid prima secundo Cera velit versu*, quid in secundo versu primae tabulae cecratae (ubi tam primus quam secundus haeres scriptus est) scriptum sit. Scholia. Cruq. *prima cera, prima tabula; nam in primae tabulae secundo versu haeredis (immo cohaeredis) nomen continetur. solus, multisne cohaeres*, utrum solus, an eum multis cohaere sis. *Vossius* vertit: *Nur dass du schnell hinsiehst, was die anfangsteil in dem zweiten absatz eigentlich wollt; ob allein, ob mit mehreren theilend?*

v. 55—57. *Plerumque recoctus cett.* Sensus: Non raro enim fieri solet, ut senex callidus, sicuti Coranus, ex

quinqueviro scriba factus, haereditati inhiantem deludat, et sic eum, ut Coranus socerum suum, Nasica, derideat. — Res de Corano et Nasica narratur in sequentibus inde a vers. 62. *Plerumque*, non raro, nonnunquam, ut supra Sat. I. 40. 45. et infra in Epist. ad Pis. v. 14. *recoctus*, vaser, astutus, callidus, experientia prudentior factus, ut apud Catull. LIV. 5. *senex recoctus Fuffitius*. Similiter in Phaedr. Fab. IV. 1. 27. *mus retortidus* non simpliciter est macilentus, pelle corrugata obsitus, sed simul callidus, experientia cautior factus, nam additur: *Qui saepe laqueos, et muscipula effugerat, Proculque insidias cernens hostis callidi*; in vocē igitur sive adiecto *recoctus* latet causa, ex qua senex a corvo hiante se non deludi patiatur; at haec causa tollitur, si *recoctus* pro factus vel refectus contra omnem loquendi usum cum *Heindorfio* et aliis explicueris; immo factus commode ad scriba ex quinqueviro suppleri potest. *quinqueviro*) *quinqueviri* vel coloniis deducendis, vel agris dividendis vel aliis rebus curandis atque administrandis ex civibus Romanis deligi solebant. *corvum hiantem*, similiter haeredipeta apud Catullum LXVIII. 124. *vulturius* vocatur.

v. 58. *Num furis?* cett. Num te, ut vatem, furor agit, an, dum canis obscurum, consulto me ludis?

O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit aut non :
 Divinare etenim magnus mihi donat Apollo. 60
 Quîd tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
 Tempore quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
 Demissum genus Aenea, tellure marique
 Magnus erit, forti nubet procera Corano
 Filia Nasicae, metuentis reddere soldum. 65
 Tum gener hoc faciet : tabulas socero dabit, atque
 Vt legat, orabit : multum Nasica negatas
 Accipiet tandem et tacitus leget ; invenietque
 Nil sibi legatum praeter plorare suisque.

v. 59, 60. *O Laërtiade* cett. Sensus: Non ego te, Vlysse, ludo; quicquid dicam, futurum esse, id fiet; at quicquid dicam, non futurum esse, id non fiet; nam divinandi facultatem magnus Apollo mihi donat. — Elegantissima quidem huius loci est emendatio, quam ab *Illustrissimo Eichstadio* propositam proposuit *Haberfeldius* in *Editis Horatii Carm. T. III. p. 413*. *O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit, aut non Divinare mihi magnus donavit Apollo.* sed cum vox *etenim* deleta et in deletae vocis sedem vox *mihi* transposita, denique vox *donat* in *donavit* mutata sit, nimiam vim Horatio adhibitam esse existimans, in ea, quam dedi, explicatione acquiesco.

v. 61. *tamen*, haec particula inservit transitioni ad aliam rem, ut fere sit: attamen his missis, vel ante omnia nunc ede, quid sibi velit ista fabula; Virg. Eclog. I. 19. *Sed tamen iste deus qui sit, da, Tityre, nobis.* — *fab. rem*, quam *Tiresias* obscure attigerat, *Vlysses* vocat *fabulam*.

v. 62. *iuvenis*, Octavianus; si haec satira, ut putat *Heindorfius*, V. C. DCCXIX — DCCXXI. scripta est,

Octavius tum undetriginta ferme annos natus fuit, in qua quidem aetate recte ille dici poterat *iuvenis* adhuc. — Ceterum mira arte Horatius iam breviter inserit Augusti laudes, quibus vix locum praebitura videbatur haec satira.

v. 63. *ab alto Demiss. gen. Aen.*, qui originem suam ab Augusta stirpe Aeneae repetit. Octavianus enim, a Iulio Caesare adoptatus, factus est consors gentis Iuliae, cuius auctor Iulius vel Asonius, Aeneae filius esse dicitur.

v. 65. *metaentis reddere soldum*, non sine anxia cura de reddendo soldo cogitantis, sive ex avaritia, sive ob rei pecuniariae difficultatem; magis probabile posterius ob vera. 69. — *nequere* aliquid non simpliciter pro *nolle* dicitur, sed adiuncta notione horroris, quo aliquid refugimus, nos eius *grauen* vor *etwas empfinden*. — *reddere soldum* (pro solidum) integram alicuius sortis summam solvere.

v. 69. *praeter plorare*, praeter sortem miseram et deplorandam; hinc supr. Sat. I 10. 91. *iubere aliquem plorare*, *αἰνῶσθαι*. Simplicissimum for-

Illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa 70
 Libertusve senem delirum temperet, illis
 Accedas socius: laudes, lauderis ut absens:
 Adiuvat hoc quoque; sed vincit longe prius ipsum
 Expugnare caput: scribet mala carmina vecors?
 Laudato: scortator erit? cave te roget: ultro 75
 Penelopen facilis potiori trade. Putasne
 Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
 Quam nequiere proci recto depellere cursu?
 Venit enim magnum donandi parca iuventus,
 Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinae; 80
 Sic tibi Penelope frugi est: quae, si semel uno
 De sene gustarit tecum partita lucellum,
 Vt canis a corio nunquam absterrebitur uncto.

tasse: praeter ploratus in funere ciendos.

v. 74. *temperet*, regat, et in manu sua habeat.

v. 73. *vincit*, omnes interpretes explicant: praestat, *ὑπάρχει*, et prius ad *expugnare* referunt; ego prius in accusativo accipio, et hunc locum ita explico: sed, ipsum caput *expugnare* (ipsum senem vel herum blandis artibus capere, captumque temperare), id longe *vincit* et superat prius, priorem rationem, qua te socium dolosae mulieri libertove accedere iussi.

v. 76. *facilis*, commodus, officiosus. *potiori*, tanquam ei, qui tibi praeferendus sit; supra Od. III. 9. 2. *Nec quisquam potior brachia candidae cervici iuvenis dabat*; ubi cf. not.

v. 77. *perduci*) *perducere*, quod alias de lenone, meretrices ad libidinosos perducende, nunc de marito, diviti seni uxoris suae copiam faciente; unde, qui hoc faciunt, dicuntur *perductores*; vid. *Gracv.* ad

Cic. in Verr. I. 42. *tam frugi*; tam proba et casta.

v. 79. *Venit enim* cett. hic versus, licentius a *Beuleio* tractatus, commode, puto, explicari potest sic: Noli mirari de eo, quod a recta via non abducta sit Penelope tua; nam, qui ad eam ventitabant, non erant divites senes, sed iuvenes, qui nondum bona possidentes tam parce vivere debebant, ut magna munera, quibus Penelope tuam a recto cursu depellerent, dare non possent; *iuventus parca donandi magnum* iam non est vere vel studiose parca, sed quae necessitate ad vitam parciam adacta, quibus dona faciat, non habet.

v. 84. *Sic tibi Penelope frugi est*, sic Penelope, quia iuvenes eius castitatem non labefactare poterant magnis donis, proba adhuc et casta mansit.

v. 83. *Vt canis* cett. nunquam a sene illo absterrebitur, sicuti canis

Me sene quod, dicam, factum est: Anus improba Thebis
 Ex testamento sic est elata: cadaver 83
 Vinctum oleo largo nudis humeris tulit haeres:
 Scilicet elabi si posset mortua; credo,
 Quod nimium institerat viventi. Cautus adito:
 Neu desis operae, neve immoderatus abundes.
 Difficilem et morosum offendes garrulus. Vltro 90
 Non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
 Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
 Obsequio grassare: mone, si increbuit aura,
 Cautus uti velet carum caput: extrahe turba
 Oppositis humeris: aurem substringe loquaci. 95
 Importunus amat laudari? donec, Ohe iam!

ab uncto corio semel gustato se nunquam absterri patitur. Veteres igitur iam usi sunt proverbio, quod nunc quoque in Germania non raro repeti solet: *an riemen lernt der und leder kauen*; scilicet canes, cupiditates semel incitatas crescere, exemplo sanos docere debent. uncto, quod madet oleo vel adipe.

v. 84. *improba*, non ad vetulae mores, sed ad festivum eius ingenium, sive ad mandatum, ingeniose in testamento ab ea extogitatum, referendum; apud nos quoque non sensu proprio, sed in eo nonnunquam aliquis vocatur *gottlos*.

v. 87. *Scilicet si posset*, eo scilicet consilio, num forte posset.

v. 88. *Cautus adito*, idem, quod v. 48. *leniter adrepe*.

v. 89. *neve immod. abundes*, sc. opera, neve sis in hac opera nimius (ut ille, qui viventi vetulae nimium institerat), nos aber übertriebe es nicht.

v. 90. *difficilem*, fastidiosum.

v. 91. *Vltro non etiam sileas*, nec tamen sileas data opera, sive consilio.

—*comicus*, in comoedia adumbratus.

v. 92. *capite obstipo*, ad terram inclinato; expressum est *σχημα* hominis servili verecundia adstantis, et, quid iubeatur, expectantis. — *multum metuenti*, multam verecundiam prae se ferenti; *metuere* passim pro vereri, praecipue de servis. Cic. de Senect. c. 44. *metuebant servi*, *verebantur liberi*, *carum omnes habebant*.

v. 93. *Obsequio grassare*, dum quovis obsequii genere placere studes, procede et perge ad metam propositam, sc. ad divitiis senis animum tibi concillandum.

v. 95. *aurem substringe loquaci*, si est loquax, *substrictas*, h. e. arrectas aures loquaci accommoda; *aures substringere* iam est, aures ad aliquid accuratius percipiendum eorum et aliorum animalium more sursum trahere, h. e. arrigere, vel, quod supra Od. II. 49. 4. dicitur *aures acuer*, nos *die ohren spitzen*.

v. 96—98. Sensus: si, ut homo importunus (molestus enim et inc-

Ad coelum manibus sublatis, dixerit, urge, et
 Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
 Cum te servitio longo curaue levârit,
 Et certum vigilans, Quartae esto partis Vlysses, 400
 Audieris, haeres: ergo nunc Dama sodalis
 Nusquam est? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
 Sparge subinde: et, si paulum potes illacrimare. Est
 Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
 Permissum arbitrio, sine sordibus exstrue: funus 405

ptus est, qui praesens laudes suas audire cupit), a te laudari avert, cumula et obrue eum tam diu laudibus, donec, sublatis in caelum manibus, *Ohe iam satis est, dixerit; manus ad caelum tollere solemus, cum insignis alicuius rei admiratione percellimur. Dives senex, qui inducitur, quamvis, dum laudes suas audit, virtutum suarum admiratione ita percellitur, ut manus ad caelum tollat, tamen laudatorem, tanquam in celebrandis ipsius laudibus nimium, tacere (non serio, sed simulante) inbet. — en egregie adumbratam eiusmodi vani hominis imaginem! Ohe iam! ut supra Sat. I. 5. 42. Ohe iam satis est! urge et cett. eleganter pro vulgari: persequere et imple vanum hominem ventosis laudibus; — lepide laudator, qui vanas laudes spargit vel adflat, cum vento, laudatus, qui vanas laudes recipit et iis intumescit, cum utre, cui ventus immittitur, comparatur.*

v. 99—403. *Cum te servitio levârit, Sensus et nexus: Quodai vero senex mortuus fuerit, et tu, non somnians de haereditate, sed re vera vigilans audieris haec: Vlysses quartae partis haeres esto, tum sparges subinde eiusmodi sermones: « Ergo sodalis*

meus Dama nusquam in hac terra amplius reperitur? unde alium mihi tam fortem et fidelem parabo? — et, si paulum potes illacrimare, illacrima. — *Audieris, non ex ore moribundi (statim enim subiungitur: sparge subinde: Ergo nunc Dama sodalis Nusquam est?) sed aperto testamento. — unde mihi, supple: sumam, exquiram, parabo, inveniam. — Heindorfius, posita post potes distinctione, illacrimare pro imperativo accipit, laudato exemplo Ciceronis (de Nat. D. III. 33.), illacrimari in forma deponentis nisi. Equidem vero post illacrimare recte imperativum illacrima suppleri posse existimo. Nam in sermonibus, qui familiariter miscentur, verbum aliquod, ut saepe apud Terentium, data opera nec sine vi aliqua reticere solet, quod a quovis facile suppleri potest, uti modo in versu praecedente verbum aliquod, a quo pendent accusativi fortem et fidelem, supplendum erat.*

v. 404. *Est Gaud. prod. vult. celare (est, est),* licebit lacrimando (tu poteris lacrimando) animi laetitia de haereditate in vultu expressam occultare.

v. 405. *sine sordibus, sine sordida avaritia; splendide igitur et magnifice*

Egregie factum laudet vicinia. Si quis
 Forte cohaeredum senior male tussiet, huic tu
 Dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
 Emor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
 Imperiosa trahit Proserpina: vive valeque. 410

SATIRA VI.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
 Hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
 Et paulum silvae super his foret: auctius atque
 Di melius fecere. Bene est! nihil amplius oro,
 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis. 5

v. 407. *male tussiet*, mala tussis enim non raro propinquae mortis index est; *mala tussis* apud Catull. XLIV. 7. nos quoque *ein böser husten*.

v. 405—409. *huic tu Dic—addicere*. Sensus: huic tu dic, te, sive ille fundi, sive domus ex tua haereditatis portione emor esse velit, (*gaudentem*) prompto paratoque animo (nos mit *vergnügen*) ei vilissimo pretio addicere velle. Eiusmodi emtio, quae reapse erat donatio, oblato nummo (sestertio) rata et firma fiebat. vid. *Beutl.* supra ad Sat. I. 4. 44.

v. 410. *Imperiosa Proserpina*, Vmbrae scilicet ex Orco in lucem emissae ex imperio saevae Proserpinae dicta hora in Orcum redire debebant.

SATIRA VI.

Horatius, cum ei contigisset, quod maxime in votis habuerat, modicus ager, hortus et paulum silvae, se

nunc, quae ad vitae iucunditatem spectent, habere omnia, grato animo proficitur. Decantat igitur in hoc carmine laudes vitae rusticae, et causas, ex quibus vita rustica longe urbana sit iucundior, ante oculos ponit.

v. 4—3. *modus agri non ita magnus*, cuius ambitus non magnae, sed exiguae mensurae est. *iugis aquae*, iugiter fluentis, perennis aquae, ut infra Epist. I. 45. 47. sic *iugis aqua* de aqua fontana, apud Sall. in Iug. cap. 90. *Super his*. Schol. Cruij. *insuper, praeterea*; sed fortasse: super horto, tecto et fonte; villa enim Horatii in agro Sabino sita fuit in valle montibus cincta; hinc v. 46. *Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi*, et infra Epist. I. 46. 5. *Continui montes, nisi dissociantur opaca Valle*.

v. 5. *Maia nate*, Mercurius enim (*parens tyrae curvae* supra Od. I. 40. 6.) praesidio suo poëtas fovet, unde poëtae supra Od. II. 47. 30. *viri Mer-*

Si neque maiorem feci ratione mala rem,
 Nec sum facturus vitio culpave minorem;
 Si veneror stultus nihil horum: « O si angulus ille
 Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
 O si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,¹⁰
 Thesauro invento qui mercenarius agrum,
 Illuc ipsum mercatus, aravit, dives amico
 Hercule; » si, quod adest, gratum iuvat, hac prece te
 Pingue pecus domino facias, et cetera, praeter (oro,
 Ingenium, utque soles custos mihi maximus adsis.¹⁵
 Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,

curiales vocantur. Idem ut dator *bonorum inperatorum* (δῶτωρ ἰσῶν, κρηδῖος) colitur. propria de iis, quorum usus et fructus nunquam imminuitur, quae manent et durant, quae sunt perpetua. Virg. Aen. VI. 872. propria haec si dona fuissent, ubi plura de hac voce proprius significatione exempla dabit Cerdä.

v. 6, 7. Si neque cett. si neque foedo lucrandi genere rem meam augere et amplificare studui, neque eam vitii h. e. turpis luxuriae culpa imminuum atque profundam.

v. 8—15. Si veneror cett. Sensus: si non sum unus horum hominum, stulte ita precantium: « O si angulus ille vicini agri ad meum accedat, quem nunc angulus illa contra normam aequalis longitudinis deformat! O si qua sors urnam argenti mihi monstret, ut illi mercenario, qui thesauro, Hercule favente, invento dives factus illum ipsum agrum, quem mercenarius aravit, mercatus est; si grato animo iis, quae possideo, contentus vivo; oro te hac prece, ut mihi domino pecus quidem pingue facias, et cetera, quae in agris pinguescere debent, sed non

meum ingenium, quod pingue esse nolo; et ut maximus mihi, ut soles, Mercuri, custos adsis. veneror, precor. Livius VIII. 9. Iane, Jupiter, cett. vos precor, veneror, veniam peto feroque, uti populo Romano — prospere. cf. Briasson. de Formul. l. p. 74.

v. 10. O si fors quae, pro si quae fors; exempla vid. apud Heind.

v. 13. amico Hercule, dum ei faverebat Hercules, divitiarum dator, κλυτοδοτῆς. Schol. Acr. Ideo quia (Hercules) thesauris praesent, et mit, qui eundem incubonem (qui thesauro, quem eustodit, incubat) esse velint, unde putant, quod et res rustica in tutela sit eius (rem rusticam quoque in eius tutela esse). gratum, me, grati animi hominem, eleganter pro simplici me.

v. 15. praeter ingenium, ludit in voce pingue, primum proprie de corpore, deinde per translationem de ingenio posita; ingenium pingue est tardum, hebes et ineptum, quia corpus quoque pingue tardum et rebus agendis ineptum est. Similiter fere homo obesae naris.

v. 16. Ergo ubi cett., quodsi igitur votorum meorum compos et sorte

(Quid prius illustrem satiris Musaque pedestri?)
 Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster
 Auctumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
 Matutine Pater, seu Iane libentius audis, 20
 Vnde homines operum primos vitaeque labores
 Instituunt, sic dis placitum, tu carminis esto
 Principium. Romae sponsorem me rapis. Eia,
 Ne prior officio quisquam respondeat, urge!
 Sive aquilo radit terras, seu bruma nivalem 25

mea contentus celi. *et in arcem*, per *arcem* designavit Horatius villam suam, tanquam *locum perfugii*, ubi poëta a vitae urbanae molestiis, curis et negotiis remotus in tuto vivebat.

v. 17. *Quid prius celi*, recte hunc versum parentheseos signis inclusit *Genius*; Horatius sensu memoratae felicitatis, qua sibi ex urbe in villam suam secedere liceat, percussus, sibi temperare non potest, quin media in oratione hanc sententiam interponat: « Quam tandem rem hac rusticationis meae felicitate prius carmine celebrem! » *Satiris Musaque pedestri*, pedestri sermonum meorum Musa. — Musa *tyrica* curru vehitur; *tragica* cothurno nixa incedit; *satirica* nudis pedibus ambulat.

v. 18. *mala ambitio*, molestum gratiae captandae studium. *plumbeus*, quia *Auster*, omnia essicans (*Sirocco*) homines reddit *plumbeos* h. e. inertes.

v. 19. *Auctumnusque gravis*, valetudini ob aëris gravitatem infestus. supra Od. III. 23. 8. *auctumni grave tempus*, ubi cf. not. *Libitin. quaest.* *acerbae*, quia auctumnus ob multa hoc anni tempore funera Libitinae, in cuius templo ad mortuorum sepulturam necessaria aut vendebantur,

aut locabantur, quaestus, sive quaestuosus (*einträglich*) fuit.

v. 20—22. Nexus orationis: In urbe a prima diei luce infinita officiorum negotiorumque genera modo huc modo illuc me rapiunt triduntque. — Horatius igitur iam matutina in urbe negotia narraturus, in rei narrandae principio, uti fere poëta epicus Calliopen vel aliam Musam, significanter *Matutinum Patrem, Ianum*, invocat; — *Ianus Matutinus* dicitur, quia eius favori non uniuscunque anni tantum, sed etiam uniuscunque diei principium et incepta commendabantur; *pater*, ut infra Epist. I. 16. 59. *seu Iane libentius audis*, cumulant poëtae dei, quem laudant, nomina, supra Carm. Saec. v. 15. *Sive tu Lucina probas vocari, sive Genitalia*. Vnde, cuius favore.

v. 23. *Rom. sp. me rapis*, *Ianus* dispartientem quasi et assignantem cuique diurnos labores appellare pergit: Si in urbe versor, mane statim me sponsorem in forum prope-rare iubes; *eia*, ais, *urge*, ne quis te prior huic officio satisfaciatur; *eia—urge*, idem est, quod Virgilius Aen. IV. 569. dicit: *Eia age, rumpe moras*.

v. 25, 26. *radit*, significanter pro vulgari perflat; nam dum *Auster* terras perflat, sordes abradendo eas quasi

Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
 Postmodo, quod mihi obsit, clare certumque locuto
 Luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
 Quid tibi vis, insane, et quam rem agis improbus? ur-
 Iratis precibus. Tu pulses omne, quod obstat, (get
 Ad Maecenatem memori si mente recurras. 34
 Hoc iuvat, et melli est, non mentiar. At simul atras
 Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
 Per caput et circa saliunt latus. Ante secundam
 Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras. 35

polit, purgat et exsiccatur. Supra Epod. 16. 55. ut neque largis Aquosus arva radat (inundatione abradat, deterat) imbribus. bruma Int. d. gyr. trahit, bruma dies, quibus terra nive contegitur, contrahit, contractiones et breviores reddit; gyro interiore, minime, brevissimo. Aratus apud Ciceronem de Nat. D. II. 41. de Cynosura: Nam cursu interiore brevi convertitur orbe. Et sic gyrus in circo, metae proximus, dicitur interior.

v. 27, 28. Sensus: Postmodo, ubi clara voce et certa fide promisi, quod mihi damno esse possit (sponsio enim damno est sponsori, si ei vere praestandum est, quod se pro aliquo praestare velle promisit), redeunti mihi e foro luctandum est in turba hominum, visubinnendo eos, qui tarde procedunt.

v. 29, 30. Iam unus ex iis, per quos cubito viam mihi feceram, (orget iratis precibus) irato pectore eiusmodi opprobriis me insectatur: Quid vis, insane cett. improbus, significatio huius vocis, quae late patet, accommodanda est rei, de qua sermo est; iam improbus est importunus. — tu pulses cett., tu velis vel ausis omnes in via tibi obstantes pulsare (nos du mochtet wolld gern alles aus dem

wege stossen), quoties tibi domus Maecenatis, semper animo tuo obversantis, celeri cursu repetenda sit.

v. 32—34. Hoc iuvat cett. nihil sane, fateor, contingere mihi potest hoc ad Maecenatem reditu iucundius, nihil dulcius. atras Esquilias, in Maecenatis aedes, sitas in atris Esquilias. Esquiliae dicuntur atrae, quia antea commune sepulcrum plebi, ut Noster loquitur supra Sat. I. 8. 40. ibi steterat; aliena, pro aliis suscipienda. Per cap. et circa sal. latus, me obstruunt et premunt, vel, ut Terentius loquitur, circumvallant. — per caput salire est, quod nos dicimus durch den kopf laufen.

v. 35—39. Ante secundam, apud nos gegen sieben uhr. Roscius orabat — cogita, servum aliquem Iloratio sub eius in domum Maecenatis adventu iam referre, qui adfuerint in eius absentia, et quid precibus ab eo impetrare voluerint. Puteal (proprie putei operculum), murus, qui puteum cinsisse videtur, in formam quadrati, vel in formam altaris exstructus, uti puteal Libonis in nummis expressum conspicitur apud Lambinum. Fuerunt autem Romae in foro duo putealia, ut docet Salmas. ad Solin. p. 802., alterum in Comitio,

De re communi scribae magna atque nova te
 Orabant hodie meminisses, Quincte, reverti.
 Imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.
 Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit et instat.
 Septimus octavo propior iam fugerit annus, 40
 Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
 In numero, duntaxat ad hoc; quem tollere rheda
 Vellet iter faciens, et cui concedere nugas
 Hoc genus: Hora quota est? Threx est Gallina Syro par?
 Matutina parum cautos iam frigora mordent: 45

ubi ius dicebat Praetor, alterum ad
arcum Fabianum, a Scribonio Libone
 iussu senatus excitatum, ubi foenp-
 ratores convenire, et foenus exercere
 solebant; Ovid. de Rem. Am. 564.
 vid. quos laudat Ernest. in Clav. Cic.
 s. v. *puteal*: ad posterius, quod Infra
 Epist. I. 49. 48. plenius *puteal Libonis*
 dicitur, respexit iam Horatius, ubi
 Roscio in re pecuniaria adesse de-
 debat.

v. 36. *de re communi*, ad omnes
 scribas pertinente; *reverti*, ac. in
 decurias scribarum, ut commune
 cum iis *de re magna et nova* consilium
 caperes. Horatius enim ipse fuit scriba,
 et quidem *Quaestorius*; de honestate
scribarum publicorum, in decurias de-
 scriptorum, et mercedem ex aerario
 accipientium vid. Ernest. in Clav.
 Cic. s. v. *scriba*.

v. 38. *Imprimat his* cett. porrigit
 alius Horatio tabellas, rogans, ut eas
 a Maecenate consignandas curet. —
 Maecenas enim nomine Augusti, a
 quo annulum signatorium acceperat
 (vid. Heind.), tabellis sigillum im-
 primere, sive eas consignare solebat.

v. 39. *Dixeris*, pro si dixeris, et
 hoc pro si ego dixerim: *experiar*, pe-
 riculum faciam, num satisfieri possit

tuis precibus; nos *ich will machen*,
ob es geht.

v. 40. *Septimus octavo* cett. elegans
 versus pro vulgari: iam octo ferme
 anni praeterlapsi sunt; *fugerit*, nisi
 fallor, fugit; nos *es werden nun wohl*
beinahe acht jahre verflossen seyn.

v. 42. *duntaxat ad hoc, quem* cett.
 eo tantum consilio, ut essem, quem
 iter faciens, rheda secum tolleret,
 sive quem, cum rheda vectus iter
 faceret, comitem sibi adiungeret; sic
 apud Livium XLI. 3. *equites dicuntur*
pedites in equos secum tollere.

v. 44. *Hoc genus*, eiusmodi, exempli
 causa. *Threx est Gallina Syro* par?
 num gladiator Gallina corporis vi-
 ribus et agilitate par est gladiatori
 Syro? Plura fuerunt gladiatorum ge-
 nera; *Threcoi* (Θρηκις) ab armis
 Thraciis ita dicti; *Samnites*, ab ar-
 matura Samnitica; *Mirmillones*, ab
 insigni piscis cuiusdam (tui nomen
 fuit *μάρμαρος* vel *μάρμυρος*), cuius
 imaginem gerebant in galea. Iam
 vero cum *Threcoi* praecipue componi
 solerent cum *Mirmillonibus*, *Syrus*
 fuisse videtur *Mirmillo*.

v. 45. *parum cautos*, qui contra
 frigus non veste crassiore se munit,
 is parum sibi cavet. *mordent*) mor-

Et quae rimosa bene deponuntur in aure.
 Per totum hoc tempus subiectioni in diem et horam
 Invidiae. Noster ludos spectaverat una,
 Luserat in campo; Fortunae filius! omnes.
 Frigidus a Rostris manat per compita rumor; 50
 Quicumque obuius est, me consulit: O bone (nam te
 Scire, deos quoniam propius contingis, oportet),
 Numquid de Dacis audisti? Nil equidem. Vt tu
 Semper eris derisor! At omnes di exagitent me,
 Si quicquam. Quid? militibus promissa Triquetra 55

dere, non tantum, ut *urere*, *adurere*, de vehementiore frigore, sed etiam de vehementiore solis aestu, ut infra Epist. I. 8. 5.

v. 46. *bene*, secure; sermo est de rebus nullius momenti, quae securo animo et sine omni cura deponi possunt in *aure rimosa*, h. e. pervia, quae tribuitur homini, qui, quae audit, temere effutit; in animo habuit Horatius notissimum illud Terentii (Eun. I. 2. 25.) *Plenus rimarum sum, huc atque illuc perfluo*. — *auribus rimosis* opponuntur *aures tuta* supra Od. I. 27. 47.

v. 47—49. *Per totum hoc* cett. h. l. ego interpretor sic: Ab eo inde tempore in diem et horam magis magisque expositus fui invidiae; si Maecenas una mecum ludos spectaverat, vel una mecum in Campo Martio luserat, et sic singularem mihi favorem probaverat, tum omnes: *Horatius Fortunae est filius*, clamabant. — Recte Maecenas ab Horatio simpliciter vocari poterat *Noster*, non ideo tantum, quod Maecenas Horatium in numero suorum habere corperat (v. 41), sed etiam, quod is, qui nobis favet, simpliciter *Noster* appellari solet; ut ipsi dii nostri, qui nobis, tui, qui

tibi, mei, qui mihi favent, dicuntur; vid. Burmannus ad Ovid. Trist. IV.

4. 23. — Ad *spectaverat* et *luserat* suppleri debet particula *si*, ut mox versu sequente ad *manat*, et sexcenties alibi.

v. 50. *Frigidus*, qui frigus et horrorem incutit, h. a. tristior, v. e. de Dacis rebellantibus, de funesto proelio aliquo cett. a *Rostris*, ob maximam hominum ibi convenientium frequentiam.

v. 52. *deos*, Maecenatem et Augustum.

v. 54. *derisor*, qui, quod scit, se nescire ait, et hac dissimulatione alios ludit (*εἰρων*), ut infra Epist. ad Pis. v. 453. *At omnes di exagitent me*, formula iurandi, *me exagitent*, me insectentur, persequantur, vexent, pro vulgari perdant.

v. 55. *si quicquam*, sc. audivi. — *Quid? militibus* cett. Caesarne praedia militibus promissa in Sicilia an in Italia daturus est? Respicitur, ut probatum ivit Bentleius in Praef. ad Horat. s. fin., agrorum divisio, quae, Sexto Pompeio in fratre Siculo victo V. C. DCCVIII. et Lepido ad deditionem adacto, DCCXXI. facta est. *Triquetra* Schol. Cruq. *Sicilia*, quod in

Praedia Caesar an est Itala tellure daturus?
 Iurantem me scire nihil, mirantur, ut unum
 Scilicet egregii mortalem altique silenti.
 Perditur haec inter misero lux, non sine votis:
 O rus, quando ego te adspiciam? quandoque licebit,
 Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis ⁶¹
 Ducere sollicitae iucunda oblivia vitae?
 O quando faba Pythagorae cognata, simulque
 Vincta satis pingui ponentur oluscula lardo?
 O noctes coenaeque deum, quibus ipse meique ⁶⁵
 Ante Larem proprium vescor, vernasque procaces
 Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,

tres partes seu promontoria diducta est, Graece Trinacria, a tribus promontoriis, Pachyno, Lilybaeo et Pe-loro.

v. 57. *unum*, prae aliis omnibus; vid. *Benl.* infra ad Epist. ad Pis. v. 32.

v. 59. *misero*, elegantius pro mihi. — *non sine votis*, iis scilicet, quae sequuntur.

v. 61. *somno*, sc. securo, qui non officii in urbe subeundis interrumpitur; *inertibus horis*, noli horas inertes referre ad ignavum otium et desidium, cui Horatius in agro indulgere voluerit, sed ad vitam, qua Horatius in villa sua non aliis, sed sibi tantum vivebat. Tibull. I. t. 5. *Me mea paupertas vitae traducat iuncti.*

v. 62. *ducere*, imbibere, et quidem pleno haustu. conf. supra ad Od. I. 47. 22. *oblivia*, Horatius cogitasse videtur de *Lethe*, e quo advenientes Umbræ apud Virg. Aen. VI. 714. *securos latices et longa oblivia potare* dicuntur; supra Epod. II. 38. post

enarratas vitae rusticae iucunditates: *Quis non malarum, quas amor curas habet, Haec inter obliviscitur?*

v. 63. *faba Pythagorae cognata*, inter causas, e quibus Pythagorae disciplinae addicti *fabis* abstinere debeant, affertur quoque haec, quod Pythagoras *fabas* ad animarum mortuorum receptacula retulerit. Schol. Cruq. *dubitabat enim Pythagoras, an in eo corpore (faba) lateret anima patris sui, an alterius propinqui, qua de re ridet eum Horatius et eius sequaces (discipulos);* iocose certe huius rei respectu habito Horatius *fabas* vocat *Pythagorae cognatas*.

v. 65. *meique*, familiares, vicini, vernae.

v. 66. *procaces*, lascivientes, verniles iocos miscentes. Supra quoque Epod. 2. 66. ad iucundos in agro ad aspectus referuntur *positi vernae circum residentis Lares*.

v. 67. *libatis dapibus*, adesis a domino, quarum reliquias vernae inter coenam et post coenam comedeant. — *Prout* una syllaba pronuncian-dum.

Siccat inaequales calices conviva solutus
 Legibus insanis, seu quis capit acria fortis
 Pocula, seu modicis uvescit laetius. Ergo 70
 Sermo oritur non de villis domibusve alienis,
 Nec, male necne Lepos saltet; sed, quod magis ad nos
 Pertinet et nescire malum est, agitamur: utrumne
 Divitiis homines, an sint virtute beati?
 Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos? 75
 Et quae sit natura boni, summumque quid eius?
 Cervius haec inter vicinus garrit aniles
 Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arelli
 Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim
 Rusticus urbanum murem mus paupere fertur 80
 Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
 Asper et attentus quaesitis, ut tamen arctum
 Solveret hospitii animum. Quid multa? neque ille

v. 68. *inaequales*, sive grandiores, sive minores.

v. 69. *Legibus insanis*, quibus computationis rex sive modimperator (vid. supra ad Od. I. 4. 48.) compotiores praescriptum cyathorum numerum uno tenore exhaustire inebat; conf. supra ad Sat. II. 2. 123. *acria pocula*, proprie, qui fortiter potant, dicuntur *acres potiores*, ut infra Sat. II. 8. 36. nos *starke drinker*, idem igitur nunc *poculis*, quod potioribus, tribuitur.

v. 70. *uvescit*, uvidus (*ὕψος*) est, madet, conf. supra ad Od. II. 19. 48.

v. 72. *Lepos*. Schol. Cruq. nomen insignis saltatoris, Caesari grati, *Archimimi*, qui sic appellatus est, quod iuvande et molliter saltaret.

v. 75. *usus*, utilitas; *rectum*, virtus, honestas.

v. 77—79. *Cervius haec inter celi*. Et dum haec de rebus ad nos pertinentibus familiariter disputamus,

Cervius, vicinus, aniles fabellas (*ex re*) rei, de qua loquimur, accommodatas, interserit. Nam si quis exempli causa Arelli opes laudat, ignorans, quanta cum divitiarum possessione coniuncta sit sollicitudo, sequentem fabulam narrat. *Arellus* in vicinitate fuisse videtur homo dives, et, ut omnes fere divites, de secura opum suarum possessione admodum *sollicitus*; tota enim fabula referenda est ad sollicitudinem, qua misere cruciantur divites.

v. 81. *paupere cavo*) *cavus*, vel *cavum* de latibulo naris, ut infra Epist. I. 7. 33. de latibulo nitedulae. *paupere*, ut infra Epist. I. 40. 32. *sub paupere tecto*.

v. 82. *Asper*, vitae asperae et durae adsuetus. *ut tamen arct. Solv. hosp. an.*, hac tenus tamen, ut animi arctis rebus intentum hospitii officii aperiret.

Sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
 Aridum et ore ferens acinum semesaque lardi 85
 Frusta dedit, cupiens varia fastidia coena
 Vincere tangentis male singula dente superbo:
 Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
 Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
 Tandem urbanus ad hunc: Quid te iuvat, inquit, amice,
 Praerupti nemoris patientem vivere dorso? 91
 Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
 Carpe viam, mihi crede, comes, terrestria quando
 Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
 Aut magno aut parvo leti fuga. Quo, bone, circa, 95
 Dum licet, in rebus iucundis vive beatus;
 Vive memor, quam sis aevi brevis. Haec ubi dicta
 Agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde

v. 84. *neque ille Sep. cie. n. lon. invid. avenae*, plenius ad vulgarem loquendi rationem dixisset: «neque ille hospiti invidi ciceris et avenae fructum » sed usus est forma Graeca: *φθονεῖν τιμὴ τυροῦ*. vid. *Heind.*

v. 87. *male* referunt ad *tangentis*, ut sit: *vix tangentis*; equidem iunxerim *male superbo*, h. e. admodum superbo, ut *Sat. praeced. v. 107. male tussire*, et *Sat. I. 3. 45. male parvus*, ubi conf. not.

v. 88. *pater ipse domus*, lepide mus rusticus iam ut hospes muris urbani *pater domus* (paterfamilias, herus) vocatur; *palea in horna*, nuper demum in huius anni messe collecta, recente.

v. 89. *Esset, comederet*; *ador*, nos *dinkel*, *spelt*; *lolium* (bromus), nos *lolch*. *relinquens*, reserans hospiti.

v. 91. *patientem* (*καταποῦντα*), sc. vitae asperae et durae sortem; *pui*, non raro omissa re, quam quis

patitur, vel de qua sermo est. *Ovid. Amor. I. 14. 13. At, si passa fores*, sc. crines a natura tibi datos; ubi vid. *Burm. et ad Lucan. V. 313.*

v. 93. *mihi crede, ego suppleo te*, ut sit: *trade te meae fidei meoque praesidio. terrest. quando Mort. an. viv. sort.*, quandoquidem ii, qui in terris vivunt, mortales animas sortiti sunt. Lepide mus urbanus, proposita Epicureorum opinione, *animum cum homine mori et interire*, murem rusticum ad arripiendos iucundioris vitae fructus exhortatur; sic *Voluptas* apud *Sil. Ital. XV. 45.* ad *animum P. Corn. Scipionis Africani* sibi conciliandum, *Umbra non sensuram esse, quid gesserit*, ait.

v. 95. *aut magno aut parvo*. *Propert. III. 20. 25. Sed tamen huc omnes, huc primus et ultimus ordo.* cf. *supra ad Od. I. 4. 13.*

v. 98. *pepulere*, moverunt; *Cicero de Fin. II. 10. At ille pellit, permulcet senum voluptate*; sic passim sim-

Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
 Moenia nocturni subrepere. Iamque tenebat ¹⁰⁰
 Nox medium coeli spatium, cum ponit uterque
 In locupleti domo vestigia; rubro ubi cocco
 Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
 Multaque de magna superessent fercula coena,
 Quae procul exstructis inerant hesterna canistris. ¹⁰⁵
 Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 Agrestem; veluti succinctus cursitat hospes,

plex verbum *pellere*; vide inprimis *I. Fr. Gronov.* ad Liv. III. 30. § 4. p. 660. in edit. *Drakenb.*

v. 99—101. *Urbis av. Moen. subrepere*, itinere peractum mures urbem adeundi subiret cupiditas, latenter noctu subter moenia arripere coeperunt. *nocturni*, nocturno tempore; ut *nocturnus lupo* apud Virgil. Georg. III. 537., et *vespertinus urus* supra Epod. 46. 51. *Iamque tenebat Nox med. spat.* lepide Horatius in re levi ad epici poetæ sublimitatem exurgit. Nox apud poetâs post solis occasum ab Oriente surgit et curru vecta per coelum Solis vestigia legit; vid. *Heynii* ad Virgil. Aen. II. Excurs. II.

v. 102. *In locuplete domo* domus locuples opponitur pauperi cavo in v. 80. *vestigia*, pedes; Catull. LXIV. 162. *Candida permulcens liquidis vestigia lymphis*, ubi vid. notata. — *cocco* coccaum, est ex opinione veterum granum, respice autem vermiculus (*Coccus Illici* L.) inhaerens cortici arboris e genere quercus (*quercus coccifera*, *Q. Ilex* L.) Hos vermes conglomeratos (qui Franco-gallis *vermillon*, nobis *hermes*, *scharlachbeere* vocantur) ramis abradunt, et inde parant colorem coccineum, qui quidem, quia propius accedit ad

colorem purpureum, poni fere solet pro *purpureo*; certe eadem vestis stragula, quae iam *cocco tincta* dicitur, paulo post in v. 106. est *purpurea*.

v. 103. *canderet*, fulgaret, splenderet; *candere* proprie de fulgore, quo rutilat ignis, vel de candore, quo lucet *ebur*. Catull. LXIV. 45. *candet ebur solis*.

v. 105. *procul exstructis*, explicant: in altum exstructis: sed exemplum, ubi *procul* pro *in altum* dictum sit, deest. Immo *procul* iam est: non ita *procul*, scilicet a mensa, ubi coenatum fuerat, ideoque pro in propinquo; plane ita *procul* apud Virgil. Eclog. VI. 46. *Serta procul tantum capiti delapsa iacebant*, Aen. X. 835. *Procul* (iuxta, in propinquo) *aerea ramis Dependet galea*. *exstructis*, ob magnam reliquorum ferculorum, quae servantur in canistris, copiam, ut *mensa exstructa*, in qua splendide disposita est magna epularum copia.

v. 106. *mus rusticus*, qui ante porrectus iacuerat in horna palea, cubat nunc in veste purpurea. Sane in hac vitae urbanae, qua nunc gaudebat *mus rusticus*, descriptione non sino animi voluptate contendeat singula cum singulis, quibus antea vita eius rustica adumbrata est.

Continuatque dapes, nec non verniliter ipsis
 Fungitur officiis, praelambens omne, quod affert.
 Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque 110
 Rebus agit laetum convivam: cum subito ingens
 Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 Currere per totum pavidi conclave, magisque
 Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
 Personuit canibus. Tum rusticus: Haud mihi vita 115
 Est opus hac, ait, et valeas: mē silva cavusque
 Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATIRA VII.

Iamdudum ausculto, et cupiens tibi dicere servus
 Pauca, reformido. Davusne? Ita. Davus, amicum
 Mancipium domino, et frugi, quod sit satis; hoc est,

v. 108, 109. *Continuatque dapes*, continenter, uno tenore alias atque alias dapes apportal. *verniliter ipsi. Fung. offic.*) *ipsis*, ipsis, quibus vernae fungi solent, fungitur officiis; *praelambens*, non raro enim vernae cibos, quos apponunt, praelambere solent. Pro *praelambens* duorum codd. auctoritate Bentleius dedit *praelibans*; cibi certe a convivatore *praelibari* solebant in urbanis conviviis.

v. 110, 111. *cubans*, cubando pelliculam curans. *bonisque rebus*, et rerum bonarum fructu, constitutus quippe in rebus prosperis. *agit laetum convivam*, partes laeti convivae agit, laetum convivam se praebet.

v. 114. *Molossis canibus*, cf. supra ad Epod. 6. 5.

v. 117. *ervo*, leguminis quodam genere: *tenui ervo*, ad tenuem victum ervi.

SATIRA VII.

Davus, servus, quem Horatius pro libertate, die Saturnalium servis concessa, paulo audacius secum loquentem inducit, sapientiae praecepta ad levem et instabilem hominum animum spectantia, quae Crispini philosophi ianitorem secum communicasse ait, in hac Satira exponit, simulque in herum eiusque vitia liberius invehitur.

v. 1—4. *Iamdudum ausculto*, cett. Finge tibi Horatium ad se vocasse servum suum Davum; — audit Davus, respondens: Iamdudum aurea ad voces domini me vocantis arrigo; nam cupio pauca (sc. rectoris vitae praecepta) tibi referre, sed, quia servus sum, id facere reformido. Tunc Davus, servus meus? Sane ego

Vt vitale putes. Age, libertate Decembri,
 Quando ita maiores voluerunt, utere: narra. 5
 Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urget
 Propositum: pars multa natat, modo recta capessens,
 Interdum pravis obnoxia. Saepe notatus
 Cum tribus annellis, modo laeva Priscus inani.
 Vixit inaequalis, clāvum ut mutaret in horas; 10
 Aedibus ex magnis subito se conderet, unde
 Mundior exiret vix libertinus honeste:
 Iam moechus Romae, iam mallet doctor Athenis

Davus, servus tuus; nam ego dominum meum amo, et, quantum satis est, bonae frugis servus sum, ita quidem, (ut *vitale putes*) ut credere possis, me non ante diem moriturum esse. (Ante diem enim mori putabantur optimi quique et praestantissimi; Ovid. Amor. II. 6. 39. *Optima prima fere manibus rapiuntur avaris*; locosa igitur modestia Davus bonus tantum servus, non optimus, videri vult). — Sic mihi in huius satirae principio, de quo a *Bentleio*, qui hanc cum praecedente satira in unam conglutinare volebat, et ab aliis interpretibus multum disputatum est, omnia bene sibi respondere videntur.

v. 4, 5. *Libert. Decemb.* — *utere*, utere, quae servis mense Decembri, Saturnalibus, dari solet, libertate. Schol. Acron. *Habeas licentiam et libertatem dicendi quae velis*, quia Saturnalibus libertas servis concedebatur, et omnes exaequabantur, ut saeculi aurei, quo Saturnus regnavit, esset imitatio. Decembri autem mensis (a. d. XIV. Calend. Ian.) celebrantur, et immutatio fit conditionis; nam et liberi ex servis et servi ex liberis fiunt.

v. 6. *Constanter*, eadem semper pertinacia.

v. 7. *Propositum*, rem semel propositam, licet inhonestam. *Natat*, huc illuc agitur, fluctuat, mutabilis est. Cic. de Nat. D. III. 14. *In quo tu mihi magis natare visus es.*

v. 8. *Notatus*, sc. est; posui igitur post *inani* distinctionem maiorem; nam *vixit inaequalis* ad sequentia tantum referenda videntur; iunge: *Priscus (saepe) modo (notatus) observatus et conspectus est cum tribus annellis, modo (laeva inani)* ita, ut vacua plane et inanis esset *laeva manus annulis*, pro vulgari: *Priscus modo tres annulos, modo nullum laeva manu gerere solebat*. De vario apud Romanos annulorum usu vid. *Kirchmann de Annul.* et quae huc spectant, cap. 15 seqq.

v. 10—12. *Vixit inaequalis cell.* Idem fuit homo tam varii ingenii, ut in horas modo tunica laticlavia, modo angusticlavia prodiret, modo ex magnis aedibus (se conderet) se reciperet et abderet parvis et humilioribus aedibus, unde vix libertinus paulo cultior decenter exiret. *Inaequalis*, inconstans; supr. Sat. I. 3. 9. *Nid aequali homini fuit illi.*

Vivere; Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
 Scurra Volanerius, postquam illi iusta cheragra ¹⁵
 Contudit articulos, qui pro se tolleretur atque
 Mitteret in phimum talos, mercede diurna
 Conductum pavit: quanto constantior idem
 In vitiis, tanto levius miser ac prior illo,
 Qui iam contento, iam laxo fune, laborat. ²⁰
 Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
 Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, pessime? Laudas
 Fortunam, et mores antiquae plebis, et idem,
 Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses:
 Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse, ²⁵

v. 14. *Vertumnis*) *Vertumnus*, antiquissima Tuscorum deus, in omnes formas, ut Proteus apud Graecos, se vertens, unde Tibull. IV. 2. 14. *Mille habet ornatus, mille decenter habet.* Sed cf. inprimis Elegiam in Vertumnum Propertii IV. 2. Pro vulgari igitur *dīs iratis*, accommodata ad naturam *Vertumni* dixit *iniquis Vertumnis*, quasi nato Prisco ex ira Vertumni data sit mutabilitas.

v. 15. *Iusta*, quam Volanerius culpa sua sibi contraxerat, ut *poena iusta*.

v. 16. *Contudit articulos* labefactavit, confregit, infirmos et inutiles reddidit.

v. 17. *in phimum*, fritillum, in quo tall vel tesserae concutiebantur, et inde per pyrgum sive turriculam mittebantur in tabulam lusoriam.

v. 18. *Pavit*, aluit.

v. 19, 20. *levius*, paulo minus. — *prior illo*, potior illo, melioris fere conditionis, quam ille, *Qui iam cont. i. lax. fune labor.*, qui inconstantia laborat, dum modo vires intendit, modo languori indulget, modo severus, modolevis est. Virium contentio, vel acre studium, cum *fune contento*,

virium remissio, vel incuria, negligentia, levitas, cum *fune laxo* comparatur.

v. 21. *Hodie* Heindorfius cum aliis pro *statim* accipit; equidem accipio pro: hoc die Saturnalia, quo tibi omnia libere dicere licet, vel pro: tandem hoc die, quia Davus diem perdere videbatur ambagibus, quae morae impatiens Horatius ferre amplius nolebat; hinc ea, quae adhuc dixit Davus, vocat *tam putida*, tam molesta et fastidiosa, scilicet ob longam rei, quam relaturus erat Davus, circuitionem. *Furcifer*, notum minorum in servos convicium. Terent. And. III. 5. 12. *Tibi ut ego credam, furcifer?* ubi Donatus: *Furciferi dicebantur, qui ob leve delictum cogebantur a domino ignominiae magis quam supplicii causa circa vicinos furcam in collo ferre, subligatis ad eam manibus*; hinc v. 66. *Ibis sub furcam*.

v. 24. *Ad illa*, sc. quae laudas, te agat, te auferat, transferat.

v. 25. *Aut quia non sentis, quod celi.* Aut quia, quod rectum esse ore clamas, non animi sensu comple-

Aut quia non firmus rectum defendis, et haeres,
 Nequidquam coeno cupiens evellere plantam.
 Romae rus optas; absentem rusticus Urbem
 Tollis ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus
 Ad coenam, laudas securum olus; ac, velut usquam³⁰
 Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
 Quod nusquam tibi sit potandum. Iusserit ad se
 Maecenas serum sub lumina prima venire
 Convivam: nemon' oleum fert ocius? ecquis
 Audit? cum magno blateras clamore, furisque³⁴
 Mulvius, et scurrae, tibi non referenda precati,

cleris; vana enim sunt praecepta, quae non sentiuntur, h. e. quorum veritas non percipitur.

v. 26. *non firmus*, non firmo pectore, non severo studio. *defendis*, tueri studes, exerces; *haeres*, ac in vitio, quod comparatur cum coeno, e quo pedes, qui in eo haerent, non facile expelli possunt.

v. 28. *Absentem*, a rure remotam — *levis*, inconstans et varius.

v. 30. *Securum*, quo quis in securo otio vescitur, *velut usquam vinctus eas*, quasi oborto collo ad coenam rapiaris, quasi non in arbitrio tuo positum sit, utrum tibi coenare placeat, an minus placeat.

v. 34. *ita*, si non vocatus es, *amasque*, et, ut ais, tibi gratum est, quod cetti.

v. 32—42. *Iusserit ad se Maecenas* rett. Nesus et sensus: Sed vide, quam parum tibi in hac quoque re constes! Quodsi enim Maecenas te apud se coenare iusserit, alta statim voce servos convocas, res necessarias asferri iubes, et celeriter pades ad coenam properas. Id cum vident scurrae, nunc a te discedere ius, te, licet vitium decuria verbis trgas, ut hominem,

nequitia sibi haud cedentem, rident carpuntque. *Serum convivam*, qui sero, h. e. vespertino tempore venit: ut *vespertinus hospes* Sat. II. 4. 47. *sub lumina prima*, ut infra Epist. II. 2. 98. *ad prima tempora*, de primis tenebris, ubi lumina in domibus accendi solent.

v. 34. *oleum*, lucernae scilicet, quae tempore noctis euntibus viam illustret, infundendum.

v. 35. *blateras*) *blaterare* de iis, qui incondita verba iaciunt, modo hoc, modo illud fieri iuvent, ut solent heri festinanter e domo abituri. Pro *furisque* in pluribus Codd. *fugisque*, sed in lectione *furisque* imago hominis prae festinatione huc illuc discurrentis et tumultuantis vividius expressa est.

v. 36. *Mulvius, et scurrae*, Mulvius et praeter eum alii scurrae. *tibi non referenda precati*, scurrae, quia, discedente ad Maecenatem Horatio, ipsi, nunc coena apud eum delusi, discedere debebant, de hac re indignantes conviciis persequabantur Horatium, non quidem palam et coram ipso, sed clam et inter se; et hinc *non referendu* (non audienda Horatio) *precati* (imprecati) dicuntur.

Discedunt. Etenim, fateor me, dixerit ille,
 Duci ventre levem: nasum nidore supinor:
 Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
 Tu, quum sis, quod ego, et fortassis nequior, ultro ⁴⁰
 Insectere, velut melior? verbisque decoris
 Obvolvās vitium? Quid, si me stultior ipso
 Quingentis emto drachmis deprnderis? Aufer
 Me vultu terrere; manum stomachumque teneto,
 Dum, quae Crispini docuit me ianitor, edo. ⁴⁵
 Te coniux aliena capit; meretricula Davum?

v. 37. *Etenim* — *dixerit ille*, iam sequuntur verba illa non referenda, quibus scurrae coenatum euntem Horatium insectari dicuntur; *Dixerit ille*, illum (Mulvium) his fere verbis usum esse puta: fateor, me esse scurram et hominem inertem, qui humili arte aliorum coenas appetit, sed tu, Horati, qui tanquam melior me tractas insolentius, idem, quod ego, sed sub specie honestiore, facis, et fortasse me es nequior. *me Duci ventre levem*, me esse hominem levem, qui ventre se duci patitur ad humilem artem, qua scurra ego mensis ditiorum adhibear; *nasum nidore supinor*, Graece pro nasus nidore (nidorem h. e. suavem ciborum odorem captando) supinatur, sursum trahitur.

v. 39. *Si quid vis, adde*, potes quoque addere; pro vulgari praeterea; commode de hac loquendi formula laudant Cic. ad Attic. VII. 2. *Tironem Patris aegrum reliqui, adolescentem, ut nosti, et adde, si quid vis, probum: nihil vidi melius.* *popino*, quem venter in popinas ducit.

v. 40. *Pluro*, insuper, vid. *Drakenb.* ad Liv. XL. 12. § 4. et *Græv.* ad Cic. pro Quinct. 23. Sed possis quoque

ultro explicare: sponte, pro lubitu, sine causa, ut: ultro accusare, ultro iniuriam facere, Terent. Adelph. IV. 3. 3. *Insectere*, sc. me.

v. 41. *Verbisque decoris obvolv.* vit. et, quod tibi ipsi vitio verti possit, ingens scilicet apud Maecenatem coenandi desiderium, decora amicitiae, quae tibi cum Maecenate intercedat, specie excuset et occultes?

v. 42—45. *Quid, si me stultior cetti.* Iam Davus, oratione, quam contra Horatium habuisse fingitur Mulvius scurra, finita, in iis, quae liberius se Horatio dicere velle professus est, pergit. Sed nimiam primorum verborum acerbiter, *Quid, si me stultior deprnderis?* non aequo animo ferre poterat Horatius. Vultum igitur torvum et minacem ostendit. Quod cum animadvertit Davus, *aufer*, inquit, *me vultu terrere; aufer* h. e. parce, noli vel omitte me vultu tuo terrere velle. *Man. stom. teneto*, manum et iram a vi mihi inferenda cohibeto.

v. 45. *Crispini ianitor*, ut eo maior Crispino paretur gravitas, facete ianitor adeo eius praeccepta cupide imbibisse et propagasse fingitur.

v. 46. *Te coniux aliena capit cetti.*

Peccat uter nostrum cruce dignius? Acris ubi me
 Natura incendit, sub clara nuda lucerna
 Quaecumque excepit turgentis verbera caudae
 Clunibus, aut agitavit equum lasciva supinum; 50
 Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
 Ditor, aut formae melioris, meiat eodem.
 Tu, quum proiectis insignibus, annulo equestri
 Romanoque habitu, prodix ex iudice Dama
 Turpis, odoratum caput obscurante lacerna, 55
 Non es, quod simulas? Metuens induceris, atque
 Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
 Quid refert, uri virgis, ferroque necari
 Auctoratus eas; an turpi clausus in arca,

Noli ex animo dimittere, Davum iam
 referre praecepta, in scholis Crispini
 ab eius ianitore sublecta; sed haec
 praecepta callide et data opera ita
 proponit, quasi ad se ipsum et domi-
 num suum Horatium spectent; quod
 tamen aliter se habere, aperte docet
 versus 53. Horatius enim non an-
 nulum equestrem, neque insignia ma-
 gistratus gerebat; Davus igitur ex
 more, qui nunc quoque valet in ora-
 tionibus, appellat aliquem in singulari,
 dum omnes alios, qui ita, ut ait,
 agunt et sentiunt, intelligit.

v. 54. Dimittit, ea me dimittit.

v. 54. Romanoque habitu, togatus—
 prodix ex iudice Dama Turpis, a
 dignitate iudicis descendis ad servilem
 humilitatem; facis, quod abiectoris
 conditionis servus facere solet;—pro
 servus posuit servile nomen, Dama.

v. 55. odoratum, unguentis bene
 olentibus delibutum; capita enim sive
 crines hominum elegantiorum un-
 guentis nitere et odores spargere so-
 lebant. obscurante, obtegente, oc-
 cultante lacerna, crassioris pallii ge-
 nere, quo tempore frigido vel plu-

vioso se involvere solebant servi;
 vid. Ferrar. de Re Vest. P. II. L. 4.
 c. 4. 6 seqq. Ruben. I. 6.

v. 56. Non es, quod simulas? nonne
 tum revera es id, quod simulas? servus
 scilicet, ἀνδραπόδης. induceris, in
 domum matronae.

v. 57. Altercante libidinibus, pu-
 gnante cum libidinibus; pavor,
 retinet, deterret; libido, impellit,
 incitat.

v. 58—67. Quid refert cett. Sensus:
 Quid tandem est discriminis, utrum
 incedas vel sis auctoratus (homo,
 certo pretio, auctoramento, domino
 alicui vel lanistae in servitutem, vel
 ad gladium addictus), ut pro domini
 vel lanistae arbitrio virgis uraris et
 ferro neceris, an adulter, ut in adul-
 terio deprehensus rem omnem, vi-
 tam et famam, cum corpore perdas?
 Auctoratus, Schol. Acr. qui se vendunt
 Indo (gladiatorio), auctorati vocan-
 tur; auctoratio enim dicitur venditio
 gladiatorum. Pri virgis, ut infra
 Epist. I. 46. 47. toris uri; de formula,
 qua, qui se auctorabant, emebantur,
 laudant Petron. c. 47. In verba Eu-

Quo te demisit peccati conscia herilis, 60
 Contractum genibus tangas caput? Estne marito
 Matronae peccantis in ambo iusta potestas,
 In corruptorem vel iustior? Illa tamen se
 Non habitu, mutatae loco, peccatae superne,
 Quum te formidet mulier, neque credat amanti. 65
 Ibis sub furcam prudens; dominoque furenti
 Committes rem omnem, et vitam, et cum corpore famam.
 Evasti? credo, metues, doctusque cavebis.
 Quaeres, quando iterum paveas, iterumque perire
 Possis, O toties servus! quae bellua ruptis, 70

molpi sacramentum iuravimus, uri, vinciri, verberari, ferroque necari, et quicquid aliud Eumolpus iussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissime addicimus.

v. 60. *Conscia peccati herilis*, ancilla, ut supra Sat. I. 2. 430.

v. 61. *Contr. gen. tangas caput contractum et dactylum?* caput enim aorum, qui in arca aliqua absconduntur, ad genus dactyli at datorqueri debet. — *Estne*, nonna est?

v. 62—64. *In ambo*, in adulterum at in adulteram. *Iusta potestas*, non tantum apud Athanienses, sed etiam antiquiore tempore apud Romanos maritis deprehensos adulteros occidere licebat; vid. Gell. X. 23. Sed in lege Julia de adulteriis poenae, quam mariti ab adulteris sumerent, modus praescriptus est. — *Poeni post iustior signum interrogationis*, ut verba: *In corruptorem vel iustior cum praecedentibus cohaereant sic: Nonne peccantis matronae marito in ambo iusta, iustior vel (adeo) in corruptorem (adulterum) potestas est? Illa tamen cett.*, licet enim matrona quo-

que peccet, illa tamen se non *matris habitu* (non, sicut tu, caput lacerna obvolvitur), *mutatae loco* (neque e domo sua in tuam se conferit), *peccatae superne* (neque eo modo peccat, quo mares peccant).

v. 65. *Quum te formidet cett.*, cum ta timore aliquo refugiat, nec sine cura tibi amanti se tradat.

v. 66. *Ibis sub furcam pr.* dum matronas sectaris, (*prudens*) sciens volensque servi, servilibus poenis (*furcae*, cf. ad V. 22.) obnoxii, personam indues; *dominoque furenti*, apposite ad servilem conditionem, quam subit libidinosus, matronae maritus nunc dominus vocatur.

v. 67. *cum corpore*, supra Sat. I. 2. 43. *Dedit hic pro corpore nummos*, cf. ibid. vars. 45.

v. 68—71. *Evasti?* an forte tibi contigit periculum evadere? *credo*, *metues* cett., metuas igitur, puto, in posterum, quod affugisti, periculum, at prudentior factus evitabis! *Quaeres, quando* cett. Non ita, immo opportunum tempus, (*quando*) quoniam iterum contremiscas, at iterum ta miserum reddere possis, quaeres! — *quae bellua* cett., explicant: quae

Quum semel effugit, reddit se prava catenis?
 Non sum moechus, ais. Neque ego, hercule, fur, ubi
 Praetereo sapiens argentea. Tolle periculum: (vasa
 Iam vaga prosiliet frenis natura remotis.
 Tune mihi dominus, rerum imperiis, hominumque,⁷⁵
 Tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
 Imposita haud unquam misera formidine privet?
 Adde super dictis, quod non levius valeat; nam,
 Sive vicarius est, qui servo paret (uti mos
 Vester ait) seu conservus: tibi quid sum ego? nempe
 Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser; atque⁸¹
 Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.

bellus est tam (*prava*) stolidus, ut, cum semel effugit, ruptis catenis se reddat? Sed *vis prava* in hac significatione apud bonos scriptores occurrit; equidem malum inungere: *quae prava* (fera, saeva, ob pravitatem et feritatem vincta) *bellus* — *se reddit rupt. cat.*

v. 72. *Non sum moechus, ais.* Davus alium in singulari alloquitur, per quem designat omnes, qui non virtute, sed poenae vel periculi metu a flagitiis absterrentur. Egregia sane, quam Crispinus docuisse fingitur, sententia!

v. 73. *sapiens*, ex poenae metu.

v. 75—77. *Tune mihi dominus* cett. Sensus: Tune, qui ipse (*minor*) subiectus sis tot tantisque rebus atque hominibus, quorum imperio serviliter pares, qui, licet ter quaterque manumissus sis, tamen a misera formidine h. e. servili conditione et sentiendi ratione nunquam libereris, tune, inquam, mihi dominus esse potes? *vindicta*, Schol. Cruq. *virga praetoris, qua percutiebantur servi, dum liberi fiebant, manumittebanturque*

capiti imposita: tribus namque rebus fit manumissio, Vindicta, Cenus, Testamentum. Privet, liberet; privari dolore, exilio, iniuria, molestia apud Ciceronem; exempla dabit Porcellinus in Lex.

v. 77—82. *Adde super*, distinctione post *super* posita explicant: adde *in super*, quod iis, quae modo dixi, non levius valeat; nos post *dictis* posuimus distinctionem, ut sit: *Super* adde iis, quae dixi, *Nam sive* cett. Sensus: Nam sive *is*, qui alius servi, cui paret, vices obit, *vicarius*, ut vos domini eum appellare soletis, sive *conservus* (alterius in servitio socialis) est, quid ego tibi sum? vel, quomodo ego appellandus sum? Scilicet tu, qui dominus mihi imperas, (*miser*) ut miserae conditionis homo servitium praestas aliis, atque te regi pateris, uti fere mobilis ex ligno contexta figura non vi propria, sed alienis nervis sive fiduculis regitur. *Qui servo paret*, servus paret servo, qui ad eius vices suscipiendas mercede conducitur.

v. 82. Per *lignum mobile* intelligo

Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus;
 Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula ter-
 Responsare cupidinibus, contemnere honores (rent;
 Fortis; et in se ipso totus, teres, atque rotundus, ⁸⁶
 Externi ne quid valeat per leve morari,
 In quem manca ruit semper Fortuna. Potesne,
 Ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta
 Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum ⁹⁰

signum vel simulacrum ad imaginem hominis vel animalis cuiusdam e ligno exsculptum et conformatum, cuius membra movebantur nervis sive funiculis. Eiusmodi figuras, *νευρόσκαρτα* (apud nos *Marionetten*), lucri faciendi causa circumferebant et concipienda expediebant homines, qui apud Graecos dicuntur *νευροσκαρταί*. Vide ad h. l. *Heindorf*. qui iq hanc rem attulit locum ex *Apul. de Mundo* p. 70. ed. *Elmenhorst*. *Illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri, quod agitari solet, traxerint, torquebitur cervix, iutabit caput, oculi vibrent, manus ad ministerium praesto erunt, nec invemate totus (sc. qui repraesentatur) videbitur vivere.* vid. inprimis *Ruhn.* ad *Timaei Lex.* Plat. p. 140 et 141. sub voce *Σαύματα*.

v. 83. *sibi qui imperiosus*, qui in se ipsum imperium exercet, se ipsum temperat et moderatur, se ipsum in manu sua habet.

v. 85. *Responsare cupidinibus* — *Fortis*, ex noto Graecismo: fortis in responsando. *Responsare* non est, ut explicat *Gemerus*, detrectare imperium; sed *responsare* vel *respondere* cupidinibus dicuntur ii, qui cupidinibus coercendis pares sunt; sic infra in hac satira v. 103. *virtus* — *coenis responsat opinis*, optimis coenis con-

temnendis par est; *Epiat.* I. 4. 68. *Fortunae superbae responsare*; *Epiat.* II. 2. 48. *Arma Caesaris Augusti non responsura (non paria futura) laetitia.*

v. 86, 87. *in se ipso totus*, unice delixus in se ipso explorando, omnia ad internum animi cultum referens; *Cicero Paradox. II. Nemo potest non beatissimus esse, qui totus aptus est ex sese; qui in se uno ponit omnia.* — *teres atque rotundus*. *Vossius* vertit *gerundet wul kuglicht*; causa, cur is, qui totus est in interno animi cultu, aequiparari possit tereti et rotundo globo vel sphaerae, statim subiicitur, *ne quid externi (externae sordis vel labis, pravitatis) valent per leve (per teres et rotundum corpus levigatum) morari, sedem invenire, residere, adhaerere*; *Horatium imitatus est Ausonius Idyll. XVI.*

v. 88. *In quem manca ruit semper Fortuna*, in qualem semper fortuna manca (imbecillis, impotens, irrita conata) impetum facit.

v. 89. *Potesne Ex his, ut proprium quid nosc.*, potesne ex his, quae dicta sunt de sapientis virtutibus, animadvertere aliquid, quod tibi proprium sit, vel quod in ta cadat?

v. 90. *vexat*, contumeliose te tractat; *probris et maledictis vexare aliquem* dixit *Cic. pro Flacc. c. 20.*

Perfundit gelida: rursus vocat: eripe turpi
 Colla iugo. Liber, liber sum, dic age. Non quis:
 Vrget enim dominus mentem non lenis, et acres
 Subiectat lasso stimulos, versatque negantem.
 Vel quum Pausiaca torpes, insane, tabella, 95
 Qui peccas minus atque ego, quum Fulvi Rutubaeque,
 Aut Placideiani contento poplite miror
 Proelia, rubrica picta aut carbone; velut si
 Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
 Arma viri? Nequam, et cessator Davus; at ipse 100
 Subtilis veterum iudex et callidus audis.

v. 91. *gelida*, sc. aqua.

v. 92. *Non quis*, non potes ut servus, qui paret domino, h. e. animo, qui libidine se regi et corripitur patitur.

v. 94. *lasso*, languere in amore incipienti, *versatque negantem*, et repugnantem commovel, incitat.

v. 95—98. *Vel*, ut aliud exemplum de hominum insanis afferam; de hoc nam particulae *vel* vid. Ernest. in *Clav. Cic. s. v. vel.* Quum *Pausiaca* cett. Sensus: Quomodo tu, insane, cum in contemplatione tabellae Pausiacae stupore torpes, minus peccas, quam ego, cum nobilium gladiatorum statum vel gradum, et proelia, rubrica aut carbone picta, miror. *Pausiaca tabella*, de nobilissimo pictore *Pausia*, Sicyonio, vid. Pausan. Corinth. 27. p. 473. Plin. H. N. XXXV. 41. Interpretes commode cum Horatio comparant Cic. Parad. V. 2. *Echionis tabula te stupidum detinet, aut signum aliquod Polycleti. Mitto, unde sustuleris, et quando habeas. Intuentem te, admirantem, clamores tollentem cum video, servum te case ineptiarum omnium iudico.*¹ *torpes*, stupidus detineris, ut Cicero in l. c. loquitur. *Fulvius*, *Rutuba* et *Placideianus*, gla-

diatorum tum insignium nomina. — *contento poplite*, exprimitur status vel gradus, quo gladiatores invicem se petunt; dum gladiatur altero pede firmiter insistit, alterius pedis poples contenditur. *Proelia picta*. Plin. XXXV. 33. *Pingi autem gladiatoria munera, atque in publico exponi coepta a C. Terentio Lucano. Is avo suo — triginta paria in foro per triduum dedit, tabulamque pictam in nemore Dianae posuit.* *rubrica* (nos *routhel*) aut carbone; levi igitur opera et negliger; cum his tabulis, quae ad indicendos ludos gladiatorios publicari solebant, comparari quodammodo nostra aetate possunt illae, quas e. g. equorum domitores Anglicani ad indicenda artis equestris spectacula una cum sua et equorum effigie satis inrpte vel crassa Minerva adumbrata in vicis affixas proponunt.

v. 100, 101. *Nequam, et cess.* cett. Si talibus mirandis tempus impendo, vocor ego homo nequam et cessator (qui ultra tempus cessat, nec iusto tempore redit); at tu subtilis et bene peritus (*callidus*) veterum iudex celebraris; in eodem sensu *callidus* supra Sat. II. 3. 23.

Nil ego, si ducor libo fumante; tibi ingens
 Virtus, atque animus coenis responsat opimis?
 Obsequium ventris mihi perniciosus est: cur?
 Tergo plector enim; qui tu impunitior illa, 105
 Quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
 Nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
 Illasique pedes vitiosum ferre recusant
 Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
 Furtiva mutat strigili? qui praedia vendit, 110
 Nil servile, gulae parens, habet? Adde, quod idem
 Non horam tecum esse potes; non otia recte
 Ponere: teque ipsum vitas fugitivus, et erro,

v. 102, 103. *Nil ego, si cett.* Si ego libum fumans appeto, nullius pretii homo (nos *taugenichts*) dicor; tunc pro ingente tua virtute et animo par es contemnendis coenis opimis? tunc coenis opimis abstinēs? De voce *respondere* cf. ad v. 85.

v. 104—108. *Obsequium ventris cett.* Sensus: Quod ego ventri satisfactorum fumanti libo cupide manus iniicio, mihi perniciosius est: cur? quia tergo poenas luo; quomodo tu epulas illas, quae parvo pretio parari non possunt, captas *impunitior*? Sed ne tu quidem impune inde abis! Epulae scilicet sine fine petitae *inamarescunt* (quia, ut Horatius supra Sat. II. 2. 43. loquitur, *mala copia aegrum stomachum sollicitat*, vel quia, ut ibidem v. 75. *dulcia se in bilem vertunt stomachoque tumultum moveunt*) pedesque illusi (quibus una cum corpore crebrae epulae fraudi sunt) *vitiosum corpus* (supra Sat. II. 2. 78. *corpus onustum hesternis vitiis*) ferre recusant, h. e. officio suo fungi nolunt.

v. 106. *obsonia* (ὀψώνια), praecipue de magni pretii piscibus; cf. supra

Sat. II. 2. 41. deinde de quibusvis epulis aliis.

v. 108. *Illasque pedes*, non male Landinus: «qui, cum stare se posse credunt, vacillant.»

v. 109—111. *An hic peccat cett.* An hic (puer) servus, qui sub noctis tenebras (ne deprehendatur) oblata furtiva strigili uvam accipit, peccat? ille vero, qui, (gulae parens) ut luxuriose vivat, praedia vendit, non pravae suae cupiditali tanquam servus subiectus est? *Puer uvam mutat strigili*; *mutare vel permutare aliquid aliqua re pro cum aliqua re*, saepius; iam de mutandis mercibus (*tauschhandel*); *meroem merce mutare est*, tam vendere, quam emere; supra Sat. I. 4. 29. *Hic mutat merces*. — *strigilis*, στρίγγις. Schol. Cruq. *instrumentum est. aeneum, quo sudorem solent in balneis homines detergere de-radereque*. vid. Boettiger *Archaeolog. der Malerei* p. 219.

v. 112. *Tecum esse*, ad te redire, et qualis sis, tecum reputare, tibi vivere.

v. 113. *teque ipsum vitas*, te ipsum

Iam vino quaerens, iam somno fallere curam :
 Frustra; nam comes atra premit, sequiturque fugacem.
 Vnde mihi lapidem? Quorsum est opus? Vnde sagittas?
 Aut insanit homo, aut versus facit. Ocius hinc te
 Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATIRA VIII.

Vt Nasidieni iuvit te coena beati?
 Nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
 De medio potare die. Sic, ut mihi nunquam

explorare, in te ipsum descendere
 refugis; supra Od. II. 16. 20. *Quis
 exul Se quoque fugit. Fugitivus,
 et erro*) *Fugitivum et erronem* ita di-
 stinguunt, ut ille sit, qui nunquam
 rediturus aufugit, hic, qui circum-
 vagatur, tempus in vanis rebus terit,
 nec iusto tempore redit, ita quidem,
 ut *fugitivus* sit, qui apud milites de-
 sertor, *erro* vero *emansor*. — Sed Ho-
 ratius exprimere tantum voluit hoc:
 qui te ipsum fugia, et in hac fuga et
 errore tuo, modo huc modo illuc age-
 ris. Hinc admodum aridet lectio,
 quam ex auctoritate Codd. quorundam
 in textum recepit Fea: *teque ipsum
 vitas fugitivus et erras*; nam *vitas fu-
 gitivus* dictum est pro simplici *fugis*.
 — Cruquius ex Codd. protulit *fugi-
 tivus, ut erro*.

v. 115. *nam com. atr. prem. seq.
 fugacem*, supra Od. III. 4. 40. *Post
 equitem sedet atra cura*.

v. 116—118. *Vnde mihi lapidem*,
 tanquam iratus non addit verbum:
 petam, sumam, rapiam. *Opera*,
 operarius, opus servile faciens, —
nona, ergo familia Horatii consisterat
 adhuc ex octo servis.

SATIRA VIII.

Lautioris coenae apud hominem
 quandam divitem Nasidienum descri-
 ptione ante oculos ponit ingenium eor-
 um, qui medias inter opes sordida
 avaritia ridiculi fiunt. Agit autem de
 hac re cum amico Fundanio, iam
 supra Sat. I. 40. 42. commemorato,
 qui superiore die apud Nasidienum
 coenaverat.

v. 1. *Vt te Nasidieni*, in pluribus
 editt. ut metro consuleretur, *te* post
Vt exhibitum est; sed in nomine *Na-
 sidienus* i post *d* ut consonans vel ut
j pronunciandum est, ut *Nāsīdīenī*
 iam non quinque, sed quatuor sylla-
 barum vox sit, ad exemplum *āriētē*,
ābiētībūs, *pāriētē* cett., vid. *Bentl.*
 Quis sordidus iste homo, *Nasidienus*
Rufus (ut v. 58. dicitur) fuerit, vel
 quis alius sub eius nomine lateat,
 malo equidem cum ignorantibus igno-
 rare, quam vanae divinationi indul-
 gere. *Vt*, quomodo, *te* sc. Fundani,
 qui versu 19. demum nominatur. —
beati, divitis, ut saepissime apud Ho-
 ratium.

v. 2, 3. *Nam mihi quaerenti* cett.,
 nam mihi te heri ad coenam vocanti

In vita fuerit melius. Da, si grave non est,
 Quae prima iratum ventrem placaverit esca. 5
 In primis Lucanus aper (leni fuit Austro
 Captus, ut aiebat coenae pater); acria circum
 Rapula, lactucae, radices, qualia lassum
 Pervellunt stomachum, siser, haelec, faecula Coa.
 His ubi sublati puer alte cinctus acernam 10
 Gausape purpureo mensam pertersit, et alter

ty apud Nasidienum de medio die potare dictus es; *here*, antiquius pro *heri*. de medio die, a medio statim die, ut de nocte surgere pro statim a media nocte, apud Cic. pro Muren. 33. eiusmodi convivia, quae de die incipiebant, et in multam noctem producebantur, vocantur *tempestiva*, cf. *Ernest*. in *Clav. Cic.* sub vocibus de et *tempestivus*. An post die excidit fortasse es? Nam finalis littera e et initialis s facile vocem es absorbere poterant. Sic, sc. me juxta coena Nasidieni.

v. 4. *Da*, narra, notum est illud Virgilii *Ecl.* 1. 49. *Sed tamen iste deus qui sit, da, Tityre nobis*. Terent. Heaut. Profl. 40. *paucis dabo*. Lectio nem *da* confirmant optimae notae Codd. apud *Fearn*; altera lectio die glossam sapit.

v. 5. *placaverit*, accommodate ad *iratum* pro esurientem, vel (ut supra Sat. II. 2. 17.) *litrantem*; hinc supra Sat. I. 5. 8. Horatius, non habens, quod edat, se ventri bellum indicere ait.

v. 6. *Lucanus aper*, quia apri in Lucania ob pastum in quercetis sunt admodum opimi, hinc supra Sat. II. 3. 234. *In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum Coenem ego*. In eadem laude est *aper Vmber* supra Sat. II. 4. 40. *leni fuit cett.*, en *patrem coenae* (convivatorem, herum, parochum) *escarum*, quae apponuntur,

praestantiam superbo vultu commendantem; ridicula certe est eiusmodi commendatio ex ore hominis avari profecta; *leni Austro captus*, quia caro aprorum, qui Austro nimis fervente capiuntur, brevi fit rancida putetque, *leni Austro* contra caro sit mollior.

v. 7. *circum*, sc. posita; in mensa aliquid catillis circumponere, supra Sat. II. 4. 75. *acria*, quae, ut mox sequitur, *lassum* (languentem, cibos fastidire incipientem) *stomachum pervellunt* (pungunt, vellicant, acuiunt).

v. 8. *Rapula* (*radiceschen*), cf. supra Sat. II. 2. 43. *lactucae* (*lactich*), supra Sat. II. 4. 59. *radices*, raphani (*rettig*).

v. 9. *siser* (*Sium sisarum* Linn. nos *zuckerwurzel*), Plin. XX. 47. *Siser stomachum excoitat, fastidium abstergit* — *haelec*, *faecula Coa*, cf. supra ad Sat. II. 4. 73.

v. 10. *puer alte cinctus*, scilicet ut ipsi servo externo habitu ministerii sui in convivio tam splendidi gravitatem ostenderent. *acernam*. Schol. Cruq. Et hoc notat Nasidieni sorditiam, quod pro divitiis non habuerit mensam citream aut vermiculatam.

v. 11. *Gausape purp.*) *gausape*, is et es, *gausapa*, ae, et *gausapum*, i, linteum ab altera parte villosum; apud ditiores ex lana molliore et colore splendido; quoin hoc loco servus ad mensam pertergendam utitur. vid. Boettiger, *Sabin.* T. II. p. 102.

Sublegit, quodcunque iaceret inutile, quodque
 Posset coenantes offendere; ut Attica virgo.
 Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes,
 Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris experts. 15
 Hic herus: Albanum, Maecenas, sive Falernum
 Te magis appositis delectat: habemus utrumque.
 (Divitias miseras!) Sed quis coenantibus una,
 Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
 Summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra, 20

v. 12. *Sublegit*, servus, qui *sublegit* (Schol. Cruq. ἀντιλήξας) quodcunque iaceret inutile, quodque Posset coenantes offendere (intellige ciborum adedorum reliquis, frustula, micas, ossa cell.), dicebatur *analectes* vel *analecta*.

v. 13—15. *ut Attica Virgo cum sacris Cereris*, sacerdos Cereris. Schol. Cruq. *Illas vult, quas Tullius in Verrinis* (IV. 3.) *canephoras* ait (vocat), *quas sacra Cereris sublati supra caput manibus in sportulis* (canistris) *portare solebant*. *Ridet nimiam pompam in tenui apparatu*; de *canephoris* vid. *Spanhem.* ad Callim. II. in Cerer. 127. *fuscus*, fuscus ex India coloris. *Chium maris experts*, cui nihil aquae marinae admistum est. Schol. Acr. *id est sine aqua marina*. In Graecia enim solet vino aqua marina admisceri, ut non facile corrumpatur. Fortasse vinum Chium aquae marinae experts, h. e. purum et integrum, in maiore laude fuit.

v. 18. (*Divitias miseras!*) haec voces, quas parentheses signo inclusi, per appositionem referendae videntur ad *utrumque*. Poëta, qui Fundanii orationem exseipit, vini Albani et Falerni possessionem *miseras divitias* appellat, quia Nasidienus iactat quidem, se habere vina generosiora,

HOR. TOM. II

sed ut ea apponat, non impellere potest ab avaritia. Hinc ille v. 35. *ex-pallescit*, eum convivae maiores calices poscunt. *una*, scil. *tecum*.

v. 19. *nosse laboro*, scire vehementer cupio.

v. 20—23. Iam Fundanius describit ordinem, quo quisque mensae accubuerit. Tres lecti, ut satis constat, ad mensam collocabantur, unde locus, ubi coenabatur, nomen accepit *triclinium*; in unoquoque lecto tres, ad summum quatuor discumbebant; unus lectus *summus*, secundus *medius*, tertius *imius* vocabatur; unum mensae latus eibus per servos subministrandis vacuum relinquebatur. Totus hic locus Horatii facilius, puto, perspicie-tur, si hanc fere mensae et in lectis accumbentium ordinis ob oculos tibi posueris figuram:

In medio lecto primum et ceteris

N

Si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
 Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras.
 Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
 Ridiculus totas simul obsorbere placentas.
 Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret, ²⁵
 Indice monstraret digito (nam cetera turba,
 Nos, inquam, coenamus) aves, conchylia, pisces,
 Longe dissimilem noto celantia succum,
 Vt vel continuo patuit, cum passeris assi et
 Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi. ³⁰
 Post hoc me docuit, melimela rubere minorem

omnibus in tota mensa honoratiorem locum occupabat Maecenas, secundum et tertium adducti a Maecenate Umbræ Servilii Balatri et Vibidii, acurræ, ut se gerunt in convivio; in summo lecto (Summus ego, h. e. primus in summo lecto) primum locum Fundanius, secundum Vicius Thurius, tertium Varius; in imo lecto primum locum (nam medius locus in unoquoque lecto erat primus) coenæ pater Nasidienus (super ipsum, αὐτὸν, dominum), secundum Nomentanus, tertium Porcius, Nasidieni parasi. Ceterum de triolintis accurate et erudite egit Wustemannus noster in *Pallast des Senatus* p. 229 seqq.

v. 24. *Ridiculus totas*, qui ridiculus fuit eo, quod totas placentas uno haustu deglutiebat.

v. 25—30. *Nomentanus ad hoc* cett. Hunc locum paulo obscuriorem ita interpretor: Nomentanus ad id negotii aderat, (qui) ut, si quid forte lateret convivas, vel si quid ciborum convivæ non animadverterent, indice digito monstraret; nam cetera turba, nos, inquam, coenamus aves, conchylia, pisces, ut doc-

bat Nomentanus, noto longe dissimilem celantia, ut vel continuo patuit cett. — Sed fortasse tam oratio, quam sententia aptius cohereret, si verba: nam cetera turba, nos, inquam, coenamus, parenthesicos signo distinxeris, ut sensus sit: Nomentanus agebat id, ut, si quid epularum convivæ non observarent (nos ceteri enim omnes, dum Nomentanus nomenclatoris partes sustinet, coenamus), indice digito monstraret e. c. aves, conchylia, pisces, tanquam continentia succum longe a vulgari succo differentem, ut vel continuo apparuit, cum passeris atque rhombi ilia nondum mihi gustata porrexerat; — indice digito. Schol. Porph. hoc ideo, quia certis nominibus digiti nominantur. Et sunt hæc nomina, pollex, index, famulus (medius), medicus (medicinalis, Macrobi. Sat. VII. 13. vel animalis apud Gell. X. 10.), minimus.

v. 29. *passeris piscis* parum a rhombo discrepantis (nos staehelflander).

v. 31. *melimela* (μαλινῆλα), propter saporis dulcedinem, nos hönigpfil. *minorem* Ad lunam ad decreascentem lunam.

Ad lunam delecta. Quid hoc intersit, ab ipso
 Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
 Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti;
 Et calices poscit maiores. Vertere pallor 35
 Tum parochi faciem, nil sic metuentis, ut acres
 Potores, vel quod maledicunt liberius, vel
 Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 Invertunt Allifanis vinaria tota
 Vibidius Balatroque, secutis omnibus; imi 40
 Convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
 Adfertur squillas inter muraena natantes
 In patina porrecta. Sub hoc herus: Haec gravida, in-
 Capta est, deterior post partum carne futura. (quit,

v. 32. *quid hoc intersit*, utrum melimela decrescente, an crescente luna sint lecta.

v. 34. *damnose*, facete pro fortiter, immodice, in *damnum* scilicet et ultionem Nasidieni, stolidi vanitate, sordida avaritia, et ridicula iactantia convivae occidentis. *morietur inulti*, quod Aeneas apud Virg. Aen. II. 670. fortissimi animi sensu dicit, *Nunquam omnes hodie morietur inulti*, lepide Horatius ad rem iocosam transfert.

v. 35. *maiores*, capaciores.

v. 36. *parochi*, nos quoque tam eum, qui pro mercede cibos *suppe- ditat*, quam convivatorem vocamus, *wirth*. *acres potores*, acri cupiditate potantes, largius vino se ingurgitantes; hinc supra Sat. II. 6. 69. *aeria pocula*.

v. 38. *subtile exsurdant palatum* subtiliora palati sensum obtusum et hebetem reddunt; vanus enim iste homo Nasidienus de appositis epulis exquisitioribus, subtili palato diiudicandis, laudari cupiebat.

v. 39. *Invert. Allif.* cett. Vibidius

et Balatro totos vini cados invertunt ad implendos calices capaciores Allifanos, pro vulgari: totos vini cados exsiccant. *Allifanis*, Schol. Cruq. *calicibus et poculis maioribus. Est autem Allifanum dictum ab Allife, oppido Samnii, ubi maiores calices fiebant, pro invertere* (inclinare lagenam ad infundendum) supra Od. III. 29. 2. *dixit vertere*; non ante verso cado. »

v. 41. *imi Convivae lecti*, Nomentanus et Porcius, *nihilum nocuere lagenis*, scilicet, ut abstinentia sua placerent avaro coenae patri, *pepererunt lagenis*; vino non nocere, ut nos in vernacula: *dem wein keinen schaden thut*.

v. 42. *Muraena*, nos *meeraal*. — *squillas* (*sekresbac*, *see-garnelen*). cf. supra Sat. II. 4. 58. *natantes*, in liquamine muraenae addito.

v. 43. *porrecta*, ad designandam eius longitudinem. *sub hoc*, iam allata muraena.

v. 44. *deterior carne*, quae, quod attinet ad eius carnem, pro cuius caro, si illa, antequam caperetur,

His mistum ius est: oleo, quod prima Venafri 45
 Pressit cella; garo de succis piscis Iberi;
 Vino quinquenni, verum citra mare nato,
 Dum coquitur (cocto Chium sic convenit, ut non
 Hoc magis ullum aliud) pipere albo, non sine aceto,
 Quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam. 50
 Eruças virides, inulas ego primus amaras
 Monstravi incoquere, illotos Curtillus echinos,
 Vt melius muria, quam testa marina remittit.
 Interea suspensa graves aulaea ruinas
 In patinam fecere, trahentia pulveris atri, 55

peperisset, futura fuisset deterior, pro vulgari: cuius caro ante partum melius sapit.

v. 45—50. *His mist. ius est*: pergit loqui herus: liquamen muraenae commixtum est rebus his: primum oleo praestantiori Venafrano, quod prima Venafri Pressit cella, quod primum, h. e. praestantius Venafri expressum est, in cella, h. e. in loco, ubi oleum exprimitur, vel, quod Venafri expressum est in cella prima, in loco ubi optimum oleum exprimitur, supra Sat. II. 4. 69. de vulgari oleo Venafrano: Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.

v. 46. deinde ius mistum est garo de succis piscis Iberi, scombri (makrele, scomberscomber Linn.) prope Hispaniam capti; de garo, liquoris exquisiti genere, quod ex piscium intestinis sale maceratis miscebatur, Plinius H. N. XXXI. 43. garum olim conficiebatur ex pisce, quem Graeci Garon vocabant. — Nunc e scombro pisce laudatissimum in Carthaginis Spartariae (Hispanicae) ceteriis.

v. 47. citra mare nato, Italico, cf. supra ad Sat. I. 10. 31.

v. 50. Quod Methymn. vitio mutaverit (vitiaverit, corruperit) uvam, quod ex vino Methymnaco corruptione mutatum sit in acetum; sic vinum mutatum supra Sat. II. 2. 58. Methymna oppidum in insula Lesbo, melioris notae vino nobili; per uvam Methymnaeam igitur intellige vinum Lesbium.

v. 51. Eruças, apud nos kresse. — inulas, nos alant. cf. supra ad Sat. II. 2. 44. ego primus monstravi, Nasidienus se iactat, ut supra rei culinariae magistrum. Sat. II. 4. 74. ego faciem primus et altec, Primus et invenior Piper album cetti.

v. 52. illotos, non ablutos, non sanguine sua purgatos; echinos, vid. ad Sat. II. 4. 33. Curtillus, heluo.

v. 53. Vt melius, ut id, quod sit melius muria (lake), cf. supra Sat. II. 4. 65. testa marina, intellige pisces testaceos, ostras cetti.

v. 54. suspensa aulaea, cf. supra ad Od. III. 29. 15. Passius pulchre vertit der wölbende baldachin.

v. 55. pulveris atri, supple tantum; ut Sat. II. 3. 87. Frumenti quantum metis Africa.

Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
 Nos maius veriti, postquam nihil esse periculi
 Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, ut si
 Filius immaturus obisset, flere, Quis esset
 Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum 60
 Tolleret: Heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 Te deus? Vt semper gaudes illudere rebus
 Humanis! Varius mappâ compescere risum
 Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
 Haec est conditio vivendi, aiebat; eoque 65
 Responsura tuo nunquam est par fama labori.
 Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
 Sollicitudine districtum? ne panis adustus,
 Ne male conditum ius apponatur? ut omnes
 Praecincti recte pueri comtique ministrent? 70
 Adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
 Vt modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.

v. 57. *maius*, maiorem ruinam.

v. 58. *erigimur*, animum recipimus.
 — *posito*, demisso, inclinato, ex
 more lugentium.

v. 59. *immaturus*, praematura morte.
 — *quis esset* pro fuisset, et *tolleret*
 pro sustulisset, ut supra Sat. I. 3. 5—7.
Caesar, qui cogere posset (potuisset),
Si peteret (petuisset) *per amicitiam*
patris atque suam, non *Quisquam pro-*
ficeret (profecturus fuisset).

v. 60. *sapiens Nomentanus*, sapien-
 tia Nomentani iam posita fuit in cal-
 liditate et simulatione, qua de su-
 bita aulaeorum ruina, quasi ad se
 ipsum, ut herum, pertinente, For-
 tunae crudelitatem incusst.

v. 63. *mappa* (serviette).

v. 64. *suspendens omnia naso*, om-
 nia ridicula reddere studens; cf. supra
 ad Sat. I. 40. 5.

v. 65. *Haec est conditio vivendi*,

haec sunt mala, quibus hominum
 vita est exposita! haec sunt miseriae,
 quae premunt homines! eoque,
 ideoque.

v. 66. *tuo* — *labori*, tuis, Nasidienae,
 studiis, curis et molestiis, quibus de
 aliis, uti iam de nobis, quos splen-
 dido convivio accepisti, bene meres.

v. 68. *Tene* — *torquerier*, num
 aequum est celli, cf. de hac constru-
 ctione supra ad Sat. I. 9. 72.

v. 70. *Praecincti*, supra v. 10. *puer*
alte cinctus, vid. Boettigeri Sabin. T.
 II. p. 25.

v. 74, 72. *Adde hos praet. casus*,
 adde porro (*hos*) eiusmodi casus,
 qui te sollicitudine torqueant, si, ut
 modo factum est, aulaea ruant; —
agaso, qui iumenta curat et agit, nos
stallknecht, et quoniam agasones aliis
 rebus cum dexteritate quadam agendis
 minus apti esse solent, *agaso*, con-

Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
 Membra gruis, sparsi sale multo non sine farre;
 Pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae;
 Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
 Quam si cum lumbis quis edit; tum pectore adusto ⁹⁰
 Vidimus et merulas poni et sine clune palumbes;
 Suaves res, si non causas narraret earum et
 Naturas dominus; quem nos sic fugimus ulti,
 Vt nihil omnino gustaremus, velut illis
 Canidia afflasset peior serpentibus Afris. ⁹⁵

v. 86. *Mazonomo*, lance grandiore in qua non tantum *μαζα*, sed etiam aliae escae tostae elixaeve, ut in hoc loco, afferebantur.

v. 87. *non sine farre*, per *far* equidem non farinam, sed minutas panis ex farre cocti particulas (nos *geriebene brod oder semmel*) intellexerim.

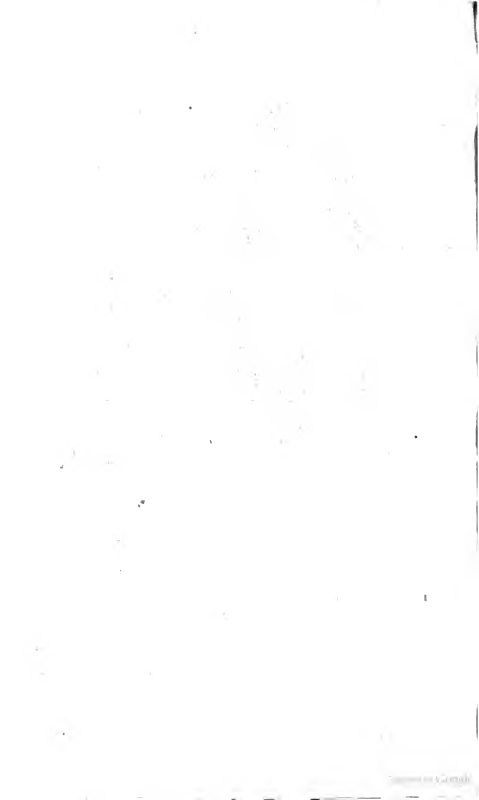
v. 88. *ficis pastum*, ἵκανον σκευατόν, cum iam olim anseris iecur ad lautissimas epulas referretur, olim quoque anseres, ut nunc, varii generis cibis, quibus eorum iecora tam grandiora, quam pinguiora redderentur,

pasci solebant. vid. *Nicias*. ad *Geopon.* XIV. 22. p. 4023.

v. 89. *leporum — armos*, cf. supra ad Sat. II. 4. 44.

v. 92. *si non causas celi*, nihil enim eiusmodi vano et avaro convivatore, ciborum originem, pretium et naturam identidem explicante, molestius atque intolerabilius.

v. 94, 95. *illis*, appositis cibis. — *Canidia*, satis nota ex Sat. I. 8. et *Epod.* 5. et 17. *afflasset*, sc. venenum; *peior*, venenatior.

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

EPISTOLA I

AD MAECENATEM.

Prima dicte mihi, summa dicende Camoena,
Spectatum satis, et donatum iam rude, quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo?

EPISTOLA I.

AD MAECENATEM

Horatius a lusibus, quibus adhuc indulserat, ad seria transit, dum ad verae sapientiae praecepta se vitam in posterum dirigere velle profitetur. (*Quid verum atque decens curo et rogo, et omnis in hoc sum. v. 11.*)

v. 4—3. *Prima dicte mihi* cett. Sensus: Tu, Maecenas, quem ego in primo cuiusque generis (Odarum, Epodôn et Satirarum) carmine ante omnes alios ut patronum meum celebravi, et qui mihi in extremo, quod scripturus sum, carmine celebrandus es, (sive: Tu, Maecenas, cui, quae scripsi, dedicavi carmina, et, quae porro scripturus sum, dedicabo) ad ludum, in quo iam satis

vires meas periclitatus sum, h. e. ad carmina, quibus iam satis me exercui, de integro scribenda me impellis. *Camoena*, ut saepius *Musa*, pro carmine; *prima*, non primum tantum carmen Odarum, sed etiam Epodôn et Satirarum respexisse videtur; in his tribus enim carminibus posita pariter Maecenatem, ut summum suum patronum, appellavit. — *summa*, extrema, ut summum carmen supra Od. III. 28. 43. *spectatum satis*, Horatius se comparat cum gladiatore, qui, postquam in ludo gladiatorio iam satis spectante et favente populo artem suam probaverat, *rude*, sive baculo, libertatis signo, donatus, non amplius pugnae periculum subire tenebatur. Horatius igitur, non *rude* quidem, sed *lucro* donatus, se ut militem in castris *Musa-*

Non eadem est aetas, non mens. Veianius, armis
 Herculis ad postem fixis, latet abditus agro, 5
 Ne populum extrema toties exoret arena.
 Est mihi, purgatam crebro qui personet aurem:
 Solve senescentem mature sanus equum, ne
 Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.

rum emeritum vel exauctoratum declarat. *spectatum*, gladiator *spectatur*, cum in coospectu populi pugnat; *poëta spectatur*, cum ars et ingenium in eius carminibus cognoscitur. *quæris iterum antiquo me inebulare ludo*, locatione gladiatorii, cui Horatius se æquiparat, accommodata pro: cupis me repellere ad præseens, cui olim operam dedi, exercitium, revocas me ad scribenda carmina; gladiatores pugnabant in ludo, muro, vel cancellis incluso. Post *ludo* posui cum *Fæa* sigoum ioterrogationis; sic certe oratio fit vividior, habetque aliquid speciosæ exprobrationis.

v. 4—6. *mens*, sentiendi ratio; aliter enim in juvenili, aliter in virili, aliter in senili aetate sentimus. Ceterum hic locus, Horatium tum, cum hanc epistolam primam scriberet, iam aetate provectum fuisse, aperte docet, licet annus, quo illa scripta sit, certo constitui nequeat. *Veianius, armis* cett. Iam nominatim inducit gladiatorem Veianium, qui, postquam arte gladiatoria se nobilitaverat, ut per reliquam vitam securus esset ab omni rei gladiatoriae periculo, agro abditus latuerit. Ille igitur arma sua in foribus templi Herculis, in cuius praesidio erant gladiatores, fixisse dicitur, uti milites post peractam militiam arma sua, tanquam *ἀναθήματα* Marti consecrare solebant. Iam vero, cum Veianio, relicto ludo, rusticari licue-

rit, eum iam rude donatum, sive gladiatorem rudiarium fuisse, sponte apparet. Sed libertate quoque donati pro lubitu porro intererant pugnis gladiatoris. Hi igitur non tantum victi vitae viciam, sed etiam, dum in arenam descendebant, favorem populi sibi expetiisse videntur. Hinc *Ne populum cett. extrema arena*, extrema parte vel ora loci, ubi gladiatores pugnabant; *arena* pro loco arena tecto vel consperso.

v. 7—9. *Est mihi* cett. Nexus et sensus: Vt ego faciam, quod fecit Veianius, non deest mihi monitor, scilicet animus meus, aorem meam crebro his implens vocibus: Tibi senescenti exemplo sit senescens equus, qui, nisi mature eum curru et laboribus solveris, turpiter se dabit, et spiritus trahendi difficultate laborabit. *Est mihi, qui, toties &c. purgatam*, sc. sorde, et proinde melius et clarius audientem, elegantius pro meam. *aurem personare* iam est: aurent sonis, vocibus clarioris, implere; sic apud Virgil. Aen. VI. 417. Cerberus *regna Intratu personare* dicitur. *senescentem*. Lambinius comparat Enn. Pragm. apud Cic. de Senect. c. 5. *Sicut fortis equus, apotio qui forte supremo Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.* *sanus*, prudeotior. *ilia ducat*, anhelet et lumbos trahat macie et senio confectus.

Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono: ¹⁰
 Quid verum atque decens curo et rogo, et omnis in hoc
 Condo et compono, quae mox depromere possim. (sum:
 Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
 Nullius addictus iurare in verba magistri,
 Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes. ¹⁵
 Nunc agilis fio, et mersor civilibus undis,
 Virtutis vere custos rigidusque satelles:
 Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
 Et mihi res, non me rebus subiungere conor.

v. 10. *Nunc itaque*, nunc igitur, dum monitori, animo meo, pareo. — *vers. et cet. lud. pono*, scribendis versibus et ceteris lusibus, quibus iuveniliter ludulsi, abstineo; *versus* ad carmina lyrica et *ludicra* ad satiras equidem cum interpretibus referre nohim.

v. 11. *omnis*, totus, toto animo (πᾶς xai ὅλος).

v. 12. *Condo et compono*, recondo animo praecepta philosophiae, et reconditis (*compono*) in ordinem redigo.

v. 13. *quo me duce, quo lare tuter*, quem ducem in philosophia sequar, cuius sectae auctoritate me tuear; *lar* iam est secta, ut *familia*; Cic. de Divin. II. 1. *familia Peripateticorum*, et *domus*; supra Od. I. 29. 14. *domus Socratica*.

v. 14. *Null. add. iur. in verba mag.*, scito, me ita addictum (deditum) esse philosophiae, ut in nullius magistri verba iurem, h. e. nullius philosophi auctoritate me decipi et in errorem induci patiar, sed ea tantum, quae mihi vera esse videntur, amplectar: — *addictus* — *iurare*, Graeca (qua saepius Horatius praecipue in carminibus Lyricis usus est) constructio, pro addictus, ut iurem.

v. 15. *Quo me cumque rap. t. cet.* eleganter Horatius imagine a navigatione translata exprimit hoc: ad quemcumque philosophum me rapit impetus, apud eum sum hospes, et hospes maneo, non eius scholae vel sectae me addico, sed ea tantum, quae mihi probantur, deligo. Voluit igitur Horatius philosophum agere, quem dicunt eclecticum.

v. 16—19. *Nunc agilis fio*, sensus: Nunc, Stoicae disciplinae praecepta sequens, gnavam operam do (*agilis fio*) rebus gerendis civilibus, et earum mole obruior, dum veram virtutem severa cura custodire et defendere studeo; nunc furtim ad Aristippi, voluptate summum bonum metientis, disciplinam retro feror, et res mihi, non me rebus subiicio, h. e. et facio, quod luhet, non quod facere iubeor. *Nunc agilis fio*, diligens scilicet rerum gerendarum et virium exercendarum studium iubebat Stoicorum sapientia; Lambinus comparat locum Ciceronis, qui de Fin. III. 20. Catonem Stoicum ita loquentem inducit: *Cum autem ad tuendos conservandosque homines hominem natum esse videamus, consentaneum est huic naturae, ut sapiens velit gerere et administrare rempublicam.* et mersor civilibus

Vt nox longa, quibus mentitur amica, diesque 20
 Longa videtur opus debentibus; ut piger annus
 Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
 Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
 Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod 25
 Aequae pauperibus prodest, locupletibus aequae,
 Aequae neglectum pueris senibusque nocebit.
 Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:

undis, et obruor rerum civilium undis; paulo sublimius curae, quibus pectus quasi undat et aestuat, vocantur *undae*; Catull. LXIV. 62. et *magis curarum fluctuat undis*. Virg. Aen. IX. 49. *magno curarum fluctuat aestu*; et sic *Aesonides* apud Val. Flacc. V. 303. *undans curis* dicitur. Oppian. Hal. 505. *ὄντος δὲ οἱ πῦρ κύμα ἰδαιται*. vid. *Drakenb.* ad Sil. Ital. IX. 527. Qui lectionem *versor* nostrae lectioni *versor* praeferunt, elegantiam huius loci parum perspectam habent. Nec tō *versor* fert Latinitas; notissima enim locutio *versari in aliqua re* nomini *undis* (quod postulat omnino *mersor*) accommodari nequit. *Aristippi*. Aristippus, Cyrenaëus, Cyrenaicae disciplinae auctor, summum bonum in voluptate ponendum esse statuens.

v. 20—26. Cum Horatius, qui celeres progressus in virtutis exercitio facere cupiebat, rem parum procedere et nimis longum tempus in ea consumendum esse intelligeret, iam comparat se cum iis, quibus praë cupiditate aliquid adipiscendi vel perficendi interiectum tempus longissimum videtur. *diesque longa*, pro *longa* Bentleius, auctore Barthio in Advers. XXXVII. 49. ideo in textum recepit *lenta*, ut variatâ epithetis

maior conciliaretur elegantia: *longa nox, lenta dies, piger annus*. *opus debentibus*, iis, qui pensum sive opus diurnum vel pro mercede vel ex officio perficere debent. *custodia matrum*, cum pupilli non essent sub tutela matrum, per *custodiam* intellige severam curam, quia bonae matrea filios a luxuriosa vita cohibitos ad parsimoniam adigere studebant; eiusmodi autem *matrum custodia dura* erat filiis luxuriose et licentius vivere cupientibus.

v. 24. *morantur*, impediunt, extrahunt.

v. 27—34. *Restat, ut cett.* Sensus. Rebus sic se habentibus, haec quasi philosophiae initia et vitae praecepta me regant et animum meum confirmant: «Noli aliquid assequi velle, quod pro facultatibus a natura tibi datis assequi non potes, sed ea, quae habes, diligenter cura et tuere. » Hanc sententiam duobus exemplis illustravit: « Quis est tam demens, ut, quia oculorum acie non penetrare potest eo, quo penetrasse dicitur Lynceus, oculorum, quibus gandet, curam negligat, vel, quia ei non contigit Glyconis corpus robustissimum, ab eo, quo instructus est, corpore morbos avertere non studeat? »

Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
 Non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
 Nec, quia desperes invicti membra Glyconis, 30
 Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
 Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
 Fervet avaritia miseroque cupidine pectus?
 Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
 Possis, et magnam morbi deponere partem. 35

v. 28. oculo contendere) *contendere* (ἐντρέφω) aliquid est: contentis vel intentis viribus aliquid assequi et perficere studere; iter contendere apud Cic. pro Rosc. Am. 34. intentia viribus iter facere; labore aliquid contendere apud Cic. Offic. III. 2. Quare, quantum conitti animo potes, quantum labore contendere (assequi) — tantum fac, ut efficias; itaque oculo contendere — quantum erit: intentis oculis assequi tantum, quantum Lynceus assecutus esse dicitur: vox tantum ante quantum non raro omittitur.

v. 29. Non tamen idcirco, non tamen ideo, quia Lynceus te visu longe vincit, oculorum tuorum, minus acutorum, curam abiciēs. De Lynceo, acutissima oculorum acie celebratissimo, vid. supra ad Sat. I. 2. 90. inungi, sc. collyriis Per lippum non intelligo proprie ita ab oculorum morbo dictum, sed minus tantum acute cernentem; lippus enim iam opponitur Lynceo. — Scilicet Horatius, ut iam supra ad Sat. I. 4. 120. et Sat. I. 5. 30. suspicatus sumus, ex nulla alia causa tam saepe lipporum mentionem fecisse videtur, quam ut adversarios, lippitudinis vitium ipsi exprobrantes, de hoc absurdo convicii genere rideret.

v. 30. inv. Glyc., videtur Glyco

fuisse nobilis athleta, ob corporis robur et vastitatem invictus.

v. 31. Nodosa, tuberosa, sic apud Ovid. ex Pont. I. 3. 23. podagra dicitur nodosa.

v. 32. Est quad. prodire cett., licet (Est ἵσται pro ἱστῶται) ad certum usque finem progredi, si ulterius progredi non licet; — lectionem quadam tenus pro vulgari lectione quodam vel quoddam — tenus recte defendit Bentley; tenus enim, ubi pronominiibus iungitur, ablativum in genere feminino exigit, ut in hactenus, eatenus, quatenus, aliquatenus; — de quadamtenus affert Bentl. exemplum Plin. XIII. 7. Huic similis quadamtenus, quae vocatur Cypria ficus.

v. 34. verba et voces, philosophiae praecepta, quibus homines avaritiam ex animo pellere iubentur, iam vocantur verba et voces, respectu, ut observant Interpretes, habito carminum et cantationum, quibus morbi ex corporibus abigi atque emoveri posse putabantur; vid. Lantiniū, qui comparavit quoque cum oratio Euripidem Hippol. 491. Εἰσὶν δ' ἐμφοδαί, καὶ λόγοι θελητέριοι: Φανήσονται τε τῆσδε φάρμακον νόσου.

v. 35. morbi, avaritiae; morbus, ut νόσος, de vitiis hominum; conf. supra Sat. II. 3. 27. et 254.

Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quae te
 Ter pure lecto poterunt recreare libello.
 Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator?
 Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
 Si modo culturae patientem commodet aurem. 40
 Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
 Stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
 Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
 Quanto devites animi capitisque labore:
 Impiger extremos curris mercator ad Indos, 45
 Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
 Ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
 Discere et audire et meliori credere non vis?
 Quis circum pagos et circum compita pugna,

v. 36, 37. *tumes?* pro vulgari: *plenus est agitaris?* et sic *tumor* de quavis graviore affectione et cupiditate, qua totus animus intumescit; vid. *Bentl.* infra ad Epist. ad Pis. v. 497. — *sunt certa piacula, quae te cetti,* sunt certa remedia, quibus laudis cupiditatem, qua pectus tuum turget, compefcere et comprimere potes, saepius scilicet et puro animo legendo libellos philosophorum, quorum praeceptis aequae ac piaculis purgari atque expiari potes.

v. 38. *amator*, qui mulieres sectatur, homo libidinosus.

v. 40. *culturae*, praeceptis, quibus animus excolatur.

v. 43. *exiguum censum*, exiguum rei familiaris modum. *census brevis* supra Od. II. 45. 43. *census longus*, infra Epist. I. 7. 56.

v. 44. *capitis*, vitae; hinc apud Liv. II. 42. *capite dimicare* pro de vita dimicare; *labore*, discrimine, periculo; et sic apud Livium passim *lupres* et *pericula* iungi solent; Lib.

IV. 35. *pericula ac labores exhaustire*; Lib. XXIX. 27. *terra marique laboribus periculisque interesse.*

v. 46. *per ignes*, per summa quaeque vitae pericula; ex proverbiali locutione, qua iam apud Graecos is, qui summum quodque periculum subire audet, *διὰ πυρὸς βίβειν* dicitur; conf. supra ad Od. IV. 44. 24. et ad Sat. I. 4. 38.

v. 47. *Ne cures ea cetti*, ul contemnas ea, quae stulte magni facis, et possidere cupis, id tu non vis, vel philosophorum libros legendo, vel philosophos docentes audiendo discere et (*meliori*) prudentiori fidem habere? — *melior*, doctior, prudentior; in Epist. seq. v. 68. *Nunc adhaec puro Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.*

v. 49—51. *Quis circum pagos cetti*. Quis est, qui non malit coronari in ludis Olympiis, praecipue, si palmam in illis ludis (*sine pulvere*) sine pugna consequi possit, quam athletae circumforanei more circum pagos

Magna coronari contemnat Olympia, cui spes, 50
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O cives, cives! quaerenda pecunia primum est,
Virtus post nummos! haec Janus summus ab imo
Prodocet: haec recinunt iuvenes dictata senesque, 55
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.

et compita pugnare? Expressit autem Horatius hac adumbrata imagine sententiam hanc: Quis est, qui humilia, quæ sunt divitiarum, et honorum studia, quam virtutem, quæ sine vitæ discrimine, sine curis et laboribus exerceri potest, curare malit?

v. 50. *Magna coronari Olympia*, Græca constructione (σπουδαῖς Ὀλύμπια) pro coronari in *magnis* (celebratissimis) *Olympiis*; in hunc loquendi modum ab Hephæstione profertur Simonidis versus hic: Ἰσθμια, δὲ Νέμεα, δὲ Ὀλύμπια ἐσπερανύδην. Sic *vinere Olympia* pro vincere in *Olympiis*, dixit Ennius apud Cic. de Senect. 5. *Sicut fortis equus, spatio qui sarpe supremo Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.* vid. Hemsterh. ad Lucian. Tom. I. p. 338.

v. 51. *Cui sit conditio palmae*, cui sit propositum dulce palmae præmii, *sine pulvere*, (Plin. H. N. XXXV. 11. *citra pulveris tactum, quod vocant ἀκοντί.* Gell. V. 6. *sine pulvere, ut dici solet, incrementaque victoriarum*) h. e. sine pugna; a pugnantibus enim colligebatur exciatus pulvis; hinc supra Od. I. 4. 3. *pulverem Olympicum colligere.* Fieri autem poterat, ut aliquis in ludis Olympicis victor coronaretur sine pulvere, sine pugna, si nemo adesset, qui cum eo certamen inire auderet. Hoc transfer ad expressam sententiam: virtutem exercenti non, ut divitiarum congerendarum

cupido, pugnandum esse cum laboribus et periculis.

v. 52. *Vilius argentum cett.* si viliori præferendum est melius, auro et divitiis præferri debet virtus.

v. 53—56. *O cives, cives!* cett. At nostra ætate morum magistri clamant et præcipiunt: O cives, cives, ante omnia quaerenda est pecunia, et post quæsitam pecuniam demum virtus; haec (*dictata*) præcepta in Iano summo et imo, ubi foeneratores sedent, publice docentur; eadem iuvenes senesque repetunt, dum, sicut pueri in scholam euntes, tabulam et loculos secum portant. — De *Iano summo et imo* vid. supra ad Sat. II. 3. 49. in lectione *Prodocet* variant vet. librr. alii *perdoct*, alii *praedoct*. Sed recte Lambin. *Crug. Bentl. Bast. Geu.* et *Fea* defendunt *Prodoct* (*ἰνδιδάσκω*) h. e. publice, palam docet, nam particula *pro* in compositis notat fere: palam, foris, publice, aperte, ut *producere*, *proferre*, *prodire* cett.

v. 56. *Laevo suspensi — lacerto*, hunc versum elegantissimum, qui supra Sat. I. 6. 74. pueros cum tabula et loculis in scholam, ubi numeros subducere discant, euntes descripsit, Homeri et aliorum poetarum exemplo Horatius opportune nunc repetit. Nun video igitur, quomodo hic versus a *Cunninghamo* et ab iis, qui eum secuti sunt, pro panno assulo haberi

Si quadringentis sex septem millia desunt,
 Est animus tibi, sunt mores, et lingua fidesque,
 Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
 Si recte facies. Hic murus aheneus esto, 60
 Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
 Roscia (dic sodes) melior lex, an puerorum est
 Naenia, quae regnum recte facientibus offert,

potuerit. Vt meliore nexu hic versus cum praecedente cohaereret, *Martandus* (in *Explicat.* aliquot vet. auct. locorum ad *Euripid. Supplices* p. 255) post *senesque* copulam et adiciendam esse suspicatus est, suffragantibus *Wakefieldio*, *Eichstadio*, *Flea* et aliis. Sed quis pueros, a divitiarum coacervandarum cupiditate adhuc alienos, foeneratorum illam in lano cantilenam: *quacrenda pecunia primum est, virtus post nummos*, una cum iuvenibus et senibus repetiisse sibi persuadeat? Imo, Horatius iuvenes et senes in subducendis numeris et rationibus plane defixos, lepide per appositionem v. 56. designat ut pueros, cum in scholam se conferunt, loculos cum tabula et calculis gestantes.

v. 57—59. *Si quadring.* cett., sensus: si quadringentis millibus HS. (quam summam possidere debebat in ordinem Equestrem recipiendus) sex vel septem millia desunt, quamvis es vir bonus, honestus, disertus et probus, tamen ad ordinem plebeium relatus, non frui potes honore, quo equites fruuntur. Sic profecto non opus est, ut v. 55. 57. 58. mutato ordine cum *Bentleio* et aliis legantur sic: *Est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque, Sed quadringentis sex septem millia desunt.* — De pretio *sestertium*, et de ratione, qua eorum summa designatur, vide, quae obser-

vavimus ad Ciceronis *Auserlesene Reden* p. 17. et 18. At *pueri ludentes*, pueri contra, cum ludunt, non ditiori, sed ei, qui recte facit, qui alios arte superat, summos in ludo honores deferunt, *regens* cum appellantes. Quod ludorum puerilium genus poëta respexerit, vix certo constitui potest. Apud nos quoque in pluribus puero- rum ludis et in aliis certaminibus (praecipue in iis, ubi alter alterum iaculando vel globulos ad certam metam mittendo vincere studet) viget hic mos, ut is, qui ceteris palmam praeripit, *regis* titulo insigniatur.

v. 60, 61. *Hic murus* cett., dum poëta de pretio, non divitiis, sed recte factis statuendo loquitur, inserit gravissimam sententiam hanc: »Nullius rei male factae sibi conscium esse, de nullo flagitio pudore suffundi, hoc firmissime pectus munire, et ab iis, quae turpia sunt, defendere debet.»

v. 62—64. *Roscia (dic sodes)* cett., sensus: dic, quaeso, num lex Roscia (secundum quam Equiti, ut quingentorum HS. possessori, sedem in spectaculis honoratiorem in quatuordecim gradibus sive cuneis, orchestrae, in qua senatores sedebant, proximis, occupare licebat) praefenda sit puerorum cantilena: *Rex eris, si recte facies?* h. e. utrum auro an virtuti maius tribuendum sit pretium? — de lege theatri Roscii Othonis cfr.

Et maribus Curiis et decantata Camillis?
 Isne tibi melius suadet, qui rem facias, rem, 65
 Si possis recte; si non quocunque modo rem,
 Ut propius spectes lacrimosa poemata Pupii:
 An, qui fortunae te responsare superbae
 Liberum et erectum praesens hortatur et aptat?
 Quodsi me populus Romanus forte roget, cur 70
 Non, ut porticibus, sic iudiciis fruar isdem,
 Nec sequar, aut fugiam, quae diligit ipse, vel odit:
 Olim quod vulpes aegroto cauta leoni
 Respondit, referam: *Quia me vestigia terrent*
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum. 75

supra ad Epod. IV. 46. *Naenia*, proprie de cantu lugubri, nunc de cantu laetiore, sive de laeta, qua victori in ludo puerili palma adiudicatur, acclamatione? *Et maribus Cur. et dec. Cam.*, quae cantilena Curii quoque et Camilli non aetate tantum puerili, sed etiam (*mares*) aetate virili usi sunt, non divitiis possidentibus, sed recte facientibus applaudentes; *mares* iam de generosioris animi et masculae virtutis viris; infra Epist. ad Pis. 402. *mares animi*, fortiter et viriliter sentientes; — de Curio Cic. de Senect. cap. 46. *Curio ad focum sedenti magnum auri pondus Samnites cum attulissent, repulsi ab eo sunt; non enim aurum habere praeclarum sibi videri dixit, sed iis, qui haberent aurum, imperare.* — de rebus a Camillo gestis vid. Liv. V. 44 seqq.

v. 65—69. *Isne tibi cett.* Sensus: Meliusne suadet tibi is, qui tibi suadet, ut opes colligas, aut bono modo, aut, si bono modo fieri non possit, quocunque demum modo, donec tantum divitiarum tibi collegeris, ut tibi Equiti in sede propiore et honora-

tiore spectare liceat Pupii tragoedias? An melius tibi consulat is, qui (*praesens*) gravi voce te ut hominem liberioris et erectioris indolis fortunae superbioris contra te insurgenti non cedere iubet, et ad illam sustinendam te (*aptat*) aptum reddit et confirmat? — *rem facere*, rei familiari augendae operam dare; vox *res* ter repetita egregie exprimit ingenium suavisioris, qui, quod suadet, iterum iterumque id repetendo graviter inculcare vult. — *lacrimosa poemata Pupii*. Vet. Schol. *Pupius, Tragoediographus ita affectus spectantium movit, ut eos flere compelleret. Inde istum versum fecit: Flebunt amici et bene noti mortem meam: Nam populus in me vivo lacrymatum est satis.* fort. *responsare superbae*, ut supra Sat. II. 7. 85. *responsare cupidinibus*, ubi vid. not. — *praesens*, praecepta scilicet, quae viva voce a doctore praesente dantur, gravius auditoris vel discipuli animum impellere solent.

v. 70—75. *Quodsi me populus cett.* Sensus: Quodsi forte me roget populus, cur ego, sicuti communibus ambulacris sub porticibus, non ita quoc-

Bellua multorum es capitum: nam quid sequar? aut
 (quem?)
 Pars hominum gestit conducere publica: sunt, qui
 Crustis et pomis viduas venentur avaras,
 Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:
 Multis occulto crescit res foenore. Verum 80
 Esto, aliis alios rebus studiisque teneri;
 Idem eadem possunt horam durare probantes?
 Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis,

que communi cum populo sentiendi et de rebus iudicandi ratione utar, cur ego non sequar, quod populus sequitur, non fugiam, quod populus fugit, respondebo, quod cauta vulpes aegrotō leonī (vulpem ad se in cavernam invitanti) respondisse dicitur: *Quia me vestigia terrent Omnia te adv. spect. nulla retrosum.* Vulpes leonis insidias extimescit, poëta populi Romani pravitatem corruptosque mores exhorrescit.

v. 76. *Bellua multorum es capitum*, populum Romanum, modo hoc, modo illud vitiorum genus sectantem alloquitur ut monstrum multorum capitum, (ἄγριον πολυκεφαλόν), quale fere fuit hydra Lernaë, cui in unius ab eius corpore desecti capitis locum duo alia vel plura subnascebantur.

v. 77. *conducere publica*, intellige imprimis vectigalia, unde, qui ea conducebant, præcipue Equites, dicti sunt *publicani*; erudite et copiose omnem hanc rem tractavit *Petr. Burm. de Vectig. Pop. Rom.* Sed multa alia, quæ ad publica pertinebant, conducebantur a mancipibus et redemptoribus; hinc *Iuv. Sat. III. 31* seqq. *Quis facile est aedem conducere, flumina, portus, Siceandam elaviam, portandum ad busta cadaver*; Huc refer *parochos*, de quibus supra ad *Sat. I. 5. 46.*

v. 78. *Crustis*, per *crustum* intellige particulam vel frustum placentæ; nos ein stückchen kuchen.

v. 79. *Excipiantque senes*, et insidiosè capiant senes; excipere (ἐκδέχεσθαι), verbum venaticum. *vivaria* sunt loca, ubi in futurum usum *viva* animalia, quadrupedes, aves, pisces, cochleæ cett. servabantur. Lepideigitur capti senes, ut hæredipeta post eorum mortem captatæ hæreditatis fructus capiat, *mitti* ab eo dicuntur in *vivaria*.

v. 80. *occulto*, quod avari occulta fraude et clandestinis artibus faciunt.

v. 82. *Idem eadem — probantes*, num iidem in iisdem, quæ modo probabant, per unam horam perstare vel sibi constare possunt? *durare aliquid* dicuntur, qui firmo animo, quod susceperunt, sustinent, firmo animo in re suscepta perstant; vel refer *eadem* ad *probantes*, ut sit: num vel unam horam patienter transigere possunt probantes eadem?

v. 83—87. *Nullus in urbe sinus cett.* Horatius iam exempla levitatis et mutabilis hominum animi offert; sensus: Simulac homo aliquis dives dixit: « Nullus in toto terrarum orbe sinus Baiis amoenis pulchrius exsplendescit » statim ille amorem, quo Bæiarum amoenitate captus est, declarat festinatione, qua iam (*hæc*) dominus

Si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
 Festinantis heri; cui si vitiosa libido 85
 Fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
 Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula est:
 Nil ait esse prius, melius nil coelibe vita;
 Si non est, iurat bene solis esse maritis.
 Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? 90
 Quid pauper? ride: mutat coenacula, lectos,

et locator in littore domum in mare procurrentem fundare et exstruere incipit; at si hoc repentinuū consilium ortum sit ex sola libidine, cui inconsideranter indulgebat, tum mutato consilio iam postero die fabrilia instrumenta (in alium locum) Teanum (ut ibi potius domum aedificet) transportari iubebit. Huc pertinet locus supra Od. II. 48. 49 seqq. *Tu — astra domos, Marisque Baiis obstrepentis urges Submovere littora, Parum locuples continere ripa;* et Od. III. 4. 34 seqq. *Contracta pisces aequora sentiunt, Lactis in altum molibus; huc frequens Caementa demittit redemptor Cum famulis, dominusque terrae Fastidiosus. — Baiis praefluet amoenis, amoenitate antependendus est Baiis.*

v. 84. *amorem*, injectam subito cupiditatem exstruendi amoenis Baiis aedificium; *amor*, simpliciter non raro eam, de qua *semo* est, cupiditatem designat, sic supra Epod. II. 37. *Quis non malarum, quas amor curas habet, Haec inter obliviscitur,* cf. Epist. seq. 37.

v. 86. *Teanum*, Sidicinum, oppidum Campaniae, non confundendum cum Teano, oppido Apuliae.

v. 87. *Lect. gen. in aula est*, si lectus coniugalis collocatus est in atrio; pro vulgari: si quis est maritus — *lectus genialis* (Veslus), qui nuptiis

sternitur in honorem Genii; unde appellatur.

v. 89. *Si non est*, si lectus genialis non in aula est positus, si ei non est uxor.

v. 90. *Quo teneam cett.* Quo vinculo divitem, formas, quas induit, Protei instar mutantem, constrictum teneam? h. e. quomodo compescam mutabilem divitis animum? supra Sat. II. 3. 74. *malus debitor sub variis formis, b. e. callidis artibus creditorem eludens, Proteus vocatur, ubi vid. notata; cf. quoque de fabula Protei Virg. Georg. IV. 387 seqq. et quae ibi disputat Heynius.* Apud Virg. v. 369. *Cyrene filium suum Aristaeum alloquitur sic: Ille tibi, nate, prius vinclis capiendus (sc. Protens) et v. 405. Verum, ubi correptum manibus vinclisque tenebis;* hanc igitur fabulam de Cyrene et Aristaeo, ut iam observavit Gesnerus, respexisse videtur Horatius.

v. 91. *Quid pauper? ride:* cett. Quomodo autem se gerit pauper? ride mecum Maecenas; pauper enim ridiculo modo aequae incomptans est, ac dives; *mutat enim coenacula, cett. coenaculum* (συνεσίου) superior aedium pars (*obere etage in einem haue*), ubi habitabant coenabantque inquilini sive pauperes; Liv. XXXIX. 14. *Coenaculum super aedes est datum;*

Balnea, tonsores; conducto navigio aequo
 Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
 Si curatus inaequali tonsore capillos
 Occurro, rides: si forte subucula pexae 95
 Trita subest tunicae, vel si toga dissidet impar,
 Rides. Quid? mea cum pugnāt sententia secum,
 Quod petiit, spernit, repetit, quod nuper omisit;
 Aestuat, et vitae disconvenit ordine toto,
 Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis: 100

Cicero Agr. II. 35. *Roma coenaculis suspensa atque sublata*; pauperes igitur, seque mutabiles ac divites, mutant coenacula, modo hoc, modo illud conducunt. vid. Varr. de L. L. IV. pag. 65. lectos, quibus discumbitur.

v. 92, 93. *Balnea*, intellige publica, quibus utebantur pauperes; nam divites in suis quisque domibus exstructa habebant balnea; *tonsores*, cum plures in foro paterent tonstrinae tonderi cupientibus, aliam cum alia illi pro lubitu mutare poterant. *conducto navig. aequo Nauseat ac locup.*, pauper seque ac locuples, rerum, quibus utitur, oppletur fastidio; quemadmodum enim divitem triremis, quam sibi ipsi paratam possidet, ita pauperem navigii, quod sibi conduxit tantum, capere solet satietas; *Nauseat*, hinc supra Od. III. 4. 37. *dominusque terrae fastidiosus*; et Od. III. 29. 9. *Fastidiosam desere sopiam*. *privus* de rebus, quarum propria est sibi possessio; vid. *Lamb.*

v. 94—105. Sententia, quam poeta in sequentibus amplificavit, est haec: Si quid apud me animadvertis, Maecenae, quod externae vivendi rationi repugnet, rides; at, si ego homo sum varius et inconstans, dum me ad solemnes hominum errores agere

putas, non rides. — Horatius iam, ut passim alias, ad se refert, quod non proprie ad ipsum, sed ad unumquemque, qui ita, ut scribit, in publicum prodest, vel inconstantiae, qualem describit, culpam sibi contrabat, referendum est. Pro vulgari lectione *curatus* v. 94. ad auctoritatem plurimorum Codd. spud *Fearn* dedi *curatus*, et vers. seqq. *Occurro*, pro *Occurri*; utraque enim lectio orationi est aptior. *Si curatus capillos*, ex noto Graecismo pro vulgari: si capilla s tonsore curatis; *inaequalis* est tonsor, qui inaequaliter capillos tondet.

v. 95. *subucula*, vestis interior, quae geritur subter tunica; *Trita*, detrita, nihil amplius lanae habens (*abgeschabt*), opponitur tunicae *pexae*, lana comta adhuc obiectae, adhuc villosae.

v. 96, 97. *vel si toga dissidet impar*, altera parte togae demissa, altera sursum tracta. *mea cum pugna sent. sec. cett.*, cum mihi met ipsi, modo hoc, modo illud appetenti, repugno, cum sperno, quod petii, repeto, quod modo omisi, eum animi impetu et fervore huc illuc agitor, cum totum vitae ordinem disturbat cett.

Insanire putas solemnia me, neque rides,
 Nec medici credis, nec curatoris egere
 A praetore dati, rerum tutela mearum
 Cum sis, et prave sectum stomacheris ob unguem
 De te pendentis, te respicientis amici? ⁴⁰⁵
 Ad summam, sapiens uno minor est Iovē, dives,
 Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
 Praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

v. 404. *insanire solemnia*, ad solennem hominum morem insanire. *insanire aliquid*, ut supra Sat. II. 3. 63. *insanire errorem*.

v. 403. *curatoris a praetore dati*, mente captis, nisi eorum curam gererent agnati et gentiles, rei familiaris curator a praetore dari solebat; cf. supra ad Sat. II. 9. 248.

v. 404. *prave*, male, inepte, negligenter. *prave sectum ob unguem*, ob rem levissimam, quae recedit ab externa elegantia; in versu 94. Maecenas ob capillos inaequaliter resectos *ridere*, nunc ob male sectum unguem *stomachari* dicitur.

v. 405. *De te pendentis, te resp. am.*, amici a nutu tuo plane pendentis, te in oculis gestantis vel gratiam tuam sequentis; sic certe *respicere* apud Iul. Caes. B. C. I. 1. *Sin Caesarem respiciant atque eius gratiam sequantur*.

v. 406, 407. *Ad summam*, ut rem in pauca conferam, similiter supra Satirar. I. 3. 437. *Ne longum faciam*.

— iam videtur poeta subiicere fere voluisse hoc: s. Solus is, qui ad sapientiae praecepta vitam componit, felix et beatus est, s. pro eo posuit verba, quibus philosophiae suae praeconia decantare solebant Stoici: *sapiens uno minor est Iovē*, h. e. sapiens uni Iovi dignitate cedit: de locutione *minor est aliquis aliquo exempla* dedit Lamb. *rex denique regum*, conf. supra Sat. I. 3. 425, et 436.

v. 408. *Praecipue sanus*, ergo corporis quoque sanitatem referebant Stoici ad bona, quae disciplinae suae praecipuos deberent; sed addit *salse: nisi cum pituita molesta est*, nam, qui pituita laborant, rebus subtilius examinandis et perpendendis haud apti sunt; hinc, ut observavit Gesnerus, *hebetiores*, apud Graecos *κορυζώντες*; *sanus* igitur iam sensu ambiguo tam de mente, quam de corpore dictus videtur. Ceterum vox *pituita* tribus syllabis, ut supra Sat. II. 2. 76. pronuncianda est.

EPISTOLA II

AD LOLLIVM.

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli,
 Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;
 Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid
 Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit. (non
 Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi. ⁵
 Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
 Graecia Barbariae lento collisa duello,

EPISTOLA II

AD LOLLIVM.

Postquam poëta vitae praecepta,
 quae in Homero continentur, planiora
 et meliora iis, quae philosophi tra-
 dunt, esse docuit, ipse aurea prae-
 cepta, ad quae vita dirigenda sit,
 pueris praecipue proponit.

v. 1—4. *max. Loll.*) Lollius, M.
 Lolli Palicani, ut videtur, consulis
 cum Q. Aemilio Lepido, filius.
maxime, sc. natu, ut recte *Gemerus*
 observat; nam infra in Epistola 48.
 ad eundem Lollium scripta v. 63.
 fratris alicuius fit mentio.

v. 2. *declamas*, dicendi arte exer-
 ceris. *Praeneste*, eo enim Hora-
 tius secedere ibique sibi Musisque
 vivere solebat; vid. supra Od. III.
 4. 23.

v. 3. *quid sit pulchrum* (καλόν),
 honestum; *turpe, utile*, de quibus
 disputant philosophi.

v. 4. *Planius*, maiore perspicuitate.
 — *Chrysippo*, de eo vide supra ad
 Sat. I. 3. 127. *Crantore*, Xenocra-

tis discipulo, nobili philosopho Aca-
 demico.

v. 6 cett. *Iis*, quae nunc sequuntur,
 pulchre Horatius exornavit senten-
 tiam hanc: Homerus exemplis tam
 stultitiae, sceleris, libidinis et irae,
 quam prudentiae, pietatis, virtutis et
 continentiae egregie adumbratis, et
 ante oculos positis, planius et melius,
 quam philosophi, *quid sit pulchrum*,
quid turpe, quid utile, docuit.

v. 6—8. *Fabula*, qua cett. Homeri
 Ilias, ubi insertis fabulis enarratur
 bellum propter Paridis amorem sive
 propter Helenae raptum inter Grae-
 cos et Troianos exortum et in decem
 annos extractum, tam principum,
 quam populorum stulta consilia et in-
 saniam ante oculos ponit. *Barba-
 ria* a Graecis quaevis regio extra
 Graeciam, et a Romanis quaevis
 regio extra Italiam sita, nominatim
 Phrygia, appellatur. *collisa* gra-
 vius et significantius pro commixta;
 qui invicem se petunt, *colliduntur*;
 ceterum hic versus tam ob hanc locu-
 tionem, quam ob priscam vocem
duellum prodere videtur Ennium.

Stultorum regum et populorum continet aestus.
 Antenor censet belli praecidere causam:
 Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus, 40
 Cogi posse negat. Nestor componere lites
 Inter Peliden festinat et inter Atriden:
 Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
 Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi;
 Seditione, dolis, scelere, atque libidine et ira, 45
 Iliacos intra muros peccatur, et extra.
 Rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
 Vtile proposuit nobis exemplar Vlysem;
 Qui domitor Troiae, multorum providus urbes
 Et mores hominum inspexit; latumque per aequor, 20
 Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
 Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.

v. 8. per *aestum* intellige vehementiores animi affectiones et vitia in v. 15. commemorata.

v. 9. *Antenor censet* cett. Antenor, senex Troianorum prudentissimus, censet causam, ex qua bello a Graecis petantur Troiani, e medio tollendam esse; censebat scilicet Antenor, Helenam reddendam esse, Hom. Il. VII 348 seqq. ad *praecidere* supple: Troianos debere.

v. 10, 11. *Quid Paris?* Quid Paris ad hanc Antenoris sententiam? repugnat, et ut, reddita Helena, salvus regnet et beatus vivat, persuaderi omnino nequit. *Cogi posse negat*, non disit quidem Paris, se cogi non posse, sed convenienter his dictis egit; itaque *cogi posse negat* iam est: adduci et permoveri non potest.

v. 13. *Hunc* (Achillem) *amor* (Brisseidos) *urit*, accendit, inflammat.

v. 14—16. *Quicquid delirant* cett. Omnium stulle et insipienter ab Aga-

memnone, Menelao, Achille cett. captorum consiliorum poenam Achivi exsolvunt; insaniunt autem pectusque tam Graeci Troianos obsidentes, quam Troiani a Graecis obsessi.

v. 17. *Rursus*, al idem Homerus in *Odyssea*, quam in v. 21. designat; pro *rursus*, ad sibilum repetitae syllabae finalis us in sequente voce *virtus* evitandum, *Bentley* ad unius Codicis fidem dedit *rursum*. Sed tam religiosus in molliore versuum numero non fuit Horatius.

v. 19. *providus*, nam qui hominum mores et ingenia diligentius cognoscere studet, is hac cognitione sibi providet et sit prudentior. *mult. urb. Et mor. hom. insp.* expressit tertium versum *Odysseae*: Πολύδ' ἔ' ἀνθρώπων ἔβην ἀστὺν καὶ νόον ἔγνων; similiter infra in *Epist. ad Pis.* 442. *Qui mores hominum multorum vidit et urbes.*

v. 22. *immersabilis* (ἀβύππτος, Pind. Pyth. II. 445.), elegante ima-

Sirenum voces et Circae pocula nôsti;
 Quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
 Sub domina meretrice fuisset turpis et excors, 25
 Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
 Nos numerus sumus, et fruges consumere nati,
 Sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique,
 In cute curanda plus aequo operata iuventus,
 Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et 30
 Ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
 Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones;

gine pro vulgari: adversae fortunae impetu se vinci et deprimi non passus; violentiae alicui exprimendae passim adhibetur undarum vel fluctuum impetus; in praecedente Epist. v. 16. *mersor civilibus undis*.

v. 23. *Siren. voces*, Hom. Odyss. XII. 39—54 et 482—200. et *Circae*, Hom. Odyss. X—XII.

v. 25. *turpis*, pudendae conditionis, homo abiectus; *excors*, sanae mentis expertus.

v. 26. *can. imm.* sicuti canis immundus.

v. 27—31. *Nos numerus sumus* cett. Sensus et nexus: nos igitur, qui non virtutis et sapientiae exemplum, quod Ulysses dedit, sequimur, nos, qui in iuventute vitae molliori nimis indulgemus, qui ad multam usque lucem dormire, et curas ex animo ad citharae cantum pellere pulchrum esse opinamur, nos, inquam, non ad res gerendas, sed ad fruges consumendas et ad numerum tantum hominum explendum nati videmur, similes procorum Penelopae, nepotes et luxuriosi, qualis describitur Alcinoeus apud Homerum. *Nos numerus sumus* (*ἡμῖς ἐσμὲν πλῆθος ἄχρηστον*), nos enim inertes, luxuriosi et libidinosi, praeterquam quod in nu-

merum hominum referimur, nihil omnino pretii habemus; foeta in hanc loquendi formulam a *Lambino* e scriptoribus Graecis allata huc non pertinent; ibi enim sermo est de hominibus, qui in numerum aliquem recipiantur, indignis, (*οὐκ ἀρίστοις*). *nati fruges consumere*, Graece pro nati ad fruges consumendas; *Sponsi Penelopae*, proci, amoris causa Penelopen sectantes. — *Alcinoique*, Alcinoeus, rex Phaeacum, animi oblectationibus et corporis voluptatibus a puerili inde aetate deditissimus; ipse apud Hom. Odyss. VIII. 248. proficitur: *Δὴν ἡμῖν δαῖς τε φῶλη, κιθαρὶς τε, χοροὶ τε.* *operata iuventus*, nos iuvenes, qui solemus operari, operam ponere in cute curanda, in corpore mollius tractando.
 v. 30. *fuit*, esse solet.

v. 31. *Ad strepitum*, ad sonos, modos, supra Od. IV. 3. 48. *O testudinis aureae Dulceon quem strepitum, Pieri, temperas.* *cessatum ducere curam*, eo quasi ducere curam, quo illa vexare cesset; eleganter pro vulgari: curam abigere, pellere, compescere.

v. 32—37. Ab eiusmodi vita desideriosa, quam Penelopes procos et Alcinoem vixisse refert Homerus, iam Horatius iuvenes, nominatim Lol-

Vt te ipsum serves, non expergisceris? atqui
 Si noles sanus, curres hydropicus: et, ni
 Posces ante diem librum cum lumine, si non
 Intendes animum studiis, et rebus honestis,
 Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
 Quae laedunt oculum, festinas demere; si quid
 Est animum, differs curandi tempus in annum?
 Dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude; 40
 Incipe: qui recte vivendi prorogat horam,
 Rusticus expectat, dum defluat amnis; at ille

lium, ad quem scripsit hanc Epistolam, avocat, eumque, ut, lecto ante diem relicto, strenue animum studiis et rebus honestis intendat, nec tempus animi cultui impendendum in annum differat, exhortatur.

v. 32. *homines*, sic legitur in optimae notae Codd. apud *Fearn*; at *Bentley* et cum secuti exhibuerunt *hominem*, homoeoteleuti, ut addit *Gesnerus*, evitandi gratia; sed ad hanc normam non exigendi sunt hexametri Horatiani.

v. 33, 34. *Vt te ipsum serves*, ut te tutum praestes ab iis, quae tibi infesta sunt, ut vites improbam Sirenen, desidiam. *atqui, Si noles sanus, curres hydropicus*, atqui, si nunc, cum bene vales, noles currere, h. e. vires tuas exercere, in posterum, cum tibi male erit, sicuti hydropicus (vel: si desidiosa et luxuriosa vita factus fueris hydropicus), curres; medici enim hydropicos *multum ambulando et nonnunquam currendo*, h. e. vires corporis exercendo valetudini succurrere iubent; vide, quem laudat *Gesnerus*, Cels. III. 21.

v. 37. *vigil*, sc. postquam in medios dies dormisti; *Invid. vel am. torqu.*, gravioribus animi affectionibus, invidia, amore cett. cruciaberis.

v. 39. *Est animum* (ισχύς), exedit, absumit, *curandi*, animi a vitiis liberandi.

v. 40. *Dimid. f. qui coepit, habet*, ad proverbium Graecorum: Ἀρχὴ δὲ τοῦ ἔργου πάντος, cuius auctorem Pythagorani esse censet *Hemsterh.* ad *Lucian.* *Somn.* t. 3.

v. 41. *prorogat horam*, tempus differt.

v. 42, 43. *Rusticus expectat, dum cett.*, is, sicut stultus ille rusticus in fabulis, dum defluat amnis, expectat. Rusticus scilicet quidam ad amnem stetisse, et, ut sicco pede eum transiret, donec amnis defluxisset, expectare voluisse fingitur, pro vulgari: *sed frustra expectat*; — accommodate ad rem addit: *ut ille (amnis) volubilis (celeri cursu) labitur, et in omne aevum labetur*. Spectavit autem Horatius in comparatione instituta potissimum hoc: Qui tempus, quo animo emendando operam daturus est, expectat, id frustra expectat, sicut rusticus ille ad amnem, quem stulte defluxurum esse putabat; tempus enim celeri cursu, sicut amnis, labitur, lapsurumque nunquam redit. Ceterum ad rusticum supplenda est particula comparandi *ut vel sicuti*, quam Horatius in hac una Epistola quater misit, v. 26. ad ca-

Labitur, et labetur in omne volubilis aevum.
 Quaeritur argentum, puerisque beata creandis
 Vxor, et incultae pacantur vomere silvae. 45
 Quod satis est, cui contigit, hic nihil amplius optet.
 Non domus et fundus, non aeris acervus et auri
 Aegroto domini deduxit corpore febres,
 Non animo curas. Valeat possessor oportet,
 Si comportatis rebus bene cogitat uti. 50
 Qui cupit, aut metuit, iuvat illum sic domus et res,
 Vt lippum pictae tabulae, fomenta podagrum,
 Auriculas citharae collecta sorde dolentes.

nis immundus, v. 28. ad sponsi *Penelopeae*, v. 34. ad *hydropicus*, et h. l. et sic supra Sat. I. 7. 29. ad *durus vindemiator*. Sat. II. 3. 186. ad *astuta vulpes*; cf. infra Epist. I. 3. 48. Epist. I. 6. 63. Epist. I. 40. 5. Epist. I. 46. 22. Epist. ad Pison. versu ultimo.

v. 44—48. *Quaeritur argent.* cett. Sed plurimi homines non animo excolendo et ad virtutem atque sapientiam conformando, sed divitiis colligendis augendisque unice intenti sunt. — *beata*, dives, ut saepe; et *incultae pac. vomere silvae*, et loca inculta et vepribus obita aratro purgantur et mitiora redduntur; *pacare* (*ἡσυχάζειν*) est: reddere aliquid mitius, domare; Claud. Epigr. L.I. *de Mulabus Gallicis* v. 49. *Miraris, si voce feras pacaverit* (mites reddiderit) *Orpheus*? et sic plane *domare*, ut in hoc loco *pacare*, apud Virgil. Aen. IX. 608. *At patiens operum parvoque adsueta iuventus Aut rastris terram domat* cett.: attamen sunt, qui lectioni nostrae *pacantur*, praeferrant, quod coniecit Wakefieldius *placantur*.

v. 48. *deduxit*, deducere, h. e. depellere valet; in hanc sententiam cf. supra Od. III. 4. 41 seqq. Obversatus

Horatio videtur Lucretius II. 34 seqq. *Nec calidae citius decedunt corpore febres, Textilibus si in picturis ostroque rubenti, Lactaris, quam si plebeia in veste cubandum est.*

v. 49. *Valeat*, tam corpore, quam animo.

v. 51—53. *Qui cupit* cett. *avarus*, qui plura appetit, aut id, quod possidet, veluti sacrum, contingere metuit (supra Sat. II. 3. 110.), is, perturbatus his affectionibus, non magis domo et opibus suis iuvare et definiri potest, quam lippus pictis tabulis, podagricus fomentis, surdus citharae sonis; pro simplice: *avarus* nullum plane ex divitiis fructum capit. *aut metuit*, potest quoque cogitari de malis furibus, quos *avarus* (ut supra loquitur Hor. Sat. I. 4. 78.) *noctesque diesque formidat*. *fomenta*, nunc quoque podagrici calidis tegumentis pedum tam tumorem, quam dolorem lenire solent, sed, ut docet experientia, sine omni fere effectu; rectissime igitur *fomenta*, quae alias aegrotos iuvant, iam nihil omnino podagrum iuvare dicuntur. *Buherius* igitur, qui in Anthol. Lat. (Burm.) T. II. p. 485. pro *fomenta* legendum conieciat

Sincrum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.
 Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas. ⁵³
 Semper avarus eget: certum voto pete finem.
 Invidus alterius macrescit rebus opimis:
 Invidia Siculi non invenere tyranni
 Maius tormentum. Qui non moderabitur irae,
 Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens, ⁶⁰
 Dum poenas odio per vim festinat inulto.
 Ira furor brevis est: animum rege: qui, nisi paret,
 Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catenua.
 Fingit equum tenera docilem cervice magister
 Ire viam, qua monstret eques. Vgnaticus, ex quo ⁶⁵
 Tempore cervinam pellem latravit in aula,
 Militat in silvis catulus. Nunc adhibe puro

tomenta, applaudente Wakefieldio, non fuisse videtur podagricus. Quid enim *tomenta* cum podagricis? — *Auriculas dolentes*, male se habentes, — *sorde collecta*, quae audiendi facultatem impedit.

v. 54. *Sincrum est nisi vas celli*. hoc transfer ad animum; nisi animus vitiorum est purus, ea, quae animum intrant, vitium trahunt.

v. 55. *emta dolore*, ita parva et percepta, ut dolor eam sequatur.

v. 56. *certum voto pete finem*, certum finem ante oculos tibi pone assequendum, ad notissimum illud praeceptum, supra Sat. I. t. 106—7. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines*, Quos ultra citraque nequit consistere rectum, in eadem Sat. v. 92. *Denique sit finis querendi*.

v. 57, 58. *marescere*, μαρξίνεσθαι, invidia, ut alias *tabescere*; sed *marescere* iam pulchre respondet voci *opimis*. Siculi tyranni, nominatim Phalaridis, cuius, ut Cic. Off. II. 26.

narrat, prae ceteros nobilitate crudelitas. — *Crudelissimus omnium tantum habuisse dicitur, quo vivos supplicii causa homines demittere, ac subicere flammam solebat*. cf. Val. Max. III. 3. Ext. 2.: IX. 2. Ext. 9.

v. 61. *Dum poenas od. p. v. festin. inulto*, dum irae expiandae vel explendae causa festinanter vim inferi.

v. 62. *qui, nisi paret, imp. nisi tuo subiectus est imperio*, ipse imperat.

v. 64—67. *Fingit equum celli*. Sed puerili aetate, ubi pectus adhuc purum et integrum est, virtuti opera danda est; equi quoque et canes venatici tenera aetate linguntur. *magister* (domitor) *equum* (iuvenem) *fingit* (docet) *viam ire*, qua *eques* (eum ire) *monstrat* (iubeat), h. e. eo ire, quo eques eum flectat. — *Vgnaticus* — *catulus*, ex quo *Tempore cerv. p. l. in aula*, postquam adsimulatum cervum (einen angestopften hirsch) in aula allatravit h. e. postquam ei adhuc iuveni iniecta est ve-

Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
 Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
 Testa diu. Quodsi cessas, aut strenuus anteis, 70
 Nec tardum opperior, nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III

AD IVLIVM FLORVM.

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius, Augusti privignus, scire laboro.
 Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
 An freta vicinas inter currentia turres,
 An pingues Asiae campi collesque morantur? 5

nandi cupiditas; — cervus a venatoribus adsimulatur, cum pellis cervina stramine, musco etc. impletur atque intenditur.

v. 67. *Nunc adbibe* pro vulgari: imbibe.

v. 68. *melioribus*, prudentioribus, doctioribus, in praecedente Epist. v. 48. *Discere et audire et meliori credere non vis?*

v. 70, 74. *Quodsi cessas* cett. Finit Horatius Epistolam hoc fere, ut mihi videtur, praecepto: Sed certum mudum tene; quodsi enim in re suscepta aut cessas, aut nimis et festinantius eam urges, scias, me neque cum cessantibus neque cum nimis festinantibus facere.

EPISTOLA III

AD IVLIVM FLORVM.

Haec epistola ingenium et rationem familiariter ad amicum scribentis

egregie exprimit. Erat *Iulius Florus* in cohorte sive in comitatu Claudii Tiberii Neronis, tum Syriae ab Augusto praefecti. Rogat igitur poeta *Florum*, ut sibi perscribat, in qua regione nunc versetur exercitus, et quid rerum tam ipse, quam ceteri gerant. Ad eundem *Florum* scripta est Epistola secunda libri secundi.

v. 1, 2. *Claud.* Tiberius Claudius Nero, *Liviae filius, Augusti privignus*, quod non opus erat addere; sed Horatius hic quoque Augusti nominis cum verecundia appellandi occasionem arripit. *laboro*, significantius pro cupio, aveo.

v. 3. *Hebrusque nivali comp. vinct.* paulo sublimius pro glacie concretus.

v. 4. *vicinas turres*, Seston et Abydon, urbes munitas Hellesponti, Leandri et Herus amore satis notas.

v. 5. *morantur?* vos tenent, retinent? an vos iam commoramini in pinguibus Asiae campis et collibus?

Quid studiosa cohors operum struit? haec quoque curo;
 Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
 Bella quis et paces longum diffundit in aevum?
 Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
 Pindarici fontis qui non expalluit haustus, 40
 Fastidire lacus, et rivos ausus apertos?
 Vt valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
 Thebanos aptare modos studet; auspice Musa?
 An tragica desaevit et ampullatur in arte?
 Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,
 Privatas ut quaerat opes, et tangere vitet 46

v. 6. *Quid studiosa cett.* Quid (operum) rerum scribendarum nunc moliantur viri docti, qui sunt in cohorte vestra sive in comitatu Tiberii? — *studiosa* refer ad comites bonarum litterarum studiosos; ad hos pertinent, quos in sequentibus commemorat: Titius, Celsus, Munatius.

v. 8. *longum diff. in aevum?* ad posteritatem propagat? aeternitati consecrat?

v. 9. *Titius*) Titius Septimius eques Romanus (ut docet Porphyrius), idem est, quem Horatius supra Od. II. 6. ut spectatae fidei amicum celebrat; h. l. eum ut poetam haud vulgarem laudat, et infra Epist. 9. 4. ut *dignum mente domoque honesta* Neronis commendat.

v. 10. *Pind. f. qui non expall. haust.*, qui a rei magnae conatu, ab haustu fontis Pindarici, se non deterreri passus est, h. e. qui ausus est imitari Pindarum; *expalluit*, expavit, exhorruit, extimuit.

v. 11. *Fastidire lacus cett.* qui ausus est vulgares lacus et rivos cuique patentes contemnere, h. e. a vulgare poematum grege se secernere.

χ. 13. *fid. Lat. Theb. apt. mod.)*

Thebanos modos Latinis fidibus aptare est: Thebanos modos transferre et moderari ad fides Latinas, h. e. carmen Pindaricum Latino carmine imitari; supra Od. II. 12. 4. *molles modos citharae aptare*, et Od. IV. 9. 4. *verba loqui socianda chordis, auspice Musa*, adspirante vel favente Musa.

v. 14, 15. *An tragica cett.* an in scribendis tragoediis versans poetico furore corripitur, et altiore spiritu inflatus sublimiora affectat? Dum laudat Horatius amicum suum Titium, eundem simul ut poetam turgidum notare videtur. Eiusmodi enim reprehensio latet in vocibus *desaevire* et *ampullari*. *Quid mihi agit)*

mihi, tibi, sibi, nobis, vobis saepius eum vi quadam in salse aut iocose dictis abundat; vide quos in hanc rem laudavimus ad Catull. XXIV. 4. — *Celsus*, poeta, qui aliorum scriinia compilabat; fortasse idem *Celsus Albinoanus*, scriba Tiberii, ad quem scripta est Epistola octava.

v. 16. *Privatas ut quaerat opes, cett.* ut doctrinae copias ex se ipso hauriat, non ex aliorum scriptis, quae in bibliotheca templi Apollinis Palatini servantur.

Scripta, Palatinus quaecunque recepit Apollo;
 Ne, si forte suas repetitum venerit olim
 Grex avium plumas, moveat cornicula risum
 Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes? 20
 Quae circum volitas agili thyma? non tibi parvum
 Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum.
 Seu linguam causis acuis, seu civica iura
 Respondere paras, seu condis amabile carmen;
 Prima ferēs hederæ victricis præmia: quodsi 25
 Frigida curarum fomenta relinquere posses,
 Quo te coelestis sapientia duceret, ires.
 Illoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,

v. 18—24. *Ne, si forte cett., ne,* si forte aliena, quibus se exornavit, repetantur, risum moveat, sicut in Fabula Aesopi (Phaedr. I. 3.) cornicula vel graculus.—*cornicula*, sicut cornicula, cf. ad præced. Epist. v. 42. *Furtivis nudata coloribus*,

exuta pulchris pavonis pennis, quas suas fecerat cornicula. *Ipse quid audes?* tibi tractandum perficiendumque sumisti? *agilis*, sicut *agilis* (h. e. sedula) apis. Horatius supra Od. IV. 2. 27. de se ipso: ego, *apis Matinae More modoque, Grata carpentis thyma per laborem Plurimum*, — *Curmina frango*, ubi vide, quae de comparatione poetarum cum apibus flores carpentibus notavimus.

v. 22. *Ing. hirtum*, ingenium non excultum comparatur cum agro, qui, si non cultitur, vepribus et spinis hirtus et hispidus est.

v. 23, 24. *Seu ling. acuis*, seu te ad causas acute et diserte in iudiciis dicendas te praeparas; causam in iudiciis dicturi apud Ciceronem quoque Orat. III. 30. eleganter *linguam ad dicendum acuere et procedere* dicitur; et sic apud eundem ad At-

tic. II. 7. *se acuere ad aliquid*. Pindaro Pyth. I. 86. hoc dicitur *χαλκίον γλῶσσαν πρὸς τῷ*. vid. eruditam Boekhii notam Tom. II. P. II. pag. 238. *elivc. iura Respond.*) *iur respondere* pro: de iure respondere, vid. Ernest. in Clav. Cic. s. v. *respondere*.

v. 25. *hederæ victr. præmia*, supra Od. I. 4. 29. *Me doctarum hederæ præmia frontium*; ubi vid. not.

v. 26, 27. *Quodsi Frigida curarum fomenta rel. posses*, cett. sensus: quodsi curas, quas foves, elicere posses ex animo, ad altiora, quo te duceret divinae originis sapientia, evehereris, h. e. virtutis et doctrinae gloria conspicuus explenderes. Videtur Horatius Floro mollius exprobrare divitiarum cupiditatem, quae neque parantur, neque possidentur sine curis; has igitur curas, quas alunt et foveant avari, eleganter vocat *curarum fomenta*, et quidem *frigida*, quia pectus, quod virtutis amore accendi vel poetico spiritu incallescere debet, reddunt *frigidum*.

v. 28. *Hoc opus, hoc studium* cett. sensus: Nos omnes igitur superiores

Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
 Debes hoc etiam rescribere, si tibi curae, 30
 Quanta conveniat, Munatius: an male sarta
 Gratia nequicquam coit, et rescinditur? At vos,
 Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat.
 Indomita cervice feros, ubicunque locorum 35
 Vivitis, indigni fratrum rumpere foedus.
 Pascitur in vestrum reditum votiva iuvenca.

EPISTOLA IV

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,

aeque atque infimi summo studio
 agere debemus id, ut, si et patriae
 et nobis cari evadere volumus, curis
 ex animo pulsus virtuti exercendae
 adsuescamus.

v. 30—35. *si tibi curae cett. si (num) Munatius tibi sit tantae curae, quantae is tibi curae esse conveniat (par sit), h. e. num studiose ita erga veterem amicum Munatium te geras, uti erga illum te gerere fas sit; discordia scilicet inter Florum et Munatium gli-scere coeperat. an male sarta Gratia cett., an (male) simulanter tantum reconciliata inter vos est gratia, et renovatum amicitiae foedus de integro rescinditur? sarta — coit — rescinditur, translata haec sunt a vulneribus, quae, ut coeant, consuuntur et colligantur, aut, postquam coe-runt, rescinduntur. At vos cett. At vos, sive animi fervor, seu rerum inscitia (nos missverständniß) vos feros et indomitos agitat, ubicunque nunc vivitis, indigni estis rumpere,*

Graece prp: qui rumpatis, non decet vos rumpere foedus fraterno amore iunctum. Intinus amicorum amor cum fratrum amore comparari solet. Infra Epist. 10. 4. *ad cetera paene gemelli Fraternalis animis.*

v. 36. *Pascitur in vestr. red., sospites atque incolumes, amici, ad nos redeatis, iam ad felicem vestrum reditum celebrandum iuvenca ex voto pascitur: Sic supra Od. I. 36. 2. prosper Numidia ex Hispania reditus vituli sanguine debito celebratur.*

EPISTOLA IV

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Familiariter posita ex Tibullo quaerit, utrum nunc vacet scribendis raminibus, an in villa sua circumvagetur et sapienter ibi dulci otio et genio suo indulgeat, de Tibullo cf. supra Argum. ad Od. I. 33.

v. 1. *sermonum*, satiarum, humili et vulgari oratione conscriptarum; cf. supra Sat. I. 4. 42.

Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
 Scribere, quod Cassi Parmensis opuscula vincat?
 An tacitum silvas inter reptare salubres,
 Curantem, quicquid dignum sapiente bonoque est?⁵
 Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,
 Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.
 Quid voveat dulci nutricula maius alumno,
 Qui sapere et fari possit, quae sentiat, et cui
 Gratia, fama, valetudo contingat abunde,¹⁰
 Et mundus victus, non deficiente crumena?
 Inter spem curamque, timores inter et iras,
 Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
 Grata superveniet, quae non sperabitur, hora.
 Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,¹⁵
 Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

v. 2. *reg. Pedana*, prope Pedum, Latii oppidum, inter Praeneste, Tibur, et Tusculum.

v. 3. *Cassi Parm.* de Cassio Parmensi distinguendo a Cassio Etrusco, vid. supra ad Sat. I. 40. 62.

v. 4. *tacitum*, non scribentem, non carmina canentem; *reptare* de iis, qui in agris non certam viam sequuntur, sed animi causa modo in hanc, modo in aliam partem declinant atque evagantur; nos *umher kriechen*.

v. 5. *Curantem*, quicquid cell. cogitantem de eo, quo modo vir bonus et sapiens recte vivere et deorum muneribus prudenter frui debeat.

v. 6. *Non tu corp. er. sine pect.*, tibi nato non deerant ingenii animique facultates.

v. 7. *artem fruendi*, scientiam prudenter acceptis fruendi.

v. 8. *voveat*, optet. Ovid. Met. XII. 200. *Elige, quid voveas*, XIV. 35. *Vt tua sim, voveo.* *alumno*, talis scilicet, qualis tu es, Qui cett.

v. 9. *fari*, *effari*, verbis exponere.

v. 10. *Gratia*, passive et active, tam favor potentiorum, quam ea vendi ratio, qua quis aliorum animos sibi conciliat, vel aliis gratus atque iucundus est.

v. 12—14. *Inter spem curamque* cett. unumquemque diem, sive meliora speras et assequenda curas, sive mala imminetia times et animo perturbaris, sive mala imminetia times et animo perturbaris, vitae lae ultimi illuxisse existima, et, si non est ultimus, quod praeter spem evenit, lucro appone.

v. 15. *pinguem*, obesum, saginatum. *nitidum*, obesi enim ore, corpore *nitent*, cf. supra ad Sat. II. 2. 128.

v. 16. *Cum ridere voles*, cum offerri tibi cupias aliquem, qui tibi ridendi praebent materiem. *Epicuri de grege porcum*, hoc refer per appositionem ad *pinguem et nitidum*; Epicuri scilicet, qui summam voluptatem

EPISTOLA V

AD TORQUATVM.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis,
 Nec modica cœnare times olus omne patella;
 Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
 Vina hibes iterum Tauro diffusa palustres
 Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
 Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.

in corpore lautioribus et largioribus cibis curando ponebant, contemptum Epicuri de grege porci vocabantur; hinc Cicero L. Pisonem (imorat. in Pis. c. 46.) hominem luxuriosum, Epicureum, non ex schola, sed ex hœra (porcorum stabulo) productum appellat:

EPISTOLA V

AD TORQUATVM.

Poëta amicum suum, Torquatium, ad lætum convivium, quo natalem Caesaris celebraturus erat, familiariter invitat. De Torquato cfr. supra Arg. ad Od. IV. 7.

v. 1—3. *Si potes*, si potes a te impetrare hoc, ut—recumbas, Virg. Aen. XI. 307. *Nec victi possunt obstare ferro*, nec victi, a se impetrare possunt, ut obsistant ferro. *lectis Archiacis*, lectis brevioribus, a fabro Archia contextis; designat lectos vulgares, quibus conficiendis tum notus fuisse videtur faber quidam Archias; Horatius enim Torquatium non ad splendidum, sed ad tenue et modicum convivium vocat; hinc versus sequente Torquatium apud se coenaturum esse ait *patella modica*,

modicæ formæ, ut supra Od. I. 20. *modici canthari*. *times* pro vulgari recusat; qui cibum aliquem sibi ingratum aversatur, is iocose eum *timere* dicitur. *olus omne*, cuiusvis generis. *Supremo sole*, sole ad occasum vergente, extrema diei parte. *manebo*, opperiar.

v. 4. *iterum Tauro*, scil. consule; incidit secundus consulatus Tauri in annum V. C. 727 unde *Beutleius* temporis, quo hæc epistola scripta sit, ratione habita, dictum vinum sex ferme vel septem annorum fuisse efficit. *diffusa*, vinum, quod e maiori vase in plura minora transfunditur, *diffundi*, quod vero ex docto amphoras traosmittitur, *desindi* dicitur.

v. 5. *Minturnas*, Aufuncorum oppidum ad fines Latii et Campaniæ situm; *Petrinum*, vicum in agro Sinuessano, Campoïse vicinum.

v. 6. *Sin melius quid habes*, sin tū habes meliora iis, quæ dixi;—intellige non vinum tantummodo commemoratum, sed etiam *omne olus*.—*arcesse*, ea asserri iube; sic supra Horatius Od. IV. 42. 46. Virgilium ad lætam compositionem asserre iubet *nardus*. Sunt, qui ad *arcesse* supplēat *me*, ut sit: me ad te voca;

HOR. TOM. II

P

Iamdudum splendet focus, et tibi munda suppellex.
 Mitte leves spes; et certamina divitiarum,
 Et Móschi causam: cras nato Caesare festus
 Dat veniam somnumque dies; impune licebit 10
 Aestivam sermone benigno tendere noctem.
 Quo mihi, fortuna si non conceditur uti?
 Parcus ob haeredis curam nimiumque severus
 Assidet insano. Potare et spargere flores
 Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi. 15
 Quid non ebrietas designat? operta recludit;

sed hoc mihi alienum videtur ab Horatii urbanitate atque ingenio; — vel imperium ferre, vel, quod ego apponi iussero, aequo animo accipe.

v. 7. *Iamdudum splendet*; hunc versum *Fca* unius libri auctoritate ante versum praecedentem posuit, quod commodum sententiarum nexum plane turbat.

v. 8. *Mitte leves spes*, rerum levium et vanarum; respexit Horatius aliquid, quod nescimus; aluit fortasse Torquatus spegi honorum adipiscendorum. *certamina divitiarum*, breviter et eleganter pro: studia, quibus in divitiarum possessione huius atque huius (ut loquitur Horat. supra Sat. I. 4. 112.) superare certas, sive quibus dies noctesque divitiis colligendis atque augendis insudat atque invigilat.

v. 9. *Et Móschi causam*, se. quam defendendam suscepisti; — *Móschi*, ut tradit vetus Scholiastæ, Pergamenus, rhetor clarissimus, eum veneficii accusatus esset, patronos, qui eius causam dicerent, Torquatium et Asinijum Pollionem nactus est. *dies festus nato Caesare* pro vulgari: dies natalis Caesaris (*divi Caesaris*), qui, ut refert Macrobi. Sat. I. 12., p. IV. d. Iul. a Romanis celebratus est.

v. 10. *ventum*, se. oliandi, bibendi; — *somnumque*, et post noctem inter suaves conversationes exactam edormiendi.

v. 11. *tendere*, extendere, producere.

v. 12. pro *fortuna* malebat *Muretus fortunam*, — *Bentleio* placuit *fortunam*, et *Fca* dedit *fortunam*. Ego, posita post *mihi* distinctione minore, servavi plurimorum Codd. lectionem *fortuna*; iunge: *si non conceditur uti fortuna* (opportuna laetandi occasione), *quo* (quid) *mihi*, scil. illa prodest?

v. 13. *Parcus*, qui parce vivit, ob *haeredis curam*, ut haeredi collectis divitiis prospiciat, *nimiumque severus*, nimisque severitate ab iis, quae iucunda sunt, abstinet, *assidet insano*, is proxime accedit ad insanum.

* v. 15. *Inconsultus*, qui liberius et dissolutius se laetitiae tradunt, ipsi se *furere* (Od. II. 7. 23.), *desipere* (Od. IV. 12. 28.) velle (*μαρτυρεται*, Anacr. XIII: 12.) aiunt.

v. 16. *designat*, profert, efficit. — *operta recludit*, arcana loco pronovet, ut loquitur Horat. supra Epod. II. 11. ubi vide not.

Spes iubet esse raras; in proelia trudit inertem;
 Sollicitis animis onus eximit; addocet artes:
 Fecundi calices quem non fecere disertum?
 Contracta quem non in paupertate solutum? * 20
 Haec ego procurare et idoneus imperor, et non
 Invitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
 Corruget nares, ne non et cantharus et lanx
 Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
 Sit, qui dicta foras eliminēt; ut coeat par 25
 Iungaturque pari. Butram tibi, Septiciūmque,
 Et nisi coena prior potiorque puella Sabinum
 Detinet, assumam: locus est et pluribus umbris;
 Sed nimis arcta premunt olidae convivia caprae.

v. 17. *Spes iubet esse raras*, conf. in hanc sententiam supra ad Od. III. 21. 47.

v. 18. *Sollie. an. on. eximit*, euras abigit, infra Epist. I. 15. 49. *addocet artes*, calore ad res tentandas animum implet.

v. 19. *Fecundi*, largi, uberes, pleni, sed haud scio, an rectius explicueris: bibentis ingenium secundum reddentes; non vini enim copiam, sed vis disertos reddit, et sic *Nilus ficulnus*, agros fecundos reddens apud Plin. V. cap. 9.

v. 20. *Contracta*, qua res admodum tenues in angustum quasi spatium contractae sunt, pro angusta; — *solutum*, sc. eurus, bilarem.

v. 21. *Haec*, quae sequuntur: *ne turpe toral* cett. *idoneus*, qui haec procuraret.

v. 22: *illote*, illotum, ut supra ad Sat. II. 4. 84. *illota toralia*, ubi vid. not. *mappa*, conf. supra ad Sat. II. 4. 81.

v. 23. 21. *Corruget nares*; nares, cum malum odorem trahunt, in ru-

gas quasi contrahi, distorqueri et diduci solent. — *ne non et canth.* et l. *Ost. tibi te*, ut tam canthari, quam lanctis bene detergere et politae splendor imaginem tuam inde repercussam tibi repraesentet; de *cantharo*, poculi genere, vid. supra ad Od. I. 20. 2.

v. 25—27. *eliminēt*, eleganter pro evulgēt, effutist; quae amici inter se colloquantur, ea extra limen, ubi convenerant, non emanare, h. e. eum aliis communicari et patellieri, debent. — *par*, qui alteri et aetate et sentiendi agendique ratione par est, qui eadem cum altero studia sectatur. — *Septiciūmque*, ante *Bentleium* legabatur: *Septimianique*, ut intelligeretur *Titus Septimius*, cuius supra Epist. 3. v. 9. mentio facta est. *coena prior*, ad quam iam ab alio vocatus es, *potior*, coenae apud me praeferenda; pro *potiorque*, malum *potiorve*.

v. 29. *olidae caprae*, caprinus vel hircinus foetor sub alis hominum; *gravis hircus*, supra Epod. 12. 5. *Truce caper*, apud Catull. LXIX. 5. haud dubie florat. respexit aliquem, quem,

Tu, quotus esse velis, rescribe; et rebus omissis 30
Atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI

AD NUMICIVM.

Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem, et stellas, et decedentia certis
Tempora momentis, sunt; qui formidine nulla
Imbuti spectent: quid censes munera terrae? 5

hoc malo laborantem, umbram adduci volebat, addita causa, ne, si Torquatus plures secum adduceret umbras, alarum iste odor convivis arctius accumbentibus eo gravius et molestior esset.

v. 30. *Tu, quotus esse velis*, scilicet cum umbris, pro vulgari: rescribe, quot umbras tecum adducturus sis, vel, quot apud me cenare tibi placeant. *rebus*, causis, quas defendendas susceperat Torquatus.

v. 31. *Atria servantem*, in atrio te opperientem.

EPISTOLA VI

AD NUMICIVM.

Humanam felicitatem ab animo nil admirante, h. e. neque nimium appetente, neque nimium timente quidquam, repetendam, et omnem operam in virtutis studio ponendam esse, philosophica gravitate docet.

v. 1. *Nil admirari cett.*, nulla omnino re, sive laeta sive tristi, graviter affici, sed aequam in rebus arduis pariter (Od. II. 3. 1.) atque in bonis

mentem seryare, hoc unum quos beatos reddere et praestare potest. — *admirari* tam de quavis graviore animi affectione; *Numicius*, nisi est nomen fictum, homo fuisse videtur tam in divitiis, quam in honoribus appetendis nimius.

v. 3. *et deced. cert. Temp. moment.*, et quatuor anni tempora ad solis cursum praestituto momento decedentia.

v. 4. *formid. nulla Imb. spect.*, sine ulla formidine contemplantur.

v. 5—11. Sensus: at quid indicas de muneribus, quae terra praefert? quid de muneribus maris (unionibus cett.), quibus Arabes et Indi ditantur? quid de spectaculis, de plausu populi et de honoribus, qui debentur Quiritium fauci? quo iudicio, quo animi sensu, et quibus oculis illa tibi spectanda videntur? Qui timet, quae contraria et adversa sunt his, haec eodem pacto miratur, quo is, qui illa cupit; pavore autem, simulac res quaedam improvisa utrumque opprimat, ab utraque parte cum dolore et molestia coniunctus est.

Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
 Ludicra quid, plausus, et amici dona Quiritis?
 Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
 Qui timet his adversa, fere miratur eodem,
 Quo cupiens, pacto; pavor est utrobique molestus,¹⁰
 Improvisa simul species exterret utrumque.
 Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem,
 Si, quicquid vidit melius petensve sua spe,
 Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
 Insani sapiens nomen ferat, aequis iniqui,¹⁵
 Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
 I nunc, argentum et marmor vetus, aeraque et artes
 Suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores:
 Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem:
 Gnavus mane forum, et vespertinus petè tectum;²⁰
 Ne plus frumenti dotilibus emetat agris

v. 13, 14. *Si — defixis oculis* cett.; significanter pro: si, quantus quantus est, percutitur? qui re aliqua totus abripitur, is oculos in ea desigit, et animo atque corpore torpere et deficere incipit.

v. 16. *Ultra quam satis est*, pro ultra modum; qui in virtutis studio usque eo progressi tentat, quo nemo progredi potest, is operam perdit.

v. 17—27. Distinsi hunc locum ita, ut *anodosus* a versu 24. incipiat, et usque ad v. 27. producat; neas sententiarum fere hic: Quod autem ad admirationem rerum, quibus beatiore easplendescunt, attinet, admirare modo argentum cett. supera divitiis alios; quicquid sub terra lateat, aetis in lucem proferet, at ea, quae super terra niteat, sub terram deficiantur atque condentur; licet enim divitiis et honoribus conspicuus oculis aliorum in te converteris, ibis

tamen eo, quo Numa et Anchus delati sunt.

v. 17. *I nunc*, formula, qua cum irrisione iubemus aliquem frustra aliquid tentare; infra Epist. II. 2. 76. *I nunc*, et versus tecum meditare canoros. *argentum*, sc. factum, h. e. vasa argentea. *marmor vetus*, veteres statuas, veterum Graecorum artificum opera ex marmore confecta. — *aeraque*, intellige vasa, lebetes et alia affabre ex aere facta; supra Od. IV. 8. 2. *grata aera* — et *artes*, artis opera, vid. supra l. l. ad v. 5. et ad Sat. I. 4. 28.

v. 19. *loquentem*, verba facientem coram populo.

v. 20. *Gnavus, mane, forum*, ad fœnus, ut videtur, esecendum, vel (ut supra Sat. II. 6. 23.) ad fidem sponsonem praestandam.

v. 21. *dotilibus*, non patriis, sed uxoris dote acceptis.

Mutus, et, indignum! quod sit peioribus ortus,
 Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi;
 Quicquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
 Defodiet condetque nitentia; cum bene notum ²⁵
 Porticus Agrippae, et via te conspexerit Appi,
 Ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus:
 Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
 Quaere fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
 Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis ³⁰
 Hoc age deliciis. Virtutem verba putes, ut
 Lucum ligna? cave ne portus occupet alter;

v. 22. *Mutus*, homo ignobilis, uxoris dote dives factus, quicunque demum ille fuerit; *et, indignum! quod sit cetti.*, et hic, indignum sane et vix ferendum! cum ignobiliore loco natus sit, animum tuum potius ad se, quam tu animum eius ad te advertas.

v. 21. *Quicquid sub terra est cetti.* — iam *Lambinus* comparat ex *Sophoclis* *Aiace* v. 639. *Χρόνος πύρι τ' ἄδην λα* *καὶ πάντῃα κρύπτεται.*

v. 21—26. *cum bene notum cetti.*, quamvis te (*bene notum*) et honoribus et magnificentia nobilem in Agrippae porticu et via Appia conspiciendum praeberis. — Ad pretiosissima opera, quae M. Vipssnii Agrippae munificentiae debebat populus Romanus, pertinebat quoque porticus prope Pantheon, ab eodem Agrippa exstructum; in hac beatiore deambulare, in via Appia autem curru maxime vecti volitare et se ostendere solebant; hinc supra *Epod.* 47 44. superbus quidam homo Appiam mannis terre dicitur; de via Appia, Roma Capuam, et inde Brundisium ducente, ab Appio Caeco, Censore, magnifice strata, vid. *Liv.* IX. 29.

v. 27. *Numa quo devenit et Ancus,*

ut supra *Od.* IV. 7. 15. *Nos, ubi de- eidimus, Quo pius Aeneas, quo dives Tullus et Ancus, Pulvis et umbra sumus.*

v. 28—38. *Si latus cetti.* Nexus et sensus: Si aegrotas, morbum pelle remediis; si vis recte vivere, age, apertis voluptatis illecebris, virtutem, quae sola te docere potest rectiora, sequere. Quodsi vero existimas, virtutem verbis tantum, non ipso virtutis exercitio, ut lucum arboribus tantum, non pio deorum cultu, constare, i, praeser virtuti divitias, intendere cursum, ne alter citius portus occupet; cave, ne quid iacturae facias in negotiis tuis; mille talenta rotunda; accipe ex manibus Reginae Pecuniae quaevis dona, et us expledesce.

v. 28. *tentantur*, affliguntur; sic *tentare* saepe de morbo.

v. 29. *Quaere fugam morbi*, quaere remedia, quibus in fugam compellatur morbus.

v. 31. *fortis* — *Hoc age*, fortiter aggredere virtutis opus, omissis deliciis, reiecto corporis voluptatis et mollioris vitae fructu.

v. 32. *portus occupet*) portus occu-

Ne Cibyritica, ne Bithyna negotia perdas;
 Mille talenta rotundentur; totidem altera porro, et
 Tertia succedant, et quae pars quadret acervum. 35
 Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
 Et genus et formam regina Pecunia donat:
 Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.
 Mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:

pare iam est: portus prius altero occupare (εὐχρίαν), h. e. praecoccupare. supra Od. II. 42. 28. *Interdum rapere* (oscula) occupat. Liv. I. 44. *bellum facere occupant*. Idem I. 3. *Occupat Tullus in agrum Sabinum transire*. — Mercator, qui prior altero in portu adveniebat, adventas merces maiore pretio vendere poterat.

v. 33. *Cibyritica* — *Bithyna neg.*, mercatores enim Romani ex urbe Phrygiae, Cibra, et e Bithynia (conf. supra Od. I. 35. 7.) merces suas petere solebant; quas quidem qui non maturius advehendas curabant, *negotia sua*, h. e. questum perdebant.

v. 34. *rotundentur*, corradantur, ut summa rotundi numeri efficiatur; — *altera*, sc. mille talenta; Virg. *Ecl.* III. 71. *Aurea mala decem misi; cras altera* (sc. decem) *mittam*. Terent. *Heaut.* IV. 3. *Minas quidem iam decem habet a me filia* — *Haece* — consequentur *alterae*, sc. decem minae.

v. 35. *et quae pars quadr. acerv.*, et quae pars efficit, ut quatuor talentorum acervus fiat.

v. 36, 37. *fidemque, nos Credit.* — *genus*, nobilitatem; *formam*, pulchritudinem.

v. 37. *reg. Pec.*, pecunia, cui, ut dominae (ut Horatius loquitur supra Sat. II. 3. 96.) omnia parent, apposite appellatur *regina*; comparant He-

siod. 686. *χρέματα γὰρ ψυχὴ πλείται δαίμοσι βροτοῖσι*.

v. 38. *Ac bene numm. dec. Suad. Venusque*, qui dives est, in eius comitatu Suadela et Venus conspicitur, h. e. ei divitiarum speciem faciundiae et amabilis gratiae obtinentur; is, qui dives est, ab illis, qui divitias admirantur, facundus et amabilis habetur; de templo Veneri et Suadela, ut deabus *παρθένος*, a Graecis exstructo vid. *Torrent*.

v. 39—46. Nexus et sensus: concerva divitias, non quales sunt regis Cappadociae, quem, nisi nisi servos habentem, deficit pecunia, sed quales possedissee dicitur Lucullus, qui tam dives fuit, ut, quae possideret, ipse nesciret. Hinc illi, rogatus aliquando, ut spectaculo edendo centum paludamenta suppeditaret, cum primum dubitasset, se tot habere, rebus suis inspectis, non centum, sed quinque millia paludamentorum invenit. Illa enim domus, quae non ita omnibus rebus abundat, ut, quantae illae sint, ipse dominus ignoret, tenuis et exilis est.

v. 39. *Mancip. loc. eget aer. Cappad. rex*, plurima incolarum Cappadociae pars fuerunt servi, iique abiectissimi, vid. Cic. in Orat. P. Red. in Sen. c. 6.; rex igitur Cappadocum dicitur: *locuples mancipiis*, sed *egens aeris*; unde Cicero ad Atticum VI.

Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt, 40
 Si posset centum scenae praebere rogatus,
 Qui possum tot? ait: tamen et quaeram, et, quod ha-
 Mittam: post paulo scribit, sibi millia quinque (hebo,
 Esse domi chlamydem; partem, vel tolleret omnes.
 Exilis domus est, ubi non et multa supersunt, 45
 Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
 Si res sola potest facere et servare beatum,
 Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
 Si fortunatum species et gratia praestat,
 Mercemur servum, qui dictet nomina, laevum 50
 Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram

4. de Cappadocia (Asiae minoris provincia): nihil illo regno spoliatus, nihil rege egentius?

v. 40. *Ne fueris hic tu*, ne tu, ut rex Cappadociae, pecuniâ egueris, sive, hanc pecuniae penuriam tu fuderis! ultima in *fueris* per arsin producit. Chlamydes, quae fere fuerunt, purpureae.

v. 44. *tolleret*, sc. rei scenicae curator; vel aedilis, a quo Lucullus rogatus fuerat.

v. 45, 46. *Exilis*, inops, tenuis, ut supra Od. I. 4. 47. *domus exilis Plutonia*. Et dominum fallunt, et ea, quae supersunt, ipsi domino ignota sunt.

v. 47. *Ergo Si res sola cell.*, ergo, si virtutem verba, siue nomen inane putas, et *res sola*, solae divitiae, te beatum reddere et praestare possunt.

v. 48. *opus*, sc. divitiarum colligendarum.

v. 49. *species* iam, ut ex sequentibus apparet, extensus plendit, externa dignitas, honoris amplitudo. Cicero in Pis. cap. II. *magnum nomen est, magna species, magna dignitas, magna maiestas consulis.* gratia,

favor populi. praestat pro (quod modo dictum est) facit et servat.

v. 50-55. *Mercemur servum*, age mercare servum, qui, cum produs in publicum, praetereuntium, quorum favorem ad consequendos honores tam salutando, quam prensando sibi concilies, nomina suggerat; hinc eiusmodi servus vocabatur *nomenclator*.

v. 51. *fodicet*, iterum iterumque impellat. et *cogat*, et te inciet, *trans pondera dextram porrigere*, dextram trans ea, quae obstant, extensam porrigere transeuntibus, pro simplice: prensare. Quid per *pondera* intelligendum sit, relictum est divinationibus. Hinc variae in hoc loco explicando allatae sunt ab interpretibus opiniones. Ferrarius de Re Vest. III. 2. cuius explicationem acriter defendit Fica, intelligebat *pondera togae*, siue infimum togae limbum, quo manus tegebatur. Sed si hoc voluisset Horatius, eum vix vocem *togae* omissurum fuisse existimes. Equidem per *pondera* intelligo quaevis molesta obstacula, viam intersepientis, trans quae dextra inclinato corpore porrigi debebat praetereuntibus.

Porrigere : Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
 Cui libet, is fasces dabit, eripietque curule,
 Chi volet, importunus ebur: Frater, Pater, adde;
 Vt cuique est aetas, ita quemque facetus adopta. ⁵⁵
 Si; bene qui coenat, bene vivit, lucret, eamus,
 Quo ducit gula: piscemur, venemur; ut olim
 Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
 Differtum transire forum populumque iubebat,
 Vnus ut e multis populo spectante referret. ⁶⁰
 Emum mulus apram. Crudi tumidique lavemur,

v. 52. *Hic multum* celt. sunt verba nomenclatoris; *Hic*, digitum scilicet in praeteritum intendit nomenclator. in *Fabia*, — *Velina*, omnia tribuum.

v. 53—55. *Cui libet, is fasces* celt. hic dabit (*fasces*) consulatum ei, cui illum dare libet, et eripiet (*ebur*) sellam eburneam, h. e. curulem ei, cui illam eripere volet; designat igitur iam nomenclator viros, quorum in suffragiis ioeuodis multum valebat potentia et auctoritas. *importunus* iam dicitur, qui honores petenti importune adversatur. *Frater, Pater, adde*; *Vt cuique est aetas* celt., eiusmodi virum appella, et pro cuiusque aetate adde vel familiariter *Frater* vel verecunde *Pater*; si in tua aetate constitutus est, dic *Frater*, si est seors, dic *Pater*. *frater*, sic de intimis amicis. Supra Epist. I. 3. 35. *fraternum foedus* et inf. I. 10. 4. *fraterni amici*. *adopta*, tanquam adoptatum, tanquam in gentem tuam transierit, appella.

v. 56. *lucret, age*, iam dies illucescit: *piscemur, venemur*, pro vulgari: ut lautas nobis comparemus epulas, ideo iam posita disit: *piscemur, venemur*, ut capteret occasionem obiter carpendi *Gargilius*, ridi-

culum venatoregn. Is enim, cum venatum iret, ut oculos hominum in se converteret, mane frequens forum transire solebat, retia, incula, ser vos, mulos celt. secum duceos, quasi magnam e venatione praedam reportaturus esset. Sed ecce! e multis mulis unus tantum oil nisi aprum, oee eum quidem captum vel fixum, sed emum reportat. Nos quoque non raro e venatione videre solemus redeuntes, qui gestant manticam, non lepore ab ipsis percusso, sed emto turgentem.

v. 60. *Vnus*, ut eo eventu, ut unus mulus celt. *populo spectante*, et simul rideote.

v. 61. *Crudi*, ita dicuntur, qui tam largiter se ingurgitaruot, ut cruditate laborent, asoti. *tumidique*, sc. epulis, ut apud Persium III. 98. *turgidus hic epulis*. — *lavemur*, quamquam enim iis, qui cibos nondum concoxerunt, pernicio est lavatio, ea tamen non abstinebant homines gulosi. Huc pertinet locus Iuvenal. Sat. I. 142—3. *Poenia tamen prarsens, cum tu deponis (in balneo) amictus Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas*. *Caerite cera dig. digni*, qui iure suffragii privati fiant aerarii, h. e. tributum loco aera pendentes. *Caer*

Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt, 40
 Si posset centum scenae praebere rogatus,
 Qui possum tot? ait: tamen et quaeram, et, quod ha-
 Mittam: post paulo scribit, sibi millia quinque (bebo,
 Esse domi chlamydem; partem, vel tolleret omaes.
 Exilis domus est, ubi non et multa supersunt, 45
 Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
 Si res sola potest facere et servare beatum,
 Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittam.
 Si fortunatum species et gratia praestat,
 Mercemur servum, qui dictet nomina, laevum 50
 Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram

1. de Cappadocia (Asiae minoris provincia): nihil illo regno spoliatus, nihil rege egentius?

v. 40. *Ne fueris hic tu*, ne tu, ut rex Cappadociae, pecuniâ egueis, sive, hanc pecuniae penuriam tu fueris? ultima in fueris per arsin producitur. Chlamydes, quae fere fuerunt, purpureae.

v. 44. *tolleret*, sc. rei scenicae curator; vel aedilis, a quo Lucullus rogatus fuerat.

v. 45, 46. *Exilis*, inops, tenuis, ut supra Od. I. 4. 47. *domus exilis Plutonia*. Et dominum fallunt, et ea, quae supersunt, ipsi domino ignota sunt.

v. 47. *Ergo Si res sola cett.*, ergo, si virtutem verba, siue nomen inane putas, et *res sola*, solae divitiae, te beatum reddere et praestare possunt.

v. 48. *opus*, sc. divitiarum colligendarum.

v. 49. *species* iam, ut ex sequentibus apparet, externus splendor, externa dignitas, honoris amplitudo. Cicero in Pis. cap. II. *magnum nomen est, magna species, magna dignitas, magna maiestas consulis.* gratia,

favor populi. praestat pro (quod modo dictum est) facit et servat.

v. 50—55. *Mercemur servum*, age mercare servum, qui, cum produs in publicum, praetereuntium, quorum favorem ad consequendos honores tam salutando, quam prensando tibi concilies, nomina suggerat; hinc eiusmodi servus vocabatur *nomenclator*.

v. 54. *fodicet*, iterum iterumque impellat. et cogat, et te incitet, trans pondera dextram porrigere, dextram trans ea, quae obstant, extensam porrigere transeuntibus, pro simplice: prensare. Quid per *pondera* intelligendum sit, relictum est divinationibus. Hinc variae in hoc loco explicando allatae sunt ab interpretibus opiniones. Ferrarius de Re Vest. III. 2. cuius explicationem acriter defendit Fca, intelligebat pondera togae, siue infimum togae limbum, quo manus tegebatur. Sed si hoc voluisset Horatius, eum vix vocem togae omisurum fuisse existimes. Equidem per pondera intelligo quaevis molesta obstacula, viam intersepientia, trans quae dextra inclinato corpore porrigi debebat praetereuntibus.

Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
Cui libet, is fasces dabit, eripietque curule,
Cui volet, importunus ebur: Frater, Pater, adde;
Vt cuique est aetas, ita quemque facetus adopta. 55
Si; bene qui coenat, bene vivit, lucret, eamus,
Quo ducit gula: piscemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
Differtum transire forum populumque iubebat,
Vnus ut e multis populo spectante referret. 60
Entum mulus apram. Crudi tumidique lavemur,

v. 52. *Hic multum* cett. sunt verba nomenclatoris; *Hic*, digitum scilicet in praetereuntem intendit nomenclator. in *Fabia* — *Velina*, nomen tribuum.

v. 53—55. *Cui libet, is fasces* cett.) hic dabit (*fasces*) consulatum ei, cui illum date libet, et eripiet (*ebur*) sellam eburneam, h. e. curulem ei, cui illum eripere volet; designat igitur iam nomenclator viros, quorum in suffragiis ineundis multum valebat potentia et auctoritas. *importunus* iam dicitur qui honores petenti importune adversatur. *Frater, Pater, adde*; *Vt cuique est aetas* cett., eiusmodi virum appella, et pro cuiusque aetate adde vel familiariter *Frater* vel verecunde *Pater*; si in tua aetate constitutus est, dic *Frater*, si est senex, dic *Pater*. *frater*, sic de intimis amicis. Supra Epist. I. 3. 35. *fraternum foedus* et inf. I. 10. 4. *fraterni amici*. *adopta*, tquam adoptatum, tquam in gentem tuam transierit, appella.

v. 56. *lucret, age*, iam dies illucescit: *piscemur, venemur*, pro vulgari: ut lautas nobis comparemus epulas, ideo iam poëta dixit: *piscemur, venemur*, ut caplaret occasionem obiter carpendi *Gargilius*, ridi-

culum venatorepm. Is enim, cum venatum iret, ut oculos hominum in se converteret, mane frequens forum transire solebat, retia, iacula, seruos, mulos cett. secum ducens, quasi magnam e venatione praedam reportaturus esset. Sed ecce! e multis mulis unus tantum nil nisi aprum, nec eum quidem captum vel fixum, sed entum reportat. Nos quoque non rarp e venatione videre solemus redeuntes, qui gestant manticam, nun lepore ab ipsis percusso, sed emto turgentem.

v. 60. *Vnus ut*, eo eventu, ut unus mulus cett. *populo spectante*, et simul ridente.

v. 61. *Crudi*, ita dicuntur, qui tam largiter se ingurgitarunt, ut cruditate laborent, asoti. *tumidique*, sc. epulis, ut apud Persium III. 98. *turgidus hic epulis*. — *lavemur*, tquam enim iis, qui cibos nondum concoxerunt, perniciofa est lavatio, ea tamen non abstinabant homines gulosi. Huc pertinet locus Iuvenal. Sat. I. 142—3. *Poëma tamen praesens, eum tu disponis* (in balneo) *amictus Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas*. *Caerite cera dig. digni*, qui iure suffragii privati fiant aerarii, h. e. tributis loco aera pendentes. *Caer-*

Quid deceat, quid non, obliti, Caerite cera
 Digni, remigium vitiosum Ithacensis Vlysssei,
 Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
 Si, Mimnermus uti censet, sine amore iocisque . 65
 Nil est iucundum; vivas in amore iocisque.
 Vive, vale: si quid novisti rectius istis,
 Candidus imperti; si non, his utere mecum.

EPISTOLA VII

AD MAECENATEM.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
 Sextilem totum mendax desideror. Atqui,

rites scilicet, incolae urbis Caere in Etruria, donati quidem sunt a Romanis civitate, sed sine iure suffragii. Vid. Gell. N. A. XVI. 43. Hinc cives, qui notati a censoribus perdebant ius suffragii, in tabulam referebantur, sive classi adscribebantur, cui adscripti quoque fuerunt Caerites.

v. 63. *remigium vitiosum*, sicuti *remigium vitiosum Ithac. Vlysssei*, h. e. sicut vitiosi et corporis sensuumque voluptati dediti socii Vlyssis, qui interdictae voluptatis fructum praetulerunt patriae. *interdicta*, monuerat Vlysses socios, ne Circes poculis et Sirenium cantibus se capi paterentur, sed frustra. Ad *remigium vitiosum* Horatius, ut saepe alibi (vid. supra ad Epist. I. 2. 42.), particulam comparationis *sicuti*, *veluti*, omisit.

v. 65. *Mimnermus*, poeta Colophonius vel Smyrnaeus, qui scripsit carmina elegiaca in re amatoria versantia. *Mimnermi* laudes Propertius l. 9. 41. 42. complexus est his duobus versibus: *Plus in amore valet Mimnermi versus Homero; carmina man-*

uctus laeta quaerit Amor. Mimnermi versus autem, quos respexit Horatius, *Cruquius* e Plutarcho et *Mimnermus* e Stobaeo attulit: τίς δὲ Βίος, τί δὲ τερπνὸν ἄνθρωποις; Ἀπποδίδναι; Τελύειν, ὅτι μοι μέγιστα ταῦτα μέλει.

v. 67. *isis*, sc. quae dixi de felicitate, quam una virtus dare potest.

EPISTOLA VII

AD MAECENATEM.

Poeta longiorem in villa, ubi corporis reficiendi causa commorabatur, absentiam apud Maecenatem excusat; dum, se hi quoque beneficiorum ab eo acceptorum memorem vivere, fidem facit. Tum addit narrationem de nobili causarum patrono Philippo et Praecone Mena, qua, quantum saepe (v. 96.) *dimissa petitis praestent*, h. e. quam longe praesens rerum nostratarum conditio praefenda saepe sit ei, quam petimus, docere studet.

v. 1, 2. *Quinque dies* cett. cum a te; Maecenas, in villam meam se-

Si me vivere vis recteque videre valentem,
 Quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
 Maecenas, veniam; dum ficus prima calorque
 Designatorem decorat lictoribus atris;
 Dum pueris omnis pater et materculâ pallet;
 Officiosaque sedulitas, et opella forensis
 Adducit febres, et testamenta resignat.*
 Quodsi bruma nives Albanis illinet aguis,
 Ad mare descendet vates tuus, et sibi parcet,

cederem, me quiaque tantum dies
 ibi commoraturum esse tibi promisi,
 sed (*mendax*) non steti his promissis,
 nam tu iam totum Sextilem exspectas
 meum reditum; — mensis
Augustus vocatur *Sextilis*, quia ille
 ex prisca mensium numerandorum
 ratione et ordine, qui a mense Martio
 incipit, *sextus* est, *Atque*, verum
 enimvero, attamen, nihilominus
 tamen.

v. 5. *dabis* — *veniam*, sc. diutius
 in villa mea delitescendi, (*dum*) hoc
 anni tempore, quod, grave valetu-
 dini, et morbos et mortem adducere
 solet. Scripsisse videtur hanc episto-
 lam sub initio mensis Septembris,
 appropinquante iamiam autumnio,
 qui supra quoque Sat. II. 6. 19. *gravis*
et Libitinae quaestus acerbar vo-
 catur. Breviter autem et eleganter
 Horatius descripsit tempus autumnii
 (*dum prima ficus et calor decorat*)
 quo fici maturitatem trahunt, et
 solis feror perniciosam in corpora
 vim habet.

v. 6. *Design.*) *designator*, qui ordi-
 nem in funere servandum modera-
 tur, et suum cuique, qui funus se-
 quitur, locum *designat*; nos *ceremonien-*
meister, *marshall*, *leichenbitter*. —
decorat designatorem, facit, efficit,
 ut *designator* funerum *decoretur*

(honorifice *eingatur*) *atris lictoribus*;
lictiores atri (atra veste induti) erant
 administri, qui, sicut lictores consu-
 libus, ita praesto adessent *designatori*
 ad populum submovendum et ad alia
 in funere subeunda officia. vid.
Kirchm. de Fun. Rom. IV. 9.

v. 8. *Offic. sed. et op. for.* varia
 officiorum genera et varia negotia,
 quae in urbe viventi a primo mane
 usque ad noctem *per caput et circa*
salutis lotus, suaviter Horatius supra
 Sat II. 6. igitur a v. 20. enarravit.

v. 9. *testamenta resignat*, qui mori-
 untur, eorum post mortem testa-
 menta aperiuntur; facete igitur autu-
 maele tempus, quo maxime mori
 solent homines, *resignare testamenta*
 dicitur.

v. 10—13. *Quodsi bruma cett. re-*
deunte vere demum ad te redibo;
 hiemem enim valetudinis confirman-
 dae causa in oris maritimis transigam.
Quodsi iam de tempore pro cum,
quando; exempla dedit ad h. l. *Lam-*
bimus. — *nives illinet*, adsperset, im-
 mittet; *Albanis* (Schol. Cruq.
Latinis) *agris*, montes certe Latini
 nive oblecti conspuebantur hieme.

v. 11. *Ad mare*, sc. inferum. *Lan-*
bicus sinum Tarentinum intelligen-
 dum esse suspicatur, cui suspicioni
 fatet v. 45. et locus supra Od. II. 6.

Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
 Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
 Non, quo more piris vesci Calaber iubet hospes,
 Tu me fecisti locupletem. Vescere sodes. 15
 Iam satis est. At tu quantumvis tolle. Benigne.
 Non invisa feres pueris munuscula parvis.
 Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.
 Vt libet: haec porcis hodie comedenda relinquis.
 Prodigus et stultus donat, quae spernit et odit. 20
 Haec sēges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
 Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus;

40 seqq. *sibi parcat, sibi cavebit* ab iis, quae valetudini nocent, diligentem valetudinis curam habebit; sic supra Sat. I. 4. 127. *mortis metu sibi parcere*; nos quoque hoc sensu directe sol-mus *nich schonen*.

v. 42. *Contractusque leget*) contractus, scil. in locum angustum. Horatius ait, se, cum ex agris late patentibus se recepisset in totum vel cubiculum angustius, contractum (*συνεσταλμένον*) ibi tempus legendo fallere velle. Similiter Horatius supra Sat. II. 3. 44. *tectum tepidum*, ut locum carminibus scribendis aptum, laudat.

v. 45—49. *Tu me fecisti locupletem* cett.; tu me bestiis donis, non levioribus, non piris, quae, nihil fere pretii habentia, obtrudit rusticus se adeuntibus, non donis, quae prodigus et stultus, quia nihil pretii iis statuit, largiri solet, sed talibus, qualia vir bonus et sapiens fuit, quos illis dignos censet, dare paratus est. — *Calaber hospes*, pro quovis rustico.

v. 45. *Vesc. sodes*. Lepide Horatius rusticum quendam ad rusticorum ingenuum colloquentem inducit cum

homine, qui illum salutatum venerat; rusticus hospes offert hospiti piram, *vescere sodes*, inquit; hospes sumit *quaedam, addeus iam satis est*; at sume tibi, ait rusticus, quotquot sumere tibi placet; hospes, plura pira sumere nolens, respondet: *benigne*; uluntur hac voce, qui urbane aliquid recusant, plane ut v. 62. ubi additur explicatio: *Negat ille mihi? nos seher gütig, aber ich danke dafür*; sic καλῶς apud Graecos.

v. 18. *Tam teneor dono* cett. egregie in hoc quoque versu vulgaris hominum in dono aliquo recusando sermo exprimitur: donum tuum aequae mihi gratum est, ac si illud accepissem; nos *ich nehme es für empfangen an*.

v. 49. *haec porcis hodie com. rel.*, en rusticum vel hominem inurbanum?

v. 21. *Haec sēges* cett. Eiusmodi sparsa a stultis et prodigis dona nunquam gratos animi sensus protulerunt, nec unquam proferent.

v. 22. *Vir bonus et sapiens*, qualis tu es, Maecenas, *dignis ait esse paratus* (ὁ καλὸς καὶ σοφὸς τοῖς ἀξίοις φέρειν εἰσὶν πρόθυμος), Graeca con-

Nec tamen ignorat, quid distent aera lupinis.
 Dignum praestabo me etiā pro laudē merentis.
 Quodsi me noles usquam discedere, reddes 25
 Forte latus, nigros angusta fronte capillos;
 Reddes dulce loqui; reddes ridere decorum, et
 Inter vina fugam Cinarae moerere protervae.
 Forte per angustam tenuis nitedula rimam
 Repserat in cumeram frumenti; pastaquē rursus 30

structio pro: *se paratum esse dignis*, h. e. iis, qui donis et beneficiis digni sint. Catull. IV. 2. *Phaenice ille, quem videtis, hospites, ait fuisse navium celerissimus.*

v. 23. *Nec tamen cett.*, idem tamen probe scit, quid intersit inter vera et falsa, inter proba et improba; inter sincera et assimulata, h. e. idem tamen probe scit, qui donis digni, quive donis indigni sint; *lupinus*, leguminis genus (*lupine, feigbohne*); *lupinus* autem non tantum pueri in ludis puerilibus pro nummis, sed etiam histriones in comoediis pro auro annumerare solebant; hinc apud Plaut. Poenul. III. 2. 20. *lupini* vocantur aurum Comicum.

v. 24. *Dignum praest. me et. pro l. merentis*, ego quoque (*pro laude merentis*; h. e. secundum vel iuxta laudem merentis) ut laus patroni de me bene merentis postulat, dignum me praestabo acceptis beneficiis, sive: ego quoque respondebo donis, quae ab insigni meo patrono accipi.

v. 25. *Quodsi me nol. usq. disc.*, quodsi cupies, me usquam a te abire, sed semper tibi Romae adesse et lateri tuo adherere, pristinam corporis firmitatem et pristinum animi vigorem mihi reddas necesse est.

v. 26. *Forte latus*) *latus* vel *latera* passim de corporis viribus, quia tam

virium robur, quam earum defectus in lateribus praecipue sentitur; *floratus* igitur, quia corporis vires eum deficere coeperant, reddi sibi optat *forte latus*. *nigr. ang. fr. capillos*, ergo niger olim capillus, frontis angustae decor, iuventutem coepit albescere.

v. 28. *Inter vina fug. Cin. moer. prot.* respexit Horatius rem, quam ignoramus. Fortasse *Cinara proterva* (nos *schelmisch, schalkhaft*), cum aliquando post amatoriam, ut videtur, altercationem fugisset Horatium, hac fuga eius animum opplexerat moerore, quem ille ne inter pocula quidem dissimulare potuit. Ceterum *Cinara*, ut ex hoc loco apparet, et supra Od. IV. 4. 3. 4. *Non enim, qualis eram bonae sub regno Cinarae*: cf. intra Ep. I. 14. 33. praee aliis omnibus puellis placuisse videtur Horatio.

v. 29—39. *Forte per angustam cett.* Nexus sententiarum: Non sum homo, qui apud te, Maecenas, pasci et pinguescere volui; non in domum tuam, ut nitedula in cumeram frumenti, irrepi; nam si comparor cum nitedula in fabulis, qui unice spectaverim hoc, ut apud te pinguescerem, omnia a te accepta reddere paratus sum. — *nitedula* et *nitela*, murium agrestium genus; formata haec vox videtur a *nitendo*, *enitendo*, quia mures

Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
 Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istino,
 Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.
 Haec ego si compellor imagine, cuncta resigno:
 Nec somnum plebis laudo, satur altitium, nec ³⁵
 Otia divitiis Arabum liberrima tuto:
 Saepe verecundum laudasti; rexque paterque
 Audisti coram; nec verbo parcius absens:
 Inspice, si possum donata reponere laetus.
 Haud male Telemachus, proles patientis Vlyssæi: ⁴⁰

salta emittuntur in loca superiora; sunt, qui putent, *nitedulam* seu *nitedulam* esse bestiolam, quam Graeci dicunt *νευδοβάρην* sed *νευδοβάρην* mihi videtur potius esse sciurus (*das eichhorn*), qui non repere solet in *cumeram* frumenti; de *cumeris*, vid. supra ad Sat. I. t. 53.

v. 31. *pleno*, impleto frumenti granis. *tendebat*, contendebat, significantiis, quam tentabat.

v. 34. *Haec ego si compellor imagine*, si ad me transfertur haec fabula, quasi ego quoque hoc consilio, ut munusculis a te accipiendis fruerer, in tuam, Maecenas, amicitiam adreperim, cuncta *resigno*, reddo; supr. Od. III. 29. 54. *Si celeres quatit* (Fortuna) *Pennis*, *resigno*, quae dedit.

v. 35, 36. *Nec somnum pleb.* cell. Sensum hi duo versus mihi fundere videntur hunc: Quemadmodum autem ego non is sum, qui post coenam plebis more somno et inertia indulgere cupiam, ita illud otium ubi libere mihi vivere et stultiis meis vacare possum, summiis quibusque divitiis praefero. Horatius igitur Maecenati, se nequitiam lautioris vitae causa eius amicitiam petisse, satis

aperte dicit. *altitium*, ad laetas epulas pertinent *altiles*, h. e. aves (anser, gallinae cell.), quae *aluntur* et saginantur in aviario. *divit. Arab.* supra Od. I. 29. t. *beatæ Arabum* *gazæ*.

v. 37, 38. *Saepe verec.* cell., tu ipse saepe me ut hominem verecundum laudasti, et ego te non tantum coram, sed etiam absens regem et patrem celebravi et veneratus sum; *audit aliquis rex*, qui nomine regis insignitur, pro rege habetur.

v. 39. *Inspice*, si cell., dixi modo, me, si forte ego tibi videar similibus nitedulae ex sebulis, *cuncta resignare velle*; vide igitur, (si) an ea, quae mihi donasti, (*lactus*) prompto paratque animo (*reponere*) reddere possim. *reponere*, pro reddere, Plaut. in Pers. I. t. 38. *Ut mihi des nummos sexcentos.* — Quis continuo tibi *reponam* in hoc triduo, aut quadriduo. Senec. de Benef. IV. 32. *Quid cuique debeam*, scio, aliis post longum dieni *repono*, aliis in antecessum.

v. 40—43. Telemachus quoque equos, dono sibi a Menelao oblato, generoso animo recusavit. *patientis* (*πολυτλήμωνος, πολυτλήτου*), eo-

Non est aptus equis Ithace locus; ut neque planis
 Porrectus spatiis, neque multae prodigus herbae:
 Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
 Parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
 Sed vacuum Tibus placet, aut imbelles Tarentum. 45
 Strenuis et fortis, causisque Philippus agendis
 Clarus, ob officiis octavam circiter horam
 Dum redit, atque, foro nimium distare Carinas,
 Iam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,

dem sensu *Vlysses* supra *Epod.* 17. 46. dicitur laboriosus. Non est aptus equis *Ithace* locus cett., non possum equos mihi oblatos accipere, nam patria mea *Ithaca* non apta est alendis equis; aptiores alendis equis sunt lati campi, quibus tu imperas. Expressit *Horatius* *Homerum* *Odyss.* IV. 601 seqq. *Ἰππους δ' αἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξιοναι, ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ Εὐβοίᾳ δαΐφρα ἀγχιμαχὶ σὺ γὰρ πεδίοιο ἀνάσσεις Εὐπλεῖς.* — *Εν δ' Ἰθάκῃ οὐτ' ἄρ' ὁρώμεαι εὐπλεῖς, οὐτε τι λαμπρῶν.* ut — Porrectus, utpote, vel quippe porrectus, porrectus nempe; sic ut apud *Plaut.* *Curcul.* II. 1. 2. — *Ut qui* cett. quippe qui.

v. 44. *regia Roma*, ut supra *Od.* IV. 11. 44. *do mina Roma*, et *Od.* IV. 3. 43. *Roma princeps urbium.* — v. 45. *vacuum*, ut infra *Epist.* II. 2. 81. *vacuae Athenae*; loca dicuntur vacua, ubi a rebus negotium facessentibus remoti in bono otio nobis vivere et studiis nostris vacare possumus; similiter supra *Epod.* 5. 43. *Neapolis dicitur otiosa.* imbelles *Tarentum*, ubi tranquilla et pacata erant omnia (*das friedliche, stille Tarent.*)

v. 46 seqq. *Strenuus* cett. Iam *Horatius*, ut ostendat, quam stulte agant, qui, non acquiescentes in ea, qua

utuntur, sorte, lautiora et ampliora appetunt, suavem narrationem adspersit de praecone quodam, *Vultio Mena*, qui, cum a *Philippo*, nobili *Iurisconsulto*, se adduci passus esset, ut, agellum sibi mercatus, ex praecone fieret rusticus, stultum, quod ceperat, fuisse consilium, experientia edoctus est. *Philippus*, si spectes laudes, quas *Cicero* passim *L. Philippo Q. F. e Marciis* (vid. *Ernest.* *Clav. Cic.* s. v. *L. Philippus*) tribuit, iure meritoque iam vocatur strenuus et fortis.

v. 47, 48. *ab officiis*, quae *Philippus* in foro causas pro clientibus dicendo obierat; *Carinas*, intellige urbis regionem, ubi habitabat *Philippus*; ibidem fuerunt aedes *Ciceronis*, a maioribus haereditate acceptae, et *Pompeii*. Vet. Schol. *Carinae locus apud Tellurem, ubi est Pompeiana domus.*

v. 49, 50. *compexit*, ut aiunt cett. hunc locum ita intelligo: *Philippus*, dum queritur de molestia, quam sibi grandaevo domum redeuntē creet via longior, conspexit aliquem otiose in tonstrina sedentem, unguesque sibi (*leniter*) placido tranquilloque anigo purgantem. Invidia tactus huius felicioris hominis ad aspectu servum,

Abrasum quendam vacua tonsoris in umbra,
 Cultello proprios purgantem leniter ungues.
 Demetri, (puer hic non laeve iussa Philippi
 Accipiebat) abi, quaere, et refer: unde domo, quis,
 Cuius fortunae, quo sit patre, quove patrono.
 It, redit et narrat: Vultum, nomine Menam,
 Praeconem, tenui censu, sine crimine notum;
 Et properare loco, et cessare, et quaerere, et uti,
 Gaudentem parvisque sodalibus, et lare certo,

qui, quis sit ille, percontetur, in tonsuinam mittit cett. — Ipsa haec narratio eo, quod personae tam loquentes, quam agentes inducuntur, multo, ut alibi, sit suavior et vividior; rem omnem autem, ut probaret sententiam, eos tantum recte felices dici posse, qui sorte sua contenti vivant, finxisse videtur Horatius. *Abrasum* (alii *adrasum*, sed lectionem *abrasum* confirmat plurimorum Codd. auctoritas) *Fœa* post *Marcilium* et alios explicat: libertinum, quia capitis crines abrasi fuerint manumissis; sed libertinus, praecipue iam in tonsuina sedens, vix dictus est simpliciter *abrasus*. Equidem puto, Menam, postquam eius barba abrasa fuit a tonsore, otiaudi causa in *vacua tonsoris umbra* (h. e. in otiosa tonsuina; de voce *vacuus* vide supra ad v. 45.) remansisse, et in hoc otio ipsum sibi *leniter* (nqs mit wohlbehagen) ungues purgasse.

v. 51. *propens*, non aliorum, ut tonsor, sed suos ipsius ungues.

v. 52. *non laeve*, ergo dextre, h. e. recte, scite, prudenter.

v. 53. *unde domo*, quis cett. Obvenatus videtur Horatio modus, quando apud Homerum exquiruntur ignoti, et peregrini; sic Telemachus ad Miner-

vam (Odys. I. 470.) τίς; πόθεν εἴς ἀνδρῶν; πόθεν τοι πάτερ, ἦδ' ὅτι τοιῆς; — *quo sit patre*, si Philippus in *abraso* agnoscere potuisset *libertum*, non servum de eius patre quaerere iussurus fuisset.

v. 56. *tenui censu*, in tenui re constitutum, cuius res secundum censum erat tenuis; similiter supra Od. II. 45. 43. *census brevis*. *sine crimine notum*, nullo crimine iis, quibuscum vivit, notum; innocentis igitur vitae laudem Megae tribuebant iis, quibus ille notus erat.

v. 57. *Et proper. l. et cess.*, rem aliquam suo tempore aut intensius, aut remissius agere; *loco*, quae opportuno tempore sunt, loco fieri dicuntur; cf. supra Od. IV. 42. 28. *Dulce est desipere in loco*. *quaerere* simpliciter pro rem quaerere, colligere; supra Sat. I. 4. 92. *Denique sit finis querendi*; infra Epistol. I. 45. 32. *Quicquid quaesierat, ventri donabit avaro*. Tereat. Adelphi V. 4. 45. *Contrivi in quaerendo vitam atque actatē meam*. *uti*, scil. re quaesita.

v. 58. *parv. sodal.*) parvi sodales, qui humilioris conditionis, vel in parvo pretio atque honore sunt; dixerat Horatius de se ipso v. 21. *Parvum parva decent*; et *lare certo*,

Et ludis, et, post decisa negotia, Campo.
 Scitari libet ex ipso, quaecunque refers: dic 60
 Ad coenam veniat. Non sane credere Mena:
 Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,
 Respondet. Neget ille mihi? Negat improbus, et te
 Negligit aut horret. Vulteiū mane Philippus
 Vilia vendentem tunicato scruta popello 65
 Occupat, et salvere iubet prior. Ille Philippo
 Excusare laborem, et mercenaria vincla,
 Quod non mane domum venisset; denique quod non
 Providisset eum. Sic ignovisse putato
 Me tibi, si coenas hodie mecum. Vt libet. Ergo 70
 Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.

intellige domum propriam et pecuniariam, e qua a nemine pelli poterat Vulteiū.

v. 59. *ludis*, sc. scenicis. — *post decisa negotia*, postquam Mena ut praeco vel scrutarius (v. 65.) negotia sua transegit. *Campo*, sc. Martio, ubi animi recreandi causa iuvenes virique convenire, ambulare, natare et aliis gymnasticis exercitationibus detineri solebant.

v. 60. *quaecunque*, omnia illa, quae.

v. 62. *Benigne*, apte vertit Vossius: *dank für die ehre*, vid. ad v. 46.

v. 63, 64. *improbus*, illepidus, infectus, ineptus, qui, quod honori sibi ducere debebat, repudiat. — *horret*, te, ut virum nobilem, adire non audet, aive prae verecundia te exhorrescit; verecundia enim nonnunquam cum timore vel horrore quodam coniuncta est.

v. 65. *vilia scruta*, intellige detritas vestes, vasa, instrumenta et multa alia, tempore et usu viliora facta. Eiusmodi merces (*ups trödschwaare*) venales habebant *scrutarii*. Iam vero

cum Menae in auctionibus, ubi ille praeco pretia licitantium pronuntiabat, commoda rerum obsoletarum coemendarum suppeditaretur occasio, quomodo factum sit, ut praeco simul esset scrutarius, facile apparet. — *tunicato popello*, intellige homines de plebe, opifices, tabernarios ceteri, qui non toga, sed tunica utebantur.

v. 66. *occupat*, opprimit (nos *er überrascht*). *Salvere*, sc. eum.

v. 67. *Philippo Excus. lab. et mere. vincla*, se excusare apud Philippum labore et mercenariis vinculis; — *per vincula mercenaria* intellige officia praconi pro constituta mercede obeunda.

v. 68. *domum*, in aedes Philippi, *venisset*, salutandi causa.

v. 69. *Providisset eum*, eum venientem vidisset, observasset; Plaut. Asin. II. 4. *optume: quamdudum tu advenisti? Non hercle te provideram; quae ro, ne vitio vertas, Ita iracundia obstitit oculis.*

v. 71. *Post nonam*, apud nos post tertiam horam pomeridianam.

Vt ventum ad coenam est, dicenda tacenda locutus,
 Tandem dormitum dimittitur. Hic, ubi saepe
 Occultum visus piscis decurrere ad hamum,
 Mane cliens et iam certus conviva, iubetur 75
 Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
 Impositus mannis, agrum coelumque Sabinum
 Non cessat laudare. Videt ridetque Philippus:
 Et, sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
 Dum septem donat sestertia, mutua septem 80
 Promittit, persuadet, uti mercetur agellum.
 Mercatur: ne te longis ambagibus ultra,
 Quam satis est, morer; ex nitido sit rusticus, atque
 Sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
 Immoritur studiis, et amore senescit habendi. 85
 Verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
 Spem mentita seges, bos est enectus arando;
 Offensus damnis, media de nocte caballum

v. 72. *dicenda, tacenda* (ῥητὰ καὶ ἀπόρητα), digna et indigna auditu, apta et inepta.

v. 73. *dimittitur*, sc. domum.

v. 73—76. *Hic, ubi saepe cett.*, hunc l. ita interpretor: *Hic* (Mena), *ubi* (postquam) *saepe* sicut *piscis* ad *hamum occultum* ad aedes Philippi *decurrere visus est*, *Mane* (scilicet Philippi salutandi gratia) *cliens et iam certus conviva, iubetur*, cett. — de particula comparandi *sicut*, ad *piscis* ommissa, cf. supra ad Epist. I. 2. 42. — *indictis*, sc. a consule, *Latinis*, sc. feriis.

v. 77—79. *mannis*, cf. supra ad Epod. 4. 14. *sibi dum requiem quaerit*, dum sedem sibi quaerit, ubi, remotus ab hominum turba et negotiorum molestiis, quiete frui possit; — *rius*, intellige omnia, quae vitium exhiberant.

v. 80. *septem sest.*, septem millia sestertiūm.

v. 82. *ultra, quam satis est*, nimis, praeter modum.

v. 83. *ex nitido*, ex elegantioris cultus homine urbano.

v. 84. *crepat*, vid. supra ad Od. I. 48. 5. *praeparat ulmos*, aptas reddit ulmos applicandis vitibus.

v. 85. *Immoritur studiis*, qui totus est in aliqua re, vel se totum alicui rei tractandae devovet, is *studio* huius rei *immori*, et is, qui in colligendis divitiis ita se macerat et conficit, ut ante diem senescere videatur, *eleganter habendi amore senescere* dicitur; sic γρησάσκειν apud Graecos.

v. 87. *mentita est*, elusit, fecellit; sic supra Od. III. 1. 30. *fiordus meclax*.

Arripit, iratusque Philippi tendit ad aedes.
 Quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus,
 Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris ⁹¹
 Esse mihi. Pol, me miserum, patrone, vocares,
 Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
 Quod te per Genium, dextramque deosque Penates
 Obsecro et obtestor, vitae me redde priori. ⁹⁵
 Qui semel aspexit, quantum dimissa petitis
 Praestent, mature redeat, repetatque relictâ.
 Metiri se quemque suo modulo ac pede, verum est.

EPISTOLA VIII

AD CELSUM ALBINOVANVM.

Celso gaudere, et bene rem gerere, Albinovano,

v. 89. *iratusque*, sibi ipsi, quod passus fuerat se impelli, ut vitam quietam et iucundam mutaret cum via inquieta et iniucunda.

v. 90. *scabrum*, plenum squaloris et sordis, horridum; nam postquam Mena ex nitido (v. 83.) factus erat rusticus, externum corporis cultum neglexit.

v. 91. *Durus*, duri laboris patiens, ut infra Epist. I. 46. 70. *sine pascat durus aretque*. *attentusque*, sc. ad rem, h. e. avarus.

v. 93. *ponere nomen*, imponere, dare; supra Sat. II 3. 48. *qui tibi nomen Insano posuere*.

v. 96—98. *Qui semel aspexit*, vidit, animadvertit, intellexit. *quantum dimissa pet.* Praestent, eam vitae conditionem, quam reliquit, multo meliorem esse illa, quam appetiit. — *verum est*, æquum, rectum, fas est, decet; hinc infra Epist. I. 42. 23. iunguntur *verum et æquum*, et supra

Epist. I. 4. 44. *verum et decens*; multa exempla de hac significatione vocis *verum* dederunt Gronov. et Drakenb. ad Liv. II. 48. §. 2.

EPISTOLA VIII

AD CELSUM ALBINOVANVM.

Horatius semetipsum ut hominem, minus mente, quam corpore validum, sive ut hominem *mało*, quod vocant, *hypochondriaco* laborantem, et tam amicorum, quam medicorum consiliis obnitentem, describit. Celsus Albinovanus, ad quem scripta est haec epistola, idem esse videtur, quem supra Epist. I. 3. 45 seqq. ut poetam, aliorum scriinia compilantem, commemorat. Nec spirat haec epistola illum amorem et molliores illos animi seosus, quos passim Horatius erga alios amicos in carminibus suis expressit.

v. 4—3. Pro simplice epistolarum apud Latinos inscriptione *solutem*;

Musa rogata, refer, comiti scribaeque Neronis.
 Si quaeret, quid agam, dic, multa et pulchra minantem,
 Vivere nec recte, nec suaviter: haud quia grando
 Contuderit vites, oleamve momorderit aestus, ⁵
 Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
 Sed quia, mente minus validus, quam corpore toto,
 Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;
 Fidis offender medicis, irascar amicis,
 Cur me funesto properent arcere veterno; ¹⁰
 Quae nocuere, sequar, fugiam, quae profore credam:
 Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.

utitur iam Horatius formula, quam Graeci praefigere solent epistolis: χαλόν τι καὶ τὸ πρᾶτον. comiti scribaeque Neronis, in comitatu sive in cohorte Tiberii Claudii Neronis, tum in terris orientalibus cum exercitu versantis (vid. Wetzels supra in Argum. ad Epist. I. 3.), erat scriba (nos secretair) Celsus Albinovanus. — minantem, molientem et me perficere velle profitentem. Quae fuerint multa illa et pulchra (grata, iucunda, praeclara), quibus valetudinis causa operam dare Hor. non potuit, quis divinet? Locutio minari aliquid supra Sat. II. 3. 9. (Atqui vultus erat multa et praeclara minantis) ad carmina ab Horatio expectata referenda est.

v. 4-6. haud quia grando cett., ego crucior autem, non ut cruciari solent homines divites et avari, ubi vel grando vites perdidit, vel solis aestus oleas exussit, vel morbus armenta tentavit, sed mens mea male se habet et malo torpore deprimitur. grando (χαλάρωνις) Contuderit, verberaverit. Supra Od. III. 1. 29. Non verberatae (solicitant) grandine vineae. momord, aestus) mordere, pro urere, tam de frigore (su-

pra Sat. II. 6. 45. Matutina parum cautes iam frigora mordent), quam de nimio solis calore.

v. 6. longinq. in agris, Romanorum enim bestiiores armenta in remotis regionibus, praecipue in Calabria et Lucania, ubi erant bona pascua, alere solebant; supra Epod. I. 27, 28. Pecusque Calabria ante idus servidum Lucana mutet pascua, cf. Od. I. 21. 5.

v. 7. mente min. valid. q. corp., morbus enim, qui nunc vocatur hypochondria, non tam in toto corpore, quam potius in mente sedem suam habet.

v. 8. Nil audire velim cett., quae sequuntur egregie ingenium et naturam hominis hypochondriaci ante oculos ponunt.

v. 9 seqq. — ad offender, irascar, sequar, fugiam, amem repete quia.

v. 10. Cur, ideo quod. Plin. Epist. III. 5. Repeto, me correptum ab eo, cur ambularem. Alia exempla ex Cicerone et Livio collegit Lambinus. — funesto veterno, pernicioso mentis torpore, languore.

v. 12. ventosus, venti instar muta-

Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se;
Vt placeat Iuveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, Recte; primum gaudere; subinde 45
Praeceptum auriculis hoc instillare memento:
Vt tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

EPISTOLA IX

AD CLAUDIVM NERONEM.

Septimius, Claudii, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias: nam, cum rogat, et prece cogit,
Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honesta Neronis,

bilis, inconstans, varius. Sic infra
Epist. I. 9. 37. *plebs ventosa*.

v. 43. *rem gerat*, ut scriba apud
Neronem, et se, et quid rerum ipse
gerat.

v. 44. *Iuveni*, Tib. Cl. Neroni.

v. 47. *Vt tu fort. cett.*, qualem tu,
Celse, in fortuna, quae tibi nunc ar-
ridet, erga nos praebebis, tales erga
te nos praebeamus; si me, veterem
tuum amicum, praesente tua fortuna,
ut aotea, amabis, vicissim ego te
amabo.

EPISTOLA IX

AD CLAUDIVM NERONEM.

Horatius, dum amicum suum, Se-
ptimium, ut virum fortem bonumque
Tib. Claud. Neronis favori et bene-
volentiae commendat, singularem,
qua ipse apud hunc principem fruatur,
gratiam gloriose extollit. Quam
carus autem Horatio fuerit Titius
Septimius, poëta tragicus (vid. supra
ad Epist. III. 9.), luculeoter ex Oda
sexta libri secundi apparet.

v. 4—6. Hic locus, mutatis distin-
ctionibus, mihi ita cohaerere videtur;
*Quanti me facias, Claudii, unus ni-
mirum* (profecto) *intelligit Septimius;*
(additur ratio, cur id unus intelligat
Sept.) *nam, cum rogat, — cum cens-
set — quid ego possim apud te, me
ipso valdius (clarius) videt ac novit.*
— *nimirum*, profecto, siue dubio.
Cicero de Orat. c. 4. *Sed nimirum
maius est hoc quiddam, quam homi-
nes opinantur.* Idem ad Attic. IX. 9.
*Itaque nimirum hoc illud est, quod
Caesar scribit in ea epistola, cuius
exemplum ad te misi. prece cogit,
precibus me expugnat.* Scilicet ut,
eo nomine, ut coner, se (Septimium)

tibi laudare et tradere, commendare.

v. 4. *Dignum m. dom. l. hon. Ner.*,
tanquam hominem, qui Neronis, cui
nil, nisi quod pulchrum et honestum
est, placet, menti (sentiendi fiducian-
dique ratio) respondeat, dignusque
sit, quem ille ad eos, quibuscum in
domo sua versatur (ad amicos suos),
recipiat.

Munere cum fungi propioris censet amici, 5
 Quid possim, videt ac novit me valdius ipso.
 Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
 Sed timui, mea ne finxisse minora putarer;
 Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
 Sic ego, maioris fugiens opprobria culpaе, 10
 Frontis ad urbanae descendi praemia. Quodsi
 Depositum laudas ob amici iussa pudorem,
 Scribe tui gregis hunc; et fortem crede bonumque.

EPISTOLA X

AD FUSCVM ARISTIVM.

Vrbis amatorem Fuscum salvere iubemus
 Ruris amatores, hac in re scilicet una

v. 5, 6. *Mun. cum f. prop. e. amici*, et cum porro censet, iue apud te fungi propioris amici munere, h. e. me arctiore tecum coniunctum esse amicitiae vinculo. *valdius*, rectius, melius, magis; observa Horatii modestiam et urbanitatem; infra in Epist. ad Pis. 324. *Valdius delectat*.

v. 8. *Sed timui, ne cett., sed timui*, ne in suspicionem venirem, me consulto elevasse meam apud te auctoritatem.

v. 9. *Diss. op. propr.* ops vel opis, ut potentia, passim de gratia, qua quis multum pollet, multum efficere potest; vocat autem hanc propriam, quasi ea (mihi commodus uni) unice in suum ipsius commodum utatur.

v. 10. *maioris culpaе*, nam qui alium, quem pro gratia sua commendare potest, commendare refugit, hac inhumanitate maiorem culpam sibi contrahit, quam is, qui perfricta

fronte in aliis commendandis laudem capiat.

v. 11. *Frontis urbanae*, facete frontem duram (impudentiam) vocat urbanam, quia non raro in urbe inveniuntur, qui, ut versu sequente dicitur, pudorem deponant. *descendi*, eleganter ad aliquid descendere dicuntur, qui perpelluntur tandem ad rem aliquam faciendam, quam primum facere volebant.

v. 13. *Scribe tui gregis hunc*, unum cohortis tuae iube esse Septimium; *grex*, iam in bonam partem de honesta hominum societate; sic apud Ciceronem Orat. II. 62. et ad Div. VII. 33. *sodales et aequales* dicuntur *gregales*.

EPISTOLA X.

AD FUSCVM ARISTIVM.

Dum Horatius in hac epistola, se vitam rusticam vitae urbanae, sive vitae simplicitatem externo splendore

Multum dissimiles, ad caetera paene gemelli,
 Fraternis animis, quicquid negat alter, et alter;
 Annuimus pariter vetuli notique columbi.
 Tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
 Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
 Quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui,
 Quae vos ad coelum effertis rumore secundo,
 Vtque sacerdotis fugitivus liba, recuso:

longe praeferre, profitetur, in hac una re, ab amico suo Fusco, urbis amatore, se discrepare scribit. Ad *Aristium Fuscum*, grammaticum, poetam et oratorem, scripta quoque est libri primi Oda vigesima secunda.

v. 1, 2. *Urbis amatorem — Ruris amatores*, pulchre sibi respondent contraria, in primo loco duorum primorum versuum posita.

v. 3. pro *ad caetera* Codd. quorundam auctoritate *Bentleius* recepit *et cetera*, quod vero ad cetera attinet; non raro certe, ut exempla a *Bentleio* allata docent, *cetera* simpliciter pro: quod ad cetera attinet, poni solet. — *gemelli*, simillimi, ut supra Sat. I. 3. 44. *par nobile fratrum*, *Nequitia et magis pravorum et amore gemellum*.

v. 4. *Fraternis animis*, amicis, qui intimo amore se invicem complectuntur, *fraterni animi* tribuuntur; et hinc intimae amicitiae foedus supra Epist. III. v. 35. *fraternum foedus* dicitur. et alter, sc. negat.

v. 5. *Annuimus pariter*, si alter ait, alter quoque ait, alter alteri in omni re pari modo annuit; sponte succurrit illud *Gnatonis* apud Terent. Eunuch. II. 2. 21. *quamvis in dissimili re: Negat quis, nego, ait, aio.* — *vetuli notique columbi*; omisit *Horatius*, ut saepe, particulam comparandi, *veluti, sicuti*, vid. supra ad Epist. I.

2. 42. Sensus igitur: *veluti vetuli notique columbi* (intellige columbarum par) invicem sibi annuere solent; *noti*, consuetudine invicem sibi facti *noti*, et mutuo amore inter se iuncti; *notissimi inter se* apud *Livium* VIII. 8.

v. 6. *Tu nidum servas*, accommodata ad institutam comparationem *nidum* posuit pro urbe, ubi *Fuscus*, sicut *columba* in nido *ovis* incubans, haerebat.

v. 7. *Rivos et musco* cett., versus elegantissimus; cf. supra ad Sat. I. 1. 44.

v. 8—10. *Quid quaeris?* ne multa! — *vivo et regno* cett., simulac ista vitae urbanae commoda, quae vos urbis amatores ad coelum usque extollitis, et quae ego, ut servus fugitivus sacerdotis liba, contemno, *reliqui* (simulac ex urbe rus secessi) mihi in villa mea vivo ibique regno, pro animi mei arbitrio omnia facio; similiter fere *Menalcas* apud *Virgil.* Eclog. I. 70. *agros, quos possederat, regna sua vocat.* *rumore secundo*, *Virg. Aen. V. 491. clamore secundo.* Cjc. *Tusc. Quaest. II. 1. populo secundo*, h. e. probante et favente populo.

v. 10. *Vtque sacerdos, f. liba* liba ex farre, melle, et oleo confecta, quae in sacris offerebantur diis, Bac-

Pane egeo, iam mellitis potiore placentis.
 Vivere naturae si convenienter oportet,
 Ponendaeque domo quaerenda est area primum,
 Novistine locum potiore rure beato?
 Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura 15
 Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
 Cum semel accepit solem furibundus acutum?
 Est ubi depellat somnos minus invida cura?
 Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
 Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum, 20

eho (Ovid. Fast. III. 735.), Cereri, Pani eett., cum ad se transferrent sacerdotes, tanta in eorum domibus fuit liborum copia, ut illa servis comedenda praebentur. Sed servi sacerdotum, cum eos caperet huius quotidiani cibi taedium, *recusabant liba*, h. e. malebant fugere, et pane potius, quam libis vesci.

v. 11. *Pane egeo* eett., sunt verba fugitivi: mihi opus est pane, quem placentis mellitis praefero.

v. 12. *si oportet* cett., si oportet ad praecepta philosophorum *vivere naturae convenienter* (ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν), ea tantum petere, quae natura postulat, *sine simplicitatem* sequi.

v. 13. *Ponendaeque*) *ponere*, ut passim templa, moenia, urbes, pro extruere.

v. 14. *rure beato?* reddente beatos, qui rure vivunt; sponte succurrit dulcissimum illud Horatii carmen (Epod. 2.) *Beatus ille* cett.

v. 15. *Est ubi*, estne locus, ubi hiemes mitiores sint, vel frigus minus sentiatur? ad loca, ubi hiemes tepeant et mitiores sint, agrum Tarentinum refert supra Od. II. 6. 18. *Ver ubi longum tepidasque praebet Iupiter brumas*.

v. 16, 17. *et mom. Leon.* Cum semel cett., et aestum solis semel accepti in furibundi Leonis sidus, vid. supra ad Od. III. 29. 19. *momenta*, iam de momentis temporis, quo mense Augusto Sol in sidus Leonis transit; supra Epist. I. 6. 4. *Hunc solem, et stellas, et decedentia certis Tempora momentis.* Cum semel accepit cett., in toto hoc versu vox simplex *furibundus* elegantissime amplificata est; similiter supra Od. III. 29. 19. *Leo dicitur vesanus.* *acutum*, acrem; *acutus* de vehementiore tam calore, quam frigore; supra Od. I. 9. 4. *gelu acutum*; ut *vere* de calore aequae ac de frigore.

v. 18. *Depellat*, sic in plurimis Codd. apud *Feam* legitur; in quibusdam *divellat*, sed hoc de somno insolentius; minus *depellat*, pellet, fuget, abigat. *invida cura*, qua cruciantur, qui alios vel honoratiores, vel ditiores vident. Hoc praecipue fit in urbe.

v. 19. *Deter. Libyc. ol. a. nit. herb. lap.*, num odor aut nitor florum in agris postponendus est nitori marmoris Numidici? Respexit Hor. pavimenta lapillis marmoreis distincta (*mosaik*)

v. 20. *in vicis*, pro in urbe. —

Quam quae per pronum trepidat cum murmure ri-
Nempe inter varias nutritur silva columnas, (vum?
Laudaturque domus, longos quae prospicit agros.
Naturam expelles furca, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix. 25
Non, qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potentia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundae, 30

tendit rumpere plumbum, per tendit pulchre exprimitur intenta quasi vis, qua aqua nonnunquam fistulas plumbeas, quibus in urbem deducitur, rumpit; sic supra I. 7. 34. nitedula, frustra pleno corpore e cumera frumenti prorepere annitens, tendere foras ire dicitur.

v. 24. *trepidat* (παραρίζει), decurrit, festinat, ut supra Od. II. 4. 23. et III. 27. 47.

v. 23—25. *Nempe inter varias* cett. Nexus et sensus: arte quidem, qui in urbe vivunt, parare sibi student roris dotes atque munera; in domibus nempe memora inter columnas consita nutriunt, laudantque eam domum, unde in procul sitos agros prospici potest; sed natura, quam hunc contemtim repellunt, redibit, et (*furtim*) occulta vi mala ditiorum vitae rusticae fastidia vincet, fugabitque. *inter var. silva col.*, habebant ditiores in aedium impluvio iuxta porticus (*varias columnas*) viridaria, quae ad rem augendam vacantur silvae vel memora, ut supra Od. III. 40. 5. *nemus* *Inter pulchra solum tecta*, et apud Tibull. III. 3. 45. *Et nemoru in domibus sacros imitantia lucos?* ubi vide, quae in hanc rem

observavit Heynius. *varias*, ex marmore versicolore extructas; sic lapides marmorei supra Sat. II. 4. 83. appellantur *varii*.

v. 23, 24. per *naturam* intelligo sensum a natura nobis insitum, et nunc quidem eum, qui animum vitae rusticae dulcedine perfundit. — *furca expellere*, locutio proverbialis de rebus, quae vi a nobis avertimus et pellimus. *furca* est instrumentum rusticum, quo strameuta et alia ex uno loco in alium protruduntur.

v. 25. *Et mala perrumpet* cett., et natura victrix rumpet per *mala fastidia*, h. e. mala ista fastidia ditiorum, qui a naturae muneribus in agris abhorrent, extundet atque abiget.

v. 26—29. *Non, qui* cett. Sensus: qui adulterinum purpurae colorem, quali Aquinates decipere solent imperitos, non discernere didici contendendo cum genuino purpurae colore, is haud certiores et graviores erroris et imperitiae poenas dabit, quam ille, qui non falsum a vero distinguere poterit. *vellera potentia fucum Aquinatem*, h. e. apud Aquinates (incolas Aquini, oppidum Volscorum), fucum (vide supra ad Od. III. 5. 28.)

Mutatae quatient: si quid mirabere, pones
 Invitus: fuge magna: licet sub paupere tecto
 Reges et regum vita praecurrere amicos.
 Cervus equum pugna melior communibus herbis
 Pellebat, donec minor in certamine longo 35
 Imploravit opes hominis, fraenumque recepit:
 Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
 Non equitem dorso, non fraenum depulit ore.
 Sic, qui pauperiem veritus, potiore metallis
 Libertate caret, dominum vehet improbus, atque 40
 Serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.

tincta. *Contendere* Sidonio ostro, comparare cum *velleribus* (ut loquitur Hor. infra Epist. 42. 20.) *lanae* Tyrii *mūriceibus* iteratae. *callidus*, bene alicuius rei peritus; sic supra Sat. II. 7. 401. *subtilis et callidus iudex*. conf. Sat. II. 3. 23. *propiusve medullis*, et quod penitus sentitur.

v. 31. *Mutatae*, sc. in adversas, pro adversae *quatient*, concutient, gravissime afficient; *mente quati*, supra Od. III. 3. 4. *si quid mirabere, pones Invitus*, si quid totum animum tuum ceperit, non facile ab eo dissolvi poteris; *Ponere difficile est*, quae placere diu, ut canit poeta suavissimus, Lotichius I. 2. 64. Hinc supra Epist. 6. Nil admirari, ubi videt.

v. 33. *Reges*, potentiores, ditiores. — *vita*; sapienter scilicet instituta, *praecurrere* (παρῆλθῆναι, παραδραμεῖν), praevertere, superare.

v. 34—38. Cum Himeræi vel Himerenses Phalaridi, Agrigentinorum in Sicilia tyranno, quem in auxilium vocatum summum ducem praefecerant suo exercitui, custodiam corporis quoque dare constitissent, Siesichorus, ut refert Aristot. Rhet.

II. 39. Himerenses de imprudentia, qua se traderent potentiori, fabula de cervo et equo, quam hic narrat Horatius, monuisse dicitur. Eodem redit fabula de Equo et Apro apud Phaedr. IV. 4. *melior* (κρίτερον), superior; *minor* (ἥττον), inferior.

v. 37. *violens*, hominis ope factus violentior, ferocior.

v. 38. *non — depulit*, non depellere potuit, sed ab eo inde tempore equitem dorso portare et fraenum ore mordere coactus est.

v. 39—41. Sensus: Sic, qui, non paucis contentus, divitiarum colligendarum cupiditati rem pretiosissimam, libertatem, postponit, pecuniae experietur imperium aeternumque serviet. *pauperiem veritus*, avarus. — *metallis*, cum contentu pro pecunia, ut supra Od. II. 2. 3. *lamina* . . . inimici *laminæ Crispe Sallanti*. *dominum vehet*, accommodate ad fabulam: Pecuniam, sicut equus equitem, dorsum suum portabit, h. e. pecuniam sibi imperare patietur; pro *vehet* ad Codd. quorundam auctoritatem *Beutleius dedit vehit*, quia, qui libertate caret, iam nunc vehat; sed nostram lectionem confirmat *nesciet*,

Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
 Si pede maior erit, subvertet'; si minor, uret.
 Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi:
 Nec me dimittes incastigatum, ubi plura 45
 Cogere, quam satis est, ac non cessare videbor.
 Imperat, haud servit, collecta pecunia cuique,
 Tortum digna sequi potius, quam ducere funem.
 Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
 Excepto, quod non simul esses, caetera laetus. 50

in v. seq. *improbus*, designatur avarus, qui malo et improbo studio divitias congerit; hinc supra Od. III. 24. 62. ipsae *divitiae* dicuntur *improbae*.

v. 42—46. *Cui non conveniet sua res* cett. Sensus: cui res sua non conveniet, ea, si erit nimis ampla, ut calceus, qui pede maior est, illum subvertet et prostrat; at, si est arctior, ut calceus angustior, uret eum atque vexabit; *olim*, nos *etwa*, *manchmal*, vid. supra ad Sat. I. 1. 25. *cogere*, congerere. *non cessare*, qui sine ulla intermissione in cuiusdam rei studio intentus est, *non cessare* dicitur.

v. 47, 48. *Imperat, haud servit*, res ipsa pro vulgari lectione aut, postulat omnino *haud*; pecunia avaro, sicut eques equo (ut v. 40. dicitur) imperat, non servit, sed is, qui pecuniam habet, *aeternum servit*; sensus igitur: pecunia cuique collecta, quae servire potius possessori suo, quam imperare debebat, *imperat, haud servit*. *Tortum funem sequi et ducere*; haec locutio translata est ab animalibus, quae fune ducta ductorem sequuntur; qui *funem ducit*, imperat, qui *funem sequitur*, paret

sive servit. Iam vero cum in Codd. Livii quoque, ut observat *Drakenborchius* ad Liv. XXVIII. 2. § 41. p. 452. centies aut et *haud* confuderint librarii, in re, ut mihi videtur, certissima pro aut ex coniectura dedi *haud*. Occasionem harum particularum confusioni dedit fortasse prisca scriptura *haud*.

v. 49. *Haec t. dict.* Haec tibi scribenda et ad te perferenda servo ycl scribae meo dictabam; *post fanum putre Vacunae*) *Vacuna*, dea Sabi- norum, Romanis Victoria, ut docet Varro apud Acrqnem. Hoc Vacunae templum in agro Sabino prope lacum Vacunae sacrum (Plin. H. N. III. 12.) non procul a villa Horatii abfuisse videtur. Post illud templum igitur Horatius, qui in locis villae suae vicinis circumvagari solebat, in toro fortasse gramineo prostratus dictavit hanc epistolam; refecit hoc templum *Vacunae putre* (vetustate obsoletum), ut docet *Fea* ex reperta aliqua Inscriptione, *Vespesianus*.

v. 50. *Excepto*, hac una re excepta. — *caetera*, quod ad caetera attinet; vid. *Bentl.* supra in hac Epistola ad v. 3.

EPISTOLA XI

AD BULLATIVM.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
 Quid concinna Samos? quid Croesi regia Sardis?
 Smyrna quid, et Colophon? maiora minorave fama?
 Cunctane prae campo et Tiberino flumine sordent?
 An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
 An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
 Scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
 Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
 Oblitusque meorum obliviscendus et illis,
 Neptunum procul e terra spectare furem.

EPISTOLA XI

AD BULLATIVM.

Curas non peregrinationibus, quibus coelum tantum, non animus mutetur, sed prudentia et ratione pelli posse, amico suo, Bullatio, Asiam et Graeciam curarum abigendarum causa peragranti, scribit.

v. 4—4. *Quid*, cuiusnam pretii, qualis. *Chios*, *Lesbos*, *Samos*, insulae maris Aegaei; *Lesbum* vocat notam, non tam vini praestantioris, quod ibi nascitur (conf. supra ad Od. I. 49. 21.), quam Sapphus et Alcaei ibi natorum, ut videtur, ratione habita. *Samos*, urbs princeps insulae, dicitur *concinna*, sine dubio ob aedificiorum concinnitatem et alias huius urbis opportunitates; nos *niedlich*, nett. *Sardis*, urbs princeps Lydiae.

v. 3. *Smyrna*, Ioniae urbs maritima; — *Colophon*, urbs Ioniae clarissima. — *maiora minorave fama*? num illae urbes famam, qua celebrantur, superant, an minus ei respondent?

v. 4. *campo*, scil. Martio. *sordent*, displicent.

v. 5. *An venit in vot. Att. ex urb. un.*, an in una urbium Attalicarum vivere optas? Ad urbes nobiliores, quibus imperabat Attalus, rex Pergami, praeter *Pergamum* pertinent *Myndus*, *Apollonia*, *Tralles*, *Thyatira* cett.

v. 6. *Lebedum*, Ioniae urbem maritimam. *odio maris atque viarum*, simillime supra Od. II. 6. 7. itinerum maritimum et pedestrium peritaeus dicitur *lassus maris et viarum*.

v. 7. *Scis*, *Lebedus quid sit*, nunc quidem, nam olim *Lebedus* urbs fuit celeberrima, sed inde a Lysimachio, qui eam evertit et incolae eius deduxit Ephesum, deserta; hinc vocatur *vicus desertior* (sc. ab incolis infrequentior), *Gabiis* (parvo oppido iuxta Romam et Praeneste) atque *Fidenis*, oppido Sabinorum.

v. 10. *Nept. pr. e terra spect. furem* (Lambinus comparavit Lucretii primus versus lib. sec. *Suave, mari magno turbantibus aequora ven-*

Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
 Aspersus, volet in caupona vivere; nec, qui
 Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
 Vt fortunatam plene praestantia vitam.
 Nec, si te validus iactaverit Auster in alto, 15
 Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
 Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
 Penula solstitio, campestre nivalibus auris,
 Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
 Dum licet, et vultum servat Fortuna benignum, 20
 Romae laudetur Samos, et Chios, et Rhodos absens.
 Tu, quamcunque deus tibi fortunaverit horam,
 Grata sume manu; nec dulcia differ in annum;

tis, Et terra magnum alterius spectare laborem.

v. 11 seqq. Inde ab hoc versu usque ad finem expressit Horatius hanc fere sententiam: «Sed, quaecunque tibi placuerit urbs vel regio, fac, quaeso, redeas Romam; nam, quemadmodum is, qui Capua Romam petit, non ideo in caupona volet vivere, quoniam ibi corpus imbre adpersum aiccare, reficere et a luto purgare potuit, vel is, qui nunc frigore collecto furnos et balnea laudat, non ideo illa ad summam felicitatem referet; ita tu quoque non in locis, quae te nunc delectant, haerebis, nec, in alto iactatus, vendita nave a reditu in patriam te abstrahi patieris. — Rhodos et pulchra Mitylene ei, qui non valetudinis causa eo se confert (*incolumi*), idem sunt, quod aliae res, quae, per se bonae, nisi opportuno tempore adhibentur, nocent magis, quam prosunt. Redi, et externa loca remotus (*absens*) ab iis Romae lauda. Fruere bonis, quae fortuna sereno vultu tibi nunc arri-

dens offert, ut, ubicunque fueris, te iucunde vivisse dicere possis. Nam si non loci alicuius amoenitas, sed rationis usus et considerantia cursu revellet ex animo, profecto ii, qui trans mare currunt, non animum, sed coelum tantum mutant. Sed sic sumus homines, navibus et quadrigis vecti procul petimus, quod in propinquo est et ante pedes iacet. s

v. 14. *Vt fort. pl. praest. vit.* tanquam es, in quibus perfecta posita sit vitae felicitas.

v. 17. *Rhodos et Mitylene*, conf. supra ad Od. l. 7. 4.

v. 18. *Penula*, vestis crassior, qua iter facientes se muniebant contra frigus et pluviam; vid. *Ernest. Clav. Cic. s. v. penula. campestre*, velamentum, quo, qui aestate nudi in campo Martio certabant, ad obtegenda pudenda succingebantur.

v. 20. *vult. serv. Fort. ben.*, vanae igitur fuisse videntur curae, quarum deponendarum causa peregrinabatur Bullatius.

v. 24. *libenter*, suaviter, iucunde.

Vt, quocunque loco fueris, vixisse libenter
 Te dicas; nam si ratio et prudentia curas, 25
 Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
 Coelum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.
 Strenua nos exercet inertia: navibus atque
 Quadrigis petimus bene vivere: quod petis, hic est;
 Est Vlubris, animus si te non deficit aequus. 30

EPISTOLA XII

AD ICCIVM.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
 Si recte frueris, non est, ut copia maior

v. 26. *Non loc. eff. l. maris arbiter*, locus, e quo libere prospici potest in late patens mare, dicitur *maris arbiter*, h. e. dominus, in mare quasi dominans; locus autem, qui late effusi maris prospectum praebet, est amoenissimus.

v. 28. *Strenua nos exercet inertia*) *inertia* ex suavi oxymoro iam dicitur *strenua*; non raro enim homines inertes in iis, quae non suscipere et exsequi debebant, gnaros se praebent atque strenuos.

v. 29. *petimus bene vivere*, petimus locum, ubi bene vivamus.

v. 30. *Est Vlubris*) *Vlubrae*, oppidum exiguum in agro Pomtino. — *animus aequus*, qui sibi constat, non varius et mutabilis est; Horatius igitur Bullatio paulo lenius esprobrasse videtur inconstantiam.

plura habendi cupiditate debortatur, et in copia, quam iam habeat, acquiescere iubet. Iccium divitiarum colligendarum flagrasse studio, iam ex Carmine ad eum scripto supra Od. I. 29., ubi Horatius Iccium ditescendi causa animum ad militiam appulisse ait, colligi potest. Ex iis autem, quae in hac Epistula passim adsparguntur, v. 8. 14. 21. eundem fuisse hominem sordidissimum, haud obscure intelligitur.

v. 1. *Fruct. Agrippae Sicul.* cett., postquam Iccius spe divitiarum in bello (vid. supra Carmen modo laudatum) sibi comparandarum exciderat, alia, quibus voti sui compos fieret, circumspexit. Neque id frustra. Agrippa enim Iccium latifundiorum suorum in Sicilia administrationi praefecerat; hinc *Agrippae fructus Siculos colligere* dicitur.

v. 2, 3. *non est, ut possit* (Graece: οὐκ ἔστιν ὥς vel ὅπως), pro non potest; conf. supra Od. III. 1. 9. *tolle querelas*, ergo iam saepe Iccius, ut

EPISTOLA XII

AD ICCIVM.

Iccium, hominem querulum, et divitiis suis nondum contentum, a

Ab Iove donari possit tibi; tolle querelas;
 Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
 Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil 5
 Divitiae poterunt regales addere maius.
 Si forte in medio positorum abstemius herbis
 Vivis et urtica, sic vives protenus, ut te
 Confestim liquidus fortunae rivus inaureret:
 Vel quia naturam mutare pecunia nescit; 10
 Vel quia cuncta putas una virtute minora.
 Miramur, si Democriti pecus edit agellos

solent avari, de rerum suarum conditione querelas fuderat.

v. 4. cui rerum suppetit usus, cui suppetunt res necessariae in usum, vel qui tantum habet, quantum ad vitam sustentandam opus est; rerum usus, res, quibus in vita utimur; sic apud Livium XXII. 2. necessaria ad usum, sunt res, quibus vita carere non potest, vitae necessaria (τὰ δέοντα), cf. supra ad Od. II. 44. 5.

v. 5. Si vent. b. si l. est ped. pro vulgari: si vales, si bona valetudine uteris. lateri, pulmone. Expressit, ut observat Lambinus, Horatius haec ex Theogn. Sent. 724. Ἰσόντι πλοῦτος οἷς, ὅσοις πολὺς ἀργυρὸς ἔστι καὶ χρυσός, καὶ γῆς πυροφόρου πέδιλα, ἱπποὶ δ' ἡμέτεροί τε, καὶ ὅ τὰ δέοντα πάρεστι, Γαστέρι τε καὶ πλευραῖς καὶ ποσὶν ἄβρα πάθειν.

v. 7, 8. Sensus: si tu forte, repudiatis melioribus, quae in medio posita sunt, h. e. quorum data tibi est copia, vilissimis cibus, herbis et urtica, vesceris, profecto hoc vili victu, dum nullos plane sumtus facis, sic vives, h. e. id assequeris, ut mox, quantus quantus es, aurum fias, h. e. ut auro obruarius. Si forte — Vivis, sine dubio vere ita vixit Iccius, sed opprobrii molliendi gratia dixit forte.

— pro protinus rectius iam Bentleius dedit protenus, hoc enim (pro porro tenus) de rebus, quae deinceps, h. e. continuo more vel ordine fiunt; cf. supra ad Od. III. 3. 30.

v. 9. inaureret, proverbiali locutione inaurari dicuntur, quibus tanta est auri vis, ut eo obrui videantur. — liquid. fort. riv., de Pactolo et Mida cogitasse Horatium suspicatur Baxterus.

v. 10, 11. Vel quia cett., duas Horatius affert rationes, ex quibus cumulus pecuniae apud Iccium crescere debeat, vel quia pecunia naturam suam non exnat (pecunia scilicet, ut supra Epist. 40. 47. 48. Horatius loquitur, imperat, et subiectos sibi et quasi suae a se ductos quovis modo opes angere iubet) vel quia Iccius, ut philosophus, prae virtute omnia alia, et proinde pecuniam quousque contemnat, et hoc contemptu, dum omnem pecuniae usum repudiet, ditior usque evadat; prior ratio est vera, posterior Iccii ludendi causa ficta.

v. 12—15. Miramur, si cett. Sensus: Quodsi miramur, Democritum toto animo ita philosophiae studio defixum fuisse, ut ille, nulla rerum domesticarum cura habita, vicinorum pecora agros suos depasci sineret,

Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
 Cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
 Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures: 15
 Quae mare compescant causae; quid temperet annum;
 Stellae sponte sua, iussaene vagentur et errent;
 Quid premat obscurum Lunae, quid proferat orbem;
 Quid velit et possit rerum concordia discors;
 Empedocles, an Stertinium deliret acumen. 20
 Verum seu pisces seu porrum et caepe trucidas,

multo magis mirari debemus, te, Ieci, (inter tantam scabiem et contagia lucri) inter tam foedam et contagiosam ditescendi cupiditatem ultra ea, quae parva sunt, sapere, et in rerum sublimium, h. e. coelestium et physicarum causas atque origines, ut olim, inquirere. Democriti. Schol. Cruq. hic dum philosophiae intentus erat, neglexit agros suos adeo, ut vicinarum pecora ibi libere pascerentur. De Democriti ingenio et rerum suarum negligentia Gemerus laudat Menag. ad Diog. Laërt. IX. 39.

v. 13. *animus sine corpore velox*, praeclare de animo, qui, seiunctus a corpore, per se viget, cogitat, ratiocinatur.

v. 15. *adhuc*, nunc quoque; nos noch immer.

v. 16—19. *Quae mare celt*, hic locus, in quo philosopharum de rerum physicarum causis quaestiones tanguntur, comparandus est cum Manil. I. 99 seqq. Virgil. Georg. II. 477 seqq. Propert. III. 5. 25 seqq. — *mare compescant*, intra terminos suos cohibeant, Propert. I. 4. v. 37. *Curve suos fines altum non exeat aequor*. — *temperet annum*, moderetur annum vicissitudinibus ad certas leges constitutis; Propert. I. 4. v. 38. *Plenus et in partes quatuor annus cat*.

v. 17. *iussaene vagentur et errent*, planctus intellige.

v. 18, 19. *Quid premat obsc.*, quid lunam obscuret, quid eandem ex obscuritate proferat, et lucentem sistat; per lunam obscuratam intellige lunae defectum, alve (ut Virgil. dicit l. l. v. 478.) *lunae labores*. rerum concordia discors, ad philosophorum scilicet mentem ea, quae in rerum natura inter se pugnant, mirifice ad mundum conservandum consentiunt; haec concordiam discordem Manilius l. l. v. 144. vocat discordiam concordem. Ovid. Met. I. 430 seqq. Quippe ubi temperiem sumere humorque calorque, Conciunt, et ab his oriuntur cunctis duobus; Cumque sit ignis aquae pugnax, vapor humidus omnes Res creat, et discors concordia foetibus apta est.

v. 20. *Empedocles*, Agrigentinus, poeta et philosophus, qui de rebus physicis scripsit (Cic. Orat. I. 50. 3.), quatuor elementis addidit concordiam (ἡμῶν) et discordiam (στῆνός) — *Stert.*, de Stertinio vid. supra ad Sat. II. 3. 33.

v. 21. *seu pisc.*, intelligit poeta per pisces epulas lantiores; trucidas, per zeugma refer tantum ad pisces, ad porrum et caepe supple fere: contundis; contundere enim est, quod

Vtere Pompeio Grospho; et, si quid petet ultro,
 Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
 Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest:
 Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res: 25
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit: ius imperiumque Phraates

nos dicimus: *zusammenschneiden*, ut apud Virg. Eclog. II. 41. *alia serpyllumque contondere*.

v. 22. *Vtere Pompeio Grospho*, adhibe coenae tuae; de *Pompeio Grospho* cf. supra ad Od. II. 7. in Argum. ultro, si mavis referre ad *Defer*, erit: prompto paratoque animo.

v. 23. *verum*, quod rectum et fas est, cf. supra ad Epist. I. 7. 98.

v. 24. *Vilis amic. annona est, bonis celt*, respondet hic versus sententiae: Grosphum nil, nisi quod rectum et aequum sit, petiturum esse; sensus igitur: si vir bonus, qualis est Grosphus, re aliqua, qua ille indiget, a te iuvabitur, vili pretio cum tibi amicum parare poteris, quia ea tantum, quae vilioris pretii sunt, a te petet; *vilis annona* proverbiali locutione de iis, quae, sicut annona, vili pretio acquiruntur. *deest*, una syllaba pronuntiandum, ut supra Sat II. 2. 98. *deerit* duabus syllabis.

v. 26—28. Ad res novas cum locio communicandas tria potissimum refert, 4 quod Cantabri Agrippae, 2 Armenii Tiberii Claudii Neronis virtute devicti sint, 3 quod Phraates, fracta tandem ipsius superbia, ius et imperium Augusti agnoverit et nunc formam supplicantis induerit. De *Cantabris*, ab Agrippa tandem perdomitis, vid. Dio. LIII. 25.; hinc supra Od. III. 8. 22. *Cantaber sera domitus catena*, quod ad verba *Cl. virt.*

Ner. Armenius cecidit attinet, tenendum est, Horatium non eos sequi, qui caedem Artaxiae, Armeniorum regis, dolo propinquorum tribuunt, sed in Tiberii gratiam vulgarem famam, qua caedes quoque Artaxiae ad res a Tiberio gestas referebatur; Tacitus quoque, Annal. II. 3., post verba: *Occiso Artaxia per dolum propinquorum* addit: *datus a Caesare Armeniis Tigraus, deductusque in regnum a Tiberio Nerone*; et Suetonius de Tiberio cap. 9. *Ducto ad Orientem exercitu, regnum Armeniae Tigrani restituit*. — verba: *ius imperiumque Phraates accepit* geubus minor interpretor, ut modo indicavi, de tempore, quo Phraates, cum imminens Romanorum bellum extimesceret, maiorem Romanorum potentiam agnovit, et quodammodo iuri et imperio Caesaris sese subiecit. Justin. XLII. 5. *Finito Hispanico bello, cum Caesar (Augustus) in Syriam ad componendum Orientis statum venisset, metum Phraati incussit, ne bellum Parthiae inferre vellet. Itaque tota Parthia recollecti captivi ex Crassiano sive Antonii exercitu signaque cum his militaria Augusto remissa. Sed et filii nepotesque Phraatis obsides Augusto dati celt*, cf. Suetoo. Octav. 21. — *imperium accepit*, hinc supra Od. III. 5. 4. *praesens divus habebitur Augustus, adiectis Britannis Imperio, gravibusque Persis*. — Od. IV. 44. 41. *Te Cantaber non ante domabilis, Me-*

HOR. TOM. II

R

Caesaris accepit genibus minor : aurea fruges
Italiae pleno defudit Copia cornu.

EPISTOLA XIII

AD VINIVM ASELLAM.

Vt proficiscentem docui te saepe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini,
Si validus, si laetus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis

diuque miratur — et Carm. Saec. v. 54. *Iam mari terraeque manus potentes Medus Albanasque timet secures*, — *genibus minor*, nil nisi supplicantis adumbratio; qui *minor* alicuius genibus est, is infra eius genua collocatus, sive ad eius genua prostratus est. — Ad hanc, quam inii, explicandi rationem neque emendatio Beutleii *Tigranes pro Phraates*, neque motae de hoc loco a duumviris, *Ruhnkenio* ad Velleii. P. II. 94. et *Eichstadio* (*Kritischer Nachtrag zum ersten Buch der Episteln* p. 225.) dubitationes momentum facere videntur.

v. 28, 29. *aurea fruges Italiae*, cett., cf. supra Od. I. 47. 44 seqq. et Carm. Saec. v. 59. *defudit*, pro vulgari igitur: messis haec anno fuit largissima, sed liberr. vett. variant; alii offerunt *defundit*, alii *diffudit*, alii *diffundit*, postecius equidem praetulerim.

EPISTOLA XIII

AD VINIVM ASELLAM.

Dum Horatius signata carminum volumina Vinio Asellae ad Augustum

perferenda tradit, mandata et praecepta, quomodo illa portanda et Augusto porrigenda sint, iocose addit. Ceterum hoc carmen retulerim ad ea, quae subito clartae illevisse videtur Horatius.

v. 1. *Vt proficiscere. d. t. a. diuque* ut, ad eam rationem, quam docui; fuit igitur Vinio Asella tabellarius, servilis conditionis homo, quem cum litteris proficiscentem iam saepe multumque, quomodo dextre obiret tabellarii officium, Horatius docuerat.

v. 2. *signata*, sigillo impresso ob-signata.

v. 3. *Si validus — erit*, si prospera valetudine utetur; sic *validus* de eo, qui bene valet et salvus est, supra Od. I. 34. 47. *male validus*; mala corpore affectus, imbecillis, supra Sat. II. 5. 45. *poscet*, sc. tradi sibi volumina.

v. 4, 5. *Ne stud. nostri pecces, ne*, dum meis rationibus inservire studeas, rem tuam sinistre agas, *odiumque* cett., et, dum praecipitantius et nimia sedulitate libellos tradis, Augustum offendas; *minister*, tabellarius, *vehemente opera sedulus*, male vel nimis sedulus.

Sedulus importes opera vehemente minister.
 Si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
 Abiicito potius, quam, quo perferre iuberis
 Clitellas, ferus impingas, Asinaeque paternum
 Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
 Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:
 Victor propositi simul ac perveneris illuc;
 Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
 Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
 Vt vinosa glomos furtivae Pyrrhia lanae;
 Vt cum pileolo soleas conviva tribulis.
 Ne vulgo narres te sudavisse ferendo

v. 6. *te uret*, te premet et vexabit.

v. 8. *Clitellas*, apposite iam Horatius ad lusum, cui in tabellarii nomine *Asella* indulsit, librorum sarcinam vocat *clitellas* (nos *saumsattel*), quae asinis ad onera portanda imponi solent; *ferus* iam de asino, ut de equo apud Virgil. Aen. II. 51.

v. 8, 9. *Asinaeque pat. Cog. v. in ris.*, hoc lusu, in nomine *Asella* sive *Asina* captato, Horatium abstinuisse, plures, puto, mecum velint. *et fabula fias*, et per ora hominum traducaris; vid. supra ad Epod. 9. 8.

v. 10. *lamas*, locos palustres, paludosos, lutosos.

v. 11. *Victor propositi*, propositam viam emensus. *illuc*, in aedes Augusti.

v. 12. *Sic positum servabis onus*, librorum fasciculum tenebis; *sic*, hunc in modum, h. e. apte et decenter positum; sed fortasse quoque Horatius, dum aiebat *sic*, ipse simul monstrabat et praeibat *σχημα*, quo tradenda essent carmina.

v. 14. *vinosa* (bibax); *Pyrrhia* (Schol. Cruq.) nomen est ancillae in

quadam fabula Titinnii, quae, furata lanas glomos, ita se gestavit, ut deprehensa sit. glomos) glomus, eris et glomus, i. e. lana in formam globi convoluta.

v. 15. *Vt cum pileolo cett.*, sicuti tribulis ex plebe vel rure a superiore vel ditore eiusdem tribus ad coenam vocatus soleas cum pileolo sub ala portare solet; de *soleatum* usu in conviviiis vid. supra ad Sat. II. 8. 77. Rusticos autem mores, ut ex hoc loco discimus, ostendebat *tribulis*, qui, cum coenatum iret, soleas cum pileolo sub ala gestabat. *pileolo*, quo extrema tantum capitis pars obtegebatur. Videntur autem *pileoli* ad exteruum convivarum cultum pertinuisse.

v. 16, 17. *sudavisse ferendo*, quasi nihil sudoris exprimere possit onus tam gratum, carmina scilicet, quae possint Caesaris oculos et aures morari, advertere et oblectare. Infra in Epist. ad Pis. 321. *Fabula nullius verneris, sine pondere et arte, Valdius oblectat populum meliusque moratur.*

Carmina, quae possint oculos auresque morari
 Caesaris: oratus multa prece, nitere porro.
 Vade, vale, cave ne titubes, mandataque frangas.

EPISTOLA XIV

AD VILlicVM SVVM.

Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
 Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
 Quinque bonos solitum Variam dimittere patres;
 Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
 Evellas agro; et melior sit Horatius, an res.
 Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,

v. 19. *mandataque*, sc. carmina
frangas, corrumpas, disperdas; ac-
 commodate ad *titubes*, quis non raro,
 qui titubant, pedes frangere solent.

EPISTOLA XIV.

AD VILlicVM SVVM.

Dum ridet carpitque Horatius mu-
 tabilem animum villici sui, cui vita
 rustica, quam modo vitae urbanae
 praetulerat, sordere coepit, versus
 quosdam (v. 37—39.) de vitae rusti-
 cae iucunditate et commodis inserit
 dulcissimos.

v. 1—5. *Villice*, rerum in villa
 administrandarum curator, nos
meier, *verwalter*. *mihi me red-
 dentis*, ubi liber et solutus in visis
 negotiis ad me redire et mihi soli
 vivere soleo. *quinque focis*, per
quinque focos intelligo quinque domos
 vel aediculas, in quibus habitaverant
 adhuc quinque familiae, quarum *boni
 patres* (nos, *wackere hausvater*) nego-
 tiorum causa se inde conferre soliti

fueraut *Variam*, oppidulum ad Anie-
 nis ripam dextram.— Non sine causa
 autem Horatius iam ab hac parte
 commendat villam suam; nam quo
 amplior illis fuit et frequentior, eo
 iucundius ibi vivere poterat villicus.

v. 4. *spinas*) *spinas evellere agro*,
 sensu proprio, *evellere animo*, sensu
 metaphorico de curis, quae animum
 pungunt et lacerant, vel de vitis,
 quae animum corrumpunt; infra
 Epist. II. 2. 242. *Quid te exenta iuvat
 spinis de pluribus una?* hinc *spinosa
 curae* apud Catull. LXIV. 72.

v. 5. *et melior sit Horatius, an res*,
 et utrum plus valeat virtus Horatii
 in repellendis vincendisque iis, quae
 animum turbant, an res illa, quam
 rerum habendarum cupiditates curae-
 que in animum habent.

v. 6. *Lamiae* — de Q. Aemilio La-
 mia, quem, ut ex hoc quoque loco
 apparet, intimo amore complexus est
 Horatius, vid. supra Od. I. 26. in
 Argum. *Lamiae pietas et cura*, pius
 erga amicum meum Lamiam amor

Fratrem moerentis, raptō de fratre dolentis
 Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
 Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
 Rure ego viventem, tu dicis in urbē beatum: 10
 Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
 Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
 In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
 Tu mediastinus tacita prece rura petebas;
 Nunc urbem et ludos et balneā villicus optas: 15
 Me constare mihi scis, et discedere tristem,
 Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
 Non eadē miramur; eo disconvenit inter
 Meque et te: nam, quae deserta et inhospita tesqua
 Credis, amoena vocat, mecum qui sentit, et odit, 20
 Quae tu pulchra putas: fornix tibi et uncta popina

ei de eo, graviter fratris morte afflicto, cura atque sollicitudo; nisi quis pietatem ad fraternum amorem, et curam ad luctum referre malit. — me moratur, me Romae retinet, me in urbe manere iubet, sc. ut in Laetiae mei doloris societatem veniam.

v. 8. mens animusque, totus meus animus; istuc fert, in villam me trahit rapitque.

v. 9. et amat sp. obst. r. cl., ei cupiditate impedimenta itineri in villam obiecta e medio tollendi impellitur; amat, cupit, φιλέω, cf. supra ad Od. III. 16. 10. spatiis obstantia claustra, locutio a ludis Circensibus translata; claustra sunt carceres sive repagula, quibus quadrigae in ludis Circensibus, donec signum ad certamen daretur, a spatio (h. e., curriculo sive stadio) cohibebantur.

v. 11. sua nim. est od. sors, is sane sorte sua non contentus est.

v. 12. locum, sc. in quo collocatus est vel vivit.

v. 13. qui se non effugit unquam; supra Od. II. 16. 20. quis exul? Se quoque fugit — pro unquam, quia sermo est de loco, malim usquam; non — usquam, in nullo usquam loco.

v. 14. mediastinus, videtur ita dictus esse servus urbanus, qui mediis in aedibus ad quaevis obeunda servitia praesto adstabat; nos haus-knecht.

v. 18. Non eadem miramur, non eodem sensu de iisdem rebus afficimur.

v. 19. tesqua. Vel. Schol. Lingua Sabinae loca difficilia et repleta sentibus sic nominantur. vid. Festus s. v. Varro de L. L. VI. 2.

v. 21. uncta popina, positi quidem explicari immunda, uti vocatur popina supra Sal. II. 4. 62., sed immunda popina non potest urbis desiderium incutere; uncta igitur iam popina, ubi unctae sive lautiores epulae administrantur; sic infra Epist. I. 17. 12. uictus, qui lautius vivit; accedens

Incutiunt urbis desiderium, video; et quod
 Angulus iste feret piper et thus ocius uva;
 Nec vicina subest, vinum praebere, taberna,
 Quae possit tibi: nec meretrix tibicina, cuius 25
 Ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urges
 Iampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
 Disiunctum curas, et strictis frondibus explēs:
 Addit opus pigro rivus, si decedit imber,
 Multa mole docendus aprico parcere prato. 30
 Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
 Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
 Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
 Quem, bibulum liquidi media de luce Falerni,

siceus ad unctum. Epist. I. 15. 44.
Veram ubi quid melius contingit et unctius. Apud Catull. XXIX. 3. *patri-
 monia uncta*, opima, lautiora.

v. 22 seqq. *et quod cett.*, porro ideo in urbem redire cupis, quod (*angulus iste*) hic ager, ab urbe remotus, piper et thus (*ocius*) potius quam uvas feret; denique, quod nec in vicinitate est taberna, quae tibi vinum praebere possit, nec praesto adest meretrix cett.

v. 26—28. *terrae gravis*, rustici enim, praecipue vino graves, cum saltant, gravius pulsant terram pedibus. *et tamen urges cett.*, sensus et nexus: et tamen non diffuis ignavo otio, quod excitare possit urbis desiderium, imo iam pridem vel insudas agro ligonibus sodiendo, vel bovem in stabulo curas, et striclas frondes ei suppeditas; *Disiunctum*, in stabulo enim bos a iugo distinctus est.

v. 29, 30. *Addit opus pigro rivus cett.*, huc accedit labor, quo te otio-

sum occupat rivus, qui, si imber decedit, multa mole, a pratis apricis cohibendus est; per multam molem intellige aggerem, obices, stipites cett. *docendus parcere*, eleganter pro coërcendus; infra in Epist. ad Pis. 68. *amnis—doctus iter melius*;—*aprico parcere prato*, ne in pratum apricum se immittat.

v. 31. *quid nostrum concentum dividat*, quid illud sit, quo inter me et te disconveniat, ut locutus est v. 18.

v. 32—36. *tenues* (e' tenui et subtili panno confectae) togae opponuntur togis crassius. supra Sat. I. 3. 45. — *capilli nitidi*, sc. unguentis. supra Od. II. 7. 7. *capilli Malobathro Syrio nitentes*. — *immunem*, nullo oblato munere; hinc supra Od. IV. 4. 3. — *qualis eram bonae sub regno Cinarae*. — *rapaci*, munerum apud alios appetentissimae; sic rapax domina apud Tibull. II. 4. 25.

v. 34. *bibulum*, infra Epist. I. 18. 91. *Potiores bibuli media de nocte Falerni*.

Coena brevis iuvat, et prope rivum somnus in herba:
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum. 36

Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat; non odio obscuro morsuque venenat:

Rident vicini glebas et saxa moventem.

Cum servis urbana diaria rodere mavis? 40

Horum tu in numerum voto ruis? Invidet usum

Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.

Optat ephippia bos piger; optat arare caballus:

Quam scit uterque, libens (censebo) exerceat artem.

EPISTOLA XV

AD NUMONIUM VALAM:

Quae sit hiems Veliae, quod coelum, Vala, Salerni,

v. 35. *Coena brevis*, modica, quae brevi tempore sumitur; similiter infra in Epist. ad Pis. 498. *mensa brevis*.

v. 36. *luisse*, amoribus et genio indulsisse; sed non incidere ludum, sed non intermittere ludum illum, non finem facere juvenili proterviae, id pudori et dedecori est.

v. 37. *istie*, in villa mea, in agro.

v. 38. *obliquo oculo* (invidia) *Limat*, deterit, invidis limisque oculis insidiatur meis commodis; *morsuque venenat*, sicut anguis.

v. 39. *glebas et saxa moventem*, me fodientem et saxa emonentem.

v. 40, 41. Post *mavis* et *ruis* signum interrogationis posui. Tunc in orbe eum servis (*diaria*) cibos in singulos dies iis destinatis dentibus rodere mavis?

v. 42. *usum Lignorum*, quorum in agris largior est copia, *pecoris*, lactis, *calo*, vid. supra ad Sat. 1. 2. 44. —

argutus, collidus, astutus, calus; ut supra Sat. 1. 10. 40. *arguta meretrix*.

v. 43. *bos piger*, quamvis bos pro tarditate sua non currere, ut equus, potest.

v. 44. *Quam scit uterque, lib. ex. art.* Proverbium ex Aristophane Vesp. 4422. notum: *Ἐπδοὶ τῆς, ἢν ἱκαστος σιδῆς τῆχυν.* *uterque*, villicus et calo.

EPISTOLA XV

AD NUMONIUM VALAM.

Poeta suadente medico Musa Antonio, lavandi causa non Baiae, sed Veliam et Salernum profecturus, Numonium Valam de aëris in his duobus oppidis temperie, de hominum, qui ibi vivant, moribus et ingenio, denique de via eo ducente, percontatur. — In hac paulo incuriosius scripta epistola cum expressa solutioris animi hilaritas atque levitas,

Quorum hominum regio, et qualis via; (nam mihi
 Musa supervacuas Antonius, et tamen illis (Baías
 Me facit invisum, gelida cum perluor unda
 Per medium frigus. Sane murteta relinqui, 5
 Dictaque cessantem nervis elidere morbum
 Sulphura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
 Qui caput et stomachum supponere fontibus audent
 Clusinis, Gabiosque petunt, et frigida rura.

tum adpersi sales et nâvus iocose dictorum lepor egregie ante oculos ponunt Horatîi indolem atque ingenium. — Numonim Valam Horatîi familiarium non fuisse ultimum, satis docet hæc epistola. Vtrum vero idem, quod nonnulli contendunt, legatus Vari a Germanis caesi (Vellei. Pater. II. 419.) fuerit, nec ne, parum equidem curo.

v. 4—25. *Quæ sit hiems, cett.* Oratio, duabus longioribus parenthesibus interrupta, usque ad v. 25. progreditur. Exemplum eiusmodi longioris parentheseos iam supra Sat. I. 7. 10 seqq. occurrebat; *quæ, qualis, mitisoe an implitis?* *coe-hum, æris temperies (clima); Vellia*, Lucaniae oppidum. *Salernum*, agri Picentini oppidum maritimum in Magna Graecia. (nam mihi Baías — *Per medium frigus*, sensus orationis paulo molestius iunctae est fere hic: nam Baías sive thermas valetudini meae non convenire, me docuit medicus. Antonius Musa, et quamvis non mea, sed medici auctoritate utor balneis frigidis, tamen id aegre ferunt Baiarum incolae. Schol. Cruq. *Antonius Musa aegritudine Augusti artem suam illustravit: nam cum dolore arthritico laboraret, et ad summam maciem perductus esset, curante Aemilio medico, qui cum adeo*

calidis curabat, ut tectum cubiculi eius velleribus muniret: hic postea, in contrarium versis omnibus, non solum profusionibus frigidis, sed etiam Gargarismis Cicerninae aquae, quæ est Atellæ, in domo Caesaris et potionibus unus est, ita, ut intra breve tempus cum curaret. Ob quam causam ab Augusto usque ad Sestertiûm quadringentis ex Senatusconsulto accepit. Hic autem Musa Horatio iusserat, ut lavacro frigido uteretur propter oculorum dolorem.

v. 5—9. *Sane murteta* cett. post *frigus* posui distinctionem maiorem; sensus: (Sane) Profecto (vicus) Baiarum incolae, *murteta* sua (myrteta, loca myrtis consita) relinqui et *sulphura* (intellige vapores sulphureos), quæ ibi dicuntur *morbum cessantem* (inhaerentem) *nervis elidere* (depellere), (gemit) vere dolent, (*invidus aegris*) indignantes aegris, balnea frigida alibi petentibus. — Rem illustrat Celsus III. 17. *Est et quorundam naturalium sudationum, (sc. calor) ubi e terra profusus calidus vapor aedificio includitur, sicut super Baías in murtetis habemus: et cap. 21. siccae sudationes, — quales super Baías habemus in murtetis.*

v. 8, 9. *caput et stomachum supponere fontibus*, cogitari potest de balneis, ubi aqua in lavantes guttatim

Mutandus locus est, et diversoria nota 40
 Praeteragendus equus: quo tendis! non mihi Cumas
 Est iter, aut Baias, laeva stomachosus habena
 Dicet eques: sed equi fraenato est auris in ore.)
 Maior utrum populum frumenti copia pascat;
 Collectosne bibant imbres, puteosne perennes 45
 Iugis aquae; (nam vina nihil moror illius orae.
 Rure meo possum quidvis perferre patique;
 Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
 Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
 In venas animumque meum, quod verba ministret, 50
 Quod me Lucanae iuvenem commendet amicae:)
 Tractus uter plures lepores, uter educet apros:
 Vtra magis pisces et echinos aequora celent,
 Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti;

destillat; *Clusina*, Clusii, oppidi in media Etruria. *Gabiosque*, cf. supra ad Epist. I. 41. 7. *frigida rura*, loca montana.

v. 40—43. *Mutandus locus est*, parandum est medico; *mutanda sunt balnea*, non ad balnea Cumana aut Baiana, sed ad balnea Gabina iter dirigendum est. — Facete autem Horatius iam aotimo sibi fingit iustans iter. Si forte equus, inquit, viam dextrorsum Baias aut Cumas ducentem ob nota sibi in hac via diversoria (ut facere apud nos solent equi mercede conducti), transire nolet, (*equus*) ego: *Quo tendis! Non mihi Cumas Est iter, aut Baias! stomachosus*, non verbis, sed *habena* sinistrorsum equum flectente dicam; non audit enim equus: sed *equi auris in ore frenato est*, h. e. equus non verbis, sed fraeno paret.

v. 44. *Maior utrum populum celt.*, pergit quaestiones proponere, ad quas Valam Horatio respondere par sit;

utrum populum, incolas Veliae et Salerni.

v. 46. *Iugis aquae*; cf. Sal. II. 6. 2.

v. 47. *Rure meo possum quidvis perferre patique*, in villa mea didici tolerare vitam vino et quibusvis aliis rebus carentem; modo mihi e perennibus iugis aquae fontibus bibere liceat. Per *quidvis* intelligit quidem Horatius omnem victum viliozem, quem non recusset rure vivens, nominatim lamen, ut docent sequentia, regionis illius vinum, quo se haud invitum abstinere ait.

v. 48. *mare*, sc. inferum; in animo habuit Lucaniam, ut apparet ex v. 21. *lene*, ut supra Od. I. 7. 49. *merum*, molle, nos *milde*, *sanft*.

v. 21. *iuvenem*, iuveniliter ardentem.

v. 22. *Tractus, uter*, utra regio, Veliaene an Salerni?

v. 23—26. *echinos*, cf. supra ad Sal. II. 4. 33. *Phaeaxque*, et similia Phaeacum regi, Alcinoos, luxu-

Scribere te nobis, tibi nos accredere, par est. 25
 Maenius, ut, rebus maternis atque paternis
 Fortiter absumtis, urbanus coepit haberi,
 Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
 Impransus non qui civem dignosceret hoste,
 Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus, 30
 Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
 Quicquid quaesierat, ventri donabat avaro.
 Hic ubi nequitiae fautoribus et timidis nil,
 Aut paulum abstulerat, patinas coenabat omasi,
 Vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset; 35
 Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
 Diceret urendos, corrector Bestius. Idem

riosa vita nobili, conf. supra ad Epist. I. 2. 28. *Maenius*, iam supra Horatius *Maenium* ut vappam et uebulonem produxit, Sat. I. 4. 101. et Sat. I. 3. 2. *rebus maternis atque paternis*, patrimonio.

v. 27. *urbanus*, dicax, loquax, urbanae elegantiae laudem facete dictis captans; hic pertinet inprimis locus Plauti Trinum. I. 2. 162 seqq. *Nihil est profecto stultius, neque stolidius, Neque mendaciloquius, neque argutum magis, Neque confidentiloquius, neque periurius, Quam urbani assidui* (semper se obtrudentes) cives, quos *scurras* vocant.

v. 28. *non cert. praesepe teneret*, tanquam vorax bellua, ut in sequentibus describitur.

v. 29. *Impransus non qui cett. inng: qui, impransus* (impastus, fame extimulatus), *non civem hoste* (non amicum ab inimico) *dignosceret*. cf. Theocr. XV. 447.

v. 30, 31. *saevus*, accommodate ad bestiam, quae impasta saevit; — *Pernicies* (πρόρος, vid. Valcken. ad

Theocr. Adonias. p. 340. C.), sic fere *Thais fundi calamitas* apud Terent. Eunuch. I. 4. 34. vocatur. *barathrumque*, et vorago quasi, omnia id macello venalia absorbens et deglutiens, cf. Sat. II. 3. 467.

v. 32. *quaesierat*, hinc illinc dicacitate suae colligerat, conquisiverat; de voce *quaerere* cf. supra ad Epist. I. 7. 57.

v. 33. *nequitiae*, sc. scurrilitatis; nam *scurra* est homo nequam. *timidis*, timentibus tibi a *scurrae* dicacitate.

v. 34. *omasi*, nos *kaldanonen*.

v. 35. *Vilis et agninae*, nos *schlechtes, oder elendes schaffleisch*.

v. 36, 37. *Scilicet ut cett.*, hac sorte famelica *Maenius* (*corrector*) morum censor exstitit, tanquam alter *Bestius*, scilicet ut diceret, hominum luxuriosorum ventribus candente lamna notam vel stigma inurendum esse. *Bestius* videtur fuisse homo avarus, qui nepotes et prodigos acerbissima tractandos censeret. Persius quoque Sat. VI. 37. severum morum censorem *Bestii* nomine insignit.

Quicquid erat nactus praedae maioris, ubi omne
 Verterat in fumum et cinerem, Non hercule miror.
 Aiebat, si qui comedunt bona; cum sit obeso 40
 Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.
 Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula laudo,
 Cum res deficient, satis inter vilia fortis:
 Verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
 Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum 45
 Conspectitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI

AD QVINCTIVM.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
 Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivae,
 Pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo:

v. 38, 39. *omne Verterat in fum.*
et cinerem, omnia abligurierat, ad
nihilum redegerat.

v. 42—46. *Nimirum hic ego sum*
cett. Sensus: Talis (*hic*) ego sum,
 ait Horatius, Maecio nimirum, quod
 ad animum utrique sorti aequè accom-
 modantem attinet, similis; nam cum
 res deficient, pauperis sortem ut tu-
 tiorem divitis sorte laudo, dum (*inter*
vilia) in vili et tenui victu me virum
 fortem et sapientem praesto; sed
 idem ego, si quid melius et lautius
 contingit, solos eos felices praedico,
 quibus in villis pulchre exstructa vi-
 tam transigere licet.

v. 44. *unctius*, lautius, optabilius;
 vid. ad praecedentem Epist. v. 26.

v. 46. *fundata*, bene et tuto collo-
 cata in *villis nitidis*, pulchritudine et
 nitore conspicuis.

EPISTOLA XVI

AD QVINCTIVM.

Horatius, postquam in principio
 huius Epistolae ad Quinctium villae
 suae Sabinae situm coloribus descri-
 psit pulcherrimis, quomodo is, qui
 vere bonus haberi et vere beatus esse
 cupit, sentire et agere debeat, more
 suo docet. Ad eundem Quinctium
 Ilirpinum scripta est Oda libri se-
 cundi undecima.

v. 1, 2. *fundus meus Arvo pascat*,
 utrum villa mea frumento in agris
 collecto dominum aliat.

v. 3. *an amicta vitibus ulmo*, ele-
 gantissime pro vulgari: an vino; in
 arbutis enim nascuntur uvae in vi-
 tibus, arborum, praecipue ulmorum,
 trunco applicatis; ulmus igitur *ami-*
citur vitibus, et hinc suaviter vites

Scribetur tibi forma loquaciter, et situs agri.
 Continui montes, nisi dissocientur opaca 5
 Valle; sed ut veniens dextrum latus adspiciat sol,
 Laevum decedens curru fugiente vaporet.
 Temperiem laudes. Quid? si rubicunda benigne
 Corna vepres et pruna ferunt? si quercus et ilex
 Multa fruge pecus, multa dominum iuvat umbra? 10
 Dicas adductum propius frondere Tarentum.
 Fons etiam, rivo dare nomen idoneus, ut nec
 Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus,
 Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
 Hae latebrae dulces, et iam, si credis, amoenae, 15

ulmos (Columell. V. 6.), vel *populos* (Epod. 2. 40.) *maritare* dicuntur.

v. 4. *loquaciter*, ut loquaces et verbosi esse soleamus in descriptione rei animo nostro inprimis carae.

v. 5, 6. *nisi dissoci. op. Valle*, praeterquam. quod perpetua eorum series valle opaca interiecta dirimitur. *sed ut veniens* cett., ita tamen, ut sol (*veniens*) oriens in dextrum eorum latus radios demittat.

v. 7. *Laev. deced.* cett., celeri vero curru ad occasum ruens, h. e. sol vero occidens laevum montium latus adspiciat; sed pro *adspiciat* iam significantissime posuit *vaporet*; sub solis enim occasu aer secum trahere solet vapores, quibus silvae et montes obducuntur.

v. 8. *Temperiem*, sc. aeris, coelum, ut in versu primo praecedentis Epistolae dicitur. *Quid si rubic. ben.* cett., ergo Horatius in villa sua, ubi vepres rubicunda corna et pruna ferebant, aureae aetatis vestigia deprehendisse videtur; Virg. Eclog. IV. 29. de aurea aetate: *Incultisque rubens pendebit sentibus riva.*

v. 10. *Multa fruge*, glandibus. — *pecus*, sues.

v. 11. *Dicas adduct.* cett. quodsi spectes huius regionis amoenitates, situm, aeris temperiem et fertilitatem, Tarentum huc translatum esse, vel te alterum Tarentum hic videre existimes; ad amoenissimas Italiae regiones Horatius alibi quoque Tarentinam refert; cf. Od. II. 6. 10 seqq. III. 5. 56. et quia in hac amoena regione homines vivebant mollius, *Tarentum* supra Sat. II. 4. 34. vocatur *molle*. *adductum frondere*, elegantius pro *adductum esse*.

v. 12—14. *Fons etiam* cett. Fons etiam Bandusius, quem celebravit Horatius supra Od. III. 13. (*idoneus dare*, Graece, qui det), tam largiter fluens, ut aqua sua rivum faciat, eique nomen *Digentia* det, et ita comparatus, ut nec purior, nec frigidior Hebrus Thraciam ambiat, infirmo capiti et alio salubris fluit; — *utilis* pro salubris, ut apud Ovid. Trist. III. 3. 9. *cibus utilis agro*, et Met. XIII. 630. *venti utiles*.

v. 15, 16. *Hae latebrae*, hic angu-

Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.

Tu recte vivis, si curas esse, quod audis:

Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum.

Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas;

Neve putes alium sapiente bonoque beatum; 20

Neu, si te populus sanum recteque valentem

Dicitet, occultam febrem sub tempus edendi

Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.

Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

Si quis bella tibi terra pugnata marique 25

Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures:

lus, ut Horatius supra Od. II. 6. 10. de Tarento; *Bentleius*, cui tam lectio etiam, si credis, amoenae, quam et iam, si credis, amoenae frigeat, proposuit: et (iam si credis) amoenae; sed nec hoc mihi placet; an scripsit fortasse Horatius: *Hae latebrae dulces, et tam, si credis, amoenae?* *Incol. tibi me* cett., mense Septembri me salvum atque incolumem tibi sistunt, h. e. e villa mea, ubi nunc delitescō, tam dulci, si credis, atque amoena, salvus atque incolumis mense Septembri ad te redibo.

v. 17. si curas esse, quod audis, si studes te talem praebere, qualis tu esse (audis) diceris.

v. 18. omnis Roma, nos omnes Romani.

v. 19—23. *Sed vereor, ne* cett. Sed vereor, ne aliorum de te plus, quam tuo ipsius iudicio credas (quā probe as, te non esse eum, qui esse diceris); vereor porro, ne alium, quam eum, qui sapiens et bonus sit, beatum habeas; vereor denique, ne, licet omnes te sanum esse et bene valere dictitent, reapse tamen aegrotas, sed similis sis ei aegroto, qui febrem sub edendi tempus, ne cibi

sibi denegentur, occultat, donec febris, cum manus tremere incipiunt, prodatur. Ex hoc loco, haud vulgare Horatio cum Quinctio intercessisse amicitiam, satis certo colligi potest. Quis enimumat sibi cuiquam, nisi intimo amico, dicere vel scribere: «tu non es is, qui esse videris, vel esse diceris; tu vitia tua, sicut aegrotus febrem, dissimulas.» — ne cui de te plus cett., *Baxterus* commode avertit versus Catonis I. 14. *Plus aliis de te, quam tu tibi credere noli.* alium sapiente (Graeco ἄλλον τοῦ σοφοῦ), diversum a sapiente, alium (v. c. divitem), quam sapientem; sic infra Epist. I. 2. 240. alius Lysippo, alius, quam Lysippus.

v. 23. manibus unctis, significanter manus iam dicuntur unctae; nam, qui inter edendum tremunt, cibis tremore excussis, manus commaculare solent; unctas iam: pollutas, contaminatas, vid. supra ad Epod. 5. 49.

v. 24. pudor malus, importunus, ut supra Sat. II. 3. 39.

v. 26—28. *Dicat*, canat; vacuas, pateutes canenti; elegantius pro vulgari tuas. Ad verba, quae se-

« *Tene magis saluum populus velit, an populum tu,*
Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
Iupiter; » Augusti laudes agnoscere possis?
 Cum pateris sapiens emendatusque vocari, 30
 Respondesne tuo, dic sodes, nomine? — Nempe
 Vir bonus et prudens dici delector. Ego ac tu.
 Qui dedit hoc hodie, cras, si volêt, auferet; ut, si
 Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
 Pone, meum est, inquit; pono, tristisque recedo. 35
 Idem, si clamet furem, neget esse pudicum,
 Contendat laqueo collum pressisse paternum;
 Mordear opprobriis falsis, mutemque colores?
 Falsus honor iuvat, et mendax infamia terret, 39
 Quem, nisi mendosum et medicandum? vir bonus est
 Qui consulta patrū, qui leges iuraque servat; (quis?
 Quo multae inagnaeque secantur iudice lites;

quoniam: *Tene magis* cett. vetus Schol. observat: *Haec enim Varius de Augusto scripserat; sunt autem ex nobilissimo Panegyrico Augusti.* Horatius igitur, qui quavis accepta occasione Augusti laudes carminibus suis inserit, nunc de una fidelia, quod in proverbio dicitur, duos dealbat parietes; nam Varii simul, ut magni poetæ, versus celebrat. *Servet in ambiguo*, sicut esse in ambiguo, ne scilicet alterum ab altero in amore superari appareat.

v. 29. *Augusti laud. agnosc. possis?* num possis esse jam stolidus, ut laudes, non tibi, sed uni Augusto convenientes, ad te transferas?

v. 30. *Cum pat. sap. emend. voc.*, Graece pro: cum pateris te sapientem emendatumque vocari.

v. 31. *Respondesne tuo, dic sodes, nomine?* sunt, qui nomine antiquo pro nomine positum esse opinentur,

quia respondere alicui rei dicitur; sed vide, an hic locus explicari possit sic: dic, quaeso, respondeant sapienti emendatoque vel sapientis emendati-que virtutibus, sive, facisne, quod sapiens emendatusque facere debet, tuo nomine, hoc, quo te vocari patetis, nomine, dum sapientis emendati-que nomen geris?

v. 33. *auferet*, sc. nomen boni et prudentis. ut, si — ut, si quis.

v. 36, 37. *Idem, si clamet*, me esse furem, me pudicum esse neget, me collum paternum laqueo pressisse (fregisse, me patriciam esse) contendat.

v. 39. *Falsus*, immeritus.

v. 40. *medicandum*, insanum, stultum, belleboro curandum.

v. 42. *secantur*, dirimuntur, ut supra Sat. I. 10. 45. *Ridiculum acri fortius et melius magnas plerumque secat res.*

Quo res sponsore, et quo causae teste tenentur?

Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota

Introrsus turpem, speciosum pelle decora.

Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat

Servus: Habes pretium, loris non ureris, aio.

Non hominem occidi: Non pasces in cruce corvos.

Sum bonus et frugi: Renuit negitatque Sabellus.

Cautus enim metuit foveam lūpus, accipiterque

Suspectos laqueos, et opertum milvius hamum.

Oderunt peccare boni virtutis amore:

Tu nihil admittes in te formidine poenae:

Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis:

Nam de mille fabae modiis cum surripis unum,

Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.

v. 43. *tenentur*, obtinentur, ab iniuria vindicantur; exempla Ciceroniana vid. in Ernest. Clav. Cic. s. v. *tenere*.

v. 45. *Introrsus, turp. spec. pelle decora*, supra Sat. II. 4. 65. *Detrahare et pellem*, nitidus qua quisque per ora Cederet, introrsum turpis.

v. 47. *loris non ureris*, sic supra Sat. II. 7. 58. *virgis uri*.

v. 49. *Renuit negitatque*; vulgo legebatur: *renuit negat atque*. Sed Bentleius, quem secutus sum, durissima copulae atque post *negat* collocatione iure offensus ad duorum optimae notae Codd. fidens recepit: *renuit negitatque*; vox *negitare* apud uptimos quosque scriptores obvia; exempla collegit Fea. Nec displicet, quam Cod. Bersmanni offert, lectio: *renuitque negatque*. Suavissime autem Horatius se vocat *Sabellum*, quasi, qui rure vivunt, liberius et apertius loquantur.

v. 51. *milvius*, non rapax tantum avis e genere accipitrum, sed rapax

quoque piscis nomen gerit *milvi*, qui volanti similis praedae captandae causa supra mare se attollere dicitur; vid. Plin. H. N. VIII. 26. Ovid. *Halieut.* v. 95. *Nam gaudent pelago, quales Scombrique Bovesque, Hippuri celeres, et nigro tergores Milvi.* *Milvius* ad piscium genus *Coryphaenarum* (*doraden*) pertinere videtur. — *opertum*, esca obductum; similiter supra Epist. I. 7. 74. *hamus occultus*.

v. 54. *Sit spes fallendi*, at si tibi forte spes sit malefacti poenam dolo et fraude effugiendi; *miscebis sacra profanis*, sacra et profana in nullo apud te erunt discrimine, quidquid suadet libido, facies. Infra in Epist. ad Pis. 397. *fuit haec sapientia quondam, Publica privatis secernere, sacra profanis*.

v. 56. *Damnum. est, n. f. m. p. lenius isto*, damnum quidem, quod mihi hoc furto paratur, est lenius, sed facinus non est lenius, est et manet furtum. Dicit autem haec Horatius ad paradoxon Stoicorum, qui omnia peccata paria esse statuebant,

Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribu-
 Quandocunque deos vel porco vel bove placat, (nal,
 Iane pater, clare, clare cum dixit Apollo,
 Labra movet, metuens audiri: Pulchra Laverna, ⁶⁰
 Da mihi fallere, da iusto sanctoque videri;
 Noctem peccatis, et fraudibus obiice nubem.
 Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
 In triviis fixum cum se demittit ob assem,
 Non video: nam qui cupiet, metuet quoque; porro ⁶⁵
 Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
 Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
 Semper in augenda festinat et obruitur re.

v. 57. *Vir bonus*, non vere bonus, sed ex vulgari opinione, ut sequentia docent. *quem spectat*, cum vegetatione quadam observat.

v. 59. *Iane pater*, Ianus, ut dens, tam toto anno, quam unoquoque die rebus suscipiendis favens, invocabatur, hinc supra Sat. II. 6. 20. *pater matutinus* vocatur.

v. 60. *Labra movet*, mussitat. — *Pulchra Laverna*; vetus Schol. *Laverna* in via Salaria lucum habet; est autem dea furum (hominum fraudulentorum), dicta *Laverna* a lavando; nam fures lavatores dicuntur. Haec dea plane ad ingenium hominum, eius praesidium sibi expetentium, vocatur iam *pulchra*.

v. 61. *fallere*, vid. ad v. 54. pro *iusto sanctoque* vulgo legebatur *iustum sanctumque*, sed haec lectio prodit emendatorem, Graeci loquendi generis, quo saepe usus est Horatius (vid. supra ad Sat. I. 4. 19.) imperitum; confirmatur autem nostra lectio optimorum Codd. auctoritate apud Cruquium, Torrentium et Lambinum.

v. 63—65. *Qui melior servo* cett. Quomodo avarus, cum se ob assem in triviis fixum demittit, servo melior et liberior sit, non video; repetit igitur poeta sententiam supra Epist. X. 47. et passim propositam, *pecuniam avaris, ut servis suis imperare*. Ex hoc loco discimus, pueros apud Romanos nummos in solo lutae vinculo quodam fixisse, ut, cum praetereuntes frustra affixos nummos tollere velle viderent, ridendi haberent materiem. Pers. V. 444. *Inque luto fixum possis transcendere iunnum*.

v. 67. *Perdidit arma*, abiicit arma, quibus contra vitia, nominatim contra avaritiam, pugnari debet; per *arma* intellige virtutis praecepta, — *locum virtutis deseruit*, locum, ubi virtus exerceri debet, deseruit homo avarus, qui divitiis semper augendis insudat, et rei pecunariae negotiis, vel pecuniae acervo obruitur. Locutiones *arma perdere*, *deserere locum*, h. e. *aciem, stationem* vel *signa* (apud Graecos *λαϊπτοταξίαι*), eleganter translatae sunt a militia.

Vendere cum possis captivum, occidere noli :
 Serviet utiliter : sine pascat durus, aretque ; 70
 Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis ;
 Annonae prosit ; portet frumenta penusque.
 Vir bonus et sapiens audebit dicere : Pentheu,
 Rector Thebarum, quid me perferre patique
 Indignum coges ? Adimam bona. Nempe pecus, rem,
 Lectos, argentum : tollas licet. In manicis et 76
 Compedibus saevo te sub custode tenebo.
 Ipse deus, simulatque volam, me solvet. Opinor,
 Illoc sentit : Moriar ; mors ultima linea rerum est.

v. 69. *captivum*, facite *avarus*, ut desertor virtutis et servus pecuniae vocatur *captivus* ; captivi autem tam vendi, quam occidi poterant.

v. 70. *Serviet utiliter* cett., iam affert rationes quasdam, ex quibus captivo nostro parcendum sit, ostendens scilicet, fieri posse, ut avarus utiliter serviat, et intentissimis laboribus vario modo publicis comodis prosit. *durus*, duri laboris patiens ; ut supra Epist. I. 7. 94. *Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris Esse mihi.*

v. 72. *Annonae*, rei frumentariae.

v. 73—79. *Vir bonus et sap.* Respondet hic versus et seqq. versui 57 et seq. ubi sermo est de viro bono ex opinione vulgi. Longe aliter res se habet, ait Horatius, cum viro vere

bono et sapiente ; is enim vim sibi allaturo sine omni ilmore audebit dicere, quod captivus vinculusque Bacchus Pentheo, Cadmi in regno Thebarum successor, apud Euripidem in Bacch. dixit v. 492. (edit. Beck.) Εἴπ' ὁ τι παθὲν δαΐ τι μὲ τὸ δαίνον (stroz, Horat. indignum) ἰργάσῃ ; v. 494. Penth. πρῶτον μὲν ἄβρῶν βόστροχον τιμῶ σίδεν. Horatius pro cincinnis in rem suam posuit *bona*. — v. 497. Penth. Εἰπράωσ' ε' ἰνδῶν σῶμα σὸν φυλάξομεν. v. 498. Bacch. Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτός, ὅταν ἰγὼ θῆλω. Illoc ultimum a Baccho, Penthei poleutism ridente, ambigue dictum iam transfertur ad mortem, sive (*simulatque volam*) ad Stoicorum αὐτοχειρίαν. *ultima linea rerum*, ultimus peracti cursus terminus, meta, calx, rerum humanarum finis.

EPISTOLA XVII

AD SCAEVAM.

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis,
 Quo tandem pacto deceat maioribus uti;
 Disce, docendus adhuc quae censet amicus, ut, si
 Caecus iter monstrare velit; tamen adspice, si quid
 Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur. ⁵
 Si te grata quies et primam somnus in horam
 Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
 Si laedit caupona; Ferentinum ire iubebo.
 Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
 Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit. ¹⁰
 Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum

EPISTOLA XVII.

AD SCAEVAM.

Horatius, scribens ad Scaevam de ratione, qua ditiorum et potentiorum gratia colligi et parari debeat, eum, qui rem aliquam strenue et prudenter peragat, multo potiore esse illo, qui molestiam alicuius rei suscipiendae et tentandae fugiat, docet et probatum it. Horatii amicus, Scaeva, videtur quibusdam filius eius Cassii Scaevae, quem virum fortem laudat Iul. Caes. B. C. III. 53.

v. 1. *per te*, tua ipsius prudentia.

v. 2. *maioribus uti*, se gerere erga potentiores, versari cum potentioribus.

v. 3. *ut, si, ac si*, quasi ego velut caecus (τυφλὸς ὁδηγός) iter tibi monstrare velim.

v. 4. *tamen adspice*, nihilominus tamen considera.

v. 5. *proprium fecisse*, in usum tuum convertisse.

v. 6. *Si te grata quies* cell., si sectari vis ea, quae aulmo tuo grata et iucunda sunt, quietem et dulce otium, vitare autem ea, quae tibi ingrata et molesta sunt, vehiculorum in urbe strepitum, excitatum pulverem, clamores in cauponis, age, secede Ferentinum; non solis enim divitibus concessa est voluptas, quae in locis amoenis percipitur; at si familiae tuae rationibus consulere, et tuum ipsius simul corpus mollius curare voles, age, concilia tibi divitem, ubi lautius vivitur.

primam in horam, apud nos: ad septimam usque horam. *Ferentinum*, parvum et infrequens apud Hernicos oppidum.

v. 10. *fefellit*, sc. lucem publicam, h. e. latuit in obscuro; *fallere* simpliciter pro latere, apud Tacitum inprimis, saepius. Caeterum notum est illud Epicurcorum: λάτρε βιωτάτα.

v. 11. *benignius*, refer inprimis ad largiorem epularum copiam.

Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
 Si pranderet olus patienter, regibus uti
 Nollet Aristippus. Si sciret regibus uti,
 Fastidiret olus, qui me notat. Vtrius horum 15
 Verba probes et facta, doce; vel iunior audi,
 Cur sit Aristippi potior sententia; namque
 Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
 Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
 Splendidius multo est: equus ut me portet, alat rex.
 Officium facio: tu pascis vilia rerum 21
 Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
 Omnis Aristippum decuit color, et status et res,
 Tentantem maiora fere, praesentibus aequum.

v. 12. *siccus*, qui adhuc vixisti parce, frugaliter, sobrie. Supra Od. IV. 5. 39. *siccis* (sobriis) opponuntur *vidi*, et apud Cic. Agr. I. 4. *vino-lenti*. *ad unctum*, ad divitem, qui lautius et luxuriosius vivit; de voce *unctus*, conf. supra ad Epist. I. 45. 41.

v. 43, 44. *Si pranderet cett.* Diogenes Cynicus, cum aliquando olus lavaret, Aristippo se praetereunti lautioris vitae genus exprobrasse dicitur sermone, qui sequitur; vid. Diogen. Laërt. II. 68. *pranderet*, comederet, ut supra Sat. II. 3. 245. *prandere luscinias*. *patienter*, ea, quae decet philosophum, continentia et patientia. *regibus*, diu enim Aristippus (Cyrenaëus, summum hominum voluptate metiens), in aula Dionysii Syracusani versatus est.

v. 45. *qui me notat*, Diogenes.

v. 48. *Mordacem Cynicum sic eludebat*, maledicum Cynici dentem sic effugiebat, h. e. ad maledica Cynici verba respondebat hoc.

v. 49. *Scurror ego ipse mihi, populo tu*, ego artibus meis scurrilibus in commodum meum placere studeo potentioribus, tu philosophica scurrilitate placere studes populo; false autem philosophum *scurrari* dicit; *Possius* egregie vertit: *ich hofschränke mir selber, dem volk da*.

v. 22. *Dante minor*, inferior eo, qui dat, danti quodammodo subiectus; philosophi enim mendicabant fere nonnunquam; at scurrae mensis ditiorum adhibebantur.

v. 23—26. *Omnis Aristippum cett.* Aristippus ad omnem fortunam et rerum conditionem decenter se composuit, maiora vero asequi tentavit et praesentia aequo animo tulit; at Cynicus, qui philosophica patientia pallio, e crassiore panno confecto, sese involvit, vix decenter, puto, ad fortunae quendam mutationem sese accommodabit. *color*, externa fortunae species et conditio; supra Sat. II. 4. 60. *Quisquis erit vitae color*.

Contra, quem duplici panno patientia velat, 25
 Mirabor, vitae via si conversa decebit.
 Alter purpureum non expectabit amictum,
 Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
 Personamque feret non inconcinnus utramque:
 Alter Mileti textam cane peius et angue 30
 Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
 Rettuleris pannum; refer, et sine vivat ineptus.
 Res gerere et captos ostendere civibus hostes,
 Attingit solium Iovis, et coelestia tentat.
 Principibus placuisse viris, non ultima laus est. 35
 Non cuivis homini contingit adire Corinthum.

v. 25. *duplici panno*) *pannus duplex*, (διπλαξ, δίμικτον apud Hom. II. III. 426. opponuntur ἀπλοῖδες. Boettiger. *Vasen. Gem.* Tom. I. 41. 3. p. 39.) crassior, densior, ut *amiculum duplex* apud Corn. Nep. Datam. c. 3.; alii *duplicem pannum* accipiunt de pallio, quod super alterum humerum reiectum quasi duplicetur; sed adiecta vox *patientia* satia ostendit, sermonem esse de pallio corpori admodum gravi atque molesto.

v. 26. *vitae via conversa*, mutata fortuna, mutata vitae ratio.

v. 27—32. *Alter purpur.* cett. Aristippus, iter facturus, non desiderabit amictum splendidum, sed qualibet vel vilissima veste indutus loca celeberrima peragrabit, et in utraque sorte, sive amictus pulcher et tenuis, sive vilis et crassus ei gestandus sit, paries suas apte sustinebit; et Cynicus chlamydem e lana pretiosa contextam, ut rem perniciosam et abominabilem, fugiet; morietur frigore, si non cett., ad hunc locum vetus Schol. assert haec: αὐτὸς Ἀριστίππου, ἐκκλητὸς Διογένη ἀδ βαλνεας, δέδωκε ὁπερὰ, ὡς ὅτι πρὶν ἐγρε-

derentur, ipsiusque pallium induisse illicque purpureum reliquisse; quod Diogenes cum induere nolisset, nam repetiit. Tunc Aristippus increpuit Cynicum, famae servientem, qui algere mallet, quam conspici in veste purpurea. Mileti, urbis in Ionia, ubi lana nascebatur praestantissima. Diodor. Sic. IV. 26. Hinc celebrantur σπράματα Μιλήσιαι, τάπητες Μιλήσιαι. Valcken. ad Adonias. p. 406. C.

v. 33—35. *Res gerere*, domi militiaeque praeclare res gerere, sive rebus gestis bene mereri de republica, et captos ost. civ. hostes, et victo hoste triumphum agere; in triumpho enim capti et ante currum triumphantis locedentes hostes civibus ostendebantur.

v. 34. *Attingit sol. Iovis*, id (ut supra Od. I. 4. 6. Hor. loquitur) *evahit ad deos terrarum dominos*.

v. 35. *Principibus*, in latiore significatione, de primoribus, potentioribus, nobilioribus, ditioribus.

v. 36. *Non cuivis hom. cont. ad. Corinthum*, expressit notum Graecorum proverbium: Οὐ παντὸς ἀνδρὸς εἰς Κόρινθον ἐστὶν ὁ πλοῦς, non cuivis

Sedit, qui timuit, ne non succederet: esto:
 Quid, qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui
 Hic est, aut nusquam, quod quaerimus: hic onus hor-
 Vt parvis animis et parvo corpore maius: (ret, 39
 Hic subit et perfert. Aut virtus nomen inane est,
 Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
 Coram rege sua de paupertate tacentes
 Plus poscente ferent: distat, sumasne pudenter,
 An rapias; atqui rerum caput hoc erat, et fons. 43
 Indotata mihi soror est, paupercula mater,
 Et fundus nec vendibilis, nec pascere firmus,
 Qui dicit, clamat: Victum date: succinit alter,
 Et mihi dividuo findetur munere quadra.

homini, sed ditioribus tantum vel
 maiora strenue et graviter tentanti-
 bus. Nemo enim urbem illam opu-
 lentissimam sine magnis sumlibus
 adire et frequentare poterat.

v. 37, 38. *Sedit, qui timuit* cett.,
 qui de successu huius itineris anxius
 atque sollicitus fuit, deses domi man-
 sit. Sit ita! Quid vero? nonne is,
 qui eo pervenit, virum se praestitit?

v. 39—41. *Atqui Hic est, aut nus-*
quam cett., atqui ea, quae quaeri-
 mus et assequi studemus, unice hoc
 ipso viriliter tentandi omnia studio,
 aut nosquam, reperiuntur et impe-
 trantur: (hic) alius rei alicuius susci-
 piendae molestiam refugit, tanquam
 ei perferendae exiguae animi corpo-
 risque vires impares sint, (hic) alius
 rem strenue aggreditur et peragit.—
 His omnibus autem Horatius Scaevae
 commendat gravum studium, quo
 potentiorum colligenda sit gratia.

v. 42. *recte, bono cum successu,*
recta via. experiens vir, qui vires
 suas periclitando omnia tentat.

v. 43. *Coram rege*, potentiore pa-
 trono. Horatius supra Epist. I. 7. 37.

de Maecenate: *rexque paterque Audi-*
sti coram.

v. 45. *rapias*, avide manus donis
 iniicias; *atqui rer. cap. h. er. et*
fons, atqui ante omnia ab eo, qui
 aliquid recte petit, ostendi debet pu-
 dor et modestia. Vulgo enim homi-
 nes precum et querelarum, quas fun-
 dunt, formulis molestiam iis, a qui-
 bus petunt, creant. Eiusmodi formula,
 egregie ab Horatio ad vulgarem pre-
 cantium morem composita, statim
 sequitur.

v. 47. *fundus nec vendibilis*, sine
 dubio, quia emptor huius agelli repe-
 riri non poterat; nam de fidei com-
 misso, ut loquuntur Iurisconsulti,
 equidem accipere nolim. *nec pa-*
scere firmus (δευρός), nec satis amplus,
 ut me alere possit.

v. 48. *clamat*, nempe immodeste.

v. 49. *Et mihi* cett., elegantissimo
 versu expressit Horatius vulgarem
 mendicorum cantilenam: *mihi quo-*
que frustum placentiae! nos nür auch
 ein stück! — non male Lambinus pro
findetur in notis scripsit *findatur*; —

Sed tacitus pasci si corvus posset, haberet 50
 Plus dapis, te rixae multo minus invidiaeque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,
 Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
 Aut cistam effractam, aut subducta viatica plorat;
 Nota refert meretricis acumina, saepe catellam, 55
 Saepe periscelidem raptam sibi flentis; uti mox
 Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
 Nec semel irrisus triviis attollere curat
 Fracto crure planum; licet illi plurima manet
 Lacrima: per sanctum iuratus dicat Osirim: 60
 Credite; non ludo; crudeles, tollite claudum:
 Quaere peregrinum, vicinia rauca reclamationat.

quadra, frustum panis vel placentae in formam quadri decisum.

v. 50—52. *Sed tacitus pasci cett.,* altos clamores, quos corvi, quibus esca contigit, excitant, comparat cum importuna precantium vociferatione; id enim unice in hac comparatione spectandum est. *Brundisium,* Apuliae oppidum maritimum. — *Surrentum,* Campaniae oppidum ad sinum Puteolanum.

v. 55. *Nota refert meretricis acumina,* facil idem, quod meretrices astutas facere constat; locum Plauti, qui huc pertinet, iam comparavit *vetus Schol.*; est in *Trucul.* I. t. 32 atq. *Aut aurum perit, aut conseissa pallula est, Aut armariola Graeca,* aut aliquid semper est, Quod pereat, debeatque amans scorto suo. Eadem artes meretricias tangit Ovid. in *Art.* l. 431. *Quid? cum mendaci damno moentissima plorat, Elapsusque cava*

fingitur aure lapis. catellam, parvam catenam.

v. 56. *periscelidem* (περισκέλις), ornamentum pedis circum crura, sandaliorum fortasse vincula; *periscelides resolvere* est apud Petron. c. 67.

v. 58. *Nec semel irrisus, nec is,* qui iam semel habitus est ludibrio.

v. 59. *Fracto crure,* vere nempe fracto, sed homini iam fraude noto non fides habetur, *planum,* circumvagum, circumforaneum, impostorem; apud Ciceronem quoque haec vox occurrit, pro Cluent. c. 26.

v. 60. *Osirim,* a plebe inprimis hic deus Aegyptiorum apud Romanos colabatur; unde quonque *planus* per Osirim iurare diceitur.

v. 62. *Quaere peregrinum,* nos enim iam bene te novimus. *rauca,* scilicet clamore.

EPISTOLA XVIII

AD LOLLIVM.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
 Scurrantis speciem praeberere, professus amicam.
 Ut matrona meretrici dispar erit atque
 Discolor, infido scurrae distabit amicus.
 Est huic diversum vitio vitium prope maius,
 Asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
 Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris;
 Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.

EPISTOLA XVIII

AD LOLLIVM.

Vti in praecedente Epistola Scaevae, ita in hac Lollio praecepta dat, ad quae is, qui gratus et iucundus esse cupit potentioribus, se gerere debeat. — In prima huius Epistolae parte mirifica placet egregie adumbrata scurrae et hominis asperi imago; ultimam autem eius partem nemo erectioris indolis legere potest, quin tam iis, quibus ad verae felicitatis sibi parandas studium excitator Lollius, quam voto, quo hanc Epistolam Horatius finit, sensu percutiatu# suavissimo. — Ceterum Lollius, ut recte iudicat Cl. Wetselius, idem esse videtur, ad quem scripta est Epistola huius libri secunda, scilicet Maximus Lollius, M. Lollii Palicani, ad quem scriptum est carmen lyricum supra Od. IV. 9., filius.

v. 1, 2. *liberrime*) *liber* dicitur, qui alienus ab omni simulatione, quae sentit et indicat, libere et ingenue profert et aperit.

v. 2. *Scurrantis*, cf. Epist. praeced.

v. 19. *professus amicam*, si semel te alicuius amicam professus est.

v. 4. Eleganter matrona, cuius honesta species diversa est a meretricis specie inhonesta, vocatur meretrici *discolor*, pro vulgari: dissimilis; sic color quoque de externa specie vel de aeterno habitu at se gerendi ratione, supra Sat. II. 1. 30. *Omnia Aristippum decuit color et status et res.* *infid.* sc. *dist.* amicus, ita amicus a malae fidei scurra discrepabit; particula *ita* post *ut*, vel *sicut*, non raro omitti solet; vid. *Drakenb.* ad Liv. IX. 47. § 4. ad XXXIV. 9. § 10. et ad XXXIX. 44. § 1.

v. 5. *huic vitio*, scurrili dicacitati et facetiis placendi studio.

v. 6, 7. *inconcinna*, inficata, *gravisque*, et molesta, *Quae se commendat*, se conspiciendam praebet; *asperitas* enim profecto se non commendat sensu proprio; *tonsa cute*, ergo, qui ad cutem usque inndeabantur, faciebant aliquid, quod ad morum asperitatem pertinebat.

v. 8. *Dum vult lib.*, dum asperis moribus homines videri volunt tam

Virtus est medium vitiorum, et utrinque reductum.
 Alter in obsequium plus aequo pronus, et imi^o 10
 Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
 Sic iterat voces, et verba cadentia tollit,
 Vt puerum saevo credas dictata magistro
 Reddere, vel partes mimum tractare secundas:
 Alter rixatur de lana saepe caprina, 15
 Propugnat nugis armatus: scilicet, ut non
 Sit mihi prima fides, et, vere quod placet, ut non
 Acriter elatrem, pretium aetas altera sordet.

candidi, qui omnia libere dicant, quam verae virtutis studiosi.

v. 9. *Virtus est medium* cett. Sed virtus mediam quasi sedem inter duo dicta vitia tenet, pari spatio ab utroque reducta sive remota.

v. 10, 11. *Alter, scurra; imi Derisor lecti*) *Derisor*, qui alios illudendo risum captat, *scurra*; *scurrae* enim una cum convivatore in imo lecto triclinii accumbere solebant; hinc supra Sat. I. 8. 40. *scurrae Vibidius Balatroque imi lecti convivae* appellantur. *horret*, plenus horrore et verecundiae observat.

v. 14. *Reddere*, recitare; *reddere* dicuntur, qui, quod edidicerunt, recitant; sic supra Od. IV. 6. 43. *reddere carmen*. vel *part. mim. tract. secundas*, vel, dum primas quasi partes agit patronus, eum agere secundas; cum mimi prodirent in scenam, alius *primas*, alius *secundas*, alius *tertias*, et sic porro, partes agebat, ita quidem, ut histrio is, qui primus agebat, ceteros tam re et dictis, quam actione superaret. Rem illustrat iam a Lambino allatus locus Ciceronis, Div. Verr. c. 15, *Vt in actoribus Graecis fieri videmus saepe illum, qui est secundarum aut*

tertiarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum summittere, ut ille princeps quam maxime excellat. Boetigeri singularis de ea re exstat libellus de prim. secund. et tertiarum part. actoribus. Vinar. 1798.

v. 15. *Alter, homo asper et diffidilis; de lana caprina*, ex vetere proverbio: de re vilissima.

v. 16—18. *scilicet, ut cett.* Sensus: Scilicet, ut non mihi potissimum fides habeatur, et ut ego, quod vere placet, non acriter, sicut illa, vociferando defendam, id tanti apud eum est, ut licet (altera) de integro repetenda vita tanquam pretium ei proponatur, h. e. licet vitam decursam iterum decurrendi sibi potestas detur; scilicet si a coepta disputatione abastat, tamen, contempto illo pretio, in re, quam sibi defendendam sumsit, persistere malit.

v. 18. *elatrem*, qui summa pulmonis intentione vociferantur, non loqui, sed, sicut canes, *latrare* (ὤναι, βόῆν) dicuntur. Cic. de Clar. Orat. c. 15. *Latrant enim iam quidam oratores, non loquuntur.* Supra Sat. I. 3. 136. *Rumperis et latras, magnorum maxime regum*, hinc *elatrare*, latran-

Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Dolichos plus?
 Brundisium Minuci melius via ducat, an Appi? ²⁰
 Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
 Gloria quem supra vires et vestit et ungit,
 Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
 Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
 Saepe decem vitiis instructor, odit et horret: ²⁵
 Aut, si non odit, regit; ac, veluti pia mater,
 Plus quam se sapere, et virtutibus esse priorem
 Vult; et ait prope vera: Meae (contendere noli)
 Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:

do, h. e. intentissimo nisu voces emit-
 tere.

v. 19. *Cast. sciat, an Dol. plus?* utrum Castor, an Dolichos artis gladiatoriae peritior sit; *plus scire*, plane ut in vernacula: *mehr wissen*, als ein andrer, geschickter, als ein andrer in einer sache seyn Castor et Dolichos Vet. Schol. erant illius temporis nobiles gladiatores.

v. 20. *Minuci via*, via a L. Minucio strata, quae a porta nrbiq Minucia per Sabinos Brundisium ducebat. *via Appi*, cf. supra Epod. 4. 44.

v. 21—31. Iam enumerat vitia, a quibus is, qui ditioris gratia frui cupit, sibi cavere debeat. *Lambinus* et alii perperam hunc locum interpretati sunt; iunge: *dives amicus* cum, quem cett. odit et horret. *damnosa*, non raro enim Venus fundi, ut Terentius loquitur, est calamitas. — *praeceps alea nudat*, tria tantum, sed gravissimi ponderis verba, iuvenibus praecipue alta mente reponenda; *alea* aleatores, dum eos *nudat* (bonis exuit), praecipites agit in perniciem!

v. 22, 23. *Gloria*, vana ostentatio, iactantia; *supra vires*, supra mo-

dulum, quo quisque se metiri debet; *Iuvenal.* III. 480. *Heic ultra vires habitus nitor: heic aliquid plus, Quam satis est; nos similiter über vermögen, über die kräfte.* *importuna*, quia, qui divitis patroni venatur gratiam, importuno tempore habendi cupiditati ostendit.

v. 24. *Quem paup. pud. et fuga*, sc. tenet, h. e. eum, qui prae paupertatis pudore nomen pauperis fugit.

v. 25. *decem vitiis instructor*, decies vitiosior; loquendi genus e vita communi petiitum, et apud nos quoque usitatum.

v. 26—30. *regit*, moderatur eum, rationem se gerendi ei praescribit. — *ac, veluti pia mater* cett., ag., veluti pia mater optare solet, ut liberi se ipsa meliores evadant, ita dives patronus eum, quem alit et patrocinio suo fovet, plus quam se sapere et virtutibus se ipso potiorē esse vult. — *Meae (contend. noli) Stult. pot. opes*, noli mecum contendere, nam ego sum dives, cuius opes stultitiam admittunt, vel stultitiae praesidio sunt. Verissimum sane, ut quotidiana docet experientia, sed tale quid ex ipso divitis ore audire, rarissimum.

Arcta decet sanum comitem toga; desine mecum 30
 Certare. Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
 Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
 Cum pulchris tunicis sumet nova consilia, et spes;
 Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
 Officium, nummos alienos pascet; ad imum 35
 Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
 Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam;
 Commissumque teges, et vino tortus et ira.
 Nec tua laudabis studia, aut aliena reprædes:
 Nec, cum venari volet ille, poemata panges. 40
 Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque

Per *stultitiam* intelligo omnia, quæ divitiarum ostentandarum causâ stulte faciunt divites.

v. 30. *Arcta toga*, quam pauperiores gestabant (*exiguam togam* gestasse dicitur Cato, vid. Epist. sequ. v. 30.) opponitur *togæ laxæ*, quæ erat ditiorum; vid. supra ad Epod. 4. 8.

v. 31—36. *Eutrapelus* cett. Laudi, quæ homo dives opibus suis tanquam stultitiæ clypeo tribuit, statim Horatius in divitiarum contemptum subnectit narrationem de *Eutrapelo*, qui iis, quibus nocere volebat, pretiosa vestimenta dedisse et his corruptelarum illecebris a virtutis via illos abducere tentasse dicitur. De *P. Volunnio Eutrapelo*, Antonii triumvirii amico, vid. Ernest. Clav. Cic. Ind. Hist. s. v. *Volunnius*, et in Ind. Græc. s. v. *εὐτράπηλος*.

v. 32. *beatus enim iam*, sic ad vulgare hominum ingenium callide iudicabat Eutrapelus.

v. 34, 35. *scorto postp. hon. Officium*, libidinibus potius, quam rerum honestarum administrationi, operam dabit. *nummos alienos pascet*, num-

mos mutuo sumtos absumet et abliguriet; *ad imum*, ad extremum.

v. 36. *Threx*, cf. de hoc gladiatorio genere supra Sat. II. 6. 44. — *aut olitor, aget mere, caballum*, eleganter pro vulgari: aut erit auriga (*faherknecht*) apud olitorem.

v. 38. *Commissumque teg. et v. tort. et ira*, et, quod fidei tuæ et taciturnitati creditum est occultabis iam vino, quam ira accensus, h. e. neque inter pocula, neque ira abreptus retegēs. Horat. supra Od. III. 21. ad *Amphoram*, v. 16. *tu sapientium Curas*, et arcanum iocoso *Consilium retegis Ilyæo*. — *vino tortus*, infra in Ep. ad Pis. v. 435. *Reges dicuntur multis urgere culatlis, Et torquere mero, quem perspexisse laborant*.

v. 41—44. *Gratia sic frat. gem. cett.*, iam, ut doceat, inter duos diversa studia sectantes non constare posse amicitiam, *Amphionis et Zethi*, lovis ex Antiopa filiorum, exemplum affert. *Amphion*, celebratissimus fidicen, erat homo mitioris et mollioris ingenii; *Zethus*, pastor et rerum agrestium studiosus, homo durus (Propert.

Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
 Conticuit lyra. Fraternis cessisse putatur
 Moribus Amphion; tu cede potentis amici
 Lenibus imperiis; quotiesque educet in agros 45
 Aetolis onerata plagis iumenta canesque:
 Surge et inhumanae senium depono Camoenae,
 Coenes ut pariter pulmenta laboribus emta.
 Romanis solemne viris opus, utile famae
 Vitaeque et membris; praesertim cum valeas et 50
 Vel cursu superare canem vel viribus aprum
 Possis; adde, virilia quod speciosius arma
 Non est, qui tractet (scis, quo clamore coronae
 Proelia sustineas campestria); denique saevam
 Militiam puer et Cantabrica bella tulisti, 55
 Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit

III. 45. 20.) et *scirus* (Stat. Theb. X. 443.). Fuit igitur inter hos duos fratres discordia, donec Amphion, lyram tacere iubens, Fraternis moribus cessit. *gratia*, concordia, mutus amor.

v. 42. *suspecta severo*, invisus fratri Zetho, non mitioribus studiis (arti musicae), sed aevioribus (operi rustico) adaneto; apud Lucretium quoque V. 4356. agricolae dicuntur *severi*.

v. 46. *Aetolis*, epitheton ornans, respectu habito *Meleagri*, regis Aetoliae, quem ingentem aprum Calydonium cepisse constat. Ovid. Met. VIII. 270 aeqq.

v. 47. et *inhum. sen. depono Camoenae*, et depono morositatem, qua versaris in studiis a comitate et facilitate alienis; *senium*, de senili morositate, et tetrica severitate, ut *triste senium morum* apud Senec. Hippol. v. 917.

v. 48. *pulmenta*, ex carne ferina confecta, cf. supra ad Sat. II. 2. 34. — *emta* parata; supra Epist. I. 2. 55. *Sperne voluptates, nocet emta dolorum voluptas*.

v. 49. *opus*, scil. venari, venatio.

v. 52. *adde, virilia quod cett.*, iunge: *adde, quod non est, qui arma virilia tractet speciosius*, scil. te; eleganter autem dicitur *speciosius*, quia species, status, ars et dexteritas armorum tractandorum in spectantium oculis incurrit.

v. 53. *quo clamore*, qua acclamatione, quo applausu, *coronae*, sc. spectatorum te ingentium.

v. 54. *campestris*, exercitacionis causa in Campo Martio pugnata. — *sarva militia*, iam opponitur incruentis in Campo exercitacionibus.

v. 55. *Cantabrica bella*, vid. ad Epist. I. 42. 26.

v. 56. *Sub duce*, Augusto, qui templis Parthor. signa refigit, Nune;

Nunc, et, si quid abest, Italis adiudicat armis.
 Ac, (ne te retrahas et inexcusabilis abstes)
 Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
 Curas, interdum nugaris rure paterno:
 Partitur lintres exercitus; Actia pugna
 Te duce per pueros hostili more refertur;
 Adversarius est frater; lacus, Adria; donec
 Alterutrum velox victoria fronde coronet.

60

supra Od. IV. 45. 6. *Et signa nostro restituit (Augustus) Iovi, Derepta Parthorum superbis Postibus.*

v. 57. *si quid abest*, si qua terra restat, nondum ditioni Romanorum subiecta; Horatius innuissae videtur *Bentleio* Armeniam, eodem anno, quo signa a Parthis recepta sunt, expugnata. *Italis adiudicat armis*, armorum vi parere iubet (*Italia*) Romano imperio, vel parere (*Italia armis*) Romani imperii potentiae.

v. 58—64. *ne te retrahas* celt. Senus huius loci, ut mihi videtur, est hic: ac, ne te a venatione cum potentiore amico retineri patiaris, et ratione, quae nequam te excuset, inductus ab ea absis, cogita, quæso, te ipsum, quamvis ab eo, quod decet et rectum est, haud facile recedas, nonnumquam ludicra rure paterno tractare. *se retrahere*, rem aliquam a se avertere, rei alicui se subducere, re aliqua abstinere, plane ut nos *sich. von einer sache zurück ziehn.* Catull. XXX. 9. *Idem nunc retrahis te.*

v. 59. *extra numerum modumque)* numerus et modus sunt proprie rhythmus et certi pedes, quibus versus componitur; *extra numerum modumque*, extra normam, ad quam aliquid exigi debet; et in hoc quidem loco,

praeter decorum, praeter ea, quae decent, et tibi convenient; *fecisse* — *Curas*, facere soles.

v. 60. *nugari*, ut supra Sat. II. 4. 73. pueriliter ludere. Sic *græcari*, supra Sat. II. 2. 44.

v. 61—64. *Partitur lintres* seqq. Quemadmodum puer Ascanius in honorem avi Anchisae cum puerili agmine equestre certamen, sive *ludum Troianum*, apud Virgil. Aen. V. 548—604. instituit, ita nunc iuvenis *Lollius* in honorem Augusti simulacrum navalis pugnae Actiacae in villa sua paterna repraesentat. — Quis in hoc loco non admiretur summam artem, qua Horatius in hac Epistola ad Lollium *παρὰ προσδοκίαν* rem tangit, cuius memoria et narratione nihil quicquam Augusto poterat esse dulcius atque incundius. *Partitur lintres*, apud Virgilium, l. l. v. 562. *Agmine partito fulgent — exercitus*, ex pueris conscriptus; sequitur enim *per pueros*. *Actia pugna — refertur*, geritur, uti gesta esse dicitur; imago pugnae Actiacae editur; de pugna Actiaca cf. supra Od. I. 37. et Epod. carm. 9. *lacus* quidam in villa paterna est iam *Adria*; mari Adriatico adsimulatus.

v. 64. *velox*, est enim victoria dea alata; *fronde*, sc. laurea.

Consentire suis studiis qui crediderit te , 65
 Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
 Protenus ut moneam (si quid monitoris eges tu),
 Quid de quoque viro , et cui dicas , saepe videto :
 Percontatorem fugito , nam garrulus idem est ,
 Nec retinent patulae commissa fideliter aures ; 70
 Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
 Non ancilla tuum iecur ulceret ulla , puerve ,
 Inter marmoreum venerandi limen amici ;
 Ne dominus pulchri pueri caraeve puellae
 Munere te parvo beet , aut incommodus angat. 75
 Qualem commendes , etiam atque etiam adspice , ne
 Incutiant aliena tibi peccata pudorem. (mox
 Fallimur , et quondam non dignum tradimus : ergo
 Quem sua culpa premet , deceptus omitte tueri ;

v. 65, 66. *suis studiis*, exempli causa venationi. *tuum ludum*, puerilem ludum in villa paterna. *utroque pollice*, summo favore ; *pollex pressus*, signum favoris et gratiae, *pollex versus*, *conversus*, *subrectus*, signum infesti animi. Iuvenal. III. 35. *Mutera* (Indos gladiatorios) *nunc edunt*, et *verso pollice vulgus*, *Quum libet*, occidunt populariter.

v. 67. *Protenus ut moneam*, ut ulterius progrediar in te monendo.

v. 70. *aures patulae*, patentes audiendis narrationibus, quas illae, quia simul sunt *rimosae*, ut garrulorum aures Horatius vocat supra Sat. II. 6. 46., retinere non possunt.

v. 71. *Et semel emissum volat irrev. verbum*, eandem sententiam expressit Hor. infra in Epist. ad Pis. 390. *nescit vox missa reverti*. *volat verbum*, *ἐντα ἡρεσίστα* apud Homerum.

v. 72. (*iec. ulc.*) *iecur* pro sede libidinis habebatur ; paulo foedius igitur *iecur*, quod occupat libido , *ulcerari*

dicitur ; hinc supra Od. I. 25. 45. *libido* — *Saeviet circum iecur ulceransum*. — *puerve*, *verna*.

v. 74, 75. *Ne dominus pueri cett.* Sensus : ne pueri puellae dominus pro munere ampliore, quod exspectare apud eum poterat, hoc leviori te beare velle videatur, aut huius muneris recusatione, vel iocis, quibus de hoc amore te cruciat, tibi molestus fiat.

v. 76. *adspice*, considera, tecum reputa, ut v. 4. in praecedente Epistola.

v. 77. *aliena*, sc. commendati hominis.

v. 78, 79. *quondam* (*μότε*), nonnunquam, quandoque, interdum. Supra Od. II. 10. 18. *quondam cithara suscitavit Musam*, et Sat. II. 2. 82. *Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam*. *non dignum*, sc. qui tradatur, commendetur ; quoties enim *dignum* absolute ponitur, toties aliquid ea orationis vicinitate supplendum

Vt penitus notum, si tentent crimina, serves, 80
 Tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
 Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
 Ad te post paulo ventura pericula sentis?
 Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet;
 Et neglecta solent incendia sumere vires. 85
 Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
 Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
 Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
 Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi;
 Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi; 90
 Potiores bibuli media de nocte Falerni
 Oderunt porrecta negantem pocula; quamvis

est. *deceptus*, sc. culpa, qua ille premitur; *tueri*, sc. eum.

v. 80—85. *Vt penitus notum*, pro *Vt* malim cum Ventileio *At.* — noli, ait, eum tueri, qui vere culpam sibi contraxit, at eum, qui tibi penitus notus et spectatus est, si tentetur vel petatur criminationibus, fidentem tuo praesidio serves et tuteris; nam si ille impune mordetur dente maledico, nonne tibi verendum est, ne idem paulo post tibi accidat?

v. 82. *Dente Theonino*) *Theon*, ut ex hoc loco apparet, homo fuit maledicentissimus, sive iste fuerit libertinus, ut tradit *Schol. Cruq.*, sive, quod multo probabilius, ignobilis quidam poeta.

v. 86. *Dulcis inexpert. cult. amici*, studium, quod in colendo potentiore amico ponitur, *dulce* videtur iis, qui nondum eius fecerunt periculum, at ii, qui illud experientia cognoverunt, non sine timore et circumspectione ei operam dant.

v. 87, 88. *Tu, dum tua navis celi*, cum in cultu potentioris prospero suc-

cessu usus es. id age, et hoc tibi sit curae, ne de loco, quo progressus es, reiciaris, h. e. ne secunda fortuna in adversam mutetur. Imagine a vento secundo aut adverso, vel a fausta aut infausta navigatione, ad felicem aut infelicem vitae cursum translata nihil frequentius.

v. 89—95. *Oderunt hilarem tristes* seqq. Expressit Horatius sententiam: diversi ingenii homines non inter se conveniunt; ad ingenium igitur patroni tui te accommodare et in eius agendi sentiendique rationem amice conspirare debes.

v. 90. *Sedatum*, quietioris et lentioris animi hominem; *celeris*, vividioris et alacrioris ingenii homines, *remissi*, qui vires non intendunt, arcui laxato et remisso sunt similes.

v. 91—93. *Potiores bibuli* — *Falerni*, bibaces vini Falerni, vino Falerno ad mediam usque noctem sese ingurgitantes; sic supra *Epist. I. 14. 34. Quem bibulum liquidi media de tuce Falerni, Coena brevis iuvat. Oderunt porrect. neg. pocula cell.*, te non

Nocturnos iures te formidare vapores.
 Deme supercilio nubem: plerumque modestus
 Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi. 95
 Inter cuncta leges et percontabere doctos;
 Qua ratione queas traducere leniter aevum:
 Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
 Ne pavor et rerum mediocriter utilium spes:
 Virtutem doctrina paret, naturane donet: 100
 Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
 Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
 An secretum iter, et fallentis semita vitae.
 Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,

ferre possunt, si oblata tibi pocula recusaveris, quamvis tibi a nocturnis vaporibus cavendum esse iures; per nocturnos vapores intelligo aestum, quo in somno agitantur, qui sera nocte se largius fervidiore vino invitarent. Supra Epod. 3. 45. *Nec tantus unquam siderum insedit vapor (aestus) Siticulosae Apuliae.*

v. 94. *Deme superc. nubem*, pelle contractam in supercilio nubem (τὸ τῶν ὀφθαλμῶν νέφος), h. e. tristitiam; frontem exporriges; *plerumque*, non raro, saepius, nonnunquam, ut Od. I. 34. 7. Od. III. 24. 44. Sat. I. 40. 45. Sat. II. 5. 55. Epist. ad Pis. v. 44. et 95. et passim alibi.

v. 95. *Occupat obscuri speciem*, apicem prae se fert hominis, quae sentiat, tegentis et dissimulantis; *noa verachlossen. acerbi*, acerba minantis.

v. 96. *Inter cuncta*, praecipue, ante omnia.

v. 98. *semper inops cupido*, scilicet cupido, quae nunquam essatiari potest, est et manet semper inops; uti dives inter opes inops; nisi quis semper ad agitet et vexet referre malit, semper

inops una voce pronunciari potest, ut *semper lenibus* apud Terent. Audr. I. 2. 4.

v. 100. *Virtutem doctrina paret* cett., utrum virtus praeceptis et disciplina parari possit, an naturae debeat. Respexit Horatius questionem et διδάσκειν ἢ ἀγορεύειν a Socrate agitam et ab Aeschine Dial. I., ut iam observavit Genuerius, et Platon. in Menon. copiosius tractatam. *doctrina*, disciplina, institutio, supra Od. IV. 33. *Doctrina sed vim promovet insitam.*

v. 101. *quid te tibi reddat amicum*, quid ita te agere et sentire sinat, ut tibi ipsi placeas, tibi ipsi carus sis; supra Epist. I. 44. 1. Horatius agellum suum se sibi reddere ait.

v. 102. *Quid pure tranquillet*, quid pura et liquida tranquillitate animum tuum perfundat.

v. 103. *secretum iter*, vita secreta et remota a publica luce. *fallentis*, sc. oculos hominum, h. e. latentis, obscurae. Supra Epist. I. 47. 10. *Nec vixit male, qui naus moriensque sefellit.*

v. 104. *Digentia rivus*, ortus ex

Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus, ¹⁰⁵
 Quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
 Sit mihi, quod nunc est; etiam minus: et mihi vivam,
 Quod superest aevi, si quid superesse volunt Di:
 Sit bona librorum et provisae frugis in annum
 Copia; neu fluitem dubiae spe pendulus horae. ¹¹⁰
 Sed satis est orare Iovem, quae donat et aufert:
 Det vitam, det opes, aequum mihi animum ipse parabo.

EPISTOLA XIX

AD MAECENATEM.

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
 Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt,

fonte Bandusian; conf. supra ad Od. III. 43. et ad Epist. I. 46. 42.

v. 105. *Mandela*, pagus, haud procul a villa Horatii. *rugosus frigore*, quasi frigus rugas inducat pagi incolis.

v. 106. *ad sentire et precari supple me.*

v. 109. *provisae*, quantum frugis opus est iis, qui sibi in unum annum provident; *providere frugis copiam in annum*, dictum est, ut apud Plin. H. N. VIII. 38. *providere pabulum in hiemem.*

v. 110. *neu fluit. dub. spe pend. horae*, neu suspensus inter spem metumque de dubia futurit temporis sorte perturber. Horat. supra Od. I. 44. 8. ad *Leuconoem*: *Carpe diem, quam minimus credula postero.*

v. 111, 112. *quae donat et aufert*, ea, quae Iupiter et dat, et aufert, vitam scilicet et opes; *aequum mihi an. ipse par.*, quod attinet ad animi

tranquillitatem, quam deus non dat, eam mihi ipse parabo.

EPISTOLA XIX

AD MAECENATEM.

In hac ad Maecenatem Epistola primum Horatius in aevi sui poëtas, stolidè canendis carminibus, modo vini potu accenderent ingenium, se aptos atque idoneos esse opinantes, acerbè invehitur; deinde, qualem ipse, a servili pecore, imitatoribus, alienissimus, se praestiterit poëtam, modeste exponit.

v. 1—5. *Prisco — Crat.* Cratinus, priscus poëta (vid. supra ad Sat. I. 4. 4.), iam ut vini amantissimus celebratur. Hinc lepide Aristophanes in Pace v. 701. Cratinum prae dolore fractae aliquando vini amphorae animam efflasse ait. cf. inprimis in Anthol. Graec. (edit. Iacobs.) Nicaeneti Sam. Epigr. IV. T. I. p. 106.

v. 2. *vivere*, durare, propagari ad

Quae scribuntur aquae potoribus. Vt male sanos
 Adscriptis Liber Satyris Faunisque poëtas,
 Vina fere dulces oluerunt mane Camoenae. 5
 Laudibus arguitur vini vinosus Homerus,
 Ennius ipse pater nunquam, nisi potus, ad arma
 Prosiluit dicenda. Forum putealque Libonis
 Mandabo siccis, adimam cantare severis.
 Hoc simul edixi, non cessavere poëtae 10

posteris; supra Od. I. 32. 3. si quid
 — *Lusinus* — quod et hunc in annum
Vivat et plures, ubi vid. not.

v. 3, 4. *aquae potoribus*, calore
 quasi, quo agitari debent poëtae, ca-
 rentibus; Nicaenetus in laudato Epigr.
 v. 2. Ὅσῳ δὲ νέμεσις οὐδὲν ἄν τέλει
 εὐφρόν, ad quem locum vide, quae
 notavit Iacobs in *Animadv.* Vol. I.
 Part. Post. p. 431. *Vt male sanos* cett.
 Sensus: *postquam*, ex quo tempore,
 poëtas, poetico fure correptos (*male*
sanos), in Satyrorum et Faunorum
 societatem recepit, redolent illi vino,
 quo a primo mane ora proluunt. —
Vt pro *postquam*, ex quo tempore,
 accipio; posui igitur *post potoribus*
 distinctionem maiorem. Alii ut expli-
 cant: tanquam; *male sanos*, ἐνδοσυχί-
 ζοντες, hinc infra in Epist. ad Pis.
 296. *excludit sanos Helicone poëtas*
Democritus; hinc Bacchus poëtis fu-
 rentibus sive dithyrambicis praecipue
 favere et in eorum pectora descen-
 dere dicitur; cf. supra Od. II. 49. 45
 seqq.; hinc chorus poëtarum infra
 Epist. II. 2. 48. *Bacchi cliens* dicitur;
 hinc *hederae doctarum frontium prae-*
mias supra Od. I. 4. 29. et Virgil. Eclog.
 VII. 25. *Sat. Faun.*, Satyri enim
 et Fauni, lascivientes et insanientes,
 sunt in comitatu Bacchi.

v. 5, 6. *fere*, plerumque, ut supra
 Sat. I. 40. 45. et infra Epist. II. 4.
 236. *Camoenae*, iam pro Musarum

alumnis, h. e. poëtis; *dulces*, ut
 supra Od. I. 26. 9. et Od. II. 12. 43.,
 pro libatione matutina in Musarum
 honorem equidem accipere nolim. —
Laudibus arguitur cett. Homerus ob
 laudes, quas vino tribuit, *vinosus*
 fuisse arguitur. Ad loca, ubi vini vir-
 tutes laudantur ab Homero, quam-
 vis breviter, referenda: Iliad. VI. 261.
 et Odys. XIV. 463 seqq.

v. 7. *Ennius* — *pater*; antiquissi-
 mus Romanorum poëta cum verecun-
 dia quadam vocatur *pater*, sicuti phi-
 losophi, quorum maxima est aucto-
 ritas, verecunde *patres* vocari solent,
 sic supra Sat. I. 3. 126. *pater* — *Chry-*
sippus. *ad arma dicenda*, h. e. ad
 bellum Punicum secundum carmine
 epico describendum; cui non sne-
 currit: *arma (bella) virumque cano*?

v. 8. *Prosiluit*, accommodata ad
 vim vini. *Forum putealque Lib.*,
 ubi tractantur res seriae; de *Libonis*
puteali vid. supra ad Sat. II. 6. 35.

v. 9. *siccis* (*sicci*), qui non vinum
 bibunt, ut supra Od. I. 48. 3. Od. IV.
 5. 39. et Sat. II. 3. 281., opponun-
 tur: *vino madentibus, iudis. adim.*
cant. sev., severos a canendis carmi-
 nibus prohibebo. *severi* iidem, qui
sicci.

v. 10, 11. *Hoc simul edixi* cett.
 Sensus: simulac haec sententiam de
 vi, quam vini potus in poëtarum in-
 genia habeat, publice professus sum,

Nocturno certare mero, putere diurno.
 Quid? si quis vultu torvo ferus, et pede nudo,
 Exiguæque togæ simulet textore Catonem,
 Virtutemne repræsentet moresque Catonis?
 Rupit Iarbitam Timagenis æmula lingua,
 Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
 Decipit exemplar vitiis imitabile: quod si
 Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.

15

statim mali poetæ et imitatores, quasi edicto aliquo proposito (hoc latet in verbo *edicere*), dies noctesque vino indulgere coeperunt. Ridet igitur Horatius stultitiam eorum, qui, modo vino se ingurgitaverint, se poetæ partes explere posse existimarent. — *Nocturno certare mero, putere d.*, ad eandem orationis formam compositus est notissimus versus in Epist. ad Pis. v. 269. *Vos exemplaria Græca nocturna versate diurna.*

v. 12—14. *Quid? si quis cett.* Quemadmodum nemo poetæ laudem solo vini potu, ita nemo Catonis virtutem assequi potest sola ad esternum eius habitum se componendi studio. Sed vulgo homines vitia potius, quæ alicui adhaerent, quam ipsas virtutes imitantur; *vultu torvo ferus.* Vet. Schol. Crug. Cato, senator Romanus (sermo est de Mione Vitiensis), ut severior appareret, intonsa barba capillisque prodibat in publicum, duroque calcamento et saepe nullo, *togaque exigua.* Plutarch. in Vit. Cat. Vitiæ. *Exiguæque togæ textore,* et usus exiguæ togæ textore, h. e. indutus exigua toga, pro simplici: *in toga exigua;* testor panni, e quo exigua Catonem simulans toga confectus est, iam ipsius togæ exiguæ textor vocatur. Comparant cum hoc loquendi genere supra Epist. I. 1. 94.

Si curatus inæquali tonsore capillus; sed res ibi paulo aliter se habet, nam additur vox *curatus*, vel *curtatus*; ceterum *exiguam*, vel *arctam* (in Epist. præced. v. 30.) *togam* gestabant ii, qui cum elegantioribus *togam laxam* aut *gestare* nolebant, ut Cato, priscos mores sectans, aut pro re tenui non poterant.

v. 15, 16. *Timagenis lingua,* facundia et ars, *æmula*, æmulationem excitsus, *Rupit Iarbitam*, fecit, ut Iarbitæ ilia rumparentur, *Dum ille urbanus* (elegans) et *disertus haberi studet, tenditque* (omnes vires intendit). — *Iarbitam*, Vet. Schol. *Facete ponit Iarbitam. pro Maurum;* nam et Iarbus æmulus erat Aeneæ. *Hic Iarbita Maurus fuit Cordus,* qui, dum Timagenem imitabatur, post convivium et inter pocula declamantem, propter insolentiam forendi, quod conabatur, paene disruptus est. *Timagenes*, Alexandrinus, celeberrimus Rhetor, a Gabinio Romanus abductus, ibi usque ad Augusti tempora rhetoricam docuisse dicitur. *Rupit*, notum est illud Virgilii: *rumpantur ut ilia Codro.* *urbanus*, Cordus erat Msurus, Romanam elegantism orationis tam venustate, quam pronuntiatione imitaturus.

v. 17, 18. *exemplar vitiis imitabile*, exemplum, cui adhaerent vitia, quæ

O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
 Bilem, saepe iocum vestri movere tumultus! 20
 Libera per vacuum posui vestigia princeps:
 Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fudit,
 Dux regit examen. Parios ego primus iambos
 Ostendi Latio, numeros animosque secutus
 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben. 25
 Ac, ne me foliis ideo brevioribus ornes,
 Quod timui mutare modos et carminis artem;
 Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,

simul aliquis imitari possit, facile decipit imitatores, magis ad vitiorum, quam ad virtutis imitationem propensos. *biberent*, scil. imitatores; — *cuminum exsangue*, quod sanguine represso pallorem inducit; Pers. V. vs. 55. *pallentis grana cumini*; de vi, quam in oris colorem cuminum habere dicitur, vid. Dioscorid. III. 68.

v. 19, *ut saepe*, quam saepe.

v. 20. *tumultus*, una voce egregie exprimitur vanitas, qua stulti imitatores non sine magno strepitu studia sua iactant, et, quod in proverbio dicitur, fluctus in simpulo excitant.

v. 21. *Libera vestigia* opponuntur servorum, imitatorum, vestigiis. — *per vacuum*, per campos, nullius adhuc pede tactos; *per aëra* *Pieridum loca* (ut loquitur Lucretius IV. 1.) *nullius ante trita solo*; hinc Horatius supra (Od. III. 30. 13.) de se: *Dicar — Princeps Aëlium carmen ad Italos Deduxisse modos*. cf. Propert. III. 4. 3. 4.

v. 23. *Dux*, ut regina apum. — *Parios iambos*, ab eorum inventore, Archilochio, cuius patria fuit Paros; una e Cycladibus insulis in mari Aegaeo.

v. 24. *Ostendi Latio*, Horatius, cum primus Romanorum poetarum usus esset in Libro Epodôn iambis ab Archilochio inventis, iamborum usum *Latio ostendit*, palam fecit, h. e. iamborum usum Romanos docuit. — *animosque*, animi acerbitatem in perstringendis vitiis; infra in Epist. ad Pis. 279. *Archilochum proprio rabies armavit iambo*.

v. 25. *Non res*, argumenta, quae tractavit Archilochus. *agentia verba Lycamben*, maledicta, quae Lycamben agebant (impellebant, adigebant), sc. ad restim.

v. 26—34. *Ac, ne cett. Ac*, ne ideo carmina mea minore lande ornanda esse existimes, quod ab Archilochi numeris et ab arte, qua ille versus ad certas leges composuit, recedere nolui, Sappho quoque et Alcaeus (*Musam*) carmina sua (*pede Archilochi*) ad Archilochi numeros (*temperat*) moderantur et componunt. *foliis* (lauri) *brevioribus*, mox flaccescentibus; corolla igitur, non diu durans, pro exiguo poetæ praemio ponitur.

v. 28. *mascula*, masculae virtutis vel masculi ingenii mulier.

Temperat Alcaeus; sed rebus et ordine dispar,
 Nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris, ³⁰
 Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
 Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
 Vulgavi fidicen; iuvat immemorata ferentem
 Inguis oculisque legi, manibusque teneri.
 Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector ³⁵
 Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
 Non ego ventosae plebis suffragia venor,
 Impensis coenarum, et tritae munere vestis;
 Non ego, nobilium scriptorum auditor et ultor,

v. 29. *rebus*, argumentis, et ordine, sc. pedum invicem se excipientium. *dispar*, Alcaeus.

v. 30, 31. *Nec socerum cett.*, neque socerum, ut Archilochus Lycamben, maledicis versibus sibi perstringendum sumit, neque sponsam, ut Archilochus Neobulen, contumelioso carmine ad suspendium adigit. — *oblinat*) *oblinere*, eleganter et accommodate ad versus atri coloris vel nigrae loliginis plenos pro vulgari perstringere. *laqueum* alicui famoso carmine nectere, elegantissima locutio pro vulgari: carmine ignominioso consilium alicui vitam laqueo finiendi iniicere.

v. 32—34. *Hunc ego cett.* Sensus: Ad huius Alcaei exemplum, quod nemo adhuc secutus est, ego primus inter Latinos poeta lyricus exstiti; — *iuvat immemorata ferentem*, iuvat me, qui protuli carmina, qualia ante me nullus Latinorum memoravit. — *Inguis*. oc. l., *man. ten.*, carmina mea lyrica manibus cultiorum teri atque ab iis legi. *Vulgavi*, supra Od. IV. 9. 3. 4. *Non ante vulgotas per artes Verba loquor socianda chordis.* — *fidicen*, poeta lyricus, plenius

supra Od. IV. 3. 23. *Romanae fidicen lyrae.*

v. 23. *Ingratus*, qui carmina privatim laudat et iis delectatur, at eadem publice malevole carpit, is sane est *lector ingratus*.

v. 36. *premat*, sc. invidia, vel simpliciter pro contemptu; Cic. Qu. Tusc. IV. 28. *humana omnia premens.*

v. 37. *ventosae*, mobilis, variae, ut supra Epist. I. 8. 42. *suffragia*, gratiam, plausum.

v. 39, 40. *Non ego cett.* Hunc locum ita interpretor: quia ego infra dignitatem meam positum esse existimo, me immiscere Grammaticis, et, quae a nobilibus scriptoribus apud illos e pulpitis recitantur, audire, factamque scriptoribus iniuriam ulcisci. — Erant tunc Romae plures, qui altioris doctrinae laudem, vel potius speciem prae se ferentes, auditoria quasi aperirent, in quibus recitata a scriptoribus aut probarentur, et a reprehensionibus defenderentur, aut improbarentur et damnarentur. Horum, quos salse vocat *Grammaticos*, impudentius in rebus doctis auctoritatem aliquam sibi arrogantium, societatem et consuetudinem cum fu-

Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor: 40
 Hinc illae lacrimae! Spissis indigna theatris
 Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,
 Si dixi; rides, ait, et Iovis auribus ista
 Servas; fidis enim manare poetica mella
 Te solum, tibi pulcher. Ad haec ego naribus uti 45

geret Horatius, iniqua illorum de carminibus suis expertus est iudicia, quae tamen Horatius parum curavit; uti fere nostra aetate iniquas eorum, qui recensentes audiunt, parum curamus sententias. *nobilium*, per ironiam, ut videtur. *ultor*, qui aliquem a reprehensione, criminatione vel iniuria aliqua defendit, is eius est quasi *ultor*, vindex, patronus.

v. 40, 41. *ambire*, qui studiose aliquid sectantur et appetunt, id *ambire* dicuntur. *Gramm. trib.*, Grammaticorum, ut ita dicam, collegia facete nominat *tribus Grammaticas*, quasi penes eas ius suffragiorum sive laudis distribuendae potestas sit. *Hinc illae lacrimae!* hinc repetenda est Grammaticorum iniquitas et malevolentia! Hoc dictum Terentii And. I. 4. 99. iam tum de querelis, quarum causa tandem aperitur, in proverbium abiit.

v. 41, 42. *Spissis indigna theatris* cett., pudet me carmina, haud digna, quae in loco, ubi magna hominum frequentia convenit, audiantur, recitare et (*nugis addere pondus*) levia reddere velle gravia. *Spissis theatris*, infra Epist. II. 4. 60. *Roma — arcto stipata theatro*, et infra: in Epist. ad Pis. 205. *spissa sedilia*.

v. 43—45. *rides, ait*, cett., ait aliquis ex tribu Grammatica: tu nos ludis, et carmina tua Augusti auribus servas; persuasum enim tibi habes

(*fidis*), te esse solum, a cuius ore manare possint carmina mellitissima; tu tibi ipsi mirifice places? *ait*, ut passim inquit, absolute, ubi incertus quidam loquens vel respondens inducitur; vid. Bentl. ad Sat. I. 4. 79. *manare* cum accusativo, pro emittere, edere, exsudare. Ovid Met. VI. 312. et *lacrimas etiamnum marmora manant*, ubi plura exempla de hoc huius verbi usu collegit N. Heinsius; similiter infra in Epist. ad Pis. 429. *rorem aliquis ex oculis stillare* dicitur. Sic *plevis* et *apud Graecos*.

v. 45 seqq. Sententiarum nexus huius totius loci mihi videtur esse hic: Horatius, qui a se impetrare non potuit, ut carmina sua recitaret coram tribunali hominum istorum, qui artem criticam exercebant in scriptores, v. 42. se excusat apud illos pudore, quo a praelectione nugarum suarum retineatur; — critici respondet: Superbia potius tu a carminibus tuis recitandis retineris; tu enim tanquam omnium poetarum primus Augusti tantum auribus digna canere tibi videris. Ad haec, quasi vere dicta, consulto Horatius nihil respondet, sed addit tantum: Nolo dicteris vobiscum pugnare; nam vobiscum pugnanti timendi sunt vestri unguis; nolo versari in loco, ubi huic pugnae expositus sum; veniam ex hoc ludo abeundi peto; ex ludo enim non raro oritur certamen et ira, ex ira inimicitiae et bellum.

Formido: et, luctantis acuto ne secer ungui,
 Displicet iste locus, clamo, et diludia posco.
 Ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
 Ira truces inimicitias et funebre bellum.

EPISTOLA XX

AD LIBRUM SVVM.

Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris;
 Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
 Odisti claves, et grata sigilla pudico:

v. 45—47. *naribus uti* (μυστροῖσιν) dicuntur, qui naso sorsum tracto aliquem rident vel (ut Horatius supra Sat. I. 6. 5. loquitur) *naso adunco aliquem suspendunt*. *diludia* (Schol., Cruq.) *dicuntur tempora, quae gladiatoribus conceduntur inter dies munerum, quibus pugnatur; ergo iam accommodate ad rem de tempore, quo ludentibus cessare vel ludum intermittere licet.*

v. 48. *genuit*, gignere solet. *trepidum*, tumultuosum.

EPISTOLA XX

AD LIBRUM SVVM.

Horatius, simulans, hunc primum Epistolarum librum ipso invito viam ex penetralibus affectare in publicum, fata, quae illum in hoc temerario consilio persistentem maneant, tanquam vates canit. At, si legimus versus inde a v. 47. (*Hoc quoque te manet*) additos, Horatium spem, de carminum suorum immortalitate praeceptam, et supra in Od. II. 20. III. 30. et IV. 9. magnifice expositam, in hac quoque Epistola haud dissi-

mulare, facile intelligimus. — Ceterum haec Libri Primi Epistolarum ultima, ut supra ultima Oda Libri Secundi et Libri Tertii haberi debet pro Epilogo.

v. 4, 2. *Vertumn.* — de deo *Vertumno* cf. supra ad Sat. II. 7. 44. Non procul a templo Vertumni et Iani erant porticus, ad quarum columnas vel pilas biblioplae in tabernis vel in armariis libros venales habebant. Supra Sat. I. 4. 17. *Nulla taberna meos habeat, neque pila, libellos*, ubi cf. not. Liber igitur, qui vendi et publicari cupit, lepide dicitur *spectare* ad locum, ubi libri venduntur. *Sosiorum*. Vet. Schol. *Sosii illo tempore fratres erant biblioplae celeberrimi*. Infra in Epist. ad Pis. 345. *Hic meret aera liber Sosii*. *pumice mundus*, pumice laevigatus et expositus; nam quae in membranis erant hirta et aspera, abradebantur pumice; vid. ad Catull. I. 2. ubi est *libellus pumice expositus*.

v. 3—5. *Odisti clav.* cett., displicet tibi, quo adhuc clausus latebas, locus angustior; ex umbra prodire gestis in solem atque pulverem. *Plu-*

Paucis ostendi gemis, et communia laudas.
 Non ita nutritus! Fuge, quo descendere gestis: 5
 Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?
 Quid volui? dices, ubi quis te laeserit; et scis,
 In breve te cogi, plenus cum languet amator.
 Quod si non odio peccantis desipit augur,
 Carus eris Romae, donec te deseret aetas. 10
 Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
 Coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
 Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

res interpretes Horatium respexisse putant gynaecea, quorum foribus tam claustra adfigebantur, quam sigilla imprimebantur. De his sigillis laudant Kirchm. de Annulis cap. X. p. 84. Quemadmodum pudicis ad pudicitiam suam muniendam grata sunt sigilla, ita modesto Libro gratum esse debebat, quo latebat, scrinium. Respondent certe huic imagini tam verbum *prostrare* de impudicia, quam sequentia in v. 5. *Non ita nutritus*, non ita a me educatus es; hac sentiendi agendique ratione a me non imbutus es; talem te non finxi. — *descendere*, scilicet in loca, quae liber laudabat, *communis*, b. e. publica, ubi multis ostendi, b. e. a multis legi cupiebat.

v. 6. *miser*, ego temeritate mea miser factus.

v. 8. *In breve te cogi*, te coarctari, in angustum statum redigi, pro vulgari: ex manibus seponi; membranae evolutae latiore, convolutae et ex manibus sepositae angustiore locum occupant. *plenus*, legendo lassus et exsatiatus; *plenus* simpliciter pro satur; apud Ovid. Amor, II. 6. 29. de mortuo psittaco: *Plenus eras minimo*, satur eras minimo cibo. Bentleyus commode attulit locum Ovidii Ex

Pont. III. 4. 55. ubi pariter lector exsatiatus simpliciter dicitur *plenus*. — *amator*, accommodate ad imaginem a gynaeceo ductam pro lectore.

v. 9, 10. *Quod si non odio peccet*, quod si non odium erga te peccantem (in publicum scilicet descendurum invito Horatio) vaticinantis, mentem pervertit. *donec te deseret aetas*, donec aetate qua florebas exacta consenesces. Pro lectione *deserit*, vel *deserat* ad fidem plurimum Codd. apud Feam exhibui *deseret*.

v. 11. *manibus sord. vulg.*, similiter supra Sat. I. 4. 72. *manus vulgi libellis insudare* dicuntur.

v. 12, 13. *taciturnus*, eleganter de libro, qui, non habens lectorem, quocum quasi sermocinetur, tacet. — *tineae*, de his quoque vermiculis, qui chartas et libros corroduunt; Ovid. Ep. ex Pont. I. 4. 72. *Conditus ut tineae carpitur ore liber*; vocantur tineae *inertes*, quia, praeterquam quod rodunt, nihil agunt; sunt enim, ut loquitur Virgilius de fucis, *ignavum pecus*; nisi *tineae inertes* explicare malis: artibus infestas. *Aut fug. Vt. aut. cett.*, antex urbe, ubi contemneris, in terras longe remotas fugies. Pro terris longe remotis ideo, ut bene Gesnerus monet, *Vticam* (nobilem il-

Ridebit monitor non exauditus; ut ille,
 Qui male parentem in rupes protrusit asellum 15
 Iratus: quis enim invitum servare laboret?
 Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
 Occupet extremis in vicis balba senectus.
 Cum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
 Me libertino natum patre, et in tenui re 20
 Maiores pennas nido extendisse loqueris:

lamurbem in Africa extrema) et *Ilerdam* (urbem in Hispania) posuit; quia tum in his locis Romanarum literarum studia tractari et fervere incipiebant. In Epist. ad Pis. v. 345. de honeste frugis libro: *Hic meret aera libet* Sotius, hic et mare transit. — *vinctus*, scil. funiculis, quibus nunc quoque colligantur et constringuntur libri in terras remotas mittendi. Alii legunt *unctus*, h. e. sorde pollutus; sed magis placet *vinctus*. Ceterum, quod Horatius vel maxime in votis habuit, scilicet ut carmina sua in loca remotissima propagarentur, et quod in gloriam suam futurum esse supra in Odis (vid. Arg. lui. Epist.) vaticinatus est, id nunc ad mala, quae liber in publicum emissus expecturus sit, simulanter refert.

v. 14—16. *Ridebit monitor* cett. Sensus: Tum ego te, qui non exaudisti, quae monui, ridebo, sicut ille in fabulis risit asellum, qui, cum parere nollet, ab eo irato in rupem protrusus se inde praecipitem dedit; quis enim curet servare repugnantem?

v. 17, 18. *Hoc quoque* cett. Sensus: haec quoque tibi destinata est sors, ut pueros in extremis vicis elementa docendo consenescas. — Cum esset apud Romanos hic mos, ut pueri, quibus in ludis, qui erant in extremis vicis vel compitis, prima ele-

menta tradebantur, nobilium poetarum carmina, quae illi edicerent, a ludimagistris dictarentur; iam Horatius sua quoque carmina in ludis dictatum iri vaticinatur. Nec hic carminum suorum in scholis minoribus usus dedecori esse potuit Horatio. Scribit quidem ille Sat. I. 40. 75. *An tua demens Vilius in ludis dictari carmina malis?* sed idem Sat. II. 4. 71. plagosum Orbiliū antiquissimi poetae Livii Andronici carmina sibi dictasse ait. *senectus balba*, non raro enim vox grandaeavorum blaesa et balba esse solet; *occupet*, sc. te, te opprimat, tibi obrepat; supra v. 10. dixit: *donec te deseret artas*.

v. 19. *sol tepidus*, iis horis pomeridianis, quibus solis calor est mitior; — videntur scilicet hoc tempore (apud nos circa horam ferme nonam), parentes vel alii ludos adiisse, et, quae ibi docerentur pueri, audivisse. Hinc supra Sat. I. 6. 82. Horatius de patre suo: *Ipse mihi custos incorruptissimus omnes Circum doctores aderat.* *Aures*, auditores.

v. 20. *libertino patre*, conf. supra Sat. I. 45. fuit autem pater Horatii coactor. vid. l. I. v. 86.

v. 21. *Maiores pennas nido* cett., me, in re tenui natum, maiora et altiora assequi studuisse; expressit hoc imagine, ab avium pullis ducta,

Vt quantum generi demas, virtutibus addas.
 Me primis urbis belli placuisse domique,
 Corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
 Irasci celerem, tamen ut placabilis essem. 25
 Forte meum si quis te percontabitur aevum,
 Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
 Collegam Lepidum quo dixit Lollius anno.

qui maiores pennas nacti, cum evolarunt e nido, ad altiora tendunt.

v. 22. *Vt quantum* cett., ita quidem, ut gentis meae ignobilitatem compenses virtutum mearum nobilitate; ad *addas* supple *tantum*, quod vel post vel ante *quantum* saepius omitti solet; vid. *Drakenb.* ad Liv. II. 40. § 42. T. I. p. 281.

v. 23. *primis urbis*, nominatim Maecenati; supra Sat. II. 4. 76. dicit: *tamen me Cum magnis vixisse invita futebitur usque Invidia.* belli, Horatius militavit tribunus *Bruto* militiae duce, Od. II. 7. 2. sed, ut ipse ibidem v. 40. fatetur, *relicta non bene parmula*; conf. supra Sat. I. 6. 25.

v. 24. *Corporis exigui*, supra Sat. II. 3. 309. *ab imo Ad summum totus moduli bipedalis.* solibus aptum, aplicationes sectantem, hominem corpus mollius curantem.

v. 24. *Irasci celerem* (ὀξύθυρον, ὀξύχολον), praecipitem ingenio in iram, ut loquitur Livius XXIII. 7.

v. 27, 28. *Me quater* cett. Horatius natus est, ut ipse ait supra Od. III. 24. 4. (V. C. 688.), L. Aurelio Cotta et L. Manlio Torquato Coss.

Ab horum igitur consulatu usque ad consulatum M. Lollii et A. Aemilii Lepidi (V. C. 732) quadraginta quatuor annorum intervallum fuit. — *quo dixit*, nullum plane interpretem in veteri lectione duxit haesisse, mireris. Ponamus, *ducere* explicari posse pro accipere, ut apud Ovid. Met. X. 680. *duxit sua praemia victor*; sed quis unquam dixit *collegam ducere*? Lollius unus consulatum acceperat (Dio LIV. 6.), et is nunc, sive comitia habendo (Liv. XXII. 35. *Terentius consul unus creatur, ut in manu eius essent comitia rogando collegae*), sive alio modo, ex usu loquendi collegam sibi non *ducere*, sed *dicere* poterat. Livius VII. 24. *Ipse* (Camillus) *ob id meritum ingenti studio Patrum creatus consul collegam Ap. Claudium Crasnum dixit*, et XXXVII. 47. *Fulvius Consul unus creatur, quum ceteri genturias non expleissent; isque postero die Cn. Manlium collegam dixit.* Ex coniectura igitur dixit pro duxit exhibui, et quidem eo confidentius, quia in duobus verbis *dicere* et *ducere* scribendis sexcenties peccarunt librarii; vid. *Drakenb.* ad Liv. XXXVIII. 43. § 4. T. V. p. 250.

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARVM

LIBER SECVNDVS.

EPISTOLA I

AD AVGVSTVM.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,

EPISTOLA I

AD AVGVSTVM.

Postquam poëta in prima huius Epistolae parte laudavit populi Romani sapientiam, qua ille, cum vulgo post mortem demum virtutes hominum agnoscantur et recte aestimentur, iam nunc Augustum ut praesentem deum veneretur; summis Augusti laudibus praemissis, de lusto pretio tam antiquioribus, quam recentioribus poëtis statuendo agit.

v. 1—4. *Cum tot sustineas* cett. Vulgaris, sed elegans, inferioris ad superiorem scribentis excusatio: Si ausim te, Caesar, longo sermone detinere et advocare a gravissimis negotiis, quibus tu unus tam armorum potentia Italiae securitatem praestas, quam legibus salutaribus populi mores emendandos curas, profecto com-

moda, quae tu paras populo, ego turbare et intercipere videar.

v. 1. *solus*, antea enim penes plures fuerat rerum publicarum administratio.

v. 2, 3. *moribus ornes*, *Legibus emendes* (pro *moribus* tentabat Bentley *moenibus*; sed *res Italas ornare moenibus* vix fert Latinitas. Supple ad *ornes* et *emendes*: populum Romanum, et haec per ὄρετον πόρετον dicta esse puta: leges vitia emendant et emendatos moribus ornant. Egregie huic loco respondent, quae Horatius de emendatis ab Augusto moribus canit supra Od. IV. 5. 21. 22. *Nullis poluitur castra domus stupris; Mos et lex mendosum edomuit nefas*. Respesisse autem videtur Horatius legem Iuliam de adulteriis et legem Pappiam Poppaeam de maritandis ordinibus. Scripta est haec Epistola, postquam Augustus, ut refert

Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
 Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux, ⁵
 Post ingentia facta deorum in templa recepti,
 Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
 Componunt, agros assignant, oppida condunt;
 Ploravere suis non respondere favorem
 Speratum meritis: diram qui contudit hydram, ⁴⁰
 Notaque fatali portenta labore subegit,

Sueton. Octav. 27. *morum legumque regimen perpetuum receperat.*

v. 4. *longo sermone*, et tamen haec Epistola, si Epistolam ad Pisones exceperis, omnium Horatii Epistolarum est longissima. Scilicet non raro rei alicuius, quam paucis expedire volumus, gravitas vel iucunditas nos disertos et verbosos reddit. *tua*, negotiis tuis destinata.

v. 5—40. *Romulus* cell. Romulus, Bacchus, Pollux cum Castore et Hercules, postquam rebus gestis immortalem gloriam sibi comparaverunt, inter deos relati, dum bene merent, dum terrarum hominumque cultum curant, dum agros assignant colonis, dum aspera bella componunt, dum oppida condunt, meritis suis non speratum favorem contingere (*ploravere*) doluerunt. *heroës*, Horatius supra quoque Od. III. 3. commemoratos h. l. heroës, ut divinitatem nactos, coniunctim celebrat, sed ibi addit *Augustum*. (v. 40. 41. *Quos inter Augustus recumbens, Purpureo bibit ore nectar*). Horatius, si diligentius animum advertis, idem facit hoc loco, sed tecte; nam verba *agros assignant*, scil. colonis deducendis, ad solum Augustum referri possunt. Huc accedit, quod in *Romuli* nomine *Augusti* simul nomen quodammodo latere potest, quia fuere, qui Augusto Romuli nomen tribuendum esse

censerent. Sueton. Octav. 7. *Postquam C. Caesaris et deinde Augusti nomen assumpsit; alterum testamento maioris avunculi: alterum Munatii Planci sententia: cum, quibusdam consentientibus Romulum appellari oportere, quasi et ipsum conditorem urbis, praevaluisset, ut Augustus potius vocaretur cell.*

v. 5. *Bacchus*, ut supra l. l. vers. 5. vocatur *pater*, ad verecundiam, quae ei debetur, designandam.

v. 6. *deorum in templa*, in coelum; Terent. Eunuch. III. 5. 42. *At quem deum? qui templa coeli summa sonitu concutit*. Supra l. l. v. 40. *coelum vocal arces igneas*.

v. 7. *colunt*, cultius reddunt.

v. 8. *oppida condunt*, Augustus quoque, ut narrat Sueton. Aug. 28. *urbem* — excoluit adeo, ut iure sit *gloriatius*, *marmoream se relinquere, quam luteritiam accepisset*.

v. 40. *dir. qui cont. hydr.* Hercules, qui clava sua capita hydrae Lernaee comminuit et decussit; cf. supra Od. IV. 4. 61.

v. 41. *port.*) *portenta* et *monstra* dicuntur, quae contra leges naturae apparent. Eo pertinent borreudae illae hominum et bestiarum formae, contra quas pugnare debebat Hercules; *nota*, nihil enim Herculis laboribus notius. Duodecim labores Herculis totidem hexametris comple-

Comperit invidiam supremo fine domari;
 Vrit enim fulgore suo, qui praegravat artes
 Infra se positas: extinctus amabitur idem.
 Praesenti tibi maturos largimur honores, 15
 Iurandasque tuum per nomen ponimus aras,
 Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
 Sed tuus hic populus, sapiens et iustus in uno,

xus est Ausonius Idyll. XIX. *fatali*, fatali necessitate Herculi imposita ab Eurystheo, quia ille, rem ita moderante Iunone, prior Hercule natus fuerat.

v. 12. *Comp. invid. s. fin. dom.*, invidiam (*supremo fine*) post mortem demum compesci suo ipsius exemplo edoctus est.

v. 13, 14. Hic locus, ut nunc legitur, difficultates habet vix expediendas. *Fca* ad duorum Codicum fidem pro *positas* in textum recepit *positos*; hoc placet; sed quomodo qui *praegravat artes* explices? *praegravare* est: gravius pondus habere, graviore pondere vincere (nos *überwiegen*), et proinde: superare; sed quid est vincere vel superare *artes*? accipiunt quidem nonnulli interpretes *artes* pro artificibus; sed hic non sermo est de artificibus. Res, puto, expedita est, si pro *positas* cum *Fca* *positos* et pro *artes* mecum legeris *arte*, hoc sensu: Nam qui alios (*arte*) virtutibus (*praegravat*) superat, et ille explendescit, is *fulgore suo* (*infra se positas*) a se superatos, se inferiores (*urit*) pungit et invidia inflammant. *arte*, in latiore significatione ut supra Od. III. 3. 9. *Hac arte Polux et vagus Hercules Ennius arces attigit igneus*. et v. 13. *Hac te merentem, Bacche pater, tuae Vexere tigris*. — Vossius, acutissime difficilio-

rum Horatii locorum sensum rimans, huius loci emendationem, a me propositam, in animum habuisse videtur; vertit enim: *Dem mit blendendem glanze beleidiget, wer vor den andern raget durch höhere kunst. extinctus*, mortuus.

v. 15—17. *Praesenti tibi maturos* cett. At tibi, Augusta, multo maior, quam heroibus illis, Romulo, Baccho cett., contigit felicitas; illi enim post mortem demum inserti sunt deorum ordinibus, tu vero adhuc vivens et praesens deus a populo coleris. Supra Od. III. 5. 2. — *praesens Divus habebitur Augustus. maturos*, tempestivos in vita, non seros post mortem. *Iurandasque tuum per nom. pon. aras*, qui iurabant, manum arae admoveere (ut Hannibal apud Corn. Nep. c. 2.) et deum, cui ara sacra erat, iurisiurandi testem et vindicem, appellare solebant; eodem igitur reddit, utrum cum *Bentleio* legas: *tuum per numen*, an *tuum per nomen*; de permutatione duarum vocum, *numen* et *nomen*, vid. Gronov. ad Liv. VII. 30. § 20.

v. 18—22. *Sed tuus hic populus* cett. Sensus et nexus: (*Sed*) Idem tamen hic populus tuus, qui in te uno, dum te adhuc viventem tam nostris, quam Graiis ducibus anteponit, sapiens et iustus est, nunquam simili ratione modoque caeteris aestimat, sed eos

Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
 Caetera nequaquam simili ratione modoque 20
 Aestimat, et, nisi quae terris semota suisque
 Temporibus defuncta videt, fastidit et odit:
 Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
 Quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
 Vel Gabiis, vel cum rigidis aequata Sabinis, 25
 Pontificum libros, annosa volumina vatam,
 Dictitet Albano Musas in monte locutas.
 Si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque

donec vivunt, fastidit et odit. — Sic non opus est, ut in v. 18. pro *hic* cum *Bentleio* legatur *hoc*. Te in v. 19. tam ad *ducibus*, quam ad *uno* referendum videtur.

v. 20. *caetera*, pro *caeteros*, ut passim *omnia*, pro *omnes*.

v. 21—24. *nisi quae* cett., eleganter pro: nisi eos post fata terra tegit. — Caeterum sponte hic succurrit notus ille Horatii locus Od. III. 24. 30 cett. seqq. *Clarus postgenitis, quaterus, heu nefas, Virtutem incolumem odimus, Sublatam ex oculis quaerimus invidi.* Sic fautor veterum, populus, qui vetusta tanti aestimat, — ut *tabulas peccare vetantes*, duodecim legum tabulas, Quas bis qu. viri sanxerunt, conscripserunt et probatas a populo sanctas esse iusserunt; vid. Liv. III. 34. et Dionys. Hal. X. 57. 58. T. IV. p. 2142—2149. edit. *Reiske*. — *foedera regum*, a Romulo quidem cum Sabinis, Liv. I. 13. a Tarquinio Superbo cum Gabiis facta, Liv. I. 54.

v. 25, 26. *cum*, tam ad *Gabiis*, quam ad *Sabinis* referendum. *Sabini* vocantur *rigidi*, non tantum, quia severa disciplina apud eos vigebat (cf. supra Od. III. 6. 37 seqq. et Epod. II. 41.), sed etiam, quia

fortes et bellicosi erant. Sic apud Ovidium *rigidus Mars*, *rigidus leo*, *rigidae ferae*. *aequata*, iuncta, vel iniita, latis ab utraque parte aequis conditionibus. *Pontificum libros*, apposite in hanc rem faciunt verba Ciceronis de Orat. II. 42. *Ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium res omnes singulorum annorum mandabat litteris, referebatque in album, et proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi, hique etiam nunc Annales Maximi nominantur.* *annosa vol. vatam*, carmina Sibyllina et alia antiquitus a valibus edita.

v. 27. *Dictitet Albano* cett., in monte Albano ex ipso Musarum ore fluxisse dictitet; per *Musas* Horatius respexisse videtur Nympham Egeriam, quacum Numa Pompilius, ut miraculosis commentis fidem faceret, sibi in monte Albano nocturnos congressus esse simulabat; vid. Liv. I. 19. Dixit Horatius *Musas*, quia Egeria in Musarum choro et consortio fuisse dicitur; vid. Dionys. Hal. II. 60. T. I. p. 364. edit. *Reiske*.

v. 28—31. *Si quia Graecorum* cett. Sensus huius loci paulo obscurior est fere hic: Quod si, quia antiquissima quaeque Graecorum scripta iure

Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
 Scriptores trutina; non est, quod multa loquamur: 30
 Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
 Venimus ad summum fortunae; pingimus, atque
 Psallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
 Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
 Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus: 35
 Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
 Perfectos veteresque referri debet? an inter
 Viles atque novos? excludat iurgia finis.
 Est vetus probus, centum qui perficit annos.
 Quid? qui deperit minor uno mense vel anno, 40
 Inter quos referendus erit? veteresne poetas?
 An quos et praesens et postera respuat aetas? —
 Iste quidem veteres inter ponetur honeste,

meritoque optima iudicantur, Romanorum quoque antiquissimi scriptores, ad eandem trutinam examinati et ponderati, habentur optimi (*non est, quod multa loquamur*), nihil profecto dicere attinet; hoc enim aequè absurdum et ridiculum est, ac si quis, quod in proverbio dicitur, contendere velit, nil duri esse intra oleam (in oleae nucleo); nil duri extra in nuce (in nucis putamine); quod qui contendat, sensu communi caret.

v. 32—35. Horatius Romanos stultè arium scientiam, tanquam a veteribus Romanis traditam, iactantes inducit: Summam, vos dicitis, quae nobis contingere poterat, perfectionem assecuti sumus; pingendo, psallendo, et luctando superamus Graecos! *uictis*, luctaturi enim in palaestra vel in campo Martio oleo ungi solebant.

v. 35. *chartis*, carminibus, quae scripta sunt in tabulis chartaceis; infra in hac Epist. v. 161. *Græcae char-*

tae, carmina Graeca; apud Catullum LXVIII. 46. *charta unus aliquid loqui*, h. e. carmina, quae longam aetatem tulerunt, aliquid narrare dicuntur. — *pretium arroget*, vetustatis pretium attribuat, vindicet.

v. 36. *decidit*, mortuus est; morientes, ut flaccida folia arborum, *decidere* dicuntur, vel simpliciter ad *decidit* supple: ad orcum. Supra Od. IV. 7. 14. *Nos, ubi decidimus, Quo pius Aeneas cett.*

v. 38. *excludat iurgia finis*, definitus sive praestitutus annorum, quibus vetustas efficitur, numerus tollat et removeat omnem de hac re litem atque controversiam.

v. 39. *probus*, idem, qui in modo v. 37. dictus est *perfectus*.

v. 40. *minor*, sc. *matu*; iunior.

v. 42. *An*, scil. inter eos, quos cett. Pro vulgari *respuat* dedi cum Bentl. et Fea *respuit*, suffragantibus omnibus fere Codd.

v. 43. *honeste*, non immerito, recte

Qui vel mense brevi vel toto est iunior anno. —
 Vtor permissio, caudaeque pilos ut equinae, 45
 Paulatim vello, et demo unum, demo etiam unum,
 Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
 Qui redit ad fastos, et virtutem aestimat annis,
 Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
 Ennius, et sapiens et fortis, et alter Homerus, 50
 Vt critici dicunt, leviter curare videtur,
 Quo promissa cadant et somnia Pythagorea.

v. 45—49. *Vtor permissio*, cett., utor venia, ulterius quaerendi, et, sicut unum pilum post alterum ex cauda eqnina, ita de numero annorum, quibus vetustas scriptorum constituitur, paulatim vello et depouum numerum post alterum, (*dum*) donec is, (*Qui redit ad fastos*) qui scriptorum praestantiam numero dierum et annorum in fastis signatorum aestimat, et nil nisi scripta iam diu mortuorum miratur, (*cadat*) victus concidat ratione corruentis acervi elusus, h. e. donec ei, ratione numeri sensim sensimque minuti decepto, aqua haereat. — Habes hic egregium exemplum *Soritae*, quem Cicero (*de Divin.* II. 4.) Latine appellat *argumentationem acervalem*, a Graeca voce *σπῆδος*, *acervus*. Quemadmodum scilicet acervus, v. c. tritici, e quo perpetuo unum granum post alterum tollitur, tandem corrui, ita magnus numerus, e quo unum post alterum demis, ita minuitur, ut, ubi illa magnus esse desinat, nescias.

v. 47. *cadat*, cum acervo concidat, h. e. se ad incitas relictum esse intelligat.

v. 49. *nisi quod Libitina sacravit*, nisi quod olim scripserint Libitinae sacrati, h. e. sepulti; de *Libitina*, vid. supra ad Od. III. 30. 7. et ad Sat. II. 6. 19.

v. 50 seq. Iam Horatius avertit veterum poetarum celebratissimos, *Ennium*, *Naevium* cett., profecto non, ut plures interpretes contendunt, ut manes illorum vellicet, et de pretio, quod iis tribuebatur, aliquid detrahat, sed ut ostendat, *quam sanctum sit* (v. 54.) *vetus omne poema*. Laudat, quod laudandum est, et reprehendit, quod in reprehensionem incurrere videtur. Hinc v. 63. *Interdum vulgus rectum videt; est ubi peccat*. — Si Horatius Ennii laudem imminuere voluisset, leviter certe ceterorum quoque, qui sequuntur, tetigisset vitia. In eo tantum homines errare ait, quod ita mirentur veteres (v. 65.), ut nihil iis anteferant, nihil iis comparent.

v. 50. *sapiens*, doctus, eruditus, eodem sensu poetae apud Graecos dicuntur *σοφοί*. *fortis*, altiore spiritus exsurgens.

v. 51, 52. *critici*, rerum ad doctrinam spectantium aestimatores, grammatici. *leviter curare videtur*, Ennius parum curat, (*Quo — cadant*) quem eventum habeant ea, quae de animorum migratione promiserit et somniaverit Pythagoras, persuasus scilicet, se post mortem non in animal; quodam, sed in hominum animis sedem habiturum esse, h. e. nomenq.

Naevius in manibus non est, et mentibus haeret
 Paene recens, adeo sanctum est vetus omne poëma.
 Ambigitur quoties uter utraq sit prior; aufert 55
 Pacuvius docti famam senis, Accius alti:
 Dicitur Afrani toga convenisse Menandro;

suum post mortem apud posteros celebratum iri.

v. 53. *Naevius in manibus non est*, Naevius quidem non manibus teritur, sed eius, ut paene recentis poëtae, carmina dictantur et a pueris ediscuntur; cf. supra ad Epist. l. 20. 47. — *mentibus haerere* dicuntur, quae ediscuntur; carmina igitur, quae ediscuntur, opponuntur iis, quae in manibus sunt, h. e. leguntur; hinc pro et mentibus cum *Dacero* legendum videtur at *mentibus*. Ceterum Naevius non tantum comœdias et tragoedias, sed etiam carmen epicum de Bello Punico Primo scripsit.

v. 55—64. Iam Horatius, sententias, quae a vulgo de veterum poëtarum pretio feruntur, referens, eos, qui in veterum tanquam perfectissimorum scriptorum et recentioribus longe praeferendorum, laude sint nimii, errare, illos vero, qui ea, quae vitio vertenda sint veteribus, agnoscant, rectius secum de iis iudicare ait. *Ambigitur quoties* cett. Quoties quaeritur, num Pacuvius Accio, an hic illi anteposendus sit, Pacuvio laus docti senis, Accio poëtae sublimioris spiritus tribuitur. *M. Pacuvius*, Brundisinus, Ennii ex sorore nepos, Laelii Sapientis amicus et hospes, poëta Latinus fuit Tragicus. Mortuus est octoginta annos natus; hinc *senex*, et quidem *doctus*, quia poëtae, qui non tantum ingenio valent, sed etiam larga bonarum litterarum copia instructi sunt, dicun-

tur *docti* (*σοφολ, sapientes* v. 50.). Cicerone ad Qu. Fr. de Orat. l. 58. de Pacuvio: *Nec quisquam est eorum, qui, si iam ediscendum sit sibi aliquid, non Terentium Pacuvii malit, quam Maevianas venalium vendendorum leges ediscere.* Accius (*Actius, Attius*) Latinus poëta Tragicus, Pacuvii aemulus. Cic. Brut. 64. *Accius* — ait, se et Pacuvium docuisse fabulam, cum ille octoginta, ipse triginta annos natus esset. Accii et caeterorum fragmenta a Stephanis, Detronis et Scriverio collecta sunt. Accius iam dicitur laudem accepisse alti, h. e. sublimioris poëtae; vix enim alti ad senis quoque referri potest, cum Accius non fuerit senex, ut ex laudato loco Ciceronis apparet; nec facile assentiaris iis, qui Horatium per *doctum senem* Euripidem et per *altum senem* Sophoclem designare voluisse existimant; immo ad *docti* quoque supplendum videtur poëtae. *Altus* est: sublimis; sic *oratio alta* (sublimis) apud Ciceronem in Orat. cap. 57. *orationi humili* opponitur; *spiritus altior* apud Ovid. Trist. IV. 4. 44.

v. 57. *Dicitur Afrani* cett. Sensus: Afranius ad exemplum Menandri (qui, ut Graecus, comœdias scripsit *palliatas*) composuisse dicitur comœdias *togatas* (h. e. ab actoribus, non pallio, ut apud Graecos, sed toga indutis, actas.) — *Afranium*, qui ferme vixit V. C. 660., Quinctilianus quoque X. 4. 100. ad fabularum *togatarum* scriptores

Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi;
 Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
 Hos ediscit, et hos arcto stipata theatro, 60
 Spectat Roma potens; habet hos numeratque poëtas
 Ad nostrum tempus Livī scriptoris ab aevo.
 Interdum vulgus rectum videt; est ubi peccat.
 Si veteres ita miratur laudatque poëtas,
 Vt nihil anteferat, nihil illis comparet, errat: 65
 Si quaedam nimis antiquae, si pleraque dure
 Dicere cedit eos, ignave multa fatetur,
 Et sapit, et mecum facit, et Iove iudicat aequo.
 Non equidem insector, delendave carmina Livī
 Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo 70
 Orbiliū dictare, sed emendata videri,

principes refert. De *Menandro* vid. ad Sat. II. 3. 44.

v. 58. *Plaut.* ad *exemp.* cett., cum Plautus in scribendis comoediis Epicharmi virtutes assequi studuisse dicatur, Epicharmum (discipulum Pythagorae; Diog. Laërt. VIII. 78.) egregium fuisse poëtam Comicum sponte sequitur. Siculi, nati quidem in insula Coo, sed in Sicilia educati. *properare*, intentiore nisu imitandi studium dirigere; nisi fortasse *properanti Plauto* festinationis simul vitium exprobratur.

v. 59. *Caecilii*, Insubris Galli, poëtae Comici, quem Horatius h. l. sententiarum gravitate Plautum superasse ait, mentio quoque fit infra in Epist. ad Pis. v. 54.

v. 60, 61. *arcto stip. theatro, Spect. R. p.*, hinc supra Epist. I. 19. 41. *spissa sedilia*.

v. 62. *Livī*) *Livius Andronicus*, poëta Comicus, Livii Salinatoris, cuius filias erudiverat, libertus, V. C. 514. M. Claudio (Caeci filio) et M.

Sempronio Tuditano Coss. primus Romanae fabulam dedisse dicitur; vid. Liv. VI. 4. et Gell. XVII. 21.

v. 66. *nimis antiquae*, qui nimis sectatur praeae aetatis verba, eius oratio est horrida atque inculta.

v. 67. *cedit* (sc. vulgus) pro concedit. Stat. Theb. I. 704. *cui aetherii dono cessere parentes Aeternum florere genus*. — Recte Bentleius ad fidem Reg. Soc. Cod. pro *cedit*, quod vet. editi. obsidet, recepit *cedit*. *ignave multa fatetur*, si fatetur, multa veteres dicere *ignave*, frigide, languide, inepte.

v. 68. *Iove aequo*, favente, secundo, ut vers. 94. *fortuna aequa*.

v. 71. *Orbil.*) de Orbilio, qui a tenera inde aetate non leviter bonarum litterarum studium imbutus et ex milite factus est ludimagister, ad Sueton. de Illustr. Grammaticis cap. 9. Cum esset Orbilius, ut scribit Suet. l. 1., homo acerbae naturae, et proinde pueros erudiendos sibi traditos acerbe tractaret, Horatius, iam plagarum

Pulchraque, et exactis minimum distantia, miror.
 Inter quae verbum emicuit si forte decorum,
 Si versus paulo concinnior unus et alter,
 Iniuste totum ducit venditque poema. 75
 Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
 Compositum illepideve putetur, sed quia nuper;
 Nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
 Recte, necne, crocum floresque perambulet Attae
 Fabula, si dubitem, clament periisse pudorem 80

ab eo acceptarum memoriam refricans, eum *plagiosum* vocat.

v. 72. *exactis minimum distantia*, proxime accedentia ad ea, quae ad normam recti exacta sunt, ergo ad perfecta.

v. 73—75. *Inter quae cett.* In hoc locum tam explicando, quam emendando frustra se torserunt plures interpretes, *Bentleius*, *Gennerus* cett. ideo; puto, quia *ducere* et *vendere* non ea, quae debebant, significatione acceperunt. Sensus: si forte in carminibus, quae scripsit Livius, elegans verbum, vel unus et alter versatus concinnior enituit, vulgus iniuste (praeter rem) totum poema pulchrum et concinnum esse censet, et hoc nomine ludat. *Inter quae*

refer ad carmina *Livi* in v. 69. *emicuit*, pro vulgari: placuit; *emicare* dicuntur res, quae prae ceteris pulchritudinis suae splendore oculos ad se advertunt, placentque. *ducit*, aestimat, iudicat, censet; sic saepe *ducere*, ut docent Lexica. infra v. 83. *aliquid rectum ducere*, et supra Sat. I. 6. 62. *Magnum hoc ego duco*; suppleendum autem est omnino ad *ducit* «vulgus» ut supra v. 67. ad *cedit*, et v. 68. ad *sapit*, *fuit*, *iudicat*. *vendit*, laudat, commendat; sic passim *vendere* et *venditare*; est enim trans-

latum a mercatoribus, qui laudant et commendant merces, quas vendere cupiunt. Cic. ad Att. XIII. 12. *Ligarianam* (orationem) *praeclare vendidisti*, h. e., ut bene explicat *Ernestus*: «laudando, ut legeretur ab hominibus, fecisti.»

v. 76—78. *Indignor cett.*, indigne fero, quod carmina non ideo, quod crasse et illepide, sed quia recentiore aetate composita sunt, reprehenduntur, et quia antiquis poetis, quasi illi nihil omnino peccaverint, non veniam, sed honor et praemia poscuntur.

v. 76. *crasie*, ut supra Sat. II. 2. 3. *crassa Minerva*, et alibi *pingui Minerva*, h. e. ineleganter, indocte, in-scite.

v. 79—85. *Recte, nec ne cett.* Si ego dubitem, utrum recte, an minna recte Attae fabula in acensm croco et floribus stratam producat, clament cett. *croco. flor. peramb.* *A. Fabula*, non fabula, sed qui fabulam agunt, bistriones, perambulent pulpita, croco odorifero perfusa et floribus conspersa. Commodè in hanc rem *Lambinus* attulit locum *Lucretii* II. 416. *Et cum scena croco Cilici perfusa recens est.* *Ovid. Art. Am. v. 404.* *Tum non marmoreo pendebant vela theatro, Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.* — *Fabulas*, quas scripsit

Cuncti paene patres; ea cum reprehendere coner,
 Quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
 Vel, quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
 Vel, quia turpe putant parere minoribus, et quae
 Imberbi didicere, senes perdenda fateri. 85
 Iam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud,
 Quod mecum ignorat, solus vult scire videri:
 Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
 Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
 Quod si tam Gratiis novitas invisae fuisset, 90

poëta Latinus *Atta*, magnum apud Romanos plausum tulisse, ex hoc loco colligi potest.

v. 84. *patres, seniores; patribus vel senibus* in v. 85. opponuntur in v. 84. *minores*.

v. 82. *Aesopus*, nobilis tragoedia- rum actor, vocatur *gravis* ob gra- vium personarum partes in tragoediis suscipiendas et sustinendas; Cicero huius Aesopi, quem ut familiarem suum laudat (Offic. I. 31.), passim mentionem facit; vid. *Ernest.* in Clav. Cic. Ilist. s. v. *Aesopus*. De Aesopi filio, homine flagitioso et prodigo, conf. supra ad Sat. II. 3. 39. *Roscius*, loca, in quibus Cicero *Q. Roscium*, quem in peculiari oratione contra criminationem aliquam defendit, ut summum rei scenicae artificem sive histrionem perfectissimum ad coelum usque extollit, vide apud Lambinum. Unum tantum asseram ex Orat. pro Arch. Poët. cap. 8. *Quis nostrum animo tam agresti et duro fuit, ut Roscii morte nuper non commoveretur? Qui cum esset senex mortuus, tamen propter excellentem artem ac venustatem (quam ostendebat toto corporis habitu et ge- stibus) videbatur omnino mori non debuisse. Roscium egregium plane hi-*

strionem fuisse, inde quoque patet, quod, si quis artificio aliquo excelle- ret, proverbiali fere locutione in suo genere *Roscius* dicebatur. Cic. de Orat. I. cap. 28. hinc ab Horatio h. l. *do- ctus* vocatur.

v. 84, 85. *Vel, quia* cett. Vel quia turpe putant, si senes ad iuniorum sententiam sese accommodent, et ea, quae pueri olim a ludimagistro ex Attae comoediis dictata didicerint, (*perdenda*) tanquam vana et falsa e memoria delenda esse, fateantur.

v. 86—89. *Iam Saliare Numae car- men* cett., carmina, quae Numa Pom- pilius Martia sacerdotes, *Salios* (a *sal- liendo*) cum tripudiis solemnique sal- tatione per urbem euntes canere iubebat (vid. Liv. I. 20.), tam ob- scuris, reconditis et perplexis formu- lis fuerunt concepta, ut a nemine fa- cile possent intelligi; vid. Quintil. I. 6. 40.

v. 87. *scire*, intelligere.

y. 88. *non ille favet* cett., quomodo enim aliquis favere potest Numae car- mini, quod non intelligit? non favet igitur vere et reapse, sed, caeco ve- terum studio et amore abreptus, re- centiores contemnunt.

Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
 Quod legeret terereturque viritim publicus usus?
 Vt primum positis nugari Graecia bellis
 Coepit, et in vitium fortuna labier aequa,
 Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum; 95
 Marmoris aut eboris fabros, aut aeris amavit;
 Suspendit picta vultum mentemque tabella;
 Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragoedis;
 Sub nutrice puella velut si luderet infans,
 Quod cupide petiit, mature plena reliquit. 100
 Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
 Hoc paces habuere bonae, ventique secundi.

v. 91. *quid nunc esset vetus?* nam ai tum, cum scriberent Graeci, propter novitatem contemti fuissent, non legere, non manibus terere et imitari nunc possemus veteres Graecos.

v. 93. *nugari*, ludicra tractare, rebus ad animi oblectationem spectantibus vacare; ut supra Sat. II. 1. 73. et Epist. I. 18. 60. pro *nugari* supra Sat. II. 2. 14. apposite ad hunc locum dixit *Graecari*. *positis armis*, finito bello Persico; ah eo enim tempore magis magisque efflorescere coeperunt bonarum litterarum studia.

v. 94. *et in vit. fort. lab. aequa*, et, cum nunc meliore fortuna uteretur, *labier in vitium*, h. e. molliore vita corrumpi, dum ab antiqua morum disciplina recedebat Graecia; *aequa*, favens, secunda, ut supra v. 68. *Iupiter aequus*.

v. 95. *equorum*, ludorum equestrium.

v. 97. *Suspendit picta eell.*, eleganter, pro vulgari: Graeci nunc toti fuerunt in pictarum tabularum admiratione. Qui rem aliquam cum admiratione et animi intentione contemplantur, eleganter dicuntur: *vultum*

et mentem aliqua re suspendere, h. e. oculos et animum in aliqua re defigere.

v. 98. *Nunc tibicinibus*, tibine cantu in comoediis histrionum orationi aspirantibus; infra in Epist. ad Pis. v. 245. *Sic priscae motumque et luxuriam addidit arti Tibicen*, traxitque vagus per pulpita vestem. conf. Phaedr. V. 7. 4. 5.

v. 99, 100. *Sub nutrice puella eell.* Graecia, post bella modo hoc, modo aliud rei ludicrae studium amplexa, lepide comparatur cum infante puella sub nutrice ludente, quam rei modo petitae mature capit satietas; *nutrix* dicitur non tantum ea, quae infantem lactat, sed etiam quaevis alia, sub cuius custodia infantes educantur. Si quis tamen h. l. *nutricem* sensu proprio accipere nolit, tum *ludere* erit: ludendo lac, sugere, laetere. — *mature plena*, ἀφίξασθαι, reliquit, ἀπαρτῶν; relinquere solet, infra in Epist. ad Pis. v. 165. de imberbo iuvene: *amata relinquere pernix*.

v. 102. *Hoc*, hanc mutabilitatem et inconstantiam. *paces bonae*, bene compositae, salutares.

Romae dulce diu fuit et solenne reclusa
 Mane domo vigilare, clienti promere iura,
 Cautos nominibus rectis expendere nummos, 105
 Maiores audire, minori dicere, per quae
 Crescere res posset, minui damnosa libido.
 Mutavit mentem populus levis et calet uno
 Scribendi studio: puerique patresque severi
 Fronde comas vincti coenant, et carmina dictant. 110
 Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
 Invenior Parthis mendacior; et prius orto

v. 103—110. *Romae dulce diu cett.*
 Nexus et sensus: haec studiorum mutabilitas apud Romanos quoque locum habuit. Olim Romani primo mane lectum relinquere, et, reseratis domi foribus clientes, quibus consulerent, et iura exponerent, admittere, nummos iustus cautione in tuto positos debitori (*expendere*) adnumerare, et iuniores senioribus, quomodo res familiaris crescere et perniciose libido domari possit, docentibus faciles aures praebere et obedientiam praestare solebant; nunc levis populus mutavit illam mentem; nunc nunc scribendi studium fervet; nunc seniores aequae ac iuniores corollis redimiti convivia sectantur et dictant carmina.

v. 103. *dulce fuit cett.*, ubi enim homines ita, ut h. l. describuntur, agunt, ibi suaviter et iucunde vivitur.

v. 104. *Mane*; hinc supra Sat. I. 4. 40. *Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.*

v. 105. *Caut. nom. r. exp. n.*) *nummi rectis nominibus cauti* sunt nummi, quibus certa syngrapha debitoris et testium nominibus consignata a fraude cautum est. Respexit autem Horatius aetatis suae homines avaros, qui non

modo honesto et legitimo, ut olim, sed inhonesto et illegitimo enormibus usuris pecuniam foenori dabant. Lectio auctor doctior est lectione scriptor, quam defendit Bent.; pro *rectis* magis placet *certis*, quod est in plurimis edit. vetl.; de locutione *aes alienum debere certis nominibus*, plura exempla attulit Bentl.

v. 108. *damnosa libido*, ut supra Epist. I. 48. 24. *damnosa Venus*. Supra Epist. I. 3. 55. *Sperne voluptates, nocet empti dolore voluptas*.

v. 108, 109. *ea let uno Scribendi studio*, respexit indoctorum (conf. infra v. 117.), qui tum caput efferebant, poetarum gregem. *patresque severi*, non quod fuerunt patres illi avari, sed quod pro aetate sua *severi* esse debuerant.

v. 110. *dictant*, pueris, scribis privatis, ut supra I. 40. 49.

v. 112. *Parthis mendacior*, Parthi dicuntur mendaces, quia falsa specie, quam prae se ferebant, alios decipere solebant. Sic Parthi fugam simulantes, non raro hosti, dum vel equos repente circumagebant, vel tela aversis ab hoste equis multa arte retroiciebant, admodum infesti fuere; vid. supra Od. I. 49. 41.

Sole, vigil calamum et chartas et scrinia posco.
 Navem agere ignarus navis timet; abrotonum aegro
 Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
 Promittunt medici; tractant fabrilia fabri: 116
 Scribimus indocti doctique poemata passim.
 Hic error tamen et levis haec insania, quantas
 Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
 Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
 Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet; 121
 Non fraudem socio pueroque incogitat ullam
 Pupillo; vivit siliquis et pane secundo:

v. 113. *scrinia*) *scrinium*, capsula vel arcula, in qua charta, litterae, et res ad scribendum necessariae, servantur; hinc supra Sat. I. 4. 120. *scrinia compilare*, pro carmina, quae in scrinio servantur, compilare; *scrinium* igitur fere est, quod nos dicimus: *schreib-apparat*.

v. 114. *ignarus navis*, sc. agenda, rei nauticae imperitus. *abrotonum* (rarius: *abrotonus*) est frutex suavissimi odoris, qui in meridionalibus Europae terris sponte nascitur, et in nostris quoque hortis passim conspicitur et, antequam *Chamomillae*, quas vulgo dicunt, in usum venerunt, inter medicorum remedia non ultimum locum tenebat, quod iam discimus e Plinio, H. N. XXI. 40. Vinum *abrotono* mixtum, οἶνον ἀβροτονίου, salutare credebatur. *artemisia abrotonum*, Linn. *stabwurz*, *eberraute*, *ebberreis*.

v. 116. *Promittunt*, profitentur: medici faciunt, quod ars medica eos facere docuit; *Bentleyi* emendatio: *quod medicorum est*, *Promittunt medici*, paucis, puto, probabitur.

v. 117. *Scribimus indocti celti*, quod autem ad nos attinet, non docti solum,

sed etiam indocti scribendis carminibus vacamus; sumus igitur iis, qui tractant tantum, quae didicerunt, dissimiles. Observa autem, poetam, dum ridet indoctos poetas, lepide se quoque eorum gregi immiscere.

v. 118, 119. *Hic error tamen*, at tamen haec fraus, qua indocti ad carmina scribenda se induci patiuntur; — qui mala carmina scribunt, infra quoque Epist. ad Pis. 457. *Hic, dum sublimis versus ructatur et errat*. — *quantas Virtutes habeat*, cum quantis commodis et opportunitatibus coniuncta sit; *sic collige*, ex sequentibus argumentare.

v. 120. *Non temere*, non facile, ut infra in Epist. ad Pis. 160. *hoc studet unum*, hoc unum facere, vel tractare studet; ubi enim *studere* accusativo innigitur, eiusmodi aliquid supplendum est.

v. 121. *ridet*, tanquam res nihil ad se pertinentes; nam qui nihil habet, nihil perdere potest.

v. 122. *incogitat* (ἐπινοῶ, ἐπιβουλεύω), excogitando struit, parat.

v. 123. *viv. siliq.*) *siliquae*, cibus pauperum, nascuntur in arboribus, quae a fructu suo, ad formam cornu in

Militiae quamquam piger et malus, utilis urbi;
 Si das hoc, parvis quoque rebus magna iuari. 425
 Os tenerum pueri balbumque poëta figurat;
 Torquet ab obscoenis iam nunc sermonibus aurem;
 Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
 Asperitatis et invidiae corrector et irae;
 Recte facta refert; orientia tempora notis 430
 Instruit exemplis; inopem solatur et aegrum.
 Castis cum pueris ignara puella mariti

superiore parte flexo, Graecis dicitur *ἡρώδης*, *ἡρώδης*, *ἡρώδης*, et ipse fructus *ἡρώδης*. Frequens est illa arbor non solum in terra orientalibus, sed etiam in Graecia, Sicilia, et in Hispania, Columella VII. 9. de Arbor. vocat *siliqua* Graecae et porcis saginandis utiles. Apud nos arbor illa vocatur *Iohannis-Brotbaum*, quia *siliquae* Joanni Baptistae in deserto venti victum praebuisse dicuntur. *Ceratonia Siliqua* apud Linnaeum. — *pau secundo*, secundario, h. e. nigro. Facite Horatius designat poetam famelicum.

v. 124. *malus* (*κακός*), ignavus, timida.

v. 125. *Si das hoc celt.*, si concedas, parvis rebus magna iuari posse, hoc quoque concedas necesse est, quod paradoxon videri posset, poetas reipublicae magna commoda asferre.

v. 126. *Os tenerum celt.* Nuuc Horatius varias docti poetae virtutes breviter adumbrat. *figurat*, fingit, dum facundum et disertum reddit os balbum.

v. 127. *iam nunc*, iam in tenera aetate. *obscoen. serm.*, et ipse Horatius passim carmina sua obscoenis sermonibus polluit.

v. 128. *pectus format*, pro *format* malum *firmat*, h. e. confirmat,

munit; est hoc certe significantius. Tacitus Annal. XVI. 34. a. fin. *Cæterum in ea tempora natus ea, quibus firmare animum expediat constantibus exemplis. praeceptis amicis, benevolis, commodis, salutaribus.*

v. 129. *Asperitatis*, incultioria et asperioria vitae. Ovid. ex Pont. I. 6. 7. *Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est, Pectora mollescent asperitasque fugit.*

v. 130, 131. *orient. temp. n. Instr.* ex. ante oculos ponit nota exempla, quae futurae aetatis homines virtutem sequi et vitia fugere doceant. — *aegrum*, sc. curis (nos den bekümmerten, schwermüthigen); sic simpliciter *aeger* apud Virg. Eclog. I. 13. *En, ipse capellas Proteus aeger ago*, ubi *Heymius* et alii perperam *aeger*, vel pro *aegre* (h. e. vix) positum, vel de homine male affecti corporis dictum esse existimant. Sic apud Val. Flacc. III. 571. de Hercule: *Sed neque apud socios, stratasque in litore mensas Vnapium videt aeger Hytan.* vox cura additur apud Virg. Aen. I. 207. ubi *Aeneas curis ingentibus aeger* dicitur.

v. 132. *Cast. e. p. ign. pu. mariti*, eleganter pro vulgari: chorus castorum puerorum et castarum virginum — *ignara puella mariti* (*ἄγνως*)

Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
 Poscit opem chōrus et praesentia numina sentit;
 Coelestes implorat aquas docta prece blandus;
 Avertit morbos, metuenda pericula pellit;
 Impetrat et pacem et locupletem frugibus annum;
 Carmine dī superi placantur, carmine Manes.
 Agricolae prisci, fortes parvoque beati,
 Condita post frumenta, levantes tempore festo
 Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
 Cum sociis operum, pueris et coniuge fida,
 Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
 Floribus et vino Genium, memorem brevis aevi.
 Fescennina per hunc invecta licentia morem

expers (ut supra Od. III. 11. 11. loquitur) *nuptiarum*, adhuc integra.

v. 133, 134. *Disceret unde preces*, ad Apollinem et Dianam solemnī die fundeodas. Carm. Saec. v. 3. *date*, quae precamur *Tempore sacro*. *vatem*, qui eborum carmen dicendum (ut Horatius *Carmen Saeculare*) doceret. Carm. Saec. a. 610. *Doctus et Phoebi chorus et Dianae Dicere laudes*. *praesentia*, ope et favore praesentiam suam quasi declarantia, propitia; *praesentes divos cognoscere*, apud Virg. Eclog. I. 42.

v. 135. *Coelestes impl. aquas*, in Carm. Saec. v. 31. *precatur eborus: Nutriant fetus et aquae salubres Et Iovis aurae*. *docta*, quam docuit poeta χορῶν διδάσκαλος.

v. 136. *Avertit cett.* Phoebus enim, cuius favorem chorus puerorum implorat, est deus averruncus, ἀποτρόπαιος. Carm. Saec. v. 64. *Qui solitari levat arte fessos Corporis artus*.

v. 137. *pacem*, otium, securitatem.

v. 139, 140. *fortes*, robusti; Tibull. II. 2. 14. *Fortis erat valido ru-*

sticus arva bove. *levantes*, recreantes, resicientes, curantes.

v. 141. *spe finis dura ferentem*, sperans, duos, quos nunc fert, labores finem habituros esse; infra Ep. ad Pis. v. 406. *ludusque repertus, Et longorum operum finis*.

v. 143. *Tellur. porco*, videatur, quem laudavit *Gemerus*, Cato de Re Rust. cap. 34. *Silvan. lacte*, vide eundem Catonem cap. 83.

v. 144. *Genium, memorem brevis aevi*, aevi brevitatem in memoriam revocantem, de aevi brevitate monentem; sic supra Od. I. 43. 42. *nota memor*, de nota, dente labris impressa, quae, quid factum sit, in memoriam revocat; Od. III. 11. 51. *et nostri memorem* (nos io memoriam revocantem), *sepulcro scalpe querelam*.

v. 145. *Fescenn. licentia*, intellige carmina incompōsita, in quibus licentius et petulantius spargebantur dicteria; nomen traxerunt a *Fescennia*, oppido Etruriae, ubi carmina nuptialia inveota esse dicuntur; vid. Serv. ad Virg. Aen. VII. 695.

Versibus alternis opprobria rustica fudit,
 Libertasque recurrentes accepta per annos
 Lusit amabiliter: donec iam saevus apertam
 In rabiem verti coepit iocus, et per honestas
 Ire domos impune minax. Doluere cruento 150
 Dente laccessiti; fuit intactis quoque cura
 Conditione super communi; quin etiam lex
 Poenaeque lata, malo quae nollet carmine quemquam
 Describi. Vertere modum, formidine fustis
 Ad bene dicendum delectandumque redacti. 155
 Graecia capta ferum victorem cepit, et artes
 Intulit agresti Latio. Sic horridus ille
 Defluxit numerus Saturnius, et grave virus

Catullus LXI. 27. hanc licentiam vocat *Fescenninam locutionem*, cf. Liv. VII. 2.

v. 147. *decurrentes per annos*, pro vulgari quolibet. *accepta*, grata et iucunda.

v. 148, 149. *saevus iocus*, acerba maledicendi libido. Sic, qui in quemvis opprobria fingit, supra Epist. I. 45. 30. *sarvus*, cf. Venus Od. I. 33. 42. *formas atque animos sub iuga aenea Sarvo mittere cum ioco* dicitur.

v. 150. *cruento dente* dens, accomodate ad tropum dicitur *cruentus*, quia dentis morsus vulnerales cruentat; supra Epod. 6. 15. *maledicentes atro dente aliquem petere* dicuntur.

v. 151—153. *intactis*, nondum dente cruento laesis, h. e. nondum petitis a maledicis. *cura cond. sup. comm.*, sollicitudo de hoc omnibus ac singulis imminente periculo. Supra Sat. II. 1. 23. *Cum sibi quisque cavet, quamquam est intactus. quin et. lex Poenaeque*, cf. supra Sat. II. 1. 82 seqq.

v. 154. *Vertere modum* cett., poë-

tae modos, quibus adhuc carmina contumeliosa decantaverant, mutarunt, cum metu poenae ad scribenda carmina, quae benedicendo placerent et delectarent, redigerentur. *formidine fustis*, velut Schol., quia *fustuarium supplicium constitutum erat in auctorem carminum infamum*. Cum poëtae maledici comparari soleant cum canibus mordacibus (vid. supra Epod. VI.), quos fuste abigimus et repellimus, profecto huic comparationi bene respondet constituta in poëtas maledicos poena fustuaria.

v. 156. *ferum* (rudem) *victorem cepit*, sc. voluptate illa, quam parant bonae litterae. Ludit in duplici significatione verbi *capere*; primum (*Graecia capta*) pro vincere, et deinde pro voluptate rei, quae animum capit et occupat; perfundit; Epist. ad Pis. v. 362. *Vt pictura, poësis erit, quae, si propius stes, Te capiet* (delectabit) *magis*.

v. 157. *agresti*, rudi, inculto.

v. 158, 159. *defluxit*, fluere desiit. *Saturnius*, de horridis et in-

Munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
 Manserunt hodieque manent vestigia ruris: 160
 Serus enim Graecis admovit acumina chartis,
 Et post Punica bella quietus quaerere coepit,
 Quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
 Tentavit quoque rem, si digne vertere posset;
 Et placuit sibi, natura sublimis et acer; 165
 Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet;
 Sed turpem pulat inscite metuitque lituram.
 Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
 Sudoris minimum, sed habet Comoedia tanto

conditis priscæ ætatis versibus, qui vocantur Saturnii, Festus in Saturno tradit hæc: *Versus antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnii appellantur, quibus et a Nævio bellum Punicum primum conscriptum, et a multis aliis plura composita sunt.*—et grave virus *Mund. pepul.*, mundities pepulit spurcitiem, h. e. purum, elegans et concinnum scribendi genus fugavit scribendi genus incultum, rude et inconcinnum. — *virus grave* (gravis odoris), transfertur ad ea, quæ foeda et abominabilia sunt. *munditia vel mundities* apud Ciceronem quoque Orator. c. 23. transfertur ad orationis puritatem et elegantiam: *elegantia modo et munditia remanebit.* Et sic *munda verba* apud Ovid. Art. Am. III. 478., ubi plura dedit Burmannus.

v. 160. *ruris*, orationis rusticæ, h. e. incomptæ, inficetæ et asperæ.

v. 161. *Serus enim*, scilicet Latius. — *admovit acumina*, ingenii facultates, legendo acuendas; elegantius et significantius pro vulgari: *admovit manus, operam dedit, vacavit.*

v. 163. *Thespis*, cf. infra Epist. ad

Pis. 276. *ferrent*, proferrent, suppeditarent.

v. 164. *rem*, Græcæ carmina, tractata a Græcis poetis argumenta.

v. 166. *Nam spirat trag. sat.*, nam sublimiore tragicorum spiritu satis agitur.

v. 167. *Sed turpem pulat cett.* Sed curam, quam in iis, quæ minus recte scripsit, emendandis atque delendis ponere debebat, ut rem turpem, stulte refugit; Caecina in Epist. ad Ciceronem VI. 7. *mendum scripturae litura tollitur.* Quod in tabula cærata inverso stylo complanatur et deletur, *litura* vocatur. Hinc infra Ep. ad Pis. v. 293. *carmen, quod non multa dies et multa litura cœrauit*, h. e. quod non diu multumque elaboratum et per lituram a vitiiis cohibitum et purgatum est, reprehenditur.

v. 168—170. *Creditur cett.* Comoediarum confectio, minimum laboris habere putatur, quia materia, in medio quasi posita, e vita communi petitur; sed quanto minus veniæ datur comoediarum scriptori, in re communi peccanti, tanto plus operæ huic rei impendendum est.

Plus oneris, quanto veniae minus. Adspice, Plautus
 Quo pacto partes tutetur amantis ephebi! 171
 Vt patris attenti, lenonis ut insidiosi!
 Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis!
 Quam non adstricto percurrat pulpita socco!
 Gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
 Securus, cadat, an recto stet fabula talo. 176
 Quem tulit ad scenam ventoso Gloria curru,
 Exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
 Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
 Subruit ac reficit! Valeat res ludicra, si me 180
 Palma negata macrum, donata reducit opimum.

v. 170—176. *Adspice*, Plautus cett. Iam Horatius Plautum et ignobilem quandam poetam Comicum, Dossennum, de productis in scenam personis, parum naturae convenienter partem suas sustentibus, notat. Quo pacto — *Vt* — ut, quam male.

v. 172. *attenti*, sc. ad rem, h. e. avari, ut supra Epist. I. 7. 91.

v. 173. *Quantus sit Dossennus* cett., videtur Dossennus risus captandicausa in exprimenda parasitorum edacitate nimius fuisse; hinc *Quantus*, sc. poeta.

v. 174. *Quam non adstricto* cett. histriones, qui socco non arctius adstricto (h. e. laxo) per pulpita incedebant, externae negligentiae culpam sibi contrahebant; hac imagine igitur iam Dossenni in scriptis comoediis incuria atque negligentia designatur.

v. 175, 176. *Gestit enim* cett. Lucrī et mercedis tantum causa comoedias scribit Dossennus, nihil plane curans, utrum illae exsibitentur, an plausum ferant. Fabula, quae displicet spectatoribus, cadere, quae placet, stare (cf. supra ad Sat. I. 10. 17),

dicitur; *recto talo*, firmo quasi pede.

v. 177. *ad scenam*, ad fabulas scribendas; *Gloriae currus*, qui supra Sat. I. 6. 18. dicitur *fulgens*, significantius h. l. dicitur *ventosus*.

v. 178. *lentus*, ἀναισθητός, cuius animus ne minimum quidem commovetur fabulae actione. *exanimat*, fabulae auctori animum quasi eripit, pro vulgari: eum, quem gloria ad scribendas comoedias aufert, gravissimo dolore afficit. *sedulus*, qui animo attento commotoque spectat. — *inflat*, inspirat animum, eumque extollit.

v. 179—181. *Sic leve*, cett. A re tam levi, tam parva; a spectatorum scilicet, fabulae aut applaudentium aut eam exsibitantium, arbitrio pendet poetarum gloriae cupidorum tam dolor, quam voluptas animi; *animum Subruit*, subvertit, evertit, pervertit. *Valeat res ludicra*, longe a me absit rei ludicrae sive fabularum scribendarum studium, si poetae vita tam inops et macra, quam opulenta, in populi aut non faventis, aut faventis posita est arbitrio. *reducit*,

Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
 Quod numero plures, virtute et honore minores,
 Indocti stolidique et depugnare parati,
 Si discordet eques, media inter carmina poscunt ¹⁸⁵
 Aut ursum, aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
 Verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
 Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
 Quatuor aut plures aulaea premuntur in horas,
 Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;

accommodate ad verba ab Olimpioniciis translata. *palma negata — donata.* Supra Od. IV. 2. 17. *Sive quos Elea domum reducit Palma coelestis.*

v. 182—186. *Saepe etiam* cett. *Sensus:* saepe audacioris adeo et sublimioris ingenii poetam a re ludicra repellit et deterret hoc, quod *plebs* (egregie plane duobus versibus 184 et 185. describitur *plebs*) (*Si discordet eques*) si secus sentiant cultoris animi homines, inter mediam fabulae (quae plebi displicet) actionem ad vim inferendam parata, aut ursi, aut pugilum spectaculum poscit; eiusmodi enim spectaculo magis delectatur plebecula.

v. 183. *virt. et hon. minores*, sed quod ad vitae honestatem et honoris dignitatem attinet, ceteris inferiores.

v. 185. *eques*, ut vir cultioris animi opponitur *plebi*, cf. v. 187. Supra Sat. I. 40. 76. *Nam satis est equitem mihi plaudere, ut audax, Contentis aliis, explosa Arbuscula dixit.*

v. 186. *Aut ursi. aut pugil.* Vet. Schol. *Recte, quia adhuc Amphitheatrum unus non (adhuc non satis barbare pro nondum) erat, et in eadem caena etiam ferarum gladiatorumque munera spectabantur.*

v. 187, 188. *Verum equitis* cett.

Sed nunc cultiores quoque non amplius graviore sententia audiendo, sed res vanas, oculos tantum pascetes, spectando (nos *schaufpränge*) delectantur.

v. 188. *oculi incerti* iam sunt dubii, quo se vertant, quod sit, ubi oculi magna rerum contemplandarum varietate modo huc, modo illuc trahuntur.

v. 189, 190. *aulaea premuntur*, per quatuor et plures horas depressis et demissis aulaeis scena aperta est, h. e. spectaculum: « *Dum fugiunt turmae equitum* cett. » quatuor aut plures horas durat. — Aulaea apud veteres non, sicut nunc, cum ludus incipit, sursum trahebantur (*tollebantur*), sed ex summo ad imum deprimebantur; depressis igitur aulaeis, scena aperta, sursum tractis (*sublatis*), operata fuit. — Iam Horatius, ut carpat aevi sui ingenium, recenset quaedam, quibus spectandis plebecula inprimis inhiabat: eo pertinebant pugnarum simulacra, splendidi triumphus repraesentatio, et rariores in scenam productae bestiae. — Cicero quoque in Epistola ad M. Marium, quid sentiat de eiusmodi ludis, haud dissimulat: *Omnino, si quaeris, ludi apparatusissimi; sed non tui stomachi; coniecturam enim facio de meo. — Quid enim*

Mox trahitur manibus regum fortuna retortis ; 491
 Esseda festinant , pilenta , petorrita , naves ;
 Captivum portatur ebur , captiva Corinthus.
 Si foret in terris , rideret Democritus ; seu
 Diversum confusa genus panthera camelo , 495
 Sive elephas albus vulgi converteret ora :
 Spectaret populum ludis attentius ipsis ,
 Vt sibi praebentem mimo spectacula plura ;
 Scriptores autem narrare putaret asello

delegationis habent sexcenti muli in Clytaemnestra — aut armatura varia peditatus et equitatus in aliqua pugna? quae popularem admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attulissent.

v. 494. *Mox trahitur* cett., elegans versus pro vulgari: Mox victi reges in triumpho per scenam traducuntur; — *regum fortuna*; significanter fortuna inservit regum captorum periphrasi; supra Od. I. 34. 42 seqq. *Valet ima summis Mutare et insignem attenuat deus. manibus retortis, brachiis*, ut supra Od. III. 5. 22. loquitur, *tergo retortis*.

v. 492. *Esseda pilenta, petorrita*, Gallica et Belgica vehiculorum genera, quibus in pompa triumphali capti reges reginaeque vel spolia vehebantur; de *essedis* vid. Scheff. de *Re Veh.* II. 23. de *pilentis* Eundem de *Re Veh.* II. 47. 25. de *petorritis* cf. supra ad Sat. I. 6. 404. *naves*, rostra certe captarum navium vehiculis imposita.

v. 493. *Capt. ebur*, intellige variam suppellectilem affabre ex ebore factam, nisi navis intelligere dentes eburneos; apud Livium certe XXXVII. 49. in triumpho de Antiocho *burnei dentes mille ducenti triginta unus* portati esse dicuntur. *captiva Corinthus*, de

more, quo simulacra captarum urbium in triumpho praeferi et ostendi solebant, vix accipiendum videtur; posuit fortasse Horatius iam Corinthum ut urbem opulentissimam, non praestantiore aere tantum et statuis inde effictis nobilem, sed multarum rerum copia abundantem; itaque per *captivam Corinthum* splendidissima et pretiosissima quaeque intellexerim.

v. 494, 495. *Democritus*, hic notissimus philosophus Abderae natus, supra Epist. I. 44. 42. toto animo ita in philosophiae studio defixus fuisse dicitur, ut omnem rerum suarum curam ex animo dimitteret; seu *Divers.* cett., sive panthera, confusa camelo; diversum a panthera, proprie sic dicta, genus, *Camelopardalis*; (Varr. lib. IV. 20. *Alexandria camelopardalis nuper adducta, quae erat figura, ut camelus, maculis, ut panthera*, cf. Plin. II. N. VIII. 48.) sive albus elephas vulgi oculos ad se verteret. Cicero I. I. *Extremus elephantorum dies fuit, in quo admiratio magis vulgi atque turbae, delectatio nulla exstitit.*

v. 497, 498. *Spectaret populum* cett. Democritus attentius, quam ipsos ludos, spectaret populum, stupore, quo ille ferarum bestiarum contemplationi inhiare solet, maius sibi

Fabellam surdo : nam quae pervincere voces 200
 Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
 Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum :
 Tanto cum strepitu ludi spectantur et artes,
 Divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
 Cum stetit in scena, concurrit dextera laevae. 205
 Dixit adhuc aliquid? Nil sane. Quid placet ergo?
 Lana Tarentino violas imitata veneno.
 Ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,

quam mimus aliquis, spectaculum praebentem.

v. 200, 201. *nam quae* cett. Sensus: nam quis bistrio ita vocem intendere potest, ut pervincat populi in theatris nostris tumultuantis strepitum et clamores, h. e. quis prae ingente in theatris nostris strepitu histrionum verba auribus percipere potest?

v. 202. *Garganum m. p.*) *Garganus*, mons Apuliae silvosus, ubi ventorum fremitus et arborum stridor est vehementior; hinc supra Od. II. 9. 8. *Aquilonibus Querceta Gargani laborant.*

v. 203. *artes*, sc. histrionum et mimorum, qui simpliciter dici solent *artifices*, vid. Duk. ad Liv. XXXIX. 22. ut *εργῆται* apud Graecos; vid. *Wesseling.* ad Diog. Sic. IV. 5. nisi quis *artes*, ad ornamenta arte elaborata, quae vel in scena vel in vestitu histrionum conspiciuntur, referre malit.

v. 204. *Divitiaeque peregrinae*, purpura, gemmae, margaritae, aurum cett. *oblitus*, pro oblectus, indutus, oblitus, cum contemptu nimiae magnificentiae.

v. 205 *Cum stetit in scena*, simulacrum in scena apparet. *concurrit dextera laevae*, statim plauditur; eleganter! manus enim, cum plaudimus, concurrunt et colliduntur.

v. 206. *Dixit adhuc aliquid?* cett., plebecula scilicet plaudit, antequam loqui coepit actor, solo pretiosarum, quas ille gerit, vestium ad aspectu percussa atque abrepta.

v. 207. *Lana Tarentino* cett., vestis confecta e lana, quae Tarenti tineta est purpureae colore praestantissimo, violaceum fere sive ianthinum colorem referente. Nepos Cornelius apud Plinium H. N. IX. 63. *Purpuram Tarentinam vocat rubram. Me, inquit, iuvene, violacea purpura vigeat, nec multo post rubra Tarentina. venenum (πάμπανον)*, ism de medicamento, sive liquore, succo, fuco, quo lanae color inducitur. Virg. Georg. II. 465. *Alba neque, Assyrio fucatur lana colore*; similiter *medicare (φαρμάσσειν)* pro tingere supra Od. III. 5. 28. *Neque amissos colores Lana refert medicata fuco.*

v. 208—213. *Ac ne forte putes* cett. Hunc locum, varias interpretum sententias expertum, ita interpreto: Ne forte putes, Auguste, me non sine invidia aliqua parce (*maligne*) laudare poëtas comicos et tragicos, quia non facere possum (*recuso*), quod alii recte faciunt, iam dicam, quod sentio: ille poëta, qui pectus meum (*inaniter*) in re ficta, tanquam vera, angore opplet; qui animum ad iram

Cum recte tractent alii, laudare maligne;
 Ille per extentum funem mihi posse videtur 210
 Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
 Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
 Vt magus, et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
 Verum age et his, qui se lectori credere malunt,
 Quam spectatoris fastidia ferre superbi, 215
 Curam redde brevem, si munus Apolline dignum
 Vis complere libris et vatibus addere calcar,
 Vt studio maiore petant Helicon virentem.
 Multa quidem nobis facimus mala saepe Poëtae,

incitat, aut eum suaviter (*mulcet*) delinit (*ἄλγειν*); qui, ut praestigator (*magus*), non veris, sed falsis terroribus indit; qui me ita afficit, ut Thebis, si res agitur Thebis, Athenis, si res agitur Athenis, mihi versari videar, ille, inquam, poëta mihi per extentum funem ire posse videtur; ex proverbiali locutione pro: ille mihi rem difficillimam perficere posse videtur; nam qui ire potest per funem exteotum, artis, qua id fieri potestaeque atque is, qui comoediam scribere vult, peritus esse debet; brevius: poëta, qui spectatores in rem, quam tractat, ita rapit, ut ipsi ei interesse videantur, et, quidquid agitur, toto animo sentiant, is poëtae comici vel tragici artem tenet. *maligne*, ooo, ut fas est, parum, parce.

v. 211. *inaniter*, angor, quo aliquis de re, ooo ad se ipsum pertinente, cruciatur, *inanis* est; sic mox *falsi terrores* de iis, quos magi intantando, vaticinando cett. in fraudem inducunt; hinc *portenta magorum* apud Cic. Nat. I. 43.

v. 214—218. *Verum age* cett. *Verum age*, O Auguste, his quoque poëtis (Horatius semet ipsum intelli-

git), qui legi, quam spectari malunt, breve tempus consecra, si bibliothecam in templo Palatini Apollinis novis libris augere, et poëtas, ut maiore studio carminibus scribendis vacent, favore tuo impellere et excitare vis.

v. 215. *fastidia*, reprehensiones, ut supra io versibus Satirae decimae Lib. pr. praefixis, et quidem v. 7. — *superbi*, arrogantioris.

v. 216. *Curam redde brevem*, Horatius Augustum, qui unice adhuc spectandis comoediis et tragoediis deditus fuisse videtur, monet, ut legendis poëtis *brevem curam reddat*, h. e. sicut olim, de integro breve tempus legendis carminibus dicet et destinet; similime supra Od. I. 49. 4. *Finitis animum reddere amoribus*, et Od. I. 16. 28. *animumque reddas*, de integro me ames; nisi placet haec explicatio, *reddere* iam insolentius pro: adhibere, impendere, tribuere, positum est. Pro *redde* unius Codicis auctoritate *Bentleius* intextum recepit *impende*; sed haec lectio manifesta est vocis *redde* interpretatio. Quis enim librariorum lectionem *impende* io *redde* mutasse fingere sibi potest animo?

v. 219. *Multa mala*, intellige ea,

(Vt vineta egomet caedam mea) cum tibi librum 220
 Sollicito damus, aut fesso; cum laedimur, unum
 Si quis amicorum est ausus reprêndere versum;
 Cum loca iam recitata revolvimus irrevocati;
 Cum lamentamur, non apparere labores
 Nostros et tenui deducta poëmata filo; 225
 Cum speramus, eo rem venturam, ut, simulatque
 Carmina rescieris, nos fingere, commodus ultro
 Arcessas, et egere vetes et scribere cogas.
 Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
 Aedituos habeat belli spectata domique 230
 Virtus, indigno non committenda poëtae.
 Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
 Choerilus, incultis qui versibus et male natis
 Retulit acceptos, regale nomisma, Philippos.

quae poëtae importune, inepte et praepostere faciunt, haec nunc enarrat.

v. 220, 221. *Vt vin. eg. caed. mea.* ut contra me ipsum disputem; nam qui sua ipsius vineta caedit, sibi mel ipsi nocet. *cum tibi libr. Sollic. d. a. fesso.* hinc Horatius supra Epist. I. 43. 4. tabellarium suum Vinium Asellam, signata volumina Augusto tradere iubet: *Si validus, si laetus erit, si denique poscet; Ne studio nostri peccos odiumque libellis Sedulus* importes opera vehemente minister.

v. 223. *revolvimus irrevocati;* non iussi, sed sponte iterum recitamus; *revocari* dicuntur actores, qui actas cum applausu partes denuo agere iubentur; idem valet de poëtis qui recitata carmina, quia placuerunt, iterum recitare iubentur.

v. 224, 225. *non apparere lab. N.* opera nostra non in lucem produci et celebrari, non iusto pretio aestimari; sic apparere infra v. 250. *ten. ded. p. filo.* carmina non sublimi, sed

lenius oratione composita; intelligere videtur Satiras et Epistolas suas.

v. 227. *commodus dicitur,* qui facit, quod nobis gratum et acceptum est; supra Od. IV. 8. 4. *Donarem pateras grataque commodus.*

v. 228. *et egere vetes,* qui poëtam egere vetat, ei dat et donat, unde vivat. *cogas,* Augusti fuit haec vis non ingrata poëtis.

v. 230. *Aedituos,* curatores, h. e. poëtas, qui res belli domique praecclare gestas carminibus celebrandas curant. *Aeditui* (*ὑποπότοι*) proprie sunt curatores et custodes aedis vel templi alicuius; suaviter igitur poëtae vocantur aeditui templi vel Apollinis, vel Musarum.

v. 232—234. *Gratus Alexandro* cett. Malus ille poëta, Choerilus, qui in Alexandri Magni, cui gratus erat, comitatu fuit (Cic. pro Arch. P. c. 40. *Quam multos scriptores rerum suarum Magnus ille Alexander secum habuisse dicitur*)? pro versibus rudi-

Sed veluti tractata notam labemque remittunt 235
 Atramenta, fere scriptores carmine foedo
 Splendida facta linunt. Idem rex ille, poema
 Qui tam ridiculum, tam care prodigus emit,
 Edicto vetuit, ne quis se praeter Apëllen
 Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera 240
 Fortis Alexandri vultum simulantia. Quod si
 Iudicium subtile videndis artibus illud
 Ad libros et ad haec Musarum dona vocares,

bus et sinistro Apolline, vel crassa Minerva factis Philippos, nummos aureos, regis Philippi imagine insignitos, accepit. *acceptum aliquid referre alicui rei est debere aliquid alicui rei; nos etwas einer sache verdanken. Choerilus verdankte die goldmünzen seinen schlechten versen.* — Si verum est, quod narrat Aeron. ad Epist. ad Pis. v. 357., Alexandrum M. Choerilo dixisse, se malle Therisiten esse Homeri, quam Choerili Achillem, profecto Alexander, oblati pro malis versibus Philippis, idem fecisse videtur, quod Sulla, qui, ut refert Cicero pro Archia c. 40. malo quidem poetæ praemium dari iussit hac conditione, *ne quid postea scriberet.*

v. 235. *tractata*, sc. manibus, usui alicui adhibita.

v. 236. *fere*, non raro, plerumque, ut supra Satir. I. 40. 45. Epist. I. 49. 5.

v. 237. *linunt*, polluunt, contaminant, obscurant. *Idem rex ille*, in *idem* latet admiratio, quomodo fieri potuerit, ut unus idemque rex, qui a nemine, nisi a perfectissimo pictore Apelle, Coe, et a nullo alio, nisi a praestantissimo statuaria, Lysippo, Sicyonio, aere effingi voluit, ineptos et ridiculos Choerili versus re-

gali munificentia ornaret. Mira autem arte Horatius hoc Alexandri exemplo viam sibi munit ad celebrandum Augustum, ut virum rectius de pretio bonis poetis statuendo iudicantem.

v. 240. *Alius Lysippo* (ἄλλος Λυσίππου), diversus a Lysippo, alius, quam Lysippus; sic supra Epist. I. 46. 40. *Neve putes alium sapiente bonoque beatum. duceret aera* *aes ducere* (ἑλάνναι) est aes fabrilis arte, tundendo et cudendo, ita tractare, ut proposita imago exprimitur; vid. *Broukhus.* ad Tibull. I. 3. 48.

v. 241. *simulantia*, adsimulantia, exprimentia, repraesentantia; sic supra Epist. I. 49. 43. *simulare Catonem* et infra Epist. ad Pis. v. 20. *simulare cupressum.*

v. 241—244. *Quod si cett.* *Sensus:* Quod si iudicium illud Alexandri, acutum sane et subtile, quod attinet ad inspicienda et diiudicanda artificum opera, transferres ad virorum doctorum scripta et poetarum carmina, iurares, iudicium illud in crasso aëre Boeotiorum prolatum esse, hoc est diceres, iudicium illud esse durissimum. Nam quale de poetis iudicium expectari potest ab eo, qui ineptos Choerili versus tam caro pretio emit! Quamquam mihi, ut iam monui, illa Alexandri liberalitas haud ab eius

Boeotûm in crasso iurares aëre natum.
 At neque dedecorant tua de se iudicia, atque 245
 Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
 Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtae;
 Nec magis expressi vultus per aeneas signa,
 Quam per vatis opus, mores animique virorum
 Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem 250
 Repentes per humum, quam res componere gestas,
 Terrarumque situs et flumina dicere et arces
 Montibus impositas et barbara regna, tuisque
 Auspiciis totum confecta duella per orbem,
 Claustraque custodem pacis cohibentia Ianum, 255

de Choerili versuum bonitate rependa videtur iudicio. Sed scite Horatius hoc Alexandri exemplum, ut eo magis Augusti de poetis extolleret iudicium, in rem suam detorsit.

v. 246. *Boeotûm in crasso aëre*; hinc Corn. Nep. Alcib. 11. omnes enim Boeotii magis firmitati corporis, quam ingenii acumini inserviunt.

v. 245—247. *At neque dedecorant* cett. At tu, Auguste, probe tenes, quid distent aera lupinis; tu enim non malos, sed delectos tibi poëtas optimos, Virgilium Variumque, gratia et muneribus tuis dignos iudicas, nec hi tuo de se iudicio sunt dedecori.

v. 246. *multa dantis cum laude*, haec verba duplici modo explicari possunt, aut: dum illi te, qui munera das, multa laude celebrant; aut: dum tu muneribus, quibus illos ornas, multam simul laudem addis, et sic dantis eleganter pro tua est positum. *tulerunt*, Vet. Schol. Crux. *acceperunt*, quia iam his singulis donaverat Augustus decies sententiis. — de Varro cf. supra ad Od. I. 6. 4.

v. 248—250. *Nec magis expressi*

cett., in eandem sententiam canit Horatius supra Od. IV. 8. 13—20. *Non ineisa notis marmora publicis* (*per quae spiritus et vita redit bonis Post mortem ducebis*), — *clarius indicant laudes, quam Calabrae Pierides*.

v. 250. *apparent*, in lucem producuntur, exsplendescunt; cf. supra v. 224.

v. 251. *sermones* — *per humum repentes*, humiles, tenues; intelligit Satyras et Epistolas; *res componere gestas*, carmine epico res gestas celebrare.

v. 252, 253. *Arces Montibus impositas*, ab Augusto scilicet ad fines imperii muniendos. *barbara regna*, victorias de regibus et populis barbaris.

v. 255. *Claustraque custod.* cett., de Iani templo, pacis tempore clauso, est locus classicus apud Liv. I. 19. De Deo Iano docte disputat Heyn. ad Virg. Aen. VII. Excurs. V. Horatius supra Od. IV. 15. 9. de Augusto: *et vacuum duellis Ianum Quirinum clausit*.

Et formidatam Parthis te principe Romam,
 Si, quantum cuperem, possem quoque; sed neque par-
 Carmen maiestas recipit tua, nec meus audet (vum
 Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
 Sedulitas autem, stulte, quem diligit, urget, 260
 Praecipue cum se numeris commendat et arte:
 Discit enim citius meminitque libentius illud,
 Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
 Nil moror officium, quod me gravat, ac neque ficto
 In peius vultu proponi cereus usquam, 265
 Nec prave factis decorari versibus opto:
 Ne rubeam pingui donatus munere, et una
 Cum scriptore meo capsula porrectus aperta

v. 256. *Et formid. Parth. te pr. Romam*, similiter in laudem Augusti Carmen Saec. v. 54. *Medus*, h. e. Parthus, manus potentes et Albanas secures timere dicitur.

v. 258. *recipit*, admittit, tradi tibi patitur?

v. 259. *recusent*, non possint, cui ferendae vires impares sint, ut supra v. 208. et infra in Epist. ad Pis. 39. et versate diu, quid ferre recusent, Quid valeant humeri.

v. 260—270. *Sedulitas autem*, cett. Sensus: Stultia autem est officiosa ista aedulitas (nos *zudringlichkeit*), qua quis ei, quem diligit (patrono suo), se obtrudit, praecipue cum se carminum componendorum arte commendat; patronus enim, quae sunt ridicula in eiusmodi carmine, citius (*discit*) arripit, et libentius in memoria tenet, quam ea, quae probat et laudat. (Iam Horatius Maeconatem vel alium patronum, cui molesta est ista carminibus se commendantium aedulitas, loquentem inducit): Apage aedulitatem istam, quae mihi molesta

est; uti ego non vultu depravato in cera effingi et proponi, ita nec prave factis versibus celebrari volo, ac donatus (pingui munere) carmine pingui Mierva facto, rem pudendam experiar, et in arca aperta porrectus una cum poeta meo deferar in vicum, ubi in tabernis (*bramläden*) venduntur thus et res odoriferae, et piper, et quidquid mercium chartis inutilibus involvitur.

v. 260. *stulte*, non ad diligit, sed ad urget referendum videtur; posui igitur post *stulte* distinctionem minorem.

v. 268. *porrectus*, non male vet. Schol.: «quasi mortuus in feretro», sed mihi in voce *porrectus* lepida imago latere videtur; laudatus a malo poeta una cum laudatore suo in aperta arca iacet *porrectus*, h. e. omnium conspectui, quantus quantus est, expositus; et hinc pro *operta*, quod in pluribus editt. exhibetur, rectius legitur *aperta*, ut est in plurimis Codd. apud *Peam*; res enim utiles et nul-

Deferar in vicum, vendentem thus et odores,
Et piper, et quidquid chartis amicitur ineptis. 270

EPISTOLA II

AD IULIUM FLORVM.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat: « Hic et
Candidus et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo,

lius fere momenti poni et portari
solent in capis apertis.

v. 270. *chart. inept.*, significanter
chartae dicuntur *ineptae*, quae, quia
ineptias suas iis mandavit malus
poëta, mercibus amicitur inserviunt.
Sunt igitur *chartae ineptae*, quod nos
vocamus: *maculatur*.

EPISTOLA II

AD IULIUM FLORVM.

Postquam poëta a reprehensione
Iulii Flori, quod nihil adhuc littera-
rum ad eum scripserit, se purgavit,
et causas, ex quibus, relicto plane
poëta studio, unice in posterum
philosophiae operam dare velit, ex-
ponit, praecepta, quae nos sapienter
et feliciter vivere doceant, adspersit
saluberrima. — Haec Epistola, in
qua egregie expressa est ratio, qua
ad se invicem scribere solent fami-
liarissimi, non sine summa voluptate
legi potest. Mirifice inprimis dele-
tat descriptio mangonis, servum,
quem venditurus est, mercatorum

more verbosius emtori commendan-
tis; tum narratio de milite quodam,
qui, cum noctu omni pecunia priva-
tus de integro sibi parasset, unde vi-
veret, nulla deinde adhortatione,
nullaque largissimorum praemiorum
promissione ad nova virtutis bellicae
edenda specimina se adduci passus
est.

v. 4. *Flore*, ad eundem *Iulium Flo-
rum*, qui tum in Tiberii Neronis co-
horte peregre aberat, scripta est Libri
Primi Epistola tertia, eandem, quam
haec, Horatii cum Floro familiari-
tatem aspirans.

v. 3. *teum sic agat*, tibi vernam
his verbis et hac commendatione
mercandum offerat.

v. 4. *Candidus*, non ad animum,
sed ad candidum corporis colorem
referendum, (nos *ein hübscher,
schöner kerk.*)

v. 5. *Fiet eritque tuus*, servus tuus
manibus tuis tradetur; audi formu-
lam mangonis, simillimam ei, qua
apud nos mercatores utuntur: *Für —
sollst du es haben, soll es dein seyn.*

Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
 Litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
 Cuilibet: argilla quidvis imitaberis uda;
 Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
 Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo 10
 Laudat venales, qui vult extrudere, merces;
 Res urget me nulla: meo sum pauper in aere.
 Nemo hoc magonum faceret tibi; non temere a me
 Quivis ferret idem; semel hic cessavit, et, ut fit,
 In scalis latuit metuens pudentis habenae. 15
 Des nummos, excepta nihil te si fuga laedit:
 Ille ferat pretium poenae securus, opinor.

v. 6. *Verna m. ad n. apt. her.*, refer aptus ad ministeriis; aptus ministeriis ad heri nutum obeundis.

v. 7. *Litterulis Graecis imbutus*, diminutivo *litterulis* expressit, quod in vernacula voce *etwas* exprimimus; *versteht etwas Griechisch*.

v. 8. *argilla quidv. imit. uda*, ex eo, tanquam ex argilla, quodcumque tibi placuerit, effinges. Comparatur puer cum *argilla*, ex qua figulus pro lubitu fingit vasculum. Onisit Hor. hic quoque, ut saepe alibi (vid. supra ad Epist. I. 2. 42.), particulam comparationis: *veluti, secuti*; sic apud nos in vernacula comparationibus simpliciter positus nihil frequentius.

v. 9. *canet indoctum, sed dulce bibenti*, non quidem, ut canunt artis canendi periti, ita tamen, ut cum voluptate eum cauentem audiant compotiores. Nam ad computationum hilaritatem alendam et sustentandam pertinebat etiam cantus.

v. 12. *Res urget me nulla cett.*, non difficultas, non aes alienum me cogit ad merces extrudendas; non quidem dives sum, sed, quod meum est, habeo.

v. 13, 14. *non tem. a me Qu. ferr. idem*, plane ad formulam, quam saepe audimus in nudinis: *Das thue ich nicht leicht einem andern, aber weil du es bist. cessavit*, rei elevandae causa pro «aufugit» cessare enim dicitur, qui, non faciens, quod facere debet, negligentiae tantum culpam sibi contrahit; cf. Epist. ad Pis. 357.

v. 15. *In scal. lat. m. p. h.* — Vet. Scholiastes, ei plures interpretes iungunt: *metuens habenae pendens in scalis latuit*; cf. Celeber. Jacobs ad Anthol. Gr. Vol. II. P. III. p. 472. equidem malim: *metuens pendens* (in quocumque demum loco) *habenae latuit* (se occultavit) in (sub) *scalis*; tenebricosus enim sub scalis locus opportunus est sese occultaturis. *Gessnerus* in hanc rem affert locum Ciceronis ex Orat. p. Mil. c. 15. de Clodio, qui *fugiens in scalarum tenebras se abdidit. habenae, scuticae, lori*. Ovid. Heroid. IX. 84. *scuticae tremefactus habenis*.

v. 17, 18. *Ille ferat pretium cett.*, iam sequitur apodosis; oratio enim cohaeret sic: Si quis tibi vendat puerum, et, si qua ei adherent vitia,

Prudens emisti vitiosum: dicta tibi est lex;
 Insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua? 10
 Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
 Talibus officiis prope mancum: ne mea saevus
 Iurgares, ad te quod epistola nulla veniret.
 Quid tum profeci, mecum facientia iura
 Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod 25
 Expectata tibi non mittam carmina mendax.
 Luculli miles collecta viatica multis
 Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem

et te haud celet; equidem, te ei de emtionis pretium haud litem intendere posse, existimo, nam tu sciens volensque emisti puerum vitiosum. Num tu nihilominus mangonem in ius vocabis? Par ratio est mihi tecum; ego tibi proficiscenti aperte dixi, me esse lentum epistolarum scriptorem; et tu nihilominus mecum de eo, quod tibi non scripsi, expostulas? *poenae securus*, omnis curae de commissae fraudis poena expers: nos *ohne alle besorgnis einer verantwortlichkeit wegen dieses verkaufs*. dicta tibi est lex, proposita tibi est emtionis conditio, fugae scilicet, quam venalis tentaverat indicium.

v. 19. *lite moraris iniqua?* Breviter et eleganter pro: nihilominus praeter ius et acquitatem litem de solvenda pecunia movendo et sic moras ne-ctendo eum vexas eique facessis negotium?

v. 21. *Talibus off. pr. mancum*, dixi, me esse hominem manibus quasi ad obeunda talia officia (ad scribendas litteras) destitutum; observabatur fortasse Horatio locus Plauti in *Merca*. III. 4. 45. *ad mandata claudus, caecus, mutus, mancus, debilis*. — ne mea ceti, iunge: ne saevus iurgares, quod nulla mea epistola ad te

veniret. *saevus*, ira saeviens, h. e. nimium irascens.

v. 22. *ad te quod ep. n. veniret*, quod nullam a me acciperes epistolam; epistolae, quae accipiuntur, saepius, praecipue apud Ovidium, *venire* dicuntur. Pro *veniret* in quibusdam Edd. velt. legitur *rediret*, quod descendit *Gessnerus*, ut sit: «quod nihil ad missam a te epistolam responderem;» sed primum epistolae, a Floro ad Horatium missae, ad quam hic non responderit, nulla facta est mentio; deinde ea tantum epistola dici potest *redire*, quae in locum, unde missa est, redit.

v. 23, 24. *Quid tum — si tam. attentas?* quid mihi profuit libera pigritiae meae in scribendis litteris professio, si nihilominus de iis, quae tecum depactus sum, me impugnas? — *super hoc*, praeter hoc, insuper.

v. 25. *mendax*; significantius pro ego.

v. 26, 27. *viatica*, bona, quibus sustentatus reliquae vitae spatium decurreret; *collecta*, tam ex acceptis stipendiis, quam ex praeda facta. *multis Aerumnis*, quae militi in bello exantlaudae sunt. *ad assem*, omnia ac singula; uti omnes ad unum de omnibus ac singulis.

Perdiderat; post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
 Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
 Praesidium regale loco deiecit, ut aiunt, 30
 Summe munito et multarum divite rerum,
 Clarus ob id factum donis ornatur honestis;
 Accipit et bis dena super sestertia nummum.
 Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
 Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem 35
 Verbis, quae timido quoque possent addere mentem:
 « I, bone, quo virtus tua te vocat; I pede fausto,
 Grandia laturus meritorum praemia! Quid stas? »
 Post haec ille catus, quantumvis rusticus: « Ibit,
 Ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit » inquit. 40

v. 28. *post hoc*, post perdita viatica. *vehem. lupus* (ὡς λύκος), velut lupus, vehementiore ira percitus; *canis vehemens* apud Phaedr. II. 3. 4. de ommissa comparationis particula vid. supra ad v. 8.

v. 29. *ieiunis dentibus acer*, iam dentibus tribuitur, quod proprie pertinet ad stomachum; apponit autem haec ad lupum *vehementem*, quem fames inprimis acrem atque vehementem reddit.

v. 30. *regale*, regis Mithridatis; — loco, e loco munito, quem defendere debebat praesidium. *deiecit*, depulit; *deicere* est verbum rei militaris; *propugnaculum deicere* apud Cic. Ver. III. 46. Liv. IV. 53. *deiectis, qui in praesidio erant*; plura exempla dedit Drakenb. ad Liv. 22. 24. § 7.

v. 31. *Summe*, summopere, summa cura; locum illum *Tigranocertam* fuisse, e Dione probatum ivit Cruquius. *mult. div. rer.*, abundante multarum rerum copia.

v. 32. *donis honestis*, honorificis,

splendidis; ad ea refer coronas militares, obsidiales, vallares, civicas cett.

v. 33. *super*, insuper, praeterea.

v. 34. *praetor*, dux exercitus, unde ducis tabernaculum dicebatur *praetorium*; vid. Perizon. *Diss. de Praetorio* p. 8.

v. 36. *timido quoque*, vel timido.

v. 39. *catus*, acutus, et emunctae naris homo.

v. 40. *quā zonam perdidit*, ut ego olim, cum zonam perdidissem, ad nova viatica colligenda ibam; at nunc, cum habeam, unde vivam, labores et pericula de integro subire nolo. Hoc militis Luculli exemplum imitari voluit Horatius. Quemadmodum enim catus ille Luculli miles, cum de integro comparasset sibi, unde vitam sustentaret, non amplius militiae plenum periculosae aleae opus tractare, ita Horatius, cum curam de vitae necessariis deponere posset, non amplius versibus scribendis operam dare vult.

Romae nutriri mihi contigit, atque doceri,
 Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
 Adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
 Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
 Atque inter silvas Academi quaerere verum. 45
 Dura sed emovere loco me tempora grato,
 Civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
 Caesaris Augusti non responsura lacertis.

v. 41 seqq. Iam Horatius disciplinae rationem, qua educatus et institutus vir doctus et poeta evaserit, breviter enarrat. Comparandus est hic locus cum Satira sexta Libri primi, ubi Hor. inde a v. 74. summam curam, quam pater in se educando atque erudiendo posuerit, pio gratoque pectore commemorat atque extollit. — *Romae nutriri mihi contigit*, supra l. I. v. 76. *Sed puerum est ausus (pater) Romanum portare docendum Artes, quas doceat quivis eques atque senator Semet prognatos. atque doceri, Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles*, pro vulgari: atque lectione Homeri imbuti; nam per Achilles iram (Μῆνιν — Πηλεΐδῳ Ἀχιλλεύς) Iliadis argumentum designatur. *bonae Athenae*, percipe vim, qua Horatius urbem celebratissimam, cui animi cultum in philosophiae studio debebat, mollissimo gratissimoque animi sensu simpliciter et per ἀτότητα bonam vocat. *artis*, intellige philosophiam, cuius ars sive scientia in distinguendo vero a falso versatur, quod duobus versibus sequentibus exprimitur: *Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum*; non enim Horatius per *curvum* et *rectum* geometriam, cuius elementa sine dubio iam Romae imbiberat; respexisse, sed translate a geometria, quod ad virtutis prae-

cepta recte fit, *rectum* (ὀρθόν), quod a virtutis praeceptis recedit, *curvum* dixisse videtur. Qui virtutem sequuntur, *recta*, qui virtutem deserunt, *curva* via incedunt.

v. 45. *inter silvas Academi* *Academia* enim, (dicta ita ab heroe quodam *Academio*, ut tradit Laërt. III. 7.) sive *Gymnasium*, in quo scholas habuit Plato, fuit in ameno nemore urbi vicino.

v. 46. *Dura sed cetti*. Sed infausta tempora me (*locum gratum*) Athenas, ubi suaviter delitesceram, relinquere coegerunt; in verbo *emovere* exprimitur vis, qua quis e loco aliquo in alium depellitur; Liv. VI. 38. *tum percitus ira Camillus lictores, qui de medio plebem emoverent, misit*. Frequens huius verbi usus apud Livium; exempla collegit Drakenb. ad Lib. XLII. 49. § 6.

v. 47—49. *Civilisque rudem cetti*, et (*civilis aestus*) civium furor et impetus (*rudem belli*) me, artis bellicae adhuc imperitum, (*tulit*) abstulit et protrudit in arma, (*non responsura*) non paria futura Caesaris Augusti (*lacertis*) robori et viribus. *aestus*, maris tumultus et fervor saepius ad animi fervorem et tumultum, et proinde ad furorem quoque, quo bella civilia moveri dicuntur, transfertur. *in arma*, a Bruto et Cassio

Vnde simul primum me dimisere Philippi,
 Decisis humilem pennis, inopemque paterni
 Et laris et fundi, paupertas impulit audax,
 Vt versus facerem. Sed, quod non desit, habentem,
 Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
 Ni melius dormire putem, quam scribere versus?

contra Antonium et Octavianum capta; delatum autem est Horatio munus tribuni; vid. supra Sat. I. 6. 48. Quod mihi pareret legio Romana tribuno. — *respondura*, qui alicui rei par est, vel resistere potest, ei respondere vel respondere dicitur; vid. supra ad Sat. II. 7. 85. Cic. in Catil. II. 41. Iam vero urbes provinciarum et municipiorum respondebant Catilinae tumulis sive ventribus. Vnde, a qua quidem militia; simul primum, simulac; — me dimisere Philippi, cum Horatius post suam ad Philippos pugnam in celeri fuga quiescivisset salutem (supra Od. II. 7. 40. Tecum Philippos et celerem fugam sensi, relicta non bene parvula), lepide iam Philippos se dimisisse ait.

v. 50. Decisis humilem pennis — qui ex loco altiore delectus est in humiliorem, vel ex sorte laetiore depressus est ad tristiore, ei proverbiali locutione, in vernacula quoque apud nos usitata, pennae vel alae decissae esse dicuntur; humilis, accommodata ad ram, qui, decisis pennis, non amplius ex humo in altum volare, h. e. ad paupertatem redactus non amplius se extollere et laute vivere potest.

v. 51. paupertas audax, pauperes enim ad famem pellendam tentant audenterque omnia. In hanc fere sententiam Persius in Prologo v. 87 seqq. Quis expedit puitaco suum Xaipa, Picaeque docuit verba nostra

conari? Magister artis, ingenioque largitor, Venter, negatas artifex sequi voces. Ceterum Horatius paupertatis, qua ad versus scribendos se adactum esse simulat, professione poetas famelicos notare et deridere voluisse videtur.

v. 52—54. Sed, quod non desit, cett. hunc locum, qui plures interpretes misere torsit, ita interpretor: Sed nunc me possidentem (quod non desit) quantum satis sit, nisi in hac rerum mearum conditione (dormire, vid. Stantzi. ad Aeschyl. Agam. 345.) quieti indulgere, quam versus scribere malim, quae tandem unquam cicutae ab insania poetica me satis purgare poterunt? brevius: sed cum nunc haecam, quantum opus est (satis enim superque, ut supra Epod. I. 34. ait, ditaverat eum Maecenatis benignitas), nisi vitam otiosam et inertem et poetarum studio praeferam, nunquam ab insania poetica curari poterō. Quae — cicutae) cicuta est herba caule laevi et hinc cubitis nonnunquam altiore, nos schierling, cui inest vis frigoris, quo calor sanguinis, h. e. poetarum fervor, aestus, furor, extinguitur; hinc Persius Sat. V. 144. Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis (hinc tumor, insania, μολιχχολία) Intumuit, quam non extinxerit urna cicutae. Cicuta, largiore haustu sumita, est v-nenum, ut Socratis morte satis constat. expurgare, liberare ca-

Singula de nobis anni praedantur euntes; 55
 Eripuere iocos, Venerem, convivia, ludum;
 Tendunt extorquere poemata. Quid faciam vis?
 Denique non omnes eadem mirantur amantque:
 Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis;
 Ille Bioneis sermonibus et sale nigro. 60
 Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
 Poscentes vario multum diversa palato.
 Quid dem? quid non dem? Renuis tu, quod iubet alter;
 Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
 Praeter caetera me Romaene poemata censes 65

lore, cicutae frigore in pectore extincto.

v. 55 seqq. Postquam Horatius Floro suo, qui frustra adhuc promissa ab eo carmina exspectaverat, sc. cum sibi nunc suppetat, unde vivat, omne carminum scribendorum abiecit, studium significavit (quamquam Horatius, dum, se carmina in posterum scribere velle, negat, hoc ipsum carmen scripsit), nunc alias subnectit causas, ex quibus potius apud se nunc frigeat; primum quidem, quod cum aetate mutetur animus; non placent enim aetate proveciore, quae puerili et invenili placere; deinde, quod pro diversis hominum ingeniis non cuique probentur poetarum diversi generis carmina; alius hoc, alius illo carminum genere delectatur; tum, quod sibi in urbe viventi tot curae et negotia per caput et circa latus saliant, tantusque in platea sit strepitus atque tumultus, ut libero animo carminibus scribendis vacare non possit.

v. 55. *Singula*, unum post alterum. — *nobis anni praed.* euntes; hinc supra Epist. I. 4. 4. *Non aetas eadem, non mens.* Od. IV. 4. 3. *Non sum, qualis*

eram bonae sub regno Cynarum. Virg. Ecl. IX. 54. *Omnia fort. aufert) aetas,* Platon. Epigram. XIX. Anthol. Graec. T. I. p. 106. ed. Iacobi. *Αἶών πάντα φέρει.* euntes, sine mora transeuntes; Tibull. l. 4. 28. *Non stat remeatque dies.*

v. 57. *Tendunt ext. poem.*, poemata scribendi facultatibus me privatum eunt. *Quid faciam vis?* Quid me suscipere, vel quale carminum genus me tractare iubes? hinc v. 63. *Quid dem, quid non dem?*

v. 59. *Carmine*, Lyrico vel Epico.

v. 60. *Bioneis sermonibus*, intellige satiras acerbissimas, quas scripsisse dicitur *Bion Borysthenes*, philosophus Cyrenaicus, vid. Laërt. IV. 46—58. — *nigro*, refer ad Satirae, qua quis perfricatur, acerbiteratem; eodem sensu Archilochi versus supra Epist. I. 49. 3. dicuntur *atri*.

v. 64. *Tres mihi convivae* cett. Illi quidem, qui diversis carminum generibus delectantur, prope mihi dissentire videntur, veluti tres convivae cett. — de omisa particula comparisonis vid. supra ad v. 8.

v. 64. *invisum*, inincundi saporis.

v. 65. *Praeter caetera*, praeter ceteris

Scribere posse, inter tot curas totque labores?
 Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
 Omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
 Hic extremo in Aventino, visendus uterque;
 Intervalla vides humane commoda. — Verum 70
 Purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstat. —
 Festinat calidus mulis gerulisque redemptor;
 Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
 Tristia robustis luctantur funera plaustris;

aliis, ante omnia, praecipue; sic
inter cuncta, supra Epist. I. 48. 96.

v. 68—70. *Hic sponsum vocat cell*,
 alius me vocal, ul, relictis rebus
 omnibus, pro eo sponsum (*spondet*,
 qui vadimonium suscipit), alius,
 ut scripta, quae recitaturus es, au-
 ditum veniam.

v. 68. *cubat*, aegrotat; vid. supra
 ad Sat. I. 9. 48.

v. 70, 71. *Interv. vides humane commoda*. haec verba, quae multum negotii facessiverunt interpretibus, explicanda videntur sic: vides intervalla commoda videlicet humanis viribus! s contrarium igitur per ironiam intelligendum est; Horatius enim sine dubio exprimere voluit hoc: vides intervalla, molesta sane et incommoda hominal viam inter collē Quirinum et Aventinū emittenti; *humane*, pot' ironiatu; *Vossius* vertit: *von hübscher gemächlichkeit*. Restat tamen in voce *humane* aliquid insolentiae, quam vix tribuit Horatio. Dixit ille v. 65. *me Romaene pocinae censes scribere posse, inter tot curas totque labores?* In mentem igitur mihi veniebat, Horatium fortasse scripsisse: *Intervalla vides Romano (Romae viventi) incommoda*; vel cum interrogatione: *Intervalla vides Romano commoda?* videsne intervalla Ro-

mae viventi commoda? *Verum Purae sunt plateae* cell., iam vel Forum, vel quemcumque alium respondentem inducit: Verum via in plateis libere patet, ul neutiquam praeter-euntium meditationes interrumpantur: *plateae purae*, purgatae vel liberae ab iis, quae viam praeter-euntibus intersepunt; *purus et patens campus*. Liv. XXIV. 44.

v. 72. Non sunt liberae, Horatius, respondet, ab impedimentis: *Festinat calidus cell.*, *calidus redemptor*, maniceps (*ἱπυδαρχος*), qui fervido studio insistit laboribus aedificii, quod certo pretio construendum conduxit; supra Od. III. 4. 35. *haec frequens Caementa demittit redemptor cum famulis cell.* — *mul. ger.*, pro: cum mulis et gerulis. *geruli* sunt famuli vel baiuli, qui necessaria ad aedificandum comportant.

v. 73. *ingens machina*, eiusmodi machina (trochlea), qua lapides, trahes et alia pondera torquendo in altum tollebantur, instructa fuisse videtur rola, ul colligas ex loco Horatii supra Od. III. 40. 40. *Ne currente rota funis est retro.*

v. 74. *Tristia robustis cell.*, pompa funerum, cum in plaustrā viam intercludentia incidit, e via cedendo et declinando cum illis luctatur. —

Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus : 78
 I nunc, et versus tecum meditare canoros.
 Scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes,
 Rite cliens Bacchi, somno gaudentis et umbra :
 Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
 Vis canere et contracta sequi vestigia vatum? 80
 Ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas,
 Et studiis annos septem dedit, insenuitque
 Libris et curis, statua taciturnius exit

robusta, grandiora, firmiora, nos lastwagen.

v. 75. *Hac rabiosa fugit canis*, pro fugit Codicum quorundam auctoritate *Fea* in textum recepit *furit*, quod canis rabie correptus non *fugiat*, sed *furat*; sed vix sermo iam esse potest de cane *rabioso* proprie sic dicto, cuius pestifero morsui raro tantum in via et plateis expositi sunt homines; imo Horatius per *canem rabiosum* non alium, nisi acrem et mordacem, qui cum latratu in praetereuntes ruit, et ab iisdem fuste repulsus refugit, designasse videtur. Sic leones irati infra 393. dicuntur *rabidi*. Quemadmodum autem *rabies* saepius translate de vehementiore ira, impetu, furore cett. (de mordacissima dicacitate infra in Epist. ad Pis. 79. *Archilochum proprio rabies armavit iambo*), ita quoque *rabiosus* de eo, quem vehementior ira in furorem agit, dicitur; *rabiosa fortitudo* apud Cic. in Quaes. Tusc. IV. 22. *rabiosa iurgia* apud Senec. in Herc. Fur. v. 472.

v. 76—78. *I nunc*, cf. supra ad Epist. I. 6. 17. *canoros*, suaviter sonantes, suavi cantu demulcentes; sic *cycnus* supra Od. II. 20. 15. *alex canorus*. Od. I. 42. 41. *fides canorae*. — *Rite cliens Bacchi*, solemniter inter Bacchi assecras receptus.

v. 80. *contracta sequi vestigia vatum?* varias mirasque lectiones, pro male intellecta lectione *contracta* inventas prolatasque, commemorare nihil attinet; bene enim se habet lectio *contracta*, eleganter poetæ mentem exprimens. Vestigia scilicet poetarum, qui, ut modo dictum est, urbis strepitum fugientes, in nemoribus et locis umbrosis, ubi carmina meditentur, sese abscondere solent, in sola, remota et angusta loca contrahuntur. (Ovid. Trist. I. 4. 41. *Carmina secessum scribentis et otia quaerunt*. Propert. III. 4. 14. *Non datur ad Musas currere lata via*.) Verba igitur et *contracta sequi vestigia vatum*, explico: et facere, quod poetæ in loca sola et arcta contracti faciunt. Vsum vocis *contractus* egregie illustrat alius locus Horatii supra Epist. I. 7. 42. *Ad mare descendet, et sibi parcat, Contractusque leget*.

v. 81. *vacuas*, opportunas otio bene et recte frui cupientibus. Sic supra Epist. I. 7. 45. *Tiber vacuum*, ubi vid. not.

v. 82, 83. *insenuitque Libris et curis*, eleganter pro: et tempus consumsit vel aetatem transegit in legendis libris et meditationibus. Similiter supra Epist. I. 7. 85. *Immo ritur studiis et amore senescit habendi*,

Plerumque, et risu populum quatit; hic ego rerum
 Fluctibus in mediis et tempestatibus urbis 85
 Verba lyrae motura sonum connectere digner?
 Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
 Alterius sermone meros audiret honores,
 Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
 Qui minus argutos vexat furor iste poëtas? 90
 Carmina compono, hic elegos, mirabile visu
 Caelatumque novem Musis opus! Adspice primum,

— exit, sit, evadit, efficitur, de formis, quas effinguntur; infra Epist. ad Pis. 22. *currente rota cur uroens exit?* non enim *exire* iam est *ausgehen*, ut vertit *Vossius*.

v. 84, 85. *et risu populum quatit*, fortius pro vulgari: populo est risui et ludibrio. *rerum Fluct. in med. et temp. urb.*; in medio rerum, fluctuum instar se invicem trudentium, impetu et urbis tumultu; *fluctus et undae* de rebus, quae animum perturbant, et huc illuc impellunt; supra Epist. I. 4. 164. *et mensor civibus undis*.

v. 86. *Verba lyrae mot. non. connectere*, similiter supra Od. IV. 9. 4. *Verba loqui chordis socianda*, et Od. II. 12. 4. *Verba aptare citharae modis. digner?* ut rem tractatu digne habeam?

v. 87—90. *Frater erat Romae cett.* Subito Horatius, ut solet, sine orationis vinculo aliquo transit ad aliud, quod se a versibus componendis avertat atque reprimat, ad vanam scilicet illam laudem, qua alter alterum certatim ornare et extollere studeat. Erant, ait, Romae duo viri, alter iurisconsultus, alter rhetor; iurisconsultus rhetorem Graccho, rhetor iurisconsultum Mucio aequiparabat; idem fit spud poëtas. *frater*, eo

sensu, quo apud nos quoque vocatur intimae amicitiae vinculo cum aliquo coniunctus; cf. supra ad Epist. I. 10.

4. De laude, quam Cicero Tiberio Graccho, ut insigni oratori, tribuit, vid. Brut. c. 27. Q. Mucius Scaevola celebre inter iurisconsultos fuit nomen; de *Iuris Prud. Muciana* singularem libellum scripsit *Baldwinus*.

v. 90—92. *Qui minus cett.* Nonne pariter poëtas agitat furor iste, quo alter alterum ad caelum usque tollit laudibus? Si ego carmen lyricum compono (Horatius, ut eo liberius rideat insanam malorum poëtarum vacuitatem, enosulto et scite se ipsum talem fingit, et eorum gregi se immiscet), alter Elegiam, tum alter in alterius laudem exclamat: En admirabile, ab ipsis novem Musis afflabre exsculptum opus! *argutos*, canoros, ut *olor argutus* apud Virgilium Eclog. IX. 36. opiuantur certe eiusmodi poëtae, se suaviter caerre; nam (v. 107.) *Gaudent scribentes et se venerantur, et ultro, Si taceas, laudant, quidquid scribere, beati*.

v. 92—96. *Caelatum opus*, caelo vel torno exsculptum (*ἔργον γλυπτὸν καὶ τορνέον*); simili imagine infra in Epist. ad Pis. v. 442. versus summa cura expoliti dicuntur *tornati*. *Adspice primum, Quanto cum fastu cett.*

Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
Spectemus vacuum Romanis vatibus aedem!
Mox etiam, si forte vacas, sequere, et procul audi,
Quid ferat, et quare sibi nectat uterque coronam. ⁹⁶
Caedimur, et totidem plagis consumimus hostem
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius: ille meo quis?
Quis nisi Callimachus? si plus adposcere visus, ¹⁰⁰
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo, et supplex populi suffragia capto:

Iam sequitur faceta descriptio superbi incessus, quoniam vani isti poetae ad carmina tam recitanda, quam audienda in templum Apollinis Palatini se ferant. *quanto molimine*, egregie *molimine* designat ridiculum studium, quo quis vel gressu ad certam mensuram directo, vel alto supercilio, vel quocumque alio corporis habitu dignitatis et gravitatis speciem affectat et induit.

v. 94. *vacuum Rom. vatibus*, patenter poetae Romanis; de Apollinis templo, ubi poetae carmina sua recitabant, vid. supra ad Sat. I. 10. 38.

v. 95. *sequere*, sc. nos in templum.

v. 96. *ferat*, proferat, recitet.

v. 97. *Caedimur, et totidem cett.*, proverbiali locutione pro ictus ictum sequitur, nos *schlag auf schlag*, par pari referimus, qui nos laude cumulat, eundem vicissim laude cumulamus.

v. 98—101. *Lento Samnites cett.*, certamus et pugnamus, veluti gladiatores Samnites ad prima lumina; pugna enim illa non est fervida, sed lenta; si alter me, ut poetam lyricum, Alcaeae cognomine ornat,

ego illum, ut poetam elegiacum. Callimachi, et si id non satis est, Mimnermi, quod aptat, cognomine ornatur. *Samnites* fuerunt genus quoddam gladiatorum, ab artuatura Samnitica (de qua vid. Liv. IX. 40.) ita dictorum, qui inter convivium ad prima lumina (tempore vespertino, quo prima lumina accenduntur, cf. supra Sat. II. 7. 33.) convivas non pugna cruenta, sed *lenta* (in longum producta) delectare solebant; de omnia particula comparationis sicut, vid. supra ad v. 8.

v. 99. *Discedo Alcaeus*, de Alcaeae vid. supra ad Od. I. 32. 5. *puncto*, suffragium, h. e. sententia; lata in comitiis a singulis suffragia notabantur in tabulis *puncto*, unde *punctum* pro suffragio; notissimus ille versus Horatii in Epist. ad Pis. v. 343. *Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci*.

v. 101. *Fit Munn.*, de Mimnermo vid. supra ad Epist. I. 6. 65. *optivo*, quod sibi dari optaverit.

v. 102. *Multa fero*, debebat enim Horatius enalis poetis, ne eos irritaret, *patientes* aures praebere carmina sua recitantibus.

Idem, finitis studiis, et mente recepta,
 Obtorem patulas impune legentibus aures. 105
 Ridentur, mala qui componunt carmina: verum
 Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
 Si taceas, laudant, quicquid scripsere, beati.
 At qui legitimum cupiet fecisse poema,
 Cum tabulis animum censoris sumet honesti; 110
 Audebit, quaecunque parum splendoris habebunt,
 Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
 Verba movere loco, quamvis invita recedant,

v. 104, 105. *Idem, finitis cett.* At nunc ego, carminum scribendorum studio deposito, et furore poetico ex mente excusso, aures (*patulas*) meas carmina praelegentibus (*obtorem*) obturare ausim (*darf ich es wol wagen, meine ohren zu verstopfen*), quia id nunc fieri potest *impune*, adversarius nihil amplius, quod dente maligno carpant, habentibus.

v. 106 seqq. Iam sequitur locus praestantissimus, quem non scriptores tantum, qui ea, quae scribunt, ad rectam normam exigere volunt, sed etiam tirones, qui in iis, quae in scholis scribunt et elaborant, recte et prudenter versari cupiunt, ante oculos habere, imo ediscere debent. Postquam scilicet Horatius breviter, sed vivis coloribus malorum scriptorum *παλαστήριον* adumbravit, futuris scriptoribus vel poetis tanquam in tabula proponit leges, quibus salubriores et sapientiores vix cogitari possunt.

v. 106. *Ridentur, mala qui cett.* Ridentur quidem mali poetae, sed id non curant, imo mirifice sibi placent scribentes, cett.

v. 108. *quicquid scripsere, beati*, quicquid beato quasi et dulci animi sensu scripserunt. Obversata Horatio

in hoc loco videtur descriptio Suffeni apud Cat. XXII. 14 seqq. *Idem inficetis est inficetior rure, simul poemata utigit; neque idem unquam Aeque est beatus, ac poema cum scribit: Tum gaudet in se, tamque se ipse miratur.*

v. 109. *legitimum*, ad leges, quas in seqq. dedit, compositum, bonum.

v. 110. *Cum tabulis cett.*, bonus scriptor tabulas ceratas, in quibus scribat, eo animo sumet, quo severus et honestus censor sumit tabulas censorias; quemadmodum enim bonus censor notanda in tabulis censoriis notabit, ita bonus scriptor corrigenda in tabulis ceratis corriget.

v. 111. *Audebit*, non dubitabit. — *parum splendoris hab.*, parum elegantiae habebunt; refer hanc locutionem ad censorem, qui Equiti Romano, *parum splendoris habenti* (splendori, qui Equiti ob eius divitias tribnebatur, non respondenti), *equum adlinebat*.

v. 112. *Et sine pondere erunt*, supra Sat. I. 10. 54. *Versus gravitate minores. et honore indigna ferentur*, et parum apta et concinna iudicabuntur.

v. 113. *movere loco*, elicere, delere, accommodare ad censorem, qui *honore indignos e senatu movebat* vel eiciebat.

Et versentur adhuc intra penetralia Vestae.
 Obscurata diu populo bonus eruet, atque 115
 Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
 Quae, priscis memorata Catonibus atque Cethegis,
 Nunc situs informis premit et deserta vetustas:
 Adciscet nova, quae genitor produxerit usus.
 Vehemens et liquidus puroque simillimus amni 120
 Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua.
 Luxuriantia compescet, nimis aspera sano
 Levabit cultu, virtute carentia tollet:
 Ludentis speciem dabit, et torquebitur, ut qui
 Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur. 125

v. 114. *Et vers.* adhuc int. penet. Vestae, et adhuc, tanquam in Vestae sacrarin, quod erat in aedium penetralibus, intacta et inviolabilia lateant, h. e. et adhuc intacta in scriptoris scrinio servantur.

v. 115—118. *Obscurata diu cell.*, iunge: Bonus (poëta vel scriptor) speciosa (splendida, rerum speciem luculenter exprimentia) rerum vocabula, quae, priscis Catonibus atque Cethegis memorata (usurpata), informis situs et deserta vetustas nunc premit, populo, cui illo diu obscurata sunt, eruet atque in lucem proferet.

v. 117. *Prisc. Cat.* M. Cato Censorius (nat. V. C. 519. mort. 603.) dicitur priscus, quia priscorum morum fuit observantissimus; vid. supra Od. III. 21. 11. *prisci Catonis virtus.* — *Cetheg.* Cethegus consul fuit V. C. 548. Cic. de Senect. 44. *M. vero Cethegum, quem recte Suetonii medullam dixit Ennius, quantum studio exerceri in dicendo videbamus etiam senem?* conf. eundem Brut. 45.

v. 119. *quae gen. prod. usus*, quae usus et progenuerit et publicaverit. Infra in Epist. ad Pis. 71, 72. *Quae*

nunc sunt in honore vocabula, si volet usus, Quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.

v. 120, 121. Idem bonus poëta dicitur vehemens, largiter fluens fervensque; accommodata ad amnem, qui est vehemens, cum largiter fluit. — *Vehemens*, duabus syllabis pronuciandum. *liquidus*, non lutulentus, ut Lucilius Sat. I. 4. 41.

v. 121. *Fundet opes*, per opes intellige verborum sententiarumque copiam atque uberlatem; infra in Epist. ad Pis. 307. nil scribens ipse, docebo, Vnde parentur opes; quid alat formetque poetam.

v. 122. *Luxuriantia compescet*, quae in nimiam abundantiam excreverunt, recidet ut abundantes ramos in arboribus luxuriantibus.

v. 123. *Levabit*, levigabit et expoliet, ut artifices et statuarii asperam materiem. *culto sano*, prudente, apto, scito. *virtute carentia*, inelegantia, invenusta, tollet, delebit; vid. ad Sat. I. 4. 44.

v. 124, 125. *Ludent spec.* dabit, cell. poëta lascivius exultantis speciem habebit, et circumagetur, sicut is

Prætulêrim scriptor delirus inersquê videri,
 Dum mea delectent mala me, vel deniquê fallant,
 Quam sapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
 Qui se credebat miros audire tragœdos,
 In vacuo laetus sessor plausorque theatro;
 Caetera qui vitæ servaret munia recto
 Møre; bonus sanè vicinus, amabilis hospes,
 Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
 Et signo laeso non insanire lagenæ;

130

qui Satyrum vel Cyclopa saltat. — moveri iam est: saltare, ut infra in Epist. ad Pis. 232. *Vt festis matrona moveri* (saltando circumagi, saltare) *iussa diebus*. Supra Sat. I. 5. 63. *Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat*; ubi vid. not. Virgil. Eclog. V. 73. *Saltantes Satyros imitabitur Alphesibocus*. Videtur autem saltatio, quæ vocabatur *Satyrus* et *Cyclops*, tam pedum iactatione, quam membrorum agitatione et mobilitate fuisse concitatio et petulantior. Postea igitur hac saltationis imagine expressit fere hoc: Quemadmodum is, qui Satyrum vel Cyclopa saltat, corporis membra modo huc, modo illuc iactat et agit, ita is, qui versus pangit, verba modo illuc transponere, floctere, variare, promovere et removere debet.

v. 126—140. Iam stultus quidam et ineptus scriptor, se nihil curare, qualis habeatur, modo stultitia sua delectetur, respondet, et in hanc rem exemplum Argivi cuiusdam hominis affert. Ille enim, cum ab insanis, qua laeto animo in vacuo theatro sedere, et opinans se egregios tragœdos audire, plaudere solebat, cognatorum cura relictus rediisset ad sese, pessimo consilio gratissimum

mentis errorem sibi dentum esse, questus esse dicitur.

v. 126. *Prætulêrim*, malim, ut v. 184. *præferat*, malit. *iners*, ineptus.

v. 127. *mea mala*, ea, in quibus ego deliro; *vel deniquê fallant*, vel ad summum me ludant et decipiant (*täuschen*).

v. 128. *ringi*, acerbius in vitia hominum invehi, satiras scribere; *ringi* proprie de canibus, qui, cum irascuntur et impetum minantur, rictu diducto dentes nudant; nos *die zähne fletschen*, *knurren*. *Fuit haud ignobilis Argis*, uide hauserit hanc narratiunculam Horatius non constat. Fortasse rem, quæ circumferebatur, pro lubitu transtulit ad civem Argivum;

idem enim de cive Abydeno refert Aristoteles de *Mirabilibus*. De aliis eiusmodi insanis exemplis vid. *Lambin.* et *Gess.*

v. 131. *servaret*, observaret, exsequeretur; de verbo *servare* pro observare vid. *N. Heins.* ad Sil. Ital. III. 380. hinc apud Virg. Aen. II. 427. *servantissimus æqui*.

v. 134. *Et signo laeso* cett., nec furtivos vini haustus ex laeso lagenæ sigillo animadvertens furere et insanire in servos, sed iis, ut modo dictum est, ignoscere.

Posset qui rupem et puteum vitare patentem. 435
 Illic ubi cognatorum opibus curisque reffectus
 Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
 Et redit ad sese: « Pol, me occidistis, amici,
 Non servastis, ait, cui sic extorta voluptas,
 Et demtus per vim mentis gratissimus error. » 440
 Nimirum sapere est abiectis utile nugis,
 Et tempestivum pueris concedere ludum;
 Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
 Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
 Quocirca mecum loquor haec, tacitusque recordor;
 Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae, 446
 Narrares medicis: quod, quanto plura parâsti,
 Tanto plura cupis, nulline faterier audes?

v. 435. *Posset qui rup. et put. vit.*
put., ergo homo ille Argivus, præterquam quod in vacuo theatro spectator et plausor tragoediarum, quæ non agebantur, fuit, non fecit ea, quæ alias facere solent mente capti, non præcipitem ex rupe se dedit, non se immisit in patentem puteum.

v. 437. *morbum*, insaniam, quam designat adiecta vox *bilis*; insani enim atra bile laborare dicuntur. *helleboro meraco*, puro, mero, cui, ut vis eius esset efficacior, nihil quidquam admixtum fuit. Similiter fere supra Sat. II. 3. 82. *avaris*, quia modica hellebori parte nihil apud eos efficitur, *pars maxima* destinatur.

v. 441. *Nimirum sapere est celt*
 Jam Horatius transit ad huius Epistolæ partem gravissimam. Ex poëta enim factus philosophus pectus ostendit sapientiæ præceptis præparatissimum. *Nimirum*, rebus sic se habentibus, *utile est*, satius est, *sadere*, ad sapientiæ præcepta vitam componere, *abiectis nugis*, modeste

Horatius carmina sua vocat *nugas*, ut Catullus in primo carmine ad Cornelium Nepotem v. 4. *namque tu solebas Meas esse aliquid putare nugas*.

v. 442. *tempestivum pueris*, accommodatum puerili aetati.

v. 443, 443. *Ac non verba sequi celt*, ac non versuum ad fides Latinas temperandorum studium sequi, sed eos *numeros modosque*, (*numeri et modi* proprie de metro, quo versuum pedes ad certum rhythmum et certas cuiusque versus leges inter se iuncti suaviter decurrunt) h. e. eam normam, ad quam, qui *vere felices* esse cupiunt, vitam dirigere debeat, cognoscere atque ediscere.

v. 445. *tacitusque recordor*, tacite mecum repeto vel animo revolve.

v. 446. *finiret*, compesceret, tolleretur, placaret.

v. 447, 448. *Narrares medicis* celt., de hac siti inexplibili tu sine dubio consuleres medicos; at, quaeso, nemine eam sitim, quæ, quo plura habes, eo plura appetis, fateri audeas?

Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
 Non fieret levius, fugeres radice vel herba, 150
 Proficiente nihil, curarier. Audieras, cui
 Rem di donârint, illi decedere pravam
 Stultitiam; et, cum sis nihilo sapientior, ex quo
 Plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
 At si divitiae prudentem reddere possent, 155
 Si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes,
 Viveret in terris te si quis avarior uno.
 Si proprium est, quod quis libra mercatus et aere est,
 Quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
 Qui te pascit ager, tuus est; et villicus Orbi, 160
 Cum segetes occat, tibi mox frumenta daturas,
 Te dominum sentit; das nummos, accipis uvam,

v. 149. *monstrata*, sumi iussa, praescripta a medico.

v. 150, 151. *fugeres*, nolles, recusares, *curarier*; supra Od. I. 9. 43. *Quid sit futurum cras*, *fuge quaerere*, et sic *fugere* pro nolle, passim apud poëtas. *Audieras*, cui cett., nec raro apud nos ad vim divitiarum notandam auditur.

v. 152. *illi dec.* ab eo fugere et recedere.

v. 153. *cum sis*, quamvis sis.

v. 154. *monitoribus isdem?* qui divites stultitiae expertes esse aiunt.

v. 156. *nempe*, tum sane.

v. 158, 159. *Si proprium est*, cett. Sensus: Si id, quod quis per aes et libram mercatus est, propria eius sit possessio, quaedam, ut contendunt iurisconsulti, (*mancipat usus*) usucapione fiunt propria. Res, quae solemnî emtionis confirmandae ritu quinque testibus et libripende (libram tenente) praesentibus venduntur, fiunt *res mancipi* (pro mancipii), h. e. ceduntur a venditore emptoris

mancipio, h. e. propriae possessioni, vel, ut iurisconsulti loquuntur, *dominio*; *mancipiat usus*, qui fructum ex aliqua re capit, is hoc fructus inde capiendi usu (usucapione) rem suam et propriam facit.

v. 160. *tuus est*, tanquam tuo agro frueris; *villicus Orbi*, Orbis, homo dives et dominus, ut videtur, praedii, habebat villicum, qui fruges in praedio natas et alia ibi provenientia vendebat.

v. 161. *segetes*, intellige agrum vel terram, quae ad semina accipienda occa subigitur; Cic. in *Fragm.* apud Non. c. 4. p. 421. *Segetes agricolae subigunt, multo ante, quam serant*; — *daturas*, suppeditaturas, oblaturas, diffusuras. Lectionem *daturus* recte a Bentleio et aliis repudiatam, *Fea* ex rationibus parum idoneis revocavit; nam quis *daturus* pro venditurus ferat?

v. 162. *Te dominum sentit*, tibi fruges agri, tanquam eius domino nasci intelligit, sive, te, dum accipis

Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
 Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
 Aut etiam supra, nummorum millibus emtum. 165
 Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
 Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
 Emtum coenat olus, quamvis aliter putat; emtis
 Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum;
 Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis 170
 Limitibus vicina refugit iurgia; tanquam
 Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae,
 Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte supre-
 Permutet dominos, et cedat in altera iura. (ma,

agri fruges, eius quasi dominum cognoscit.

v. 163, 164. *cad. temeti*) *temetum* est quoddam potus genus, sive ex vino, sive ex aliis liquoribus comparatum, quo facile incalescunt potiores. — *nempe modo isto paulatim mercaris agrum*, est quidem *Orbius* dominus totius agri, quem, magna pecuniae summa emtum, sibi proprium fecit, sed in quoque es dominus eorum, quae, quoties opus est, ex illo agro emta tibi propria facis, et sic non coniunctim quidem et una emtione totum agrum, sed eius quasi particulas parvo pretio paulatim mercaris.

v. 166—174. *Quid refert*, celt. *Sensus et nexus*: Quid refert, utrum pro fragibus, quibus vasceris, nuper, an olim pecuniam numeraveris? Is enim, qui non nuper, sed (*quondam*) olim agrum, vel prope Ariciam (oppidum trans montem Albanum), vel prope Veios (Etruriae oppidum) situm, emit, pariter ac tu emtum olus, quamvis rem aliter sibi fingit, coenat, et emto liguo ahenum calefactat; at idem tamen, in agrum suum

usque ad arborem terminalem prospiciens, *haec mea sunt*, ait, tanquam quidquam proprium et perpetuum sit celi.

v. 167. Perperam plures particulam *quondam* ad agrum Aricinum et Veientinum referunt; iam enim ei, qui *nuper* vel quotidie fruges agri alicuius emit, opponitur agri dominus, qui olim (*quondam*), ante plures annos, agrum mercatus est.

v. 169. *ahenum*, aqua, ut videtur, impletum.

v. 170. *usque*, vel est: subinde, identidem, vel referendum ad *qua*, usque eo, quo. *populus adsita*, non raro pro lapidibus terminalibus arbores terminos agri defluere et constitui solebant; Virgil. Eclog. IX. 9. *usque ad aquam et veteris iam fracta oacumina quercus*. cf. Varro de Re Rust. I. 15.

v. 171. *refugit*, observa usum praeteriti; adhuc refugit, et porro refugit, adhuc amovit et porro amovet. — *iurgia vicina* pro vicinorum, ut v. 174. *altera iura* pro iura alterius.

v. 172. *proprium*, firmum, stabile, perpetuum, vid. *Lambin.*

Sic, quia perpetuus nulli datur usus, et haeres 175
 Haeredem alterius, velut unda supervenit undam,
 Quid vici prosunt, aut horrea? Quidve Calabris
 Saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
 Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
 Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
 Argentum, vestes, Gaetulo murice tinctas, 181
 Sunt, qui non habeant, est, qui non curat habere.

v. 175, 176. *haeres Haeredem alterius supervenit* (trudit, propellit), *velut unda undam*; in voce *alterius* offenderunt Bentleyus et Cuninghamus; ille igitur emendavit *alterius*, hic *ulterior*; sed neutrum opus est; haeres a praecedente possessore accipit haereditatem, quam ille pariter ab altero acceperat; non sermo est de duobus tantum haeredibus, sed de longa haeredum, invicem se excipientium, serie.

v. 177, 178. *vici*, plures inter se iunctae domus rusticae cum stabulis, nos *vorwerke, einzelne Landgüter*; eiusmodi *vicum* se vendere velle Terentia ad Ciceronem scribit Epist. ad Fam. XIV. 1. *vicus a pago* differt sic, ut *pagus* tantum de rure, *vicus* de rure et urbe simul dicatur. *Quidve Calabris* cett., quidve prosunt Lucani saltus ad Calabros usque saltus procurrentes; *adiecti*, h. e. porrecti, *continui*, ut loquitur Horat. supra Od. III. 16. 40—43.—per saltus intellige pascua; vid. Ernest. in Clav. Cic. s. v. saltus. — Vet. Schol. ad h. l. *latifundiis porrectis per plurimos montes. Est autem Calabria praeter oeteros redditus etiam rei pecuariae et lanarum mollium ferax. metit*, eleganter *metere* ab iis, qui segetes demetunt, transfertur ad eos, qui vi, cui resisti non potest, sine discrimine

obvios quosque coedunt atque prosternunt, et nunc ad Orcum, *grandia cum parvis* sine miseratione rapientem atque auferentem; conf. supra ad Od. IV. 44. 31. Cic. Tusc. Quaest. III. 25. *vita metenda, ut fruges*.

v. 179. *Grandia cum parvis*, saepius hanc sententiam variavit Horatius, vid. supra ad Od. I. 4. 13.—*non exorabilis*, similiter supra Od. II. 3. 4. *Orcus* dicitur nil miserans et Pluto supra Od. II. 14. 6. *illacrimabilis*.

v. 180. *marmor, ebur*, artis opera e marmore et ebore facta, *Tyrrhena sigilla*, vasa Etrusca. *tabellas*, picturas.

v. 181. *Argentum*, vasa argentea cett.; *vestes*, *Gaetulo murice tinctas*, vestes stragulas, peripetarmata, tincta colore purpureo. *murice Gaetulo*, capto ad littora Africae; *Getulia*, pars Lybiae interioris, pro tota Africa; supra Od. II. 16. 35. *murex*, e cuius succo eliciebatur color purpureus, dicitur *Afer* — *te bis Afro tinctae Vestiant lanae*.

v. 182. *Sunt, qui non habeant*, quamvis habere cupiunt, *est, qui non curat hab.*, ad vulgarem loquendi normam debebat post *est*, qui sequi curet; sed Horatius ad Graecae linguae indolem post *est, qui*, vel *aut qui* (ut in primo statim Odarum Car-

Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungui,
 Praeferat Herodis palmetis pinguibus; alter,
 Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu 185
 Silvestrem flammis et ferro mitigat agrum,
 Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
 Naturae deus humanae, mortalis in unum-
 Quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.

mine v. 4. *sunt, quos iuvat*) passim subiungit indicativum; vide, quae de hoc loquendi usu disputat *Heindorf*. ad Sat. I. 4. 24.

v. 183—189. *Cur alter fratrum* cett. Sensus et nexus: Diversa plane sunt hominum ingenia; et haec diversitas in fratribus adeo locum habet; non raro enim accidere solet, ut alter sit mollis et prodigus, alter laboris patiens et avarus; unde repetenda sit haec daturarum diversitas, vitae nostrae comes et naturae humanae moderatorespectum habet Genius.

v. 183. *alter fratrum*, cogitavit fortasse Horatius de duobus illis fratribus, Micione et Demea, apud Terentium in *Heaut.*, sed accipi quoque potest de quibusvis aliis fratribus. — *cur cessare* cett., cur otiari, delicias facere et unguentis delihui malit, quam possidere pinguis Herodis palmeta. *ungi*, unguentis, ut satis constat, nitere solebant elegantiores et venustiores.

v. 184. *Herod. palm. ping.* palmeta, loca palmis consita (ut *myrteta*, *quer-ceta*), quae Herodes, rex Iudae, in regione ad Hierichuntem habebat, ad pretiosissimas praestantissimasque possessiones pertinuisse, ex hoc ipso loco apparet; dicuntur *pinguis*, vel oh opobalsami, quod magno pretio vendebatur, copiam, vel oh pinguis agris foecunditatem, ut *horti pingues*

apud Virg. Georg. IV. 148. *pinguis Phrygia* supra Od. II. 12. 22.

v. 185. *importunus*, molestus, morosus, difficilis. *ad umbr. lucis ab ortu*, ab solis ortu usque ad eius occasum, per diem solidum.

v. 186. *agrum silvestrem*, sentibus et vepribus obsitum. *flammis*, comburendo ea, quae fertilitatem impediunt. *ferro*, rastros. *mitiget*, molliat, domet (ut *rastris terram domare* apud Virg. Aeneid. IX. 608.), foecundum reddat. Cic. de Nat. Deor. II. 52. *Indus vero, qui est omnium fluminum maximum, non aqua solum agros lactificat et mitigat, sed etiam eos conserit.*

v. 187—189. *Scit Genius*, cett. locus classicus de *Genio*; nam quid senserint statuerintque veteres de hoc deo, tribus versibus complexus est Horatius: 1. *Genius hominem*, cui additus est comes, ubique sequitur; 2. (*astrum natale temperat*) mala, quae portendit astrum, sub quo quis natus est, amolitur et procurat; bona, quae affulgent, promovet et adiuvat; 3. *Naturae deus humanae*, mire haec verba expliant; simplicissimum puto: deus quidem, sed humanae naturae, h. e. morti, aequae atque homio, obnoxius; hinc additur *mortalis in unumquodque caput*, h. e. mortalis est, cum unoquoque, quem in vita comitatus est, redit eo, unde missus est;

Vtar, et ex modico, quantum res poscet, acervo ¹⁹⁰
 Tollam; nec metuum, quid de me iudicet haeres,
 Quod non plura datis invenerit; et tamen idem
 Scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
 Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
 Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumtum
 Invitus facias, neque plura parare labores; ¹⁹⁶
 Ac potius, puer ut festis quinquatribus olim,
 Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
 Pauperies, immunda domus, procul absit: ego, utrum
 Nave ferar magna, an parva, ferar unus et idem. ²⁰⁰
 Non agimur tumidis velis aquilone secundo;

4. (*mutabilis, albus et ater*) iratus est, si homo repugnat, mitis, si homo se regi patitur.

v. 190. *Vtar*, fruor sc. quaesitia.

v. 191. *nec metum*, nec curabo.

v. 192, 193. *non plura datis*, vel: non plura iis, quae mihi data, nec a me aucta sunt (plurimam bonorum, quae possidebat Horatius, partem dederat Maecenas, supra Epod. I. 34. *Satis superque me benignitas tua Ditarit*) vel: non plura iis, quae a me data sunt, cum viverem. et tamen idem *Scire volam*, et tamen idem ego probatum ibo, me scire et didicisse, quantum homo in vitae simplicitate et hilaritate acquiescens a prodigo et luxurioso, et avarus ab homine parce vivente differat. Horatius igitur medium ioter utrumque vel auream mediocritatem sequi vult. Similiter supra Epod. I. 32 seqq. *haud paravero*, Quod aut, avarus ut *Chremes*, terra premam, *Disinctus aut perdam ut nepos*.

v. 197. *quinquatribus*) *quinquatria* (um, orum), dies festi et laeti in Minervae natalis honorem celebrati, et, quia id fiebat per quinque dies,

vel post diem quintum Iduum Martiarum, *quinquatria* dicti; vid. Ovid. Fast. III. 809 seqq. fuerunt hi dies pueris gratissimi iucundissimique, quia, doec *quinquatria* durabant, seriae in scholis erant; copiose de *quinquatribus* disputavit Marc. Donatus ad Liv. XLIV. 20. olim, exempli causa, nos etiam; supra Sat. I. 4. 25. *ut pueris olim dant crustula blandi Doctores*.

v. 198. *raptim*, supra Epod. 13. 3.

4. *rapiamus amici Occasionem de die*.

v. 199—204. Horatius, vitae felicitatem mediocritate metiens, uti non explendescere divitiarum copia, ita non saeva paupertate premi, sed, ut pulchre v. 204. dicit, *primorum extremus*, et prior *extremis esse voluit*.

v. 200. *ferar*, vehar.

v. 201. *tumidis velis*, felix est navigatio, cum ventis secundis adpirantibus vela tument; cum hae apte comparatur felix vitae cursus eorum, quibus omni rerum copia abundantibus omnia nunc ex voto cedunt; sed quemadmodum navigantibus venti secundi, ita divitiis timenda est fortunae secundae mutatio; hinc sa-

Non tamen adversis aetatem ducimus austris;
 Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
 Extremi primorum, extremis usque priores.
 Non es avarus: abi. Quid? caetera iam simul isto 205
 Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
 Ambitione? caret mortis formidine, et ira?
 Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
 Nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
 Natales grate numeras? ignoscis amicis? 210
 Lenior et melior sis accedente senecta?
 Quid te exemta iuvat spinis de pluribus una?
 Vivere si recte nescis, decede peritis.

pra Od. II. 40 & 24. *sapienter idem Contrahes vento nimium secundo Turgida vela.*

v. 202. *Non tamen advers.*, non tamen rebus adversis vel fortunae iniquitate premimur; *aetatem ducere*, pro agere; sic Virgil. Aen. II. 641. *Me si coelicolae voluissent ducere vitam.*

v. 203. *specie*, externo rerum in oculis cadentium habitu; *loco*, dignitate; *re*, sc. familiari.

v. 204. *Extremi primor.*, translatum a ludis gymniciis; conf. supra Sat. I. 4. 446.

v. 205—207. *Non es avarus: abi*, si ita agis et sentis, haud avarum te iudico, sed te, ut absolutum huius vitii, abire et porro res tuas ita agere iubeo. *isto cum vitio*; sc. avaritiae; *fugere?* e pectore tuo pulsa cessere? — *caret t. p. in Ambit.*, nemo, pulo, cui inest animus erectior, locum sequentem legere potest, quin Horatium ut sapientissimum virtutum, quae in morum doctrina tractantur, magistrum et admiretur et veneretur!

v. 208, 209. *Somnia cell.*, pro superstitione in universum nominat superstitionis quaedam genera, *Somnia cell. miracula*, portenta, ostenta.

v. 209. *Nocturnos lemures*, Ovid. Fast. V. 483. *animus dixere silentium*. — intellige spectra et alia, quae quis se in tenebris videre opinatur; quorum avertendorum causa a Romanis instituta sunt *Lemuria*, per tres dies celebrata, vid. Ovid. l. l. a vers. 424. — *portentaque Thessala*, in Thessalia fuit quasi officina venenorum et herbarum, quibus utebantur venefici ad ludendos homines supersticiosos.

v. 210. *grate*, dum grato animo in memoriam revocas, quae divinitus tibi contigerunt munera.

v. 212. *spinis de pluribus*) *spinae* translate de vitiis, quae aonim lacerant et pungunt.

v. 213. *decede peritis*, de via excede peritioribus, h. e. locum relinque tuis, qui te rectius et sapientius vivunt.

Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti;
Tempus abire tibi est; ne potum largius aequo 215
Rideat et pulset lasciva decentius aetas.

v. 214. *Ludere, edere, bibere*, coniunctim de his, qui corporis voluptates sectantur; *ludere*, genio suo indulgere in quibusvis rerum ludicrarum generibus; ad poësin referri nequit, nam sermo est de hominibus, qui recte vivere nesciunt. Antiquiora exempla de hac expressa sententia vid. apud *Lambinum*.

v. 215, 216. *Tempus abire* (*decedere* v. 213.) *tibi*, ut convivae satori (conf. supra Sat. I. 119.), ne, si nimis largiter te invitaveris potu, pueris te ebrium et temulentum petulantius tractantibus sis ludibrio. — *potus*, active, qui potavit. *lasciva decentius aetas*, pueri, quos magis, quam senes, decet lascivia.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLA AD PISONES

Humano capiti cervicem pictor equinam
Iungere si velit, et varias inducere plumas

EPISTOLA AD PISONES.

Si quis vel leviter et strictim tantum attingere et repetere velit, quae super huius Epistolae consilio, dispositione et tractatione iudicata, agitata, et disputata sunt, ei profecto singularis et quidem haud exiguae molis liber scribendus sit; quod quidem iam ex iis, quae in Edit. *Habersfeldii* huius carmini praemissa sunt, intelligi potest. Scilicet, cum hoc carmen ob ea, quae in illo docentur et enarrantur, omnium, quae tulit antiquitas, iure meritoque, et olim habitum sit et nunc habeatur praestantissimum gravissimumque, Viros Doctos ad illud diiudicandum, recte aestimandum et ad certas adhibitae artis leges exigendum ambiciose concurrissae, non est, quod miremur. Hinc repentina est latarum de hoc carmine sententiarum diversitas. — Iam quid mihi de consilio, quo Horatius hoc carmen scripserit, videatur, paucis complectar. Cum magna tum temporis malorum poetarum turba vesparum more circumvolitare et oblatos

sibi quosque venensto aculeo laedere vel quovis alio modo Musarum honorem contaminare coepisset, Horatius, non tam eorum ictus, quibus iam saepius petitus fuerat, curans, quam timens potius, ne pravo istorum exemplo alii quoque depraverentur, tam virtutes ad poëseos studium afferendas describere, easque illis, qui poëtae nomine se dignos praestare cuperent, propinare, quam vitia et errores poetis fugiendos ante oculos ponere voluit. Noluit autem praecepta, quae de poëseos et de omnis doctrinae studio daturus erat, ad certum ordinem redacta accuratius subtilius et doctius exponere, vel libellum *artis poëticae* titulo insignitum scribere, sed, quae sibi de virtutibus et vitiis poëseos succurrerent, *sine arte*, h. e. haud ad certam normam exacta, in epistola cum amico quodam communicare. Ad familiares Horatii *L. Calpurnium Pisonem*, ex nobilissima gente ortum, pertinuisse, ex hac ipsa ad eum scripta Epistola patet. Iam veru cum *L. Calp. Pisonem* non ipse solum poëseos et bonarum

Vndique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne,

litterarum amans et studiosus esset, sed etiam filii natu maioris (duos habuit filios, quibus simul dicata est haec epistola), studia poetica moderaretur; (v. 366. *O maior invenum, quamvis et voce paternae Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum Tolle memor*; causa, cur Horatius Pisonibus potissimum praecepta ad poeteseos studium spectantia impertire voluerit, satis apparet. Fortasse autem Hor. his praeceptis praecipue filio Pisonis natu maiori, ne is vano maiorum poetarum strepitu in fraudem se induci pateretur, cautum ivit. — Caeterum eidem L. Calpurnio Pisoni, ut poetarum fautori, aliquot Epigrammata misit Antipater, poeta Thessalonicensis, Anthol. Graec. Tom. II. p. 97. num. X seqq. edit. Jacobs. — Argumentum huius Epistolae ipse Horatius constituit histribus versibus (v. 306—308.) *Munus et officium, nil scribens ipse, docebo: Vnde parentur opes, quid alat firmetque poetam, Quid decrat, quid non, quo virtus, quo ferat error.* — Recte igitur, puto, dici potest haec Epistola didactico-satirica. In scribendis autem epistolis non certum quendam ordinem sequi, sed, quae succurrunt, liberius et incuriosius addere et inter se iungere solemus. Quod si reputassent secum nonnulli interpretes, non operam in huius carminis sententiis praeceptisque ad certum ordinem artificiose et severa grammaticorum subtilitate inter se conciliandis perdidissent. Titulus, qui vulgo huic carmini praefigitur, *Arta Poetica*, est grammaticorum inventum. Separatim sine dubio hanc Epist. edidit Horatius; potest igitur illa vel ad *Librum Secundum*

Epistolarum referri, vel simpliciter *Epistola ad Pisones* vocari. Primum ego laudavi eam ut *Epist. tert. Libr. Sec.*, sed deinde constanter ut *Epistolam ad Pisones*.

Praecepta, futuris poetis et scriptoribus in hac Epistola ab Horatio proposita, V. Cl. *Wetzeli* in gratiam eorum qui illa uno obtutu cognoscere et lustrare cupiant, paucis verbis expressa huius carminis fronti praeponenda curavit. Equidem ipse de praeceptis, quae dedit Hor. suo loco agam.

v. 4. *Humano capiti* cett. Poëta, qui aliquid fingit, cuius partes rei fictae non conveniunt, similis est pictori, qui formam aliquam ex hominum et variorum animalium membris ridicule componit et effingit. *Primum* igitur, quod dat, *Praeceptum* est hoc: « Rei, quam describit poeta, omnes ac singulae partes respondere et accommodatae esse debent. »

Humano capiti, quale caput Hor. intellexerit, per mulierem formosam v. 4. designatur.

v. 2—4. *et varias inducere plumas*, haec, deleta distinctione post *plumas*, non ad praecedentia, sed ad sequentia refero, ut sit: et varii coloris pennas membris undique collatis appingere; *inducere* de pictoribus, qui penicillo colorem picturae alicui illinunt vel immittunt; Plin. H. N. XXXV. 46. *colorem inducere picturae.* — *varias*, versicolores; sic saepe *varius* (ποικίλος). *Vndique collatis membris*, h. e. membris a quovis animali translatis et ridiculae speciei representandae adhibitis; sic plane *undique* supra Od. I. 46. 14. *Fertur Prometheus addere principi Limo co-*

Spectatum admissi risum teneatis, amici?
 Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
 Persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
 Fingentur species, ut nec pes, nec caput uni
 Reddatur formae. Pictoribus atque poëtis
 Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.
 Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim.
 Sed non, ut phœcidis coëant immitia; non, ut
 Serpentes avibus gementur, tigribus agni.

etus particulam undique desertam, et inani leonis Vim stomacho apponuisse nostro. ut, ita quidem, ut cett. — atrum, foedum, turpem, ut phocæ turpes apud Virg. Georg. IV. 395. — Desinat in piscem, Virg. Aen. X. 211. de Tritone: Frons hominem præfert, in pristino desinit albus.

v. 5. *Spect. admissi* cett., num, quæso, amici (Pisones, ad quos scripta est hæc epistola, appellat), si pictor copiam vobis fecisset eiusmodi monstrosam speciem contemplandi, num, inquam, a risu vobis temperare possetis?

v. 6—9. *Credite, Pisones.* Iam Horatius, quid sibi voluerit cum tabula, in qua monstrosa forma a pictore aliquo exhibita sit, ipse explicat. Turbant sententiam, qui distinctione maiore post *amici* sublata, *amici* et *Pisones* iungunt. L. Calp. Pisonem ex gente nobilissima ortum fuisse, ism in Arg. monui. *Pisones* scilicet a *Calpo*, filio Numæ Pompili, originem suam repetebant, unde infra v. 292. *Pompilius sanguis* vocatur. Iam post scriptam hanc Epistolam L. Calp. Piso V. C. 738. cum M. Livio Druso Libone consul fuit; vid. *Freinsh. Suppl. Liv. CXXXVI. 51.* Idem postea urbi præfectus est a Tiberio; vid. Sueton. Tib. 42. Vell.

Pat. II. 98. *isti tabulae*, in qua picta est monstrosa, quam dixi, species. *librum* — cuius *Fing. spec.*, ut *ueo pes* — *Redd. formae*, h. e. poëtam, a quo formae, veluti somnia febris laborantis, tam vanae et ridiculae fingentur, ut uai formae nec pes, nec caput, quod ei conveniat, tribuatur; pro *fingentur* in pluribus Codd. apud *Feam* et in omnibus antiquis Editt. male legitur *finguntur*; nam primum *fingentur* respondet futuro *fore* in v. 6.; deinde iam monet Horatius futuros demum poëtas, et proinde Pisonis filium quoque natu maiorem, ad poësin aspirantem. — ut, sicut v. 3. pro ita quidem, ut. — *Reddatur*, detur, quod debebat dari. — *Pictoribus atque poëtis* cett. At poëtis atque pictoribus, opponat mihi aliquis, semper audacius aliquid tingendi data est licentia.

v. 12—23. *Secundum Praeceptum:* Poëta non debet secum repugnantia coniungere, non liberius evagari, et pannos purpureos, aliunde petitos, carmini suo assuere, sed id tantum, quod simplex et unum est, sectari.

v. 42, 43. *Sed non*, ut cett. *Sensus:* Verum enim vero non hæc poëtis datur licentia, ut fingant, quæ natura sibi repugnant, ut mitia animalia cum immitibus (coim) Venerem

Inceptis gravibus plerumque et magna professis
 Purpureus, late qui splendeat, unus et alter ¹⁵
 Assuitur pannus, cum lucus et ara Dianae,
 Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
 Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus,
 Sed nunc non erat his locus; et fortasse cupressum
 Scis simulare; quid hoc, si fractis enatat expses ²⁰

iungere, et aves atque serpentes, ligrides et agnos (*geminari*) paria fieri iubeant. — De serpente, animali avibus inprimis infesto, supra Epod. I. v. 49. 20. *Et assidens implumibus pullis, avis Serpentum allapsum timet.*

v. 14 seqq. *Inceptis gravibus* cett. Non raro accidere solet, ut poëtae gravitatis et sublimitatis ostendendae gratia cupide arripiant externa ornamenta, quibus splendorem parent suis carminibus; arripiunt scilicet res (locos communes), quae poëticam descriptionem admittunt, utrum illae argumento, quod tractant, convenient, necne, parum solliciti. — *plerumque*, ut infra v. 95. pro non raro; et sic passim apud Horatium; exempla vide supra ad Epist. I. 48. 94.

v. 15, 16. *Purpureus pannus*, iam de pigmentis, veneribus, fuco, et quibusvis externis ornamentis, orationem speciosam reddentibus. — *cum lucus* cett., iam Horatius aetatis suae poëtas carpit, quos, externa ornamenta carminibus suis quaerentes, poëtica luci Dianae et obliqui rivi, aut Rheni, aut pluvii arcus descriptione, aliena plane a scripti carminis argumento, sese iactare ait; *lucus et ara Dianae*, cum plures luci cum aris Dianae sacri fuerint, (v. *Spanh.* ad Callimachum II. in Dian. v. 104. et *Heyn.* Excurs. VIII. ad Virg. Aen. VII. 761.) quem potissimum describendum sibi sumserit va-

nus quidam poëta, divinationi relinquitur.

v. 17. *Et properantis aquae* cett., obliqui rivi descriptionem ingenio poëtico admodum opportunam esse, iam ipse Horatius ostendit; est enim hic versus elegantissimus, et ad eos, quos supra ad Sat. I. 4. 144. delectos laudavi, referendus. *ambitus*, eleganter de obliquo et tortuoso rivi cursu, sive de rivi anfractibus; eadem elegantia supra Od. II. 3. 41. 42. *et obliquo laborat Lympha fugax trepidare rivo.*

v. 18. *Aut flumen Rhen.*, respexit fortasse Horatius turgidum Alpinum, qui supra Sat. I. 40. 37. *luteum caput Rheni definxisse* dicitur.

v. 19, 20. *simulare*, exprimere, ut supra Ep. II. 4. 241. *Aera Alexandri multum simulantia.* Fortasse cupressum Scis simulare; hunc locum ita interpretor: Horatius iam comparat notatos poëtas cum pictore quodam, qui in arte pictoria nil nisi cupressum pingere didicerat; quemadmodum igitur pictor ille picturam a se postulantis depictam cupressum obtrudere solebat, ita poëtae illi, cum toti alicui rei iusto carmine celebrandae impares essent, ad rerum singularum (ut Rheni, rivi, arcus pluvii) descriptiones sive ad locos communes, quibus tractandis se poëtas iactarent, decurrebant. Itaque per verba: *et fortasse cupressum Scis simulare* Horatius ex-

Navibus, aere dato qui pingitur? Amphora coepit
Institui; currente rota cur urceus exit?

Denique sit quodvis simplex duntaxat et unum

Maxima pars vatium, pater et iuvenes patre digni,
Decipimur specie recti. Brevis esse laboro: 25

Obscurus fio; sectantem leviam nervi

Deficiunt animique; professus grandia turget;

Serpit humi tutus nimium timidusque procellae.

primere voluit: at tu fortasse rerum
singularum describendarum, sicut
pictor ille exprimendae cupressi,
haud imperitus es. *quid hoc cett.*,
quid hoc (sc. cupressum pingere posse)
naufragum iuvare potest, qui pro
mercede sortem naufragi in tabula
adumbratam a pictore accipere cupit.
Scilicet naufragus quidam, ut refert
Henricus Stephanus ex veteri Scholia-
ste, dicitur pictorem adisse, eumque
rogasse, ut naufragii, quod passus
sit, sortem in tabula depingeret; cui
ille: « Visne me cupressum quoque
appingere? *Μή τι καὶ κυπάρισσον ἔ-
λκω;* Qui omnibus bonis exuti fuerant
naufragio, portantes tabulam, in
qua expressa fuit infortunii imago,
mendicare solebant. Sic socii Sirmo-
nidis apud Phaedr. IV. 21. 24. *Ceteri
tabulam suam Portant, rogantes vi-
ctum.*

v. 21, 22. *Amphora coepit Instit.*
cett., sententiam s. esse poetas, qui
magna crepent et promittant; sed
parva proferant, et extricent ex-
pressit imagine, a formandis vasis
fictilibus ducta; peccat figulus, qui
pro amphora, quam meditabatur,
urceum effingit; peccat poeta, qui ad
sublimiora exurgens, ad humilia
se deprimi patitur; *coepit institui* pro
coepit est institui, vel pro instituta
(h. e. incepta) est. Iustin. 5. XIV.

eum prohiberi finibus coepisset, pro
prohiberetur. *currente rota*, sc.
figuli. *exit*, evadit, prodit, fit;
ut supra Epist. II. 2.

v. 23. *quodvis*, quod esse et fieri
cupis.

v. 24—37. *Tertium Praeceptum*:
« Poetae, ne, dum vitium aliquod
vitare student, decepti specie recti in
aliud vitium incidant, virtutum,
quas sequantur, naturam perspectam
habere debent. Huc accedat necesse
est studium non in singulis alicuius
rei partibus, sed in tota re ponen-
dum. »

v. 25. *specie*, opinione.

v. 26, 27. *sectantem leviam nervi*
Defic. an., sectantem me ornatum et
orationis venustatem vires deficiunt;
— *levia* (vel *laevia*) levigata, expo-
lita, limata; supra Epist. II. 2. 123.
nimis aspera sano Levabit cultu. —
nervi et animi, pro vires, animi; —
pro *levia* ex Codd. *Achill. Stat. Ben-
tleius* in textum recepit *lenia*, de
oratione molliter et leniter fluente;
sed *orationis lenitas* quoque non lan-
guere, sed vi quadam et spiritu agi-
tata incedere debet; hinc bene voci
lenia respondent *nervi et animi*; supra
Sat. II. 4. 2. *sine nervis*, sine vi et
gravitate.

v. 28. *Serpit humi tutus* cett., qui
(ut Horat. loquitur supra Od. II. 40

Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
 Delphinum silvis adpingit, fluctibus aprum. 30
 In vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
 Aemilium circa ludum faber unus et unguis
 Exprimet et molles imitabitur aere capillos,
 Infelix operis summa, quia ponere totum
 Nesciet. Hunc ego me, si quid componere curem, 35
 Non magis esse velim, quam naso vivere pravo,
 Spectandum nigris oculis nigroque capillo.

3.) nimium litus premendo cautus
 in alto mari procellas horrescit, h. e.
 qui non audet altiora et sublimiora
 tangere, humo vel humilitati affixus
 manet. Supra Epist. II. 4. 250. *ser-*
mones humi serpentes.

v. 29—31. *Qui variare cupit* cett.
 Sensus: Qui unam eandemque rem,
 admirationis movendae causa, pro-
 digiosis imaginibus variare et distin-
 guere cupit, praeter naturam delphi-
 num e mari in silvas et aprum e sil-
 vis in mare transponit, et sic, dum
 vitium humilitatis fugit, absurda ca-
 ptat pro sublimibus. — Sine dubio
 Ilor. hic quoque poetam, eiusmodi
 absurda sectantem, respexit. *In*
vit. d. culp. fug., supra Sat. I. 2. 24.
Dum vitant stulti vitia, in contraria
currunt. Sat. II. 2. 54. 55. *nam frustra*
vitium vitaveris illud, Si te alio pravam
detorseris. *si caret arte, si est iners*
et stultus, qui sibi a vitio contrario
cavere non didicit.

v. 32—37. *Aemilium circa ludum*
 cett. Inter fabros, qui circa ludum
 Aemilium habitant, erit fortasse ali-
 quis, qui (*unus*) prae caeteris omni-
 bus unguis et molles capillos mira
 arte in statua aliqua exprimat et imi-
 tetur, sed idem, quia non omnia ac
 singula ad artem exprimere didicit,

de operis summa haud approbabitur;
 huic quidem fabro, fabrilis artis parte
 tantum conspicuo, non magis velim
 me esse similem, quam me esse ho-
 minem, nigris quidem oculis nigro-
 que capillo exsplendescentem, sed
 nasum depravatum et distortum prae
 se ferentem.

v. 32, 33. *Aemilium ludum*, gla-
 diatorium scilicet, ut observat Vet.
 Schol. ab Aemilio Lepido ita dictum.
 — *unus*, sc. prae omnibus aliis, prae
 caeteris; supra Epod. 42. 4. *Namque*
sagacius unus odoror. Sic *unus index*
 apud Cic. pro Rosc. Comoed. c. 5.
 Apud eundem pro Flacco 37. *Nam*
iste unus totam Asiam magnitudine
poculorum bibendoque superavit. Qui
 in re aliqua omnes alios superat, in
 ea est *unus*; cf. Bentl. et Fea; pro
unus plures libr. vet. offerunt *imus*,
 ut sit in imo loco habitans; sed si
 Horatius certum quendam fabrum in
 imo circa lud. Aem. loco habitantem
 designare voluisset, verbis *exprimere*
et imitari non futuri, sed praesentis
 formam induisset; nec ii, qui in imo
 aliquo loco habitant, circa eum habi-
 tare dicuntur.

v. 34. *ponere*, de artificibus; cf.
 supra ad Od. IV. 88.

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
 Viribus, et versate diu, quid ferre recusent,
 Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res, 40
 Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
 Ordinis haec virtus erit et Venus, aut ego fallor,
 Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici,
 Pleraque differat et praesens in tempus omittat.
 In verbis etiam tenuis cautusque serendis, 45
 Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.

v. 38—44. *Quantum Praeceptum*:
 « Carmina, quae tam facundia, quam
 lucido ordine se commendunt, scri-
 pturus, rem, virium modulo accom-
 modatam, deligere debet. »

v. 38. *aequam*, convenientem.

v. 39. *versate*, perpendite, explo-
 rate; accommodatæ ad opera, quæ,
 antequam humeris imponantur, ma-
 nibus versari et ponderari solent, an
 vires iis serendis sufficiant.

v. 40. *Cui lect. pot. e. r.*, rem sive
 materiam potenter legit, cuius vires
 lectæ materiae pares sunt, qui tam,
 ut par est, potenter moderari et ad
 artis normam dirigere potest; nos
*der seines gewählten gegenstandes mül-
 tig und herr ist.*

v. 42—44. *Ordinis haec cett.* Or-
 dinis autem (*virtus*) præcipua dos
 et (*Venus*) amabilis pulchritudo (*haec
 erit*) in eo cernitur, ut in principio
 statim (*iam nunc*) dicat, quæ (*iam
 nunc*) in principio dici debent, scilicet
 ut lector vel spectator in mediam
 rem rapiatur, pleraque (*differat*)
 postea demum enarret, et nunc qui-
 dem (*praesens in tempus*) reticeat.

v. 45—72. *Quantum Praeceptum*:
 « In vocabulis et locutionibus tam de-
 ligeudis, quam repudiandis, pruden-
 ter loquendi usus, peius quem et ius
 et norma et arbitrium est, in consi-

lium vocetur: verba nota apta innotura
 noventur; verba ad nova inventa
 designanda efficta recipiantur; verba
 ex fonte Graeco hausta et paululum
 ad Latinae linguae formam inflexa
 probentur; et, cum verba modo flo-
 reant, modo flaccescant, modo na-
 scantur, modo, ut regum splendidis-
 sima opera, intendant, suus cuique
 verbo honor tribuatur. »

v. 45, 46. *In verbis etiam cett.*, hî
 duo versus olim inverso ordine lege-
 bantur. Rectissime igitur *Bentleius*,
 ut res ipsa docet, posteriorem versum
 in locum prioris transire iussit. Ad
 quam quidem versuum transpositio-
 nem defendendam bene observat *Ges-
 nerus*, librarios, si quid in ordine pec-
 catum esset, ne librum deformarent
 liturae, minutis notis appositis verum
 ordinem demonstrasse, notulis autem
 illis tenuioribus tempore exesis, ver-
 sus in turbato ordine mansisse; cf.
Bast. Commentat. Palaeogr. p. 858.
Iunge: Auctor promissi carminis (poëta,
 qui carmen promittit) *etiam in ver-
 bis serendis tenuis* (subtilis) *cautusque*,
hoc amet (aliud verbum amplectat-
 ur) *hoc spernat* (aliud verbum rei-
 ciat.) — *verbis* — *serendis*, proferen-
 dis, spargendis, disponendis, adhi-
 bendis; *verba serere*, ut: sermonem,
colloquia serere; *tenuis*, subtilis.

Dixeris egregie, notum si callida verbum
 Reddiderit iunctura novum. Si forte necesse est
 Indiciis monstrare recentibus abdita rerum;
 Fingere cinctutis non exaudita Cethegis 50
 Continget, dabiturque licentia sumta pudenter.
 Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
 Graeco fonte cadant, parce detorta. Quid autem?
 Caecilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
 Virgilio Varioque? ego cur, acquirere pauca 55
 Si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
 Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum
 Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
 Signatum praesente nota procudere nomen.

acutus. Cic. Qu. Acad. IV. 14. *tenuis et acuta distinctio.*

v. 47. *callida* — *iunctura*, acute, sollerter, et apte iunctura; non raro *callidus* in bonam partem pro *sollers*, acutus; Cic. Quest. Tusc. I. 20. *callidissimum artificium naturae*, et Nat. D. II. 57. *natura nihil est callidius.*

v. 48—51. *Si forte necesse est cetti*, si forte necesse est, res inventas recens factis vocabulis insignire, licebit sane verba fingere insudata priscis Romanis, et haec licentia, modeste et verecunde usurpata, concedetur; *monstrare*, designare, — *abdita rerum*, res, adhuc abditas, in lucem protractas, h. e. res inventas; nam quae inveniantur, fuerunt antea abditas. *Cethegis*, pro priscis Romanis; cf. supra ad Epist. II. 2. 117. — *cinctutis*, cinctu quasi cinctis, auctinctis; vel quod prisci Romani tunicae loco corpus ab umbilico usque ad pedes cinctu, campestri subligaculo, tegebant, vel quod tunicam cinctu constringebant; bene autem prisca vox *cinctutis* respondet sermoni de priscis moribus. *Continget*, li-

cebit. Supra Epist. I. 17. 36. *Non aivis homini Contingit (licet) adire Corinthum.*

v. 52. *habebunt fidem*, habebunt auctoritatem, ferent assensum, probabuntur.

v. 53 seqq. Signo interrogationis post *autem* posito hunc locum ita interpretor: Quid vero? Romanusne licentiam nova verba faciendi, quae nostrae aetate Virgilio Varioque ademta est, Caecilio Plautoque concedet? quod licuit Plauto atque Caecilio, Virgilio et Vario non licebit? de Caecilio vid. supra ad Epist. II. 1. 59. de Vario supra ad Od. I. 6. 1.

v. 55, 56. *acquirere pauca* Si possum, si pauca parare et invenire possum ad linguam ditandam; *invideor*, dente livido petor.

v. 59. *Signatum praes. nota procudere nomen*, elegantissime pro vulgari: novum nomen invenire et in medium producere; verba, quibus utitur Horatius; translata sunt a nummo, qui cuditur; eleganter igitur et accommodate ad hanc metaphoram pro producere, dixit *procudere*, et pro

Vt silvae foliis pronos mutantur in annos, 60
 Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
 Et iuvenum ritu florent modo nata vigentque.
 Debemur morti nos nostraque. Sive receptus
 Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
 Regis opus, sterilisque diu palus aptaque remis, 65
 Vicinas urbes alit et grave sentit aratrum;

* *simplice: novum: signatum praesente nota*; quemadmodum enim nummus vel principis imagine, vel aetatis indicio cett. signatus, notam aetatis prae se fert, ita novo vel invento rei alicuius nomini praesentis aetatis nota, vel hoc, vel alio modo impressa est; optimo iure igitur *Bentl.* pro vulgari *producere* lectionem plurimum. Codd. auctoritate confirmatam *procludere* in textum recepit.

v. 60. *Vt silvae foliis*, Hom. II. VI. 146. Οἷν περ φύλλον γένετ', τοιῶδε καὶ ἀνθρώπων. *prunos*, *prono* et celeriter cursu labentes, ut *proni menses* Od. IV. 6. 39.; alii *pronus* ad anni tempus, ad autumnum, quo annus ad finem properet, (ut supra Od. IV. 27. 18. *pronus Orion*), referunt; *prunos in annos*, simpliciter capio pro quotannis.

v. 63—72. *nostraque*, et quae a nobis exstructa sunt, debentur morti, h. e. ad interitum vocantur, ut opera, quae statim commemorantur, splendidissima; 1) Exstructus portus, et quidem, lacu Lucrino et Averno marique inter se iunctis, celeberrimus ille Portus Iulius. Sueton. Octav. c. 46. 2.) Exsiccata loca paludosa, et quidem, ut observat Vet. Schol., Paludes Pontinae. 3) Mutatus ab Augusto, et ab inundationibus derivatus Tiberis cursus. Sueton. Octav. c. 30. — *Sive receptus cett.*, nam, *sive re-*

ceptus Terra Neptunus (mare in sinum terrae receptum) *classes Aquilonibus arcet*, (inversa constructio, ut saepe apud Virgilium, pro: *aquiloos a classibus arcet*.) *Regis opus*, (opus splendidissimum) *sterilisque diu palus, aptaque remis* (navigabilis) *Vicinas* (nunc) *urbes alit*, et *grave aratrum sentit* (aratro proscinditur); *Seu amvis* (Tiberis) *cursum iniquum frugibus* (agrorum cultui) *mutavit*, *Doctus iter melius* (delabi scilicet itinere, haud amplius agrorum cultui infesto); haec omnia sunt opera mortalia, quae peribunt; quomodo igitur *sermonum honor* (splendor) et *gratia* (elegantia) *vivax stet?* (non pereat?)

v. 65. *Regis opus*, *regia* et *regalia* dicuntur, quae summa magnificentia exsplendescunt; sic aedificia ingentibus sumptibus exstructa supra Od. II. 15. 1. dicuntur *regiae moles*. pro *sterilisque* bene *Bentleus* malebat *sterilive*; in particulis enim *que* et *ve* non apud Horatium tantum, ut pluribus locis observavimus, sed etiam apud alios scriptores saepissime peccatum est a librariis. In voce *palus* ultima contra leges metricas correpta est; sed idem, ut *Servius* et *Priscianus* observant, nonnunquam in *tellus* et *senectus* factum est. Salius igitur videtur, in hac Grammaticorum observatione acquiescere, quam loco, omnium Codd. auctoritate confirmato,

Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
 Doctus iter melius: mortalia facta peribunt,
 Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
 Multa renascentur, quae iam cecidere, cadentque, ⁷⁰
 Quae nunc sunt in honore, vocabula, si volet usus,
 Quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.

Res gestae regumque ducumque et tristia bella,
 Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
 Versibus, impariter iunctis, querimonia primum, ⁷⁵
 Post etiam inclusa est voti sententia compos.
 Quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
 Grammatici certant et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo.
 Hunc socci cepere pedem, grandesque cothurni, ⁸⁰
 Alternis aptum sermonibus, et populares

vel transponendo, vel immutando, vim inferre.

v. 73—86. *Sextum Praeceptum*: « Res diversae diversa postulant versuum genera. Res gestae et bella, praeeunte Homero, celebrantur hexametris; carmine Elegiaco non dolor tantum, ut prima elegiarum origine, de rebus tristicibus, sed etiam sensus laetior de iis, quae ex voto cesserunt, exprimitur; versus vel pes iambicus, quo Archilochus primus composuit carmina maledica, cum aptus esset sermonibus miscendis et rebus agendis, locum, ubi se moveret, in comoediis et tragoediis invenit; carmina lyrica tam in hymnis deorum heroumque et in Epiniciis Hieronicarum, quam in rebus, ad amores et laetas conotationes spectantibus, versantur. »

v. 74. *Quo numero, quo metri genere.*

v. 75. *impariter iunctis*, elegiacis, Hexametris Pentametrisque alternantibus.

v. 76. *voti sententia compos*, sensus voluptatis et laetitiae; laetatur enim, qui voti cuiusdam compos sit.

v. 77. *exiguos elegos*, tam ob versus impares, quam quod carmina elegiaca breviora esse solent.

v. 79. *proprio* — *iambo*, hunc *iambus* res propria dicitur eius, qui eum invenit. *rabies*, de canibus acrioribus, quibuscum comparari solet maledicentium impetus et acerbitas.

v. 80. *Hunc socci cepere pedem* cett., hoc pede fabulas incedere iusserunt poetae tam comici, quam tragici; — *socci*, calceamenti geous humilioris, quo comoedi, et cothurni, calceamenti geous grandioris et altius, quo tragoedi in scena uti solebant, iam pro comoedia et tragoedia, et quidem pulcherrime et accommodatissime ad *iambum*, quem, ut *pedem*, iam *socci* et *cothurni* cepisse dicuntur.

v. 81, 82. *Alternis aptum serm.* cett., quam vim *iambus* in sermocationibus scenicis habeat, et quomodo

Vincentem strepitus, et natum rebus agendis,
Musa dedit fidibus divos puerosque deorum,
Et pugilem victorem et equum certamine primum,
Et iuvenum curas, et libera vina referre. 85

Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poeta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis ac prope socco 90
Dignis carminibus narrari coena Thyestae:

modo iambi usu spectatorum strepitus fortius pervinci, suppressi et compesci possit, id auribus magis percipi, quam verbis doceri potest; hinc iambus factus et natus ad res id scena agendas dicitur.

v. 83. *fidibus*, lyrae, testudini. — *puerosque deorum*, heroës.

v. 84. *Et pugilem victorem*, in ludis Isthmicis et Olympicis; cf. supra Od. IV. 3. 3. Horatium in hoc versu Pindarum praecipit, ut sequente versu Sapphus et Anacreontis carmina lyrica respexisse, quilibet videt. *equum cert. prim.*, equus enim, in certamine victor, simul cum victore celebrari solebat. vid. Interpp. ad Pindar. Olymp. I. 29.

v. 85. *Et iuvenum curas*, amores; nam, ut Ovidius canit (Heroid. I. 42.), *res est solliciti plena timoris amor. libera vina*, ut supra Od. III. 18. 6. *vina larga*, quae liberius et largius bibuntur in lactis compositionibus. Sunt, qui *vina libera* explicant: pectus a curis liberantia.

v. 86—98. *Septimum Praeceptum*: «Qui diversas in diverso carminum genere sustinendas partes non perspicias habet; qui quam cuique carmini naturam et formam induere non di-

dicat; qui in re sublimi serpit humi. in re humili altiora affectat; qui tragica et comica permiscet cett., is abstinere debet a scribendis carminibus.»

v. 86, 87. *Descriptas servare vices cett.*, cur ego poetae nomen gero, si pro ingenii tenuitate aut non possum servare et obire, quae descripta poetae munera (*vices*) et diversae artis poeticae species (*colores*) exigunt, aut, quae exigunt, ignoro?

v. 88. *Cur nescire cett.* Cur ob importunum pudorem, me aliquid ignorare, in hac ignorantia perstare: et meturplur dare, quam, quod ignoro, discere malo?

v. 89—94. *Versibus exp. Trag.* cett. Quemadmodum res comica non vult exponi tragica sublimitate, ita et tragica, exempli causa nefanda illa coena Thyestae, versus (*privatos*) tenues et fere comicos respuit. — *privat.* carmina privata, quibus non reges, tyranni, principes, duces, sicut in tragedia, sed privatae vitae homines describuntur; ergo humilioris argumenti; *prope socco Digna*, ad argumenta, quae in comoedia tractantur, prope accedentia; *coena Thyestae*, ubi Atreus fratri Thyestae

Singula quaeque locum teneant sortita deceper.
 Interdum tamen et vocem comoedia tollit,
 Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
 Et Tragicus plerumque dolet sermone pedestri. 95
 Telephus et Peleus, cum pauper et exul, uterque
 Proiicit ampullas et sesquipedalia verba,
 Si curat cor spectantis tetigisse querela.

Non satis est pulchra esse poemata, dulcia sunt,
 Et, quocunque volent, animum auditoris agunto. 100

occisos pueros, quos hic furtivo amore ex Aepoe, Atrai uxore, procreaverat, epulandos apposuit.

v. 92. *Singula quaeque* cett. Singula quaeque locum, sorti cuiusque convenienter occupandum, ut decet, teneant.

v. 93—98. *Interdum tamen* cett. Interdum etiam in comoedia, cum prodit homo graviter commotus, locum habet oratio concitator; hinc Chremes apud Terentium (Heaut. Act. V.), ira tumens, saevit et litigat; interdum (*plerumque* cf. supra v. 14.) (*et tragicus*) in tragoedia quoque persona, in scenam producta, humiliores (*pedestri*) sermone dolorem exprimit; sic Telephus et Peleus, tum, cum alter pauper, alter exsul est, (*uterque si curat*) si uterque id assequi tentat, ut animum spectantis, querelas fundendo, tangat, haud nunc magniloquus verba grandiora iactat, sed vocis querula et submissa miserationem rovere studet.

v. 94. *delit.* — particula *de* in verbo composito *delitigare* notionem auget, ut sit fere: vehementer et ad satietatem usque litigare; sic *desaevire*, nos *abiogen*, supra Ep. I. 3. 14.

v. 95. *Tragicus*, persona, quae queribunda in tragoedia inducitur; sic Orestes, qui furens in tragoedia

inducitur, *tragicus* appellatur. Cic. in Pison. c. 20. *Tragicus illo Oreste aut Athamante dementior.*

v. 96. *Telephus*, filius Herculis, rex Mysiae, cum vulnus, quod ab Achille acceperat, secundum oraculi effatum, nisi illud eadem hastae cuspidem, qua inflictum esset, tangeretur, sanari non posset, castra Achillis adiit, et hanc veniam ab eo petiit, et quidem *pauper*, h. e. miseri et supplicantis speciem prae se ferens. — *Peleus*, filius Aeaci, oh fratrem Phocum, a se caesum, solum vertere, et ex patria Aegina in Thessaliam fugere coactus est; hinc *exsul* dicitur.

v. 97. *Proiicit* (ἀποβάλει), abiicit, reicit, removel, deponit *ampullas*, sive abstinet ab *ampullis*. *ampulla*, proprie lecythus, vas angusto collo, sed ventre capaciore et turgido, in quo oleum inprimis et acetum servari solebat. Ab hac *ampullae* forma, turgida et inflata quasi, translate dicuntur *ampullae* verba turgida, ventosa, magnifica, quibus fere se iactant grandiloqui; hinc supra Epist. I. 3. 14. *ampullari*, magniloquentia superbius et insolentius se efferre.

v. 98. *spectantis*, nam querelis miserabiliter fusa spectatorum quoque movetur animus.

y. 99—118. *Octavum Praeceptum:*

Vt ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
 Humani vultus. Si vis me flere: dolendum est
 Primum ipsi tibi; tum tua me infortunia laedent.
 Telephe, vel Pelcu, male si mandata loqueris,
 Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia moestum 105
 Vultum verba decent, iratum plena minarum,
 Ludentem lasciva, severum seria dictu.
 Format enim natura prius nos intus ad omnem
 Fortunarum habitum; iuvat aut impellit ad iram,
 Aut ad humum moerore gravi deducit et angit; 110
 Post effert animi motus interprete lingua.

« Non sufficit, carmina pulchre et eleganter esse scripta, sed ea simul vis et virtus iis insita sit necesse est, ut, quocumque velis, animas flectas, eosque aut dolore et tristitia opprensos, et confusos, aut dulci de rebus laetis sensu perfundos atque delinias. Verbis responderè debet vultus ad omnia, quae verbis exprimuntur, compositus. Poëtae porro est, ut personas, quas producit, plane ad earum naturam, ingenium et mores loqui, agere et se gerere iubeat. »

v. 102. *Humani vultus*, vultus hominum, humanitatis sensum exprimentes. Notissimum est illud Tarentii: *Homo sum, humanum nihil a me alienum puto*.

v. 103. *me laedent*, me perturbabunt et in doloris societatem trahent.

v. 104. *Telephe, vel Pelcu, male si m. loqu.*, particula *male* non cum pluribus Interpretibus ad *mandata*, h. e. ad poëtam, qui male partes mandavit, sed, ut sequentia satis doceant, ad loqueris, ad actorem, qui mandatas partes male sustinet, referenda est. Sine dubio Horatius respexit fabulam, in qua Telephus, ut

supplex in castris Achillis, et Peseus, ut exsul (vid. v. 96.), primas partes egisse videntur. Horatius igitur, cuius data in hac Epistola Pisonibus praecepta maximam partem spectant ad poëtarum tam comicorum, quam tragicorum vitia latius latiusque serpens, non ea tantum, quae poëtis, sed etiam illa, quae actoribus observanda et peragenda sint, ut magister et arbiter harum rerum peritissimus proponit et praecipit.

v. 107. *Ludentem*, res ludicras tractantem, iocantem, delicias facientem.

v. 108—111. *Format enim cett.*, natura enim animo nostro (*prius*) a primo eius ortu inserit animi affectiones, quae vim suam in omni fortunae statu, conditione et mutatione exerunt; *iuvat*, suaviter sensus affligit, aut impellit ad iram. cett.

v. 110. *ad humum deducit*, affligit, prosternit; nos *beugt zur erde*.

v. 111. *Post*, respondet particulae *prius* in v. 108. *post*, si natura pro fortunae habitu insitas animo affectiones impulsit et excitavit, eas palam facit oratione.

Si dicentis erunt fortunis absona dicta:
 Romani tollent equites peditesque cachinnum.
 Intererit multum, Davusne loquatur, an heros,
 Maturusne senex, an adhuc florente iuventa ¹¹⁵
 Fervidus; an matrona potens, an sedula nutrix;
 Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
 Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
 Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge,

v. 112, 113. *Si dicentis erunt*, si verba non respondebunt fortunae, sorti, et conditioni eius, qui loquitur. — *equites, peditesque*, culti et inculti; honorati et inhonorati; omnes ac singuli. *equites*, homines cultiores, ut supra Sat. I. 10. 75. et Epist. II. 4. 185. ubi *equites* opponuntur *plebiculae*. Iam, quia in militia equites et pedites diversae sunt copiae, ut distinguat cultos ab incultis, facite Horatius illos *equites*, hos (plebem) *pedites* vocat. Huc accedit, quod passim humiliora vocantur *pedestria*, pedibus quasi humi incedentia; hinc supra v. 95. *sermo pedestris* (humilis, *παιδῶς λόγος*), et supra Od. II. 42. 9. *historiae pedestres*, humili scribendi genere, oratione soluta, confitae.

v. 114. *Intererit multum, Davusne loq. an heros*, multum intererit, utrum (*Davus*) servilis conditionis homo, an *heros* (Achilles, Bacchus, Hercules cett.) loquens in fabulis inducatur; sic infra v. 237. *Davus* pro quovis servo, et *Pythias* pro quavis ancilla: *Vt nihil intersit, Davusne loquatur, et aulax Pythias, emuncto lucrata Simone talentum, An cunctos famulusque dei Silenus alumni*. Hinc supra Sat. II. 5. 91. *Davus comicus*, de quovis servo, qui prodit in comoedia; et sic passim quivis servi designantur nominibus, quibus producti

sunt alii servi in comoediis. Qui pro *Davusne* defendunt lectionem *Davusne*, non cogitasse videntur de iis, quae huic lectioni obstant. Nam primum, cum iam sermo sit de diversae plane et inter se contrariae conditionis personis, quis Horatium tantum discriminis inter deos et herous, deorum mensis adhibitos esclae sibi persuadest? Deinde vere heroes in fabulis loquentes versantesque cum servis inducuntur; vid. *Germ.* ad h. l. *Wielandus* tentabat: *Davusne loquitur, an herus*.

v. 115. *Maturusne senex*, supra Od. III. 15. 4. *Mature propior funeri*.

v. 116. *matrona potens*, matris familias dignitatem tuens. *nutrix* (cui parvulorum cura demandata est) *sedula*, sedulitate et officiosa voluntate placere studens.

v. 117. *Mercatorne vagus*, quem itinera et multa cum hominibus consuetudo faciundum, catum, concinnum et multarum rerum peritum reddiderunt, cui opponitur *virentis agelli cultor*, homo simplex, rudis, indisertus et rusticis moribus.

v. 118. *Colchus, an Assyrius* cett. Vet. Schol. Nam *Colchus* non nisi *snevus induendus est*; *Assyrius astutus*, nec inducas *Argis natum timidum*, aut *Thebis natum facies peritum*.

v. 119—152. *Nomen Praeceptum*:

Scriptor. Honoratum si forte reponis Achillem; 120
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
 Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis:
 Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,

» Poëta qui res mensoariae proditas tractat, diligentissime eas describere, et ingenia moresque eorum, quos producit, iisdem, quibus expressi sunt, coloribus de integro solertissime adumbrare debet; at qui res fingit, et res fictas primum scenae committit, novasque personas formare audet, is et sibi convenientia fingere, et omnia ac singula ad rei fictae naturam ab initio usque ad finem scitissime accommodare debet. Idem, cum difficile sit, tractare velle, quae a nemine adhuc tractata sunt, materiam scribendi petat ab iis, qui divini ingenii specimina ediderunt, et doctrinae copias publice exposuerunt, ita tamen, ut neque verbis nimium inhaereat; neque serviliter illos imitetur; neque pro magnis, quae iactabundus promisit, pusilla edat; neque fulgentia obscuret, sed obscura illustret; neque rem ab alta origine repetat, sed auditorem in mediam rem rapiat et ad eventum frstinet; neque quicquam, cui impar sit, moliat. »

v. 119. famam, quae litteris consignata traduntur.

v. 120. Honoratum, ab Homero celebratum carmine; per λῳότῃτα pro heroem celebrare; Cir. de Divinst. c. 40. Amphiarum sic honoravit fama Graeciae, deus ut haberetur. reponis (ιστάζει) de pictoribus pro: describere, adumbrare, vid. supra ad Od. IV. 8. 8. rponere igitur pro: de integro post Homerum describere.

v. 121. Impiger (ἄκαμας), sc. sit,

quod v. 123 sequitur. Sic supra Od. IV. 14. 22. impiger Hostium vexare turmas. iracundus (ἔχθολος), natura ad iram proclivis, irritabilis. — inexorabilis, sic Achilles supra Od. I. 6. 6. eedere nescius, et Eod. 17. 14. pernix. acer, gravis, vebemens, minux. Hom. II. XX. 461. Οὐ γάρ τε γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων, Ἄλλὰ μάλ' ἐμμεμῶς.

v. 122. Iura neg. s. nata, nulli iuri se obnoxium prostestatur.

v. 123. Sit Medea ferox invictaque, cuius ferox et inimicis animis, cum fratrem Absyrtum discerperet, et Iasonis perfidia in furorem acta filios suos trucidaret, non vinci et frangi poterat nefandi sceleris cogitatione. — Ino, Cadmi et Hermiones filia, cum maritum suum, Athamantem, Thebanorum regem, qui, furore correptus, uxori mortem intentabat, non amplius effugere posset, una cum filio suo Melicerte se in mare dedit praecipitem, ubi mutata est in deam marinam, cui nomen erat Leucothea, uti filius Melicertes sub nomine Palaemon dei marini honorem accepit. In fabula Inus mirum in modum variant et discrepant scriptores. flebilis, aut passive, digna miseratione et fletibus, supra Od. I. 23. 9, 10. Multis ille bonis flebilis occidit, Nulli flebilior, quam tibi, Virgili. flebilis Hector, Ovid. Am. II. t. 32. aut active: quae de misera sorte lacrimas fundebat, a marito scilicet se persequente pressa.

Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.

Si quid inexpertum scenae committis, et audes ¹²⁵

Personam formare novam: servetur ad inum,

Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.

Difficile est, proprie communia dicere, tuque

Rectius Iliacum carmen diducis in actus,

Quam si proferres ignota indictaque primus. ¹³⁰

Publica materies privati iuris erit, si

Nec circa vilem patulumque moraberis orbem;

Nec verbum verbo curabis reddere fidus

Interpres; nec desilies imitator in arctum,

Vnde pedem proferre pudor vetet aut operis lex; ¹³⁵

v. 124. *Ixion*, rex Thessaliae, — *Perfidus*, ob incestum erga lunonem amorem, quem Iovis conviva adeo exsatiare cupiebat. *Io*, Iuachii filia, cum a Iove ob iram et odium,

quo Iuno eam ut Iovis pellicem vevebat et huc illuc agitabat, mutata esset in vaccam, post multos errores in Aegyptum venisse, Osiridi ibi nupsisse, et post mortem *Isis* facta esse in fabulis traditur; hinc illa *vaga*. — *trist.* *Or.*, Orestes, Agamemnonis et Clytaemnestrae filius, quem matris sanguine pollutum Furiae agitasse dicuntur, tristi et miseranda furentis specie in tragoediis (Eurip. *Orest.*, Sophocl. *Electr.*) sistitur.

v. 128, 129. *communis*, quae nondum tractata unicuique tractanda se offerunt, quae tanquam in loco communi palam proposita a quolibet pro lubitu capi tolli possunt; *proprie dicere*, propria, nova et peculiari arte exponere; pulchre *Vossius*: *schwer ist's, eigens wesen aus allgemeinem zu bilden.* *tuque Rect. Iliac. e. did. in act.*, rectius argumenta iam tractata ab aliis e. c. ea Homeri carmine Iliaco hauris et in scenam

diducis; lectionem, a *Pea* exhibitam, *diducis* vulgari lectioni *deducis* praetuli; *diducere* enim eleganter dicitur de fontibus, e quibus aqua dimanat, et in *diversos* rivulos *diducitur*.

v. 131—135. *Publica mat. priv. jur. crit.* materiem, iam ab aliis publicatam et in medio positam poteris tibi propriam facere, et in usum privatum convertere, si neque rebus tritis et vulgaribus putide immoraberis, neque, sicuti *fidus* *Interpres*, (comparationis particula ut ad *fidus* *interpres* omissa est; vid. supra ad Epist. I. 2. 42.) verbum verbo reddere curabis, neque servili imitatione te praecipitem dabis in eiusmodi angustias, unde pudor et aberratio ab iis, quae bono scriptori servanda sunt, pedem expedire te prohibeat.

v. 132. *Per vilem et patulum orbem* eleganter exprimitur late patens gyros vel spatium, in quo aliquis ea vilis vel studio huc illuc discurrit et circumagitur (τόπος κοινός); nos: *elu gemeinplat.*

v. 134, 135. *in arctum*, scil. locum, *patulo* orbi oppositum. *pudor*, aut *operis lex*, scilicet, qui nimium imi-

Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
 « Fortunam Priami cantabo et nobile bellum. »
 Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
 Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
 Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte: 140
 « Dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae,
 Qui mores hominum multorum vidit et urbes. »
 Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
 Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat:
 Antiphatem, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdim;

tandi studio se abripi passus est, is ipse tandem, se contra operis legem peccasse, h. e. se male boni scriptoris partes sustinuisse, ooni sine pudore sentit.

v. 136. ut scriptor cyclicus olim, quod nomen gesserit malus iste poeta cyclicus, quem h. l. Horatius notat, divinent alii. De poetis cyclicis, qui de rebus, tam ipso bello Troiano, quam ante et post illud, gestis, intra cyclum vel gyrum quendam se continentes ad Homeri exemplum carmina concionare conati sunt, post Schwarzius Altdorf. In peculiari Dissert. de Cyclo Epico, Casaubonum ad Athen. VII. 4. Dodwell. de Cycl. p. 802. copiose et docte disputaverunt Heynius in Excurs. I. ad Virg. Aen. II. et Iacobinus in praefat. ad Tzet. p. XX seqq. Fuerunt quoque, qui poetas cyclicos de poetis circumforaneis et circulatoribus interpretarentur.

v. 138—142. Quid dignum cett. Quid hic promissor feret (proferet, edet) dignum tanto hiatu, quod respondet verbis, quae tanto oris hiatu et plenis buccis denunciat? Nam ventosus iste poeta cyclicus, conclusas hireinis foliibus auras (Sat. I. 4. 39.) imitans, non musa aliqua Ho-

meri exemplo in partes vocata, ferociter fidensque ingenii ita carmen exorditur: Ego post Iliadem Fortunam Priami cantabo et nobile bellum.

v. 139. Partur. mont. nasc. rid. mus. Suaviter vertit Vossius: schaut doch den kreisenden berg, wie er aufschwillt! Komm doch heraus, mus! huius proverbialis locutionis, qua homo vanus, grandia moliens minansque, sed pusilla proferecos, cum monte post graves labores ridiculum murem in dias luminis auras edente, comparatur, mentio quoque fit apud Athenaeum Deipn. XIV. 7. ὄδιντος ὄρος: Ζεὺς δ' ἐποφύιστο. τὸ δ' ἔτιοντο μῦθον.

v. 141, 142. Eo duos primos Odysaeae versus, Latinis numeris ab Horatio expressos!

v. 143—147. Non fumum ex fulgore cett. Homerus non id secum agit, ut fulgentia fumo obducatur, sed ut fumo obducta luce collustret, et sic speciem monstrorum ante oculos ponat, exempli causa Antiphatem cett. Antiphates, rex Laestrigonum, homo, cruenta crudelitate abominabilis, et Vlyssis sociis, quorum unum devoravit, infestissimus; vid. Hom. Odys. X. 82—123. Scyllamque, et —

Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri, 146
 Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo.
 Semper ad eventum festinat, et in medias res,
 Non secus ac notas, auditorem rapit, et quae
 Desperat tractata nitescere posse, relinquit; 150
 Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
 Primo ne medium, medio ne discrepet inum.

Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.
 Si plausoris eges aulaea manentis et usque
 Sessuri, donec cantor *Vos plaudite* dicat; 155
 Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,

Charybdim, de his duabus in mari Siculo voragionibus, summi periculi terrore praeternavigantes percellentibus vid. Hom. *Odyss.* de *Scylla* quidem Lib. XII. 85., de *Charybdi* XII. 104 seqq. *Scylla*, ut docet *Cluver.* Sic. 1. 5., fuit scopulus, humanam olim sorte formam referens, unde fluctus allisi ingente fragore retundebantur; *Charybdis*, fluctuum magno tumultu invicem se tundentium vebementior impetus. cum *Cyclope*, *Polyphemus*, *Cyclopus* immanissimo.

v. 146—148. *Nec reditum Diomedis.* Nec Homerus, ut ineptus iste poeta eyclicus, narrationem de Diomedis e bello Troiano reditu incipit a re, ante bellum Troianum facta, a morte scilicet Meleagri; nec idem bellum Troianum orditur ab Helena, ex altero duorum illorum ovorum, quae Leda adidisse fingitur, exclusa. *Diomedis* pater, *Tydeus*, filius Oenei, Aetolorum regis, et Meleagri, cuius interitus vario modo narratur, frater fuit.

v. 148, 149. *in medias res* cett., non causas Homerus exortae inter Agamemnonem et Achillem irae ante

exponit, sed *in medias res* (Μέγιστον ἀνδρῶν ἔργον) *Non secus ac notas* (tanquam iam notas) *auditorem rapit*.

v. 151, 152. *Atque ita mentitur* cett., atque res ita fingit, et fictis veras immiscet, ut prima, media et ultima amice in totam rem conspirent.

v. 153—178. *Decimum Praeceptum*: « Scriptor, qui sibi conciliare cupit auditorum vel spectatorum animos, quomodo homines pro sua quisque aetate agant sentiantque, penitus perspectum habeat, necesse est. Sic enim, quod pueris, iuvenibus et senibus tribuendum est, unicuique tribuet, et, si eos tales, quales vere sunt, egregie descriptos expressosque in scenam produxerit, plausum feret. »

v. 153. *desideret*, a te exigat.

v. 154. *plausoris aulaea manentis*, usque ad finem fabulae in spectaculo manentis; *aulaea* autem, peracta fabula, non sicut nunc, ex loco superiore demittebantur, sed ex inferiore loco sursum trahebantur; vid. supra ad Epist. II. 1. 183.

v. 155. *cantor*, histrio; *in unus*, *Vos plaudite*, decantans.

Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
 Reddere qui voces iam scit puer et pede certo
 Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
 Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas. ¹⁶⁰
 Imberbus iuvenis, tandem custode reinoto,
 Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi;
 Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 Vitium tardus provisor, prodigus aeris,
 Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix. ¹⁶⁵
 Conversis studiis aetas animusque virilis
 Quaerit opes et amicitias, inservit honori,

v. 157. *Mobilibusque decor naturis* celt., hunc locum, de quo multum pulveris, praecipue a *Bentleio*, sparsum est, ita interpretor: *natura* iam est: indoles, ingenium, sentiendi ratio, quam cuique hominum aetati *natura* insevit; haec iusita indoles est *mobilis*, h. mutabilis; aliter enim puer, aliter iuvenis, aliter vir, aliter senex sentit. Sensus igitur: Et (*dandus est decor*) tribuendum est id, quod decet et convenit (*mobilibus naturis*) hominum ingenii et studiis, quae cum aetate et annis mutantur.—Plures seculi sunt *Bentleium*, qui pro *naturis* reposuit *maturis*; sed primum pueriles anni vix simpliciter possunt dici *mobiles*; uniuscuiusque enim aetatis anni sunt *mobiles*; deinde Horatius non duas tantum, sed quatuor, ut sequentia docent, vitae aetates designare voluit.

v. 158—160. Hic locus de culusque vitae aetatis *natura* praestantissimus comparandus omnino est cum Aristot. Rhel. II. 12 seqq. *Redd.* qui *voc.* i. *scit puer*, qui ex infante factus est puer; *et pede certo Signat humum*; eleganter pro: firmum gressum in solo ponit, firmo pede incedit.

Apud Virgil. Georg. III. 104. de iuvenis vestigia in pulvere exprimentibus: *et summo vestigia pulvere signent.*

v. 160. *temere*, facile; supra Epist. II. 4. 120. *vanis avarus Non temere est animus.*

v. 161. particula *tandem* facete pueri, morae illius temporis, quo ex puerili aetate excedat, impatientis, exprimit ingenium.

v. 162. *aprici gramine campi*, gymnasticis exercitationibus in Campo Martini. Supra quoque Od. I. 8. 3. *Campus Martius dicitur apricus.*

v. 163. *cereus* (χρημας), cerae instar flexibilis.

v. 164. *Vitium tardus provisor*, elegante brevitate pro: in rebus utilibus, quibus vitae futurae providere debet, tardius.

v. 165. *Sublimis*, altiora spirans, (ὕψιστος) *et amata relinquere pernix*, similiter supra Epist. II. 1. 100. de puella infante: *Quod cupido petiit, mature plena relinquit.*

v. 166. *Conversis studiis*, animo a iuvenilis aetatis studiis ad ea, quae virili aetati propria sunt, converso.

Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.
 Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
 Quaerit, et inventis miser abstinet, ac timet uti; ¹⁷⁰
 Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
 Dilator, spe longus, iners avidusque futuri,
 Difficilis, querulus, laudator temporis acti
 Se puero, castigator censorque minorum.
 Multa ferunt anni venientes commoda secum, ¹⁷⁵
 Multa recedentes adimunt. Ne forte seniles
 Mandentur iuveni partes, pueroque viriles,
 Semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
 Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
 Segnius irritant animos demissa per aurem, ¹⁸⁰
 Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus, et quae

v. 169. *circumveniunt*, circumval-
 lant, premunt.

v. 170. *Quaerit*, sc. opes, et *inven-*
tis, quae sitis, collectis, *miser absti-*
net, ac *timet uti*, supra Sat. II. 3.

140. *Nescius uti Compositis*, metuens
 quae velut contingere sacrum.

v. 174. *gelideque*, et animo, qualis
 est seoum, frigido, h. e. haud prompto
 paratoque, sed lento et anxio; *mi-*
nistrat, administrat, peragit.

v. 172. *spe longus*, qui longioris
 vitae spem alit, ipse iam dicitur *spe*
longus (μακρὸς ἐλπίδι). Huc facit lo-
 cus Cicerois, a Lambino allatus, de
 Senect. cap. 7. *Nemo enim tam senex,*
qui se annuum non putet posse vivere.
—iners, ob virum defectionem re-
 bus gerendis minus spūs. *avidus-*
que futuri, cupidus sciendi, *quid sit*
futurum cras (Od. I. 9. 43).

v. 173. *Difficilis*, haud facilis se
 adeuntibus, morosus (δύσκολος),
 querulus, assiduus de sorte sua que-
 relis fatigans alios (μαρψίμορος).

v. 174. *minorum*, iuniorum.

v. 175. *anni venientes*, qui tene-
 ram aetatem excipiunt, anni iuven-
 tes et viriles.

v. 176. *anni recedentes*, ad exitum
 vitae decurrentes, anni seniles.

v. 178. *Semper in adiunctis* cell.,
 semper eorum, quae cuique aetati
 adiuncta et apta sunt, h. e. conve-
 niunt, rationem habebimus; *im-*
morari sicuti re dicuntur, qui dili-
 gentiorem curam et operam in aliqua
 re recte tractanda ponunt.

v. 179—188. *Undecimum Praecep-*
tum: Cum ea, quae oculis conspi-
 ciuntur, multo gravius animos spe-
 ctatorum afficiant, quam illa, quae
 audiuntur, horroris plenus non oculis
 in scena subici, sed tanquam intus
 acta narrari debent.

v. 180. *Segnius*, eleganter pro: mi-
 nus vehementer, lenius, languidius.

v. 181, 182. *fidelibus*, de iis, quae
 audimus, possumus dubitare, non
 ita de iis, quae videmus; hinc *oculi*

Ipsē sibi tradit spectator. Non tamen intps
 Digna geri promes in scenam, multaque tolles
 Ex oculis, quae mox narret facundia praesens.
 Ne pueros coram populo Medea trucidet,
 Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
 Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
 Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.

185

* Neve minor, neu sit quinto productior actu
 Fabula, quae posci vult et spectata reponi;
 Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus

190

fideles (πιστοί). et quae Ipse sibi tradit spectator, quae audimus, traduntur nobis ab aliis; quae vero spectamus, ea ipsi nobis per oculos tradimus. *intus*, extra scenam.

v. 184. *quae mox narret facundia praesens*, quae mox persona in scenam prodians (*praesens*) facunde edisserat; nisi *praesens* explicare malis de persona, quae rei intus factae praesens adfuerit.

v. 185. *pueros Medea trucidet*, cf. supra ad v. 123.

v. 186. *Atreus*, de horrenda illa coena quam Atreus fratri suo Thyestae apparavit, vid. supra ad v. 94.

v. 187. *in avem*, secundum Anacr. Virg. Propert. et alios in lusciniā, vid. ad Catull. LXXV. 14., sed secundum Ovidium in hirundinem. Caeterum fabula Terej, Progne et Philomelae, est una earum, quas felicissime tractavit Ovidius Met. VI. 425 seqq. De *Cadmo*, Thebarum conditore, in anguem mutato, vid. Apollod. III. 5. 4.

v. 188. *sic*, scilicet, ut in scenam producas incredibilia, hominum in aves, angues cett. mutationes.

v. 189—204. *Duodecimum Praeceptum*: «Cavendum est, ne fabula

ultra quinque actus producta fastidium tandem creet spectatoribus; ne repentino dei alicuius interventu rei implicitae nodus importuno tempore solvatur; ne quarta persona sermocinantibus in scena sese immisceat; ne quid chorus intercinat, quod a re, quae agitur, alienum sit.»

v. 189, 190. *Neve minor* cett., ut certus in acerbendis peragendisque fabulis aervetur modus, Horatius eas nec ultra quinque actus produendas, nec in pauciores actus redigendas esse docet; ideo, ut videtur, quia tum saepius peccabatur in utramque partem.

v. 190. *posci*, sc. ad spectandum.—*reponi*, iterum spectari, repeti, iterari; sic supra v. 120. *reponere Achillem* pro: novo carmine de integro laudes Aehillis canere.

v. 194. *Nec deus intersit*, cett. Nec in partes vocetur *deus* (quod vulgo nunc dicitur) *ex machina*, nisi res implicita, quam deus aliquis repente apparens expediat, digna sit. Carpit scilicet Hor. eos poetas, qui ad rem quamcunque expediendam statim ad deum confugiunt, utrum digne, an indigne fiat, parum curantes. Hinc Cicero de Nat. D. c. 20. *Et tragici*

Inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
 Actoris partes chorus officiumque virile
 Defendat; neu quid medios intercinat actus,
 Quod non proposito conducat et haereat apte. 195
 Ille bonis faveatque et consilietur amicis,
 Et regat iratos et amet peccare timentes;
 Ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
 Iustitiam, legesque et apertis otia portis;
 Ille tegat commissa, deosque precetur et oret, 200

poëtae, cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad deum. Hinc nata est proverbialis, quam saepe audimus, locutio: deus ex machina, de rebus, quae, nisi vis quaedam divina ex improvviso accedat, expediri nequeunt. Translata autem est haec locutio e re scenica, si deus praeter omnem expectationem, per machinam aliquam demissus, in scena appareat. De huius machinae affabre constructae et de loco superiore suspensae in re scenica usu, sive de scena versatili et ductili, in cuius superiore parte deorum sedes erant, Boetigerus meus, qui in his rebus habitat, copiose et docte disputavit in peculiari Proleusione, Deum ex machina in re scenica veterum illustrante. Vimar. 1800. vindice, deo, qui rem ab inextricabili difficultate vindicat, liberet, qui nodum solvat.

v. 192. *laboret*, sustineat. Horatius autem quartam personam ideo in colloquiis silere iubet, ne quatuor colloquentium sermo permixtus et perplexus minus capiatur ab auditoribus.

v. 193—195. *Actoris partes chorus* cett., chorus actoris partes, et, quod decet chorum, strenue tucatur, ita quidem, ut nihil intercinat, quod non arcte cum fabulae argumento cohaereat. Totus chorus autem con-

iunctim actoris partes sustinet, quia, dum canit, quae fabulae argumento respondent et accommodata sunt, simul agit.

v. 196—202. *Ille bonis faveat* cett. in versibus sequentibus quaedam eorum, in quibus peragendis et commendandis versari inprimis debeat chorus, nominatim praecipiuntur.—*consilietur*, pro consulat, ut videtur.

v. 197. *Pro: amet peccare timentes*, ex duorum Codd. auctoritate Bentleyus refinxit: et *amet pacare timentes*; *amet* explicat soleat, quod admodum friget; explicari certe debebat: et sibi placeat in pacandis ira timentibus; sed *pacare timentes* iam expressum est per *regere iratos*, nam qui regunt iratos, eosdem pacant.

v. 198. *dapes mensae brevis*, victum tenue, qui brevi tempore sumitur; similiter supra Epist. I. 44. 35. *coena brevis*.

v. 199. *et apertis otia portis*, pro vulgari: et pacem; pace enim non clauduntur portae; sic supra Od. III. 5. 23. Regulus de Carthaginiis securitate? vidi—*Portas non elausas*.

v. 200. *tegas*, tegi (occultari, recondi) iubeat; *commissa*, sc. fidei, quod supra Sat. I. 3. 95. additur,

Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Tibia non, ut nunc, orichalco vineta, tubaeque
Aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco,
Adspirare et adesse choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu; 205
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus
Et frugi, castusque verecundusque, coibat.
Postquam coepit agros extendere victor, et urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impune diebus, 210

v. 202—219. *Præceptum decimum tertium*: sCum ad ea, quae prolatis imperii Romani finibus et aucto populi numero in civitatem immigraverunt, pertineat quoque maior licentia, quae modis numerisque chori cantum temperantibus accessit; poëta versus ad mutatam artis musicae disciplinam, ad mutatos mores, et in univernum ad ætatis iugenium moderari, conformare et componere debet.

v. 202, 203. *Tibia non, ut nunc, orich. vineta*) orichalcum vel aurichalcum est metallum pretiosius, colorem auri referens, sive aes luteum, simile ferè ei, quod nos dicimus *Messing*. vid. *Beckmann* ad *Arist. Mirab.* p. 98. 132. 133. et *Celeberr. Heinrich* ad *Hesiod. Scut. Herc.* v. 422. *orichalco vineta* dicitur *tibia*, sive quod illa, e simplice duplex facta, orichalco vincebatur et copulabatur, sive quod tibiae partes per intermedia orichalco munita distinguebantur, sive quod tibia vinculis quibusdam vel ornamentis ex orichalco factis conspicua erat. Pro *vineta* recepit *Bentleius iuncta*; sed hæc lectio illius mihi videtur esse interpretatio. *tubaeque Aemula*, dum

tibia aequè ac tuba sonis acutioribus et gravioribus aures percutiebat.

v. 204, 205. *Adspirare*, eleganter pro accinere, quia tibia spiritu inflatur. *erat utilis*, eleganter pro solebat, adiuncta utilitatis notione.— *atque sedilia nondum nimis spissa complere flatu. spissa sedilia*, supra Ep. l. 19. 41. *Spissis indigna theatris Scripta pulet recitare.* Epist. II. 4. 60. *arcto stipata theatro Spectat Roma potens.*

v. 206, 207. *Quo* (in sedilia nempe theatri) *coibat populus sane numerabilis* (numerabili utique copia), *utpote parvus*, quia parvus erat, non copia innumerabili, ut nunc; isque (*frugi*) industrius, pudicus et modestus.

v. 209. *Latior*, latius patens, extensor, amplior. *vinoque diurno*, et convivii vel comotationibus *de die*, h. e. autè tempus solitum, vel iusto tempestivius incipientibus; sic Graeci ἀπ' ἐμπύρου νέμεσις; vid. *Amicius. Iacobs* ad *Anthol. Gr. T. VIII.* p. 144. et hinc eiusmodi convivii dicuntur *tempestiva*; vid. *Ernest.* in *Clav. Cic.* s. v. *de et tempestivus.*

v. 210. *Placari Genius*, sic supra Od. III. 47. 45. *Genium mero curare*; qui hilaritati et vitae iucunditati iu-

Accessit numerisque modisque licentia maior.
 Indoctus quid enim saperet liberque laborum
 Rusticus urbano confusus, turpis honesto!
 Sic priscæ motumque et luxuriem addidit arti
 Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem. 215
 Sic etiam fidibus voces crevere severis,
 Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
 Ut iljumque sagax rerum, et divina futuri,

dulgent, dicuntur *placare* vel *curare* *Genium*, dum grato animo fruuntur muneribus, quæ *Genius*, cuique homini additus, suppeditat. Hinc *Genio suo indulgere*, pro iis, quæ delectant, indulgere. *impune*, libere, nulla lege huic vivendi mori obstante; supra Epist. I. 5. 10. *impune licebit Aestivam sermone benigno tendere noctem*.

v. 212, 213. *Indoctus quid enim cett.*, quomodo enim confusa hominum turba, ubi rusticus (*indoctus*), homo rudis, et post peractos labore genio suo indulgens, urbano, (*turpis honesto*) purus impuro, vel incultus exulto, immiscebatur, recte de hac re sentire et subtiliter iudicare poterat?

v. 214, 215. *Sic*, hinc factum est, ut tibi ceu (cf. supra Epist. II. 4. 98.) (*priscæ arti*) pristinae simplicitati, ubi tibia tenuis simplexque foramine paucio adspirabat chora (supra v. 203.), adderet (*motum*) mimicos gestuum motus et luxuriosam magnificentiam, et per pulpita (*vagus*) huc illuc se promovens veste longa (syrmate) humum verteret. *motus*, de corporis iactatione mimica, vel de saltatione; supra Od. III. 6. 24. *Motus doceri gaudet Iohicos Matura virgo*; sic *motus dare*, pro saltare, Virgil, Georg. I. 350. Liv. VII. 2. — et

sic moveri infra v. 232., pro saltare. Supra Epist. II. 2. 125. *Cyclopa movetur. per pulpita*, per scenæ solum tabulis stratum. cf. infra ad v. 279.

v. 216. *Sic etiam*, sic etiam factum est, ut lyra, auctis fidibus, plures sonos ederet; lyra dicitur *severa*, quia *severa*, h. e. graviora et sublimiora canit. — Non puto enim, quod plures Interpretes putant, sermonem hic esse de lyrae in tragoediis usu, unde illa dicta sit *severa*, sed, postquam Horatius locutus est de novis dotibus, quibus tibia locupletata sit, eum, cum lyrae quoque, auctis fidibus, voces et soni multiplicati essent, in universum aliquid et separatim a re scenica in laudem lyrae vel poetarum lyricorum addere voluisse existimo. Egrege certe opinioni meae respondent sequentia.

v. 217. *facunda praeceps*, facundia poetæ lyrici, praecipite quasi cursu ruens; hinc supra Od. IV. 2. 5 seqq. de Pindaro: *Monte decurrens velut amnis — Fervet immensusque ruit profundo Pindarus ore. tulit* (protulit) eloquium insolitum; hinc Horatius supra Od. III. 25. 7. de se ipso: *Dicam insigne, recens, Adhuc inditum ore alio*.

v. 218, 219. *Ut iljum sagax rerum* cett., et sententia, res utiles, saga-

Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

Carminē qui tragico vilem certavit ob hircum, ²²⁰
 Mox etiam agrestes Satyros nudavit et asper
 Incolumi gravitate iocum tentavit eo, quod
 Illecebris erat et grata novitate morandus
 Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
 Verum ita risores, ita commendare dicaces ²²⁵

citer pervestigatas complectens, et divinitus praedicens futura, non discrepuit ab oraculis et vaticiniis, quae Delphis edebantur. Vaticinantur autem poetae lyrici, ut Horatius de se ipso, Od. II. 20. Epist. I. 20. et de aliis.

v. 220—250. *Præceptum decimum quartum*: «Postquam ad Musam tragicam accessit Satyrus, sive drama satyricum, licebit quidem poetæ tragico in gratiam eorum, qui animi recreandi et exhilarandi causa spectatum veniunt, sales satyricos et dicteria adspargere, sed hac lege, ut gravitatem servet incolumem; ut suam cuique, quae inducitur, personae tribuat dignitatem; ut sermo neque nubes et inania capiet, neque ad humilitatem et sordem deprinatur; ut rei de medio summae orationis serie et iunctura honor accedat; ut immunda et ignominiosa dicta exterminentur.»

v. 220—224. *Carminē qui tragico* cett. Sensus: mihi videtur, est: Poeta tragicus mox etiam tragoediis immiscuit sales satyricos, eo quidem consilio, ut spectatoribus, qui delectari cupiunt, haec grata novitate satisfaceret. Horatius sequitur eos, qui originem vocis *tragoedia* a Graeca voce τράγος (hircus) et ᾠδή (cantus) repetunt; hircum scilicet accipiebat, qui in solemnem carminis tragici decantandi certamine vicerat.

v. 224. *nudavit*, eleganter pro: in-

duxit; non ipsos Satyros, ut Erant, nudos produxit, sed drama Satyricum a Satyris derivatum; *asper*, acerbus in eos, quos iocose dicta urere lentavit. Supra Epod. 6. 41. *in malos asperimus*. Cic. Pro Planc. c. 44. *asperioribus faciliis perstringere*.

v. 223. *morandus*, detinendus, advertendus, oblectandus, ut supra Epist. I. 43. 17. et infra v. 321.

v. 224. *funct. sacr.*) *fungi sacris* pro quavis rei severioris administratione positum videtur; similiter v. 422 *liber laborum*. *exlex*, nulla omnino re, quae vetet cum frequentare spectaculum, prohibitus; ad illa tempora, cum nondum essent leges theatrales, cum *Gesnero* referre nolum.

v. 225—230. *Verum ita risores* cett. Sensus: Verum decebit poetam tragicum ita in partes vocare satyram, et seriis admiscere ludicra, ne vel deus vel heros aliquis in scenam productus, et (*super*) modo regali magnificentia coospectus, aut ad humilia dicteria, qualia in obscuris tabernis audiuntur, descendat, aut, dum humilia refugit, ad altiora sese attollat et inania capiet in nubibus.

v. 225. *risores*—*dicaces Satyri* pro: Satyra, quae allos deridet et acute dictis pungit. *commendare*, sc. spectatoribus et aequis tragoediae nestimatoribus. *Commendare* iam ali-

Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
 Ne, quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
 Regali conspectus in auro nuper et ostro,
 Migret in obscuras humili sermone tabernas;
 Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet. 230
 Effutire leves indigna tragoedia versus,
 Vt festis matrona moveri iussa diebus,
 Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
 Non ego inornata et dominantia nomina solum,
 Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo, 235
 Nec sic enitar tragico differre colori,

quid dicuntur, qui faciunt, quod rectum est.

v. 226—230. *vertere seria ludo*, seria in ludum vertere, commiscere seria cum ludo. *nubes et inania captet* et iam est particula explicativa pro scilicet, id est; (cf. supra ad Od. I. 2. 46.) nam qui captat nubes, captat inania.

v. 231—233. *Effutire leves* cett., non decet tragoediam saepe et larga copia effutire levioris argumenti versus, sed ea paulum pudibunda raro tantum inter satyros versabitur, h. e. raro admittit satyrae lasciviam, sicuti matrona festis diebus tantum, h. e. raro saltat. Shavissima est haec tragoediae severae, passim tantum satyrae protervitati locum relinquentia, cum matrona diebus festis tantum saltantē comparatio!

v. 231. *Effutire*, de versibus inconsiderantius et largiore copia profusis; *indigna effutire* (οὐκ ἀξία ἐκλάσειν), Graece pro: non digna, quae effutiat, h. e. quam non decet effutire; quia hoc infra eius dignitatem est positum. Quem non decet aliquid facere, vel qui non debet aliquid facere, is *indignus*, qui id

faciat, dicitur; supra Epist. I. 3. 35. *indigni* (vos dedecet) *fraternum rumpere foedus*. Terentius Eunuch. V. 2. 26. *Nam si ego digna hac contumelia sum maxime, at tu indignus, qui faceres, tamen, leves*, satyricos.

v. 232. *moveri*, saltare; vid. paulo ante ad v. 214.

v. 233. *Intererit Satyris*; non, ut Lambinus et qui eum secuti sunt, male explicant: «*differet paululum a Satyris*,» sed: immiscebitur Satyris.

v. 234—239. *Non ego* cett. Iam Horatius, postquam satyram in tragoedia quoque locum certis finibus circumscriptum habere docuit, ipse aibi, ut poetae satyrico, exsequendas partes proponit atque demandat. — *inornata*, propria, non elegantiore significatione usurpata; *dominantia*, penes quae ob communem eorum apud omnes usum est quasi dominantia, vulgaris.

v. 235. *Satyrorum scriptor*, ergo satyri in antecedentibus aperte pro versibus Satyricis positi sunt. *amabo*, amplectar; supple: sed etiam ornatiores (elegantiores) et minus vulgaris.

v. 236—239. *Nec me enitar* cett.

Vt nihil intersit, Davusne loquatur et audax
 Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
 An custos famulusque dei Silenus alumni.
 Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis 240
 Speret idem, sudet multum frustraue laboret
 Ausus idem: tantum series iuncturaque pollet!
 Tantum de medio sumtis accedit honoris!
 Silvius deducti caveant, me iudice, Fauni,

Nec ego a sublimiore loquendi genere tragico ad eam in sermonibus, quo-compono, satyricis loquendi humilis tatem descendam, ut in nullo plane ponam discrimine, utrum inferioris conditionis servus vel ancilla, an Bacchi custos famulusque, Silenus, loquatur. *tragico differre colori, color tragicus*, indoles loquendi generis, quo utuntur poetae tragici, oratio scilicet sublimior; *differre alieni rei*, pro vulgari: ab aliqua re, ut supra Sat. I. 4. 48. Epist. I. 18. 4. nisi quod pede certo *Differt sermoni*. — *Davusne loquatur*, servus Terentianus, cf. supra ad v. 114.

v. 238. *Pythias*, ancilla, ut observat *Vet. Schol. Crug.* apud Lucilium. *Sim.*) *Simo*, heri vel domini non apud Terentium tantum, sed etiam, ut videtur, apud Lucilium nomen.— *emuncto*, callide circumvento; locutio comica apud Plautum et Terentium *emungere aliquem*, pro: callido invento fraudare aliquem pecunia, explicari fortasse potest sic: supra Sat. I. 4. 8. Lucilius dicitur homo *emunctae natis*, h. e. homo acutus, vide ibi not.; *emungere aliquem* est: *nares alicuius emungere*, translate igitur: fraude et damno reddere aliquem scutiorum et circumspiciorem.

v. 239. *Silenus*, Bacchi paedagogus, administer, et in eius itineribus

asino vectus comes; longe igitur Silenus ab inferioris conditionis servo differt.

v. 240—243. *Ex noto fictum carmen sequar* cett., versabor quidem, cum satyram scribo, in re nota et de medio sumta, ita quidem, ut quisvis, ac idem facili negotio facere posse opinetur, sed frustra eidem rei recte tractandae insudabit; tam multum ab orationis bene dispositae et scite inter se iunctae flumine laus scriptoris pendet; tam multum valet ars, qua rebus vulgaribus paratur honor, h. e. pulchritudo, elegantia, gravitas.

v. 242. *iuncturaque*, hinc apta verborum *iunctura*, supra v. 48. dicitur *callida*, unde Persius V. 14. *iunctura callidus acri*.

v. 244—250. Horatius in versibus sequentibus sententiam, quam supra v. 227 seqq. in universum expresserat, nunc, ut satyrarum scribendarum doctor et iudex, repetit, variat, illustrat, et tanquam rem graviolem inculcat. Hinc in v. 244. consulto addidit: *me iudice*, *Fauni silvis deducti*, iidem, qui Satyri. Ovid. Met. VI. 392. *ruricolae, silvestria numina, Fauni, Et Satyri fratres*. *Fauni caveant*, Satyrarum scriptores caveant. *per pene forenses*, v. 245., Hor. designasse videtur iuvenem in foro decla-

Ne, velut innati triviis aut pene forenses, 245
 Aut nimium teneris iuvenentur versibus unquam,
 Aut immunda crepent ignominiosaque dicta:
 Offenduntur enim, quibus est equus, et pater, et res,
 Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
 Aequis accipiunt animis, donantve corona. 250

Syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,
 Pes citus: unde etiam trimetris adlescere iussit
 Nomen iambeis, cum senos redderet ictus.

matores, exquisitiores loquendi formulas, vel, ut Petronius loquitur, mellytos verborum globulos captantes. Quicquid sit, *pene forenses* aperte opponuntur iis, qui *triviis innati* sunt, h. e. plebeculae; *pene forenses* versu sequente *teneris versibus iuvenari* (*νεωτρώσαν*), h. e. molliter aut iuvenititer luxuriari, *triviis* vero *innati* versu proxime sequente *immunda et ignominiosa dicta crepare* dicuntur. Itaque pro *ac pene forenses*, quamvis eam lectionem omnes Codd. et Edit. vet. et recent. constanter servant, ex coniectura dedi *aut pene forenses*, permotus partim nube exemplorum a *Drakenborchio* ad Liv. XXI. 53. § 3. collectorum, ubi *aut* a librariis in *ac* depravatum est, partim exemplo *Bentleii*, qui supra Sat. I. 6. 68. pro *ac mala lustra* contra omnium Codd. et Edit. auctoritatem exhibuit, re flagitante, *aut mala lustra*. Secutus ibi sum *Bentleium*, sed in subiecta nota pro *aut* ex errore scriptum est *neo*.

v. 248. *quibus est equus, et pater, et res; equites, senatores et divites*, ut cultiores, opponuntur plebeculae; de *equitibus* cf. supra Sat. I. 40. 76. Epist. II. 4. 485. et in hac Epist. v. 443.

v. 249. *fricti ciceris et nucis emtor*, est plebs, quae pro re tenui cicere et

mucibus vesci solebat; cogitavit fortasse Horatius simul de malorum poetarum ineptis chartis, quae, quia eiusmodi merces iis amiciebantur, in manus plebis incidebant, vid. supra Epist. II. 4. 269, 270.

v. 250. *donantve*, sc. malum poetarum corona laueat.

v. 251—274. *Præceptum decimum quintum*: « Cam multum intersit, utrum poemata modulata, an immodulata sint, utrum versuum numeri et pedes leniter et molliter decurrant, an ponderibus quasi gravi et impediti moleste incedant; versus non ad indignam illam, quae Romanis poetis data est, licentiam, sed ad exempla Graecorum componendi atque concinnandi sunt. »

v. 251—253. *Syllaba longa brevi* cett. elegantissima lambi (") descriptio. *Pes citus*, hinc recte vetus meus amicus *Mitscherlichius* supra Od. I. 46. 24. *celerem Iambos* ad celerem eorum naturam refert. unde etiam cett., ob hunc celerem decursum factum quoque est, ut Iambus senos lambos appellari iuberet *trimetros Iambos* (cum senos redderet ictus), quamvis senas percussiones redderet, quamvis esset senarius; *trimeter*, constat tribus dupondijs, et dupondius (mensura duorum pedum)

Primus ad extremum similis sibi; non ita pridem,
 Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures, 255
 Spondeos stabiles in iura paterna recepit
 Commodus et patiens; non ut de sede secunda
 Cederet aut quarta socialiter. Hic et in Acci
 Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
 In scenam missos magno cum pondere versus, 260
 Aut operae celeris nimium curaueque carentis,
 Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
 Non quivis videt immodulata poemata iudex,
 Et data Romanis venia est indigna poetis.
 Idcircone vager scribamque licenter, ut omnes 265
 Visuros peccata putem mea, tutus et intra

duobus pedibus. Facite autem iambus, quod poëtae iusserunt, ipse iussisse dicitur.

v. 254. *Primus ad extremum cett.*, ab initio iambi in unoquoque versu a primo usque ad extremum se invicem excipiebant, sive totus versus a prima iamborum invocatione puris iambis componi solebat.

v. 256. *stabiles*, eleganter spondei dicuntur *stabiles*, quia non salient curruoque, sicuti percitus iambus, sed pondere suo retardati moras faciunt; in *iura paterna*, in iura sibi soli adhuc propria, avita et hereditati quasi accepta.

v. 257. *Commodus*, officiosus, obsequiosus (nos *gefällig*); ut supra Od. IV. 8. t. et Epist. II. 4. 227. — non ut de sede sec. cett., ita tamen, ut spondeo, in societatem suam recepto, neitiquam secundam aut quartam sedem cederet, ob singularem fortasse vim, qua ille ad aures in secunda et quarta sede accidit.

v. 258—261. *Hic et in Acci* cett., iam Horatius poetam Latium tra-

gicum Accium et Ennium carpit, quod oculte eorum iambi in secunda aut quarta sede poendi rationem habuit; hic, ait, iambus in secunda et quarta sede raro et in Accii trimetris invenitur, idemque Enni versibus, quia ex iis, spondeorum pondere laborantibus, pariter exulat, aut nimiae festinationis ac oegligentiae, an! artis poeticae ignorantiae turpem culpam contraxit. Caeterum Horatius spondeorum poodus versus 260. (*In scenam missos* cett.) ex meria spondeis composito, ut Virgilius in notissimo illo verso: *Illi inter sese magna vi brachia tollunt*, egregie expressit.

v. 263—268. *Non quivis* cett., hic locus, qui valde vezavit et exercuit ioterpretes, mutatis distinctionibus, bene mihi cohaerere videtur sic: « Non quivis quidem iudex, ut probe scio, immodulatorum poematum asperitatem et vitia sentit, et vere haec licentia, (*indigna*) quae non dari debebat, data est Romanis poetis; sed egone ideo solutius et licentius

Spem veniae cautus? Vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
Nocturna versate manu, versate diurna.

At vestri proavi Plautinos et numeros et 270
Laudaverē sales; nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati; si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Lēgitimumque sonum digitis callemus et aure.

Ignotum tragicæ genus invenisse Camoenæ 275
Dicitur, et plaustis vexisse poemata Thespis,
Quæ canerent agerentque peruncti faecibus ora.

scribam (*tutus* scilicet), quia, (*ut*) licet sciam, omnes peccata mea vi-
suos esse, a reprehensione tutus, et
intra huius veniæ spem (*cautus*)
quietus et securus sum? Quid tan-
dem effect? (*culpam*) reprehensionem
vitavi, non laudem merui.» In versu
267. vocem *cautus* perperam inter-
pretes explicant: qui sibi cavet et
providet, providus; immo *cautus* iam
est, cui cautum et provisum est, se-
curus, tutus; exempla Ciceroniana
vid. apud Ernest. in Clav. Cic. s. v.
cautus. Lucan. IV. 409. *cautus ab in-
cursu belli*.

v. 268. *Vos exemplaria Graeca cett.*
Vos, Pisones, nolite ex manibus de-
ponere scriptores Graecos, ut ab iis
imbibatis virtutes, quas bonus scriptor
sectari debet.

v. 271. *nimium patienter*, nimis
indulgenter. Horatius passim tangit
Plauti vitia; supra Epist. II. 1. 58.
nimium festinationem ei exprobat;
cf. supra in hac Epist. v. 54.

v. 272. *si modo ego et vos*, sit ita
sane, dummodo ego et vos, Pisones,
didicerimus lepida sciungere et di-
scernere ab illepidis.

v. 274. *Lēgitimumque sonum*, legi-

timos numeros et pedes. *digit.*
call. et aure, qui versus faciunt, tam
digitus in numerandis et iungendis
pedibus in partes vocant, quam aures
consulant.

v. 275—294. *Præceptum decimum
sexum*: »Cum scriptores Romani,
qui summo studio Graecos, tragoe-
diæ inventores, imitati iam res do-
mesticas in scena celebrare coeperant,
inciderent in vitium incuriæ, negli-
gentiæ et festinationis; Horatius
omnes, qui boni scriptoris laudem
ad posteros propagare velint, vitium
illud fugere, et, quicquid scribant,
intentissima cura et summa diligen-
tia emendare, expolire et elimare
inbet.»

v. 275. *Ignotum trag. genus inv.*
Cam. cett. Thespis primus scripsisse
dicitur tragedias; sed Boettigerus in
Prolus. Quid Sit Docere Fabulum,
(Vimar. 4795. p. 6.) artis dramaticæ
initia ad longè remotiorem, quam
Thespidis, ætatem refert.

v. 276—278. *plaustriis vexisse poemata*, non poemata tantum ei ipse
posita cum aliquot histrionibus plu-
stris per compitis urbis et vicorum
vehebatur (vid. Boettig: in libello

Post hunc personae, pallaeque repertor honestae
 Aeschylus, et modicis instravit pulpita tignis,
 Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno. 280
 Successit vetus his Comoedia, non sine multa
 Laude; sed in vitium libertas excidit et vim,
 Dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
 Turpiter obticuit, sublato iure nocendi.
 Nil intentatum nostri liquere poëtae: 285
 Nec minimum meruere decus vestigia Graeca
 Ausi deserere, et celebrare domestica facta,

laud. p. '6.), sed planstra quoque, quibus insternebantur tabulae, erant pro pulpitis. *pers. pall. hon.*) persona, larva, quae opponitur histrionibus, ora faece oblita ostendentibus. De personis neminem legisse poenitebit Boettigero *Proluionem: de Personis scenicis vulgo larvis. (Vimar. 1794.) palla honesta, decora, dum illa symmata per pulpita trahens regiam vel heroicam dignitatem quasi expandebat.*

v. 279. *Aeschylus repertor*, poëtarum enim erat, actores personis et vestimentis exornare; vid. Boettig. l. I. p. 14.—De Aeschilo erudite disputavit Ill. Iacobi. in praeclaro libello: *Beiträge zu Sulzer. II. p. 397.* — *modicis instravit pulp. tign.*) tignis est casus, tectus. Subiectis non admodum amplius tignis imposuit pulpita, h. e. super mediocris magnitudinis tigna stravit solum, quo actores incederent.

v. 280. *Et docuit cett.* Quid sit docere fabulam (*διδάσκειν δράμα*), et quum late haec locutio pateat, nemo melius et doctius exposuit Boettigero nostro in laudata *Proluione scholastica*. Scilicet poëtae dramatici non solum ipsi in fabulis, quas composuerant, partes suscipiebant, sed

etiam ceteros actores exemplo, quo iis praeibant, ad artem demandatas partes decore, digne et consue sustinendi conformabant, diligentemque in omni re scenica recte adoranda operam ponebant. *magnumque loqui*, iam de sublimitate tragica, at supra Sat. I. 3. 13. *magna loqui de iactantia.* *nitique cothurno*; cf. supra ad Od. II. 4. 12.

v. 281. *vetus comoedia*, cf. supra ad Sat. I. 4. 1.

v. 282. *in vitium excidit*, abiit, degeneravit.

v. 283. *Dignam lege regi*, quae debebat lege reprimi. Supra v. 183. *Non tamen intus Digna geri* (quae debent intus geri) *promes in scenam.*

v. 284. *Turpiter cett.*, postquam potestas vel licentia turpi petulantia nocendi aliorum famae sublata est lege, chorus obticuit. Qui particulam *turpiter* ad obticuit referunt, errant; nam, qui non amplius facit, quod lege vetitum est, profecto non rem turpem facit; *ius* iam est potestas, facultas, licentia; exempla dedit Forcellinus in *Leae*.

v. 286—288. *deserere vestigia Graeca*, recedere a fabularum argumentis, qualia Graeci tractabant. *domestica facta*, res praeclare ab ipsis

Vel qui praetextas, vel qui docuere togatas.
 Nec virtute foret clarisve potentius armis,
 Quam lingua, Latium, si non offenderet unum- 290
 Quemque poëtarum limae labor et mora. Vos, o
 Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
 Multa dies et multa litura coërcuit, atque
 Praeseptum decies non castigavit ad unguem.

Ingenium misera quia fortunatius arte 295

Romanis gestas. *praetextas*, in quibus supremi ordinis viri, praetexta ornati, celebrabantur. *togatas*, ubi res, quae agebatur, spectabat ad homines simplicem togam tantum gestantes. *docuere*, ἐδίδαξαν, vid. ad v. 280.

v. 290. si non offenderet cett., nisi diligentia, labor et tempus, quod eliminandis carminibus impendendum est, unicuique poëtarum res invisa, ingrata et molesta esset.

v. 292. *Pompilius sanguis*. Vet. Schol. Quia Calpus filius est Numa Pompilii, a quo Calpurnii Pisones traxerunt nomen.

v. 293. *multa litura*, cf. supra ad Epist. II. t. 167. *coërcuit*, ab iis, quae in reprehensionem incurrunt, cohibuit, h. e. emendando purgavit.

v. 294. *Praeseptum ad ungem* unguis enim praeseptus vel praecisus mollius sentit asperitatem aliquam; imago translata est a statuariis, qui opus, quod laevigant et espoliunt, ne quid asperitatis in eo remaneat, unguibus percurrunt, pertentant et explorant; cf. supra ad Sat. I. 5. 32. *Fecit* lectionem *Perfectum*, pro *Praeseptum* ad fidem plurimum Codd. revocavit, et eam contra *Bentleium* more suo defendit.

v. 295—308. *Praeceptum decimum optimum*: s. Horatius, alienissimus ab

eorum stultitia, qui poësin non arte et doctrina, sed solo ingenio et furore poëtico metiuntur, mavult docere, quibus praesidiis futurus poëta instructus ad poësin accedere debeat, quam insanire cum insanientibus. Breviter igitur agit de virtutibus, quae ab eo, qui poëtae nomine se dignum reddere vult, exiguntur.

v. 295—298. *Ingenium misera* cett. Quia Democritus, plus ingenio, quam miserae arti tribuendum esse censens, eos, qui non insaniant, a consuetudine eum Musis coërcet, bona pars poëtarum externo corporis cultu et moribus hominum oculos ad se advertere studet; non unguis desecandos, non barbam demetendam curat; recipit se in loca sola et secreta, et loca frequentia fugit. *ars*, sive doctrina, quasi parum juvet poëtas, nisi *ingenium* acceiserit, ab his praecipue, qui unice iactare possunt ingenium, contemptum *misera* (nos *armuchig*) dicitur, uti fere supra Sat. II. 8. 48. *divitiae* hominis avari *miserae*. *sanos*, eos scilicet, qui non concitantur *furore*, h. e. spiritu et ingenio poëtico. *Connode* in hanc rem iam *Lambinus* attulit locum *Ciceronis Divinat.* I. 37. *negat enim, sine furore, Democritus, quemquam magnum poëtam esse posse*. Idem de *Orat.* II. 46. *Saepe enim audiavi, poë-*

Credit, et excludit sanos Helicone poëtas
 Democritus, bona pars non unguēs ponere curat,
 Non barbā, secreta petit loca, balnea vitat.
 Nanciscetur enim pretium nomenque poëtae,
 Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam 300
 Tonsori Licino commiserit. O ego laevus,
 Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
 Non alius faceret meliora poëmata; verum
 Nil tanti est; ergo fungar vice cotis, acutum
 Reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi: 305

tam bonum neminem (id quod a Democrito et Platone in scriptis relictum esse dicunt) sine inflammatione animorum existere posse, et sine quodam afflatu quasi furoris; cf. Aristot. Poët. c. 16. Helicone, cf. supra Epist. II. 4. 218.

v. 298. *balnea*, ubi frequens erat hominum conventus. — Poterat Horatius addere: *vinum bibit.* Supra enim Epist. I. 19. 2 seqq. esse ait, qui, modo largiore vini haustu conceperint furorem, se pulchre poëtae partes explere posse opinentur.

v. 299, 300. *Nanciscetur enim celt.* Scilicet, dummodo barbā aliquis promiserit; et iustam laudem (*pretium*) et nomen poëtae accipiet; *particula enim*, ut *scilicet*, *videlicet*, *nimirum*, *credo*, ironiae inservit; vulgarem locutionem: barbā promittere, egregie et multo adperso sale Hor. amplificat; insanum poëtam vocat *caput*, cui sanando vix helleborum vel in tribus insulis, si tres essent, Anticyris natura sufficeret, qui caput vero nunquam tonderi patitur, (qui barbā promittit) facite illud *nunquam tonsori committere* dicitur; obiter simul carpere Hor. videtur tonsorem quendam *Licinum*, qui ut

narrat Vet. Schol. Cruq., quod odisset Pompeium, a Caesare senator factus dicitur. Afferit idem Schol. inscriptionem, Licini sepulcro superadditam, hanc: *Marmoreo tumulo Licinus iacet, at Cato nullo; Pompeius parvo; quis putet esse deos?*

v. 301—308. *O ego laevus celt.* O me stultum, qui veroali anni tempore, quod attinet ad bilem, (oe atrabile laborem, vel ut eaveam mihi ab insania) *purgor*; *hora* (ὥρα), de anni tempore, supra Od. I. 12. 16. *variisque mundum Temperat horis.* — *Non alius celt.*, nisi enim causas furoris ex corpore pellerem, nemo meliora poëmata faceret. *verum Nil tanti est*, sc. mihi, quod sanae menti praeferam; malo sanae, quam insanae mentis esse homo. *ergo fungar vice cotis*, Horatius, non carmina insanorum poëtarum more scripturus, sed praecepta tantum ad poësin spectantis daturus, ac se comparat cum cote, cuius vice se fulgentem futurorum poëtarum ingenium ad poësin recte tractandam acuere velle ait; *exsors ipsa secandi*, accommodate ad imaginem; eos aculum tantum reddit ferrum, non ipsa secat; Horatius futuros poë-

Munus et officium, nil scribens ipse, docebo :
 Vnde parentur opes; quid alat formetque poetam;
 Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.

Scribendi recte sapere est et principium et fons :
 Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae : 310
 Verbaque provisam rem non invita sequentur.
 Qui didicit, patriae quid debeat, et quid amicis,
 Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
 Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
 Partes in bellum missi ducis, ille profecto 315
 Reddere personae scit convenientia cuique.
 Respicere exemplar vitae morumque iubebo
 Doctum imitatore, et veras hinc ducere voces.

tas acuire tantum, non ipse versus componere vult.

v. 306. *Munus et officium*, sc. recte scribendi.

v. 307. *opes*, copia, ubertas, materies. Supra Epist. II. 2. 424. *Fludet opes*.

v. 308. *virtus*, doctrina, sollertia, severum studium; *error*, inscitia, temeritas.

v. 309—332. *Præceptum duodevigesimum*: « Qui homines, quales sunt, recte describere, et rem, de qua acturus est, veris coloribus adumbrare vult, eius animo, quae cuiusque aetatis, loci et ordinis homini conveniunt, observari, et quae cuiusque rei conditioni, sorti et naturae propria sunt, informata esse debent. Exemplo in hac quoque re esse possunt Graeci, verae laudis avari. Nam Romani in numeranda potius, quam avide cumulant, pecunia, quam in fingendis, quae aetatem ferant, carminibus occupati tenentur. »

v. 309. *Scribendi recte* cett., principium et fons recte scribendi est

sapere, h. e. acire, quid deceat, quid non deceat.

v. 310. *Rem* cett., materiem suppeditare tibi poterunt scripta Socratis; — *charta* pro eo, quod in charta scriptum est; sic supra Epist. II. 4. 164. *chartae Graecae*. Od. IV. 8. 24. *Si chartae sileant*; Catull. I. 6. *Omne aevum tribus explicare chartis*, ubi vid. not.

v. 311. *provisam rem*, antea exploratam; qui rem, de qua scripturus est, bene explorare, examinare, perspicere et animo complecti studuit, eum non invita verba sequentur, ei non deerit oratio.

v. 314, 315. *quae Partes*, sc. sint; quomodo dux, in bellum missus, demandatas sibi partes exsequi debeat.

v. 316. *Reddere*, dare, attribuire.

v. 318. *Doctum imitatore* (imitator iam est, qui in describendo hominum ingenio versatur, eosque, quales sunt, imitando exprimere studet; is igitur *exemplar vitae morumque*) homines, ut vere vivant, sentiant et se gerant, respicere, ob-

Interdum speciosa locis morataque recte
 Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte, 320
 Valdius oblectat populum meliusque moratur,
 Quam versus inopes rerum, nugaeque canorae.
 Graiis ingénium, Graiis dedit orè rotundo
 Musa loqui, praeter laudem nullius avaris:
 Romani pueri longis rationibus assem 325
 Discunt in partes centum diducere. Dicat
 Filius Albini: Si de quincunce remota est

servare et ante oculos habere, et inde veram eorum imaginem adumbrare debet;—per veras voces intellige veram descriptionem; lectionem vivas pro veras, a Bentleio prolatam, frustra probarunt plures; viva enim vox (*ῥῆγος ἑμψυχός*), quam auribus percipimus ex ore loquentis, oppositur scriptis, et iis, quae leguntur; nec Bentleius idoneum exemplum, quo muniret receptam lectionem, proferre potuit.

v. 319, 320. *speciosa locis*, conspicua et locuples sententiis et rebus, quas tractat; *fabulae* enim *speciosae locis* opponuntur in v. 322. *versus rerum inopes*. *Speciosus* (*εὐπρεπής*) in bonam partem transferitur ad orationis ubertatem. Quintil. Instit. Orat. V. 14. *Locuples et speciosa vult esse eloquentia*, sc. ut advertat et sibi conciliet auditorum animos. *morataque recte*, in qua recte et vere expressi sunt mores hominum, recte ad mores hominum composita.

v. 321. *Valdius*, ut supra Epist. I. 9. 6. *moratur*, detinet, capit. Supra Epist. I. 43. 47. *Carmina, quae possint oculos auresque morari Caesaris*.

v. 322. *canorae*, in metrum redactae.

v. 323. *ore rotundo*, e quo fluit oratio rotunda, h. e. bene polita, apta, concinna et omnis asperitatis espers. Supra Sat. II. 7. 86. sapientia dicitur *teres atque rotundulus*, *Externi ne quid valeat per leve morari*. Ductum est a terete et rotundo globo vel sphaera, ita laevigata, ut nihil in ea asperitatis restet. Apud Ciceronem Brut. 78. *rotunda constructio verborum*.

v. 324. *nullius*, sc. alius rei.

v. 325—339. *Romani pueri* cett. Nexus: Non ita Romani; nam Romani pueri a tenera inde aetate non bonarum litterarum initiis, sed rationum subducendarum arte imbuuntur; id statim probabo; adsit Albini, divitis foeneratoris, filius; dicat: *Si de quincunce* cett. *As* in duodecim partes sive uncias dividitur; 1) una pars dicitur *una uncia*; 2) *sextans* (sexta pars assis), duae unciae; 3) *quadrans* (quarta assis pars), tres unciae; 4) *triens* (tertia assis pars), quatuor unciae; 5) *quincunx*, quinque unciae; 6) *semis* (quasi semisis), sex unciae; 7) *septunx*, septem unciae; 8) *bes*, octo unciae; 9) *doctrans*, novem unciae; 10) *denarius*, decem unciae; 11) *denunx*, undecim unciae; 12) *as*.

Vncia, quid superet? Poteras dixisse: Triens. Eu!
 Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid sit?
 Semis. An, haec animos aerugo et cura peculi 330
 Cum semel imbuerit, speramus, carmina fingi
 Posse linenda cedro, et levi servanda cupresso?

Aut prodesse volunt, aut delectare poëtae,
 Aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.

v. 328. pro *superat* cum *Bentleio* et aliis dedi *superet*, quod postulat oratio. *Poteras dixisse*, vix ipse puer ita respondere poterat; responderat fortasse puer *quatuor*; Horatius id probans et capite annuens addit: vel (*dixisse poteras*) *triens*; nomine scilicet suppediat, quo insigniuntur in ratiocinandi arte sive arithmetica quatuor unciae; nisi fortasse Horatius, ut solent saepe, qui pueros examinant, ipse suggestit probavitque responsionem pueri.

v. 329. *Rem ~ tuam*, sc. familiarum. *Redit uncia*, accedit ad *quincuncem*, sive ad quinque uncias una uncia.

v. 330, 331. *aerugo*, turpis avaritia et rem augendi cupiditas dicitur *aerugo*, quia, sicut haec aeri, ita avaritia tam tenaciter insidet animis, ut inde eradi et evelli nequeat. — *imbuerit*, infecerit, occupaverit, obsederit.

v. 332. *lin. cedr. cett.*, digna, quae saturentur oleo cedrino, et servantur in arca, e laevigatis tabulis cupressinis constructa, ne fiant blattarum et tinearum epulae? Vet. Schol. *Libri*, qui aut cedro illinuntur, aut arca cupressina inclusi sunt, a tineis non vexantur.

v. 333—365. *Præceptum Undevigabum*: «Horatius poëtae recte et prudenter in poetâ versaturo, sive ei

carmina didactica, sive ludica et iocosa scribere placeat, primum commendat 1.º studium brevitas, ne lectoris animus verborum multo strepitu et magna vi cadentium copia obruatur atque oneretur, sed dicta cito percipiat, et facile teneat; 2, studium probabilitatis, ne res, quae omnem fidem superant, fingendo contra *πίστος* peccet; 3, studium eius curae, qua utilia et iucunda acite inter se iungi et bene temperari debeant. Deinde monet poëtas, ut in aliorum carminibus, ubi plura nitent, imbecillitatis humanae memores paucas maculas, praecipue in longo opere, quale sit Homeri, leni aequoque animo lerant, et ea tantum, ubi plura obscura, absurda et ridicula aint, risu et contentu digna habeant. Denique poësin cum duabus picturis, quarum altera, si propius stat, magis capit, altera, si longius remota conspicitur, egregie ad rem comparat. a

v. 333, 334. *Aut prodesse* cett., poëtae aut carmina sua graviorum sententiarum luminibus, ut prosint, distinguere (quod spectant praecipue poëtae dramatici), aut leviora et iucundiora (e. c. *res amatorias*) tractando lectorum vel spectatorum animos exhilarare, delectare et suaviter afficere cupiunt, aut utrumque coniungunt. *idonea vitae*, utilis cognitui, haud *frugis expertia* (v. 341.)

Quicquid praecipies, esto brevis; ut cito dicta 335
 Percipiant animi dociles, teneantque fideles:
 Omne supervacuum pleno de pectore manat.
 Ficta voluptatis causa sint proxima veris,
 Nec, quodcunque volet, poscat sibi fabula credi;
 Neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo: 340
 Centuriae seniorum agitant expertia frugis;
 Celsi praetereunt austera poemata Ramnes:
 Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
 Lectorem delectando, pariterque monendo.
 Hic meret aera liber Sosiis; hic et mare transit, 345

v. 335. *cito dicta*, apta brevitate proposita.

v. 336. *ten. fid.* *fideles* (*πιστοί*) iam dicuntur, qui, quod didicerunt, fideli cura recondunt memoria.

v. 337. *Omne supervacuum cett.*, omnia, quae sunt superflua, non influunt in pectus iam plenum et exsatiatum, sed ab eo respuuntur. Ductum a vase pleno, in quo nihil amplius infundi potest.

v. 339. *Nec, quodcunque volet cett.*, nec fabulae auctor, quodcunque tandem ei pro lubitu fingere placebit, rebus a se fictis fidem haberi poscat.

v. 340. *Neu pransae Lamiae cett.*, neu fingat, puerum, a Lamia devoratum, vivum eius alvo extractum esse; quis enim hoc credat? *pransus*, active, qui prandens cibum in ventrem demisit; supra Sat. I. 6. 427. *Pransus non avide*. — *Lamia*, (*Λαμία*, *Μορμώ*, vid. *Valck.* ad Theocr. Adoniae. p. 348.) monstruosa mulier, cui modo haec, modo illa species affingitur; eam venturam, et obstinatae mentis infantes devoraturum esse, terroris illis incutiendi causa, aiebant nutrices.

v. 341. *Centuriae seniorum*, pro

simplice: seniores; *Centuria* enim de multitudinis alicuius numero haud finito. *agitant*, exagitant, derident.

v. 342, 343. *Ramnes*, vel *Ramnenses*, una trium decuriarum, in quas a Romulo descripti sunt equites. Liv. I. 13. *Eodem tempore et centuriae tres equitum conscriptae sunt, Ramnenses ab Romulo, ab Tito Tatius Tatienses; Lucrum nominis et originis causa incerta est.* *Celsi*, elati, erecto capite, incessu et toto corporis habitu superbiam sive confidentiam ostendente; vid. *Duker.* ad Liv. XXX. 32.

praetereunt, nihil morantur, nihil curant; apposite de *oculis*, qui, quos salutare debebant, praetereunt. — *austera*, non delectantia. Horatius vult dicere: seniores carmina ludicra et nihil utilitatis praebentia, iuniores carmina severioris argumenti continent. Hinc addit: *Omne tulit punctum*, omnium tam seniorum, quam iuniorum suffragia; de voce *punctum* vid. supra Epist. II. 2. 99.

v. 345. *Hic liber*, qui et delectat et monet lectorem, *aera meret*, multum lucri parat, *Sosis*, bibliopolis; vid. supra ad Epist. I. 20. 2. *Hic et mare transit*, hinc Horatius, de suo

Et longum noto scriptori prorogat aevum.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
Nam neque chorda sonum reddit, quem vult manus et
(mens.

Poscentique gravem persaepe remittit acutum;
Nec semper feriet, quodcunque minabitur, arcus. ³⁵⁰
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Vt scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, venia caret; et citharoedus ³⁵⁵
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:

ipsius libro vaticinans, supra Epist. I. 20. 43. *Aut fugies Vircam, aut vinctus mitteris Ilerdam.*

v. 346. *noto, celebrato. prorogat, extendit.*

v. 349. *grav. pers. rem. acut.* — *Gemerus* culpam falsi soni in chordam aut nimis aut parum tensam confert. Sed sermo est de errore, cui optimus quisque obnoxius est. Fieri enim potest, ut optimus quisque citharoedus chorda aliqua nonnunquam oberret; at (v. 356.) *chorda qui semper oberrat eadem, Ridetur.*

v. 350. *Nec semper fer.*, quodc. *min. arcus*, nec unusquisque ictus, quem arcus minabitur, vere feriet id, ad quod feriendum dirigebatur, sed nonnunquam a meta aberrabit.

v. 352. *fudit*, adpersit, illevis, eleganter et accommodate ad *maculas*, tanquam rem fluidam.

v. 353—365. *Aut humana par, cavit nat.*, aut humana imbecillitas non satis evitavit. *Quid ergo est?* cett. Sensus et nexus huius paulo impeditioris loci videtur esse hic: Quid igitur de vitiis poetarum statuendum esse videtur? qui multum peccant,

reprehendendi, qui raro in errorem aliquem se induci patiuntur, iis ignoscendum est. (*Vt scriptor, si peccat*) Quemadmodum scribae (*scriptori librario*), si is, quamvis est reprehensus, in iisdem verbis describendis peccat, haud ignoscendum est, et quemadmodum citharoedus, qui semper eadem chorda oberrat, se deridendum praebet, sic mihi ille poeta, qui scatet vitiis, sit alter quasi Chœrilus, quem, praeterquam (*cum riu*) quod multa eius vitiis rideo, simul miror, si nonnunquam bene canit; nihilominus tamen idem ego, qui miror adeo eum, qui his terve tantum se bonum poetam praebet, ego, inquam, qui paucis maculis in carmine, ubi plura nitent, non offendi debebam, indignor, quando bonus Homerus dormitat; quamquam sequitas omnino postulat, ut ei qui longo operi intactus nonnunquam dormitat, ignoscam.

v. 354. *scriptor librarius*, scriba. Varro de R. B. III. 2. *Scriba librarius, libertus eius, qui apparuit Varro.*

Sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
 Quem bis terque bonum cum risu miror; et idem
 Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
 Verum operi longo fas est obrepere somnum. 360
 Vt pictura, poësis; erit, quae, si propius stes,
 Te capiet magis, et quaedam, si longius abstes;
 Haec amat obscurum, volet haec sub luce videri,
 Iudicis argutum quae non formidat acumen:
 Haec placuit semel, haec decies repetita placebit. 365
 O maior iuvenum, quamvis et voce paterna

v. 357. *qui multum cessat*, peccat; cf. supra ad Epist. II. 2. 14. *Choerilus*, vide de eo ad Epist. II. 1. 233. *Choerili* fragmenta collegit deque eius vita atque scriptis docte disputavit *Naecke*, Hal. Sax. 1812.

v. 358. *eum risu miror*, rideo vitia, et miror simul bona; ad risum enim, eo excitatum, quod malus poëta versus quoque aliquot bonos facere poterit, equidem referre nolim.

v. 359. *quandoque* pro simplice; quando, ut supra Od. IV. 1. 17. et Od. IV. 2. 34. et passim.

v. 361—365. *Vt pictura, poësis; erit, quae*, cett. Sensus: Vt pictura, ita est poësis, sive poësis similis est picturae; erit pictura, quae cominus, et erit, quae minus te magis capiet; haec *obscurum* (τὸ σκωτεινόν), h. e. umbram, illa lucem magis amat, nec (*argutum*) subtile iudicis acumen reformidat; quae remotior ab oculis placet, minus fortasse in propinquo placebit; at quae, si diligentius eius artem in propinquo consideraveris, delectat, et nunc et semper delectabit; sic res se habet eum carminibus; carmina, quae nondum diligentius explorata e longinquo quasi placent, minus fortasse placebunt penitus in propinquo cognita; carmina autem

in luce posita, et ab acuto iudice lustrata et probata, et nunc et semper plausum ferent.

v. 362. *long. abst.*) *abstare*, remotius a loco aliquo stare; eodem verbo usus est Horatius supra Epist. I. 18. 58.

v. 366—390. *Præceptum vigesimum*: Ne poëta in mediocritate acquiescat! Ferri quidem potest et locum habet in certis quibusdam disciplinis mediocritas, exempli causa in iurisprudentia; potest enim aliquis esse bonus et laudatus Iurisconsultus, quamvis in iuris scientia haud excellat, et multo inferior sit iis, qui summa laude in Iurisprudentia exsplendescunt; non ita in poësi; mediocribus esse poëtis Non homines, non di, non concessere columnae. — His de mediocritate, in poësi haud ferenda; praemissis, Horatius Pisonis filium, natu maiorem, qui minari videbatur carmina, ima mente recondere iubet haec: ut nihil dicat faciatque invita Minerva: ut, si quando ad carmina scribenda animum appulerit, se scribentem et Tarpe et patris et Horatii consiliis regi patiat: ut carmina, quae semel amissa revocari et immutari nequeant, in scrinio reposita in novum annum premat.

Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum
 Tolle memor: certis medium et tolerabile rebus
 Recte concedi: consultus iuris et actor
 Causarum mediocris abest virtute disertis 370
 Messalae, nec scit, quantum Cascellius Aulus;
 Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
 Non homines, non di, non concessere columnae.
 Vt gratas inter mensas symphonia discors,
 Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver
 Offendunt, poterat duci quia coena sine istis: 376
 Sic animis natum inventumque poema iuvandis,
 Si paulum a summo decessit, vergit ad imum.
 Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,

v. 367, 368. *per te sapis*, ipse sapienter iudicas. *hoc tibi dict.* Tolle memor, hoc a me tibi dictum accipe et memori animo serva. *medium et tolerabile*, mediocria et propter utilitatem toleranda et admittenda.

v. 369, 370. *cons. iuris et act.* Caus., cum infusoconsultus a causarum actore non discrepet, et pro particula explicativa (ut supra 230. *nubes et inanitas*) habenda est.

v. 374. *Messalae*, de M. Valerio Corvino Messala, cf. supra ad Sat. I. 10, 29. et Heyn. ad Tibull. I. 3. 4. *Cascellius Aulus*, iurisprudencia tum maxime conspicuus; vid. Val. Max. VIII. 12. 1. et Fea ad h. l.

v. 372. *mediocribus esse poetis*, Graeca constructio, vid. supra ad Sat. I. 1. 19.

v. 373. *columnae*, bibliopolae, qui ad columnas porticum libros venales habebant; supra Sat. I. 4. 74. *Nulla taberna meos habuit neque pila libellos*, ubi vid. not. et Fea ad h. l. Repudiabant autem bibliopolae medicorum potiarum carmina, quia,

qui illa emerent, non inveniebant.

v. 374—378. *Vt gratas inter mensas cett.* Quemadmodum convivae in splendido convivio vel symphonia discorde, vel crasso unguento, vel insipido papavere inter lautas epulas apposito, offenduntur, ita animi lectione carminum, quae a sublimitate ad humilitatem, a summa dignitate ad imam indignitatem descendunt, fastidio afficiuntur.

v. 375. *crassum*, non liquidum, sed coagulatum et rancidum. *papaver*. Plin. H. N. XIX. 8. Sect. 53. *Papaveris sativi tria genera. Candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur. — Sardo cum melle*, Vet. Schol. *Corisicum et Sardum mel passimi saporis*; herbae enim admodum amarae nucebantur in Sardinia; hinc Virgil. Eclog. VII. 441. *Imo ego Sardois videar tibi amarior herbis.*

v. 376. *duci*, in multam noctem produci, extrahi, uti fieri solebat in splendidis conviviiis.

v. 379, 380. *Ludere qui nescit cett.*,

Indoctusque pilae discive trochive quiescit,
 Ne spissae risum tollant impune coronae:
 Qui nescit, versus tamen audet fingere! Quidni?
 Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
 Summam nummorum, vitioque remotus ab omni!
 Tu nihil invita dices faciesve Minerva;
 Id tibi iudicium est, ea mens: si quid tamen olim
 Scripseris, in Metii descendat iudicis aures,
 Et patris, et nostras, nonumque prematur in annum,
 Membranis intus positis. Delere licebit,
 Quod non edideris; nescit vox missa reverti.
 Silvestres homines sacer interpretsque deorum

380

385

390

qui non didicit tractare arma, quibus
 iuvenes ludunt et se exercent in campo
 Martio, iis abstinet; de his ludis et
 exercitationibus gymnasticis cf. supra
 Od. I. 8., ubi de disco vid. ad v. 44.,
 et de trocho ad Od. III. 24. 57. *Indo-*
ctus pilae (ἀνύπτος σφαλῆας) *quiescit*
 (κάθηνται), neque pilae, neque disco
 manus admovet.

v. 381. *spissae coronae*, condensae
 spectatorum ludentes cingentium cal-
 lervae; *spissa ordilia* supra 205. et
spissa theatra Epist. I. 19. 41. *im-*
pune, liberius, quis enim risores
 coercere?

v. 382. *Qui nescit*, sc. versus fin-
 gere, ideoque ab iis fingendis absti-
 nere debebat, tamen versus fingere
 audet.

v. 383, 384. *praes. cens. equ. Sum-*
ma, praesertim si *census* est *summa*
equ. (Graece cum accus. pro: secun-
 dum summam equ.), h. e. praeser-
 tim, si est homo dives et possidet
 summam nummorum (quadraginta
 millium aeris), quantum eques Ro-
 manus possidere debebat. *census*,
 in particip. passim apud Cic. et Liv.
 — *vitioque remotus ab omni*, purus et

insons, ut Horat. supra Sat. I. 6. 69.
 loquitur.

v. 385. *invita Minerva*. Cic. Offic.
 I. c. 34. *quia nihil deest invita* (ut
 aiunt) *Minerva, id est adversante et*
repugnante natura.

v. 386. *Id*, tale, tam rectum, —
 ea, talis, tam sana. *olim*, nos
 iugend. einmai.

v. 387. *Metii Spurii Metii Turpae*,
 de quo vide supra I. 10. 38.

v. 389. *intus*, in scrinio, in pene-
 tralibus; supra Epist. II. 2. 114. *Et*
versentur adhuc intra penetralia Vestae.

v. 390. *nescit vox missa rev.*, supra
 Epist. I. 18. 71. *Et semel emissum volat*
irrevocabile verbum.

v. 391—418. *Argumentum*: a Post-
 quam Horatius praecepta, ad quae
 dirigendum sit poëseos studium, in
 medium protulit sapientissima, nunc,
 quid ab antiquissimis inde temporibus
 effectum sit carminibus, enarrat,
 et breviter, sed misa suavitate, poë-
 seos laudes (ut supra Epist. II. 4.
 118 seqq.) celebrat. — Orpheus feros
 et rudes homines, avertendo eos a
 caedibus et foedo victu, mites reddi-
 dit; Amphion homines consociatos,

Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus;
 Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones:
 Dictus et Amphion Thebanæ conditor arcis
 Saxa movere sono testudinis, et prece blanda 395
 Ducere, quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam:
 Publica privatis secernere, sacra profanis,
 Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
 Oppida moliri, leges incidere ligno:
 Sic honor et nomen divinis vatibus atque 400

ut maris Thebania exstruendis manus
 admoverent, dulcissimo testudinis
 sono permovit; alii deinde, sapienter
 carminum ad animos deliniendos vi
 usi, multum ad condenda oppida et
 ad civitates morum disciplina et le-
 gibus temperandas contulerunt; post
 hos Homerus et Tyrtæus pectora
 hominum fortitudinis sensu inflam-
 marunt; carminibus denique oracula
 edita, regum gratia captata, et fa-
 bulæ dramaticæ compositæ sunt. —
 Dum Hor. de honore et laude poëta-
 rum agit, sæpe quaesitum esse addit,
 utrum ingenio, an arte hic honor et
 hæc laus acquiri possit. Horatius re-
 spondet: neutrum per se sufficere,
 sed ad artem ingenium, et ad inge-
 nium artem accedere, sive artem cum
 ingenio, et ingenium cum arte amice
 conspirare debere, nec quemquam,
 licet bono ingenio instructus sit, nisi
 illud a puerili inde ætate studiosis-
 sime exerceuerit, acuerit, et larga do-
 ctrinae copia locupletaverit, boni
 poëtae laudem et honorem consequi
 posse. v.

v. 391. *Silvestres*, inter ferae in
 silvis degentes. *sacer*, ut filius
 Apollinis et Calliopæ, *interpretæ deo-
 rum*, quasi a diis ipsis, quæ caner-
 ret, accepisset; et sic sensu proprio
 dici poterat *vates divinus*.

* v. 392. *victu foedo*, vescabantur
 enim silvestres homines radicibus,
 glandibus (*Glans aluit veteres*. Tibull.
 II. 3. 74.) cett.

v. 393. *ob hoc*, Horatius ipse cau-
 sam, ex qua Orpheus *tigres et leones*
lenire dictus sit, aperit; ex feritate
 scilicet homines ad cultiorem vitam
 traduxit.

v. 394. *Amphion*, filius Iovis ex
 Antiopa, frater Zethæ, (Epist. I. 48.
 41.) Ilya a Mercurio accepta lapides,
 ut eorum quisque sponte locum suum
 in excitandis muris Thebanis occu-
 paret, canendo movisse dicitur. Supra
 Od. III. 11. 2. *Movit Amphion lapi-
 des canendo*. Movit scilicet Amphion
 (*blanda prece*) blandis carminibus
 vel blanda allocutione homines, qui
 lapides comportarent, et suam cuique
 sedem in novo muro assignarent.

v. 396. *Fuit hæc sapientia* cett.
 Poëtarum studio et opera sapienter
 quondam institutum est, publica bona
 a privatis distinguere, et sacra a
 profana distinguere.

v. 398. *prohibere*, sc. maritos;
 sæpe enim apud Horatium aut ex
 præcedentibus aliquid repetendum,
 aut ex subsequentibus advocandum
 est. *

v. 399. *ligno*, ligneis tabulis, cum
 mundum essent æreæ.

Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
 Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
 Versibus exacuit; dictae per carmina sortes,
 Et vitae monstrata via est; et gratia regum
 Pieriis tentata modis: ludusque repertus, 405
 Et longorum operum finis: ne forte pudori
 Sit tibi Musa lyrae solers, et cantor Apollo.
 Natura fieret laudabile carmen, an arte,
 Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena,
 Nec rude, quid possit, video ingenium: alterius sic
 Altera poscit opem res, et coniurat amice. 411
 Qui studet optatam cursu contingere metam,

v. 402. *Tyrt.* — Nobilissimi poetae Atheniensis, *Tyrtaei*, qui post Homerum vixit, quatur tantum Elegiae (in quibus militum animi ad pulchram mortem pro patria obeundam accenduntur) aetatem tulerunt. — *mares*, viriliter sentientes; sic supra Epist. I. 1. 64. *Curius* et *Camillus mares* dicuntur.

v. 404—406. *Et vitae monstr. via est*, sc. a poetis, qui praecepta morum tradiderunt. *et gratia regum Pier. tent. mod.*, et poetae coeperunt id agere, ut (*Pieriis modis*) carminibus se insinuarent in regum gratiam; *tentare gratiam alicuius* est: periculum facere, an parari possit alicuius gratia. — *regum*, possit cogitari de Alexandro Magno, qui (ut refert Cicero pro Arch. Poët. c. 10.) multos scriptores rerum suarum secum habuisse dicitur, sed Horatius ad antiquiora tempora respexit. *ludusque*, ludi scenici, quibus post finita longioris temporis opera, ad corpus et animum levandum interesse solebant rustici; hi ludi igitur rusticis operum longorum sunt finis, et quidem post messem,

vel apud Romanos mense Decembri. Supra Epist. II. 1. 141. *Agricolae prisci, sortes parvoque beati, Condita post frumenta levantes tempore festo Corpus et ipsam animum spe finis dura ferentem.*

v. 407. *Musa lyrae solers*, lyrae cum arte tractandae sciens et perita, *Musa lyrica*, et haec pro studio, quod componendis carminibus lyricis impenditur, *cantor Apollo*, qui arti canendi praest. *Cantoris* nomine insignitis conspicitur Apollo in vet. numm.

v. 410. *possit*, sc. efficere, vel pro valeat. *rude*, incultum, neglectum, doctrinae expertum.

v. 412—415. *Qui studet* cett. Quem admodum is, qui ad victoria laudem adspirat in ludis, ubi cursu certatur, iam puer omnia fecit, quae ad corpus corroborandum spectant; et quemadmodum is, qui tibicen prodire vult ad celebranda Pythia, diu ante disciplina boni magistri usus in arte tibia canendi sese exercuit, ita poeta ad carmina scribenda bene praeparatum pectus afferre debet.

Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit;
 Abstinuit Venere et vino: qui Pythia cantat
 Tibicen, didicit prius extinuitque magistrum. 415
 Nec satis est dixisse: « Ego mira poëmata pango:
 Occupet extremum scabies, mihi turpe relinqui est,
 Et, quod non didici, sane nescire, fateri. »

Vt praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
 Assentatores iubet ad lucrum ire poeta 420
 Dives agris, dives positis in foenore nummis.

v. 413. *Multa tulit cett.* Vet. Schol. Cruq. *Athletae, qui ad curule certamen instruebantur, non edebant carnes elixas, sed assas igni tantum, — abstinebant a Venere, et, ne forte per somnium noctu lufificarentur, laminas plumbeas renibus appendebant.*

v. 414. *Pythia*, Apollo iam infans ingenlem serpentem Pythona sagittis interfecerat, unde Apollo *Pythius*, et sacra, quae in eius honorem et in feliciter caesi draconis memoriam instituebantur, *Pythia* nominata sunt.

v. 416—418. *Nec satis est cett.* Nec satis est poetae nomen ad se transtulisse et superbius dixisse: Ego sum magnus poeta, ego esimia carmina pango, male sit ei, qui in certamine est ultimus; ab aliis me superari, et fateri, me (sane) vere nescire, quae non didici, id mihi est turpe. — Sine dubio respexit Horatius poetam aliquem, sic de se sentientem et sic fere loquentem, qui pertinebat ad eos, de quibus supra Horatius Epist. II. 2. 107, *Gaudent scribentes et se venerantur, et ultro, Si taceas, laudant, quicquid scribere beati.*

v. 417. *scabies*. Haec vox fuisse videtur opprobrium, quo pueri currendo certantes ei, qui ultimus ad metam venerat, rem malam imprecabantur;

ad convicia pertinet *scabies* apud Catull. XLVII 2. *extremum et relinqui* translata sunt a certaminibus, ubi victi a victoribus post tergum relinquebantur.

Praeceptum ultimum: « Ultima huius epistolae pars versatur in descriptione cum assentatorum, qui carmina scribentibus vel maxime fugiendi, tum virorum vere doctorum et prudentium, qui ab iis, qui carmina evulgaturi sint, adeundi, et, ut vitia in illis animadversa benevole secum communicent, decenter rogandi sunt. » Monet imprimis Horatius divites poetas, ne in fraudem se induci paliantur ab assentatoribus, lucri faciendi causa se obtrudentibus, et simulanter quaevis, tanquam ab ipsis Musis dictata, ad coelum usque extollentibus. Assentatorum imaginem, vivis coloribus ab Horatio expressam, excipit descriptio severi carminum iudicis, qualem Quinctilium fuisse ait Horatius. Ex ore igitur Quinctilii (v. 445—476.) audimus plurima, quibus scriptores obnoxii sunt, vitia, omnibus, qui illa fugere cupiunt, tanquam speculum, in medio posita. »

v. 419—421. *Vt praeco cett.*, poeta dives assentatores lucri capiendi spe ad se allicit et invitat, veluti praeco,

Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
 Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
 Litibus implicitum, mirabor, si sciet inter-
 Noscere mendacem verumque beatus amicum. 425
 Tu, seu donaris, seu quid donare voles cui,
 Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
 Laetitiae; clamabit enim: *pulchre! bene! recte!*
 Pallescet, super his etiam stillabit amicis

qui emtores ad merces emendas invitat vel: quemadmodum praeco — ita dives poeta cett. Non raro enim post *sicut*, ut, particula ita omittitur, ut infra v. 455. conf. *Drakenb.* ad Liv. IX. 47. § 4. et XXXIV. 9. pag. 40. — *positis in foen. nummis*, de locutione nummos in foenore ponere pro foenori dare, vide, quae supra observavimus ad Epod. 2. vers. ult.

v. 422—425. Si vero cett. Sensus: Quod si vero poeta dives non est avarus, ut alias esse solent divites, sed is, qui (unctum) convivam (recte) ut decet liberalem convivatorem, (ponere) lautis epulis exsepere, pro paupere spondere, eumque gravioribus litibus implicitum expedire possit, eiusmodi poeta dives et beatus non facile falsum a vero amico discernet; quo maior enim est liberalitas, eo tectior est assentatorum fraus et caliditas.

v. 422. unctum, convivam, convivae enim unguentis delibuti interesse solebant splendido convivio; *Fulv. Vrs. Append. apud Ciacconium de Triclinio.* p. 423. Sed coenas obire soliti non erant, — nisi laeti prius et uncti fuissent. ponere, ponuntur vel collocantur convivae in lecto triclinari; hinc positi, accumbentes; Ovid. Met. XIII. 638. *positique tapetibus alius*, (vestibus stragulis, quibus

lecti interni solebant) *Munera cum liquido capiunt Cerealia Baecho*; conf. ibi Gierig.

v. 423, 424. Et spondere levi pro paup. spondere pro aliquo dicitur, qui aes alienum a debitore solutum iri promittit, et fidem suam interponit; vid. Ernest. in Clav. Cic. s. v. spondere. levi, levioris fidei apud creditorem, quia pauper, quod pignori det, non habet. *Litibus atris*, misere vexantibus, ut *atra cura*, supra Od. III. 4. 40. et Sat. II. 7. 445. — qui — possit, cur homo dives id facere non possit, modo velit? Respexit Horatius, ut iam monui, avaros, qui, ut tale quid faciant, a se impetrare non possunt; inest igitur voci *possit* iam haec vis, ut sit: qui a se impetrare possit hoc, ut convivas ad lautam coenam vocet, ut spondeat cett., nisi quis ponere possit pro ponat, dictum esse putet.

v. 426—429. Tu, seu donaris cett. Nolito ei, qui iam dona a te accepit, aut se accepturum esse sperat, laetitiae de acceptis aut accipiendis donis adhuc pleno verius tuos recitare; is enim clamabit: *pulchre! bene! recte!* — *Pallescet*, obstupescet, prae stupore vultum mutabit. *super his etiam* (πρὸς δὲ τούτοις), insuper, praeterea, plane ut supra Epist. II. 2. 24. *Quereret super hoc etiam.* *stil-*

Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram. 430
 Vt, qui conducti plorant in funere, dicunt
 Et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
 Derisor vero plus laudatore movetur.
 Reges dicuntur multis urgere culullis,
 Et torquere mero, quem perspexisse laborant, 435
 An sit amicitia dignus. Si carmina condes,
 Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
 Quintilio si quid recitares, Corrige, sodes,
 Hoc, aiebat, et hoc; melius te posse negares,

labit, stillatim ex oculis demittet lacrimarum guttas, eleganter pro lacrimabit; *stillare* (sinere stillare) cum accusativo, ut *manare mella poetica*. Supra Epist. I. 49. 44., ubi vid. not. *lacrimarum ros* apud Ovid. Met. XIX. 708. *amicis, piis* et intimis quasi animi sensus prodeuntibus.

v. 430. *tundet pede terram*, summae voluptatis, quam simulat, sensu abreptus saltabit; sic supra Od. I. 4. 7. Gratiae cum nymphis saltantes alterno pede terram quatere dicuntur.

v. 431, 432. *conducti*, mercede conducebantur, qui ploratus in funere ederent; respexit Hor. *mulieres praeficas*, lamentationi quasi praefectas; vid. Kirehm. de Funer. Rom. II. c. VI. — *die. Et fac. prope plura dolent. ex animo*, dicendo (dum in laudes mortui erumpunt) et faciendo (dum crines sciunt et plangunt pectora celi.) plura doloris signa edunt, quam qui ex vero animi sensu dolent.

v. 433. *Derisor*, qui simulatione alios ludit, ut supra Sat. II. 6. 54. — *movetur*, externis scilicet graviter commoti animi signis.

v. 434. *Reges*, beatiore, divites, ut passim, e. c. supra Od. I. 4. 11.

— *mult. urg. cul.*, eum premere multis culullis, (nos *tihohtig zutrinkeu*) quem cett. de *culullo*, poculo capaciore, vid. supra ad Od. I. 34. 11.

v. 435. *torquere mero*, vino, lanquam tormenti quodam genere, aliquem explorare; hinc supra Epist. I. 48. 38. *Commisumque teges et vino tortus et ira*, et Od. III. 21. 43. *vinum vocalur tormentum*.

v. 436, 437. *Si carmina condes*, Tu igitur, si versus a te factos recitabis, cave tibi, ne unquam te ludant assentatores. *sub vulpe*, sub astuta vulpis pellicula, sub callido pectore; *vulpes* enim, animal callidissimum, proverbiali locutione pro callido quovis ponitur. Persius V. 116. 7. *Pelluculam, veterem retines, et fronte politus Astutam vapido servas sub pectore vulpem*.

v. 438. *Quintilius*, quam carus fuerit hic Quintilius Horatio, apparet ex carmine, quo eius mortem deflevit. Supra Od. I. 24., ubi de eo vide in *Argumento*.

v. 439—441. *ad negares* repete si, si tu diceres, te his terque frustra corrigere tentasse, quod Quintilius eorrigendum monstraverat, ideam totum locum delere, et male elabo-

Bis terque expertum frustra, delere iubebat, 440
 Et male tornatos incudi reddere versus.
 Si defendere delictum, quam vertere, malles,
 Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
 Quin sine rivali teque et tua solus amares.
 Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes, 445
 Culpabit duos, incommittis allinet atrum
 Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
 Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
 Arguet ambigue dictum, mutanda notabit;
 Fiet Aristarchus; non dicet: Cur ego amicum 450

ratos versus de integro elaborare iubebat; *male tornati versus*, male compositi; *tornatus*, *caelatus*, *ex-politus*, *exasciatus* translata sunt ab artificibus, qui opus aliquod vel torno effingunt, vel caelo exsculpunt, vel lima expoliunt, vel ascia laevigant; sic versus elegantissimi supra Epist. II. 2. 94. *Caelatum novem Musis opus* vocantur, ubi vide not.; cum addit Horatius *incudi reddere* perstat in imagine ab artifice quodam translata, ab eo scilicet, qui opus, quod diffingere vult, iterum *tradit incudi*; sic supra Od. I. 35. 39. 40. *ferrum retusum incude diffingere* dicitur. Iunxit igitur Horatius duas inter se imagines, alteram ab artifice, qui opus torno fingit, alteram ab eo, qui metallum incude diffingit, ductam; quod cum noo ferre possent acutioris ingenii viri, *Beutleius*, *Cuningamus* et alii, huic loco emendando, frustra puto, insudarunt.

v. 442. *vertere*, mutare, emendare.

v. 443, 444. *Nullum ultra verbum* cett., ne verbum quidem addebat, nec opera sua amplius impedire studebat, quominus tibi soli tuisque versibus placeres *sine rivali*, sine ullius

invidia. Qui facit, quod nemo imitari vult, noo habet *rivalem* et aemulum: Commode *Lambinus* affert locum Ciceronis ad Q. Frat. III. 8. *Hirrus auctor fore videtur. O dii! quam ineptus, quam se ipse amans sine rivali. insumebat* per zeugma proximo tantum oomini *operam* accommodatum est, ad verbum aliud, v. c. addebat, adiciebat vel simile supplendum est.

v. 445. *versus inertes*, quibus deest poetæ vis et ingenium, inelegantes, moleste incedentes, ieiuni.

v. 446—448. *incommittis allinet atrum Transv. cal. cett.* Versus negligenter, temere et sine arte finis, transversa per calamum liocola, vel asterisco, vel obelo (ut versus quosdam Homeric Aristarchus) notabit. *ornamenta ambitiosa*, placendi et vanæ gloriæ captandæ causa ambitiosæ coquitiæ, *luxuriantia*, ut dicuntur supra Epist. II. 2. 422. *coget*, sc. scriptorem.

v. 449. *arguet*, indicabit, ut supra Od. I. 43. 7. et Epod. II. 40.

v. 450—452 *Aristarchus*, grammaticus Alexandrius, qui pro lubitu Homero versus abiudicabat, eosque

Offendam in nugis? Hae nugae seria dūcent
 In mala derisum semel exceptumque sinistre.
 Vt mala quem scabies aut morbus regius urguet,
 Aut fanaticus error et iracunda Diana,
 Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam, ⁴⁵⁵
 Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.
 Hic, dum sublimis versus ructatur et errat,
 Si, veluti, merulis intentus, decidit, aq̄ceps,
 In puteum foveamve, licet, Succurrite, longum

obelo, h. e. veru, transversa lineola, notabat proverbiali locutione pro quovis severo iudice ponitur; vide imprimis de eo *Illustr. Wolfii Proleg.* ad Homer. Vol. I. § 45. p. 247. *Vil-loison.* in *Anecd.* Gr. Tom. II. p. 472. et in *Prolegom.* ad Homer. p. XVII. non dicit: Cur ego cett., non dicit, ut alius fortasse minus severus et paulo indulgentior iudex: «cur ego amicum meum in levioris momenti peccatis offendam?» non, inquam, ita dicit Quintilius; nam haec ipsa leviora, non mature re-prehensa, postea bonae famae scriptoris, semel decepti et parum honorifice ab aliis diiudicati, nocebunt.

v. 453—456. *Vt mala cett.* Iunge: *Qui sapiunt, poëtam vesanum*, ut eum, quem scab. — *urguet*, *Aut fanat. err.* et *irac.* *Diana*, timent tetigisse *fugiuntque.* *mala*, abominabilis. — *morbus regius*, arquatus, aurigo (a calore auri), ἰκτερο; (ab ave lutei vel flavi coloris) nos gelbucht. Varro apud Plinium XXII. 24. S. 53. *regium cognominatum morbum arquatum tradit, quorum nimis curetur.* Scilicet mulsum (vinum melle conditum) pertinet ad delicias, quas reges imprimis et beatores appetunt et facile sibi comparare possunt. Cel-

sus quoque Lib III. c. 24. a. f. nomen *regii morbi* repetit a remediis, quorum usus regum imprimis et ditiorem opibus patet.

v. 454. *fanaticus error*, insania, furor, quo aliquis correptus huc illuc agitur. *Diana dicitur iracunda*, aut quia violata furorem immittit, aut quia, cum simul sit *Luna* in coelo, iam crescens, quam decrescens, magnam vim in furiosos habet, unde illi dicuntur *lunatici*, σαλυνιακοί, σελυνοβληταί.

v. 456. *agitant pueri*, sc. vesanum poëtam, *incauti*, parum sibi caventes ab impetu, quem furiosus in se facere possit.

v. 457—459. *sublimis*, erectum in altum capite. "ructatur, egregie ad rem, aiunt quidem interpretes; equidem hoc non magis honeste dictum esse puto, quam apud Cic. in Cat. II. 5. caedem eructare sermonibus, *errat*, foras in campo vel silvis huc illuc vertitur et ruit, bacchatur et circumvagatur; hanc explicationem postulanti sequentia. *longum*, non ad tempus, sed ad voces in longum ductas refero. Virgil. Aen. IV. 463. de bubone: *longas in flumē ducere voces.*

Clamet, lo cives! non sit, qui tollere curet : 460
 Si quis curet opem ferre, et demittere funem,
 Qui scis, an prudens huc se deiecerit, atque
 Servari nolit? dicam, Siculique poëtae
 Narrabo interitum: Deus immortalis haberi
 Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam 465
 Insiluit. Sit ius, liceatque perire poëtis:
 Invitum qui servat, idem facit occidenti.
 Nec semel hoc fecit; nec, si, retractus erit, iam
 Fiet homo, et ponet famosae mortis amorem.
 Nec satis apparet, cur versus factitet; utrum 470

v. 460. *non sit, qui toll. cur.*, tum neminem adesse velim, qui eum extrahendum curet.

v. 463—466. *Siculique poëtae* — Empedocles: philosophus et physicus Agrigentinus egregium carmen de rebus physicis scripsit, Cic. de Orat. I. 50, unde iam dicitur poëta Siculus. De ceteris eius scriptis vid. Fabric. Bibl. Graec. II. 12. Fabula de eius interitu circumferebatur haec: Cum immortalis haberi cuperet, eum, aiunt, clam in montem Aetnam enixum eo consilio ibi in ardentem craterem se praecipitem dedisse, ut, si repente evanisset, ex homine deus factus esse crederetur; rem autem ferreis eius crepidis ex cratere cum massa ardente electis patefactam esse. — Ostendere igitur vult Horatius hae narratione, magnum adeo illum poëtam Empedoclem: eo consilio in craterem Aetnae desiluisse, ne a quoquam inde posset extrahi. — Caeterum diversas de Empedoclis morte narrationes, hac ipsa de mortali illo ad immortalitatem saltu haud praetermissa, refert Diog. Laërt. VIII. 79.

v. 465. *frigidus* facete opponitur ardenti Aetnae.

v. 466. *Sit ius, liceatque cett.*, de- tur poëtis venia et potestas pro lūbitu pereundi. *ius*, potestas, ut supra v. 284. *sublato iure nocendi*.

v. 467. *idem facit occidenti*, idem facit, quod occidens, idem, ac si eum occidat, (το αὐτὸ ποιεῖ τὸ κτείνωσθαι.) Lucret. IV. 11, 68. *Nempe eandem facit, et scimus facere omnia, turpi*, — eandem turpi pro eadem ac turpis, ut explicat ibi Creech. — Redit Horatius ad insanum poëtam (v. 462), qui prudens volensque fortasse in puteum deiectus servari nolit.

v. 468. *Nec semel hoc fecit*, sed idem facit iterum.

v. 469. *Fiet homo*, ad sanam mentem rediit. *famosae*, memorabilis et sermonibus hominum celebrandae.

v. 470—473. *utrum Minxerit in patrios cineres*, utrum ob scelus quoddam gravius in furorem coniectus sit, nec ne, certe furit; locutio *in patrios cineres mingere*, pro: patrios cineres in pio pectore turbare, vel protervius iis insultare, aequae ac supra v. 457. *versus ructari* displicet.

Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
 Moverit incestus; certe furit, ac velut ursus,
 Obiectos caveae valuit si frangere clathros,
 Indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
 Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo, 475
 Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

v. 471. *bidental*, locus fulmine tactus ideoque solemnī more expiatus atque consecratus. Ad hunc locum, sepimenti quodam genere clausum, nemini patebat aditus, et qui ullo modo eum profanaverat, grave scelus commississe putabatur. Dictus autem ille est a mactata hostia, *bidente*, qua expiabatur, *bidental*.

v. 472. *Moverit*, violaverit, irritaverit; supra Epod. 47. 3. *Per et Dianae non movenda numina*.

v. 473. *clathros*, cancellos; sive virgas ligneas vel ferreas, in cistae modum dispositas, quibus obiectis intra caveam contiuentur ferae bestiae.

v. 474. *acerbus*, acerbē molestus.

v. 475. *tenet*, tanquam vinctum retinet; *occiditque legendo*; hinc supra Sat. I. 3. 89. qui, ut captivus, amaras historias audire cogitur, lepide *iugulum porrigere* dicitur.

v. 476. *Non missura cetti*, sicut hirudo, quae tenaciter inhaeret cuti, nec eam, nisi plena exsucti cruoris, ex ore dimittit. Theocrit. II. 55. 56. de amore tenaciter inhaerente animo. — τί μὲν μέλαν ἐκ χροῶς αἷμα ἔμφορ, ὥς λιμναῖς ἅπαν ἐκ βόθρυλλο πτόπικας, — de omissa particula comparationis sicut ad *hirudo* vid. supra ad Epist. I. 2. 42.

INDEX PRIMVS

VERBORVM

A

A vel *Ab* praepositio. 1) ab equo indomito lassus, Sat. ii. 2. 10. 2) indicat originem hominis vel rei: prisco natus ab Inscho Od. ii. 3. 21. Ab Lamo ducis originem Od. iii. 47. 4. merces deduat ab aequo love Od. i. 28. 29. Ab ipso ferro ~~oppo~~ et animum ducit. Od. iv. 4. 59. huc referendum 3) ab imo ad summum Sat. ii. 3. 308. ab ovo usque ad mala Sat. i. 3. 6. 4) significat motum alicuius rei: ab se remove Od. iii. 5. 43. distinet a domo Od. iv. 5. 42. a labore reclinat Epod. 47. 24. — ab Italia volentem Od. i. 37. 46. 5) a pro post, ab ipsis Saturnalibus Sat. ii. 3. 4. ab Achille secundus heros Sat. ii. 3. 493. 6) sospes ab ignibus Od. i. 37. 43. tutus ab insidiis Sat. ii. 6. 117. 7) laborare ab avaritia Sat. i. 4. 26. Praepositio *ab* saepissime ab Horatio omittitur, praesertim antecedente verbo cum *a*, *de*, *dis* et *se* composito. Exempla sub ipsis verbis, apud quae illa omittitur, afferentur.

abdere. Fessas cohortes sblidit opipidis Od. 3. 4. 38. ut lupi barbam terris furtim abdiderint Sat. i. 8. 43. — avaris abdita terris lamnae Od. ii. 2. 2. abdita virginis custos Od. iii. 46. 5. latet additus agro Epist. i. 1. 5. abdita rerum Epist. ad Pis. 49.

abesse. abes iam nimium diu Od. iv. 5. 2. donec canities morosa abest Od. i. 9. 47. importuna pauperies abest Od. iii. 46. 37. procul absit pauperies Epist. ii. 2. 499. quid curtae rei abest Od. iii. 24. 64. — absint neviae funere, omisso *a*, Od. ii. 20. 21. sic: vitium abfore chartis Sat. i. 4. 401. abest virtute Epist. ad Pis. 270.

abigere, abigunt nives mercatorem Od. iii. 24. 40. quod curas abigat Epist. i. 45. 49. *abacta*. abacta nulla conscientia Epod. 5. 29. pauperies abacta epulis. omissa praepositione *ab*, Sat. ii. 2. 44.

abiicere, abiecto artis instrumento Sat. i. 3. 131. abiicito potius Epist. i. 43. 7. abiectis nugis Epist. ii. 2. 441.

Abire 1) abi, quo preces te vocant Od. iv. 4. 7. abi, quare et refer Epist. i. 7. 53. missus abibis Sat. ii. 4. 86. misere cupis abire Sat. i. 9. 14. tempus abire tibi est Epist. ii. 2. 245. 2) designat locum, unde quis venit: illuc, unde abii, redeo Sat. i. 1. 408. 3) tota abit hora Sat. i. 5. 14. 4) abeunte curru Od. iii. 6. 44.

abludere, haec a te non multum abludit imago Sat. ii. 3. 320.

abnegare. comitem abnegat Od. i. 35. 22.

abnormis sapiens Sat. ii. 2. 3.

abominatus parentibus Epod. 46. 8.

abortivus Sisyphus Sat. i. 3. 46.
abrotanum aegro dare Ep. ii. 4. 144.
abrumper vincula Od. iv. 7. 27.
abscindere, Deus abscondit terra Oceano Od. i. 3. 21. reditus abscondere Epod. 46. 35. caput abscissum Sat. ii. 3. 303.
abscondere cavis Sat. ii. 3. 473
absolvere, absolves hominem commotae crimine mentis Sat. ii. 3. 279.
absotus, absotus fortunae dicta Epist. ii. 3. 142.
absorbere, ut decies solidum absorberet Sat. ii. 3. 240. placentas absorbere Sat. ii. 8. 24.
abstare, ne inexcusabilis abstes Epist. i. 18. 58. si longius abstes Epist. ad Pis. 362.
abstemius in medio positorum Epist. i. 42. 7.
abstertere, absterrent vitis Sat. i. 4. 129. Vt canis a corio nunquam absterrebitur uncto Sat. ii. 5. 83.
abstinere, Saepius intransitiva significatione: 1) *abstinere* ab aliqua re, vel omissa praepositione *aliqua re*: abstinere inventis Epist. ad Pis. 170. armis ibid. 379. abstinuit Venere et vino Epist. ii. 3. 444. 2) sequente genitivo: abstineto irarum Od. iii. 27. 69. 3) transitiva: abstinere vim uxore et nato Sat. ii. 3. 202.
absumere, absument haeres Caecuba Od. ii. 14. 25. rebus maternis atque paternis fortiter absumentis Epist. i. 45. 27.
abunde, abunde satis est Sat. i. 2. 59. valetudo contingat abunde Epist. i. 4. 40.
ac, 1) singula verba inter se coniungit: hominum ac Deorum Od. i. 12. 14. haud ignara ac non incauta Sat. i. 35. malus ac fur Sat. i. 4. 3. 2) longiorem verborum seriem: ac sine funibus cetti. Od. i. 14. 6. ac sepulcri mitte honores Od. ii. 20. 23.

ac non fugienda Sat. i. 2. 132. 3) non secus ac notas Epist. ii. 3. 149. minus ac me Epod. 12. 14. 4) ac pro aeque ac, sicut: delector ego ac tu Epist. i. 46. 32.

Academi silvas. Epist. ii. 2. 45.

accedere, 1) ne nunc accedam Sat. ii. 3. 255. accedente senecta Epist. ii. 2. 214. accedas sicco ad unctum Epist. i. 47. 12. 2) angulus ille accedat Sat. ii. 6. 9. ubi accedent anni Sat. ii. 2. 85. illis accedas socius Sat. ii. 5. 72. accedas opera nona agro Sabino Sat. ii. 7. 148. 3) accessit numeris licentia maior Epist. ad Pis. 214. tantum de medio sumtis accedit honoris Epist. ad Pis. 243.

accendere, ignis accendit Ilion. Epod. 14. 14.

accersere vide infra *arcessere*.

accidit, quid accidit? Epod. 5. 61. 2) res accisae oppositae integris Sat. ii. 2. 114.

accipere, 1) accipe, quod nunquam reddas mihi Sat. ii. 3. 66. simul accepit mille talentum Sat. ii. 3. 226. Ius imperiumque Phraates Caesaris accepit Epist. i. 12. 28. certius accipiet damnum Epist. i. 10. 28. accipis uvam Epist. ii. 2. 462. acceptos Philippos Epist. ii. 4. 234. 2) i. q. *audire*: pauca accipe contra Sat. i. 4. 38. nunc accipe, quare Sat. ii. 3. 46. accipe, quid contra iuvenis responderit Sat. ii. 3. 233. accipe: primum cetti. Sat. ii. 2. 307. Accipe, qua ratione Sat. ii. 5. 10., hinc 4) i. q. *intelligere*: puer hic non laeve Philippi iussa accipiebat Epist. i. 7. 53. ac: accipio Sat. i. 5. 58. (*Ioh' nehm' es an*), h. e. a te mihi illatam offensionem intelligo atque ulciscar. 5) i. q. *exorere*: paupere cavo Sat. ii. 6. 81. ut ego accipiar laute Sat. ii. 8. 67. 6) *acceptus*: acceptus Camoenis Carm. Saec. 62.

accipiter adurget columbas Od. i. 37. 47. laqueos timet Epist. i. 16. 50.

accolinis falsis animus Sat. ii. 2. 6.

accredere, tibi nos accredere, par est Epist. i. 45. 25.

acrescere, invidia accrevit Sat. i. 6. 26. Trimetris accrescere insit hominem iambeis Epist. ad Pis. 252.

accubare, accubat horreis Od. iv. 12. 48.

acer, ut acer Sat. ii. 5. 43. naturā sublimis et acer Epist. ii. 4. 465. nimis acer videor Sat. ii. 4. 4. vultus acer Od. i. 2. 39. canis acer Epod. 42. 6. hostis acer Epod. 6. 44. Spartacus Epod. 16. 5. spiritus Sat. i. 4. 46.

Sulcius Sat. i. 4. 65. epos Sat. i. 40. 43. acres potiores Sat. ii. 8. 36. acris pocula Sat. ii. 6. 69. acris natura Sat. ii. 7. 47. tanto acrius arguet Sat. i. 2. 45.

acerbus, acerba fata Epod. 7. 47. acerbus odisti et fugis Sat. i. 3. 85. acerbae Libitinae Sat. ii. 6. 49. acerbi speciem occupat Epist. i. 18. 95. acerbus recitator Epist. ii. 3. 474.

acerina mensa Sat. ii. 8. 40.

acerra thuris Od. iii. 8. 2.

acervus, cadat ratione ruentis acervi Epist. ii. 4. 47. acervo, quem struit formica Sat. i. 4. 34. frumenti acervos Od. ii. 2. 24. aeris acervos Sat. ii. 5. 22. acervi aeris et auri Epist. i. 2. 47. *acervus* simpliciter dicitur pro magnis divitiis: ingentes acervos Od. ii. 2. 24. ex magno tollere acervo Sat. i. 4. 51. tanto emittis acervum Sat. ii. 2. 405. constructus acervus Sat. i. 4. 44.

acescere, quodcumque infundis, accescit Epist. i. 2. 54.

acetum, aceto Italo perfusus Sat. i. 7. 32. veteris non parvus aceti Sat. ii. 2. 62. acre acetum Sat. ii. 3. 47.

acidus, 1) mavult acidus inulas Sat. ii. 2. 44. 2) ipvisum acidumque duobus Epist. ii. 2. 64.

acies retro versa Philippis Od. iii. 4. 26. 2) cum stupet insanis acies fulgoribus (oculorum acies) Sat. ii. 2. 5.

acinaces Medus Od. i. 27. 5.

acinus, aridum acinum Sat. ii. 6. 85.

acipenser, erat mensa acipensere infamis Sat. ii. 2. 47.

acquirere, pauca Epist. ad Pis. 55. *actor*, ut stetit in scena Epist. ii. 4. 204. 2) actor causarum mediocris Epist. ad Pis. 369.

actus, fabulae pars. quinto productior acta fabula Epist. ii. 3. 489. ne quid in medios intercinat actus ibid. 494.

acutere, acuisse ferrum Od. i. 2. 21. sagittas acuens Cupido Od. ii. 8. 45.

acuis linguam causis Epist. i. 3. 23.

acutus: 1) acuta aera Od. i. 16. 7.

acuta letho saxa Od. iii. 27. 61. acuta

tela Epod. 47. 40. acutum ferrum

Sat. ii. 3. 436. Epist. ad Pis. 304.

hinc: solem acutum Epist. i. 40. 47.

bella acuta Od. iv. 4. 76. 2) meta-

phorice: seu voce nunc mavis acuta

Od. iii. 4. 3. sonum persaepe remittit

acutum Epist. ad Pis. 349. resonant

triste et acutum Sat. i. 8. 44.

aures Satirorum acutas Od. ii. 19. 4.

minus aptus acutis naribus Sat. i. 3.

29. in amicorum vitis tam cernia

acutum Sat. i. 3. 26.

acumen, acumen Stertini deliret

Epist. i. 42. 20. serus enim Graecis

admovit acumina chartis Epist. ii. 4.

464. nota refert meretricis acumina

Epist. i. 47. 55. argutum iudicis acu-

men Epist. ad Pis. 364.

ad, 1) de motu in aliquem locum:

evexit ad deos Od. i. 4. 6. detorquet

ad oscula cervicem Od. ii. 43. 25.

missos ad Orcum Od. iv. 4. 75. cum

ventum ad verum est Sat. i. 3. 97.

ad coelum manibus sublati Sat. ii.

5. 97. ad usque supremum tempus

Sat. i. t. 97. quidve ad amicitias tra-
hat nos Sat. ii. 6. 75. quorsum haec
putida tendunt? ad te Sat. ii. 7. 22.
hinc saepe pro *usque ad*: copia ma-
nabit tibi ad plenum cornu Od. i. 47.
45. ad talos demissa stola Sat. i. 2.
99. noctes vigilabat ad ipsum maec
Sat. i. 3. 47. 2) regioni indicandae
inservit, pro *apud*: stratus ad aquae
lene caput Od. i. 4. 22. ad arma ces-
santes Od. i. 35. 45. 3) tempori in-
dicando: minorem ad lunam delecta
Sat. ii. 8. 32. ad lumina prima Epist.
ii. 2. 98. 4) vilem redigatur ad assem
Sat. i. 4. 43. ad bene dicendum re-
ducti Epist. ii. 4. 455. 5) quod mag-
gis ad nos pertinet Sat. ii. 6. 72.
quid ad rem Epist. i. 6. 12. 6)
i. q. *quoad*: ad caetera paene ge-
melli Epist. i. 40. 3. 7) ad unguem
castigavit Epist. ii. 3. 294. 8) *adpro*
adversus: ad hoc verterunt equos
Galli Epod. 9. 47. *ad* omisum: Ven-
tum est Equilias Sat. ii. 6. 32.

adamantinus. Mars tunica tectus
adamantioa Od. i. 6. 43. adamanti-
nos clavos Od. iii. 24. 5.

addere. 1) verbum non amplius
addam Sat. i. t. 421. nil verbi ad-
dam Sat. ii. 3. 42. adde iratum pa-
trium Sat. ii. 2. 96. adde cicutae ta-
bulae Sat. ii. 3. 69. particulam ad-
dere limo Prometheus fertur Od. i.
46. 43. addat avaro divitias mari
Od. iii. 29. 64. Medium flumino ad-
ditum victis gentibus Od. ii. 9. 21.
flagitio addis damnum Od. iii. 5. 26.
incesto addidit integrum Od. iii. 2.
30. addit acervo Sat. i. t. 34. 2) pro
simplice *dare*: addit opus pigro rivus
Epist. i. 44. 29. addere calcem Epist.
ii. 4. 147. addere mentem Epist. ii.
2. 36. praeae arti addidit luxuriam
Epist. ad Pis. 244. 3) addere a) pro
verbo *addere*, *addicere*: adde: pater
Epist. i. 6. 64. b) pro *cogitare*: adde,

quod idem Sat. ii. 8. 444. adde hos
casus Sat. i. 8. 74. 4) addis cornua
pauperi Od. iii. 24. 48. 5) femur
tumentibus suris Epod. 8. 40.

addicere. gaudentem nummo ad-
dicere Sat. ii. 5. 409. Partic.

addictus. addictum feris alitibus
Hectorem Epod. 47. 14. nullius ad-
dictus iurare in verba magistri Epist.
i. 4. 44.

addocere. addocet artes Epist. i. 5.
18.

addubitare. An hoc inhonestum
cett. addubites Sat. i. 4. 425.

adducere. ad umbilicum iamhus
Epod. 44. 8. quos Maecenas adduxe-
rat umbras Sat. ii. 8. 22. adducit fe-
bres Epist. i. 7. 9. adductum propius
Epist. i. 46. 44.

adeo. adeo sunt multa Sat. i. t. 43.
adeo sermonis amari Sat. i. 7. 7.
nemo adeo fetus est Epist. i. t. 39.

adesse. 1) si laeta aderit Od. iii.
21. 21. aderat querenti ridens Venus
Od. iii. 27. 66. iamque dies aderat
Sat. i. 5. 20. mihi custos aderat Sat.
i. 6. 82. 2) pro simplice *esse*: quan-
tus sudor adest equis Od. i. 45. 9.
cocto num adest honor idem Sat. ii. 2.
28. 3) *adesse* pro: auxilio adesse,
adiuvare, praesertim de diis, nunc,
nunc adeste Epod. 5. 53. (*in iudicio*)
paulum hic ades Sat. i. 9. 38. 4) quod
adest (*τὸ παρὸν*) Od. iii. 29. 32. Sat.
ii. 6. 43.

adhaerere. 1) lentis adhaerens bra-
chiis Epod. 45. 6. limus adhaesit ve-
teri craterae Sat. ii. 4. 80. 2) cui
cognomen canis adhaeret Sat. ii. 2.
56.

adhibere. 1) mensis Deum te adhi-
bet Od. iv. 5. 32. ne quicumque deus
adhibebitur Epist. ad Pis. 227. 2) vim
adhibe sapientiae Od. iii. 28. 4.

adlicere. adlectis Britannis imperio
Od. iii. 5. 3. praedatum adlicuisse Od.

iii. 6. 41. adlecere plus artis Athenae
Epist. ii. 2. 43. saltibus adiecti Lucani
Epist. ii. 2. 178.

adimere. 1) interdicto omne adimat ius Sat. ii. 3. 247. das adimisque dolores Sat. ii. 3. adimam bona Epist. i. 16. 75. multa adimunt Epist. ad Pis. 175. 2) i. q. *vetare*, *vetando adimere*: adimam cantare severis Epist. i. 16. 75. part. *ademptus* a) *adempta* vati lumina Epod. 17. 44. b) i. q. *sublatus*: *ademptus* Hector Od. ii. 4. 10.

adire. Gades aditure Od. ii. 6. 4. vos ordine adite Sat. ii. 3. 81. fontes adire remotos Sat. ii. 4. 94. cautus adito Sat. ii. 5. 88. adire Corinthum Epist. i. 47. 36.

aditus. primi aditus Sat. i. 9. 56.
adiudicare. Italis adiudicat armis Epist. i. 48. 57.

adiungere. plustello adiungere mures Sat. ii. 3. 247. adiuncta Epist. ad Pis. 178.

adiutor. magnum adiutorem Sat. i. 9. 46.

adiuvare. adiuvat hoc quoque Sat. ii. 5. 73.

admittere. spectatum admissi Epist. ad Pis. 5. scelus admittis Sat. ii. 3. 242. nihil admittes in te Epist. i. 16. 53.

admove. tormentum admoves ingenio Od. iii. 24. 13. admoverit auris Epist. i. 20. 19. admovit acumina chartis Epist. ii. 1. 164.

adolescere. adoleverit aetas Sat. i. 9. 34.

ador Sat. ii. 6. 89.

adorea alma Od. iv. 4. 44.

adposcere. plus adposcere Epist. ii. 2. 100.

adradere. conspexit adrasum quandam Epist. i. 7. 50.

adsciscere. adsciscet nova Epist. ii. 2. 149.

adscribere. adscribi deorum ordinibus Od. iii. 3. 35.

adrita populus certis limitibus Epist. ii. 2. 470.

adstrictus. corticem adstrictum pice amphorae Od. iii. 8. 40. non adstricto socco Epist. ii. 4. 474.

advena grus Epod. 2. 35.

adversarius Sat. i. 9. 75. adversarius est frater Epist. i. 48. 63.

adversum praepos. 1) *nihil nisi regionem quandam indicat*: vestigia te adversum spectantia Epist. i. 4. 75. 2) *sensu hostili*: adversum lupos Epod. 6. 2.

adversus. 1) adversis frontibus Sat. i. 1. 403. adverso litore naves haerentes Sat. ii. 3. 205. 2) i. q. *inimicus* sive *impediens*: adversum bellum Sat. i. 7. 44. adversis rebus Sat. ii. 136. undis Epist. i. 2. 22.

adulter. quam turpi peccet adultero Od. i. 33. 9. nec nitido fidit adultero Od. iii. 24. 20. iuniores quaerit adulteros Od. iii. 6. 25. nocturni adulteri Od. iii. 16. 4. comitos adulteri cives Od. iv. 9. 43. senem adulterum Epod. 5. 57. uen quis adulter Sat. i. 3. 106.

adultera. Lacaenae adulterae Od. iii. 3. 25.

adulterare. adulteretur columba milvo Epod. 16. 32.

adultus. adulta virgo Od. iii. 2. 8. adulta propagine Epod. 2. 9.

aduncus. naso adunco suspendis ignotos Sat. i. 6. 5.

advocare. quibus advoceris gaudiis Od. iv. 11. 43.

adurere. Venus adurit ignibus Od. i. 27. 15. flammis aduri Colchicis Epod. 5. 24. panis adustus Sat. ii. 8. 68.

adusto pectore merulas vidi poni Sat. ii. 8. 90.

aedes. Glycerae transfer in aedem Od. i. 10. 4. quae neque in aede sonent Sat. i. 10. 38. plural. *aedes*, *ae-*

dibus ex magna Sat. ii. 7. 41. tendit ad aedes Epist. i. 7. 89.

aedificare. aedificare casas Sat. ii. 3. 247. diruit, aedificat Epist. i. 4. 100.

aedilis Sat. ii. 3. 480.

aedituus, quales aedituos Epist. ii. 4. 230.

aeger. levare aegrum Sat. ii. 3. 293. quod levat aegrum Epist. i. 8. 8. abrotanum aegro dare Epist. ii. 4. 444. aegri somnia Epist. ad Pis. 7.

aegis. Pallas aegida parat. Od. i. 45. 14.

aegrimonia deformis Epod. 43. 48. fastidiosa Epod. 47. 73.

aegrotare morbo Sat. i. 6. 30. animi vitio Sat. ii. 3. 307.

aemula. tibia tubae aemula Epist. ad Pis. 203.

aemulari Pindarum Od. iv. 2. 4.

aemulus. 1) adiectivum: aemulos reges Od. iii. 46. 44. aemula virtus Epod. 46. 5. lingua Epist. i. 49. 45. 2) substantivum: largi aemuli muneribus Od. iv. 4. 48.

aenus ut stes Sat. ii. 5. 483.

aequalis, inter aequales equitat Od. i. 8. 6. aequali sorte Od. iii. 24. 46. nil fuit aequale homini Sat. i. 3. 9.

aequor. aspera aequora Od. i. 5. 6. aequor imperiosius Od. 44. 8. ingens Od. i. 7. 42. contracta Od. iii. 4. 33. horrida Od. iii. 24. 40. salsa Epod. 46. 34. latum Epist. i. 2. 20.

aequus. 1) i. q. *par* vel *aequalis*, *aeocommodatus*: aequas peccatis poenas Sat. i. 3. 448. aequam viribus materiam Sat. ii. 3. 488. Epist. ii. 38. 2) i. q. *iustus*: aequa lege Od. iii. 4. 44 hinc: aequo largius, plenius Epist. ii. 2. 245. 3) i. q. *favens*: aequo loco Epist. ii. 4. 68. aequus iuvenis Sat. ii. 3. 233. 4) aequo animo Sat. i. 5. 8. aequus animus pro tranquillitas Epist. i. 1. 30.

aër. aëre denso Od. ii. 7. 44. crasso Epist. ii. 4. 244. aëra cedentem disco Sat. ii. 2. 43.

aeratas naves Od. ii. 46. 24. aerata triremi Od. iii. 4. 39.

aëriae domus Od. i. 28. 5.

aes. 1) monumentum aere perennius Od. iii. 30. aere inquinavit tempus aureum Epod. 46. 64. quo aere lavisset Sisyphus pedes Sat. ii. 3. 24. 2) aera acuta Od. i. 46. 7. 3) pro pecunia: aera grata Od. iv. 8. 4. aeris aervus Epist. i. 2. 47. prodigus aeris Epist. ad Pis. 464. 4) triplex aes circa pectus erat Od. i. 3. 9.

aesculo rigida mollior Od. iii. 40. 47.

aestas, aestatem defendit capellis Od. i. 47. 3. aestates salubres peraget Sat. ii. 4. 22.

aestimat virtutem annis Epist. ii. 4. 48.

aestuosus, inarsit aestuosius Epod. 3. 48. aestuosa impotentia Epod. 46. 62.

aestus caniculae Od. i. 47. 47. fervidus Sat. i. 4. 38. 2) aestus gravesque curas Sat. i. 2. 400. aestus regum et populorum Epist. i. 2. 8.

aetas. 1) de quoque vitae tempore: non eadem est aetas Epist. i. 4. 4. ut cuique est aetas Epist. i. 6. 53. 2) de *inventate*: lasciva Epist. ii. 2. 216. 3) pro *vita*: aetatem ducere Epist. ii. 2. 202. pro *tempore*: tua aetas Caesar Od. iv. 45. 4. ferox currit Od. ii. 5. 43. trepidavit lustrum claudere Od. ii. 4. 23.

aeternae virtutes in aevum Od. iv. 44. 5.

aeternus. aeternos honores Od. ii. 4. 45. aeternis consiliis Od. ii. 44. 44.

aethera domus i. 3. 29.

aevum. quam sis aevi brevis Sat. ii. 6. 97. nobilis in omne aevum Od.

iii. 5. 16. securum agere Sat. i. 5. 104. remeare peractum Sat. i. 6. 94. longum Epist. i. 3. 8. leniter traducere Epist. i. 18. 97.

afferre. victus tenuis quae secum afferat Sat. ii. 2. 70. omne, quod affert Sat. ii. 6. 109. affertur Muraena Sat. ii. 8. 12.

affigere. sigoa Punicis affixa delubris Od. iii. 5. 19. lecto te affixit Sat. i. 4. 84.

afflasset illis Canidia Sat. ii. 8. 95.

affulsit vultus tuus patriae Od. iv. 5. 7.

agellus. macro pauper agello Sat. i. 6. 74. denormat agellum Sat. ii. 6. 9. me mihi reddentis agelli Epist. i. 14. 4.

ager. qui te pascit Epist. ii. 2. 160. agros patrios findere Od. i. 11. agris eultis Od. iv. 14. 27. neglectis Sat. i. 3. 37. siccis Sat. ii. 4. 45. informem agrum albis ossibus Sat. i. 8. 16. agris dotilibus Epist. i. 6. 24. agrum silvestrem ferro et flammis mitigare Epist. ii. 2. 186.

agere. age Od. i. 27. 17. agendum Sat. i. 4. 38. diris agam vos Epod. 5. 89. agam per nives Epod. 6. 7. actus Epod. 9. 7. quam rem agis Sat. ii. 6. 29. non agitur tumidis velis Epist. ii. 2. 104.

agilis. agilem gnavumque Epist. i. 18. 90. nuuc agilis fio Epist. i. 4. 16.

agitare. veteres agitantur omni Od. i. 9. 12. agitatus humor Od. i. 12. 29. ventis agitur pinus Od. ii. 10. 9. agitare lyncas Od. ii. 13. 40. Zephyris agitata Tempe Od. iii. 4. 24. ne te semper agitet eupido Epist. i. 18. 98.

agmen. ferrata barbarorum agmina Od. iv. 14. 29. ordinat agmina Epod. 17. 9. horrentia pilis Sat. ii. 4. 14.

agna humilis Od. ii. 17. 32. caesa festis Epod. 2. 59. pavet lupos Epod.

12. 27. muta Sat. ii. 3. 219. nitida ibid. 244.

agnoscere Epist. i. 46. 29.

agnus. audaces agoi Od. iii. 18. 13.

agrestis. agrestes viri Od. iii. 1. 24. populi Od. iii. 30. 14. agrestem Cyclopa movetur Epist. ii. 2. 125. Sattyri agrestes Epist. ad Pis. 224. agrestis pro agricola Sat. ii. 6. 98. 107.

agricolae prisci Epist. ii. 4. 139.

ah Od. i. 27. 18. Epod. 5. 74.

ahenum calefactat Epist. ii. 2. 169.

ala. 1) volucres fati alae Od. ii. 17. 25. 2) sub ala portes fasciculum Epist. i. 13. 12.

albatus celebret festos Sat. ii. 2. 61.

albescens capillus Od. iii. 14. 25.

albicare. albicant prata pruinis Od. i. 4. 4.

albus et ater Epist. ii. 2. 189. 2) pro *pallidus*: pioquem vitis albumque Sat. ii. 2. 24. 3) pro *faustus*: alba stella refulsit Od. i. 12. 27. 4) *albus* Notus (λευκός πνεύμας), h. e. coelum album reddens Od. i. 7. 15.

alea legibus vetita Od. iii. 24. 58. praiceps Epist. i. 18. 21. 2) periculosa alea plenus Od. ii. 1. 6.

alere. portentum alit Daunias Od. i. 22. 14. alebat saepe ducentos servos Sat. i. 3. 11. alebant aequora rhombos Sat. ii. 2. 48.

ales canorus Od. ii. 20. 15. alites Esquilinae Epod. 5. 100. aliti obligatus Prometheus Epod. 17. 67. 2) *ales* puer Od. iii. 12. 4. Pegasus Od. iv. 11. 26. serpens Epod. 3. 14. 3) Maeonii earminis aliti, Varro Od. i. 6. 2. 4) *ales* pro *omen* aliti lugubri Od. iii. 3. 61. potiore alite Od. iv. 6. 24. mala Epod. 10. 4. secunda Epod. 16. 24.

alga inutilis Od. iii. 17. 10. alga vilior Sat. ii. 5. 8.

algere. sudavit et alsit Epist. ad Pis. 113.

alias Od. iii. 5. 46. Sat. i. 4. 63., 9. 72. Epist. ii. 4. 47.

alienus. aliena capella Sat. i. 4. 110. alienae uxores Sat. i. 2. 34. et 57. caules alieni horti Sat. i. 3. 116. aliena opprobria Sat. i. 4. 128. alieno tempore ibid. 78. aliena peccata Epist. i. 18. 77. nummos alienos pascet ibid. 35. aliena vestigia Epist. i. 49. 22.

alio. in alium locum Epod. 45. 23. Sat. ii. 4. 32. Sat. ii. 2. 55.

alioqui Sat. i. 6. 4.

aliquis dicat mihi Sat. i. 3. 49. inquiet Sat. ii. 5. 42. aliquid famae Sat. ii. 2. 94. aliquid dignum promissis Sat. ii. 3. 6.

aliunde Od. ii. 13. 16.

alius. aliusque et idem nasceris C. S. 10. non alius quisquam Sat. i. 3. 33. aliud privum Sat. ii. 5. 41. alius sapiente bonoque Epist. i. 46. 20. alius Lysippo Epist. ii. 4. 240.

allaborare. allaborea Od. i. 38. 6.

allapsus serpentium timet avis Epod. 4. 20.

allea. faex et allec Sat. ii. 4. 73. allec, faecula Coa Sat. ii. 8. 9.

allium cicutis nocentius Epod. 3. 3.

almus. alma Maia Od. i. 4. 42. almae Musae Od. iii. 4. 42. alma Venus Od. iv. 45. 34. almus dies Od. iv. 7. 7. almus sol C. S. 9.

alter antecedente comparativo saepe pro *alius*. ditior alter Sat. i. 4. 40. neque quis me sit devinctior alter Sat. i. 5. 42. alteram sortem metuit Od. ii. 40. 44. alteris mensis Od. iv. 5. 31.

alternus. alterno pede quatiunt terram Od. i. 4. 7. alterna loquentes Sat. i. 8. 40. versibus alternis fudit opprobria Epist. ii. 4. 146. alternis aptum sermonibus Epist. ad Pis. 84.

altijis. altitium Epist. i. 7. 35.

altus. alta nix Od. i. 9. 4. Sat. i. 2. 105. alta Troia Od. iv. 6. 3. alto vultu

relecit dona Od. iv. altus Aeneas Sat. ii. 5. 62. 2) altum pro mari, in alto Sat. ii. 2. 34. Epist. i. 44. 45. dum tua navis in alto est Epist. i. 48. 87.

alte adv. alte cinctus puer S. ii. 8. 10.

alvere ripas Od. iv. 2. 6.

alveus. Tusco denatat in alveo Od. iii. 7. 28. medio alveo Od. iii. 29. 34.

alumnus. parvis aequus alumnis Od. iii. 48. 4. dulces alumni Od. iii. 23. 7. grandi cecinit Centaurus alumno Epod. 43. 41. dulcis alumnus Epist. i. 4. 8. alumni dei custos Epist. ad Pis. 239.

alvus. matris in alvo Od. iv. 6. 20. vivum puerum extrahat alvo Epist. ad Pis. 340.

amabilis. qui semper amabilem aperat Od. i. 5. 10. frigus amabile Od. iii. 43. 10. carmen Epist. i. 3. 24. amabilis hospes Epist. ii. 2. 432.

amare. hic ames dici pater Od. i. 2. 50. amando perdere Sybarin Od. i. 8. 2. amabo Lalagen Od. i. 22. 23. amat ianua limen (h. e. non operitur) Od. i. 25. 3. consociare amat Od. ii. 3. 40. amem tecum vivere Od. iii. 9. 24. amat perumpere saxa Od. iii. 46. 10. amantium pallor Od. iii. 40. 44. amanda voce Od. iv. 44. 34. herba lapathi pruta amantis Epod. ii. 57. amata nautis Epod. 47. 20. hoc amat et laudat Sat. i. 2. 54. amo parabilem venerem Sat. i. 2. 149. ai me amas Sat. i. 9. 38. amet scripsisse Sat. i. 40. 60. amabam quaerere Sat. ii. 3. 20. laudari amat Sat. ii. 5. 96. te felicem dicis amasque Sat. ii. 7. 34. mea opuscula amet lector Epist. i. 49. 36. versus amst Epist. ii. 4. 120. amantis eplebi Epist. ii. 4. 174. eadem mirantur amantique Epist. ii. 2. 58. haec amet, haec spernat Epist. ad Pis. 46. amabo verba ibid. 235. amandus quo sit amore parens ibid. 313. teque et tua solus amares ibid. 444.

amarus. amara temperet risa Od. ii. 16. 26. amara curarum Od. iv. 12. 49. sermo amarus Sat. i. 7. 7.

amator. Nympharum Faune Od. iii. 18. 1. amator caecus Sat. i. 3. 38. amator exclusus qui distat Sat. ii. 3. 259. vinosus amator Epist. i. 4. 38. urbis amator Epist. i. 10. 1. ruris ibid. 2. plenus cum languet amator Epist. i. 20. 8.

ambago. missis ambagibus Sat. ii. 5. 9. ne te longis ambagibus morer Epist. i. 7. 82.

ambigere. ambigitur quid enim Epist. i. 18. 49. ambigitur, uter utro sit prior Epist. ii. 1. 55.

ambiguus. ambiguo vultu Od. ii. 5. 24. servet in ambiguo Epist. i. 16. 28. ambigue (adv.) dictum Epist. ad Pis. 449.

ambire. te ambit prece colonus Od. i. 35. 5. ut Thracam ambiat Hebrus Epist. i. 16. 13. Grammaticas ambire tribus Epist. i. 19. 40.

ambitio misera Sat. i. 4. 26. prava Sat. i. 6. 52. misera gravisque ibid. 129. mala Sat. ii. 3. 78. ii. 6. 18. inanis Epist. ii. 2. 207.

ambitiosus. 1) ambitiosior hedera Od. i. 36. 20. 2) ambitiosus et audax Sat. ii. 3. 165.

ambitus properantis aquae Epist. ad Pis. 17.

ambulare notionem superbi incessus habet: superbus ambules pecunia Epod. 4. 5. marita onusta baccis ambulet Epod. 8. 44. tunicis demissis ambulat Sat. i. 2. 25. 2) de iis, qui tuti a periculo incedunt: solutus ambulat Epod. 5. 74. 3) ebrius ambulat ante noctem Sat. i. 4. 51.

ambustus Phacton Od. iv. 44. 25. ambustus libris propriis Sat. i. 10. 64.

amens. delirus et amens Sat. ii. 3. 107.

amentia verset Sat. ii. 3. 249.

amica pro meretrice: Epist. i. 4. 20. amicae turpia vitia Sat. i. 3. 38. absentem amicam Sat. i. 5. 15. Lucanæ amicae me commendet Epist. i. 15. 21. (vid. Sillig. Ind. ad Catull.)
amice adverb.: amice pauperiem pati Od. iii. 2. 1. coniurat amice Epist. ad Pis. 414.

amicire. nube amictus humeros Od. i. 2. 31. pelle amicta Epod. 17. 22. amicta vitibus ulmus Epist. i. 16. 3. quicquid chartis amicitur ineptis Epist. ii. 1. 270.

amicitia. amicitiae graves principum Od. ii. 1. 4. per amicitiam rogatus Sat. ii. 4. 88. quaerit amicitias Epist. ad Pis. 467.

amictus purpureus Epist. i. 17. 27.
amiculus. quae censet amiculus Epist. i. 17. 3.

amicus. Musis amicus Od. i. 26. 1. amice Valgi Od. ii. 9. 5. potentem amicum flagito Od. ii. 18. 12. pro caris amicis perire Od. iv. 9. 51. iunctos servat amicos Sat. i. 3. 54. tibi amicus ibid. 33. minus iucundus ibid. 93. dulcis ibid. 69. aversos amicos componere Sat. i. 5. 29. Antoni, non ut magis alter, amicus ibid. 33. in amicorum numero Sat. i. 6. 62. dives amico Hercule ib. 12. vetus amicus ib. 81. de te pendentis, te suspicientis amici Epist. i. 4. 105. fidos inter amicos Epist. i. 5. 24. dulcis amice Epist. i. 7. 12. propioris amici munus Epist. i. 9. 5. discolor amicus Epist. i. 18. 4. dives ibid. 24. potentis amici ibid. 44. et 36. venerandi linnen amici ibid. 73. te tibi reddat amicum ibid. 101. fidelis amice Neroni Epist. ii. 2. 4. mendacem verumque dignoscere amicum Epist. ad Pis. 425.

amicus. adiectivum: amicum tempus (commodum) Od. iii. 6. 43. amica templis Od. iii. 11. 6. amico animo

Od. iv. 7. 49. sidus amicū (*faustum*)
Epod. 40. 9. ad postes non mihi ami-
cos Epod. 44. 24. amica vis pastori-
bus Epod. 6. 6. amicus grex Epod.
46. 50. liber Sat. i. 4. 432. amica
mater Sat. ii. 3. 57. luto sus Epist.
i. 2. 26. praecepta amica (*salutaria*)
Epist. ii. 4. 428. — *Comparativus*:
amicior Afris Od. ii. 4. 25.

amittere. amissos colores Od. iii. 5:
27. vitam amittit Sat. i. 4. 60.

amnis taciturnus Od. i. 34. 8. ra-
pido ferventius amni Sat. i. 40. 62.
volubilis Epist. i. 2. 43. purus Epist.
ii. 2. 420.

amor caecus Od. i. 48. 44. flagrans
Od. i. 25. 43. ingenuus Od. i. 27. 46.
lentus Od. iii. 49. 28. habet curas
Epod. ii. 37. gravis Epod. 44. 2. mi-
rus Epod. 46. 4. stultus et improbus
Sat. i. 3. 24. turpis Sat. i. 4. 444.
amor argenti Sat. ii. 3. 78. laudis
Epist. i. 4. 36. habendi Epist. i. 7.
85. virtutis Epist. i. 46. 52. amores
lascivi Od. ii. 44. 7. insani Od. iii.
24. 3. 2) amores, pro puellis amatis:
dulces Od. i. 9. 45. decedunt Od. ii.
9. 44.

amovere. amoto ludo quacramus
Sat. i. 4. 27. 2) pro furto abigere:
amotas boves Od. i. 40. 40.

amphora. amphorae promtae mo-
dus sit Od. i. 36. 41. amphora in
Laestrygonia Bacchus Od. iii. 46. 34.
amphora Bibuli Consulis Od. iii. 28.
8. amphorae purae Epod. 2. 45. am-
phora coepit institui Epist. ad Pis. 24.

amplecti. hoc amplectitur Sat. i. 2.
53. murus latior amplecti urbem
coepit Epist. ad Pis. 209.

ampliare. ampliet ut rem Sat. i. 4.
32.

amplus. ter amplum Geryonen com-
pescit Od. ii. 44. 7. ampli honores
Sat. i. 6. 41. ampla vulva Epist. i.
45. 41. 2) pro magnus, nobilis: nos

parvi et ampli Epist. i. 3. 28. 3) pro
satis magnus: amplas tribus regibus
divitias Sat. ii. 2. 404. — *Adverb.*
compar. *amplius*. ter et amplius felices
Od. i. 43. 47. quid amplius vis Epod.
47. 30. verbum non amplius addam
Sat. i. 4. 424.

ampulla. proicit ampullas Epist.
ad Pis. 97.

ampullari. tragica ampullatur in
arte Epist. i. 3. 44.

amputare. ramos inutiles amputans
Epod. 2. 43.

anystis Threicia Od. i. 36. 44.

an. 4) Od. iii. 4. 5. Lucanus an
Appulus Sat. ii. 4. 35. *an* ter repe-
tutum Od. i. 42. 33, 34, 35. 2) *num*
— *an*. Epod. 3. 7. et 6. 45. 3) *ne* —
an. Od. ii. 3. 22. Od. iii. 27. 39. et
43. Epist. i. 4. 68. et 3. 5. 4) pro
num. Od. ii. 4. 43. iv. 7. 47. Epod.
6. 45.

anceps. Lucanus an Appulus anceps
Sat. ii. 4. 34.

ancilium. anciliorum oblitus Od. iii.
5. 40.

ancilla. ancillae amor Od. ii. 4. 4.
in ancilla peccesne matrona Sat. i.
2. 63. ancilla aut verna ibid. 447.
paret ancillas Sat. ii. 3. 245. si an-
cilla puerve tuum iecur ulceret Epist.
i. 48. 72.

angere. hac canis angit Sat. ii. 2. 64.
te pudor ibid. 3. 39. ne te incom-
modus angat Epist. i. 48. 75. pectus
inaniter angit Epist. ii. 4. 244. moe-
rore angit Epist. ad Pis. 440.

angiportus. Od. i. 25. 40.

anguis. Fumenidum angues Od. ii.
43. 36. Mauris anguibz mitior Od.
iii. 40. 48. caue-peius et angue Epist.
i. 47. 30.

angulus. intimo ab angulo Od. i.
9. 22. ille terrarum angulus Od. ii.
6. 41. si angulus proximus accedat
Sat. ii. 6. 8.

angustus, cellis eiecta angustis Sat. i. 6. 8. angusto urgere catino Sat. ii. 4. 77. per angustam rimam Epist. i. 7. 29. 2) res angustae Od. ii. 40; 24. angustam pauperiem pati Od. iii. 2. 4.
anhelitus, sublimi fugies anhelitu Od. i. 45. 34.
anilis, aniles fabellae Sat. ii. 6. 77.
anima, animae mese dimidium Od. i. 3. 8. animae magnae prodigus ibid. 42. 37. 4e meae animae partem Od. ii. 47. 5. 2) pro *homo*, animas, quales non candidiores terra tulit Sat. i. 5. 44. 3) vox blandientis: animae fata superstiti Od. iii. 9. 12. 4) *animae* pro *manes*, *umbrae*, *pias animas* reponis sedibus Od. i. 40. 17. animas responsa daturas Sat. i. 8. 29. 5) pro *venti*, Thraciae Od. iv. 42. 2.
animal Sat. i. 3. 99.
animare, petet quemquam animantem Sat. ii. 1. 40.
animosus versis equis Parthus Od. i. 49. 44. animosus et fortis Od. ii. 40. 24. animosum inter Achillem Sat. i. 7. 42.
animus, animum reddas mihi Od. i. 46. 28. amoribus 49. 4. animo percurrere polum Od. i. 28. 6. animus atrox Od. ii. 4. 24. laetus ibid. 46. 25. animi cupidi rixae Od. iii. 44. 25. animi mutui spes Od. iv. 4. 30. animus paternus Od. iv. 4. 27. et Od. ii. 2. 6. deliciarum egens Od. iv. 8. 40. prudens Od. iv. 9. 34. viudex fraudis, abstinens pecuniae ibid. 37. rectus 36. animi pravi Sat. i. 2. 40. diceret hoc animus ibid. 69. animi vitio aegrotare Sat. ii. 3. 307. aequo animo Sat. i. 5. 8. ii. 3. 46. prudens ibid. 89. fortis Sat. ii. 5. 20. animi capitisque labore Epist. i. 4. 44. est animus tibi ibid. 58. animi solliciti Epist. i. 5. 48. fraternis animis Epist. i. 40. 4. animos aequus i. 44. 30. ve-

lox i. 42. 43. avarus Epist. ii. 4. 449. laudis avarus ibid. 479. animum auditores agunt. Epist. ad Pis. 400. aequis animis ibid. 250. animis iuendis inventum carmen ibid. 377. 2) animus tuae iuvencae Od. ii. 5. 5.
annare vel *adnare*, plures adnabunt thunni Sat. ii. 5. 44.
annellus, cum tribus annellis Sat. ii. 7. 9.
anuona, amicorum vilis est Epist. i. 42. 24.
annosus, annosa cornix Od. iii. 47. 43. annoso palato Sat. ii. 3. 274. annosa volumina vatum Epist. ii. 4. 26.
annuere, annuimus pariter Epist. i. 40. 5. 2) pro *concedere*, Camoenae annuerunt, Virgilio molle (carmen) Sat. i. 40. 45. annuisset muros Od. iv. 6. 22.
annulus equestris Sat. ii. 7. 53.
annus, anni fugaces Od. ii. 44. 4. annus pomifer Od. iii. 23. 8. innumerabilis annorum series Od. iii. 30. 5. breves annos fata dederunt Od. iv. 43. 23. annus hibernus pro *hiems* Epod. ii. 29. gravis annis miles Sat. i. 4. 4. certis annis Sat. i. 6. 94. ubi accedent anni Sat. ii. 2. 85. fugerit annus Sat. ii. 6. 40. annus piger Epist. i. 4. 24. differre in annum Epist. i. 2. 39. et 44. 23. annus locuples frugibus Epist. ii. 4. 437. anni recurrentes ibid. 447. promi Epist. ad Pis. 60. mobiles ibid. 457.
annuus, annuo spatio Od. iv. 5. 44.
anser albus Sat. ii. 8. 88.
ante (praepos.) asperas ante fores Od. iii. 40. 3. ante Agamemnona Od. iv. 9. 25. ante Helenam Sat. i. 3. 407. ambulet ante noctem Sat. i. 4. 54. ante potestatem Tulli Sat. i. 6. 9. ante cibum Sat. i. 40. 64. ante Larem Sat. ii. 5. 44. ante secundum Sat. ii. 6. 34. ante Larem proprium Sat. ii. 6. 66. ante diem Epist. i. 2.

35. 2) adverb. non ante devictis Od. i. 29. 3. non ante verso Od. iii. 29. 2. non ante vulgatas per artes Od. 4. 9. 3. non ante domabilis Od. iv. 14. 41. non ante actum Furis Sat. ii. 3. 135. *antequam*: Od. iii. 27. 9. ibid. 53. Sat. i. 2. 404.
- antea*. sicut antea Epod. 14. 1.
- antecedere*. antecedentem scelestum Od. iii. 2. 31.
- anteferre*. te Graiis anteferendo Epist. ii. 4. 49. ut nihil anteferat ibid. 65.
- Antehac*. Od. i. 37. 5.
- anteire*. te anteit necessitas Od. i. 35. 47. si strenuus anteis Epist. i. 2. 70.
- antiquus*. antiqua ilex Epod. 2. 33. traditum ab antiquis morem Sat. i. 4. 417. antiqui Sat. ii. 2. 89. antiqua templa ibid. 304. antiquo censu Sat. ii. 3. 169. antiquae plebis morem Sat. ii. 7. 23. antiquo ludo Epist. i. 4. 3. antiquissima scripta Epist. ii. 4. 28. ibid. antiquis ibid. 78.
- antique* adverb. nimis antique Epist. ii. 4. 66.
- antrum*. sub antro lusimus Od. i. 32. 1. antrum Dionaeum Od. ii. 1. 39. Pierium Od. iii. 4. 40. quibus antris Od. iii. 25. 4.
- anus* Od. i. 25. 9. improba Od. ii. 5. 84. sis anus Od. iv. 43. 2. prudens Epod. 47. 47. Pelignas anus ibid. 60. divina cecinit Sat. i. 9. 3. 2) obscenas anus Epod. 5. 98.
- anxius*. mentibus anxius Od. iii. 21. 47.
- aper* Marsus Od. i. 1. 28. Laurens Epod. 5. 28. aper rhombusque Sat. ii. 2. 42. Lucanus Sat. ii. 8. 6. aprum fruticeto latitantem Od. iii. 42. 42. acres apros Epod. ii. 32. aprum rancidum laudabant Sat. ii. 2. 89. superare viribus aprum Epist. i. 48. 51.
- aperire* maturos partus C. S. 43. Liber aperit praecordia Sat. i. 4. 89. 1.
- apertus*. per apertum fugientes Od. iii. 42. 40. latus apertum obdit malo Sat. i. 3. 59. rivi aperti Epist. i. 3. 14. aperta rabies Epist. ii. 4. 148. apertis otia portis Epist. ad Pis. 199. (adverb.) *aperte* ostendit Sat. i. 2. 83.
- apex*. apicem fortuna sustulit Od. i. 34. iratos tremant regum apices Od. iii. 21. 20.
- apis*. apes Calabrae Od. iii. 46. 33.
- apium* vivax Od. i. 36. 46. udum Od. ii. 7. 23. nectendis coronis apium Od. iv. 44. 3.
- apotheca* procis intacta est Sat. ii. 5. 7.
- apparare*. dapes apparet Epod. 2. 43.
- apparere*. fortis appare Od. ii. 10. 21. sidus amicum apparet Epod. 40. 9. apparet beata pleno copia cornu C. S. 59. pure apparere tibi rem Sat. i. 2. 400. lamentamur, non apparere labores nostros Epist. ii. 1. 224. mores virorum clarorum apparent ibid. 250. apparet rarus Epist. ad Pis. 259. nec satis apparet ibid. 470.
- appellare*. Pactum appellat pater Sat. i. 3. 45. appellat comites stellas Sat. i. 7. 25. appellet Rufam Sat. ii. 3. 216. mater, te appello ibid. 62.
- appellere*. huc appelle Sat. i. 5. 42.
- appingere*. delphinum silvis appingit Epist. ad Pis. 30. fluctibus aprum ibid. 30.
- applicare* aures modis Od. iii. 44. 8. amicas votis C. S. 72.
- applorare* querebar applorans tibi Epod. 44. 2.
- apponere*. 1) (in mensa) te magis appositis delectat Sat. ii. 3. 47. ne male conditum ins apponatur ibid. 69. 2) pro *adlicere*: vim stomacho apposuisse nostro Od. i. 46. 46. illi apponet annes Od. ii. 5. 45. apponit

Sat. i. 2. 107. 3) luero appone (pro in luernum verte) Od. i. 9. 15.

apprecari deos Od. iv. 15. 28.

apricus campus Od. i. 8. 3. Epist. ad Pis. 462. aprici flores Od. i. 26. 7. aprica rura Od. iii. 18. 2. agger apricus Sat. i. 8. 15. in apricum proferet aetas Epist. i. 6. 24. apricum pratum ibid. 14. 30.

aptare citharae modis Od. ii. 12. 4. dexteris aptantur enses Epod. 7. 2. qui aptarit idonea bello Sat. ii. 2. 111. fidibus aptare modos Epist. i. 3. 43.

aptus. apto cum lare fundus Od. i. 42. 43. aptus equis (ἰκνύσορος) Od. i. 7. 9. et Epist. i. 7. 41. apta quadrigis equa Od. ii. 16. 35. choreis aptior et iocis Od. ii. 49. 25. minus aptus Sat. i. 3. 29. amicis aptus Sat. ii. 5. 43. ministeriis Epist. ii. 2. 6. apta remis palus Epist. ad Pis. 65. aptum sermonibus ibid. 81. morabimur in aevo aptis ibid. 178.

apud me est Od. iii. 29. 5.

aqua sacra Od. i. 4. 22. queta Od. i. 31. 7. et Od. iii. 4. 7. aquae purae rivus ibid. 16. 29. labuntur altis ripis Epod. 2. 25. Avernales Epod. 5. 26. salubres C. S. 31. aquam turbatam Sat. i. 1. 60. aqua teterrima Sat. i. 5. 7. vilissima rerum Sat. i. 5. 88. purior Epist. i. 40. 20. properans Epist. ad Pis. 17.

aquila. aquilae feroces Od. iv. 4. 34. tam cernis acutum, quam aquila Sat. i. 3. 27.

aquosus languor Od. ii. 2. 15. aquosa Ida Od. iii. 20. 15. aquosus Eurys Epod. 16. 56.

ara vetus Od. iii. 18. 7. vineta verbenis Od. iv. 11. 6. lurandus per tuum nomen aras ponimus Epist. ii. 1. 16. arare. quicquid arat Appulus Od. iii. 16. 26. arat mille iugera Epod. 4. 13. iugera centum an mille aret Sat. i. 4. 51. agrum aravit Sat. ii. 6.

42. hos est enectus arahdo Epist. i. 7. 87. optat arare caballus ibid. 44. 43. arator Od. i. 4. 3.

aratrum hostile imprimeret muris Od. i. 16. 21. aratra iuvenctis illigata Epod. 4. 26. grave sentit aratrum Epist. ad Pis. 66.

arbitrator Adriae Od. i. 3. 15. bibendi Od. ii. 7. 25. pugnae Od. iii. 20. 11. maris effusi Epist. i. 41. 26.

arbitra Epod. 5. 49.

arbitrium. maris ad arbitrium Od. iii. 6. 40. arbitria splendida facere Od. iv. 7. 22. quem penes arbitrium est Epist. ad Pis. 22.

arbor. arborem serere Od. i. 18. 1. colere Od. ii. 14. 22. arbore aquas culpante Od. iii. 1. 30. devota arbor Od. iii. 4. 27. arboris ictu Od. iii. 8. 8. snam arborem ornat ficus Epod. 16. 46.

arbuscula Sat. i. 40. 77.

arbutum. arbusta Od. iii. 1. 10. arbusto Sat. i. 7. 29.

arbutus. viridi sub arbuto Od. i. 1. 21. arbutos latentes quaerunt ibid. 17. 5.

arca. nummos in arca Sat. i. 1. 67. in vili arca locabat ibid. 8. 9. putrescat in arca Sat. ii. 3. 119. turpi in arca ibid. 7. 59.

arcaneum. arcana fides prodiga Od. i. 18. 46. arcana Iovis Od. i. 28. 9. sacra Epod. 5. 52. promorat arcana Epod. 11. 14. Pythagorae Epod. 15. 21. arcana credebant Sat. ii. 1. 30. arcaneum illius Epist. i. 48. 37.

arcanus. arcana Ceres Od. iii. 2. 27. arcaneum consilium ibid. 21. 45.

arceae. arceo vulgus Od. iii. 1. 4. arceae veterno Epist. i. 8. 10. classes aequilonibus arceat Epist. ad Pis. 64. arcescere. non arcessit Sat. ii. 3. 261. Si melius quid habes arcesso Epist. i. 5. 6. quia res arcessit Epist. ii. 1. 168. ultro arcessas ibid. 228.

- arctus* adhaerens Epod. 15. 5.
arcus. 1) arcu paterno Od. i. 29. 40. non semper arcum tendit Od. ii. 40. 49. arcus minaces Od. iii. 26. 7. laxo cedere arcu ibid. 8. 23. remisso arcu ibid. 27. 68. fulgente decoras arcu C. S. 64. 2) arcus pluvius Epist. ad Pis. 18.
ardere. ardens Vulcanus Od. i. 4. 8. arsit Atrides virgine Od. ii. 4. 7. arsiisti alia Od. iii. 9. 6. ardentes sagittas acuens Od. 11. 8. 45. ardentis Falerni pocula ibid. 11. 49. ardeo, quantum neque Hercules, neque Aetna Epod. 17. 30. paene macros arsit Sat. i. 5. 72. pater ardens saevit Sat. i. 4. 48.
ardor civium Od. iii. 3. 2. puellae Epod. 11. 27.
arduum, nil mortalibus arduum Od. i. 3. 37. ardui montes ibid. 29. 40. rebus in arduis Od. ii. 3. 4. per arduum ibid. 49. 21. ardui Sabini Od. iii. 4. 24. virtutis arduae viam ibid. 24. 44. arduae nubes ibid. 29. 40. ardua cervix Sat. i. 2. 89.
area. areae Libycae Od. i. 4. 10. campus et areae ibid. 9. 48. millia frumenti tua triverit area Sat. i. 4. 45. ponendae quaerenda est area Ep. i. 40. 13.
arena numero carens Od. i. 28. 4. vaga ibid. 23. arentes arenae litoris Od. iii. 4. 34. extrema arena Epist. i. 4. 6.
arere. arente fauce Epod. 14. 4.
argentum abditum terris Od. ii. 2. 4. argento ridet domus Od. iv. 41. 6. argenti splendor Sat. i. 4. 28. argentum vetus suspice Epist. i. 6. 47. vilis auro Epist. i. 4. 52.
argilla uda Epist. ii. 2. 8.
arguere. arguens quam lentis ignibus macerer Od. i. 43. 7. languor arguit amantem Epod. 11. 40. arguitur vinosus Homerus Epist. i. 49. 6. arguet ambigue dictum Epist. ad Pis. 419.
argutus. arguta Neaera Od. iii. 44. 21. Thalia Od. iv. 6. 25. meretricis Sat. i. 40. 40. calo Epist. i. 41. 42. minus argutos potas Epist. ii. 2. 90. argutum iudicis acumen Epist. ad Pis. 364.
aridus. arida nutrix leonum Od. i. 22. 16. aridae frondes ibid. 25. 49. arida canities Od. ii. 11. 6. aridas quercus transvolat Od. iv. 43. 9. aridum iecur Epod. 5. 37. inter aridas nates Epod. 8. 5. aridus cinis Epod. 17. 34. aridum acinum dedit Sat. ii. 6. 85.
arma. inter arma Od. i. 32. 6. di-repta Od. iii. 5. 49. arma tractare Od. ii. 4. 4. et Epist. i. 48. 52. armorum fulgor Od. ii. 4. 49. in armis consenuit Od. iii. 5. 8. luctuosus armis dissidet Od. iii. 8. 49. arma explicare Od. iv. 9. 44. componere ibid. 14. 52. arma virilia Epist. i. 48. 52. clara Epistola ad Pis. 289. campestris ibid. 479.
armare. nugis armatus Ep. i. 48. 16. Archilochum rabies armavit iambo Epist. ad Pis. 79.
armi. eques ulceret armos Sat. i. 6. 106. leporis armos Sat. ii. 4. 44. leporum avulsos armos Sat. ii. 8. 89.
arridere. quibus haec arridere velim Sat. i. 40. 89. ridentibus arrident Epist. ad Pis. 104.
arripere. primores populi arripuit Sat. ii. 4. 69. luxuriam arripe mecum ibid. 3. 224. caballum arripit Epist. i. 7. 89. quem arripuit tenet Epist. ad Pis. 475.
arrogare. invicem arrogantes flebis Od. i. 25. 9. arrogantem Chloen Od. iii. 26. 42. decus arrogavit Od. iv. 44. 40. nec sibi coenarum quivis arroget artem Sat. ii. 4. 35. nihil non arroget armis Epist. ad Pis. 422.

ars, arte materna Od. i. 12. 9. fingitur artibus Od. iii. 6. 22. centum puer artium Od. iv. 1. 15. artes, quas Parrhasius aut Scopas protulit Od. iv. 8. 5. non ante vulgatas per artes Od. iv. 9. 3. artem carminis Od. iv. 6. 29. veteres artes revocavit Od. iv. 15. 12. artium gratarum facies Od. iv. 13. 21. salutari arte C. S. 61. artem coenarum Sat. ii. 4. 35. sive naturae sive artis Sat. ii. 7. quibus artibus atque modis Sat. ii. 5. 3. artem fruendi Epist. i. 4. 7. ars tragica ibid. 3. 14. praeae arti addidit motum Epist. ad Pis. 214. ignoratae artis crimine ibid. 262. ars misera ibid. 295.

articulus, chiragra contudit articulos Sat. ii. 7. 16.

artus sive *arctus*, sub arcta vite Od. i. 38. 7. ut artum solveret hospitium animum Sat. ii. 6. 82. arta convivia Epist. i. 5. 28. cavum artum repetes Epist. i. 7. 33. arta toga Epist. i. 18. 30. in artum desilies imitator Epist. ad Pis. 131.

artus, fessos corporis artus C. S. 64. *arvum*, arva rigat Nilus Od. iii. 3. 48. arvum pingue Od. iii. 4. 15. arva Marte populata Od. iii. 5. 24. arvum declive Od. iii. 29. 7. arvis auctumnus extulit caput Epod. 2. 18. arva non tacta ligonibus Epist. i. 44. 27.

arundo in vertice ficta Sat. i. 8. 6. equitare in arundine longa Sat. ii. 3. 218. ulvis et arundine pinguis Sat. ii. 4. 42.

arx, arces sacrae Od. i. 2. 3. Palладis Od. i. 7. 5. beatæ Od. ii. 6. 21. igneae Od. iii. 3. 10. Alpihus impositae Od. iv. 14. 14. superbae Epod. 7. 6. Palatinae C. S. 63. montibus impositae Epist. ii. 1. 252. Thebanæ conditor arcis Epist. ad Pis. 394.

asellus, si quis parentem asellum doceat Sat. i. 4. 90. ut iniquae mentis asellus Sat. i. 9. 20. asello surdo narrare Epist. ii. 4. 199.

asper, 1) aspera aequiora Od. i. 5. 6. asperae serpentes Od. i. 37. 26. aspera tigris Od. i. 23. 9. aspera Pholoe Od. i. 33. 6. asper Dacus Od. i. 35. 9. asperae pelles Od. ii. 20. 9. asper leo Od. iii. 2. 10. asperae fores Od. iii. 10. 4. asperi capilli Epod. 5. 27. aspera multa pertulit Epist. i. 2. 21. aspera bella Epist. ii. 1. 7. nimis aspera levabit Epist. ii. 2. 122. monitoribus asper Epist. ad Pis. 163. 2) *asper* pro *serius*: asperiora studia Od. iii. 24. 53. asper et attentus Sat. ii. 6. 82.

aspergere cunctos Sat. i. 4. 87. imbre lutoque aspersus Epist. i. 44. 12. *asperitas* agrestis et inconcinna gravisque Epist. i. 48. 6. asperitatis et irae Epist. ii. 4. 129.

aspicere, 1) vultus lubricus aspicere Od. i. 19. 8. sol aspicit conopium Epod. 9. 16. horrendus aspectu Sat. i. 8. 26. patrios penates aspicere Sat. ii. 5. 5. sol aspiciat dextrum latus Epist. i. 16. 6. aspicere, qualem commendes Epist. i. 18. 76. 2) *aspicere* de unoquoque sensu, hinc pro *animadvertere*, *intelligere*: qui simul asperit, quantum praesent Epist. i. 7. 96. aspicere, quo pacto Plautus tuteatur Epist. ii. 4. 170. aspicere, si quid loquamur Epist. i. 47. 4.

aspirare choris erat utilis Epist. ad Pis. 204.

assectari, cum assectaretur Sat. i. 9. 6.

assentatores Epist. ad Pis. 420.

assidere, assidens pullis avis Epod. 1. 19. assidens praecordiis Epod. 5. 95. habes qui assideat Sat. i. 1. 82. assidet insano Epist. i. 5. 14.

assiduus. assiduas noctes te dare potiori Epod. 15. 43.

assignare. assignant agros Epist. ii. 4. 8.

assis sive *as*. vilem redigatur ad assem Sat. i. 4. 43. in trivis fixum ob assem Epist. i. 46. 64. assem ducere in centum partes Epist. ad Pis. 325.

assistere. assisto divinis Sat. i. 6. 144.

assuere. assuitur pannus Epist. ad Pis. 16.

assuescere. assuetum Graecari Sat. ii. 2. 44. qui pluribus assuerit mentem ibid. 109)

assumere dignos Sat. i. 6. 54. assumam Epist. i. 5. 28.

assus. assos mergos Sat. ii. 2. 54. assis turdis elixa miscuerit ibid. 73. assi passeris ilia Sat. ii. 8. 29.

ast. Epod. 45. 24. Sat. i. 8. 6.

astringere. arctius astringitur hedera ilex Epod. 45. 5.

astrum. 1) astra fugat Phoebus Od. iii. 21. 24. deducit in astra Od. iv. 2. 23. nullius astri aestuosa impotentia Epod. 46. 54. ad astra urbem tollis Sat. ii. 7. 28. astrum natale temperat Epist. ii. 2. 487. 2) *astrum* pro *fatum*: nostrum consentit astrum Od. ii. 48. 22.

astutus. fictum astutumque vocamus Sat. i. 3. 62. captes astutus testamenta Sat. ii. 5. 23.

at. 1) Od. i. 35. 25. at suave est Sat. i. 4. 51. at ni id fit. ibid. 41. 2) in exhortationibus: at tu nauta Od. i. 28. 23. at cave Od. iii. 7. 22.

atavis. atavis regibus edite Od. i. 4. 4.

ater. 1) atras aures demittit Od. ii. 43. 34. atra nubes Od. ii. 46. 2. et Od. iii. 29. 43. ater Coeytus Od. ii. 44. 47. atris viperis Od. iii. 4. 47. ater sinus Adriae Od. iii. 27. 48. atri

ignes Epod. 5. 82. atris dentibus Epist. i. 48. 7. ater Nessi cruor Epod. 47. 34. atra nocte Epod. 40. 9. atrum mare Sat. ii. 2. 46. atris alis Sat. ii. 4. 58. ater pulvis Sat. ii. 8. 55. 2) *ater* de omnibus, quae ad mortem pertinent: atra mors Od. i. 28. 43. atri lictores Epist. i. 7. 6. atra fila trium sororum Od. ii. 3. 46. hinc 3) pro *iniucundus*: atra cura Od. iii. 4. 40. Od. iv. 44. 25. atrae lites Epist. ad Pis. 423. 4) pro *deformis*: ater piscis Epist. ad Pis. 3. 5) pro *malignus*: atro dente Epod. 6. 45. atris versibus Epist. ii. 49. 30.

athleta. athletarum studia Epist. ii. 4. 95.

atque. atque hic Sat. i. 2. 22. atque haec (ubi alias *eaque*) Sat. i. 2. 40. atque etiam ibid. 82.

atqui Od. i. 23. 9. iii. 5. 49. iii. 7. 9. Epod. 5. 67. Sat. i. 4. 49. i. 6. 65. i. 9. 52. Sat. ii. 4. 68. ii. 3. 9. ibid. 27. ii. 5. 7. Epist. i. 2. 33. i. 7. 2. i. 47. 38. et 45.

atrium. sublime moliar atrium Od. iii. 4. 46. atria Epist. i. 5. 31.

atrox Tydides Od. i. 45. 27. atrox animus Catonis Od. ii. 4. 24.

atrage Epod. 2. 54.

attentus. attentus quaesitis Sat. ii. 6. 82. nimis attentus mihi videris Epist. i. 7. 94. attentus pater Epist. ii. 4. 472.

attenuare. insigne attenuat deus Od. i. 34. 43.

atterere. leniter atterens caudam Od. ii. 49. 30.

attinere. quae nihil attinent Od. i. 49. 42. nihil attinet Od. iii. 23. 43. quid attinet Epod. 4. 47. tanquam ad rem attineat quid Sat. ii. 2. 27.

attingere. arces attingit igneus Od. iii. 3. 40. attingit solium Iovis Epist. i. 47. 34.

attollere curat Epist. i. 47. 58.
attonitus vates Od. iii. 49. 44.
avaritia, ab avaritia laborat Sat. i.
 4. 26. obiciat mihi avaritiam Sat. i.
 6. 68. fervet pectus avaritia Epist. i.
 4. 33.
avarus, avarae terrae Od. ii. 2. 4.
 salis avarus ibid. 48. 26. avarum
 mare Od. iii. 29. 64. avara fraus iv.
 9. 37. avarae spes iv. 44. 25. venter
 avarus Epist. i. 45. 32. avarus ani-
 mus Epist. ii. 4. 419. animus laudis
 avarus ibid. 479.
avarus (subst.), Danda est helle-
 bori multo pars maxima avaris Sat.
 ii. 3. 82. avarus semper eget Epist.
 i. 2. 56.
auctus honoribus Sat. i. 6. 44.
audax omnia perpeti Od. i. 3. 25.
 proeliis audax ibid. 42. 24. inter au-
 daces lupos Od. iii. 48. 43. audaces
 ditbyrambi Od. iv. 2. 48. audaces
 nautae Sat. i. 4. 30. ambitiosus et
 audax Sat. ii. 3. 465. audax pauper-
 tas Epist. ii. 2. 54. audax Pythias
 Epist. ad Pis. 234.
audire, 1) audiet pugnas inventus
 Od. i. 2. 23. minus audientem car-
 mina Vestam ibid. 27. auditum Me-
 dis sonitum Od. ii. 4. 34. vocatus
 audit Od. ii. 48. 40. earmina non
 prius audita Od. iii. 4. 3. puellas ter
 vocata audis Od. iii. 22. 3. si quid
 loquor audiendum Od. iii. 2. 45.
 Luna audi puellas C. S. 35. audire
 iubeo Sat. ii. 3. 77.—2) *audis* pro
diceris Sat. ii. 6. 20. ibid. 7. 401.
 Epist. i. 46. 47.
aufferre 1) somnos Od. ii. 46. 26.
 et Epod. 5. 96. studium Minervae
 tibi aufert Od. iii. 42. 5. somnus au-
 fert intentum Veneri Sat. i. 5. 83.
 surripis, aufers Sat. ii. 3. 427. aufert
 curas Epist. i. 44. 26. aufert famam
 senis Epist. ii. 4. 55. 2) pro *tollere*;
 mors abstulit Achillem Od. ii. 46.

29. huuc aufert ensis Sat. i. 9. 3.
 quae ponit et aufert Epist. i. 48. 44.
 3) *auffer* (h. e. duine) vultu me ter-
 rere Sat. ii. 7. 43.
augere, rem strenuus auge Epist. i.
 7. 74. in augenda re ibid. 46. 68.
augur Apollo Od. i. 2. 32. Argi-
 vus Od. iii. 46. 44. cornix ibid. 47.
 44. Phoebus C. S. 64.
aula 1) invidenda Od. ii. 40. 8.
 ibid. 48. 34. aulae (*Orci*) ianitor Od.
 iii. 44. 46. aula laeta Priami Od. iv.
 6. 46. 2) in aula (*in atrio*) Epist. i.
 4. 87. ibid. 2. 66.
aulaea, coenae sine aulaeis Od. iii.
 29. 45. suspensa aulaea Sat. ii. 8.
 54. aulaea ruant si ibid. 74. pre-
 muntur (*in re scenica*) Epist. ii. 4.
 489. ibi *not.* Epist. ad Pis. 454.
aura 1) ocior Od. i. 2. 48. aestiva
 Od. i. 22. 48. remotus in auras ibid.
 28. 8. nocturna Sat. ii. 4. 52. gratior
 Epist. i. 40. 45. 2) pro *ventus*: aura-
 rum timor Od. i. 23. 4. capillos Apol-
 linis aura movet Epod. 45. 9. mutata
 Epist. i. 48. 88. 3) pro *favor*: fallax
 Od. i. 5. 44. popularis Od. iii. 2. 20.
 tua aura Od. ii. 8. 24.
auricula, demitto auriculam Sat. i.
 9. 77. molles auriculae Sat. ii. 5. 33.
auriga non piger Od. i. 45. 26.
auris, 1) auribus tutis depouo Od.
 i. 27. 48. aures demittit Od. ii. 43.
 34. acutae Od. ii. 49. 3. obstinatas
 applicet Od. iii. 44. 7. sublata aure
 Epod. 6. 7. obseratae aures Epod.
 47. 53. amicae C. S. 74. lassas aures
 impediunt verbis Sat. i. 40. 40. per
 attentam aurem Sat. ii. 4. 49. rimosa
 auris Sat. ii. 6. 46. patulae aures
 Epist. i. 48. 70. et Epist. ii. 2. 405.—
 auris equi est in ore frenato Epist. i.
 45. 43.
aurum 1) inreperitum Od. iii. 3.
 49. per medios it satellites Od. ii. 46.
 9. inutile Od. ii. 24. 48. aurum vesti-

bus illitum Od. iv. 9. 14. auri pondus Sat. i. 4. 44. auri acervus Epist. i. 2. 47. 2) pro *aurea ornamenta* Sat. ii. 2. 215. regali conspectus in auro Epist. ad Pis. 228. 3) redeunt tempora in aurum priscum (h. e. redit *prisca aurea aetas*) Od. iv. 2. 39.

ausculto Sat. ii. 7. 4.

auspex 1) providus Od. iii. 27. 8. 2) auspice Teucro Od. i. 7. 27. — Musa Epist. i. 3. 13.

auspicatus, non auspicatis impetus Od. iii. 6. 40.

auspicium, auspicis Romuli Od. ii. 45. 42. secundis Od. iv. 44. 46.

autem Epist. ii. 4. 499. et 260. Epist. ad Pis. 53.

auctor sive *auctor*. 1) auctore Phoebo Od. iii. 3. 66. carminis auctor Sat. i. 10. 66. et Epist. ad Pis. 46. 2) pro *generis auctor*: genus respiciat auctor (*Mars*) Od. i. 2. 36. auctore ab illo originem ducis Od. iii. 47. 5. — 3) non sordidus naturae verique (h. e. *doctor*, *philosophus*) Od. i. 28. 14. praetoris Sat. ii. 2. 50.

autoratus eas Sat. ii. 7. 59.

autumare Sat. ii. 3. 45. .

autumnus purpureo colore varius Od. ii. 5. 41. per autumnos nocentem Austrum Od. ii. 44. 45. (hinc Od. iii. 23. 8. autumini tempus *graeve*) autumnus pomifer Od. iv. 7. 44. decorum pomis caput extulit Epod. 2. 47. gravis Libitinae quaestus Sat. ii. 6. 49.

auxilium, auxilii plus ferens Epod. 4. 24. auxilio quae sit mihi Sat. i. 4. 441.

avellere, avulsos leporum armos Sat. ii. 8. 89.

avena, longae invidit avenae Sat. ii. 6. 84.

avere, avet ara spargier agno Od. iv. 41. 7. partu quod avehas Sat. i. 1. 94. aves subreperit Sat. ii. 6.

99. avet rumpere claustra Epist. i. 44. 9.

avertere. 1) avertit morbos Epist. ii. 4. 436. 2) *aversus* pro *iratus*: aversum Iovem Epod. 10. 18. aversos Penates Od. iii. 23. 49. amicos Sat. i. 5. 29. — *aversus* mercaturis (omissa praepositione *a*) Sat. ii. 3. 407.

avidus libidinum Od. i. 48. 41. Vulcanus Od. iii. 4. 58. avidae manus haeredia Od. iv. 7. 19. avidos Sat. i. 6. 424. adv. *avide* pransus Sat. i. 6. 427.

avis 1) divina (*cornix*) Od. iii. 27. 40. infelix (*Philomela*) Od. iv. 42.

6. Afra Epod. 2. 53. assidens pullis Epod. 4. 49. furum avumque Sat. i. 8. 3. rara avis (*pavo*) Sat. ii. 2. 26. 2) pro *omen*, mala avi Od. i. 45. 5.

avitus fundus Od. i. 42. 43.

B

Bacca 1) Od. ii. 6. 46. bacca olivae Sat. ii. 4. 69. et Epist. i. 46. 2. — 2) *baccae* pro *margaritae*: rotundioribus baccis ambulet Epod. 8. 44. baccam insignem diluit Sat. ii. 3. 241.

bacchari, vento bacchante Od. i. 25. 41. sanius bacchabor Edonis Od. ii. 7. 27.

balatro Sat. i. 2. 2.

balbutire, illum balbutit Scaurum Sat. i. 3. 48.

balneum, balnea mutat Epist. i. 4. 92. laudat Epist. i. 44. 43. optas ibid. 44. 45.

barba (et *pallium*, *μάγισσας* καὶ *τείφους*, *Cynicorum* et *Stoicorum* insignia), vellunt tibi barbam Sat. i. 3. 433. hinc: sapientem pascere barbam (ix *μάγισσας* σαρπός) Sat. ii. 3. 35. lupi barba (*veneficiis resistere* putabatur. Plin.) Sat. i. 8. 42.

barbarus apud poëta saepius pro *Phrygius*: barbarae turmae Od. ii. 4. 9. vid. *not.*

barbatus Sat. ii. 3. 249.
barbitos, dic barbite carmen Od. i. 32. 4. Lesboum barbiton ibid. i. 34. barbiton bello defunctum Od. iii. 26. 3.

barrus, nigris harris diguissima Epod. 12. 1.

beare, te bearis Od. ii. 3. 7. coelo Musa beat Od. iv. 8. 29. mnere te beat Epist. i. 18. 75. Latium beabit lingua Epist. ii. 2. 121.

beatus 1) quo sit vulnere Od. i. 27. 11. satis beatus Sabinis Od. ii. 18. 14. Persarum rege beator Od. iii. 9. 4. sorte beator Od. iii. 16. 32. beatus ille Epod. 2. 1. vivam te rege beatus Sat. i. 3. 142. vive beatus ibid. 6. 96. vivat beatus Epist. i. 2. 10. 2) pro *contentus*: parvo beati Epist. ii. 1. 139. quicquid scripsere beati Epist. ii. 2. 108. 3) beatae gazae (*beatum hominem reddentes*) Od. i. 29. 1.

bellare, bellantis tyranni Od. iii. 2. 7. bellante prior C. S. 51.

belliconus Cantaber Od. ii. 11. 4. bellicosi Quirites Od. iii. 3. 57.

bellicus, bellica res Od. iv. 3. 6.

bellua, saevae belluae Od. i. 12. 22. belluis scatus pontus Od. iii. 27. 27.

bellum, 1) bella matribus detestata Od. i. 1. 24. bellum lacrimosum Od. i. 21. 13. bella longa Numantiae Od. ii. 12. 1. dura belli Od. ii. 13. 28. ductum seditionibus bellum Od. iii. 3. 30. bella acuta Od. iv. 4. 76. civilia Epod. 16. 1. ventri indico bellum Sat. i. 5. 8. bellum adversum Sat. i. 7. 11. Troianum Epist. i. 2. 1. bella terra pugnata marique Epist. i. 16. 25. Cantabrica Epist. i. 18. 55. funebre bellum Epist. i. 49. 49. civile Epist. ii. 2. 47. bella aspera Epist. ii. 1. 7. Punica ibid. 162. tristia ad Pis. 73. bellum nobile ibid. 137. Tro-

ianum ibid. 147. — belli domique Epist. i. 20. 23. et Epist. ii. 1. 230. 2) bellum *de rixis amantium*: intermissa bella Venus moves Od. iv. 1. 2. bellum pax rursum Sat. ii. 3. 267.

bellus, bella fama Sat. i. 4. 144. adverb. *belle* ibid. 136.

benignitas tua Epod. 1. 31.

benignus, 1) benignus quadrimum Od. i. 9. 6. nunc mihi benigna Od. iii. 29. 52. vini somnique benignus Sat. ii. 3. 3. 2) sermone benigno Epist. i. 5. 11. vultus benignus ibid. 11. 20. — adv. *benigne* Epist. i. 7. 16. et 62. quid multa? Benigne Epist. i. 16. 8.

bibere, 1) nunc est bibendum Od. i. 37. 1. bibendi arbiter Od. ii. 7. 26. libet nectar Od. iii. 3. 12. Tansin ei biberes Od. iii. 10. 1. ludis et bilis impudens Od. iv. 13. 4. nisi damnose bilimus Sat. ii. 8. 34. vina bibes Epist. i. 5. 4. bibunt imbres ibid. 15. 15. 2) qui bibunt Danubium Od. iv. 15. 21. (*Danubii accolae*). 3) bibit aure vulgus tyrannus Od. ii. 13. 32.

bicornis siderum regina C. S. 35.

bidens, multa caede bidentium Od. iii. 23. 14.

bidental triste Epist. ad Pis. 47. 1.

biformis vates Od. ii. 20. 2.

bilibris, cornu bilibri Sat. ii. 2. 61.

bilinguis Canusini more Sat. i. 10. 30.

bilis difficilis Od. i. 13. 4. libera inaestu et praecordiis Epod. 11. 15. dulcia se in bilem vertent Sat. ii. 2. 75. splendida Sat. ii. 3. 141.

bimaris Corinthus Od. i. 7. 2.

bimestris, cum porco bimestri Od. iii. 17. 15.

binus, binum merum Od. i. 49. 15.

bipedalis modulus Sat. ii. 3. 309.

bipeanis dura Od. iv. 4. 57.

bis tinctae lauae Od. ii. 16. 35. pro quo bis mori patiar Od. iii. 9. 15.

bis die Od. iv. 4. 25. his triform ulnarum toga Epod. 4. 8. his mille Epod. 9. 7. bis quique viri Epist. ii. 4. 24. his dena sestertia ibid. 2. 33. his terque Epist. ad Pis. 358. et 440.

būtumen Epod. 5. 82.

blandiri, tibi blandienti cessit Od. ii. 41. 45.

Mandus. 4) *hostiā non blandior* Od. iii. 23. 48. 2) *pro blandiens*: blandus implorat Epist. ii. 4. 435. — *blandius moderari fidem Orpheo* Od. i. 24. 43.

blaterare cum magno clamore Sat. ii. 7. 35.

blatta. blattarum epulae Sat. ii. 3. 419.

bonum. 4) *natura boni* (τὸ καλόν) Sat. ii. 6. 76. 2) *bona* (*divitiae*) Sat. i. 3. 444. Epist. i. 46. 75. 3) *pro virtutes*, Sat. i. 3. 70.

bonus (de omni re, quae voluptatem et gratiam in se continet). bona fama Sat. i. 2. 64. hinc i. q. *faustus*: res bonae Od. ii. 3. 2. boni exitus iv. 8. 34. bona fatis C. S. 27. spes bona ibid. 74. bonae paces Epist. ii. 4. 402. 2) *pars bona pro satis magna* Od. iv. 2. 46. Sat. i. 4. 64. Epist. ad Pis. 297. bona copia Epist. i. 48. 409. — de hominibus (καλὸς καὶ ἀγαθός) 4) fortibus et bonis Od. iv. 4. 29. bonus atque benignus Sat. i. 2. 54. dignum sapiente bonoque Epist. i. 4. 5. et 46. 20. fortem bonumque, Epist. i. 9. 43. bonus et prudens ibid. 46. 32. et ad Pis. 445. bonus et frugi Epist. i. 16. 49. vir bonus ibid. 73. 2) *pro benignus*: des bonus veniam. — *bone et boni a*) *susvis compellatio*; boni Sat. ii. 2. 4. i bone Epist. ii. 2. 37. b) ironice (ut Graecorum ὠγαθή et ὠγαδοί) o bone Sat. ii. 3. 34. cf. Terent. Andr. iii. 5. 40. vid. *Drakenb.* ad Sil. ii. 240. — adverbium *bone*: 4) *relicta non bene parvula*

Od. ii. 7. 40. bene praeparatus ibid. 40. 44. bene vivere ibid. 67. si bene me novi Sat. i. 9. 22. mentis bene assuae ibid. 44. meminī bene ibid. 68. 2) *pro valde*: bene fidum pectus Od. ii. 42. 45. — *comparativus melior*: 4) *meliore flamma* Od. i. 27. 20. *melior moribus* Od. iii. 4. 42. *meliora monet* Sat. i. 2. 73. *recusat* Sat. ii. 2. 6. *melioris succi* ibid. 4. 43. *formae* ibid. hinc 2) *pro magis idoneus*: *meliore tempore dicam* Sat. i. 9. 68. 3) *pro benignior*: *melior fortuna parente* Od. i. 7. 25. 4) *sagittis melior* (*pro exercitior*) Od. iii. 6. 46. *pro superior, fortior* (ἤπιον): Tydides patre melior Od. i. 45. 28. Bellerophonte Od. iii. 42. 7. *melior cervus pugna* Epist. 4. 10. 34. — *adverb. melius audieris* Sat. ii. 8. 33. — *superlat. optimus*: *optima corporis* Sat. i. 2. 90. *optimus ille*, qui minimis vitiiis urgetur Sat. i. 3. 68.

bos, boves fessi, trahentes vomerem Epod. 2. 63. bos curta Epod. 8. 6. boves intactas Epod. 9. 22. hobus albis veneratur C. S. 49.

brachia cerem Telephi Od. i. 43. 23. livida arinis ibid. 8. 40. lentissima Sat. i. 9. 64.

brevis stultitia Od. ii. 44. 24. breve pondus (*pro exiguum*) Sat. ii. 2. 37. *bruma*. tepidae brumae Od. ii. 6. 48. bruma iners Od. iv. 7. 42. trahit nivalem diem Sat. ii. 6. 25. nives agris illinet Epist. i. 7. 40.

bucca, ambas buccas Sat. i. 4. 24. — *bustum* Priami Od. iii. 3. 40.

C

Callus Satureianus Sat. i. 6. 59. caballum arripit Epist. i. 7. 88. piger Epist. i. 44. 43. aget caballum Epist. i. 48. 36.

cacatus. in me mictum atque cacatum Sat. i. 8. 38.

cachinnum tollent Epistola ad Pis. 113.

cadere. 1) cadit hoedus Od. iii. 18. 5. cadit lingua silentio Od. iv. 1. 36. cecidere Centauri Od. iv. 2. 4. cadat inter pericla Sat. i. 2. 40. cecidit Armenius Epist. 1. 12. 27. cadunt verba Epist. ad Pis. 53. quae iam cecidere cadentque ibid. 70. 2) quo promissa cadant Epist. ii. 1. 52.

caducus. lignum in caput domini caducum (ad cadendum proelive) Od. ii. 13. 14. not. sic: fulmen caducum Od. iii. 4. 44.

cadus memor Marsi duelli Od. iii. 14. 18. cado non ante verso merum ibid. 29. 2. Chium cadum ibid. 49. 5. cadus Albani plenus Od. iv. 11. 2. *caedere*. quos viribus editior caedebat Sat. i. 3. 110. caedere populum saxi Sat. ii. 3. 128. caedimur Epist. ii. 2. 97. *

caedes. 1) per medias caedes Od. iii. 2. 12. sine caede Od. iii. 5. 20. multa caede Od. iii. 23. 14. caedes impiae ibid. 24. 26. 2) *caedes* pro sanguis (ut Graecorum πόρος Blomf. Glossar. ad Aesch. Prom. 363.) Od. ii. 1. 35.

caementa Od. iii. 1. 35. et 24. 3. *caesaries*. pectus caesariem Od. i. 45. 44.

calamus. 1) calami frustra culpantur Sat. ii. 3. 7. calamum posco Epist. ii. 1. 113. 2) Gpossi calami Od. i. 45. 17.

calcar addere vatibus Epist. ii. 1. 217.

calcare. calcanda via Od. i. 28. 16. *calceus* laxus Sat. i. 3. 32. Epist. i. 40. 42.

calefactare aenum Epist. ii. 2. 169. *calere*. calens favilla Od. ii. 9. 22. quo calet iuventus Od. i. 4. 49. non

alia calebo femina Od. iv. 14. 33. calet morbo mentis Sat. ii. 3. 80. scribendi studio Epist. ii. 1. 108. calens fervidiore mero Epod. 11. 13.

calidus iuventus Od. iii. 14. 27. *calidus* redemptor (studiosus Vet. Schol.) Epist. ii. 2. 72. — *caldior* est Sat. i. 3. 53.

caliendrum altum saganæ Sat. i. 8. 48.

callere. callemus aure Epist. ad Pis. 274.

callidus. testudo callida resonare Od. iii. 11. 4. sic callidum condere Od. i. 10. 8. (Graece pro ad condendum.)

calo argutus Epist. i. 14. 42. plures calones atque caballi Sat. i. 6. 103.

calor. caloribus fervidis mundi Od. iii. 24. 37. calores Aeoliae puellae Od. iv. 9. 11.

camera. si cameram percusti Sat. ii. 3. 273.

caminus. ramos urente camino Sat. i. 5. 81. oleum adde camino Sat. ii. 3. 321. — *camigu* Epist. i. 11. 19.

canipestris. Scythae campestris Od. iii. 24. 9. campestris arma Epist. ad Pis. 379. — *campestre* Epist. i. 11. 18.

campus apricus Od. i. 8. 4. et Epist. ad Pis. 162. campi pigri Od. i. 22. 17. circa virentes campos Od. ii. 5. 6. latis campis Od. iii. 11. 9. campo herboso Od. iii. 18. 9. luserat in campo Sat. ii. 6. 49. campi pingues Asiae Epist. i. 3. 5. *Campus* saepius pro *Campo Martio* (ubi scilicet peractis negotiis ambulabant Romani:) Od. i. 9. 18. Epist. i. 7. 59. et ibid 11. 4.

candere. candeat vestis super lectos Sat. ii. 6. 103.

candidus. 1) candidum alta nive Socrate Od. i. 9. 1. candida nive Thrace Od. iii. 25. 10. 2) *candidus* omnino pro *puleher*: candide Bassa-

reu Od. i. 18, 11. pede candido Od. iv. 1. 27. candida sit Sat. i. 2. 123. hic (*puer*) candidus Epist. ii. 2. 4. hinc: 3) *candide* Maecenas Epod. 14. 5. Furni Sat. i. 10. 86. animae, quales non candidiores terra tulit Sat. i. 5. 41. 4) *candidi* Favoni (h. e. *coelum candidum reddentes*) Od. iii. 7. 1.

canere. 1) *canendo* movit lapides Od. iii. 11. 2. *canam* recepto Caesare felix Od. iv. 2. 47. *canit* fucta regum Sat. i. 10. 43. 2) *de vaticiniis*: hoc centaurus cecinit alumno Epod. 13. 11. (*de Parcis*) veraces cecinisse C. S. 25. quod puero cecinit anus Sat. i. 9. 30. obscura *canendo* Sat. ii. 5. 58.

canicula: *caniculae* flagrantis hora Od. iii. 13. 9. *canicula* rubra Sat. ii. 5. 39.

canis 1) *ieiunae* os Epod. 5. 23. *rabiosa* Epist. ii. 2. 79. *canum* vigillum Od. iii. 16. 2. *ignavus* Od. iii. 6. 1. *acer* Od. iii. 12. 6. *latrat* Sat. i. 2. 128. *canibus* Molossis Sat. ii. 6. 115. *canis* immundus Epist. i. 2. 26. 2) *sidus*: *invisum* agricolis *sidus* Sat. i. 7. 25. *canis* rabies Epist. i. 10. 16.

canistrum, quae procul exstructis canistris inerant Sat. ii. 6. 105.

canities morosa Od. i. 11. 47. *canitie* pellente amores Od. ii. 11. 8.

cantare. 1) *cantamus* convivia Od. i. 6. 19. *canto* Lalagen Od. i. 22. 10. cautat et apponit Sat. i. 2. 107. — *invidet* quod et Hermogenes ego *canto* Sat. i. 9. 25. 2) *cantare* *pau* frequentius in ore habere (*ut Graecorum ὑμναῖν*) insignis tota cantabitur urbe Sat. ii. 1. 46.

cantharus (κάνθαρος) modicis cantharis potabis Sabinum Od. i. 20. 2. *cantharus* et *lanx* Epist. i. 5. 23.

cantor Apollo Epist. ad Pis. 407.

cantus lugubres Od. i. 24. 3. dul-

ces dominae Licymniae Od. ii. 12. 14. *avium* citharaeque Od. ii. 1. 20. *tibiae* Od. iii. 7. 30. *cantus* tremulus Od. iv. 13. 5.

capax, *capaciores* affert *scyphos* Epod. 9. 33.

capella Od. i. 17. 3. Epod. 16. 49. Sat. i. 1. 110. Epist. i. 7. 86.

caper libidinosus Epod. 10. 23. *albus* Od. iii. 8. 7.

capere 1) *non tuus* venter plus capiet Sat. i. 1. 46. *capit* acris pocula Sat. ii. 6. 69. 2) *hunc* capit argenti splendor Sat. i. 4. 28. qui species alias veri capit Sat. ii. 3. 209. *te* coniux aliena capit Sat. ii. 7. 46. *captus* somniis Od. iv. 1. 38. *Graecia* capta Epist. ii. 1. 156. 3) *pro percipere*: *cape* dona praesentis horas Od. iii. 8. 27.

capessere recta *capessens* Sat. ii. 7. 7.

capillus albeascens Od. iii. 14. 25. *passus* Sat. i. 9. 24. *capillus* incomitia Od. i. 12. 41. *unctis* Od. i. 29. 7. *nitentes* Od. ii. 7. 7. *cani* Od. ii. 11. 15. *odorati* Od. iii. 20. 14. *asper* Epod. 15. 9. *albi* Epod. 17. 13. *nigri* Epist. i. 7. 16. *nitidi* Epist. i. 14. 32. *capra* olida Epist. i. 5. 29. 2) *insanae* sidera *caprae* Od. iii. 7. 6.

caprea, *caprae* lascivae Od. iii. 15. 12. *caprae* non semper edules Sat. ii. 4. 43.

capripedes Satyri Od. ii. 19. 4.

capsa (κάψα) ultro delatis *capsis* Sat. i. 4. 22. quem fama est *capsis* librisque propriis ambustum Sat. i. 10. 63. (*liber*) *capsa* porrectus aperta Epist. ii. 1. 268.

captare iucunda praemia Epod. 2. 36. *captat* flumine fugientia Sat. i. 1. 68. *fugientia* *captat* Sat. i. 2. 108. *captat* risus Sat. i. 4. 83. *captes* testamenta senum Sat. ii. 5. 23. *obsonia* *captas* Sat. ii. 7. 106. *capto* populi

suffragia Epist. ii. 2. 103. nubes et inania captes Epist. ad Pis. 230.

caput carum Od. i. 24. 2. et Sat. ii. 5. 94. nullum Proserpina fugit Od. i. 28. 19. perfidum vatis Od. ii. 8. 5. furiale Od. iii. 11. 17. decorum Epod. 2. 17. breve Sat. i. 2. 89. odoratum Sat. ii. 7. 55. capitis labor Epist. i. 1. 44. caput humanum Epist. ad Pis. 1. insanabile tribus Anticyris ibid. 300. — ad caput lene aquae Od. i. 1. 22. luteum Rhenei Sat. i. 10. 37. caput rerum Epist. i. 17. 45.

carbo, carbone notandi Sat. ii. 3. 246. Sat. ii. 7. 98.

cardiacus non est Sat. ii. 3. 161.

cardo, movebat cardines Od. i. 25. 6.

cure emit Epist. ii. 1. 238.

carere, ne caueat dies nota Od. i. 36. 10. quae ora carct cruce nostro Od. ii. 4. 36. divos morte carentes Od. ii. 8. 12. Marte carebimus Od. ii. 14. 13. matre carentes Od. iii. 24. 17. Memphis carens nive Od. iii. 26. 10. viliis carens Od. iii. 27. 39. ripa carebat ventis Od. iii. 29. 23. carere laboribus Epod. 16. 16. communi sensu caret Sat. i. 3. 66. libertate Epist. i. 10. 40. caret tibi pectus inani Epist. ii. 2. 206. caret arte Epist. ad Pis. 31.

carina, siccae carinae Od. i. 4. 2.

carmen Maeotium Od. i. 6. 2. per-petuum Od. i. 7. 6. Latinum Od. i. 32. 3. vid. *not.* carmina grata femi-nis Od. i. 15. 14. carmine grato Od. iii. 11. 23. carmina non prius audita Od. iii. 1. 2. operosa Od. iv. 2. 31. carmen mistum tibiis Epod. 9. 5. carmina Sabella ibid. 17. 28. carmen amabile Epist. i. 3. 24. famosum Epist. i. 49. 31. diguis carminibus narrare Epist. ad Pis. 91. carmina per sortes dicta ibid. 403.

cavo iners Sat. ii. 4. 41.

carpere 1) flores Od. iii. 27. 44. thyma Od. iv. 2. 29. collo carpsisse coronas Sat. ii. 3. 276. *huc referen-dum*: tuos labores carpere obliviones Od. iv. 9. 33. 2) *de iis, quae sensim sensimque perficimus*: pensum Od. iii. 27. 64. iter Sat. i. 5. 95. viam Sat. ii. 6. 93. 3) *pro frui*: carpe diem Od. i. 11. 8. 4) *i. q. reprehendere*: Mae-nius Novium cum carperet Sat. i. 3. 21.

casa, aedificare casas Sat. ii. 3. 247. *cassa* nux (*res nullius momenti*) Sat. ii. 5. 36.

castellum Epist. ii. 2. 34.

castigare, non castigavit ad unguenti Epist. ad Pis. 294.

castigator minorum Epist. ad Pis. 474.

castitas certo foedere Od. iii. 24. 23.

castra, multos castra iuvant Od. i. 1. 23. fulgentia signis Od. i. 7. 19. iniqua Od. i. 10. 15. nil capientium castra peto Od. iii. 16. 23.

castus, casta Minerva Od. iii. 3. 23.

castus Bellerophon Od. iii. 7. 15. casta domus Od. iv. 5. 21. — lucis parum castis (*i. e. adulterio pollutis*) Od. i. 12. 59.

casus, 1) graviore casu decidunt turres Od. ii. 10. 10. 2) *de omnibus, quae accidunt, seu bonis seu malis*: ad casus dubios Sat. ii. 2. 108. adde hos casus Sat. ii. 8. 71. hinc pro morbus: quis casus lecto te affligit Sat. i. 1. 81. — casu Sat. i. 6. 53. Sat. i. 9. 36. et 74. Epist. i. 19. 18.

catella Epist. i. 17. 55.

catena, catenas timet Parthus Od. ii. 13. 18. trecentae catenae Od. iii. 4. 80. catenis onerat me Od. iii. 11. 45. donasset iamne catenam ex voto Laribus (*catenam: qua nempe servus erat victus*) Sat. i. 5. 65. ibi *not.* mille adde catenas Sat. ii. 3. 70. vid. *not.*

catenatus. Epod. 7. 8.

caterua. *cateruae* Lyciae Od. i. 8. 46. *vietrices* Od. iii. 3. 63. et Od. iv. 4. 23. *iuvenum* Od. iii. 20. 5. per oblatantes *cateruas* Od. iv. 9. 43. *magnas Graecorum implere catervas* (*de Graecorum scriptorum multitudine*) Sat. i. 40. 35. *peditum catervae* Epist. ii. 4. 490.

cathedrae (nos *armasset*. — quibus *feminae atque molliores utebantur*. *Burm.* ad Phaedr. iii. 8. 4.) *discipularum inter cathedras*. Sat. i. 40. 94.

catillus. *catillum* Evandri manibus *tritum* Sat. i. 3. 90. *puris catillis* Sat. ii. 4. 75.

catinus *lagani* Sat. i. 6. 445. *porrectum magno catino* Sat. ii. 2. 39. *angusto catino* Sat. ii. 4. 77.

catulus. *catulis fidelibus* Od. i. 4. 47. *catuli leaenae* Od. iii. 20. 2. *catulus militat in silvis* Epist. i. 2. 67.

catus *formasti* Od. i. 40. 3. *catus iaculari* Od. iii. 42. 40. — *pro cautus* (vel ut dicit Varro *pro acutus*) ille *catus respondit* Epist. ii. 2. 39.

cauda 1) *equina* Epist. ii. 4. 45. *hinc: caudam adterere pro adulari* Od. ii. 49. 34. 2) *caudam trahere pro derideri*. (*quia, ut dicit Scholia-tes, pueri iis, quos derideri volunt, aliquid caudae simile a tergo suspendere solent*) Sat. ii. 3. 53. *not.* 3) *pro membro virili* (ut apud Graecos *σῆμα*) *cauda salax* Sat. i. 2. 45. *turgentis verbera caudae* Sat. ii. 7. 49.

caulis (καυλός.) *teneri caules* Sat. i. 3. 416. *caulibus instillat* Sat. ii. 2. 62. *caules* Sat. ii. 3. 425. *caule suburbanus* Sat. ii. 4. 45.

caupo *perfidus* Sat. i. 4. 29. *cauponibus atque malignis* Sat. i. 5. 4.

caupona. *super Claudii cauponas* Sat. i. 5. 54. *in raupona vivere* Epist. i. 2. 42.

causa. 1) *ultimae causae* Od. i. 46.

49. *causa morbi* Od. ii. 2. 44. *quid causae est* Sat. i. 4. 20. *causa fuit pater* Sat. i. 6. 74. *quae mare compescant causae* Epist. i. 42. 46. *ficta causa* Epist. ad Pis. 338. — *mea causa* Sat. i. 4. 97. 2) *pro origo: si non causas atque naturam earum narret* Sat. ii. 8. 92. 3) *causa dura peragenda* Sat. i. 40. 26. *causas ibid.* 28. *defendere* Sat. ii. 5. 34. *Moschi causam* Epist. i. 5. 9. *causam agere* Epist. i. 7. 46. *causae testis* Epist. i. 46. 43. *causarum actor* Epist. ad Pis. 370.

causari Epist. i. 44. 42.

cautus. 1) *cautum dignos assumere* Epist. i. 6. 54. *cautus adito* Sat. i. 5. 88. *cautus velet caput* ibid. 94. *parum cautus* Sat. ii. 6. 45. *in verbis serendis cautus* Epist. ad Pis. 46. *cautus vitavi* ibid. 267. 2) *cautos nummos* Epist. ii. 4. 405.

cavea Epist. ad Pis. 473.

cavere. 1) *absolute: cave* Od. i. 44. 46. *cave, cave* Epod. 6. 43. 2) *sequente ne: cavo, ne* Od. iii. 7. 24. *caveas, ne* Sat. ii. 4. 80. *caveant, ne* Epist. ad Pis. 244. 3) *sequente coniunctivo: cave faxis* Sat. ii. 3. 38. 4) *accusativo: hoc caverat* Od. iii. 3. 43. *hunc tu caveto* Sat. i. 4. 85. 5) *infinitivo: commisisse cavet* Epist. ad Pis. 68.

cavus *adiect.*: *cavi trunci* Od. ii. 49. 44. *cava saxa* Od. iii. 43. 44. *cava testudo* Epod. 44. 44. *ilex* Epod. 46. 47. *cavus* vel *cavum* *subst.*: *cavia abscondere* Sat. ii. 3. 473. *paupere cavo* Sat. ii. 6. 84. et 446. *cavum arum* Epist. i. 7. 33.

cedere. 1) *retro cedit* Od. i. 35. 25. *cedes domo* Od. ii. 3. 47. *cedere campis* Od. iii. 8. 24. *fraternis moribus cessisse* Epod. 48. 44. *de sede secunda cederet* Epist. ad Pis. 258. 2) *cedet constantis formae* Epod.

45. 15. meae terra cedit insolentiae Epod. 47. 75. cui viator cessisset Sat. i. 7. 34. cedentem aera disco Sat. ii. 2. 43. 3) Picenis cedunt pomis Tiburtia succo Sat. ii. 4. 70. 4) cedit mihi res pro contingit, evenit: tibi praeda cedit maior Od. iii. 20. 7. cedit mihi in usum Sat. ii. 2. 434. et 3. 434. hinc: res male cesserat Sat. ii. 4. 34. 5) cedit in altera iura (pro transeat) Epist. ii. 2. 74. 6) pro concedere: dicere cedit eos Epist. ii. 4. 67. 7) pro incedere (ut docet V'et. Schol. allato loco ex Plauto Cas. ii. 8. 10. cui Bentleius addit locum Pseud. iv. 4.) Sat. ii. 4. 65.

cedrus. carmina linenda cedro (oleo cedrino) Epist. ad Pis. 332.

celare. aurum terra celat Od. iii. 3. 50. sol, diem qui promissis et celat C. S. 40. echinos aequora celent Epist. i. 45. 23. ulcera celat Epist. i. 46. 24. *celebris*. celebris Diana Od. ii. 42. 20. celeberrima loca Epist. i. 47. 28. *celebrare* carmine Od. i. 7. 6. quem virum sumis celebrare Od. i. 42. 2. celebrare festos dies Sat. ii. 2. 64. domestica facta Epist. ad Pis. 237.

celer. celeres venti Od. i. 42. 40. et 45. 3. celer Africanus Od. i. 44. 5. celeres iambi Od. i. 46. 24. Mercurius celer Od. ii. 7. 43. celer ignis Od. iii. 4. 76. celeris Cynthis Od. iii. 28. 42. celeres Epist. i. 48. 90. celeris operae Epist. ad Pis. 264. — sequente infinitivo: celerem volvere Od. iv. 6. 39. irasci celer Epist. i. 20. 25.

cellq. cellis avitis depromere vinum Od. i. 37. 6. angustis cellis Sat. i. 8. 8. quod prima Venafri pressit cella Sat. ii. 8. 46.

celsus. celsae Acherontiae Od. iii. 4. 14. celsus Apenninus Epod. 46. 29. celsi Rhamnes Epist. ad Pis. 342.

censere. censet praecidere causam Epist. i. 2. 9. quid censes munera

terrae Epist. i. 6. 5. quae censet amicus Epist. i. 47. 3. *censere* ironice interdum orationi inseritur, ut *putor*: quam scit uterque libens, censebo, exerceat artem Epist. i. 44. 44.

censor Appius Sat. ii. 6. 20. censoris honesti Epist. ii. 2. 440. censor temporis acti Epist. ad Pis. 474.

census privatus illis erat brevis Od. ii. 45. 43. infra Luculli census Sat. ii. 4. 75. dives antiquo censu Sat. ii. 3. 469. cultus maior censu ibid. 324. exiguus census Epist. i. 4. 43. tenuis census Epist. i. 7. 56. census equestris Epist. ad Pis. 383.

centiceps bellua (Cerberus, ἑκατότακτος) Od. ii. 43. 34.

centimanus (ἑκατόγχις) Gyges Od. ii. 47. 44.

centum. 1) centum potentem oppidis Creten (ἑκατόμολον) Od. iii. 27. 33. millia centum Sat. ii. 3. 23. Epist. 6. 44. in partes centum diducere assem Epist. ad Pis. 326. 2) pro numero infinito: centum clavibus servata Od. ii. 44. 26. centum greges Od. ii. 46. 34. cyathi Od. iii. 8. 44. angues Od. iii. 44. 47. centum puer artium Od. iv. 4. 45.

centuriae seniorum Epist. ad Pis. 341.

centurio. pueri e centurionibus orti Sat. i. 6. 73.

cera. quid prima secundo cera velis versu Sat. ii. 5. 54. Caerite cera digni (pro digni, qui referamur in Caerites tabulas) Epist. i. 6. 62.

ceratus. ceratis pennis Od. iv. 2. 2. *ocrebronus* (h. ē. iracundus, αὐτοῦτος) Sat. i. 5. 24.

cerebrum. 1) truncus illapsus cerebro Od. ii. 47. 27. putidius multo distantis Sat. ii. 3. 75. — 2) pro iracundia: O te Bolane cerebro felicem Sat. i. 9. 44.

cereus. 4) effligies cerea Sat. i. 8.

30. et 32. imago cerea Sat. i. 8. 30. infra sub *lancus*: nec *cereus* (ex *cera fictus* Vet. Schol.) proponi volo Epist. ii. 1. 265. cerea brachia Od. i. 13. 2. — 2) *cereus* (h. e. *facilis*) in vitium flecti Epist. ad Pis. 463. *cerritus* fuit Sat. ii. 3. 278.

certamen grande Od. iii. 20. 7. Martium Od. iv. 14. 17. longum Epist. i. 10. 35. trepidum Epist. i. 19. 49. certamine equum primum Epist. ad Pis. 84. — *certamina* divitiarum pro *de divitiis* Epist. i. 5. 8.

certare ioco Od. ii. 12. 48. mero Od. iv. 1. 34. et Epist. i. 49. 11. certantia iudice Tarpa Sat. i. 40. 38. si quid se iudice *certas* Sat. ii. 1. 49. tanto *certare* minorem Sat. ii. 3. 313. Grammatici *certant* Epist. ad Pis. 78. certavit ob hircum ibid. 220. *certare* desine mecum Epist. i. 18. 30. — *certare alicui* passim: viridi *certat* bacca Venafro Od. ii. 6. 45. *certare* imparibus Epod. 11. 18. *ava certans* purpurae Epod. 2. 20. *certans* melioribus Sat. ii. 5. 19. 2) tunc *certat* turba tollere honoribus Od. i. 1. 8.

certatim cantat amicam Sat. i. 5. 47.

certus. 1) *certa sagitta* (*numquam a scopo aberrans*, sic saepe de arcu, nervo, ictu, hasta, dextra) Od. i. 42. 23. *not. certa* sede Od. i. 43. 6. *certa fides* Od. iii. 16. 32. *certum foedus* Od. iii. 24. 25. *certus dolor* Epod. 45. 46. *certo pede* Sat. i. 4. 47. et Epist. ad Pis. 458. *certum vigilans* Sat. ii. 5. 400. *certum locus* ibid. 6. 27. *certo tramite* Sat. ii. 3. 49. *certus finis* Epist. i. 2. 5. *certus conviva* Epist. i. 7. 75. *lar* ibid. 58. *certum praesepe* Epist. i. 15. 28. *certis nominibus* Epist. ii. 4. 405. *limitibus* Epist. ii. 2. 470. 2) *certis rebus* (pro *quibusdam*) Epist. ad Pis. 368. 3) *certus* pro a fato ita constitutus de

omnibus, quae *certis legibus reguntur*: *certus orbis* C. S. 24. post *certas* *hiemes* Od. i. 45. 35. *certis annis* Sat. i. 6. 94. *certis momentis* Epist. i. 6. 3. 4) *certa sidera* (h. e. *tuta*) Od. ii. 46. 3. — adverb. *certe*, ubi alias *saltem* Epist. ad Pis. 472.

cerva Od. i. 4. 27.

cervix subacta Od. vi. 5. 4.

cervus, *cervos* fugientes Od. iii. 12. 10. *fugaces* Od. iv. 6. 33. *cespes* vivus Od. i. 49. 13. et Od. iii. 8. 4. *fortuitum* *cespitum* Od. ii. 45. 47.

cessare. 1) *cessat voluntas* Od. i. 27. 13. *cessantes* Od. i. 35. 45. *cessantem amphoram* Od. iii. 28. 8. *cessantem somnum* Epist. i. 2. 34. *morbum* Epist. i. 45. 6. non *cessavere* cec' e Epist. i. 19. 10. 2) *cessare*, (ut Graecorum ἀλλήνως) aliquid officii sui omittere: semel hic *cessavit* Epist. ii. 2. 44. et Epist. ad Pis. 357. 3) *cessare* pro *ocari* (Schol. Cruq.) Epist. ii. 2. 423.

cetaria Sat. ii. 5. 44.

cea Od. iv. 4. 43.

charta, si *chartae* silcant Od. iv. 8. 21. *chartis meis* (*carminibus*) Od. iv. 9. 31. *illudo chartis* Sat. i. 4. 139. *longae chartae finis* Sat. i. 5. 104. *charta laudatur eadem* Sat. i. 40. 4. *Graecae chartae* Epist. ii. 4. 161. *chartae ineptae* ibid. 270. *Socraticae* (h. e. *scripta Socraticorum*) Epist. ad Pis. 340.

chiragra iusta Sat. ii. 7. 45. *nodosa* Epist. i. 4. 34.

chlamys. 1) *auctorum vestis*: *centum chlamydes* Epist. 4. 6. 40. *millia chlamydem* ibid. 44. 2) ut χλαῖνα, χλαῖνις et χλαμύς omnino pro amiculo tunicae injecto: *Miloti textam clamydem* Epist. i. 47. 34.

chorea. *spernere choreas* Od. i. 9. 46. *choreis* et *iocis aptus* Od. ii. 49.

25. choreis fallere aulam Priami Od. iv. 6. 45.

chorus 1) (in scena) defendat actoris partes Epist. ad. Pis. 493. idesse choris ibid. 204. chorus obtineat ibid. 283. hinc: 2) amabiles varum chori Od. iv. 3. 44. nos Phœbi et Dianæ chorus (nos, qui carmen in Phœbi et Dianæ honorem dicere docti sumus) C. S. 75. scriptorum chori Epist. ii. 2. 77. 3) leves Nympharum chori Od. i. 4. 31. Musarum Od. iii. 4. 25. choros ducit Venus Od. i. 4. 5. 4) omnino pro multitudine: puellarum Od. ii. 5. 21. Pleiadum Od. iy. 44. 21. cf. Tibull. ii. 4. 90.

cibaria congesta Sat. i. 4. 32.

ciboria Od. ii. 7. 21.

cicatrix. cicatricum pudet. Od. i. 35. 33. foeda cicatrix Sat. i. 5. 60.

cicer. in cicere atque faba perdas bona (antiqui etiam aediles, quippe qui ipsi erant pauperes, tales res populo donare solebant) Sat. ii. 3. 182. sepositi ciceris Sat. ii. 6. 84.

cichoreum (κνχόρυον) Od. i. 34. 46.

ciconia Sat. ii. 2. 49.

cicuta 1) sollet annum Sat. ii. 4. 56.

2) pro helleborum Epist. ii. 2. 53.

cimex Pantilius Sat. i. 40. 78.

cingere tempora pampino Od. iii. 25. 20. lauro comam Od. iii. 30. 46.

cinifones et *cinerarii* Sat. i. 2. 98.

cinis. cineri doloso suppositos Od. ii. 4. 8. matris cineres Od. ii. 8. 9. dilapsam in cinerem faciem Od. iv. 43. 28. cinis aridus ferar Epod. 17. 33. vertere in fumum et cinerem Epist. i. 45. 39. patris cineres Epist. ad Pis. 474.

ciippus Sat. i. 8. 42.

circa pectus Od. i. 3. 40. *circa* orbem Epist. ad Pis. 432.

circum tecta Od. ii. 46. 11. *circum* Lares Epod. 2. 66. *circum* te Sat. i. 3. 435.

circumagere. nil opus est te circumagi Sat. i. 9. 17.

circumdare. vallo circumdata Sat. 2. 96. palla ibid. 99.

circumgemere. circumgemit ursus ovile Epod. 46. 51.

circumlinere. circumlita saxa Epist. i. 40. 7.

circumpondere Sat. ii. 4. 75.

circumrodere. dento Theonino circumroditur Epist. i. 48. 82.

circumtonare. hunc circumtonuit Bellona. (ἐκβρόντησεν fecit v. Hemsterhus. ad Lucian. Tim. 4.) Sat. ii. 3. 223.

circumvolare. quem locus circumvolat Od. i. 2. 34. mors circumvolat atris alis Sat. ii. 4. 58.

circumvolitare. quae thyma circumvolitas Epist. i. 3. 21.

cista. cistam effractam plorat Epist. i. 17. 54.

citare. Io Bacche citaret Sat. i. 3. 7.

cithara imbellis. Od. i. 45. 15. vocem cum cithara Od. i. 24. 4. citharae Musa Od. ii. 10. 48.

citra. quos ultra citraque Sat. i. 4. 107. mare citra Sat. i. 40. 31. et ii. 8. 47.

citus pes (iambus) Epist. ad Pis. 252. haec citus (pro cito) subscribe libello Sat. i. 40. 92. — adv. cito Epist. ad Pis. 335. dicto citius Sat. ii. 2. 80. discit citius Epist. ii. 4. 262.

civica motus Od. ii. 4. 1. civica rabies Od. iii. 24. 26. civica iura Epist. i. 3. 23.

civilis. civiles super urbe curae Od. iii. 8. 17. civilis (h. e. civium) furor Od. iv. 45. 48. sic civilis aestus Epist. ii. 2. 47. bella civilia Epod. 16. 4. civilia iura Sat. i. 9. 39.

civitas omnis Od. iv. 2. 54. et Epod. 46. 36. Phocaeorum execrata civitas ibid. 48.

clades omnino de infortunio: clades

in patriam fluxit Od. iii. 6. 49. — de bellica fortuna : tristi clade Od. iii. 3. 62. sine clade victor Od. iv. 44. 32.

clamare. solos felices viventes clamat in urbe Sat. i. 4. 42. clamet amica Sat. ii. 3. 62. quod clamas Sat. ii. 7. 25. longum clamet (*Homerium μᾶλλον αἰσῶν*) Epist. ad Pis. 460. miseram clamet Sat. i. 2. 430. insanum pueri te clament ibid. 430. clamet furem Epist. i. 46. 36.

clamor. 1) quem iuvat clamor Od. i. 2. 38. clamor et ira procul esto Od. iii. 8. 46. quo clamor vocat (*de fausta populi acclamatione*) Od. iii. 24. 46. clamor utrinque Sat. i. 9. 77. 2) clamor montium pro fragor, sonitus Od. iii. 29. 38.

clarare. hunc nec clarabit labor Isthmius Od. iv. 3. 4.

clarus. 1) sidere clarior Od. iii. 4. 42. clarus dies G. S. 23. clara lucerna Sat. ii. 7. 48. sic adverb. *clare* locutus Sat. ii. 6. 27. 2) clara Rhodos Od. i. 7. 4. clarus ob id factum Epist. ii. 2. 32.

classicum trux Epod. 2. 5.

classis iracunda Achillei Od. i. 45. 34. cita Od. i. 37. 24. 2) *classis* apud poetas interdum pro *una nave* (ut apud Graecos *ὄσολας*) Od. ii. 44. 48. *clathri* Epist. ad Pis. 473.

claudere. 1) portam non clausae Od. iii. 5. 23. claude domum Od. iii. 7. 29. clausa taberna Sat. i. 3. 434. 2) pro *includere*: clausit postibus Od. iv. 45. 9. pecus textis cratibus Epod. 2. 45. clausus in arca Sat. ii. 7. 59. 3) claudere verba pedibus Sat. ii. 4. 28. (*vernus facere*) conf. i. 40. 59. 4) pro *finire*: claudere lustrum Od. ii. 4. 24. *claudus* pes Od. iii. 2. 32. Epist. i. 47. 64.

claustrum. intra claustra Od. iii. 44. 44. claustra obstantia Epist. i. 44. 9. Epist. ii. 4. 255.

clavis. centum clavibus servata Od. ii. 44. 26. odisti claves Epist. i. 20. 3. *clavus* latus Sat. i. 5. 36. et 6. 28.

cliens. tu cliens iuvenum nobilium (nos *gunstling*, qui es in deliciis iuvenum) Od. iv. 42. 45. not. atria servans Epist. i. 5. 34. clienti (*minori amico* Schol. Cruq.) Epist. ii. 4. 404. scriptorum chorus cliens Bacchi Epist. ii. 2. 78.

clienta honesta Od. ii. 48. 8.

clitella. clitellas ponunt Sat. i. 5. 47. impingas Epist. i. 43. 8.

clivus sacer (h. c. *Capitolinus*) Od. iv. 2. 35.

cloaca Sat. ii. 3. 242.

coactor (qui exigit nummos a foraneis Vet. Schol.) Sat. i. 6. 86.

coccus ruber Sat. ii. 6. 402.

cochlea Afra Sat. ii. 4. 59.

coelebs (pro *orbis* Schol.) Sat. ii. 5. 47. coelebs vita Epist. i. 4. 88.

coelestis pro magno honore ad deos quasi eVectus Od. iv. 2. 18. coelestes aquae (h. e. c. *coelo missae, aqua pluvia*) Epist. ii. 4. 435. coelestia tentat Epist. i. 47. 34.

coelitim utrumque Epod. 46. 58.

coelum 1) petimus stultitia Od. i. 3. 38. obscurum Od. i. 7. 45. Italum Od. ii. 7. 4. serenum Epod. 45. 4. (in coelo etiam habitare credebantur Musae, hinc *Ὀλυμπιάδες*) descende coelo Calliope Od. iii. 4. 4. 2) pro *aër*. coelum Sabinum Epist. i. 7. 77. quod sit coelum Salerni Ep. i. 45. 4.

coena, mundae coenae Od. iii. 29.

45. coenae dedim Sat. ii. 6. 65. coenarum ars Sat. ii. 4. 35. coenae opimae Sat. ii. 7. 403. pontificum coenis potiore (*sacrae epulae erant tam opiparae, ut in proverbium abirent*) Od. ii. 44. 28.

coenacula mutat Epist. i. 4. 91.

coenare aves Sat. iii. 8. 27. aprum Sat. ii. 3. 235. olus Epist. i. 5. 2. pul-

mentia i. 48. 48. coenantiſ Sat. ii. 8. 48. coenat: bene Epist. i. 6. 56. coenas mecum Epist. i. 7. 70. part. coenatus active: Sat. i. 40. 64.
coctum. coctum cupiens evellere plantam (proverbium, ut dicunt Graeci ἐκτός πηλοῦ πόδας ἔχων Torr.) Sat. ii. 7. 27.
coëcere. coërces levem turbam Od. i. 40. 48. fures dextra coërcet Sat. i. 8. 4. natura coërcet (b. e. eertis finibus circumscribit) Sat. ii. 3. 478.
coetus vulgares Od. iii. 2. 23.
cogere. cogor iterare Od. i. 34. 5. humanos cogere in usus Od. iii. 3. 54. prece cogit Epist. i. 9. 2. cogi posse negat ibid. 2. 44. 2) pro *compellere*: umoes eodem cogimur Od. ii. 3. 25. turbam qui cogit Epist. ad Pis. 419. — diductos iuga cogimus Od. iii. 9. 48. in breve te cogi Epist. i. 20. 8.
cognatus. vocabula cognata verbis Sat. ii. 3. 280.
cognitor ſi Sat. ii. 5. 38.
cognomen ex vern ductum Sat. ii. 2. 56. paternum Epist. i. 43. 9.
cohaeres multis Sat. ii. 5. 54. quis cohaeredum ibid. 407.
cohibere. 1) pro *inhibere*: tibias Enterpe cobibet Od. i. 4. 33. cervos arcu iv. 6. 34. 2) pro *coëcere*, *retinere*: te cohibent Od. i. 28. 2. Stygia cohibebor, unda ii. 20. 8. catense cohibent Pirithoum iii. 4. 82. 3) cohibere crines nodu Od. iii. 44. 23. (pro *in nodum colligere*) 4) pro *continere*: ova cohibent marem Sat. ii. 4. 44.
cohors 1) omnino de quavis multitudine: februm Od. i. 3. 34. gigantum ii. 49. 22. Marsa ii. 20. 48. laboriosa Vlyssaei Epod. 46. 62. 2) amici et contubernales: studiosa Epist. i. 3. 6. ef. Sat. i. 7. 23. iuveni atque cohorti Epist. i. 8. 44. 3) de militibus: fessae cohortes Od. iii. 4. 38.

coire. gratia coit Epist. i. 3. 32. placidis coëant immitia ad Pis. 42.
colere. frequentare: te spes colit Od. i. 35. 24. 2) cursare: harum, quas colis, arborum Od. ii. 44. 22. 3) de agricultura: arva coli Od. iii. 5. 24. culti agri Od. iv. 44. 28. cultus fundus Sat. ii. 5. 43. 4) terras hominumque colunt genus (b. e. excolunt) Epist. ii. 4. 7. 5) venerari: colendi et culti C. S. 2.
collegia Ambubaiarum Sat. i. 2. 4.
colligere 1) pulverem Olympicum Od. i. 4. 4. collecta pecunia Epist. i. 40. 47. hinc: frigus collegii (sic: *colligit sitim* Virg.) Epist. i. 44. 43. 2) *collige* pro *rationare*, *cognoscere*: Sat. ii. 4. 51. et Epist. ii. 4. 419.
collinere. collines pulvere adulescos Od. i. 45. 20.
collis. colles Formiani Od. i. 20. 42. collibus in suis iv. 5. 29. colles nigri Arcadiae iv. 42. 42. septem colles (*Roma*) C. S. 7. collis Quirini Epist. ii. 2. 68.
colludere paribus Epist. ad Pis. 459.
collum. colla regum minacium Od. ii. 42. 42. collum indocile Od. iii. 3. 44. languidum Epod. ii. 63. — (colla in laetioribus convivii coronabantur) collu carpsisse coronam Sat. ii. 3. 256.
collyria nigra Sat. i. 5. 30.
colonus 1) agricola: ruris Od. i. 35. 6. Venusinus Sat. ii. 4. 35. fortis Sat. ii. 2. 445. 2) coloniae sive urbis conditor: ab Argeo colonu Sat. ii. 6. 5.
color 1) (faciei) Od. i. 43. 5. et iv. 43. 17. nullus auro est (pro *splendor*) Od. ii. 2. 4. purpureo colore ii. 5. 42. liquidis coloribus iv. 8. 7. color fucatus stercore crocodili Epod. 42. 40. verecundus (*rosus*) Epod. 47. 21. colorem mutare Epist. i. 46. 38. 2) *color* pro *externa species, habitus*

(*ἡδονή*): vitae color Sat. ii. 4. 40.
 omnis Aristippum decuit color et status Epist. i. 47. 23. operum colores (*characteres*) Schol. Epist. ad Pis. 86. tragico colori ibid. 236.
coluber. colubros virides Od. i. 47. 8.
colubra varia Sat. i. 8. 42.
columba. molles columbae Od. i. 37. 48. imbellem columbam iv. 4. 32.
columbinum ovum Sat. ii. 4. 56.
columbus. noti columbi Ep. i. 40. 5.
columen de homine: grande columen Od. ii. 47. 4.
columna. inter varias columnas (*porticum*) Epist. i. 40. 22. non concessere columnae Epist. ad Pis. 373.
coma 1) flava Od. i. 5. 4. spissa iii. 49. a25. viridis Nereidum iii. 28. 40. 2) de arboribus: comae nemorum Od. i. 24. 5. comae spissae nemorum iv. 3. 44. redeunt arboribus comae iv. 7. 2.
comibere venenum Od. i. 37. 28.
comedere. porcis comedenda Epist. i. 7. 49.
comes 1) Orionis Od. i. 28. 24. Genius comes Epist. ii. 2. 487. 2) comes pro cliens, sectator: comiti Nerosi Epist. ii. 8. 4.
comicus sis Davus Sat. ii. 5. 91. res comica Epist. ad Pis. 89.
comis 1) i. q. elegans: parum comis sine te iuventas Od. i. 30. 7. comis et urbanus. Sat. i. 4. 90. et i. 40. 65. nil comis tragici mutat Lucilius ibid. 93. 2) i. q. suavis: conviva Sat. ii. 2. 433. 3) comis garrire libellos Sat. i. 40. 41.
comissari sive *comessari*: Od. iv. 4. 41.
comminuere Sat. i. 4. 43.
commingere lectum Sat. i. 3. 90.
committere 1) pelago ratem Od. i. 3. 44. calores commissi fidibus iv. 9. 44. domino committis rem omnem

Sat. ii. 7. 67. indigno non committenda poetae Epist. ii. 4. 234. committere scenae Epist. ad Pis. 425. 2) committere proclium Od. iv. 44. 45. — participium *commisum* saepe substantive: a) i. q. *crimen*, *seclus* Od. iii. 27. 38. b) i. q. *arcanum*. Sat. i. 4. 84. Epist. i. 48. 70. ad Pis. 200.
commodare autem Epist. i. 4. 40.
commodum. dl tibi commoda dent (h. e. bona) Sat. ii. 48. 76. publica Epist. ii. 4. 3.
commodus 1) mihi commodus uni (*ἰδωπαργυμῶν*) Epist. i. 9. 9. 2) i. q. *modicus*: commodis cyathis Od. iii. 42. 49. 3) i. q. *benignus*: Od. iv. 8. 4. commodus et patiens Epist. ad Pis. 57.
commovere. qui me commōrit Sat. ii. 4. 45. partic. commotus (*insanus*) Sat. ii. 38. 209. commotae crimine mentis ibid. 278.
communis i. q. *publicus*: communia laudas Epist. i. 20. 4.
comodia necne poema Sat. i. 4. 45. prisca ib. 40. 46. vetus, Epist. ad Pis. 284.
compar (maritus) Od. ii. 5. 2.
comparare. 1) comparat imbres (*colligit* Vet. Schol.) Epod. 2. 30. 2) se pauperiorum turbae comparet Sat. i. 4. 442. nihil illis comparet Epist. ii. 4. 65.
compellare 1) magna voce enclitolum Sat. i. 7. 34. 2) *iniuriōse alloqui*, *vituperare* Vet. Schol. ne compellarer multus Sat. ii. 3. 297. hac imagine si compellor Epist. i. 7. 34.
compensare. compenset mea bona vitis Sat. i. 3. 70.
compes. 1) compedibus tenere Epist. i. 46. 77. 2) grata compede victus (*amore captus*) Od. iv. 41. 24.
compescere 1) mentem Od. i. 46. 22. clamorem ii. 20. 23. tunc tu com-

pesce catena Epist. i. 2. 63. mare Epist. i. 42. 46. 2) compesceret poënia (in ordinem cogeret) Sat. i. 8. 34.

compilare (πιλάω) ne te compilent Sat. i. 5. 78. scrinia Crispini ibid. 121. *complexus* Sat. i. 5. 42.

componere 1) lignum Od. iii. 47. 44. inter se pugnancia Sat. i. 1. 403. versus Sat. i. 4. 8. carmina Sat. ii. 4. 63. Epist. ii. 2. 94. et ibid. 106. res gestas Epist. ii. 4. 251. togam ibid. 3. 77. si quid componere curem Epist. ad Pis. 35. 2) in unum congerere: condo et compono Epist. i. 4. 12. hinc 3) componere lites Epist. i. 2. 44. bella Epist. ii. 1. 8. amicos Sat. i. 5. 29. 4) sepelire: omnes composui Sat. i. 9. 28.

comprimere. compressis labris (ta-citus) Sat. i. 4. 138.

comiti crines (ordino pro pulchritudine) Od. iv. 9. 43. comiti pueri Sat. ii. 8. 70.

concentus. quid nostrum concentum dividat Epist. i. 44. 31.

concha. 1) viles conchae Sat. ii. 4. 28. 2) conchae capaces (unguentaria vasa, ad formam concharum efficta) Od. iii. 7. 22. concha salis puri Sat. i. 3. 44.

conchyliæ Lucrina Epod. 2. 49. Iu-brica Sat. ii. 4. 32.

concidere. concidunt venti Od. i. 12. 30. concidit Auguris domus iii. 46. 44.

conciliare. concilietur amicis Epist. ad Pis. 196.

concinere (pro simplice canere) concines Caesarem Od. iv. 2. 33. lac-tos dies ibid. 41.

concinna 1) i. q. aptus: concin-nior versus Epist. ii. 4. 74. 2) suavis (Vet. Schol.) amicis Sat. i. 3. 50. 3) pulcher: concinna Semon Epist. i. 44. 2.

concupere. quidquid unquam con-cipitur nefas Od. ii. 43. 9.

concutare ad arma Od. i. 35. 46. *concutis*. Thyas concita pulso tym-pano Od. iii. 45. 10.

concludere versus Sat. i. 4. 40. *concordia* rerum discors Epist. i. 42.

49. *concupiscere*. concubitu prohibere vago Epist. ad Pis. 398.

concupiscere. si quid tale concupi-veris Epod. 3. 19.

concurrere. concurrunt Sat. i. 4. 7. concurrunt dextera laevae (h. e. *plausus datur*) Epist. ii. 4. 205.

concutere. 1) concutitur Atlanteus finis Od. i. 34. 42. 2) mentem con-cussa (ut commota v. 209.) pro tur-bata Sat. ii. 3. 295. 3) pro considerare (Schol. Cruq.) concute Sat. i. 3. 35.

condere. 1) condere horreo Od. i. 1. 9. condo et compono Epist. i. 1. 42. frumenta Epist. ii. 4. 440. hinc: tempora condita fastis Od. iv. 13. 45. conditi enses (scil. in vagina), Epod. 7. 2. condito telo C. S. 33. 2) i. q. abscondere: condere furto Od. i. 10. 8. nubes condidit lunam Sat. ii. 16. 3. 3. de condere Sat. ii. 7. 44. nitentia condet Epist. i. 6. 25. hinc: praecordia condita (nos *verschlossen*) Sat. i. 4. 89. 3) pro finire, ab-solvere: condere lustrum Od. ii. 4. 5. 29. 4) i. q. conficere: carmina Sat. ii. 4. 82. Epist. i. 3. 24. ad Pis. 436. — *exstruere*: sepulcrum condidit Epod. 9. 26. locus a Diomedea conditus Sat. i. 5. 92.

condire. mala conditum ius Sat. ii. 8. 69.

conditio. conditionibus Attalicis Od. i. 1. 42. foedia iii. 5. 15. conditio vi-vendi Sat. ii. 8. 65. communis Epist. ii. 4. 152.

conditor Thebanæ arcis Epist. ad Pis. 394.

- condolere*. *condoluit corpus* Sat. i. 1. 80.
- conducere*. *conductis nummis* Sat. i. 2. 9. *mercede conductum* Sat. ii. 7. 18. *conducere publica* Epist. i. 4. 77. *conducto navigio* ibid. 92. *conducti* Epist. ad Pis. 434.
- conferbuat ira mecum* Sat. i. 2. 71.
- conferre lites* Sat. i. 5. 54. *lauroque collata* Od. iii. 4. 49. *undique collatis membris* Epist. ad Pis. 3.
- confestim* Epist. i. 42. 9.
- conficere*. (*finem facere*) *confice* Sat. i. 9. 29. *confecta duella* Epist. ii. 1. 254.
- confundere proelia* Od. i. 47. 24. *rusticus urbano confusus* Epist. ad Pis. 213.
- coniux tenera* Od. i. 1. 26. *barbara* iii. 5. 5. *pudica* ibid. 41. 4. 9. 24. *foecunda* Sat. ii. 5. 34.
- conopium et conopeum* Epod. 9. 46.
- conscientia* (sc. *sceleris*) Epod. 5. 29.
- conscire nil sibi* Epist. i. 1. 61.
- conscripti* (h. e. *senatores*) Epist. ad Pis. 314.
- consenscere*. *consenuit in socerorum arvis* Od. iii. 5. 8.
- consentire*. *nostrum astrum consentit* Od. ii. 47. 20. *consentire studiis* Epist. i. 48. 65.
- conservus* Sat. i. 8. 9. ii. 7. 80.
- consiliari*. *consilietur amicis* Epist. ad Pis. 496. *consiliantibus* Od. iii. 3. 47.
- consilium*. *consiliis aeternis* Od. ii. 44. 42. *arcanum* iii. 24. 45. *lene* iii. 4. 44. *consiliis Iovis immisceas* (h. e. *diis maioribus*) iii. 25. 6. *libera consilia* Epod. 41. 26. *consilium proprium* Sat. i. 4. 33. *verum* Sat. ii. 3. 47. *nova consilia* Epist. i. 48. 33.
- consistere* *nequit rectum* Sat. i. 1. 107. *interdum consistere* 9. 9. *consistimus* ibid. 62. — *gelu constiterint flumina* Od. i. 9. 4.
- consociare*. *amant umbram* Od. ii. 3. 40.
- conspuere*. *conspuet nive Alpes* Sat. ii. 5. 44.
- constans*. *constantior in vitis* Sat. ii. 7. 48. *adverb. constanter gaudet* ibid. 6.
- constantia*. *nec semel offensi cedet constantia formae* Epod. 45. 45.
- constare*. 1) *constat ex olivo* Sat. ii. 4. 64. 2) *consiare mihi* Epist. i. 44. 16. *sibi constet ad Pis.* 427.
- constructus* (*cupiditate gloriae* Sch.) Sat. i. 6. 23.
- construere*. *quas qui construxerit (divitias)* Sat. ii. 3. 96.
- consuetudo mala* Sat. i. 3. 36.
- consulere*. *consulenti curiae* Od. ii. 4. 44. *consulere et respondere* Sat. ii. 3. 192. *qui consulit tibi* Epist. i. 46. 28. — *consultum*: *consulta Patrum* Epist. i. 46. 44. *ahine*: *consulto* Sat. i. 40. 44. — *consultus*: *sapientiae* Od. i. 34. 3. *consultus rusticus* Sat. i. 4. 47. *consultis (iuris peritis)* Epist. ii. 2. 159.
- consultor* Sat. i. 4. 40.
- consumere* 1) *integrum edax consumeret* Sat. ii. 2. 92. *fruges consumere* Epist. i. 2. 27. 2) i. q. *perdere*: *garrulus hunc consumet* Sat. i. 9. 33. *plagis consumimus hostem* Epist. ii. 2. 97. 3) *consumere curam* (h. e. *omnem eorum impendere*) Sat. ii. 4. 48.
- contagia lucri* Epist. i. 42. 44.
- contaminare*. *contaminato cum grege* Od. i. 37. 9.
- contemnere*. *contemnat utrumque* Sat. i. 4. 68. *honores* Sat. ii. 7. 85. *contemnere miser* Sat. ii. 3. 44. — *Othone contempto* Epod. 4. 46. *sequente infinitivo*: *contemnas inungi* Epist. i. 4. 29. *coronari contemnat* ibid. 50. 2) *res contempta* h. e. *tenuis, parva* Od. iii. 46. 25.

contendere. 1) *hunc* Sat. ii. 7. 20.
2) *petere locum*; huc contendit pinus
Epod. 46. 59. — hinc oculo contende-
re Epist. i. 4. 28. 3) *certare*: mo-
ribus hic contendat Od. iii. 4. 13.
contendere cum victore Sat. i. 9. 42.
4) *affirmare*: contendat pressisse
Epist. i. 16. 37. 5) *comparare*: ostro
Epist. i. 10. 26.

conticere. conticuit lyra Epist. i.
48. 43.

contingere sacrum Sat. ii. 3. 110.
granum ibid. 413. quae nisi divitibus
nequeant contingere mensis Sat. ii.
4. 87. 2) *contingis deos propius* Sat.
ii. 6. 52.

continuare. continuat dapes Sat. ii.
6. 108.

contrahere vela Od. ii. 40. 23. tem-
pestas coelum contraxit Epod. 43. 4.
— partic. *contractus*: frons contracta
Sat. ii. 2. 125. contracta aequora Od.
iii. 4. 33. contracta vestigia (στυγή
πύλη) Epist. ii. 2. 80. not. contracta
paupertas Epist. i. 5. 20. contractus
legit ib. i. 7. 12.

contremere. periculum contremuit
domus Saturni Od. ii. 42. 8.

contristare. contristat Aquarius an-
num Sat. i. 4. 36.

contumelia gravis Epod. 44. 26.

contundere. 1) vos contudit saxis
Epod. 5. 98. chiragra contudit ar-
ticulos Sat. ii. 7. 16. grando contudit
vites Epist. i. 8. 5. 2) *impetus* Od. iii.
6. 10. minas regum iv. 3. 8.

conveniēns. sibi convenientia Epist.
ad Pis. 419. cuique ibid. 316.

convenienter naturae vivere Epist.
i. 10. 42.

convenire. non conveniunt lyrae Od.
iii. 3. 69. convenit venucula ollis Sat.
ii. 4. 71. cui non sua res Ep. i. 10. 42.
conveniet commendare ad Pis. 226.

conventus. omni conventu ridetur
Sat. i. 7. 23.

convertere. converso in pretium
deo Od. iii. 16. 8. fas nefasque (*me-
rita in contrariumvertere* Vet. Schol.)
Epod. 5. 88. conversa domum ibid.
46. 27. conversus (i. e. *mutatus*)
Epist. i. 47. 26. et ad Pis. 466.

convictor. me convictore ius Sat.
i. 4. 96. sim ib. 6. 47.

conviva deorum (*Tantalus*) Od. i.
28. 7. convivae avidi Sat. i. 5. 75.
conviva laetus Sat. ii. 6. 144. comis
ib. 8. 76. certus Epist. i. 7. 75.

convivator Sat. ii. 8. 73.

convivium (convivorum numerus)
arctum Epist. i. 5. 29.

coopertus versibus Sat. ii. 1. 68.

copia opulenta (*copiae cornu*) Od.
i. 17. 16. omnis narium ii. 15. 6. fa-
stidiosa iii. 29. 9. beata pleno cornu
C. S. 60. (conf. infra sub *cornu*)
plenior iusto Sat. i. 4. 57. mala ii. 2.
42.

copula irrupta tenet Od. i. 13. 18.
coquere. Austri coquite horum ob-
sonia Sat. ii. 2. 41. not.

cor. 1) corde tremat Od. i. 23. 8.
in cor (*καρδία*) traiecit dolore Sat.
ii. 3. 28. 2) *cordi* est Musa Od. i.
17. 14. tumidum cor Sat. ii. 3. 243.
cor tangere Epist. ad Pis. 98.

corium (*χόριον*) canis a corio nun-
quam absterrebitur uncto Sat. ii. 5.
83. vid. not.

cornicula Epist. i. 8. 19.

cornix vaga Od. iii. 27. 16. vetula
4. 13. 25. imbrum divina avis im-
minentum iii. 27. 10.

cornu. 1) aureo cornu Bacchus
(*χρυσόκρινος*) Od. ii. 49. 30. cornua
monstri iii. 27. 48. taupi ibid. 72. 2)
cornu copiae: ad plenum cornu copia
manabit Od. i. 17. 16. pleno copia
cornu C. S. 60. et Epist. i. 42. 29.
3) *tuba*: cornuum murmur Od. ii.
1. 17. cornua magna (*in funeribus*)
Sat. i. 6. 44. vid. not. 4) *vas*: bilibri

Sat. ii. 2. 61. 5) corhu (scil. *antennarum*) Epod. 16. 61. 6) *animus*: cornua addis pauperi Od. iii. 24. 48.

corona. (*coronis se in conviviiis laetioribus ornabant*) Sat. ii. 3. 256. populea Od. i. 7. 23. nexa Philyra i. 38. 2. haerens crinibus i. 17. 27. capiti Sat. i. 40. 48. spicea C. 8. 30. spissae coronae Epist. ad Pis. 384.

coronari Olympia (*στεφανοῦσθαι Ὀλύμπια*) Epist. i. 4. 50.

corpus 1) mortale Od. i. 35. 3. tutum iii. 4. 47. album iii. 2. 45. sectum iv. 4. 61. impube Epod. 5. 43. laevum Sat. i. 2. 125. tentatum frigore i. 4. 80. incultum i. 3. 34. egregium i. 6. 37. irriguum mero ii. 9. 9. onustum praegravat animum ii. 2. 77. superbum ibid. 409. tenuatum ibid. 84. vitiosum ii. 7. 108. aegrotum Epist. i. 2. 48. plenum i. 7. 34. parvum i. 47. 40. corporis exigui i. 20. 24. 2) dedit pro corpore nummos Sat. i. 2. 43. committes cum corpore famam ii. 7. 67.

corrector Bestius Epist. i. 45. 37. irae ii. 4. 129.

corrugare nares Epist. i. 5. 23.

corruptor Sat. ii. 7. 63.

cortex (*suber*) pice adstrictus Od. iii. 8. 40. cortice levior iii. 9. 22. — *nare sine cortice* Sat. i. 4. 120. not.

corvus. oscinem corvum Od. iii. 27. 44. hians Sat. ii. 5. 56. si tacitus pasci posset Epist. i. 47. 50. corvos in cruce pascas Epist. i. 46. 48.

costum Achaemenium Od. iii. 4. 44.

cotis. cote cruenta Od. ii. 8. 46. fungar vice cotis Epist. ad Pis. 304.

cothurnus (*calceus altior, quo utebantur in tragoedia, κόττορος*) tragieis cothurnis Sat. i. 5. 64. docuit niti cothurno Epist. ad Pis. 280. — hinc pro ipsa tragoedia vel sublimiore scribendi genere: Cecropior cothurno Od. ii. 4. 42. not.

crases. deinde *disyll.* Sat. i. 5. 37. circa i. 8. 42. calicndrum ibid. 48. Ostrea Sat. ii. 2. 24. deerit ii. 2. 98. iisdem Epist. i. 4. 74. — *crepsemus* Sat. i. 5. 69. surrexe i. 9. 73. divisso Sat. ii. 3. 469. evanti ii. 7. 58. vid. *Burm.* ad Propert. i. 4. 27.

crassa Minerva Sat. ii. 2. 3.

crastina. Od. iv. 7. 47.

cratera Veneris sodalis Od. iii. 48. 7. *crates* textae Epod. 2. 45.

creare. fortes creantur fortibus Od. iv. 4. 29. pueris creandis beata Epist. i. 2. 44.

creditor Damassippi Sat. ii. 3. 65.

cremare cremato Ilio Od. iv. 4. 53. crematos mortuos Epod. 17. 79.

crepare. 1) ter crepuit sonum Od. ii. 47. 26. crepante pede Epod. 46. 48. 2) *saepe aliquid in ore habere* (*κρατεῖν, κομπαῖζαν*) quis crepat pauperiem Od. i. 48. 5. si quid veri crepat Sat. ii. 3. 33. vipeta Epist. i. 7. 84. crepent immunda dicta (*Graecis ἀίσχολογείν*) ad Pis. 247. not.

crescere. crescit fama, velut occulto arbor aevo Od. i. 12. 45. crescenta pecunia iii. 46. 47. crescent divitiae iii. 24. 63. crescant laude iii. 30. 8. vinci crevit (*Hydra*) iv. 4. 62. cetaria crescent Sat. ii. 5. 44. crescit res multis Epist. i. 4. 80. optivo cognomine crescit ii. 2. 404.

crimen. 1) (*h. e. crimination*) falsis criminibus Od. iii. 7. 44. crimina Sat. i. 3. 61. et Epist. i. 48. 80. crimine turpi ad Pis. 261. 2) i. q. *accus*: sine crimine notus Epist. i. 7. 56.

crinis. crine nigro decorum Od. i. 32. 41. crines adulteros (*adulterorum more comtos*) i. 45. 20. soluti crinea ii. 5. 24. iii. 4. 62. crinis myrtheus iii. 41. 22. comli crines (*omnino pro pulchritudine*) iv. 9. 43.

critici Epist. ii. 1. 51.

crocus Corycius Sat. ii. 4. 68.

cruciare se Sat. i. 2. 22. me cruciet i. 40. 78.

crudus 4) *cruda* bos Epod. 8. 6. 2) *crudis* Sat. i. 5. 40. *crudi* tumidique Epist. i. 6. 64. 3) *cruda* equa marito (*immatura*) Od. iii. 44. 12. cf. *Salmas.* ad Solim. p. 252.

cruentus Mars Od. ii. 44. 43. sanguine fraterno Sat. ii. 5. 45. gaudens cruentis Bellona ii. 3. 223.

crumena (pro ipsa pecunia) non deficiente Epist. i. 4. 41.

cruror 1) *viperinus* Epod. 3. 6. sacer ibid. 7. 20. in fossam confusus Sat. i. 8. 28. *cruore* nostro Od. ii. 4. 36. nocturno ii. 43. 7. Nessi Epod. 17. 32. plena *crucoris* ad Pis. 466. 2) i. q. *caedes*: *crucoribus* expiandis Od. ii. 4. 5. adde *cruorem* Sat. ii. 3. 275.

crus. *crura* dura compede Epod. 4. 4. *eris* rectius Sat. i. 2. 84. *distortis* *cruribus* i. 3. 47.

crusta. (i. q. *placentae*.) *crustis* et pomis Epist. i. 4. 78.

crustulum. *pueris* dant *crustula* Sat. i. 4. 25. *nova* *crustula* promit ii. 4. 47.

erix. *cruce* dignius Sat. ii. 7. 47. *pasces* in *cruce* *corvos* Ep. i. 46. 48.

cubare. 4) *Vsticiae* *cubantis* *saxa* (h. e. *molli* *clivo* *iugum* *demittens* Virg.) Od. i. 47. 44. in *sponda* *cubet* Epod. 3. 22. 2) *cubare* pro *aegrotare* (*darniederliegen*) Sat. i. 9. 48. ii. 3. 289. Epist. ii. 2. 68.

cubile. ab *Hesperio* *cubili* Od. iv. 45. 46. *cubilia* *tenta* Epod. 42. 42. *inominata* ibid. 46. 38.

cubital Sat. ii. 3. 255.

cubitus. in *cubito* *presso* Od. i. 27. 8.

cuculus. *compellens* *cuculum* Sat. i. 7. 31.

culex. *malis* *culices* Sat. i. 5. 44.

culina. 4) per *veterem* *culinam* Sat. i. 5. 73. *culinae* *studiosa* ii. 5. 80. 2) i. q. *coena*: *praebere* *culinam* Sat. i. 5. 38.

culpa. *culpam* *poena* *premit* *comes* Od. iv. 5. 24. *culpas* *manent* *fata* *sub* *orco* iii. 41. 28. *culpa* *dedecorat* *bene* *nata* iv. 4. 36. *culpa* *potare* *magistra* Sat. ii. 2. 423.

culpave. *arbore* *culpante* *aquas* Od. iii. 4. 31. *fides* *culpa* *metuit* iv. 5. 20. *culpatur* ab *illis* Sat. i. 2. 41. *culpa* *bit* *duros* *versus* Epist. ad Pis. 446.

cultor *parcus* *deorum* Od. i. 34. 4. *cultrum*. me *sub* *cultro* *linquit* Sat. i. 9. 74.

cultura *annua* Od. iii. 24. 14. *potentis* *amici* Epist. i. 48. 86.

cultus *virilis* Od. i. 8. 46. *misser* Sat. ii. 2. 66. *regales* i. 9. 45. *feri* i. 40. 2. *recti* iv. 4. 34. *cultus* *maior* *censu* Sat. ii. 3. 323. *sano* *levabit* *cultu* Epist. ii. 2. 423. cf. *Burm.* ad *Suet. Caes.* 45. p. 403.

culullus. *aureis* *culullis* Od. i. 31. 44. Epist. ad Pis. 434.

cumera. (Trimodiat *Sabinorum* *Seh. Acr. xáμπροα*) Sat. i. 4. 53. *frumenti* Epist. i. 7. 30.

cunim *exsanguis* Epist. i. 49. 48. *cunctari*. *cunctantem* *spatio* *annuo* Od. iv. 5. 41. *cunctetur* *venire* Sat. i. 2. 422.

cuneus. *cuneos* *manu* *gestans* Od. i. 35. 48.

cunus. *cunni* *albi* *mirator* Sat. i. 2. 36. *cunnum* *velatum* *stola* ibid. 70. *cunus* *detrimenta* *belli* *causa* Sat. i. 3. 407.

cunque pro *quandocunque* Od. ii. 32. 45.

cupere. nil *cupientium* *castra* Od. iii. 46. 22. *cupio* *omnia*, quae *vis* (*valericendi formula*) Sat. i. 9. 5. qui *cupit* aut *metuit* Epist. i. 2. 54. qui *cupiet*, *metuet* quoque i. 46. 65. *tanto* *plura* *cupis* ii. 2. 418. si *quantum* *cupere* *possem* *quoque* ii. 4. 257.

cupido *immitis* *uvae* Od. ii. 5. 9. *misera* Epist. i. 4. 33. *inops* i. 18.

98. — in masculino genere: sordidus Od. ii. 16. 45. falsus Sat. i. 1. 64. contracto cupidine Od. iii. 16. 39. cf. Sil. iv. 99. Ovid. Met. ix. 733.

cupressus. Invasas Od. ii. 14. 23. funebres Epod. 5. 18. cupressus impulsas Euro iv. 6. 40. cupressum simulare acis (de malo pictore) Epist. ad Pis. 19. levis cupressus ibid. 332.

cur 1) interdu[m] verbum sequitur: vetas cur Sat. ii. 3. 187. 2) l. q. propterea quod: irascas amicis, cur propter Epist. i. 8. 9.

cura tibi data fatis Caesaris Od. i. 42. 51. non levis i. 14. 48. curis expeditus l. 22. 14. cura publica Od. ii. 8. 8. vitiosa ii. 16. 24. curas volantes ibid. 40. edaces ii. 14. 47. civiles iii. 8. 17. atrae iii. 14. 43. et iv. 1. 35. aagaces iv. 4. 75. curas Lyao solvere Epod. 9. 37. graves Sat. i. 2. 110. curas sunt atque labori Sat. i. 8. 48. cura non mediocris Sat. ii. 4. 93. curas consumere ibid. 48. fallere somno Sat. ii. 7. 44. inter spem curamque Epist. i. 4. 12. cura Lamine i. 44. 6. super conditione communi ii. 4. 454. tot inter curas ii. 2. 66.

curare. 1) sequente accusativo: curare quod ultra est ii. 46. 25. curabis Genium iii. 17. 45. curas civitatem iii. 29. 25. quis bella curet iv. 5. 28. preces Diana curat C. S. 74. aliena negotia curo Sat. ii. 3. 49. — in cute curanda Epist. i. 2. 29. curantem quid quid dignum sapiente bonoque i. 4. 5. cures sublimia Epist. i. 12. 15. 2) sequente infinitivo: curat Orion agitare leones Od. ii. 13. 39. reponi iii. 5. 30. curas esse quod audis Epist. i. 16. 17. fecisse i. 48. 59. non curret haberi ii. 2. 482. curas reddere ad Pis. 133. 3) leviter curare quo cadant Epist. ii. 4. 54. 4) absolute: curandi tempus Epist. i. 2. 39. *curator* Epist. i. 4. 402.

curia, consulenti curiae Od. ii. 1. 44. pro curia iii. 5. 7. maribus curiis Epist. i. 4. 64.

curiosus nosti Epod. 17. 77.

currere. 1) iniecto ter pulvere curras Od. i. 28. 36. currit aetas ii. 5. 13. corrente rota iii. 10. 40. currit rota Epist. ad Pis. 22. nautae per mare currunt Sat. i. 1. 30. trans mare Epist. i. 11. 27. asellum doceat currere Sat. i. 1. 94. curret lactus circum loculos Sat. ii. 3. 447. 2) currere versus Sat. i. 40. 1. currat sententia ibid. 9.

curvus. curva gravi quatuor Olympum Od. i. 12. 58. curvus aureos (triumphales) i. 45. 12. Solis. i. 22. 22. curru volucrem egit i. 34. 8. curru Achaico iv. 3. 5. nitido C. S. 9. fulgente Sat. i. 6. 23. ventoso (Gloriae) Epist. ii. 4. 177. missos currus (acil. e Circo) Sat. i. 4. 444. *curitare*. huc et illuc cursitant puellae Od. iv. 14. 10. cursitat hospes Sat. ii. 6. 407.

curtare. quantum summae curtabit quisque dierum Sat. ii. 3. 424. *curtus* mulus Sat. i. 6. 404. *curti* Iudaei Sat. i. 9. 70.

curvare. Hadria, curvans Calabros sinus Od. i. 33. 16. curvat (fleatit) iii. 40. 46. aper curvet lances Sat. ii. 4. 44.

cuspis tremenda Od. iv. 6. 7. fracta Sat. ii. 4. 44.

custodia dura matrum Epist. i. 4. 22.

custodire. qui custodit Veneris latus Od. lii. 26. 6. me custodiet velut ensis Sat. ii. 4. 40. ni tua custodis Sat. ii. 3. 451.

custos 1) gentis humanae Od. i. 12. 49. viro[rum] mercurialium ii. 47. 29. pavidus virginis iii. 46. 5. montium iii. 22. 4. Romulae gentis iv. 5. 1. ovium iv. 42. 10. incorruptissimus

Sat. i. 6. 81. virtutis Epist. i. 1. 17.
 pacis laurus li. 1. 255. 2) *custos de Deo*: tutelarior (*ἑγξώπιος*) Tarenti Od. i. 28. 29. 3) *custodes vel cubicularii, eunuchi, qui matronas comitabantur et custodiebant* Sat. i. 2. 99. vid. *Burm.* ad Propert. iii. 10. 17. 4) *custodes puerorum* (*hofmeister*) Sat. i. 4. 118. l. 6. 81. Epist. ad Pis. 161. conf. Nep. Dion. 4.

cutis bene curata Epist. i. 4. 15. *tonsa* 18. 7. *cutem morti concesserat* Od. i. 28. 13.

cyathus. ad cyathum Od. i. 29. 8. *sume cyathos amici* iii. 8. 13. *ternos ter cyathos petet* iii. 19. 14. *urna vel cyatho* Sat. i. 4. 55. *pocula cum cyatho* i. 6. 117.

cycnus Dircaeus Od. iv. 2. 26. *cycni sonum* iv. 3. 20.

cynicus mordax Epist. i. 17. 18.

D

Damnare. damnatus longi laboris (*ut capitis*) Od. ii. 14. 18. *Minervae (destinatus ad perdendum* Vet. Schol.) iii. 3. 23. *damnabis sceleris* Sat. ii. 3. 279. — *damnatus dare* (h. e. testamento obligatus) Sat. ii. 3. 86.

damnose bibere Sat. ii. 8. 34.

damnosus. *damnosa Venus* Epist. ii. 18. 21.

damnum. 1) per caedes, per damna Od. iv. 4. 59. *repararunt* iv. 7. 13. *damno sibi foret* Sat. ii. 2. 52. 2) i. q. *sumtus*: *damnum additis flagitio* Od. iii. 5. 26. *una cum damno* Sat. ii. 2. 96. 3) i. q. *bonorum iactura*: *post damnum omnia vendas* Sat. ii. 3. 390.

daps. *dapem obligatam reddere* Iovi (*sacras epulas*) Od. ii. 7. 17. *dapis amor* iv. 4. 12. *benignae egens* Epod. 17. 66. *mutatae* ib. 5. 33. *plus haberet corvus* Epist. i. 17. 50. (*sin-*

gularis num. huius vocis est rarior conf. Catull. 64. 79. et 304. Tibull. i. 5. 28. Liv. i. 7.) *dapibus Saliaribus* Od. i. 37. 2. et 4. *dapes Siculae* (*splendidae*) iii. 1. 18. *not. malae* Epod. 3. 7. *festae* ib. 9. 4. *libatae* Sat. ii. 6. 67. *dapes mensae brevis* Epist. ad Pis. 198.

dare. 1) (tam pro multis verborum cum eo compositorum, quam pro concedere et tribuere saepissime ponitur) *brachia virginibus* Od. ii. 12. 18. *iura Medis* iii. 3. 41. *maritis* Epist. ad Pis. 398. *noctes potiori* ib. 15. 13. *verba* Sat. i. 3. 22. *si virtus hoc dare potest* Epist. i. 6. 30. *lucem ex fumo* ad Pis. 143. — *do manus* (h. e. *victum me fateor*) Epod. 17. 1. *das aliquid famae* Sat. ii. 2. 94. *magis quam dat natura* Sat. i. 2. 124. *dabat brachia cervici* Od. iii. 9. 3. *hic trecentos pedes in agrum* Sat. i. 8. 18. *septem annos studiis* Epist. ii. 2. 82. *Musa fidibus divos* ad Pis. 83. *Musa Graiis loqui* ibid. 323. *dabit risus* (*praebebit*) Sat. ii. 5. 57. *quid dabit Caecilio Plautoque* (*concedet*) Epist. ad Pis. 54. *ut tibi dent reducere* Sat. ii. 3. 191. *daret ut catenis monstrum* Od. i. 37. 20. *dederim quibus esse potestis* Sat. i. 4. 39. *da mihi fallere* Epist. i. 16. 61. *dante minor* Epist. i. 17. 22. *datturos progeniem* Od. iii. 6. 47. *ubi quid datur otii* Sat. i. 4. 138. *si non datur ultra* Epist. i. 1. 32. 2) *detur nobis hora* (*constituatur*) Sat. i. 4. 15. 3) *da* (*dic*, *enarra*) Sat. ii. 8. 4.

de tenero ungui meditari Od. iii. 6. 24. *de pueris quaerit* Sat. ii. 8. 81. *de fratre dolens* Epist. i. 14. 7. — *da dia solido partem demere* Od. i. 1. 20. *de patera fundens* l. 34. 2. *de conchis funde* ii. 7. 23. *de ramis oliva lecta* Epod. 2. 55. *de die occasionem rapiamus* Epod. 13. 5. *de medio sumtis* Epist. ad Pis. 243. *da*

nobis praedantur anni Epist. ii. 2.
55. — de pectore maor ibid. 337. —
de pluribus una Epist. li. 5. 242. —
aepeissime tempori indicando inservit:
de medio potare die Sat. ii. 8. 3. de
nocte Epist. i. 2. 32. de media luce
i. 14. 34. et 18. 49. de nocte i. 18. 91.
debaechari. debacchentur ignes Od.
iii. 3. 55.

debere. debetur laus Sat. i. 6. 88.
debemur morti Epist. ad Pis. 63. tibi
creditum debes Virgilium Od. i. 3.
6. debita coronae (ex voto) iii. 27.
30. quid debeas Neronibus iv. 4. 37.
patriae quid debeat Epist. ad Pis.
312. debentia dici ibid. 43.

debilitare. quae nunc debilitat mare
Od. i. 11. 5.

debitor aeris Sat. i. 3. 86.

decedere. 1) decedunt amores Od.
ii. 9. 11. decedet odor Sat. ii. 4. 53.
illi decedere stultitiam Epist. ii. 2. 152.
2) l. q. *cedere*: non Hymetto mella
deceduot Od. ii. 6. 15.

decempes Od. ii. 15. 14.

decens. decent te laeae Od. iii. 15.
14. parva parvum Epist. i. 7. 44. tri-
stia verba moestum Epist. ad Pis.
405. — *decens Venus* Od. i. 18. 6.
et nobilis iv. 1. 13. quid verum atque
decens Epist. i. 4. 11. — *deceat* inter-
dum omittitur: Sat. ii. 4. 83. ibid.
8. 67.

decerpere pira Epod. 2. 49. fructus
Sat. i. 2:79.

decertare. decertantem Aquilonibus
Od. i. 3. 13.

decidere. 1) decidunt turres Od. ii.
40. 11. 2) pro *incidere*: decidit in
turbam Sat. i. 2. 42. 3) l. q. *mori*:
Vbi semel decidimus Od. iv. 7. 44.
decidit Epist. ii. 4. 36.

decipere. 1) decipit exemplar Epist.
i. 49. 17. 2) *decipitur laborum* (pro
οὐκ ἐκινείτο, ἀδύνατος τῶν πόνων) Od.
ii. 13. 38. *not.*

decinus. 1) decisis humilis pennis
(*proscriptus*) Epist. ii. 2. 50. 2) *decisa*
negotia (h. e. *absoluta*) Epist. i. 7. 59.
declamare. declamas Troiani belli
scriptorem Epist. i. 2. 2.

decolorare. mare decolorare cae-
des Od. ii. 1. 35.

decoquere olus Sat. ii. 4. 74.

decor mobilibus annis dandus Epist.
ad Pis. 157.

decorare templa novo saxo Od. ii.
15. 20. *designatorem lictoribus atris*
Epist. i. 7. 6. *decorari versibus* ii.
1. 266.

decreescere. decrescientia flumina Od.
iv. 7. 3.

decurrere ad preces Od. iii. 29. 59.
piscis ad hamum visus Epist. i. 7.
74. *monte decurrens amnis* Od. iv. 2.
5. *decurrens alio* Sat. ii. 1. 32.

decus dulce meum Od. i. 1. 2. Phoe-
bi i. 32. 13. aeternum ii. 25. 5. *graede*
ii. 47. 4. *equitum, Maecenas* iii. 16.
20. *Dauoniae Camoecae* iv. 6. 27. *ina-*
ne Epod. 5. 7. *lucidum C. S. 2. omne*
ibid. 48. *decus* (h. e. *honores*) et pre-
tium Epist. i. 17. 42.

decidere silvis honorem Epod. 11. 6.

dedeus. dedecorum emtor Od. iii.
6. 32. *magnum* Sat. i. 4. 51. *grande*
ii. 2. 96.

deditus nec citharae Sat. ii. 3. 105.
dedocere. dedocet falsis uti populum
Od. ii. 2. 20.

deducere. deduci triumpho Od. i.
37. 31. *mos undique deductus* iv. 4.
19. *nives deducunt Iovem* Epod. 13.
2. *quo rem deducam* Sat. i. 15. *mille*
versus deduci posse Sat. ii. 1. 4. *sic*:
teoui deducta poemata filo Epist. ii.
1. 225. *deduxit corpore febres* Epist.
i. 2. 48. *ad bimum deducit moerore*
ad Pis. 110. *carmen deducis in actus*
ibid. 129. *silvis deducti Fauni* (*in*
scenam scil.) ibid. 244.

deesse. non defuisse Foliam. Epod.

5. 41. *hand* mihi deero Sat. i. 9. 56.
et ii. 1. 47. *deerit* egentias ii. 2. 98.

defendere. defendit aestatem (a)
capellis (h. e. *propulsa*) Od. i. 47. 3.
defendere frigus Sat. i. 3. 14. *defen-*
dere causas ii. 5. 31. *delictum* Epist.
ad Pis. 442.—*defendente* vicem rhe-
toris (h. e. *partes agendo*) Sat. i. 40.
42. actoris partes defendat Epist. ad
Pis. 194.

deferre. quo deferor hospes Epist.
i. 1. 43. ultro defer i. 42. 23. *deferar*
in vicum ii. 1. 269.

defluere. toga defluit (i. e. *non est*
bene composita) Sat. i. 3. 31. defluxit
numerus Saturnius Epist. ii. 1. 158.

defodere. defodiet nitentia Epist. i.
6. 25. defossa deponitur terra Sat. i.
4. 42.

defricare sale multo urbem Sat. i.
40. 4.

defunctus laboribus Od. iii. 24. 45.
degere turpem senectam Od. i. 31.
20. laetus degens iii. 29. 42.

deiciere. deiectum ire monumenta
Od. i. 2. 45. cives de saxo (*tribunatu*
fungi) Sat. i. 7. 39. *not.* praesidium
regale Epist. ii. 2. 30.

delassare valent Fabium Sat. i. 1. 14.
delensit usus Od. iii. 4. 43.

delere. deleuit urbem Od. iii. 6. 14.
aetas iv. 9. 10.

deliberatus. deliberata mors (*consti-*
tuta) Od. i. 37. 29.

delibutus cruore Epod. 47. 31. *deli-*
butis donis ib. 8. 13.

deliciae. talium deliciarum egens
Od. iv. 8. 10. omissis deliciis Epist. i.
6. 31.

delictum. delicta maiorum Od. iii.
6. 1.

delirare. quidquid delirent reges
Epist. i. 2. 44. Stergini deliret acu-
men i. 42. 20.

delitigare Epist. ad Pis. 94.

delubra deorum Sat. i. 6. 35. Pu-

niciis adfixa delubris Od. iii. 5. 49.
dementia. solve me dementia Epod.
47. 45.

demere partem de die Od. i. 4. 20.
quos tibi demserit ii. 5. 14. iuga de-
meret bobus iii. 6. 42. *deme* superci-
lio nubem Epist. i. 48. 94. quantum
generi demas i. 20. 22. demtus error
ii. 2. 140.

demersus. demersa exitio concidit
Od. iii. 16. 13.

demetere ferro Sat. i. 2. 46.

demittere. 1) aures Od. ii. 43. 34.
et aurículas Sat. i. 9. 20. huc cae-
menta demittit Od. iii. 1. 35. se de-
mittit Epist. i. 16. 64. *partic.* demis-
sus orco (i. e. *mortuus*) Od. i. 28. 14.
demissa tempestas iii. 17. 14. demissa
per aurem Epist. ad Pis. 180. 2) de-
missus homo Sat. i. 3. 57. (*vid. Clav.*
Cic.) 3) genus demissum ab Aenea
(i. e. *deductum*) Sat. ii. 5. 63.

denatare Tusco alveo Od. iii. 7. 28.
denominare. Larnias hiuc denomi-
natos Od. iii. 47. 3.

denormare. denormat angulus agel-
lum Sat. ii. 6. 9.

dens ater Epod. 8. 3. dentem illi-
dere Sat. ii. 1. 77. dente notam im-
pressit Od. i. 43. 42. nigro ii. 8. 3.
novo iv. 4. 16. livido Epod. 5. 47.
atro ib. 6. 15. superbo Sat. ii. 6. 87.
Theonino (h. e. *mordace*) Epist. i.
18. 82. cruento Epist. ii. 1. 150. den-
tes luridi Od. iv. 13. 10. acuit timen-
das iii. 20. 10. Canidiae Sat. i. 8. 48.
dentibus atris Epist. i. 48. 7. ieiunis
ii. 2. 29.

denere (vox Luciliana) densentur
funera Od. i. 28. 49.

depellere famem Sat. i. 2. 6. recto
cursu ii. 8. 78.

deperdere bonam famam Sat. i. 2.
61. ne quid summa deperdat (*de s.*
scil.) i. 4. 32.

deponere auribus Od. i. 27. 48.

- Sat. ii. 6. 46. oculus i. 36. 48. *spem*
Sat. ii. 5. 26. magnam morbi partem
Epist. i. 1. 35. senium i. 48. 47.
deprendere. deprendi miserum est
Sat. i. 2. 134. deprehsi Treboni (in
adulterii Vet. Schol.) i. 4. 444. me
stultior deprenderis ii. 7. 43.
depromere. deprome quadrimum
Od. i. 9. 7. Caecubum cellis i. 37. 5.
quae max depromere possim Epist.
i. 4. 42.
deproperare aplo coronas Od. ii. 7.
24.
depugnare parati Epist. ii. 1. 484.
deripere lunam coeln Epod. 5. 46.
lunam si possim vocibus meis Epod.
47. 78. cf. *devocare*. amphoram hor-
reo Od. iii. 28. 7. signa derepta iii.
5. 24. et iv. 45. 7.
derisor (ἰρῶς) semper eris Sat. ii.
6. 54. imi lecti Epist. i. 48. 44. cf.
ad Pis. 433.
desaevire in arte tragica Epist. i.
3. 44.
descendere in Campum Od. iii. 4.
44. *descende* (e cella enim vlnaria,
quae erat in superiore aedium parte)
iii. 24. 7. v. not. descendat in ventrem
meum Epod. 2. 53. descendi ad prae-
mia Epist. i. 9. 44.
describere. 1) describi dignus (χα-
ρακτηριστικός) Sat. i. 4. 3. 2) descrip-
tas vices Epist. ad Pis. 86.
desiderare. desiderantem quod satia
est Od. iii. 4. 25. quid mecum desi-
deret Epist. ad Pis. 453.
desiderium casi espitis Od. i. 44.
2. urbis Epist. i. 44. 22. desideris fi-
delibus Od. iv. 5. 45.
desidia impraba Siren Sat. ii. 3. 44.
designator. (designatores erant fu-
nerum mancipis et ordinatores Schnl.
Cruq.) Epist. i. 7. 6.
desilire in artum Epist. ad Pis. 134.
desinere sequente genitivo: quere-
larum Od. ii. 9. 47.
desipere dulce est Od. iv. 42. 28.
desipiant acque ac tu Sat. ii. 3. 47.
desipit Alax ibid. 244. *desipit* augur
(false iudicat) Epist. i. 20. 9.
destituere. destituit deos Od. iii. 3.
24.
destringere quem coner Sat. ii. 4.
44.
desumere. sibi desumsit vacuas Atho-
nas Epist. ii. 2. 84.
desurgere coena Sat. ii. 2. 77.
deterere acta Caesaris Od. i. 6. 42.
detereret sibi multa Sat. i. 40. 69.
detergere. detergit nubila coelo Od.
i. 7. 45.
deterius placeant (h. e. minus) Sat.
i. 40. 90. olet herba Epist. i. 40. 49.
detestatio dira Epod. 5. 89.
detorquere od nacula cervicem Od.
2. 42. 25. si te alio detorseris Sat. ii.
2. 55. parce detorta verba Epist. ad
Pis. 53.
deus prudens Od. i. 3. 24. invere-
cundus Epod. 44. 43. crudelior quis
est (de fortuna) Sat. ii. 8. 64. hu-
manae naturae Epist. ii. 2. 488. im-
mortalis ad Pis. 464. dei alumni ibid.
239. den maris Od. i. 5. 46. dii su-
peri Od. i. 4. 30. Od. iv. 7. 48. Epist. ii.
4. 438. deorum inanum vis Epod.
5. 94. patris il. 7. 4. quibus septem
placuerit colles C. S. 7. dens custodes
Numidae Od. i. 36. terrarum domi-
nos i. 4. 6. parvos iii. 23. 45. rectos
iv. 4. 48. cunctos C. S. 73. tristes Sat.
i. 5. 403. magnos 7. 33. penates
Epist. i. 7. 94.
devexus. devexi Orionis comes Od.
i. 28. 24.
devinctus. neque quis me sit devin-
ctior alter Sat. i. 5. 42.
devocare defixa coelo sidera Epod.
47. 5.
devolvere verba per dithyrambos
Od. iv. 2. 40.
devotus 1) devota morti pectora

Od. iv. 14. 18. 3) diis destinatus: devota victima *Od. iii. 23. 10. 3) abominatus, execratus:* devota arbos *Od. iii. 4. 27. devoti sanguinis* *Epo. 4. 16. 9.*

dexter 1) stetit *Sat. ii. 3. 38. 2) aptus, idoneus:* dextrum tempus *Sat. ii. 1. 18.*

dextre. dexterius fortuna est usus *Sat. i. 9. 45.*

dextrorum *Sat. i. 3. 50.*

diadema tutum *Od. ii. 2. 24.*

diaria urbana *Epist. i. 14. 40.*

dicere saepissime pro *canere* et *narrare 1) dicam* *Alciden* *Od. i. 12. 25. Partium i. 19. 12. dices fide Teia i. 17. 18. dicere fulgentes oculos ii. 12. 14. historiis proelia. ibid. 10. dicam insigne, recens iii. 25. 7. dicere carmen C. S. 8. versu* *Sat. i. 5. 87. in aurem* *Sat. i. 9. 9. res Caesaris* *Sat. ii. 1. 4. 11. prima dicte mihi summa dicende* *Camoena* *Epist. i. 4. 1. bella dicat i. 16. 26. terrarum situs ii. 1. 252. antique, dure* *ibid. 66. 67. communia proprie* *ad Pis. 128. iucunda et idonea* *ibid. 334. dicam interitum poëtae* *ibid. 463. 2) i. q. constituere, indicare:* dicere pretium muneri *Od. iv. 8. 12. dictae per carmina sortes* *Epist. ad Pis. 403.*

dictare versus *Sat. i. 4. 10. carmina* *ibid. 40. 75. Epist. ii. 1. 110. (praesertim de magistris qui carmina dictant discipulis)* *ibid. 71. Perilli dictantis (credentis* *Schol. Cruq.)* *Sat. ii. 3. 76. haec tibi dictabam* *Epist. i. 10. 19.*

dictata haec *Epist. i. 1. 55. reddere magistro i. 18. 13.*

dictitare sanum *Epist. i. 16. 22. dictitet* *Musas* *ii. 1. 27.*

didere munia *Sat. ii. 2. 67.*

diducere rictum risu *Sat. i. 10. 7. in partes* *Epist. ad Pis. 326.*

dies pulchra *Od. i. 36. 10. festus*

3. 14. 3. et *Epist. i. 5. 9. ib. 28. 14. ib. 4. 6. Sat. ii. 2. 83. ibid. 3. 143. volucris* *Od. iii. 28. 6. et* *iv. 13. 16. gratior* *it* *iv. 5. 7. longa* *Epist. i. 1. 20. multa* *ad Pis. 293. diei quarta parte* *Sat. i. 9. 35. die bis* *Od. iv. 1. 25. de solido* *Od. i. 1. 20. suprema i. 12. 20. sacro* *ii. 11. 19. nefasto* *ii. 13. 1. bono* *iii. 24. 6. integro* *iv. 5. 38. longo* *Epod. 5. 33. claro* *C. S. 23. medio* *Sat. ii. 8. 3. ante diem* *Epist. i. 2. 35. morantem* *Od. ii. 7. 6. in diem* *iii. 29. 42. nivalem* *ibid. 6. 25. dies siccos* *iii. 29. 20. laetos* *iv. 2. 41. medios* *Epist. i. 2. 30.*

differre. 1) remos differat (disiciat) *Epod. 10. 6. membra different lupi* *ibid. 5. 99. 2) querere distuli* *Od. iv. 4. 24. differre in annum* *Epist. i. 2. 39. et* *11. 23. pluraque differat* *ad Pis. 44. 3) differt sermoni sermo* *Sat. i. 4. 48. quid differt* *ii. 3. 166. tragico colori* *Epist. ad Pis. 236.*

diffingere ferrum *Od. i. 35. 39. diffinget* *iii. 29. 47. nihil hinc diffingere (h. e. mutare)* *possum* *Sat. ii. 1. 79.*

digitus. digito male pertinaci de-reptum pignus *Od. i. 9. 23. 24. digito monstror* *iv. 3. 22. indice monstraret* *Sat. ii. 8. 26. digitis callemus* *Epist. ad Pis. 274.*

dignari. (ἀξιοῦσθαι) dignatur me ponere inter cetera, *Od. iv. 3. 14. ambire dignor* *Epist. i. 19. 40. verba connectere digner* *ii. 2. 86.*

digne scribere Martem *Od. i. 6. 14. vertere* *Epist. ii. 1. 164.*

dignoscere civem hoste *Epist. i. 15. 29.*

dilator *Epist. ad Pis. 172.*

dilucere. diem tibi diluxisse supremum *Epist. i. 4. 13. vide de hac voce* *Fabri Thesaur.*

diludia posco (*intermissio seu dilatio ludorum* *Toir.*) *Epist. i. 19. 47.*

diluvies fera irritat amnes Od. iii. 29. 40. diluviem minitatur agris iv. 41. 28.

dimidium animae mese Od. i. 3. 8. facti, qui coepit, habet (Ἀρχὴ ἡμεῖς πάντες) Epist. i. 2. 40. *dimidio* Sat. ii. 3. 318.

dimovere, hunc nunquam dimoves Od. i. 4. 43. seu rubum *dimovere* i. 23. 7. *dimovebit* corticem iii. 8. 40.

diota Sabina Od. i. 9. 8.

dirigere tela arcu Cydonio Od. iv. 9. 48.

disiectus (saepè pro negligens) Epod. 1. 34. *disiecta* tunica Sat. i. 2. 432. *disiecti* ludere Sat. ii. 4. 73. *discolor*. *dispar* atque *discolor* Epist. i. 18. 4.

disconvenit vltæ ordine toto Epist. i. 4. 99.

discordare, si discordet eqnes Epist. ii. 4. 485. *parcus avaro* 2. 494.

discordia tetra Sat. i. 4. 60.

discrepare. *discrepat* vino aenaces Od. i. 27. 6. *istis* Sat. i. 6. 92. et ii. 3. 408. *simplex* nepoti Epist. ii. 2. 494. *imum medio* ad Pis. 452. *sortilegis* non discrepuit ibid. 219.

discrimen obscurum solutis crinibus Od. ii. 5. 23. vid. Boettiger. ad Plaut. Mil. 785.

disiunctus. *disiunctum* bovem curas Epist. i. 44. 28.

dispensare recte vells Sat. i. 2. 75.

dispeream, ni eett. Sat. i. 9. 47.

displous. *displousa* vesica (*disrupta* cum sonitu Schol. Cruq.) Sat. i. 8. 46. *disquirere*. *disquirite* mecum Sat. ii. 2. 7.

disidere plebi Od. ii. 2. 48. sihl iii. 8. 20. *disidet* toga impar Epist. i. 4. 96. not.

disilire caput Epod. 47. 29. *gratia* dissiluit Epist. i. 48. 42.

dissimulator opis propriae Epist. i. 9. 9.

dissipare. *dissipat* curas Evius. Od. ii. 41. 47.

dissociabilis. *dissociabili* Oceano abscedit terras Od. i. 3. 22. (*Bentl.* dissociabiles.) v. not.

dissociare. ni dissocientur valle Epist. i. 46. 5.

dissolvere. *dissolve* frigus Od. i. 9. 5. quem (*verum*) si dissolvas Sat. i. 4. 55.

distare. 1) *distat* paulum inertiae celata virtus (pro ab inertia) Od. iv. 9. 29. sic: quid distent aera lupinis Epist. i. 7. 23. *scurrae* distabit amicus i. 48. 4. — *sordidus* a tenui distabit Sat. ii. 2. 53. 2) *de loco*: foro nimium distare Epist. i. 7. 48. 3) *de tempore*: distet ab Inacho Od. iii. 49. 4. — *distat* (*interest*) Epist. i. 47. 44. ii. 2. 495. *nilhilum* distabit Sat. ii. 3. 210.

distorque oculos Sat. i. 9. 65.

ditare Epod. i. 32. ibid. 47. 60. *patrium* sermionem Epist. ad Pis. 52. *ditescere* Sat. ii. 5. 40.

diva potens Cyprî Od. i. 3. 4. *triformis* iii. 22. 4. *diva* quæ tenes Cyprum iii. 26. 9.

divellere signam Sat. i. 8. 27. *Damalis* divelletur adultero Od. i. 36. 49. *divellet* Gyas ii. 47. 45. ubi *divellat* somnos Epist. i. 40. 48. *divulsus* quereimoniis Od. i. 43. 49.

diversoria nota Epist. i. 45. 40.

dividere. 1) *carmina* feminis Od. i. 45. 45. *oscula* i. 36. 6. *fomenta* ventis Epod. 44. 46. *divisimus* iter Sat. i. 5. 5. — *medium* securi Sat. i. 4. 400. 2) *nubila* dividens igne Od. i. 34. 6. *Hadria* divisus ii. 44. 3. *quid* nostrum concentum dividat Epist. i. 44. 34. 3) i. q. *distinguere*: bona diversis Sat. i. 3. 444. 4) i. q. *dirimere*: ut ultima divideret mors Sat. i. 7. 43.

divitiæ improbae Od. iii. 24. 62. *regales* Epist. i. 42. 6. *peregrinae* ii.

4. 204. divitias operosiores Od. iii. 4. 48. amplas Sat. ii. 2. 404. divitiis exstructis in altum Od. ii. 3. 49. pulchris Sat. ii. 3. 95.

divus Augustus Od. iii. 5. 2. *divi* boni iv. 2. 38. *divis* consiliantibus iii. 3. 48. *iustus* iii. 14. 6. *benignis* iv. 2. 54. *bouls* iv. 5. 4. *divos* morte carentes ii. 8. 44. *tuos* iv. 14. 34. *penates* Sat. ii. 3. 476. *per divos* ii. 4. 88.

docere. carmina docentem Bacchum Od. ii. 49. 2. motus Ionicos doceri iii. 6. 24. cunctum insanire docebo Sat. ii. 3. 63. *sic saepius*: qui docuere togatas (*ιδιῶταρον. ποῖται enim instituebant actores*) ad Pis. 288. vid. not. *doctor* Thaliae Od. iv. 6. 25. *doctores* blandi Sat. i. 4. 26. omnes i. 6. 82.

doctrina virtutem paret Epist. i. 48. 100. vim promovet Od. iv. 4. 33.

doctus sermonis utriusque linguae Od. iii. 8. 5. versare glebas iii. 6. 38.

dolare fuste lumbos Sat. i. 5. 22.

dolium inane lymphae fundo percutis imae Od. iii. 14. 27. dulce (*vinum doliare*) Epod. 2. 47.

dolor certus Epod. 45. 46. *laterum* Sat. i. 9. 32. capitis laterisve ii. 3. 29. dolores e pectore pelli Sat. i. 2. 109. finire ii. 3. 23. 263. *leuire* Epist. i. 4. 34.

domabilis Cantaber Od. iv. 44. 41.

domare. domat te Venus Od. i. 27. 44. domari invidiam (h. e. *compeisci*.) Epist. ii. 4. 42. uva domita caleno (i. e. *pressa*) Od. i. 20. 9.

domitor Troiae Epist. i. 2. 49.

domus de quoque loco, ubi habitant homines vel animalia, deinde etiam pro familia saepissime ponitur: exilis Plutonia Od. i. 4. 47. Albunae i. 7. 42. fulgens ii. 42. 8. periura iii. 3. 26. casta iv. 5. 24. purior Sat. i. 9. 49. alta ii. 6. 114. exilis Epist. i. 6.

45. omnis i. 46. 44. immunda ii. 2. 499. domus Cecropiae ii. 42. 6. *ditis* Epod. 2. 65. domum saevam Od. i. 6. 8. totam Epod. 5. 25. certam C. S. 74. domo aetherea Od. i. 3. 29. dulci iv. 5. 42. plena iv. 42. 24. alta Epod. 9. 3. locuplete Sat. ii. 6. 102. domos Iliacas Od. i. 45. 36. potentes i. 35. 23. aErias i. 28. 5. plenas ii. 42. 24. non humiles iii. 4. 22. vagas iii. 24. 40. hostiles Epod. 5. 53. honestas Epist. ii. 4. 449. — domus Socratica (h. e. *familia, schola*) Od. i. 29. 44.

donum. dona praesentis horae Od. iii. 8. 27. amici Epist. i. 6. 7. apud ib. 7. 43. Musarum ii. 4. 243. donis delibutis Epod. 3. 43. honestis Epist. ii. 2. 32.

dormitare. dormitat Homerus Epist. ad Pis. 359.

dote. sine dote Od. iii. 29. 56. grandis cum dote Sat. i. 4. 50.

dracones reluctantes Od. iv. 4. 44. *draconis* quingentis emlo Sat. ii. 7. 43. (vid. *Ernesti* Clav. Cic.)

dubius sum, quid faciam Sat. i. 9. 40. dubii casus Sat. ii. 2. 408. dubia hora Epist. i. 18. 410. — coena dubia (*lauta, luxuriosa* Schol.) Sat. ii. 2. 77.

ducere 1) choros Od. i. 4. 5. et iv. 7. 6. quercus fidibus i. 42. 44. vitem ad arbores iv. 5. 30. vota ad exitus iv. 8. 34. originem ab auctore iii. 47. 5. hinc ducere voces Epist. ad Pis. 318. sic saepius. 2) pro adducere: ruinam Od. ii. 47. 9. ducentia somnos Epod. 44. 3. sic: ducit te species (h. e. *trahit*) Sat. ii. 2. 35. *producere*: aetalem Epist. ii. 2. 202. coenam ad Pis. 376. *deducere*: epos Sat. i. 40. 44. poema Epist. ii. 4. 75. 3) *potare*: oblivia vitae Sat. ii. 6. 62. *aucos* nectaris Od. iii. 3. 34. Liberum iv. 42. 44. hinc: pocula Od. i. 47. 24. 4) *ducere*: aera Epist. ii. 4. 240. 5)

putare: magnum Sat. i. 6. 62. nil
rectum sibi Epist. ii. 4. 83.

duellum Od. iii. 5. 38. Marsum iiii.
44. 48. iv. 45. 8. lentum barbariae
Epist. i. 2. 8. lentum ii. 2. 98. duella
confecta ii. 4. 254.

dulcissime rerum quid agis Sat. i.
9. 4. vid. not.

dumetum, *dumeta* Lyciae Od. iiii.
4. 62. Sylvani iiii. 29. 23.

dum pro *dummodo*: dum ne sit
ditior alter Sat. i. 4. 40.

duplex Vlysses (*versutus πολύτροπος*,
διπλοῦς) Od. i. 6. 7. v. not.

durare. 1) diem Sat. i. 6. 428. hor-
ram Epist. i. 4. 82. 2) i. q. *sustinere*:
aequor Od. i. 44. 7. — ii. *durum red-
dere*: duratae solo nives Od. iiii. 24.
39. duravit ferro saecula Epod. 46.
65. duraverit aetas membra Sat. i. 4.
449. uvam fumo ii. 4. 72.

dux turbidus Adriae Od. iiii. 3. 5.
booe iv. 5. 37. Neptunius Epod. 9.
7. ducis clari Od. iiii. 44. 7. ducem
ornatum foliis iv. 3. 7. candidum
Epod. 3. 9. duces magnos Od. ii. 4.
22. ducibus bonis iv. 8. 45. nostris,
Graeis Epist. ii. 4. 49.

E

E vel *ex* praepositio 1) indicat lo-
cum sive personam, unde omnino
quid exit: motum ex Metello Od. ii.
4. 4. ex re decerpere fructus Sat. i.
2. 79. ex magno tollere acervo Sat.
i. 4. 54. ex fonticulo ibid. 56. hinc:
ex aula puer pro *aulicus* Od. i. 29. 7.
praesertim dicitur de locis editis: ex
moenibus Od. iiii. 2. 6. e saxo delicere
Sat. i. 6. 39. e terra spectans Epist.
i. 44. 40. hinc 2) indicat materiem:
ex olivo constat Sat. ii. 4. 64. ex noto
fictum carmen Epist. ad Pis. 240. 3)
ai res vel personae ab alijs discernun-
tur: e quibus imus Sat. i. 4. 87. ex
vitiis unum ibid. 440. unus e mul-

tis Epist. i. 6. 60. Saepius haec prae-
positio omittitur: sic: ovo prognatus
eodem Sat. ii. 4. 26. potabis cantha-
ris Od. i. 20. 4. fugit venis ii. 2. 45.
vina promens dolio Epod. ii. 47.
Graeco fonte cadant Epist. ad Pis.
53. et saepius.

ebibere Sat. ii. 3. 422.

ebrius, *ebria* fortuna Od. i. 37. 42.

echinus (*ἰχθυόε*) marinus Epod. 5.
28. vid. not. Plin. H. N. ix. 54. Sat.
i. 6. 447. ii. 4. 33. illotos echinoas
Sat. ii. 8. 52. Epist. i. 45. 23.

edera virenti Od. i. 25. 47. protera
Epod. 45. 5. ederae vis Od. 4. 44. 4.
doctarum praemia frontium i. 4. 29.
victricia praemia Epist. i. 3. 25. *edo-
ris* lascivis Od. i. 36. 20.

edere. 1) ede hominis nomen Sat.
ii. 4. 40. si licet ede (*dic*) ii. 5. 61.
2) edite regibus Od. i. 4. 4.

edicere, *edicit* veniant Sat. ii. 3. 227.
mergos edixerit ibid. 2. 54.

edictum, *Iulia edicta* Od. iv. 45.
22. edicto vetuit Epist. ii. 4. 239.

ediscere, hos ediscit Epist. ii. 4. 60.
numeros ibid. 2. 444.

edisserere, tantum hoc edisserere Sat.
ii. 3. 306.

edomare, *edomuit* nefas Od. iv. 5.
22.

edormire, *edormit* Ilionam Sat. ii.
3. 64.

educere, uter educet apros (*penul-
tima brevi*) Epist. i. 45. 22. quoties
educet (*penultima longa*) Epist. i.
48. 45.

edulis, *edules* capreae Sat. ii. 4. 43.
effari. Epod. 47. 37.

effigies lanea erat altera cerea Sat.
i. 8. 30. vid. not.

effutire versus Epist. ad Pis. 234.
egere, sequente genitivo: delicia-
rum Od. iv. 8. 40. tantuli, quanto
opus est Sat. i. 4. 59. acria Epist. i.
6. 39.

cia Sat. i. 4. 18. ii. 6. 23.
ciulatio non virilis Epod. 10. 17.
elaborare. dapes elaborarunt dulcem
 saporem Od. iii. 4. 19. elaboratum
 ad pedem Epod. 14. 12.
elatrare. elatrem acriter Epist. i.
 18. 18.
elegi miserabiles Od. i. 33. 2. exi-
 gui Epist. ad Pis. 77.
elementa pravi cupidinis Od. iii.
 24. 51. prima Sat. i. 4. 26. hñ ele-
 mentis (*principiis philosophiae* Schol.)
 Epist. i. 4. 27.
elephas albus Epist. ii. 4. 196.
elicere domo Lycen Od. ii. 11. 24.
eliciet cadum Od. iv. 12. 47. animus
 manes Sat. i. 8. 29.
elidere morbum Epist. i. 45. 6. co-
 gnatos eliserit bellus Sat. ii. 3. 316.
eliminare dicta foras Epist. i. 5. 26.
eloquium insolitum Epist. ad Pis.
 217.
eludere amara curarum Od. iv. 12.
 20.
elutius nihil est Sat. ii. 4. 16.
emancipatus feminae Epod. 9. 12.
emetere plus frumenti agris Epist.
 i. 6. 24.
emetiri. non aliquid patriae tanto
 emetiris acervo Sat. ii. 2. 105.
emicare. inter quae verbum si forte
 emicuit Epist. ii. 4. 73.
emirari aquora Od. i. 5. 8.
emittere elegos Epist. ad Pis. 77.
 verbum semel emissum Epist. i. 18.
 71. tibi (*libro*) emisso (*in publicum*)
 Epist. i. 20. 6.
emovere. emovit veterem novus
 Sat. ii. 3. 28.
emtor dedecorum pretiosus Od. iiii.
 6. 32.
emunctus. emunctae naris Sat. i.
 4. 8. emuncto Simone Epist. ad Pis.
 238.
enavigare. enaviganda omnibus
 unda Od. ii. 14. 11.

enectus bos arando Epist. i. 7. 87.
enervare vires Epod. 8. 2.
enitescere. enitescis pulchrior multo
 Od. ii. 8. 6.
eniti. hac arte enisus Od. iiii. 3. 10.
enitar frangere iiii. 27. 47. differre
 Epist. ad Pis. 236.
ensis Noricus deterret Od. i. 16.
 9. enses procudit ira iv. 15. 49. ensis
 districtus iiii. 4. 17. hosticus auferet
 Sat. i. 9. 31. vagina tectus Sat. ii. 4.
 40.
ephebus Epist. ii. 4. 74.
epos forte Sat. i. 10. 43.
epulae dulces Od. iiii. 8. 6. optatae
 iv. 8. 30. regum Sat. ii. 2. 45.
epulum Sat. ii. 3. 86.
equa quadrigis apta Od. ii. 16. 35.
 trima iiii. 11. 9.
eques care Maecenas Od. i. 20. 5.
 post equitem iiii. 4. 40. metuendus
 hasta iiii. 2. 4. Bellerophonte melior
 iiii. 12. 7. magnus Epod. 4. 55. sto-
 machosus Epist. i. 45. 12. Romani
 equites Epist. ad Pis. 113. (vid. not.
 ad Od. iv. 4. 44.)
equitare inter aequales Od. i. 8. 6.
 Medos inultos i. 2. 54. Gelonos cam-
 pis ii. 9. 24. equitavit flamma per
 taedas vel Eurus per undas iv. 4. 44.
 (dicitur *equitare* ut *καθιστάμεν* de
 omnibus, quae concitatio impetu,
 ruunt vid. not.)
equus. tonantes egit equos Od. i.
 34. 8. equos fugaces Od. ii. 4. 20.
 equum pugilem (*χλιντα*) Od. iv. 2.
 18. equo Minervae sacra mentito
 (*equo Troiano* vid. not.) iv. 6. 13.
 equus impiger iv. 3. 4. certamine pri-
 mus Epist. ad Pis. 74.
eradere. eradenda elementa Od. iiii.
 24. 51.
erectus. liber et erectus Epist. i. 4.
 69.
ergo. syllaba ultima producta, Sat.
 i. 10. 7. et passim.

- erigere*, 1) hominem sic erigit (s. somno excitat) Sat. ii. 3. 150. 2) erigimur Sat. ii. 8. 58.
- errare*, 1) Cocytus errans flumine languido Od. ii. 14. 18. stellae errant Epist. i. 12. 17. sublimis versus errat ad Pis. 457. 2) stultitiae erret Sat. ii. 3. 210.
- erro fugitivus et erro* Sat. ii. 7. 113.
- error gratissimus animi* Epist. ii. 140. ubi not. fanaticus ad Pis. 414.
- error* (h. e. *artis ignorantia*) ibid. 308.
- eruca*, erucas virides Sat. ii. 8. 51.
- eruer* medis turba Sat. i. 4. 25.
- eruet* Epist. ii. 2. 115.
- eruum* (ἔροφος) tenuis Sat. ii. 6. 117. not.
- essed* Epist. ii. 1. 192.
- esset pro ederet* Sat. ii. 6. 89.
- est oleas* Sat. ii. 2. 57. est (ἐστίν) animum (Homericum: ὅν θυμὸν κατέδωκεν) Epist. i. 2. 39.
- esto concedentis formula*: Sat. ii. 1. 83. 2. 30. 3. 31 et 65. 5. 100. Epist. i. 4. 81. 17. 37.
- evalescere*, evaluere pervincere Ep. ii. 4. 200.
- evahere* ad deos Od. i. 4. 6.
- evincere*, evincet ulmos platani Od. ii. 15. 4.
- evitare* sequente infinitivo: deperdere Sat. i. 2. 61.
- evoe* Od. ii. 49. 5 et 7.
- evolvere* fastos mundi Sat. i. 3. 112.
- exacuere*, exacuit animos versibus Epist. ad Pis. 402.
- exagitare*, exagitant me dii Sat. ii. 6. 54.
- examen recensiuvenum* Od. i. 35. 31.
- examinare* verum Sat. ii. 2. 8.
- exanimare*, exanimari metuentes Od. iii. 12. 2. exanimas me querelis ii. 17. 4. exanimat lentus spectator Epist. ii. 1. 178.
- exarere*, exaret senectus frondem rugis Epod. 8. 3.
- exauditus*, non exauditus monitor Epist. i. 20. 14. non exaudita ad Pis. 50.
- excerpere*, excerptam meillorum numero Sat. i. 4. 39. excerptens semina pomis ii. 3. 272.
- excidere*, 1) exedit cum semel virtus Od. iii. 5. 29. libertas in vitium Epist. ad Pis. 282. 2) exciderat herbas Sat. i. 8. 49. 3) excisus muri (h. e. *dirutus*) Od. iii. 3. 65.
- excidium* Od. iii. 16. 12.
- excipere*, 1) (ἐκδέχισθαι) de venatoribus: aprum latitantem Od. iii. 12. 12. not. 2) excipere graves ictus Od. iv. 9. 23. mentem exciperet dominus Sat. ii. 3. 286.
- excludere* ictus servidos Od. ii. 15. 9. hodie si exclusus fuero Sat. i. 9. 58. excludat iurgia finis Epist. ii. 1. 38. excludit Helicone ad Pis. 296.
- excoors* Sat. ii. 3. 67. Epist. i. 2. 25.
- excubare*, excubat in genis pulchris Od. iv. 13. 8. ibi not.
- excubiac* tristes vigilum canum Od. iii. 16. 2, 3.
- excudere*, excutitur Chloë Od. iii. 9. 49. excutiat risum sibi Sat. i. 4. 34. excussus propriis Sat. ii. 3. 19. excussit utrumque lectis Sat. 2. 6. 112.
- execratus*, execrata civitas Epod. 16. 18.
- exemplar* Epicharmi Epist. ii. 1. 58. utile i. 2. 48. vitis imitabile i. 49. 17. vitas morumque ad Pis. 317.
- exemplaria Graeca* ibid. 268.
- exemplum* grave Od. iv. 11. 26. exemplo est Sat. i. 4. 33. senis ii. 2. 67.
- exercere*, 1) exerceat artem Epist. i. 14. 44. exercet nos strenua inertia Epist. i. 11. 28. 2) bobus rura Epod. 2. 3. undas Auster Od. iv. 14. 20.
- exercitare*, Syrtis Notio exercitatus Epod. 9. 31.

exercitus insolens Od. i. 46. 21.
exhaurire lignonibus humum Epod. 5. 30. 34.
exigere mercedes Sat. i. 2. 44. aēs i. 5. 30. 34. partic. *exoctus*. t) exactos tyrannos Od. ii. 43. 34. exacta ratione Sat. ii. 4. 36. 2) i. q. *ad finem perductus*: exacto tempore vitae Sat. i. 4. 418. 3) exactis pro *perfectis* Epist. ii. 4. 72.
exilium aeternum Od. ii. 3. 27.
exire. t) exeat spiritus Od. iii. 44. 48. 2) i. q. *prodire, fieri*: status taciturnus Epist. ii. 2. 83. (vid. not. ad h. l.) urceus exit Epist. ad Pis. 22.
exlex Epist. ad Pis. 224.
expallescere. expalluit haustus Pindarici fontis Epist. i. 3. 40.
expavere ensem Od. i. 37. 22.
expedire. expediet tē illigatum Od. i. 27. 23, 24. expedies caput laqueis iii. 28. 8. expediunt manus iv. 4. 76. — partic. *expeditus* t) curis (h. e. *liberatus*) Od. i. 22. 44. 2) i. q. *missus*: iaculo expedito Od. i. 8. 42. 3) expedita Sagana Epod. 5. 25.
expellere morbum Epist. ii. 2. 437.
expendere nummos Epist. ii. 4. 405.
expergisci Epist. i. 2. 33.
expetiri. expertus aera Daedalus Od. i. 3. 34. fidelem iv. 4. 3.
expers consilii Od. iii. 4. 65. nuptiarum iii. 44. 44. levis iv. 44. 7. maris Sat. ii. 8. 45. frugis Epist. ad Pis. 344.
expetere. expetit me urere Epod. 44. 3. vid. not.
explicare t) frontem sollicitum Od. iii. 29. 46. aeria frontis Sat. ii. 2. 425. 2) explicuit arma victor Od. iv. 9. 44. 3) nihilo plus explicet (*efficiat*) Sat. ii. 3. 270.
explosus. explosa arbuscula Sat. i. 40. 77.
* exprimere. (effingere) Epist. ad Pis. 33. expressi vultus Epist. ii. 4. 248.

exsillire. levis exsillit domo Sat. ii. 6. 98.
exsiccare. vina culullis Od. i. 34. 44.
exsors ipsa secandi Epist. ad Pis. 205.
exspes Epist. ad Pis. 20.
exsuctus. exsucta medulla Epod. 5. 37. vid. ibi not.
exsurulare. exsurdant vina palatum Sat. ii. 9. 38.
exta humana coquat Epist. ad Pis. 486.
extendere nomen in ultimas oras Od. iii. 3. 45. 46. pennas Epist. i. 20. 24. agros ad Pis. 208. — extento aevo Od. ii. 2. 5.
extenuare vires Sat. i. 10. 44.
exterior (sinisterior *Schol. Cruq.*) Sat. ii. 5. 17.
extorquere poemata Epist. ii. 2. 57.
extorta voluptas ii. 2. 139.
extra. extra numerum modumque Epist. i. 48. 59. extra in nuce ii. 4. 34.
extremus. extremos Numidarum in agros Od. iii. 44. 47. Indos Epist. i. 4. 45. Arabas i. 6. 7. extremo in Aventino ii. 2. 69.
extrudere Epist. ii. 2. 44.
extundere. extunderit labor fastidia Sat. ii. 2. 44. vid. ibi not.
exuere pellibus Epod. 47. 45.
exul patriae Od. ii. 46. 49. egregia iii. 5. 48. pauper et exul Epist. ad Pis. 96. exules beati regnanto Od. iii. 3. 38. ubi vid. not.

F

Faba Pythagorae cognata Sat. ii. 6. 63. vid. not. ad h. l.
faber. fabros eboris Epist. ii. 4. 96.
fabri fabrilla tractant ibid. 446.
fabula quanta fui Epod. 44. 8. fias Epist. i. 43. 9.
fabulosus Hydaspes Od. i. 22. 7.
fabulosa altrix iii. 4. 9. 40.

facere 1) arbitria Od. iv. 7. 21. furtum Sat. i. 3. 94. Epist. i. 6. 46. versus Sat. i. 10. 70. ii. 7. 117. Epist. ii. 4. 266. et ii. 2. 52. poema Epist. ii. 2. 109. ad Pis. 303. verba Sat. ii. 3. 231. ibi *not.* officium facio Epist. i. 17. 21. multa mala nobis facimus ii. 1. 249. 2) ubi alias *reddere*: hoc facit insanum Sat. i. 2. 97. fecerat horrendas i. 8. 25. ne maius facias id Sat. ii. 3. 477. tenerum faciet ii. 4. 20. pingue pecus ii. 6. 44. me tibi amicum ii. 5. 33. sic saepius. 3) *pro agere*: feceris bene Od. iv. 8. 21. pravus facis Sat. i. 4. 78. facientibus recte Epist. i. 6. 62. fecit viriliter i. 17. 38. 4) *pro pendere, aestimare*: pluris Sat. i. 9. 23. quanti me facias Epist. i. 9. 2. — *feri*: factum est me sene Sat. ii. 5. 84.

facetus. (i. q. ridiculus, nos *posirlich*) Sat. i. 2. 26. vid. ibi *not.* molle atque facetum i. 10. 44.

facies artium gratarum Od. iv. 13. 21, 22. ibi *not.*

facitare versus Epist. ad Pis. 470.

factum. sueta ingentia Epist. ii. 1. 6. splendids ii. 1. 237. domestica Epist. ad Pis. 287. mortalia ibid. 68.

facundia praesens Epist. ad Pis. 484. praiceps ibid. 217.

facundus. facundi Mercuri Od. i. 40. 1. facunda lingua iv. 1. 35.

faex. 1) cum faeces diffugiant Od. i. 35. 27. faece tenuis iii. 15. 16. 2)

fuex i. q. faecula; nos *weinmutter*: Falerna miscet vina Sat. ii. 4. 55. faecem et allec ibid. 73. vid. *not.* 3) peruncti faecibus ora Epist. ad Pis. 277.

faecula Coa Sat. ii. 8. 9.

fallere. 1) quos fallere et effugere Od. iv. 4. 52. nunquam fallentis termes olivae Eppod. 16. 45. fallit haec area perraro Sat. ii. 5. 50. fallendi spes Epist. i. 16. 54. 2) falleret au-

lam Priami choreis Od. iv. 6. 45. fallere somno euram Sat. ii. 7. 114. 3) fallere matris cinere (*falso iurare per eett.*) Od. ii. 8. 40. *not.*

fama crescit occulto velut arbor aevo Od. i. 42. 45, 46. vetus Sat. ii. 1. 36. superstes Od. ii. 2. 7. vitrea Sat. ii. 3. 222.

fames. famem miseram aget Od. i. 21. 13. duram depellere Sat. i. 2. 6. argenti sitis importuna famesque Epist. i. 18. 23.

famosus. 1) famosis laboribus Od. iii. 45. 2. famosae mortis amor Epist. ad Pis. 469. 2) *malo sensu*: famosus hospes Od. iii. 3. 26. vid. *not.* famosi versus Sat. ii. 1. 68. famosum carmen Epist. i. 19. 34.

fanum. fana habuere rectos deos Od. iv. 4. 48. reliquit apris habitanda Epod. 16. 49. fanum Vacunae putre Epist. i. 10. 49.

far. farre pio molliabit penates Od. iii. 23. 19. non sine farre (nos *geriebenes brod*) Sat. ii. 8. 87. vid. *not.*

fartor Sat. ii. 2. 229. vid. *not.*

fusces superbi Tarquinii Od. i. 12. 34. vid. *not.* fascibus et aellis Sat. i. 6. 97.

fasciculum librorum Epist. i. 13. 13.

fuscium (ea pars, qua *marca sumus*) languet Epod. 8. 18.

fusciolae (*περισσίδις* et *περίσσειον* ornamenta brachiorum, pedum, articulorum vel vitae Schol. Cr.) Sat. ii. 3. 255.

fastidire. fastidienti iufundam pocula Epod. 5. 77. 78. fastidire omnia Sat. i. 2. 115. laeus Epist. i. 3. 41. olus i. 17. 15. agellum i. 14. 2. fastidit et odit Epist. ii. 1. 22. — (in *fastidire* est vocalis e brevis, sequentibus litteris *str* Sat. i. 3. 44. vid. *not.*)

fastus. quanto cum fastu Epist. ii. 2. 93. — ad fastus rediit Epist. ii. 1. 48.

fastus. fastos memores Od. iii. 27.
4. vid. not. iv. 14. 4. fastis notis con-
dita iv. 13. 15. fastos evolvere Sat.
i. 3. 112.

fatalis. fatale monstrum Od. i. 37.
20. fatalis incestusque iudex iii. 3.
49. fatali labore Epist. ii. 1. 11.

fatigare. fatigatum ludo Od. iii. 4.
11. fatigatis bobus iii. 6. 42. fatigat
Romana militia Sat. ii. 2. 40. — fa-
tigare prece Vestam Od. i. 2. 26, 27.
animum consiliis ii. 11. 11. pectora
ruinis iv. 44. 48.

fatum. fata recludere Od. i. 24. 47.
vid. not. fata fera i. 15. 4. acerba
Epod. 7. 47. fatum triste Sat. i. 9.
29. — fata caeca Od. ii. 43. 16.

favere linguis (*τύγχεῖν*). — *tacendo*
scilicet. vid. not.) Od. iii. 1. 2.

faustitas alma Od. iv. 5. 48.

febris. febre reducat Sat. ii. 3.
294. dissimules Epist. i. 46. 22. fe-
bres deduxit corpore Epist. i. 2. 48.
adducit ibid. 7. 8.

feliciter audet Epist. ii. 4. 166.

fenur exile suris additum Epod. 8.
9. tenerum Sat. 4. 2. 81.

fenestra. fenestras iunctas quatunt
(h. e. valvas, *fenestris* iunctas) Od.
i. 25. 4. vid. not.

fera. ferae inultae Od. iii. 3. 41.
silvis latent Epod. 5. 55. suetae vexare
locum Sat. i. 8. 47.

ferax Sardinia Od. i. 31. 4. Algi-
dus iv. 4. 58. feraci lege marita C.
S. 49. 20. ferax venenorum Iberia
Epod. 5. 21.

ferula multa superessent coena Sat.
ii. 6. 104.

ferre pro plerumque Sat. i. 10. 45.
Epist. i. 19. 5. et ii. 1. 236.

feria. ferias longas praestes Hesper-
iae Od. iv. 5. 37.

feriari. male feriatus Troas (h. e.
dies festos celebrantes) Od. iv. 6. 14.
vid. not.

ferire. ferient fulmina montes Od.
ii. 10. 11. ferient impavidum ruinae
iii. 3. 8. feriet arcus Epist. ad Pis.
350. hinc pro *occidere*: feriemus agnam
Od. ii. 47. 32. — feriam sidera ver-
tice Od. i. 4. 36. (i. e. *tangam*) fe-
riat te frigore (i. e. *percutiet quasi*)
Sat. ii. 1. 62. vid. ibi not. feris verba
palato Sat. ii. 3. 274.

ferox Latium Od. i. 35. 40. Roma
iii. 3. 44. — Hector iv. 9. 24. Medea
Epist. ad Pis. 123. feroces Parthi Od.
iii. 2. 3. Sygambri iv. 2. 34.

ferramenta Epist. i. 1. 86.

ferratus. ferrata agmina (pro *ar-
mata*) Od. iv. 44. 29. ferratos belli
postes Sat. i. 4. 61.

ferre. 1) iugum Od. i. 35. 28. et
ii. 5. 1. ib. 6. 2. fortunam magnam
bene iii. 27. 74. pedem choris ii. 12.
47. vultum Sat. i. 6. 121. secundas
res Sat. i. 9. 46. vires Epist. ii. 1.
259. opem ad Pis. 461. — fers te
nullius egentem Epist. i. 47. 22. —
ferunt florem terrae Od. i. 4. 40.
iugera fruges iii. 24. 42. mella apes
ib. 46. 33. dedecus grande Sat. ii. 2.
96. perniciem i. 4. 430. anni com-
moda Epist. ad Pis. 475. — tulit te
unda Od. ii. 7. 46. nos aetas iii. 6.
46. gloria ad coenam Epist. ii. 4.
477. omne punctum ad Pis. 343. tu-
leris manus supinas coelo (*ad coelum*
nustuleris) Od. iii. 23. 4. fertur prae-
ceps per mala Sat. i. 4. 30. feruntur
fluminis ritu Od. iii. 49. 33. 2) *ferre*
pro *tradere*, *dicere*: Od. iii. 17. 2. iii.
20. 43. Sat. ii. 3. 470.

ferula. ferula caedas Sat. i. 3. 120.

fervere. fervent allata popinis Sat.
ii. 4. 62. fervens iecur tumet Od. i.
42. 4. fervet avaritia pectus Epist. i.
1. 33. — fervet Pindarus (coacitatur
poëtarum aestu et fervore; sic et *ae-
stare* vid. not.) Od. iv. 2. 7. sic: fer-
ventius amne ingenium Sat. i. 10. 62.

fervor accessit icto capiti Sat. ii. 4.
25. fervor pectoris me tentavit Od.
i. 46. 22.

fetus, feta vulpes (pro *enixa*) Od.
iii. 27. 4.

ficulnus truncus eram, inutile li-
goum Sat. i. 8. 1. (ligno ficulneo ef-
fiogebatur obscenum Priapi. — ma-
teria huius arboris propter fragilitatem
nullis fabricis est idonea Schol. Cruq.
hinc ἀνὸρ σὺνιπός) vid. not. cf. Lam-
bin. ad h. l.

ficus, cum duplici ficu (intellige
ficus bifidas) Sat. ii. 2. 422. vid. not.
ficus pinguibus pastum ii. 8. 88. ficus
pulla Epod. 16. 46. — Geus prima de-
corat (h. e. *autumni initium*) Epist.
i. 7. 5.

fides arcani prodiga Od. i. 48. 16.
iustitiae soror incorrupta i. 24. 6.
laesa i. 33. 4. fide constanti iuvenem
iii. 7. 4. fides periura fallat iii. 24.
59. fide commissa Sat. i. 3. 95. — fi-
des certa aetatis meae Od. iii. 16. 30.
fidem habebunt verba Epist. ad Pis.
52.

fidicen Latinus Epist. i. 19. 33. Ro-
manae lyrae Od. iv. 3. 23. (h. e.
poëta lyricus Romanus). Thaliae iv.
6. 25.

fidis, fidem moderere blandius
Orpheo Od. i. 24. 13. novis sacrare
hunc decet Od. i. 26. 40. iuvat pla-
care deos i. 36. 4. dic melos iii. 4. 4.
commissi calores iv. 9. 141. dedit
Musa divos Epist. ad Pls. 83. — ca-
noris ducere quercus Od. i. 42. 44.
sonoris voces erevere Epist. ad Pis.
216. — fide Teio dices Od. i. 47. 48.
Cyllenia Epod. 13. 9. fidibus Aeoliis
querentem Sappho Od. ii. 43. 24.
Lautis aptare modos Epist. i. 3. 12.
sequi verba ii. 2. 143.

figere clavos Od. iii. 24. 5. modum
nequitiae iii. 15. 2.

figura mulata Od. i. 2. 41.

figurare os pueri Epist. ii. 4. 426.

filius Fortunae Sat. ii. 6. 49.

filix neglectis urenda inuascitur
agris Sat. i. 3. 37.

filum, fila trium sororum Od. ii.
3. 15. — filo tenui poemata deducta
Epist. ii. 1. 225.

findere agros sarculo Od. i. 4. 14.
findet canicula statuas Sat. ii. 5. 39.
— fodit dies mensem Od. iv. 11.
15. findunt flumina tellurem Epod.
43. 44. findetur dividuo munere qua-
dra Epist. i. 47. 49.

ingere 4) carmina Od. iv. 2. 31.
Epist. ii. 4. 227. ad Pis. 331. sibi
convenientia ibid. 419. opprobria in
quemvis Epist. i. 15. 30. versus ad
Pis. 382. — finxerunt me dii animi
puilli Sat. i. 4. 17. fingentur vanae
species Epist. ad Pis. 7. ficto in peius
vultu Epist. ii. 4. 261. mea ne fin-
xisse minore pntarer i. 9. 8. 2) fin-
geot carmine nobilem (i. e. *reddens*)
Od. iv. 3. 42. 3) fingitur artibus virgo
Od. iii. 6. 22. fingit equum docilem
Epist. i. 2. 64. fingeria ad rectum ad
Pis. 366. 4) ficta verba Epist. ad Pis.
52. ficta sint proxima veris ibid. 338.

firmare patres labentes Od. iii. 5.
45.

fitula dulci personuere saxa Od.
i. 47. 40. cum tacita lyra pendet iii.
49. 20. dicunt carmina iv. 42. 10.

fixus, fixis ad postem Herculis ar-
mis (ἀναθήματα scilicet) Epist. i. 4.
5. vid. not. ob fixum in trivium assem
(ad eludendos scilicet praetercuntes)
i. 46. 64. not.

flagellum, flagello sublimi (χαλκή
μάστιγι, *Veneris* scilicet) tange
Chloën Od. iii. 26. 41.

flagrare, flagrantis hora caniculae
Od. iii. 43. 9. — flagrans amor Od.
i. 25. 43. flagrantia ad oscula ii. 42.
25. flagres amore mei Epod. 5. 81.
flagret rumore malo Sat. i. 4. 425.

flamen. flamina tibiae cessant Od. iii. 19. 49.

flamma pro amore saepissime: flamma meliore digne Od. i. 17. 20. Chimaerae cecidit iv. 2. 15. flammis adri Colchicis Epod. 5. 24.

flatus. flatu invido Notus detinet Od. iv. 5. 9. complere sedilia Epist. ad Pis. 205.

flectere amnes Od. ii. 49. 17 equum iii. 7. 25. — durum mollibus imperiis iv. 1. 6. flecti in vitium cereus Epist. ad Pis. 163.

florere. flores vinea Epod. 16. 44 florent iuvenum ritu Epist. ad Pis. 62. florente iuventa ibid. 415.

flos. flores apricos nocte Od. i. 26. 7. amoenae rosae ii. 3. 14. non sine floribus iii. 43. 2. flos purpureus rosae iii. 45. 15. flore rosarum iii. 29. 3. rosae puniceae iv. 10. 4. flores perambulat Altae Epist. ii. 1. 79. — flores recentes carpere Od. iii. 27. 43.

fluctus. novi te referent in mare Od. i. 14. 1. per longos ire iii. 27. 42. fluctibus fracta Adriae ii. 14. 14. horridis Epod. 10. 3. — Icaris Od. i. 4. 15. Hesperis i. 28. 25. Mois Epod. 2. 51. *metaphorice*: fluctibus in mediis rerum Epist. ii. 2. 84.

fluere. 1) fluxit cruor Remi in terram Epod. 7. 19. fluxit tibi Pactolus ibid. 15. 20. fluentem nauseam coërcet ibid. 9. 35. — fluxit hoc fonte derivata clades Od. iii. 6. 49. 2) fluunt tempora (h. e. *celeriter currunt*) Epist. i. 1. 23. 3) multo fluenti arbusto regerit convicia (h. e. cui multa verba fluunt) Sat. i. 7. 28. vid. not.

fluitare. fluitem spe dubiae borae pendulus Epist. i. 18. 110. caeca fluitantia forte Sat. ii. 3. 269.

flumen. 1) flumine languido Cocytus errans Od. ii. 14. 47. 2) flumina vaga Od. i. 31. 9. flumen dulce ii. 6.

10. flumina decrescentia praetereunt ripas iv. 3. 4. frigida Epod. 13. 13. flumen hibernum Sat. i. 7. 27. rapidum Sat. ii. 3. 242. — flumina ignara belli Od. ii. 1. 33. flumen Medum Od. ii. 9. 21. Metaurum iv. 4. 38. Tanaim iv. 15. 24. Rhenum Epist. ad Pis. 48. flumine Tiberino Epist. i. 11. 4.

focalia. (collaria, a collis dependentia, ad fovendum collum et fauces contra frigus muniendas Schol. Cruq.) Sat. ii. 3. 255. vid. not.

focus. focum sacrum esstruat Epod. 2. 43. focus splendet iam dudum Epist. i. 5. 7. focus quinque habitatum i. 14. 2.

fodicare. fodicet latus Epist. i. 6. 51.

foedus. foedere certo castitas (h. e. coniugii) Od. iii. 24. 23. foedus rumpere fraternum Epist. i. 3. 35. foedera regum ii. 1. 24.

foenerator Alphius Epod. 2. 67.

foenus. foenore omni solutus Epod. 2. 4. foenore ponere nummos Sat. i. 2. 13. et Epist. ad Pis. 421. occulto res crescit Epist. i. 1. 80.

foenum habet in cornu (proverbium. — Quando feriunt boves. eorum in cornibus ligatur foenum Schol. Acr.) Sat. i. 4. 34. not.

foetus vid. supra sub *setus*.

folius. foliis mobilibus Od. i. 23. 5. — foliis ornatum ducem Od. iv. 3. 7. brevioribus me ornas Epist. i. 19. 26.

foliis. foliis hircinis conclusas aura Sat. i. 4. 19.

fomentum. fomenta paret Sat. l. 1. 82. podagram iuvant Epist. i. 2. 52. — haec fomenta ingrata dividat ventris (*querimonias nihil gratiae habentes* Schol. Cruq.) Epod. 14. 47. frigida curarum Epist. i. 3. 26.

fons splendidior vitro Od. iii. 13.

4. fontium nobillium fies ibid. 43.
fontium originea Nilus celat iv. 44.
45. fontes remotos adire Sat. ii. 4.
94. — fontis Pindarici haustus Epist.
i. 3. 40. fonte Graeco cadant ad Pis.
53. fons et principium ibid. 309.

* *fonticulus* Sat. i. 4. 56.

forensis. innati triviis ac paene forenses Epist. ad Pis. 245.

foris rarius in singulari numero: exclusus fore Sat. i. 2. 67. — soribus oppositis arcus minaces Od. iii. 26. 7. fores robustae munierant iii. 46. 2.

forma. formas (*καλὸνόμια*, nos *lelaten*) et scalptra non auctor emat Sat. ii. 3. 406. *not.*

formare voce cultus hominum Od. i. 40. 2. formandae mentes studiis iii. 24. 53. puerum dictis Sat. i. 4. 424. praeceptis pectus Epist. ii. 4. 428. format nos natura ad Pis. 408. personam novam ibid. 426. poetam ib. 307.

formica magni laboris exemplo est Sat. i. 4. 33.

formidare. formidatus classe Od. iii. 6. 47. formidare fures Sat. i. 77. nocturnos vapores Epist. i. 48. 93. formidet te mulier Sat. ii. 7. 65. formidatam Parthis Romam Epist. ii. 4. 256. formidat acumen iudicis ad Pis. 364. — naribus uti formido Epist. i. 49. 46.

formida maxima avium furumque Sat. i. 8. 3. formidinae nulla imboti Epist. i. 6. 4.

formula haec reges tenet Sat. ii. 3. 45.

fornix. olente in fornice Sat. i. 2. 30. Epist. i. 4. 24. — in *fornice* vocalis *e* brevis, sequentibus litteris *st*. Exempla vide in *not.* ad Sat. i. 2. 30.

forsit. vox Lucretiana (Lucret. vi. 735.) pro *forsitan* Sat. i. 6. 49.

fortes creantur fortibus Od. iv. 4. 29.

fortunatus caespes Od. ii. 45. 47.

fortuna 1) dulci ebria Od. i. 37. 44. rapax i. 34. 44. prospera iv. 44. 37. Troiae renascens iii. 3. 64. magna iii. 27. 74. fortunae ludum ii. 4. 3. filius Sat. ii. 6. 49. superbae respondere Epist. i. 4. 68. fortunam Priami cantabo ad Pis. 437. 2) i. q. *bona*, a *fortuna nobis data*: Epist. i. 5. 42.

fortunare. fortunaverit deus horam Epist. i. 44. 22. fortunati mercatores Sat. i. 4. 4. fortunatam vitam Epist. i. 44. 44. fortunatius arte ingenium ad Pis. 295.

forum litibus orbem Od. iv. 2. 43. vespertinum pererro Sat. i. 6. 443. disertum transire Epist. i. 6. 59. forum puteique Libonis i. 49. 8. — *fora* et *consiliabula* erant parva oppida, ubi ius dicebatur et mundinae habebantur (nos *marktflecken*) forum Appl Sat. i. 5. 3. vid. ad h. i. *not.*

fossa hic est ingens Sat. ii. 3. 59.

fossor Od. iii. 48. 45.

frangere 4) ianuum Od. i. 2. 428. parentis cervicem ii. 43. 5. vid. *not.* sic guttur parentis Epod. 3. 4. fractis fluctibus Od. ii. 44. 44. navibus Epist. ad Pis. 20. — frangat imperium Od. i. 35. 46. 2) i. q. *violare* mandata Epist. i. 43. 9. — fracta virtus Od. ii. 7. 44. 3) res mea fracta est (sumtum de *naufragis*: naufragi enim passim dicuntur, qui bona sua perdidierunt. cf. Graecorum *ναυαγῆς* et *ναυαγός*) Sat. ii. 3. 49. vid. *not.* 4) frangere diem mero Od. ii. 7. 6.

fraudatus. fraudatis lucernis Sat. i. 6. 424.

fraus. mala Od. i. 3. 28. fraudem committere i. 28. 34. fraudes medias palluit iii. 27. 27. fraudis avarae vindex iv. 9. 37.

freuens equus Od. iv. 43. 24. et Epod. 9. 47.

fremtus aequoris Od. iii. 27. 23.
frenatus equus Epist. i. 45. 43.
frenum recepit Epist. i. 40. 36. pulit
 ore ibid. 38.

frequens populus Od. i. 35. 44. re-
 demtor iiii. 1. 34. frequentes ludi C.
 8. 22. frequentia compita Sat. ii. 3.
 25. frequentes venire ibid. 230.
fretum, fretis acrior Adriae Od. i.
 33. 45. aestuosus ii. 7. 46. freto actus
 Epod. 9. 7. freta inter turres curren-
 tia Epist. i. 3. 3.

frigus, frigoribus Pelignis caream
 Od. iii. 49. 8. frigora matutina Sat. ii.
 6. 45. frigus per medium Epist. i. 45.
 5. acerbum i. 47. 53. — amabile
 tauris praebes Od. iii. 43. 40.

frons, frondi undique decerptae
 praepone olivam Od. i. 7. 7. fron-
 dibus variis obsita i. 48. 42. fronde
 nova palumbes texere iii. 4. 42. fron-
 des agrestes iii. 48. 44. frondis nigrae
 ilex iv. 4. 57. frondibus strictis ex-
 ples Epist. i. 44. 28.

frons, frontium doctarum praemia
 Od. i. 1. 29. fronte tenui insignem
 i. 33. 5. obducta Epod. 43. 5. pro-
 terva Od. ii. 5. 45. frontem sollici-
 tam explicuere iii. 29. 46. frontibus
 adversis pugnantis Sat. i. 4. 402.
 frontis contractae seria Sat. ii. 2. 125.
 mutatae ib. 8. 84. fronte angusta
 Epist. i. 7. 26. — frons urbana (h.
 e. impudentia) Epist. i. 9. 44.

frugaliter viverem Sat. i. 4. 407.

fruges vid. sub *frux*.

frugi (bouae frugis) Sat. i. 3. 49.
 ii. 7. 3. Epist. i. 46. 49. frugi Pene-
 lope Sat. ii. 5. 76 et 84. populus
 Epist. ad Pis. 206.

frui paratis Od. i. 34. 47. fruitur
 te i. 5. 9. frui iudiciis Epist. i. 4.
 74. raptim grato tempore ii. 2. 498.

frusta lardi semesa Sat. ii. 6. 85.

frustrari, ne te frustrere Sat. ii. 3.
 32.

fruticetum, fruticeto alio latentem
 aprum Od. iii. 42. 42.

frux, fruge Lares placaris Od. iii.
 23. 3. quercus multa fruge (*glandi-
 bus*) iuvat pecus Epist. i. 46. 40. —
 fruges liberas Od. iii. 24. 42. uberes
 iv. 45. 4.

fucatus color Crocodili stercore
 Epod. 42. 40. vid. ibi not.

fucus, fugo lana medienta Od. iii.
 5. 28. vid. ibi not. Aquinatem po-
 tantia vellera fucum Epist. i. 40. 27.
 — sine fucia (*sine externis ornamen-
 tis*) Sat. i. 2. 83.

fuga celeris Od. ii. 7. 9. et iv. 8.
 45. temporum iii. 30. 5. secunda
 Epod. 46. 66. lethi Sat. ii. 6. 95. fu-
 gam morbi quaerere (h. e. a morbo)
 Epist. i. 6. 29. fugas servorum ridet
 ii. 4. 424.

fugare, fugat astra Phoebus Od. iii.
 24. 24. fugatis tenebris iv. 4. 39. fu-
 gato nato Sat. i. 2. 24. fugat audacem
 poetam Epist. ii. 4. 482. doctum in-
 doctumque recitator ad Pis. 474.

fugere, fugientia captat Sat. i. 2.
 408. sequente infinitivo: fuge quae-
 rere Od. i. 9. 43. suspicari ii. 4. 22.

fugitivus (servus) Sat. ii. 5. 46.
 fugitivus et erro; de his vocibus vid.
 Sat. ii. 7. 413. et not. ad h. l.

fulgere, fulgent certa sidera nautis
 Od. ii. 46. 3. fulgebat coelo luna
 Epod. 45. 4. fulget bonoribus Od.
 iii. 2. 48. fulges religata crines iv.
 44. 5. — fulgentia signis castra Od.
 4. 7. 49. fulgentes oculos ii. 42. 45.
 Cycladas iii. 28. 44. fulgens domus
 ii. 42. 8. Capitolium iiii. 3. 42. ful-
 gente imperio iii. 46. 34. arcu deco-
 rus C. S. 64. curru Sat. i. 6. 23.

fulgura feriunt montes Od. ii. 40.
 42.

fulmen, fulmina inimica mittes Od.
 i. 42. 59. iracunda ponere i. 3. 39.
 fulmine caduco iii. 4. 43.

- fulminare*. fulminantis Iovis manus Od. iii. 3. 6.
fulmineus. fulmineo ictu potentius Od. iii. 46. 40.
fultus. fulta molli pede Sat. i. 2. 88.
fultura accedat stomacho Sat. ii. 3. 154.
funus niger Od. iii. 6. 4. fumum bibere iii. 8. 44. sordidum iv. 44. 44. non sine fumo lacrymoso Sat. i. 5. 80.
funalia lucida (*tuendas, faces, quas avenes commissabundi prae se ferebant.* not.) Od. iii. 26. 6.
fundatus. fundata pecunia villis Epist. i. 45. 45.
fundus. 1) lymphae fundo imo pereuntis Od. iii. 44. 27. 2) avitus Od. i. 42. 43. mendax iii. 4. 30. patrius Sat. i. 2. 56. cultus ii. 5. 43.
funebres. funebres cupressus Epod. 5. 48.
funeratus arboris ictu Od. iii. 8. 7.
funus. 1) funera mista senum ac iuvenum Od. i. 28. 49. funeri maturo propior iii. 45. 4. funus vicinum Sat. i. 4. 426. — funera lacrymosa Troiae Od. i. 8. 44. moves Dardanae genti i. 45. 40. parentis Galliae iv. 44. 49. 2) i. q. *pompa funebres*: funera tria concurrunt foro Sat. i. 6. 43. not. funus egregie factum Sat. ii. 5. 405. in funere conducti plorant (*mercede conducebantur, qui ploratus in funere ederent* vid. not.) Epist. ad Pis. 434.
fundere. quid fusum durius esset Sat. ii. 3. 22. vid. not.
furca. sub furcam ibis Sat. ii. 7. 66. furca expellas naturam Epist. i. 40. 24.
furcifer Epist. i. 40. 22. vid. not.
furere. 1) furens puer Od. i. 43. 44. furere dulce est, recepto amico (*ἔδωκε, ἔδωκε μὲν ἄντα*) Od. ii. 7. 28. not. certe furit Epist. ad Pis. 472.

- furit te reperire (*μυζῶνς ἡχίους*) Od. iii. 29. 49. 2) furere Inachid (h. e. nimio amore captum esse) Epod. 11. 6. 3) furit Procyon (h. e. aestu saevit) Od. iii. 29. 40.
furor civilis Od. iv. 45. 47. caecus Epod. 7. 43. — furor puerorum et puellarum Sat. ii. 3. 325.
furtum. furto iocoso condere Od. i. 40. 7. furtum facere Sat. i. 3. 94. Epist. i. 46. 46.
furvus. furva Proserpina Od. ii. 43. 21.
fustis. fustes recisos Od. iii. 6. 40. fustibus pugnabant Sat. i. 3. 404. fuste coërces ibid. 434. saligno dolat i. 5. 22. cum longo ii. 3. 442. fustis formidine Epist. ii. 4. 154.
futuo Sat. i. 2. 427.

G

- Galea*. galeae leves Od. i. 2. 38. galeam parat Pallas i. 45. 44.
garum de succis piscis Iberi Sat. ii. 8. 46.
garrere. garreret ille quilibet Sat. i. 9. 42. garrere (*μῦγαι* Sch. Cruq.) libellos comis Sat. i. 40. 44. anniles fabulas ii. 6. 77.
gaza beatae Arabum (h. e. *dentos reddentes homines*) Od. i. 29. 4. tumultus mentis non submovent ii. 46. 9, 40, 44.
gelide (h. e. lente) ministrat Epist. ad Pis. 474.
gelu acutum Od. i. 9. 3.
gemellus. par nobile fratrum, nequitia gemellum (*concoris et aequale* Schol. Cruq.) Sat. ii. 3. 244. ad cetera paene gemelli Epist. i. 40. 3.
gemere flebiliter Ilyn Od. iv. 42. 5. littora Bosphori ii. 20. 44. vicus genuit Epist. i. 45. 7. ostendi gemis i. 20. 4. — antennae gemunt (h. e. *stridorcm edunt.* not.) Od. i. 44. 6.

geminare, geminant, aera Corybant-
es Od. i. 46. 8. vid. *not.* serpentes
avibus geminuntur Epist. ad Pis. 43.
geminus Pollux (h. e. Castor et
Pollux vid. *not.*) Od. iii. 29. 64.
gratia cum geminis sororibus iv. 7.
5. geminorum fratrum Epist. i. 48.
44. gemino ab ovo (partu Ledaë)
Epist. ad Pis. 147.

genae incolumes Od. iv. 40. 8. ge-
nis in pulchris excubat iv. 43. 8.

generare, generatur nil maius ipso
Od. i. 42. 47. — terra portentum
generat Od. i. 22. 43. 45.

generosus, generosior petitor de-
scendat Od. iii. 4. 40. generosior te
nemo est Sat. i. 6. 2. generosis igno-
tos ibid. 24. generosae testae non
omne mare est fertile Sat. ii. 4. 34.
— adverb. generosius perire Od. i.
37. 24.

genialis lectus Epist. i. 4. 87. vid.
not. — *quasi genitilis* (Servius) —
nubentibus enim parulis sterneretur,
dictus a generandis liberis, ac proinde
Genio sacer, qui Naturae deus crede-
batur; idem, qui et natalis. Erat etiam
genus lecti maritalis, quem adversum
appellabant strato in atrio ante ianuam.
Torr. ad l. l.

genetrix Sat. ii. 3. 433.

genitor Pelopis Od. i. 28. 7. pro-
duserit unus Epist. ii. 2. 449.

gens Dardana Od. i. 45. 40. i. 45.
24. fortis iv. 4. 53. Romula iv. 5. 4.
et C. S. 47. pia Epod. 46. 63. Appula
Sat. ii. 4. 38. fecunda Meneni Sat. ii.
3. 287. hioc sine gente (*libertinus*
Sch. Cr.) Sat. ii. 5. 45. — *gens hu-*
mana Od. i. 42. 49. et i. 3. 26. prisca
mortalium Epod. 2. 2. — *gentes ter-*
ruit Od. i. 2. 5. te metuunt i. 35.
40. rapuit vis ii. 43. 49. gentibus in-
tulit ignem Od. i. 3. 28. victis ii. 9.
24.

genus 4) audax Iapeti Od. i. 3.

27. *piscium* i. 2. 9. neglectum ibid.
35. Danaï ii. 44. 48. Tantalii ii. 48.
37. nepotum iii. 47. 3. Aeaci iii. 49.
3. implacitum iv. 44. 40. humanum
Epod. 5. 2. genus omne Sat. i. 2. 2.
Valeri Sat. i. 6. 42. clarum Sat. i. 5.
54. irritabile vatum Epist. ii. 2. 402.
— unum stultitiae Sat. ii. 3. 53. 2)
i. q. *modus, ratio*: genus vitae Sat. i.
3. 60. suspectum scribendi i. 4. 65.

gerere, 4) i. q. *gestare*: capella
gerat distentius uber Sat. i. 4. 440.
2) *gerere bella* Od. iv. 4. 47. proelia
ibid. 67. iocos iii. 22. 2. *rem* (de
milite i. q. *stipendia mereri*) Od. i.
6. 3. male Sat. ii. 3. 74. bene Epist.
i. 48. 4. res Epist. i. 47. 33. gesta re
male Sat. ii. 3. 37. res gestae Epist.
ad Pis. 73. 3) sa gerere minorem
diis Od. iii. 5. 5. non ita me gessi
Sat. ii. 5. 49.

geruli (sunt qui portant necessaria
ad fabricam *Vet. Schol.*) Epist. ii. 2.
72.

gestare mercem sine fucis (*de me-*
retrice) Sat. i. 2. 83.

gestire visere Od. iii. 3. 54. partes
divitum linquere iii. 46. 23. liberum
ducere iv. 42. 44. conducere publica
Epist. i. 4. 77. nummos dimittere
Epist. ii. 4. 475. paribus colludere
ad Pis. 459.

glacies inter stat per omnes men-
ses Od. ii. 9. 5.

glaciare, ut glaciēt Iupiter nives
Od. iii. 40. 7.

glans, glande iligna nutritus Sat.
ii. 4. 40.

glomus Canae Epist. i. 43. 44. *not.*
(*glomus est rotundus globus florum*
Schol. Cruq.)

gloria plus nimio attollens cervi-
cem vacuum Od. i. 48. 45. constrictos
trahit fulgente curru Sat. i. 6.
23.

gnaviter agere Epist. i. 4. 24.

gnavus pete forum Epist. i. 6. 20.
agilem *gnavumque* ibid. 18. 90.

gradus, gradu de imo tollere corpus Od. i. 35. 2. uno sedet post me Sat. i. 6. 40. — gradum lethi corripuit (*acceleravit mortem*) Od. i. 3. 33. mortis timuit ibid. 17.

gracari assuetum (ἐλαφίζειν — h. e. levioribus exercitationibus assuetum vid. *not.* et *Salmas.* ad Ter- tull. de Pallio p. 360.) Sat. ii. 2. 11.

gramen, gramina Martii campi Od. iv. 1. 39. gramine in tenero iv. 12. 9. in tenaci Epod. 2. 23. (vid. *not.* ad h. 1.) — in Martio gramine (h. e. in *Campo Martio*) Od. iii. 7. 26.

grammaticus, grammatici certant Epist. ad Pis. 78. grammaticas ambire tribus Epist. i. 49. 40.

granaria plus laudes cumeris Sat. i. 1. 53.

grando, grandinis satis pater misit Od. i. 2. 1. grandine verberatae vineae iii. 1. 29. *grando* vites contuderit Epist. i. 8. 4.

grassari obsequio (*grassari* pro *νο- ξαρίζειν* Fest.) Sat. ii. 5. 93. vid. *not.*

gratia male sarta nequicquam eoit Epist. i. 3. 31. contingat ib. iv. 10. fratrum ib. 18. 41. vivax ad Pis. 69. regum ibid. 404.

gravare, gravat me officium Epist. il. 1. 264. ●

gravidus, grvida pharetra sagittis Od. i. 22. 3.

gravitas, versus gravitate minores (*minus graves, quam oportet* Schol. Cruq.) Sat. i. 10. 54. gravitate vincere Epist. ii. 1. 59. incolumi iocum tentavit ad Pis. 222.

grex. 1) gregi nigro Od. i. 24. 11. centum greges ii. 16. 33. lascivi soboles gregis iii. 8. 8. grege indocili melior pars Epod. 16. 37. — *omnino de multitudine animalium*: *grex* avium Epist. i. 3. 29. 2) *de hominibus*: Epi-

curi de grege Epist. i. 4. 15. gregis tui hunc scribe i. 9. 13.

grus, gruem advenam laqueo cap- tat Epod. ii. 35. *gruis* membra sparsi sale Sat. ii. 8. 87.

gula digna Harpyiis Sat. ii. 2. 40. — *gulae* parens Sat. ii. 7. 114. *gula* quo ducit Epist. i. 6. 56.

gurgres Od. ii. 1. 33.

gustare Sat. ii. 5. 14. ut nihil om- nino gustaremus Sat. ii. 8. 94. — *gustarit* de sene simul uno lucellum Sat. ii. 5. 81.

guttur senile fregerit Epod. iii. 2. *gutturi* vincula innectes tuo ibid. 17. 72.

guttus vilis cum patera Sat. i. 6. 118. vid. *not.*

II

Habere 1) habet suadere quis me- lius Epod. 16. 23. habeo nil quod agam Sat. i. 9. 19. habet aditus pri- mos difficiles ibid. 56. habet palam Sat. i. 2. 85. habere coepit me in suo- rum numero ii. 6. 41. habendi amore senescit Epist. i. 7. 85. haberet quod legeret Epist. ii. 1. 91. — habet ale Sat. i. 9. 53. 2) Tartara habent Pau- thoiden (h. e. *tenent*) Od. i. 28. 9. 3) *habere* pro *putare* saepissime.

habilis, non habilis Lyco Od. iii. 19. 24.

habitabilis, habitabiles oras sol il- lustrat Od. iv. 14. 5.

habitus vultusque hominis Sat. ii. 4. 92. habitum ad omnem naturam nos format Epist. ad Pis. 108.

haedile, haedilia lupos non metuunt Od. i. 17. 8.

haedus tener cadit Od. iii. 18. 5. haedo donabere, cui frons turgida cornibus primis Venerem destinat Od. iii. 13. 4, 5. vid. ad h. 1. *not.*

haerere. 1) haesit ulmo piscium genus Od. i. 2. 9. haerens corona i. 40. 48. et 47. 27. haeret calcens in pede Sat. i. 3. 32. haerentes naves litore adverso Sat. ii. 3. 205. haerere equo Od. iii. 24. 54. — haeret foribus invisus Sat. ii. 3. 264. 2) haerentia stultis (vitia) h. e. *adhaerentia* Sat. i. 3. 77. — haerentem Veneri puerum canebat Od. i. 32. 40.

haeres divitiis potietur Od. ii. 3. 20. absumet Caecuba ii. 44. 25. exhibat Sat. ii. 3. 422. avidus auferet ibid. 451. haeres de me iudicet Epist. ii. 2. 494. — haeres quartae partis Sat. ii. 5. 400. secundus scribare ibid. 48.

hamus. hamo praeroso fugerit insidiatorem Sat. ii. 5. 25. hamum ad occultum decurrere Epist. i. 7. 74. opertum metuit i. 46. 50.

hastae graves Od. i. 45. 46.

haurire aquam Sat. i. 4. 59. ex parvo ibid. 52. — plus laboris mali Sat. i. 2. 78. vitae beatae praecepta ii. 4. 95.

haustus Pindarici fontis Epist. i. 3. 40.

hedera hederis lascivis ambitiosior Od. i. 36. 20. hedera procera Epod. 45. 5. hederæ doctarum praemia frontium Od. i. 1. 29. victicis praemia Epist. i. 3. 25. hedera virenti gaudet pubes Od. i. 25. 47.

helleborus. (helleboro purgatur cerebrum *Schol. Cruq.*) danda est hellobori multo pars maxima avaris Sat. ii. 3. 82. helleboro morbum expulit Epist. ii. 2. 497.

herba. herhis in Albanis crescit Od. iii. 23. 44. largis juvenescit iv. 2. 55. herbae, quas Iolcos atque Iberia mittit Epod. 5. 24. herbis sectis inferbuit Sat. ii. 4. 67. communibus equum pellebat Epist. i. 40. 34.

herbosus campus Od. iii. 48. 9.

herilis. herile pensum carpere Od.

iii. 27. 63. herilis peccati conscia (h. e. *peccati, ab hero commisi*) Sat. ii. 7. 60. heriles ad nutus aptus Epist. ii. 2. 6.

heros. (heroës (ἥρως)) dicebantur ex deo deave et homine procreati not. ad Od. i. 42. 4.) quem virum aut heroa sumis celebrare Od. i. 42. 4. heros secundus ab Achille Sat. ii. 3. 493. Davusne loquatur an heros Epist. ad Pis. 44. ne quicumque deus quicumque adhibebitur heros ibid. 227. vid. not. ad h. l.

heu heu et *eheu.* vid. *Fca* ad Od. i. 45. 9. et quos laudavit *Sallig.* in Indice ad Catull. s. v. *heu.*

hiare. hiet podex inter nates aridas Epod. 8. 5. lupus captus Sat. ii. 2. 34. hiantem corvum deludet ih. 5. 56. emtorem inducat Sat. i. 2. 88.

hiatus. tanto hiatus dignum Epist. ad Pis. 438.

hio δεικτικῶς ad ipsam, quae loquitur, personam referendum: hunc hominem velles si tradere Sat. i. 9. 47.

hiemare. hiemat mare defendens pisces Sat. ii. 2. 47. hiemet mercator in undis Epist. i. 46. 74.

hiems aris solvitur Od. i. 4. 4. hiemes informes ii. 40. 45. iniquas iii. 4. 32. — post certas hiemes (post certum annorum seriem not.) Od. i. 45. 35.

hilla. hillis flagitat refici Sat. ii. ii. 4. 60. vid. not.

hinnitus. hinnitum tollit equa Od. ii. 46. 34.

hircinus. hircinis foliis conclusaq. antrae Sat. i. 4. 49.

hircus. 1) hircum olet Sat. i. 2. 27. et 4. 92. hircum oh vilem certavit Epist. ad Pis. 220. hircus laevis Epod. 46. 34. ulhi not. 2) hircus pro odore, qualis est hircorum, ut apud Graecos τράγος. Epod. 42. 5. vid. not.

hirsutus. hirsutis in alis cubet hircus Epod. 12. 5.

hirudo. non missura eutem Epist. ad Pis. 476.

hirundo. hirundine prima Epist. i. 7. 13.

hispidus. hispidi agri Od. ii. 9. 4. hispida facies iv. 10. 5.

historia. historiae pedestres Od. ii. 12. 9. amarae Sat. i. 3. 88.

hoedile. hoedilia lupos non metuant Od. i. 17. 8.

homicida Hector Epod. 17. 12.

homo. hominum recentum cultus formasti Od. i. 10. 2. homo notus Sat. i. 2. 31. multum demissus i. 3. 57. factus ad unguem i. 5. 32. durus i. 7. 6.

honestus 1) honesto turpis confusus Epist. ad Pis. 213. 2) pro *honoratus*: honestos fascibus et sellis Sat. i. 6. 96.

honor priscus redire audeat C. S. 57. notus relapsus in vultus Epod. 17. 18. falsus iuvat Epist. i. 16. 39. venit carminibus ad Pis. 400. honoribus tergemini tollere Od. i. 1. 8. intaminatis fulget iii. 2. 18. amplius aucti Sat. i. 6. 11. honores aeterni Od. ii. 1. 15. supervacui sepulchri ii. 20. 23. meri Epist. ii. 2. 88. honorum rursus copia Od. i. 17. 15. honores, quos cultus fundus fert tibi Sat. i. 5. 13. — *honores saepe* pro *sacrificiis* Epist. ii. 1. 15. cf. Catull. 19. 17. Virg. Aen. i. 632. vid. *Saubert*, de sacrif. vet. 5. p. 93. *Sillig.* in Ind. ad Catull. s. v. *honor*.

hora 1) quarta vix exponitur Sat. 5. 23. horis inertibus vitae oblivio ducere Sat. ii. 6. 64. in horas Od. ii. 13. 13. Sat. ii. 7. 10. Epist. ii. 1. 189. ad Pis. 160. 2) omnino pro *tempore* saepius: quam horam deus tibi fortunaverit Epist. i. 11. 22. horis Septembribus ib. 16. 15. sub verni tem-

poris hora ad Pis. 302. 3) pro *anni tempore*: horis variis temperat mundum Od. i. 12. 16.

hornus. horna fruge placaris Od. iii. 23. 3. vina Epod. 2. 47. palea Sat. ii. 6. 88.

horrendus, horrenda Roma Od. iii. 3. 44. horrendus adspectu Sat. i. 8. 25. Parthis iuvenis ii. 5. 62.

horre. 1) horret iratum mare Epod. 2. 6. horret asperis capillis ibid. 5. 27. horrentia pilis agmina Sat. ii. 1. 13. 2) i. q. *timere*, vel *venerari*: voces Furiarum Sat. i. 8. 45. pauperiem Sat. ii. 5. 9. horret te aut negligit Epist. i. 7. 63. onus ibid. 17. 39. divitis nutum ibid. 48. 11. horret et odit ibid. 25.

horreum 1) proprium Od. i. 1. 9. horreis occultare, quicquid Appulus arat Od. iii. 16. 26. horrea quid prosunt Epist. ii. 2. 477. 2) *horreum*, *apotheca vinaria* Od. iii. 28. 7. ibique not.

hortus. horto irriguo nihil est elutius Sat. ii. 4. 16.

hospes. hospes famosus Lacaenae Od. iii. 3. 25. vetus Sat. ii. 6. 81. sedulus Sat. i. 5. 71. Calaber Epist. i. 7. 14. amabilis Epist. ii. 2. 132. — hospites sagaces Od. ii. 5. 22.

hospita sollicita Od. iii. 7. 9. Helenae i. 15. 2.

hospitium. hospitio modico me excepit Sat. i. 5. 1. hospitii animum solvere Sat. ii. 6. 83.

hostia mactata Od. i. 19. 16. sumptuosa penates mollivit iiii. 23. 18.

hosticus. hostica moenia Od. iii. 2. 6. hosticus ensis Sat. i. 9. 31.

hostis cruentus Od. i. 2. 39. vetus iii. 9. 24. acer Epod. 6. 14. victus terra marique ibid. 9. 27. hostibus perfidis se credidit Od. iii. 5. 33.

humare Sat. ii. 3. 187.

humerus. humeris densum vulgus

Od. ii. 43. 32. nudia Sat. ii. 5. 86. oppositis turba extrahe ibid. 94. humeri quid valeant, quid ferre recusent Epist. ad Pis. 39. humero albo nitens Od. ii. 5. 48. humeri candidi Od. i. 43. 9. uncti iii. 42. 7. — humerus insignis pharetra Od. i. 24. 41. humeri candentes nube i. 2. 34.

humidus. humida vestimenta Od. i. 5. 44. creta manet Epod. 42. 40.

humilis. humilem aquam feriemus Od. ii. 47. 32. ex humili potens iii. 30. 42. humili sermone Epist. ad Pis. 229.

humor saxis defluit Od. i. 42. 29. furtim labitur in genas i. 43. 6.

hydra firmior secto corpore Od. iv. 4. 64. hydram diram contudit Epist. ii. 4. 40.

I

Iacere. 1) iacentes sub pinu potamus Od. ii. 44. 43. iacere libet sub antiqua ilice Epod. 2. 23. ad quartam iaceo (in lecto scilicet) Sat. i. 6. 422. 2) iacentem regiam (h. e. periculi metu afflictam, disiectam) Od. i. 37. 25. vid. ad b. l. not. iacentem in bostem lenis (victum) C. S. 64.

iacere. unde petitum hoc in me iacis Sat. i. 4. 80.

iactare. 1) iactata navis Od. i. 32. 7. iactata gens aequoribus iv. 4. 53. iactantibus Austris navem Sat. i. 4. 6. iactaverit te Auster Epist. i. 44. 45. 2) hinc pro *vezare*: morbo iactatur eodem Sat. ii. 3. 424. 3) *gloriar*: nomen et genus inutile Od. i. 44. 43. iactat se ultorem Iliac i. 2. 47. palamque habet Sat. i. 2. 85. Roma te beatum Epist. i. 46. 48. iactantior est paulo Sat. i. 3. 50.

iaculari. 1) sacras arces Od. i. 2. 3. 2) iaculari aliquid (ut τοξόταν τι)

pro: omne studium in aliquid dirigere Od. ii. 46. 47. vid. not.

iaculator audax Enceladus Od. iii. 4. 56.

iaculum. iaculo trans finem expedito nobilis Od. i. 8. 42.

iambeus. iambeis trimetris accrescere nomen iussit Epist. ad Pis. 252.

iambus ad alios traducendos adhibebatur, hinc: iambi criminosi Od. i. 46. 2. vid. not. iambo rabies Archilochum armavit Epist. ad Pis. — iambi celeres Od. i. 46. 24. citus pes Epist. ad Pis. 254.

ianitor immanis aulae Od. iii. 44. 45.

ictus. 4) icta pinus ferro Od. iv. 6. 9. icto capiti Sat. ii. 4. 24. 2) icta daideris fidelibus Od. iv. 5. 45.

ictus. ictibus quatunt fenestras Od. i. 25. 4. ictus servidi ii. 45. 9. ictus graves iv. 9. 23. ictum obliquum meditans iii. 22. 7. ictu fulmineo potentius iii. 46. 40.

idoneus pugnae Od. ii. 49. 26. puellis vixi iii. 26. 4. arti cui libet Epist. ii. 2. 7. idoneo bello Sat. ii. 2. 444. vitae Epist. ad Pis. 334.

idus tibi sunt agenda, qui dies findit Aprilem Od. iv. 44. 44. vid. ad h. l. not. octonis idibus Sat. i. 6. 75.

iecur Tityi Od. iii. 4. 77. albi anseris Sat. ii. 8. 88. — ulcerosum Od. i. 25. 45. idoneum torrere iv. i. 42. aridum Epod. 5. 37.

igneus. igneus aereis attingit (h. e. coelum) Od. iii. 3. 40. ignea aestas i. 47. 2. igneae Chimaerae spiritalia (h. e. Chimaera igneum spiritum efflans) ii. 47. 43.

ignis. 1) proprie: a) saevus Od. i. 46. 44. Achaicus Iliacas domos uret i. 45. 35. celer peredit Aetnam iii. 4. 75. ignium nigrorum memor (ignis niger, quo scilicet conlureban-

tur mortui) Od. iv. 12. 26. ignibus atris flagres Epod. 5. 81. — igne co-
rusco nubila dividens Od. i. 34. 6.
hinc b) ignes (pro *vigiles ignem ac-
cendentes*) Thessalos fefellit Od. i.
10. 15. not. c) pro *stellae*: velut luna
inter minores ignes Od. i. 12. 47. 2)
metaphorice: ignes de amore: non
erubescendi Od. i. 27. 15. lenti (*das
langsam verschreude Liebesfeuer*) Od.
i. 43. 8. not.

ilex procera adstringitur hedera
Epod. 45. 5. ilices tremantes Aquilo
frangit ibid. 10. 16. — *ilex* cavis im-
posita Od. iii. 43. 44.

ilia dura messorum Epod. 3. 4. in-
gustata rhombi Sat. ii. 8. 30. ducere
Epist. i. 1. 9.

ilignus, *iligna* glande nutritus Sat.
ii. 4. 40.

illabi, *illabatur* fractus orbis Od.
iii. 3. 7. *illapsus* truncus cerebro ii.
17. 27.

illacrimabilis Pluto (*qui lacrimis
non permovetur* — ἀδάκρυτος) Od. ii.
14. 6. vid. not.

illaqueare, *illaqueant* munera dices
Od. iii. 46. 15.

illepide compositum Epist. ii. 1.
77.

illidere dentem fragili Sat. ii. 1. 77.

illigare aratra invencis Epod. i. 25.
tantris iuga ibid. 3. 11. te *illigatum*
Chimærae (*annexum quasi Chimærae,
amore scilicet*) Od. i. 27. 24. vid.
not.

illinere, *oculis* nigra collyria Sat. i.
5. 34. nives agris Epist. i. 7. 40. *illi-
tum* vestibis aurum Od. iv. 9. 44. —
illinere chartis (*scribere* vel potius
scribillare) Sat. i. 4. 36.

illiteratus, *illiterati* nervi Epod. 8.
17. vid. not.

illotus, *illota* toralia Sat. ii. 4. 84.

illudere, 1) chartis Sat. i. 4. 138.
2) *illudere* rebus humanis gaudet

fortuna Sat. ii. 8. 62. *illus* (*derisus*)
Sat. ii. 5. 26. *illusi*.

imago vana Od. i. 24. 45. *imagi-
nes* triumphales (*maiorum scilicet*)
Epod. 8. 11. — *imago* iconsa (*Echo*)
Od. i. 12. 4. vid. ibi not. et Vaticani
montis i. 20. 7. — *imagines* cereas
movere (*de cereis imaginibus in sa-
ceris magicis amantis effigiem reprae-
sentantibus* vid. qui allati sunt in not.)
Epod. 47. 76. *imago* cerea Sat. i. 8. 43.
imber edax Od. iii. 30. 3. *imbrea*
hispidi nubibus ii. 9. 4.

imbuer parte nectaris Od. i. 43. 46.
quo semel est imbuta recens serva-
bit odorem Testa diu Epist. i. 2. 69.
— *imbuer* cura Epist. ad Pis. 330.
imbutus nulla formidine Epist. i. 6.
4. Graecis litteratis ii. 2. 7.

imitator desilies in arctum Epist.
ad Pis. 134. morum ibid. 317.

imitari, *imitatus* fronte ignes Od.
iv. 2. 57. *imitata* luna violas Taren-
tino veneno Epist. ii. 4. 207.

immemoratus Epist. i. 49. 33.

immerenti, *immerentis* domini ca-
put Od. ii. 43. 12. *immerentes* ho-
spites Epod. 6. 1.

immeritus, *immeritis* fraudem com-
mittere, (h. e. *non merentibus*) Od. i.
28. 30. mori iii. 2. 21. *immeritus* la-
borat Sat. ii. 9. 7. *immeritos* occidit
ibid. 244. *immeritum* locum inique
cansari Epist. i. 44. 42. — *immeri-
tam* vestem scindere Od. i. 47. 27.

immersabilis rerum undis adversa
Epist. i. 2. 22.

immetatus, *immetata* iugera Od. iii.
24. 42.

imminere, *immiuente* luna Od. i.
4. 5. *imminens* villae piquis iii. 22.
5. *imminentes* Latio Parthi i. 42. 53.
immiscere fugienda petendis Sat. i.
2. 75.

immodulatus, *immodulata* poemata
Epist. ad Pis. 263.

immori studiis Epist. i. 7. 85.
immunis. b. e. *sine munere* Epist. i. 44. 33. — *immunem poculis tinguere* (*nihil ad computationem conferentem not.*) Od. iv. 42. 23. — *immunis manus* (*scil. sceleris, pura*) iiii. 23. 17.
impedire anres verbis Sat. i. 10. 10. *caput myrto* Od. i. 4. 9. *crus pelli-*
bus Sat. i. 6. 27.
impellere falsis criminibus Od. iiii. 7. 14. *impulsa Euro cypressus* iv. 6. 40.
imperium aequum Od. iiii. 4. 47. *imperii mollibus flectere* iv. 1. 6. *lenibus amici cedere* Epist. i. 48. 44. — *imperi porrecta maiestas* Od. iv. 45. 44.
imperitare. *equis* Od. i. 45. 25. *legionibus* Sat. i. 64. — *imperito rem aequam* Sat. ii. 3. 188.
impermissus. *impermissa gaudia* Od. iiii. 6. 27.
impetus saevus Arcturi Od. iiii. 4. 27. *vividus* iv. 4. 9. *vastus* iv. 44. 29.
impeus. *impeza porrigine foedum caput* Sat. ii. 3. 426.
impingere elitellas Epist. i. 43. 8.
implere urbem nomine Epod. 47. 59. *conchyliis lunae* Sat. ii. 4. 30. — *me implevisse Decembres undenos* quater Epist. i. 20. 27.
implicata. *implicata crines viperis* Epod. 5. 45.
implicitus litibus Epist. ad Pis. 423.
imponere Pelion Olympo Od. iiii. 4. 52. *cognomen alicui* Sat. ii. 3. 26.
importunus. *importuna argenti sitis* Epist. i. 48. 23. — *curule ebur eripiet* Epist. i. 6. 53. *importunus laudari amat* Sat. ii. 5. 26. *vid. not.*
impotentia aestuosa astri torret gregem Epod. 46. 54. *vid. not.*
impransus (*h. e. ieiunus, sobrius*) Epist. i. 45. 59. *impransi mecum di-*

squirite Sat. ii. 2. 7. *impransi voce magistri* ibid. 3. 257.
imprimere notam labris Od. i. 43. 42. *aratrum muris* i. 46. 20. *tabelli signa* Sat. ii. 6. 38.
improbare. *improbaturum Iovem* Epod. 5. 8.
impunitus. *comparativus: impunitior* Sat. ii. 7. 405.
imputatus. *imputata vinea* Epod. 46. 44.
imus. *ab imo ad summum* Sat. ii. 3. 308. *ab imo summus* Epist. i. 4. 54. *ad imum Thrax erit* (*ad extremum Schol.*) Epist. i. 48. 35. *imum ne discrepet medio ad Pis.* 452. *ad imum servetur* (*ad finem*) ibid. 426. *ad imum vergit* ibid. 378. — *imus faber* Epist. ad Pis. 32. *vid. not.* — *imis et superis gratus* Od. i. 40. 49.
inaequalis vixit Sat. ii. 7. 40.
inaestuaris. *inaestuet bilis praecordiis meis* Epod. 44. 45.
inamarescere. *inamarescunt epulae* (*acescunt*) Sat. ii. 7. 407.
inania captat Epist. ad Pis. 230.
inaratus. *inarata tellus Cererem angit* Epod. 46. 43.
inardere. *inarsit humeris Herculis munus* Epod. 3. 47.
inaudax *fugies proelia* (*inaudax ἀτολμος*), *timidus — est verbum ab Horatio feliciter fictum, et ἀπαξ λεγόμενον*) Od. iiii. 20. 3.
incantatus. *incantata vincula* Sat. i. 8. 49.
incautus futuri Sat. i. 4. 35.
incedere. *incedo, superbus malo meo* Epod. 45. 47.
incendere. *incendit me acris natura* Sat. ii. 6. 47.
incessus. *incessum Turbonis rides* Sat. ii. 3. 310.
inchoare spem longam Od. i. 4. 45.
incidere. *incidat bellum* Od. i. 7. 45. *dura valetudo* Sat. ii. 2. 88. *no-*

duo dignus vindice Epist. ad Pis. 191.

incidere. 1) incisa marmora publicis notis Od. iv. 8. 43. incidere sepulchro summam Sat. ii. 3. 83. leges ligno Epist. ad Pis. 399. 2) i. q. finire: ludum Epist. i. 44. 36.

inclinare meridiem sentis Od. iii. 29. 5. amoris Sat. i. 3. 71.

includere me antiquo ludo quaeris Epist. i. 4. 2. Includa versibus sententia ad Pis. 76. inclusit dies fastis tempora Od. iv. 43. 45.

ineogitare fraudem puero Epist. ii. 4. 422.

incommodum. incommoda multa circumveniunt senem Epist. ad Pis. 169.

incompositus. incomposito pede versus currere Sat. i. 40. 4.

incomtus. 1) incomitam comam religata Od. ii. 44. 23. vid. ibi not. — incomtum caput Epod. 5. 46. not. incomtis capillis Curius (h. e. severus ad morem severiorum externam corporis speciem negligebat. vid. not.) Od. i. 42. 44. 2) incomti versus Epist. ad Pis. 446.

inconcinuus. Epist. i. 17. 29. inconcinna asperitas ibid. 48. 6.

incoquere inulas Sat. ii. 8. 51.

increbescere. increbuit aura Sat. ii. 5. 93.

inerepare panperiem Od. i. 48. 5. carmina Epod. 17. 28. increpuit lyra Od. iv. 45. 2.

incrustare sincerum vas Sat. i. 3. 56.

incubare. incubuit terris cohors febrium Od. i. 3. 30.

incuria maculas fudit Epist. ad Pis. 352.

incurrere. incurreret hostis Sat. ii. 4. 37.

incus. incude nova distingas ferrum Od. i. 35. 39. — incudi reddere versus Epist. ad Pis. 441.

inestare bellum Sat. ii. 4. 38. quid negoti ibid. 80. desiderium Epist. i. 44. 22. pudorem ib. 48. 77.

indico bellum ventri Sat. i. 5. 7.

indoles nutrita sub faustis penetralibus Od. iv. 25.

indormire cubilibus Epod. 5. 69. indormis succis inhians Sat. i. 4. 70.

indotare. indotata soror est mihi Epist. i. 47. 46.

inducere. 1) animum cantare Sat. i. 3. 2. 2) i. q. decipere: emptorem hiantem Sat. i. 2. 88.

indulgere. indulgens sibi hydrops crescit Od. ii. 2. 43.

inmemori spectaculo dapis Epod. 5. 34.

inertia mollis Epod. 44. 4. strenua Epist. i. 44. 28.

inexausabilis Epist. i. 48. 58.

inexorabilis Epist. ad Pis. 421.

infamia mendax Epist. i. 46. 39.

infans. infantes statuæ Sat. ii. 5. 39. vid. not.

inferbuit confusum herbis Sat. ii. 4. 67.

inficere rivos sanguine Od. iii. 43. 6. infecit aequor sanguine iii. 6. 34.

inficit pallor ora Epod. 7. 15.

inflare. inflavit venas libido Sat. i. 2. 33. inflans se ii. 3. 317. infla sermonibus tumidis ventrem ii. 5. 98.

infusus puer Epod. 5. 32.

infringere caules Sat. i. 3. 416. infregi latus Epod. 41. 22.

ingemens laboribus Epod. 5. 31.

ingenium candidum pauperis Epod. 44. 44. ingens Sat. i. 3. 33. rapido amni ferventis Sat. i. 40. 62. arte fortunatius Epist. ad Pis. 295. rude ibid. 410.

ingenuus proprie: liber natus, deinde metaphorice pro liberalis, honestus. — ingenuo patre natus Sat. i. 6. 24. ingenuos clarosque parentes habeat ibid. 91. liber et ingenuus

Epist. ad Pis. 383.—*ingenuo amore peccas* Od. i. 27. 16. *ingenuus* (*honestis moribus* Schol.) Sat. i. 8. 6.

ingerere convicia nautis Sat. i. 5. 11.

ingluvies. *ingluvie ingrata rem stringat* Sat. i. 2. 8.

inguen obacoenum Sat. i. 8. 5. et 2. 26. *inguina tument* ibid. 116. *superbum* Epod. 8. 19. *indomitum* ibid. 12. 19.

inhaerere. *inhaeret arbor collibus* Epod. 12. 20.

inhorrere. *inhorruiit vepris adventum* Od. i. 23. 5. *not.*

iniciere frena licentiae Od. iv. 15. 10. *curam* Sat. i. 6. 32. *manus* Od. i. 17. 26.

inimicare. *inimicat ira urbes* Od. iv. 15. 20.

inimicitiae truces Epist. i. 19. 48.

iniustus. *iniustae capellae ad mulctra veniunt* (h. e. *sponste*) Epod. 16. 49.

iniuste vendere (h. e. *nimio pretio*) Epist. ii. 1. 75.

innare. *innantem Lyrin triviis* Od. iii. 17. 8.

innasci. *innascitur silex agris* Sat. i. 3. 37. *innati triviis* Epist. ad Pis. 245.

innatare. *innatat lactuca stomacho* Sat. ii. 4. 59.

inquinare nuptias Od. iii. 6. 17. *inquinauit aere aureum tempus* (h. e. *corrupti*) Epod. 16. 64. *caput merdis* Sat. i. 8. 37.

inquirere villa Sat. i. 3. 28. *inquiram*, quid sit furere ii. 3. 41.

inquit perpetua formula est, ubi quid nobis opponi fingimus; hinc saepe ponitur pro *inquis*, vel *inquitis*, vel *inquunt*, ut apud Graecos *ἔνοι* pro *ἔασι* vid. *Bentl.* ad Sat. i. 4. 79. cf. *Gronov.* ad Liv. xxxiv. 3.

insania summa Sat. ii. 3. 224. *levis*

Epist. ii. 1. 118. *amabilis me ludit* Od. iii. 4. 5.

insaniens Bosphorus Od. iii. 4. 30. *insaniens sapientia* i. 34. 2. *vid. not.*

insanire iuvat (*ἰσῆαι, ἰσῆαι μανθῆναι*) Od. iii. 19. 18. *nuptiarum amoribus* Sat. i. 4. 27. *putas qua ratione* ii. 3. 30. *emendo statuas* ibid. 64. *ratione certa modoque* ibid. 271. *solemnia* (h. e. *solemniter, more omnium hominum* Sch. Cr.) Epist. i. 1. 101.

inscitia legum Sat. ii. 1. 81. *iuria* ii. 2. 131. *veri caecum agit* ii. 3. 43. *rerum vexat* Epist. i. 3. 33.

insculpere patrimonii summam saxo Sat. ii. 3. 90.

insensescere. *insenuit curis et libris* Epist. ii. 2. 82.

inserere. *inseris me vatibus* Od. i. 1. 35. *inserere* puellarum choro Od. ii. 5. 21. *stellis* iii. 25. 6. *inserit ramos feliciores* Epod. 2. 13. *inseverit tibi vitiorum natura* Sat. i. 3. 35.

inservire honori Epist. ad Pis. 167.

insidiator. *insidiatorem fugit* Sat. ii. 5. 25.

insignia morbi ponas Sat. ii. 3. 254.

insilire. *insiluit frigidus Aetnam* Epist. ad Pis. 465.

insistere. *insistet victor cineres* Epod. 16. 11.

insitiles. *insitiva pyra (selbstgepfropfte)* Epod. 2. 19. *not.*

insolabiliter dolens Epist. i. 14. 7.

insolens Achilles (de huius vocis explicatione vid. *not.*) Od. ii. 4. 2. *ludus* iii. 29. 50.

insolentia. *insolentiae meae terra cedit* Epod. 17. 75.

insons Cerberus (*tibi non nocens* Schol.) Od. ii. 19. 29. *insons et purus* Sat. i. 6. 69.

inspicere equos Sat. i. 2. 87. *mores hominum* Epist. i. 2. 20. *inspicere* Epist. i. 7. 39.

instare. 1) praecedentibus insto (h. e. *eos sequi acerrime studeo*) Epist. i. 2. 71. 2) instans senecta Od. ii. 44. 2. instat sudor navitis Epod. 40. 45. fatum mihi triste Sat. i. 9. 29. — instantis (h. e. *minitantis*) tyranni vultus Od. iii. 3. 3. instat auriga equis Sat. i. 4. 445.

internere. instravit tignis pulpita Epist. ad Pis. 279.

instillare. 1) canibus Sat. ii. 2. 62. 2) praeceptum auribus (h. e. *innuere*) Epist. i. 4. 416.

instita talos tegat (instita est tenuissima fasciola, quae praetexta dicitur. τὸ περιπόδιον Vet. Schol.) Sat. i. 2. 29. vid. not.

institor (institores, mercatoris administri, erant ex saepe populi) Od. iii. 6. 30. vid. not. adamata institoribus Epod. 47. 20.

instituere vitae labores Sat. ii. 6. 21. — institutae amphorae fumum bibere (h. e. *quae corpori bibere*) Od. iii. 8. 44.

instrumentum artis Sat. i. 3. 434.

innuavis (pro asper, amarus) Sat. i. 3. 85.

insudare Sat. i. 4. 72.

insuescere active: insuevit pater hoc me Sat. i. 4. 405.

insulae divites Od. iv. 8. 27. (*insulae divites sunt insulae, sedes beatae, μακάριον νόσι*) vid. not. ad h. l. Epod. 46. 42.

insultare. insultet armentum busto Od. iii. 3. 40.

insumere Sat. ii. 2. 402.

insurgere. insurgat Aquilo Epod. 40. 7.

intabescere. intabuissent pupulae Epod. 5. 40.

intactus. Intacta Pallas (i. e. *casta*) Od. i. 7. 5.

intaminatus. intaminatis honoribus fulget Od. iii. 2. 48.

integer (non tactus, incolumis) et superstes Od. ii. 47. 7. integra lintea Od. i. 44. 9. sic: integra cum mante Od. i. 34. 18. et sequente genitivo: integer mentis Sat. ii. 3. 65. hinc 2) i. q. *totus*: integro die Od. iv. 5. 38. integrum comedit dominus Sat. ii. 2. 92. 3) metaphorice: i. q. *castus, intaminatus*: integer vitae Od. i. 22. 4. integri fontes i. 26. 6. integer audit. iii. 7. 22. integrum incesto addidit iii. 2. 30. integra Diana iii. 4. 70.

intendere studiis animum Epist. i. 2. 36.

intentatus. intentata nites Od. i. 5. 43. nil intentatum nostri liquere poetae Epist. ad Pis. 285.

intentus. intenta caprea pascuis Od. iv. 4. 43. intentus Veneri Sat. i. 5. 83. merulis Epist. ad Pis. 458.

intercidere. intercidere tibi nunc aliquid (*exceiderit interpellatione mea et in oblivionem venerit* Sch. Cr.) Sat. ii. 4. 6.

intercinere medios actus Epist. ad Pis. 194.

interesse populo Od. i. 2. 46. epulis iv. 8. 29. Satyris Epist. ad Pis. 233. — nil interest Od. ii. 3. 22. multum Epist. ad Pis. 444. interest pecces Sat. i. 2. 62.

interfusus. interfusa Cycladas aequora (h. e. *fusa inter*) Od. i. 44. 49. not.

interlunia Od. i. 25. 41. vid. not.

interminatus cibus Epod. 5. 39. vid. not.

intermiscere verba Sat. i. 40. 29.

intermittere. intermissa dñu Venus Od. iv. 4. 4.

interpellare. 1) interpellandi locus hic erat Sat. i. 9. 26. interpellarim te laevo tempore ii. 4. 4. 2) i. q. *prohibere, impedire*: Sat. i. 6. 427.

interpres (ἑρμηνεύς, κήρυξ). Sat. ii. 4. 94. fidus Epist. ad Pis. 433.

deorum *ibid.* 394. interprete lingua *ibid.* 414.

interpretare silvas Epist. i. 4. 4.

intervalla humane commoda Epist. ii. 2. 7. (*intervalla inter oollem Quirinum et Aventinum scilicet vid. not.*)

intestabilis et sacer Sat. ii. 3. 481.

intonatus. intonata hiems fluctibus Epod. 2. 51.

intonsus Cynthius Od. i. 24. 2. intonsi capilli Apollinis Epod. 15. 9. scaber intonsusque Epist. i. 7. 90. — *intonsus* Cato (*ad morem scilicet antiquiorum temporum*) Od. ii. 45. 11. *vid. not.*

intrare. intrarit dolor Epod. 15. 16. *intueri*. intueris me ut noverca Epod. 5. 9.

intumesce. intumescit humus Epod. 16. 52.

invehi. invecta licentia Ep. ii. 4. 145.

invenire. invenior mendacior Parthis Epist. ii. 4. 142.

inventor. inventore minor Sat. i. 40. 48.

invirecundus deus (*Bacchus*) Epod. 44. 13. *vid. not.*

inversus. inversum vomerem trahentes Epod. 2. 63. *inversus* annus (*h. e. mutatus, in ver inclinatus*) Sat. i. 4. 36.

invertere vinaria Sat. ii. 8. 39. *virtutes* Sat. i. 3. 55.

invitare somnos leves Epod. 2. 28.

invitus. Invito vultu risit Od. iii. 14. 24. invita invidia Sat. ii. 4. 76.

invita verba (*h. e. quae inviti ediximus*) Epist. ii. 2. 113. ad Pis. 314. *invita* Minerva nihil dicas *ib.* 385.

inula. inulas amaras incoquere Sat. ii. 8. 51. *acidus* mavult Sat. ii. 2. 44. (*inula dicitur herba, quae incocta aecta conditur, et fastidium deicit.* Vet. Schol.) v. *not.* ad h. l.

inunctus. lippus oculis inunctis Sat. i. 3. 25.

inungere. inungi contemnas Epist. i. 4. 29.

involitare. involitant comae humeris Od. iv. 10. 3.

involvere. involvo me mea virtute Od. iii. 29. 55. *vid. not.*

inurbanus. iourbanum seponere lepidio dicto Epist. ad Pis. 273.

io triumphe Od. iv. 2. 49. 50. Epod. 9. 24—23. *io* Bacche Sat. i. 3.

io cives Epist. ad Pis. 460.

iocari. iocatus permulta Sat. i. 5. 62.

iocosus dixero Sat. i. 4. 104.

iocularia (ioci et nugae) Sat. i. 4. 23. *vid. not.*

iocus te postulat Od. ii. 6. 21. *iocis* relictis ii. 4. 37. *iocis* aptior ii. 49. 25. *ioco* cum saevo i. 33. 41. *ioco* certare ii. 42. 18. *iocum* teutavit Ep. ad Pis. 222.

ira cruenta Od. iii. 2. 14. *ira* capitalis Sat. i. 7. 43. *irae* tristes Od. i.

16. 9. *graves* iii. 3. 30.

iracundior improbo Adria Od. iii. 9. 22.

irasci amicis Epist. i. 8. 9. *irasci* celer *ib.* 20. 25.

iratus. iratis diis Sat. ii. 3. 8. *precibus* ii. 6. 30. *iratum* ventrem esca placaverit ii. 8. 5. *vultum* Epist. ad Pis. 406. — *iratum* mare Epod. 2. 6.

iratae lymphae Sat. i. 5. 97.

ire vidimus Tiberim Od. i. 2. 43. *per fluctus* longos iii. 27. 42. *curto* mulo Sat. i. 6. 404. *ocius* Sat. i. 9.

tardius Sat. ii. 3. 401. *domum* Sat. ii. 5. 37. *foras* Epist. i. 7. 34. *viam* i. 2. 65. *ires* quo te sapientia duceret i. 3. 27. *ad lucrum* ad Pis. 420. — *ire* lusum Sat. i. 5. 48. *lavatum* Sat. i. 6. 425.

iter facere Od. i. 22. 5. Sat. ii. 6. 42. *tutum* et patens Od. iii. 16. 7. *liberum* munivit C. S. 13. *loogum* carpere Sat. i. 5. 94. — *supercum*

carpere parati (τάς ψάρας ὄδον σπίζου) Od. ii. 47. 44. vid. not.

iterare cursus relictos Od. i. 34. 4. voces Epist. i. 48. 44. iterabitur fortuna clade iii. 3. 62. hinc: iterabimur aequor (h. e. iterum tentabimur) Od. i. 7. 32. iteratae laeae Tyrus muricibus (iterum tinctae) Epod. 42. 24. 2) iterare pro iterum iterumque laudare: mella Od. ii. 49. 42. not.

iucunde coenam producere Sat. i. 5. 70.

iucundus. iucundum sine amore nihil est Epist. i. 6. 65. iucunda vitae dicere ad Pis. 334.

iudex bonus atque fidus Od. iv. 9. 40. corruptus Sat. ii. 2. 8. candidus sermonum Epist. i. 4. 4. iudice te Od. i. 28. 44. Fabio Sat. i. 2. 434. Tarpa Sat. i. 10. 38. Cressare ii. 4. 84. Dama ii. 7. 54. Ofello ii. 2. 63. sub iudice lis est Epist. ad Pis. 78. — iudex fatalis incestusque (invidiose pro Paris) Od. iii. 3. 49. not. — iudices selecti (quos praetor urbanus ex senatoribus et equitibus conscripserat, erant viri probissimi) Sat. i. 4. 423. vid. not. conf. Heind. ad h. l. et ad ii. 7. 54. et Ernesti Clav. Cic. in indice legum s. v. *Aurelia*.

iudicare. iudicet haeres de me Ep. ii. 2. 494.

iudicium est Sat. ii. 4. 82. iudiciis iisdem fruar Epist. i. 4. 74. id tibi est ad Pis. 386. iudicium vulgi Sat. i. 6. 97. subtile vocare ad libros Epist. ii. 4. 242.

iugare feminas C. S. 48.

iugera pauca Od. ii. 45. 4. iugerum paucorum silva iii. 46. 29. iugera mille Epod. 4. 43. centum an mille aret Sat. i. 4. 50. — iugera pro ager, humus: iugera immetata ferunt Ceream Od. iii. 24. 42.

iugis aquae fons perennis (continuo fluens Schol.) Sat. ii. 6. 2.

iugulare regem Sat. i. 7. 35. iugulat Alpinus Memnona i. 40. 36. iugulent homines Epist. i. 2. 32.

iugulum. iugulo porrecto historias audis Sat. i. 3. 89. in matris ferrum tepefecit ii. 3. 436.

iugum. 1) iuga Alpium Epod. 4. 41. 2) iuga sub aenea mittere Od. i. 33. 44. iugo aeneo cogere iii. 9. 48. turpi colla eripere Sat. ii. 7. 91. iuga nostra ferre indoctus Cantaber Od. ii. 6. 2.

iunctura callida Epist. ad Pis. 47. ibid. 242.

iungere. iungentur espreae lupis Od. i. 33. 8. inngas Lybiam Gadibus ii. 2. 40. iungite peractis bona fata C. S. 28. iungit haec res amicos Sat. i. 3. 54. iungere equinam cervicem capiti humano Epist. ad Pis. 2. — iunctis impariter versibus Epist. ad Pis. 75. iunctae fenestrae Od. i. 25. 4. (i. q. clausae) vid. not.

iurare. iurabas in mea verba Epod. 45. 4. iuremus in haec ibid. 46. 25. iurare in verba magistri i. 4. 44. arae iurandae per nomen tuum Ep. ii. 4. 46.

ius. 1) iuris peierati poena Od. ii. 8. 4. peritus Sat. i. 4. 9. consultus Epist. ad Pis. 369. vafri inscitia Sat. ii. 2. 434. duplicis naturam pernoscere ii. 4. 63. ius anceps novi Sat. ii. 5. 34. iura civica Epist. i. 3. 23. iura dare maritis Epist. ad Pis. 388. nata sibi neget ibid. 422. paterna recepit ibid. 256. iura dare Medis Od. iii. 3. 44. ius imperiumque Caesaris Epist. i. 42. 27. 2) in ius procurant Sat. i. 7. 20. vocare ii. 5. 29.

ius (h. e. condimentum) tepidum Sat. i. 3. 84. mistum oleo li. 8. 43. mala conditum ibid. 69.

iustitia potens Od. ii. 47. 45. salubris Epist. ad Pis. 498.

iurare. multos castra iuvant Od.

4. 23. iuvat clamor galeaeque leves
i. 2. 38. iuvit te Nasidien coena Sat.
ii. 8. 4. sic saepissime iuvare pro de-
lectare, voluptatem praebere.

iuvenco vota pascitur Epist. i. 3.
36.

iuvencus iufamis Od. iii. 27. 45.

iuveneri, (luxuriari, *υπαυαλις*)
iuvenentur Fauni versibus Epist. ad
Pis. 246.

iuvenis iuvenes telluris pro filii Od.
ii. 12. 7. protervi Od. i. 25. 2. servidi
iv. 43. 26. digni patre Epist. ad Pis.
24. iuvenis imberbis ibid. 464. — hor-
rendus Parthis Sat. ii. 5. 62.

iuventa parum comis Od. i. 30. 7.
levis il. 44. 5. dulcis i. 16. 23. imbellis
iii. 2. docilis C. S. 45. florens Epist.
ad Pis. 445.

iuventus rara Od. i. 2 24. omnis i.
4. 49. horrida iii. 4. 70. Romana Sat.
ii. 2. 52.

L

Labare. labantes patres firmaret
consilio Od. iii. 5. 45.

labes. labem remittunt atramenta
Epist. ii. 4. 235.

labi. labentes Deorum aedes refe-
ceris Od. iii. 6. 2. vid. not. — labentis
equo Parthi vulnera describit Sat. ii.
4. 45. labetur volubilis in omne aevum
Epist. i. 2. 43. labier fortuna aequa in
vitium Epist. ii. 4. 94. labuntur anni
fugaces Od. ii. 14. 4. vid. not. lapsa
mella truncis cavis Od. ii. 49. 44.

labor. labor extuderit fastidia Sat.
ii. 2. 44. labor Hercules, Od. i. 3.
36. labore fatali portenta subegit vid.
not. Epist. ii. 4. 44. per laborem thyma
carpentis Od. iv. 29. 30. vid. not. labo-
res tuos (i. e. res praeclare abs te ge-
stas) non patior carpere obliviones
Od. iv. 9. 32, 33. labores nostros
(opera nostra) lamentamur non ap-

parere Epist. ii. 4. 224, 225. laboribus
famosis modum sige Od. iii. 45. 2, 3.
laboribus secundis (pro rebus feliciter
gestis) crevit. Od. iv. 4. 45, 46.
vid. not. hinc 2 (labor Isthmii pro
ludi Isthmii Od. iv. 3. 3. not. 3) labo-
res pro aerumnas: labores vitae Od.
i. 7. 18. laborum levamen testudo Od.
i. 32. 44, 45. laborum decipitur dulci
sono Od. ii. 43. 38. vid. not. hinc 4)
pro periculum: labore capitis vites
repulsam Epist. i. 1. 43.

laborare. laboraverint meae manus
Epod. 5. 60. laborant aquilonibus Od.
ii. 9. 6. vid. not. laborant, cum ad
verum ventum est Sat. i. 3. 96, 97.
vid. not. laborantes auras Sat. i. 4.
49, 20. laborantes (pro flagrare) dices
Penelopen et Circen Od. i. 47. 49, 20.
vid. not. laborantes utero puellas Od.
iii. 22. 2. sic. laborantes silvae Od.
i. 9. 3. vid. not. laborat lympba Od. ii.
3. 44, 42. vid. not. laborat immeritus
paries Sat. ii. 3. 7. laborat ambitione
Sat. i. 4. 26. labores (pro eo operam
intendas) ut miretur turba Sat. i. 40.
73.

laboriosus. laboriosa cohors Ulyssaei
Epod. 46. 62. vid. not.

labrum. labra movet Epist. i. 46. 60.
labris compressis agito Sat. i. 4. 438.

lacerare. laceranda cornua tibi tau-
rus reddet Od. iii. 27. 74, 72. vid. not.
lacerare ferro ibid. 46.

lacerna. lacerna caput obscurante
Sat. ii. 7. 55. vid. not.

lacerta. lacertae virides rubum di-
movere Od. i. 23. 6, 7.

lacertus. lacertis Augusti non re-
sponsura Epist. ii. 2. 48. lacerto laevo
suspensi oculos Sat. i. 6. 74. et Epist.
i. 4. 56. vid. not.

laccessere. laccessat tactu leonem Od.
iii. 2. 40, 41. metaph. laccessit carina
pelagus Od. i. 35. 7, 8. laccesso Deos
(pro precibus fatigo) Od. ii. 18. 12.

lacrima. lacrima debita calentem favillam sparges Od. ii. 6. 22, 23. lacrimae hinc illae Epist. i. 19. 41. vid. not.

lacrimosus. lacrimosa Troiae funera Od. i. 8. 14 15. lacrimoso non sine fumo Sat. i. 5. 80. vid. not. lacrimosa poemata Epist. i. 87. vid. not.

lact. lacte depulsum leonem Od. iv. 4. 15. lactis uberes rivos cantare Od. ii. 19. 10, 11.

lactuca. lactuca stomacho acri innatat Sat. ii. 4. 59, 60. vid. not.

lacunar. lacunar aureum in domo mea renidet Od. ii. 18. 1, 2. vid. not.

lacus. lacus Lucrino latius extensa stagna visentur Od. ii. 15. 2—4. lacus adversarius Epist. i. 18. 63.

laedere. laedent me infortunia Epist. ad Pis. 103. laedere gaudes Sat. i. 4. 78. hinc pro elidere: *laedere*, pendulum collum zona Od. iii. 27. 59, 60. vid. not. laeso signo Epist. ii. 2. 134. vid. not.

laetari. laetor, quod vivit in Urbe Sat. i. 4. 98.

laetitia. ab laetitia insolenti temperatam mentem servare Od. ii. 3. 2—4. laetitiae in usum natia scyphia *perguare* Od. i. 27. 1, 2. vid. not.

laetus. laeta (prospera) fortuna Od. iii. 29. 19. laetis sedibus (*Elysio*) animas reponis Od. i. 10. 47, 48. laetius uvescit poculis modicis Sat. ii. 6. 70. laetos (pro *felices*) dies concines Od. iv. 2. 41. laetum sonum Od. ii. 17. 26. vid. not. laetus donata reponere (pro *libenter*) Epist. i. 7. 39. vid. not. sic: laetus populo intersis Od. i. 2. 46. 2) laetus (*contentus*) vives sorte tua Epist. i. 10. 44.

laevus. laeva (pro *laeva manu*) inausi Sat. ii. 7. 9. vid. not. laeva habena Epist. i. 45. 12. non laeve (*prudenter*) iussa accipere Epist. i. 7. 52. vid. not. laevo tempore (pro *inopportuno*) Sat. ii. 4. 4. laevus ego Epist. ad Pis. 301. vid. not.

laganum. lagani catinum Sat. i. 6. 115. Schol. Cruq. vid. not.

lagena. lagena fracta Sat. ii. 8. 81.

lagenis (pro *vina*) convivae nil nocuere Sat. ii. 8. 41. vid. not.

lagois. lagois peregrina Sat. ii. 2. 22.

lama. lamas (*locos paludosos*) Ep. i. 13. 10. vid. not.

lambere. lambere tectum properabat flamma Sat. i. 5. 73, 74. lambit Hydaspes loca Od. i. 22. 8.

lamentari. lamentamur labores non apparere Epist. ii. 1. 224, 225.

lamma candente Epist. i. 15. 36.

lamnae inimice Od. ii. 2. 2. vid. not.

lana. lana de caprina rixatur Epist. i. 18. 15. vid. not. lanae bis tinctae Od. ii. 16. 35—37. lanae prope nobilem Luceriam tonsae Od. ii. 15. 13, 14.

lanceus. lancea effliges Sat. i. 8. 30.

languere. lingua minus Inachia Epod. 12. 14. languet amator Epist. i. 20. 8.

languescere. languescit Bacchus in amphora Od. iii. 16. 34, 35.

languidus. languidae ferae Epod. 5. 55, 56. hinc: languidina vina (pro *vetustiora*) Od. iii. 21. 8. vid. not. languido flumine errans Od. ii. 14. 47, 48. languidus conviva Sat. ii. 4. 39. vid. not.

languor. languor aquosus Od. ii. 2. 45, 46.

lance. lances nitentes Sat. ii. 2. 4. lance ostendat te tibi Epist. i. 5. 23, 24.

lapathos et *lapathum*. lapathi brevis herba Sat. ii. 4. 29. vid. not. lapathi herba prata amantis Epod. 2. 57.

lapis. lapidem torquet Epist. ii. 2. 73. lapides adesos Od. iii. 29. 36. lapides varios radere Sat. ii. 4. 83.

lapideus (scil. *panis*) Sat. ii. 5. 91. vid. not.

lapillus. lapillos nigeos viridesque Sat. i. 2. 80.

lappus. lapsus rapidos fluminum Od. i. 12. 9, 10.

laqueatus. laqueata circum tecta Od. ii. 16. 11, 12. vid. not.

laqueum. laquei pretium (pro re vilissima dictum) Sat. ii. 2. 99. vid. not. laqueis mortis caput non expedit Od. ii. 24. 8. laquos (retia) suspectos accipiter metuit Epist. i. 16. 50, 51. laqueum necit sponsae Epist. i. 19. 34. vid. not.

lar. Dei tutelares, qui in cuiusque domus foco positi erant: hinc: lares residentis Epod. 2. 66. Deinde lar metaph. pro ipsa domo ponitur: larem patrium mimae donat Sat. i. 2. 56. lare certo (i. e. domicilio certo) gaudentem Epist. i. 7. 58. vid. not. lare quo me tuer (lar, hoc loco pro secta) Epist. i. 1. 13. vid. not. lares mutare (i. q. emigrare, patria fugere) C. S. 39. vid. not.

lardum. lardi semesa frusta Sat. ii. 6. 86, 87.

large ligna super foco reponens Od. i. 9. 5, 6. largius aequo potum rideat Epist. ii. 2. 215, 216. vid. not.

largiri et *largire*. largimur tibi maturos honores Epist. ii. 1. 15.

largiter. largiter abstulerit Sat. i. 4. 132.

largus. larga vina Od. iii. 18. 6, 7. largior ignis arserit Sat. i. 8. 44. largiora (plura) flagito Od. ii. 18. 13. largus spes novas donare Od. iv. 12. 19.

larva. larva nil opus Sat. i. 5. 64. vid. not.

lasanum. lasanum pueri portantes Sat. i. 9. 109. vas, in quo exoneratur venter, Schol.

lascivus. lasciva verba Epist. ad Pis. 106, 107. lasciva licentia Od. i. 19. 3. lasciva puella. Od. iv. 11. 22, 23. lasciva aetas (pro puerilis aetas) Epist.

ii. 2. 216. vid. not. lascivis hederis ambitiosior Od. i. 36. 20.

lassus. lassas aures onerantibus verbis Sat. i. 10. 10. lassum stomachum Sat. ii. 8. 8, 9. lassus ab equo indomito Sat. ii. 2. 9, 10.

late Od. iii. 3. 45. ibid. 16. 19. Sat. i. 5. 26. et alias saepe, latius regnes Od. ii. 2. 9.

latebra. latebrae dulces Epist. i. 16. 15.

latere. latent ferae silvis Epod. 5. 55. latentis animi sub vulpe Epist. ad Pis. 437. latentes oras reparavit Od. i. 37. 23, 24. vid. not. lateret si quid forte Sat. ii. 8. 25. vid. not.

latitare. latitantem aprum excipere Od. ii. 12. 10.

latrare. 1) latret canis Sat. i. 2. 128. sic: latravit catulus Epist. i. 2. 66, 67. 2) latrantem stomachum (pro saurientem) panis leniet Sat. ii. 2. 17, 18. deinde latras (pro convicia iacis) Sat. i. 3. 136. sic: latraverit (pro allatraverit) dignum opprobriis Sat. ii. 1. 85. vid. not.

latro. latronibus ab infestis tutus Sat. ii. 1. 42.

latrocinium. latrocinii furta res pares dicas Sat. i. 3. 121, 122. vid. not.

latus. (subst.) (propric de parte corporis dictum) latere brevi Sat. i. 2. 93. latere imo: (pro imo pectore) petitus spiritus Epod. 11. 10. vid. not. lateris miseri Sat. ii. 3. 29. laterum dolor (Graece πλῆξις) Sat. i. 9. 32. latus Boreae finitimum (de coeli vel terrae regione) Od. iii. 24. 33. latus circa saliant negotia Sat. ii. 6. 33, 34. latus militia fessum Od. ii. 7. 18. hinc: latus forte (de corporis viribus dictum) Epist. i. 7. 26. vid. not. latus nudum remigio (de nave dictum) Od. i. 14. 4. vid. not. latus apertum (a re gladiatoria translatus) Sat. i. 3. 59. vid. not.

latus. (*adiect.*) *latus murus* Epist. ad Pis. 208, 209. *lata poena* Epist. ii. 4. 453. *latius (profusius)* opibus usum Sat. ii. 2. 443. vid. *not.* *latum clavum (hunc gestabant senatores, unde laticlavii dicebantur)* Sat. i. 5 36. vid. *not.* *latum (pro magnum, vel longe patentem)* urbem reget aequus Od. i. 42. 57.

laudabilis. *laudabile carmen* Epist. ad Pis. 408.

laudare. *laudabunt alii* Od. i. 7. 4. (*pro celebrabunt*). *laudande sol* Od. iv. 2. 47. *laudantes tuum numen* Od. iv. 4. 26, 27. vid. *not.* *laudant quicquid scripserunt* Epist. ii. 2. 8. *laudare tibi coner (commendare)* Epist. i. 9. 3. *laudatur charta eadem* Sat. i. 40. 44. *laudes lauderis ut absens* Sat. ii. 5. 73. *laudet haec uterque* Sat. i. 40. 83. *laudo manentem (Fortuniam)* Od. iii. 29. 53.

laudator. *laudator temporis acti* Epist. ad Pis. 473. *laudatore vero plus movetur derisor* ibid. 433.

laurea. *laurea Apollinari donandus* Od. iv. 2. 9. vid. *not.*

laurus. *lauro Delphica einge comam* Od. iii. 30. 45, 46. *laurum propriam uni deferens* Od. ii. 2. 22. *laurum morte venalem petiisse (i. q. victoriam vita emendam)* Od. iii. 44. 2. vid. *not.* *laurus peperit aeternos honores* Od. ii. 4. 45, 46.

laus. (*saepissime pro gloria ponitur*) *laude postera crescam (pro laude apud posteros)* Od. iii. 30. 80. *laude dignum virum Musa vetat mori* Od. iv. 8. 28. *pro laude merentis* Epist. i. 7. 24. vid. *not.* *laudem imperiis arrogavit* Od. iv. 44. 39, 40. *praeter laudem nullius avaris Graiis* Epist. ad Pis. 323, 324. *laudes Augusti agnoscere* Epist. i. 46. 29. *laudi magnae fore speravit* Sat. ii. 3. 99.

laute accipiar Sat. ii. 8. 67.

lautus. *lautissimamibus currebat* Sat. ii. 3. 282.

lavare. *lavatum ibis* Sat. i. 3. 437, 438. *laverit Padus cacumina (pro alluviet)* Epod. 46. 28. vid. *not.* *lavit humeros in undis* Od. iii. 42. 6. *lavit pannos cruore (pro adpersit)* Epod. 47. 50, 51.

lavere. (*antique pro lavare*) *lavere mala vino* Od. iii. 42. 2 vid. *not.*

laxus. *laxo arcu (i. q. remisso arcu)* Od. iii. 8. 23. *laxo sinu* Sat. ii. 472. *laxus calceus in pede haeret* Sat. i. 3. 34, 32. vid. *not.*

leaeana. *leaeanae catulos fugies* Od. iii. 20. 2. 3.

lectare (*verb. frequent. a legere*) Sat. i. 6. 422.

lectioa Sat. i. 2. 98. *lectica agnam gestare* Sat. ii. 3. 244.

lector. *lector ingratus* Epist. i. 49. 35.

lectulus me exrexit Sat. i. 4. 433, 434.

lectus. (*quo subtrato tam ad coenandum, quam ad requiescendam utebantur, unde duplex huius verbi sensus*) *lecti imi convivae (hoc loco pro parte triclinii dictum)* Sat. ii. 8. 40, 41. *lectum potus comminxit* Sat. i. 3. 90. vid. *not.* *lectos eburnos* Sat. ii. 6. 403. *lectus genialis* Epist. i. 4. 87. vid. *not.* *lecto te casus afflixit (pro in morbum incidisti)* Sat. i. 4. 84.

legare. 1) *pro mittere inde subst. legatus, qu. v. 2) pro testamento constituere: legatum sibi nil inveniet* Sat. ii. 5. 68, 69.

legatus. (*subst.*) *legati missi de rebus magnis* Sat. i. 5. 28, 29.

legere. 1) *legat scripta* Sat. i. 4. 23. *legit tabulas* Sat. ii. 5. 66, 67. 2) (*pro colligere*) *legant ossa* Sat. i. 8. 22. 3) (*pro eligere*) *lectas virgines C. S. 6. legere ad fastum alios parentes* Sat. i. 6. 95. vid. *not.* 4)

(pro *decerpere*) legerit arbore ante solem Sat. ii. 4. 23. 5) (pro *praeterire*) legerit sacra Divum Sat. i. 3. 117.

legio Romana Sat. i. 6. 48

legitimus. *legitimum* poemā (ad *certas leges compositum*) Epist. ii. 2. 109. vid. not. *legitimum* sonum Epist. ad Pis. 174. vid. not.

lemur. *lemures* nocturnos rides Epist. ii. 2. 209. vid. not.

lenimen, vel *levamen*. *lenimen* dulce laborum Od. i. 32. 14, 15. vid. not.

lenire. *leniat* aura rabiem canis Epist. i. 10. 15, 16. vid. not. *leniet* panis cum sale stomachum Sat. ii. 2. 17, 18. *lenire* dolorem Epist. i. 4. 34. *lenire* tigres et rabidos leones (pro *mulcere*) Epist. ad Pis. 393. *lenit* (pro *mitigat*) albescent capilli animos Od. iii. 14. 25. vid. not. *lenite* (pro *modum ei facite*) clamorem impium Od. i. 27. 6, 7.

lenis. *lene* decet vacuis venis committere Sat. ii. 4. 25, 26. *lene* morum Od. iii. 29. 2. *lene* consilium datis Od. ii. 4. 44. *lene* tormentum Od. iii. 24. 13. vid. not. *leni* vento recreare Od. iii. 20. 13. *lenibus* imperiis cede Epist. i. 18. 44, 45. *lenis* (pro *placidus*) incedas Od. iii. 18. 3. non *lenis* precibus (i. e. *precibus non permotus*) Od. i. 24. 17. vid. not. *lenius* (*minus crudele*) facious Epist. i. 16. 56. — non *leni* ruina (pro *magna*) Od. ii. 19. 15.

leniter. *leniter* attrens caudam Od. ii. 19. 30, 31. *leoiter* (i. e. *quiete et in otio*) aevum traducere Epist. i. 18. 97.

leno. *lenonis* insidiosi Epist. ii. 1. 172.

lentus. *lentis* brachiis adhaerens Epod. 15. 6. vid. not. *lentis* ignibus macerer Od. i. 13. 8. *lento* duello

Epist. i. 2. 7. *lento* risu Od. ii. 16. 26, 27. *lentius* spectator (*ἀναισθητος*) Epist. ii. 1. 8. vid. not.

leo 1) *Gaetulus* Od. i. 23. 10. *leonem* asperum Od. iii. 2. 10, 11. *leones* flavos Epod. 16. 33. 2) *siderum unum*: *leonis* vesani stella Od. iii. 29. 19, 20. vid. not. sic: *momenta leonis* (*tempus, quo sol in sidus leonis transit*) Epist. i. 10. 16.

lepus. *leporem* pavidum Epod. 1. 35. *leporis* foecundi armos sapiens sectabitur Sat. ii. 4. 44.

lethargus. *lethargo* grandi oppressus Sat. ii. 3. 145.

lethargicus. (*qui lethargo laborat*) *lethargicus* pugil Sat. ii. 3. 30.

letum. *leti* vis improvisa Od. ii. 13. 19, 20. *leto* adimis iii. 22. 3. *letum* nobile Od. i. 12. 36.

levamen, vid. *lenimen*.

levare. 1) *levant* multa promissa fidem Epist. ii. 2. 10. 2) *levante*, (pro *recreantes*) corpus festo tempore Sat. ii. 4. 140, 141. 3) *levare* (pro *liberare*) pectora diris sollicitudinibus Epod. 13. 10. 4) *levasset* (pro *arcuisset*) destra ictum Od. ii. 17. 28, 29. 5) *levat* (pro *tollit*) aura cygnum Od. iv. 2. 25. 6) *levata* (pro *emersa*) vadis saxa Epod. 16. 25, 26.

levis. 1) *levem* turbam coërces Od. i. 10. 18, 19. *metaph.* *leves* chori Nympharum Od. i. 1. 34. vid. not. *leves* non praeter solidum Od. ii. 6. 20. *levem* me dixerit Sat. ii. 7. 37, 38. vid. not. *leves* somnos Epod. 2. 28. *leves* (*vanas*) spes Epist. i. 5. 8. *leves* versus Epist. ad Pis. 234. *levi* (pro *levioris fidei*) pro paupere spondere Epist. ad Pis. 423. vid. not. *levia* personuere saxa (*πέτρι λισσάδες*) Od. i. 17. 12. vid. not. *levia* (i. e. *limata, expolita*) sectantem Epist. ad Pis. 26. vid. not. *leviora* audiret (m-

mus aspera) Sat. i. 4. 53. vid. *not.*
levis (*laevis*) Agyieu (pro *imberbis*)
 Od. iv. 6. 28. *levis* una mors est
 (pro *nimis levis poena*) Od. iii. 27.
 37. vid. *not.* non *levis* (pro *gravis*)
 cura Od. i. 44. 48. *levius miser* pro:
minus miser Sat. ii. 7. 49.

lex. lege hac dico Od. iii. 3. 58.
 lege feraci prolis novae C. S. 49, 20.
 vid. *not.* legem iniquam Sat. i. 3.
 67.—leges percontabere Epist. i. 48.
 96. leges incidere ligno Epist. ad Pis.
 393. leges Jovis vetant Epod. 47. 69.
 leges ponere Sat. i. 3. 405. leges
 vanse Od. iii. 24. 35, 36. legibus
 insanis solutus Sat. ii. 6. 68, 69. le-
 gum sanctorum Sat. ii. 4. 84. vid.
not.

libare. libatis dapibus Sat. ii. 6. 67.
 vid. *not.*

libellus. libelli stoici Epod. 8. 45.
 Cumque libellis Sat. i. 4. 66. (*Acten*)
 vid. *not.* libello meo citus haec sub-
 scribe Sat. i. 40. 92.

libenter fundos linquimus, Sat. i.
 5. 34. 5. libentius audis, (eodem
 sensu, quo *liberius*, quod vid.) Sat.
 ii. 6. 20.

liber (subst.) pro codice Epist. i. 20.
 4. Epist. ad Pis. 345. —libris crede-
 bat Sat. ii. 4. 34. libris (scil. *legendi*)
 insenuit Epist. ii. 2. 82, 83. vid.
not. libris propriis ambustum Sat. i.
 40. 63, 64. libris veterum Sat. ii.
 6. 61. libros Pontificum Epist. ii.
 4. 26. vid. *not.* librum tabulae persi-
 milem Epist. ad Pis. 6. 7.

liber (adiect.) Epist. i. 4. 407.
 liber amicus (pro *sincerus*) Sat. i.
 4. 432. vid. *not.* liber non erit, qui
 metuens vivet Epist. i. 46. 66. liber
 plus aequo (i. e. *arrogans sibi plus*
aequo) Sat. i. 3. 52. libera bilis Epod.
 44. 46. vid. *not.* libera (*sincera*) con-
 silia Epod. 46. 26. vid. *not.* libera
 vestigia Epist. i. 49. 24. vid. *not.*

libera vina (i. q. *vina larga*, vel
pectus a curis liberantia vid. *not.*) Ep.
 ad Pis. 85. liberi Cupidinis (*propter*
licentiam, quam ille concedebat) Epod.
 47. 57. vid. *not.* liberius (pro *proca-*
cus) maledicunt Sat. ii. 8. 37. *hoo*
loco malo sensu dictum est, bono sensu
 Sat. i. 4. 403, 404. liberius disero
 liberrima indignatio Epod. 4. 40.

liberare. liberat tenebris Hippoly-
 tum Od. iv. 7. 25, 26.

liberi. liberos dulces Epod. 2. 40.
 per liberos te precor ib. 5. 5. 7.

liberta, vid. *libertus* Sat. i. 4. 99.

libertas. *libertas* in vitiis excidit Ep.
 ad Pis. 282. libertate cum multa no-
 tabant Sat. i. 4. 5. vid. *not.* libertate
 Decembri utere (*quoniam hoc mense*
Saturnalia celebrabantur) Sat. ii. 7.
 5, 6. vid. *not.* libertate potiore me-
 tallis Epist. i. 40. 39, 40. vid. *not.*
libertina, vid. *libertinus* Od. i. 33.
 45.

libertinus (qui *liberto patre natus*
est.) *libertino* patre natum Sat. i. 6.
 6. *libertinus* Sat. ii. 3. 281. et Sat. ii.
 7. 12.

libertus. Sat. ii. 3. 422. et Sat. ii. 5.
 74.

libet. libeat. Od. iv. 3. 20. libet
 mirari nemus Od. iii. 25. 43, 44.
 libens amem tecum vivere Od. iii.
 9. 24. libens tentabo Bosporum Od.
 iii. 4. 30, 31.

libidinonus caper Epod. 40. 23.

libido. libidine nova monstra iunxerit
 Epod. 46. 30. vid. *not.* libidine pec-
 catur Epist. i. 2. 45, 46. libidines
 barbaras regum Od. iv. 42. 7. 8. libi-
 dinis masculae Epod. 5. 44. vid. *not.*
 hinc libido tetra Sat. i. 3. 33. libido
 damnoxa Epist. ii. 4. 407. libido prout
 cuique est (pro quo *unumquemque ani-*
mus fert) Sat. ii. 6. 67.

libra, (1) libra et aere mercatus est
 Epist. ii. 2. 458. 2) unum siderum,

quae Zodiacum efficiunt, hinc libra me adspicit Od. ii. 47. 47. v. not.

libarius Epist. ad Pis. 354.

libum (ex farre, melle et oleo confectum erat). liba recuso Epist. i. 40. 40. libo fumante ducor Sat. ii. 7. 402. vid. not.

licenter scribam Epist. ad Pis. 265.

licentia. licentia Pescennina Epist. ii. 4. 145. vid. not. licentia maior accessit modis Epist. ad Pis. 214. licentiam indomitam refrænare Od. iii. 24. 28, 29.

licet 1) *verb. imper.* sequenti infinitivo: liceat potius perire Epist. ad Pis. 466. — liceat concedere veris Sat. ii. 3. 305. ultra, quam licet Od. iv. 44. 29, 30. dum licet Od. ii. 44. 16. 2) *coniunctio*, sequenti coniunctivo pro quamvis: licebit festus dierum celebret Sat. ii. 2. 59 — 61. licebit dives ais Epod. 45. 49. licet ambules superbus ibid. 4. 5.

licitor. licitor consularis Od. ii. 46. 9, 40. vid. not. licitoribus atris (atra veste indutis) Epist. i. 7. 6. vid. not.

ligare. ligatur mula Sat. i. 5. 43.

lignum. ligna in silvam non feras Sat. i. 40. 34. ligna lucum putes? Ep. i. 6. 34. hinc: lignum aridum. Od. iii. 47. 43, 44. lignum triste Od. ii. 43. 44. lignis ahenum calefactat Epist. ii. 2. 169. ligno (pro *lignis tabulis*) leges incidere Epist. ad Pis. 399.

ligo. ligonibus non tacta arva Ep. i. 44. 27. ligonibus Sabellis Od. iii. 6. 38.

ligurrire. i. q. *furtim aliquid edere*: ligurrierit ius tepidum Sat. i. 3. 84. ligurrit furta Sat. ii. 4. 79.

lilium. lilium breve Od. i. 36. 46.

lima. limae labor Epist. ad Pis. 294.

limare. limat obliquo oculo comoda mea Epist. i. 44. 37, 38.

limatus. limator Sat. i. 40. 65.

limen. limen ianua amat Od. i. 25,

3, 4. limen marmoreum Epist. i. 48. 73. limen deinde pro ipsa domo sive pro atris ponitur, sic: limina dura Epod. 44. 23. limina superba civium potentiorum Epod. 2. 7, 8. vid. not. limine sacro (pro templo) Sat. i. 5. 99. liminis coelestis (pro coeli) patiena Od. iii. 40. 49, 20.

limes. limites ultra Od. ii. 48. 24, 25. limitibus certis populus adaita Epist. ii. 2. 170, 174.

limus. (adject.) limis (scil. oculis) rapiss Sat. ii. 5. 53. vid. not.

limus (substant.) limo turbatam aquam haurit Sat. i. 4. 59, 60. limo principi (de materia dictum, e qua primum hominem Prometheus finxit) Od. i. 46 43, 44. vid. not. limum (hoc loco de sorde foecis) ovo columbino colligit Sat. ii. 4. 56.

linea. linea ultima rerum mors Ep. i. 46. 79.

linere 1) levi testa conditum Od. i. 20. 2, 3. linenda cedro carmina Epist. ad Pis. 332, 334. vid. not. 2) pro obscurare: linunt splendida facta foedo carmine Epist. ii. 4. 236, 237. vid. not.

lingua. lingua aemula Epist. i. 49. 45. vid. not. lingua divite Epist. ii. 2. 124. lingua interprete animi motus effert Epist. ad Pis. 414. linguae magnae (i. e. iactationis) vindicem Od. iv. 6. 4, 2. linguam causis acuire (χαλκίειν γλώσσαν) Epist. i. 3. 23. vid. not. linguis favete (tacete) Od. iii. 4. 2.

linquere. linque severa Od. iii. 8. 28 linquit me sub cultro Sat. i. 9, 73, 74. Saepissime ponitur pro composito relinquere: linquar non insultis precibus Od. i. 28. 33. linquenda tellus Od. ii. 44. 24. linquere partes divitum Od. iii. 46. 23, 24.

linter. lintrem nil procedere sentimus Sat. ii. 5. 20, 24:

luteum. (plural. *lutea*, i. q. *vela*)
lutea dare Epod. 16. 27.

linum. lino vitata perduat saporem
Sat. ii. 4. 54.

lippus. lippi scrinia compilasse Sat.
i. 1. 120, 121. lippis et tonsoribus
notum Sat. i. 7. 3.

liquare. liques vina Od. i. 11. 6.

liquescere. liquescere tura sacro li-
mine Sat. i. 5. 99.

liquidus. liquidi Falerni Epist. i.
44. 34. liquidis coloribus Od. iv. 8.
7. liquidum aethera Od. ii. 20. 2. li-
quidus (non lutulentus) fundet opes
Epist. ii. 2. 120, 121. liquidam vocem
(pro *suavisonam*) Od. ii. 24. 3, 4.
vid. not.

liquor. liquorem novum de patera
fundens Od. i. 31. 2, 3. vid. not. li-
quor medius (pro *mare medium*) Od.
iii. 3. 46.

lis. litem lite resolvit Sat. ii. 3.
103. litem perdere Sat. i. 9. 37. lites
componere Epist. i. 2. 11. litibus atris
Epist. ad Pis. 423, 424.

litigiosus dominus Sat. ii. 3. 285, 286.

litterula. litterulis Graecis imbutus
Epist. ii. 2. 7. vid. not.

littus. littora gementis Bospori Od.
ii. 20. 44. littora illa secevit (pro
terras illas) Epod. 16. 63. littore cur-
vo Od. iv. 5. 44. littore ludo Od. i.
32. 7. 8. littus iniquum Od. ii. 16. 4.

litura. litura multa coërcuit car-
men Epist. ad Pis. 292, 293. lituram
metuit Epist. ii. 1. 167. vid. not.

litus. litui strepunt Od. ii. 1. 18.

lividus. 1) livida brachia Od. 1. 8.
10, 11. livido dente Epod. 5. 147. li-
vidos racemos Od. ii. 5. 10, 11; vid.
not. 2) *metaph.* lividas obliviones Od.
iv. 9. 33, 34. lividus (pro *invidus*)
nostra odit Epist. ii. 1. 89.

locare. locabat in arca Sat. i. 8. 9.
locas marmora sub funus Od. ii. 18.
47, 48.

loculus. in loculis nil erat Sat. i. 3.
47. circum loculos curreret Sat. ii.
3. 146, 147. in loculos nummum de-
mittere Epist. ii. 1. 175.

locuples. Epist. i. 1. 93. locuplete
in domo Sat. ii. 6. 102. locupletem
annum frugibus Sat. ii. 1. 137.

locus. per loca celeberrima vadet
Epist. i. 47. 28. loco deiecit regale
praesidium Epist. ii. 2. 30. vid. not.
loco grato (scil. Athenis) emovere
ibid. 46. quo loco (i. e. *quo statu*) res
sit Epist. i. 12. 25. in loco (i. q.
opportuno tempore, Graeci: *ἐν χαι-
ρῶ*) dulce est desipere Od. iv. 12. 28.
ubique locorum et quo locorum
(pro *quo terrarum*) Od. i. 38. 3. et
Epist. i. 3. 34. locum virtutis deservit
Sat. i. 46. 67. vid. not. locus conditus
a Diomede (*urbs condita*) Sat. i.
5. 92. locus interpellandi hic erat Sat.
i. 9. 26.

lolo. loliginis nigrae succus Sat.
i. 4. 109.

lolum. Sat. ii. 6. 89.

longe. Od. iv. 9. 2. et alias saepe
longius (pro *diutius*) annum spatio
Od. iv. 5. 44.

longinquus. longinquis in agris Ep.
i. 8. 6.

longus. longa militia Od. ii. 7. 18.

longa (pro *magna*) senectus Od. ii.
16. 30. longa negotia (pro *diuturna*
neg.) Od. iii. 5. 53. longam spem Od.
i. 4. 45. vid. not. longos imitatis (pro
ditiores) Sat. ii. 3. 308. ne longum
faciam Sat. i. 3. 137. longus spe (pro
longam spem alens) Epist. ad Pis. 172.

loquaciter. loquaciter tibi scribetur
situs agri Epist. i. 16. 4. vid. not.

loquax. loquaces vitet Sat. i. 9. 33,
34. *metaph.* loquax testudo Od. iii.
11. 3. 5. loquaces lymphae Od. iii.
13. 15, 16.

loqui. loquar nil mortale Od. iii.
25. 48. loquenda proelia coniugibus

Od. iv. 4. 68. loquendi norma Epist. ad Pis. 72. sic saepe loqui (pro *canere*) proelia Od. iv. 45. 4. sic loquor verba socianda chordis Od. iv. 9. 4.

lorica. lorici Iberis Od. i. 29. 45.

lorum. lora sensit lacertis Od. iii. 5. 35.

lubricus. lubrica conchylia Sat. ii. 4. 30. vid. *not.* lubricus vultus (Graece: βλεμμα ὑγρόν) Od. i. 49. 8. vid. *not.*

lucellum dulce Epist. i. 48. 402. lucellum gustarit Sat. ii. 5. 82.

lucere. lucet Epist. i. 6. 56.

lucerna. lucernis numerus accessit Sat. ii. 4. 35. lucernis fraudatis Sat. i. 6. 124. vid. *not.*

lucidus. lucida funalia Od. iii. 26. 6, 7. vid. *not.* lucidas sedes inire (δέματα αἰγλήεντα) Od. iii. 3. 33; 34.

lucratus. lucrata talentum Epist. ad Pis. 238. lucratus nomen ab domita Africa Od. iv. 8. 48, 49.

lucrum 1) lucri contagia Epist. i. 42. 44. cum lucro domus mercarier Sat. ii. 3. 24, 25. 2) *metaph.* pro lucri studium, vel avaritia; sic: lucro aestus dimoveat Sat. i. 4. 38, 39. vid. *not.* contra lucrum nil valere Od. ii. 41, 42. ad lucrum iubet ire Epist. ad Pis. 420.

luctari. luctamur doctius unctis Achivis Epist. ii. 4. 33. *metaph.* luctandum in turba Sat. ii. 6. 28. luctantur funera plaustris Epist. ii. 2. 74.

luctuosus. luctuosae Hesperiae mala Od. iii. 6. 8. luctuosas armis dissidet Od. iii. 8. 49, 20.

luctus. luctus turpes absint. Od. ii. 20. 21, 22. vid. *not.* lucum muliebrem tollite Epod. 46. 39.

lucos. lucis parum castis Od. i. 42. 59, 60. lucis umbrosis Od. i. 4. 44. lucos per pios Od. iii. 4. 6, 7.

ludere. 1) ludentem verba lasciva decent Epist. ad Pis. 406, 407. vid. *not.* ludentes pueri Epist. i. 4. 59. ludere par impar Sat. ii. 3. 248. ludentem (pro. saltantem: Graece: παίζων) virginibus brachia dare Od. ii. 42. 48, 49. ludere (pro iocari) inter virgines Od. iii. 45. 5. vid. *not.* ludere qui nescit (de ludis in campo Martio dictum) Epist. ad Pis. 379. 22) *metaph.* pro ludibrio habere: ludis me prudens Sat. ii. 5. 58. 3. pro composito *studere*: ludit imago vana Od. iii. 27. 40, 41. non ludo Epist. i. 47. 64. 4) pro *canere*: ludo haec ego Sat. i. 40. 37. — lusimus tecum Od. i. 32. 2.

ludibrium. ludibrium debes ventis Od. i. 44. 45, 46. vid. *not.*

ludicer. ludicra pono Epist. i. 4. 40. vid. *not.* ludicra res valeat Epist. ii. 4. 480.

ludicrum. ludicra quo modo spectanda Epist. i. 6. 7, 8.

ludus. 1) ludo amoto quaeramus seria Sat. i. 4. 27. ludum fortunae Od. ii. 4. 3. ludi cum strepitu spectantur Epist. ii. 4. 203. ludos referat C. S. 22. 2) ludis in vilibus carmina dictari Sat. i. 40. 75. 3) *metaph.* ludo antiquo Epist. j. 4. 3. vid. *not.*

luere. lusm poenas Epod. 47. 37. lues maiorum delicta Od. iii. 6. 4.

lugubris. lugubre sagum Epod. 9. 27, 28. vid. *not.* lugubres cantus Od. i. 24. 2, 3. lugubri alite Od. iii. 3. 64. lugubris Od. ii. 4. 33, 34.

lumbus. lumbos fuste saligno donat Sat. i. 5. 22, 23. lumbros infregi Epod. 44. 22.

lumen. cum lumine librum pascas Epist. i. 2. 35, lumina ad prima (i. e. vespertino tempore) Epist. ii. 2. 98. vid. *not.* 2) *metaph.* pro oculi: lumine placido videris Od. iv. 3. 2. lumina vati adempta Epod. 47. 44.

luna. 4.) lunam nubes atram condidit Od. ii. 16. 2, 3. 2) *metaph.* pro menses: lunae celeres Od. iv. 7. 43 *vid. not.*

lupa. lupa rava Od. iii. 27. 3.

lupatus. lupatis frenis ora temperet Od. i. 8. 6, 7.

lupinum. lupinis bona perdas Sat. ii. 3. 182. *vid. not.* lupinis quid distent aera Epist. i. 7. 23.

lupus. 1) lupis Appulis iungentur capreae Od. i. 33. 7, 8. lupis rapacibus Epod. 16. 20. lupos Martinles (*quoniam lupus Marti sacer erat*) Od. i. 17. 9. lupus urget Sat. ii. 2. 64. *vid. not.* 2) *piscis quidam*: lupos proceros Sat. ii. 2. 36. *vid. not.* lupus Tiberinus Sat. ii. 2. 31.

luridus. lurida ossa Epod. 47. 22. luridi dentes Od. iv. 43. 40, 14. luridum ad Orcum missus Od. iii. 4. 74, 75. *vid. not.*

luscini. lusciniis coemtas prandere Sat. ii. 3. 245.

lustrare. lustratam Rhodopen barbaro pede Od. iii. 25. 41, 42.

lustrum. 1) circa lustra decem Od. iv. 4. 6. lustrum alterum C. S. 67. 2) i. q. ganeum: lustra mala Sat. i. 6. 68.

lusus. lusum trigonem fugere Sat. i. 6. 126.

luteus. luteum caput Rheni Sat. i. 40. 37.

luteus pallor Epod. 10. 16.

lutulentus. 1) lutulenta palma Sat. ii. 4. 83. lutulenta sus Epist. ii. 2. 75.

2) *metaph.* lutulentum flueret (*de versu dictum*) Sat. i. 10. 50. *vid. not.*

lutum. luto amica sus Epist. i. 2. 26.

lux. 1) lucem ex fumo dare; in lucem (*diu scil.*) lucernas perfer Od. iii. 8. 44, 45. sub luce videri Epist. ad Pis. 363. 2) pro dies: luce profesta Sat. ii. 2. 446. luces festas Od.

iv. 6. 42. 3) pro: sol lucis ab ortu Epist. ii. 2. 485. 4) pro laetitia: lucem redde patriae Od. iv. 5. 5. *vid. not.*

luxuria. luxuria calet Sat. ii. 3. 79, 80. luxuriam mecum arripe Sat. ii. 3. 224.

luxuriare. luxuriantia composeset Epist. ii. 2. 422.

luxuries. luxuriam addidit arti Epist. ad Pis. 214.

lympha. lympa fugax Od. ii. 3. 42. lymphae loquaces Od. iii. 43, 15, 16.

lymphare. lymphatam mentem Od. i. 37. 44.

lynx. lynceas fugaces Od. iv. 6. 33, 34.

lyra. lyra carmen sonante Epod. 9. 5. lyra curva recines Od. iii. 28. 11. lyra eburna Od. ii. 11. 22. lyrae imbelles Od. i. 6. 10. lyrae iocosae Od. iii. 3. 69. *vid. not.* lyrae Romanae (pro *Romanae poëses*) Od. iv. 3. 23.

lyricus. lyricis valibus me inseris Od. i. 4. 35.

M

Macellum. (*in macello veniant res, quae vescendi causa in urbem afferbantur* Torr. praecipue autem pisces. et caro animalium. (*vid. Plaut. Aul. ii. 8. 3.*) — (Varro dicit, Lacedaemonios haec loca appellasse *μακῆλαϊστής*) omne Sat. ii. 3. 229. *vid. not.* dare millia terna macello ii. 4. 76. barathrum macelli Epist. i. 45. 34.

macer. 1) macri turdi Sat. i. 5. 72. 2) macer agellus (h. e. *tenuis, parvus*) Sat. i. 6. 74. 3) macrum me palma negata, donata opimum ducit Epist. ii. 4. 481.

macerare. macerer lentis ignibus Od. i. 43. 8. hinc: me Phryoe macerat Epod. 14. 16.

machina. *machinae* trahunt aëccas carinas (b. e. *palangae*, *instrumenta lignea*) Od. i. 4. 2. *machina* ingens Epist. ii. 2. 73.

macies nova incubuit terris Od. i. 3. 30. turpis occupet malas iii. 27. 53. *macrescere* alterius rebus opimis Epist. i. 2. 57.

macte esto virtute Sat. i. 2. 31. vid. not.

macula. *maculis* offendar Epist. ad Pis. 352.

maculare. *maculant* nocturnam vestem Sat. i. 5. 85.

maculosus. *maculosum* nefas (intelliguntur *adulteria*) Od. iv. 5. 22.

madere Socraticis sermonibus (*imbutum case*) Od. iii. 21. 9. exempla vide in not.

magicus. *magici* terrores Epist. ii. 2. 208.

magister. 1) *navis Hispaniae* Od. iii. 6. 31. *tingit equum* Epist. i. 2. 64.

2) *praeceptor*: Od. iii. 41. 1. *magistri impransi voce correptus* Sat. ii. 3. 257. *magistri* in nullius verba iurare Epist. i. 4. 44. *magistro saevo* dictata i. 48. 43.

magistra culpa potare Sst. ii. 2. 423.

magus Od. i. 27. 22. Epist. ii. 4. 242.

maiestas (h. e. gloria et amplitudo not.) porrecta ab Hesperio solis cubili ad ortum Od. iv. 45. 45. tua non recipit carmen (de Principe dictum vid. Ernest. ad Suet. Tib. 58. Ner. 4.) Epist. ii. 4. 258.

maledicere. *maledicit* vocando Furiam Sat. ii. 3. 440. *maledicunt* liberius ii. 8. 37.

maligue laudare Epist. ii. 4. 209.

maliguis natura Od. ii. 29. 29. *malignum vulgus* ii. 46. 39. *maligni caupones* Sat. i. 5. 4.

malum. *mali summi materies* Od.

iii. 24. 49. *malum fama gravina* Sat. i. 2. 59. *grande* ii. 4. 49.

malum (h. e. *pomum*) Sat. ii. 4. 73.

mammae putres Epod. 8. 7.

manare. *manabit* tibi copia opulenta Od. i. 47. 44. *manant* imbres in agros Od. ii. 9. 4. *manat* sanie iii. 44. 49. *lacrima per genas* iv. 4. 34. *illi lacrima* Epist. i. 47. 59. *manant mella ex ilice* Epod. 46. 47. *manantes lymphae* ibid. 2. 27. ut *manaret sudor ad talos* Sat. i. 9. 44. *manat rumor per compita* ii. 6. 50. *quod manet in vennis cum spe divite* Epist. i. 45. 49. *manare poetica mella fidis* Epist. i. 49. 44. *manat omne supervacuum de pectore* ad Pis. 337.

mancipare. *mancipat* usus Epist. ii. 2. 459. vid. not.

manepium amicum domino Sat. ii. 7. 3. *mancipiis locuples* Epist. i. 6. 39.

mancus. *manca fortuna* (*ineffica* Vet. Schol.) Sat. ii. 7. 88. *mancus officii* (*debilis*, *imbecillis*, *inutilis*) Epist. ii. 21. vid. not.

mandare. *mandabo* cantare Epist. i. 49. 9. *mandentur* setiles partes iuveni Epist. ad Pis. 477. — *mandare honorem* alicui Sat. i. 6. 20.

mane (substantiv.) ad ipsum Sat. i. 3. 48.

manere. 1) *mancus* in urbe Sat. i. 5. 37. 2) *manet* *me aliquis* vel *aliquid* h. e. *me* expectat, mihi praestat: *manent* te iura debita Od. i. 28. 33. *manet aula herum* ii. 48. 31. *nos Oceanus* Epod. 46. 41. *te tellus Assaraci* ibid. 43. 42. *maneho* te domi Epist. i. 5. 3. *manentis aulae* plausoris ad Pis. 454. — *manent* fata culpas Od. iii. 44. 29. *manet omnes* nox una Od. i. 28. 45. *me stipendium* Epod. 47. 26. *manent* te fata ibid. 64. *manet* hoc quoque te Epist. i. 20. 47.

mango. mangonum nemo faceret hoc Epist. ii. 43. vid. not.

manica, in manicis et compedibus Epist. i. 46. 76.

manifestus. manifestum obsequium Sat. ii. 5. 46.

mannus. (manni erant equi Gallici, parvi quidem, sed velocitate insignes, nos *zelter*.) mannos terruit Od. iii. 27. 7. vid. ad h. l. not. mannis terit Appiam Epod. 4. 44. not. mannis impositus Epist. i. 7. 77. — adde, quae dicit Vet. Schol. *manni equi dicuntur pusilli, quos vulgo burdos vocant*.

mantica ulceret lymbos onere Sat. i. 6. 406. vid. not. *mantica pera vel aperta est; sed hoc ex Luciliano illo sumit est: mantica cantherii costas gravitate premebat*. Vet. Schol. — *mantica*, vulgo *bistacia*. Schol. Cruq.

manus. 1) manu Herculeae domiti Od. ii. 42. 6. ahenea cuneos gestans i. 35. 48. sacrilega ii. 43. 2. manus supinas coelo tuleris iii. 23. 4. manus avidae iv. 7. 49. manus impia Epod. 3. 4. purae ibid. 47. 49. manibus unctis calicem tractavit Sat. ii. 4. 78. tremor incidit Epist. i. 46. 23. manu nocturna et diurna versate ad Pis. 269. — arrepta manu Sat. i. 9. 4. — do manus (h. e. *victim me fateor*) Epod. 17. 4. 2) *manus*, scil. *hominum*, turba, *exercitus*: manus multa poetarum Sat. i. 4. 444. cuncta Od. iv. 44. 9. servilis Epod. 4. 49. Graia victoriae ibid. 40. 42. Hetrusca Porsennae ibid. 46. 40. potentes C. S. 53.

mappa. vilibus mappis Sat. ii. 4. 84. vid. not. *mappa risum compe- scere* ii. 8. 63. sordida nares corrugat Epist. i. 5. 22.

marcere. marcentem potorem recreare (*lauguidum vino ac bene saturum*. Vet. Schol.) Sat. ii. 4. 58.

mare Myrtoum Od. i. 4. 44. Tyr-

rhenum i. 44. 5. et iii. 24. 4. Hadria- num i. 46. 4. Creticum i. 26. 2. Caspium ii. 9. 2. Siculum ii. 49. 47. Ponticum iii. 24. 4. Etruscum iii. 29. 35. Carpathium iv. 5. 40. Aegaeum Epist. i. 44. 46. Tuscum Epist. ii. 2. 202. — Baiis obstrepens Od. ii. 48. 20. Arabas et Indos ditans Epist. i. 6. 6. turgidam Od. i. 3. 49. naufragium i. 46. 40. barbarum ii. 49. 47. tumultuosum iii. 4. 26. ventosum iii. 4. 45. incertum Epod. 9. 32. inver- sum ibid. 40. 5. late effusum Epist. i. 44. 26. pacatum Od. iv. 5. 49.

marinus. marina Thetis Od. i. 8. 43. iv. 6. 6. Venus iii. 26. 5. iv. 44. 45. — testa Sat. ii. 8. 53. marinus ros Od. iii. 23. 45.

marita Epod. 8. 43.

maritare. maritat populos vitium propagine Epod. 2. 9. vid. not. ad Od. iv. 5. 30.

maritus turpis Od. iii. 5. 6. proter- vus iii. 44. 42. invenies ibid. 37. ma- rito forti destinet uxorem Sat. ii. 3. 246. maritis iura dare Epist. ad Pis. 398. mariti olentis uxores (h. e. *capri*) Od. i. 47. 7.

marmor Epist. ii. 2. 480. vetus Epist. i. 6. 47. marmora secanda Od. ii. 48. 47. publicis notis incisa iv. 8. 43.

marmorcus Od. iv. 4. 20. marmo- réum limen Epist. i. 48. 73.

mater 1) Saeva Cupidinum Od. i. 49. 4. matres equorum Od. i. 25. 44. matris severae ad arbitrium iii. 6. 39. mater pavida Od. i. 23. 2. matre pulchra filia pulchrior i. 46. 4. pia Epist. i. 48. 26. — matre pudenda nasci Od. ii. 4. 49. fulva iv. 4. 44. caerulea Epod. 43. 46. matre ignota inhonestus Sat. i. 6. 36. delira Sat. ii. 3. 293. vivax Sat. ii. 4. 53. pau- percula Epist. i. 47. 46. — matres Iliacae pro mulieres Epod. 47. 44. 2) mater iusti utilitas Sat. i. 3. 98.

matricula pueris pallet Epist. i. 7. 7.
materia aequa viribus Epist. ad Pis.
38.

materies summi mali Od. iii. 24.
49. publica Epist. ad Pis. 131. not.

maternus. materna ars Od. i. 12. 9.
maternus avus Sat. i. 6. 3. maternae
res Epist. i. 15. 26.

matrona †) (mulier honesta, libere
nata) Iuno Od. iii. 4. 59. in matrona
togata pecces Sat. i. 2. 63. matronae
nil praeter faciem cernere possis ib.
94. matronam ego nullam tango ib.
54. matronas sectari desine ibid. 78.
matrona meretrici dispar erit Epist.
i. 18. 3. potens ad Pis. 116. — pau-
lum pudibunda ibid. 232. peccans
Sat. ii. 7. 62. — matronae Pbyrgum.
Od. i. 15. 34. not. hinc 2) pro uxor:
matrona tyranni Od. iii. 2. 7. ma-
tronaestrae nostrae iv. 15. 27.

maturare. cum Iyra maturet Od.
ii. 11. 22. necem Bellerophonti iii.
7. 15.

maturus. †) matura virgo Od. iii.
6. 22. maturi partus C. S. 43. maturo
funeri propior Od. iii. 19. 4. sic:
maturi patres, scil. funeri Od. iv. 4.
55. et maturus senex Epist. ad Pis.
115. hinc 2) i. q. *senus*: maturos lar-
gimur honores Epist. ii. 1. 45. 3)
maturior vis (scil. mortis) Od. ii. 17.
6. maturus reditus iv. 5. 3.

matutinus. matutina frigora Sat. ii.
6. 45. matutine pater (appellatur Iau-
nus, cuius in tutela erant initia anni
et diei. vid. Ind. nom.) ibid. 20.

mea ne finxisse minoram putarer Ep.
i. 9. 8. mea pro me, ut vestrum pro
vos Ter. Eun. V. 8. 36. tuum pro te
Plaut. Trin. ii. 6. 44. sic τὰ ἐμὰ, ut
exponit Budaeus in Commentt. Lin-
guae Graecae pag. 972.

meare. quo simul mearis Od. 1. 4.
17.

mediastinus. (servus, ad quaevis

viliora, nec certa officia comparatus
Torr.) Epist. i. 14. 14. not.

medicare. †) mendosus et medi-
candus (h. e. non sanum. Schol.) Ep.
i. 16. 40. 2) *medicare*, ut παρῆσται,
passim pro *tingere*, *inficere*: medicata
fuo lana Od. iii. 5. 28. vid. not.

medicus. medicorum quod est me-
dici promittunt Epist. ii. 4. 115. me-
dicus multum celer atque fidelis Sat.
ii. 3. 117. medicis fidei offendar Ep.
i. 8. 9.

mediocriter utilia (quae Stoici di-
cunt media, ἀδιάφορα) Epist. 1. 16.
99. vid. not.

mediocritas aurea Od. ii. 10. 5.

meditari. †) meditans aeternum
decus Od. iii. 25. 5. ictum obliquum
iii. 22. 7. nescio quid nugurum Sat.
i. 9. 2. meditare tecum versus Ep.
ii. 2. 76. — meditatur de tenero un-
gui Od. iii. 6. 24 — meditator poculis
tingere Od. iv. 12. 23. finire dolores
Sat. ii. 3. 263. — meditantibus nihil
obstet Epist. ii. 2. 71. 2) i. q. *minari*:
meditatur diluvium terris Od. iv. 14.
28. not.

medium. †) substantive: medium
coeli Sat. ii. 6. 100. 2) rebus me-
dium concedi (h. e. *mediocritatem*)
Epist. ad Pis. 368. — in medio posita
(quae facile largeque nobis suppedi-
tantur) Sat. i. 2. 108. Epist. i. 12.
7. — ex medio res arcessit (de com-
munibus rebus loquitur. Sch. Cr.) Ep.
ii. 1. 168. de medio sumpta (de pu-
blica et vulgata materia. Sch. Cr.)
ad Pis. 243.

medius pacis et belli (tam belli,
quam pacis potens. Vet. Schol.) — me-
dius hic, ut apud Graecos μεσότης, est
arbitrator, mediator, in cuius arbitrio est
bellum et pax) Od. ii. 19. 28. vid. not.

medulla exsucta (fame creta not.)
Epod. 5. 37. medullis propius da-
num Epist. i. 10. 28.

mei. (h. e. *smiei*, familiares. Sch. Cruq.) ipse meique Sat. ii. 6. 65.
meiat eodem Sat. ii. 7. 52.

mel. mella Ausidius Falerno miscebat Sat. ii. 4. 24. mella Hymettia Sat. ii. 2. 45. *mel* Sardum (et *Coraicum pessimi saporis est.* Schol.) Ep. ad Pis. 375. vid. not. — poetica mella (*dulcia earmina*) Epist. i. 49. 44. — hoc invat, hoc melli est Sat. ii. 6. 32.

melimela (mustea (*poma dicta sunt scil.*) a *celeritate mitescendi*, quae nunc *melimela dicuntur a sapore melleo.* Plin. II. N. xv. 45.) Sat. ii. 8. 34. vid. not.

melior de omnibus, qui quavis virtute nos superant, hinc rarius pro doctior: meliori credere non vis Ep. i. 4. 49. te melioribus offer i. 2. 68.

mellitus. mellita placenta Epist. i. 40. 44.

melos longum Od. iii. 4. 4.

membrana. membranam poscas Sat. ii. 3. 2. vid. not. membranis intus positis Epist. ad Pis. 389.

memor. 1) memori pectore Sat. ii. 4. 90. mente ii. 6. 34. 2) memorem notam imprimere (h. e. *quae nos memores reddit*) Od. i. 43. 42.

memorare Pompili regnum Od. i. 42. 34. memores velim musa Sat. i. 5. 53. quidam memoratur i. 5. 64. memorata Catonibus Epist. ii. 2. 117.

mendax fundus (*qui fallit dominum*) Od. iii. 4. 30. lyra (*fictas laudes continens earmen*) Epod. 47. 39. infamia Epist. i. 46. 39. — mendacior Parthis Epist. ii. 4. 112.

mendicæ (ἄνυπτοι, harioli, Isidis sacerdotes. Sch.) Sat. i. 2. 2. not.

mendose miscebat mella Falerno Sat. ii. 4. 25.

mendosus. mendosa est natura Sat. i. 5. 66. mendosus et medicandus Epist. i. 46. 40.

mens 1) integra Od. i. 34. 48. lym-

phata Mareotico i. 37. 44. mentem aequam servare ii. 3. 4. mente solida iii. 3. 40. provida iii. 5. 42. nova iii. 25. 3. mentes studiis formandae iii. 24. 53. perculsae stupent Epod. 7. 46. sub faustis penetralibus hutrita iv. 4. 25. mens divinior Sat. i. 4. 43. iniqua i. 9. 20. memor ii. 6. 34. — bene sana Sat. i. 9. 44. male tuta ii. 3. 437. commota ibid. 278. 2) i. q. *sentiendi ratio*: non eadem est Ep. i. 4. 4. ea tibi est ad Pis. 386. 3) *animus*: mentem timido addere Ep. ii. 2. 36.

mensa tripes Sat. i. 3. 43. — infamis uelipensere ii. 2. 47. eam pisces averrere ii. 4. 37. mensa in tenui salinum splendet Od. ii. 46. 44. mensis alteris te adhibet iv. 5. 31. hinc pro *coena*, *epulae*: mensae divitum Od. iii. 44. 6. mensas inter nitentes Sat. ii. 2. 4. mensae divites ii. 4. 87. mensas inter gratas Epist. ad Pis. 378. mensae brevis dapes ib. 498.

mensis. menses pronos volvere Od. iv. 6. 39. mense brevi iunior Epist. ii. 4. 44. mensis Veneris (*Aprilis*) Od. iv. 44. 45. vid. not.

menior maris et terrae (*geometra*) Od. i. 28. 2.

mentio de furtis injecta Sat. i. 4. 93. *mentiri.* mentite nulli quicquam Sat. ii. 5. 5. mentita spem seges Ep. i. 7. 87.

mentum. mento tetigere solum Od. ii. 7. 42. vid. not. suspensa mento corpora (h. e. *natantes*) Epod. 5. 36.

meracus. meraco belleboro (*vehementi.* Sch. Cr.) Epist. ii. 2. 437.

mercator Africum metuens Od. i. 4. 45. dives i. 34. 40. impiger Epist. i. 4. 45. vagus ad Pis. 447. mercatores fortunati Sat. i. 4. 4.

mercenarius Sat. ii. 6. 44. mercenaria vinela Epist. i. 7. 67.

merces. mercede pacta Od. iii. 3.

22. diurna conductus Sat. ii. 7. 47.
aget caballum Epist. i. 48. 36. — non
alia mercede bibam (h. e. *sub alia
conditione*) Od. i. 27. 43. vid. *not.*

merdis albis caput inquiner Sat. i.
8. 37. .

meretricula Sat. ii. 7. 46.

meretrix amica Sat. i. 4. 49. arguta
i. 40. 40. domina Epist. i. 2. 25. me-
reticis acumina Epist. i. 47. 55.

mergus Epod. 10. 22.

meridians iuclinare sentis Od. iii.
29. 5.

mersare profundo Od. iy. 4. 65.
vid. *not.* gallinam Falerno Sat. ii. 4.
49. mersor civilibus uudis Epist. i. 4.
46.

merula, vidimus merulas poni Sat.
ii. 8. 91. merulia intentus auetpa Ep.
ad Pis. 458.

merum pingue Sat. ii. 4. 65. molle
Od. i. 7. 19. dulce iii. 43. 2. lene iii.
29. 2. seruidius Epod. 14. 14. asper-
bum Od. ii. 14. 26. quadrimum Od.
i. 9. 7. meri bimi patera i. 49. 45. —
mero certare iv. 4. 34.

merus sermo Sat. i. 4. 48. mera ae-
rugo ibid. 401. vineta Epist. i. 7. 84.
libertas i. 48. 8. meri honores ii. 2. 88.

merx tutior in secunda classe Sat.
i. 2. 47. merces venales Epist. ii. 2.
44. merx Syra (*aromata* intellige)
Od. i. 34. 42. vid. *not.* Thyna iii. 7.
3. merces Tyriae Cypriaeque iii. 29.
60.

meta evitata rotis Od. i. 4. 4. me-
tam opiatam contingere atudet Epist.
ad Pis. 412.

metalla. metallis potior libertas Ep.
i. 40. 39.

metare. metata porticus Od. ii. 45.
46. metato agello Sat. ii. 2. 414.

metere. primos et extremos metendo
Od. iv. 14. 34. ubi de locutione a
messe ad caedem translata vid. *not.*

metiri Caecubum Epod. 9. 36. vid.

not. nummos Sat. i. 4. 96. — oculo la-
tus i. 2. 433. — se suo modulo Epist.
i. 7. 98.

metuerre 4) Africum Od. i. 4. 45.
pauperiem Sat. i. 4. 93. quid haeres
iudicet Epist. ii. 2. 494. — metuam
mori Od. iii. 44. 45. metuit tangi iii.
44. 40. culpari fides iv. 5. 20. metuens
contingere sacrum Sat. ii. 3. 410. —
metuo, ut sis vitalis Sat. ii. 4. 60. —
metuunt matres iuvenis Od. ii. 8.
21. metuit secundis ii. 10. 43 metuat
cruribus Sat. i. 2. 131. — metuens ri-
xarum Od. iii. 19. 46. — metuendus
aagitta Phoebus Od. i. 42. 23. thyrsos
ii. 19. 8. hasta eqnes iii. 2. 4. metuenda
Sat. ii. 3. 54. pericula Epist. ii. 4. 436.
2) *metuere* saepe ut *gula* *metuere* *Sat* pe-
riphrasi *to* *monquam* vel non inser-
vit: metuens solvi Od. ii. 2. 7 v. *not.*

metus. metu non sine vano Od. i.
23. 3. metus tradam ventis i. 26. 4.
metu recenti mens trepidat ii. 19. 5.
metu in minore comea sim Epod. 1.
17. metu exanimem vigilare Sat. i. 4.
76. metus deorum Od. i. 35. 37. re-
rum Epod. 9. 37. iniuati Sat. i. 3. 444.
mortia Sat. i. 4. 127.

mica saliena (h. e. *mola salsa*) Od.
iii. 23. 20.

micare micat Marcelli fama Od. i.
42. 46.

mictum in me veniat Sat. i. 8. 38.

migrare in tabernas obscuras Ep.
ad Pis. 229. migravit voluptas ab aure
ad oculos Epist. ii. 4. 487.

mihi cum vi quadam in aalse ant
iocose dictis abundat Epist. i. 3. 45.
aie: *tibi*, *adi*, *nobis*, *vo* *vid. not.*

milles Sat. i. 4. 29. vid. *not.* ferox
Od. i. 6. 3. acrior redibit iii. 5. 25.
tibi impar iv. 6. 5. Romanus Epod. 9.
44. Crassi Od. iii. 5. 5. Lueulli Epist.
ii. 2. 26.

militare non aine gloria Od. iii.
26. 2. militet quibus oris Epist. i. 3. 1.

mililat catulus in silvis ibid. 2. 67.
militabitur bellum Epod. 4. 23.

militaris inter aequales equitet Od.
i. 8. 5. Daunia i. 22. 43. *militaria* signa
Epod. 9. 45.

militia gravis Od. i. 18. 5. acris i.
29. 2. iii. 2. 2. saeva Epist. i. 48.
54. Romana Sat. ii. 2. 40.

milvius, milvio columba adultere-
tur Epod. 46. 32. *milvius* metuit oper-
tum hamum Epist. i. 46. 54.

mima Sat. i. 2. 2. ibid. 56.

mimus. 4) (mimi erant abiectum
hominum genus) est cum mimis,
cum meretricibus Sat. i. 2. 58. *mimum*
Epist. i. 48. 44. *mimo* ii. 4. 498. 2)
mimi sunt poemata licentius lasciviam
imitantia: Laberl *mimus* Sat. i. 40. 6.

minari. 4) *minabitur* Eurus Od. i.
28. 25. arcus Epist. ad Pis. 350.
saepe *minati* Od. ii. 8. 20. *minatus*
urbi vincula Epod. 9. 9. 2) i. q. *pro-*
mittere *meditari*, *moliri*: *minantis*
praeclara vultus Sat. ii. 3. 9. vid. not.

minae Od. iii. 4. 37. *tumidae* re-
gum iv. 3. 8. *reiectae* iv. 8. 46. *inanes*
Epod. 6. 3. *minarum* plena Epist. ad
Pis. 406.

mingere in patris cineres Epist.
ad Pis. 474. vid. not.

minister 4) *sedulus* Epist. i. 43. 5.
fulminis ales (*aquila*) Od. iv. 4. 4.
2) *minister*, scil. *vin*: *ministerium*
virtus non dedecet Od. i. 38. 6.

ministerium, *ministeriis* aptus Epist.
ii. 2. 6.

ministrare, *ministratur* caena pue-
ris Sat. i. 6. 446. *ministrant* pueri ii.
8. 70. *ministrat* res omnes timide
Epist. ad Pis. 474. — quod verba *mini-*
strat Epist. i. 45. 20.

minitari, *mutilus* *miniteris* Sat. i.
5. 60.

minuere furem Od. i. 37. 42.
curas iv. 41. 35. Epist. i. 48. 401.
pulmenta Sat. ii. 2. 34.

mirabilis illi Epist. i. 6. 23. *mira-*
bile visu Epist. ii. 2. 94.

miraculum, *miracula* rides Epist.
ii. 2. 209. *promat* ad Pis. 444.

mirator cunni albi Sat. i. 2. 36.
mir sagaces Od. ii. 5. 22. — Sat. ii.
3. 28.

miscere, *miscent* *hederae* me supe-
ris Od. i. 4. 29. *miscuit* pacem duello
iii. 5. 38. *miscentur* pocula iii. 49.
42. *miscet* tuum numen Laribus iv.
5. 34. *misce* stultitiam consiliis iv. 42.
27. *miscuit* Latinis verbis Graeca Sat.
i. 40. 20. *miscueris* elixa assis Sat. ii.
2. 73. *miscebat* Falerno mella Sat.
ii. 4. 24. *miscet* Surrentina Falerna
faece ibid. 55. *miscere* mero ibid.
65. *miscetis* profanis sacra Epist. i.
46. 54. qui *miscuit* utile dulci ad
Pis. 343. *mista* funera senum ac iu-
venum Od. i. 28. 49. *mistis* carmini-
bus iv. 4. 24. *mistae* puellae pueris
iv. 41. 40. *mistum* carmen tibiis
Epod. 9. 5. *mista* Falerno Sat. ii. 4.
49. *mistum* ius olen ii. 8. 45.

miserabilis, *mistrabiles* elegi (*fle-*
biles et miserationem moventes) Od. i.
33. 2. vid. not.

miserari, nil *miserans* orcus Od. i.
33. 2.

misere saepe *pro* valde, *vehementer*:
misere discedere quaerens Sat. i. 9.
8. v. not. *misere* cupis abire ibid. 44.

missilis, *missilibus* sagittis melior
Od. iii. 6. 46.

mitesce non possit Epist. i. 4. 39.
mitescunt frigora Od. iv. 7. 9.

mitigare flammis et ferro agrum
(*mollire*, *domare*) Epist. ii. 2. 486.
vid. not.

mitis, *mitibus* tristitia mutare Od.
i. 46. 25. *mitior* anguibus ii. 40. 48.
mite solum i. 48. 2. *mitia* poma
Epod. 2. 47. *condita* tela *mitis* placi-
dusque (*Apollo*) C. S. 33. *mitis* Laell
sapientia (*sapiens Laelius*) Sat. ii. 1. 72.

mittere 1) sub iuga Od. i. 33. 44. *etatis grandinis* i. 2. 1. *missi ad orcum* iii. 4. 75. *mittere equum per ignes* iv. 44. 24. *tabellas* Epod. 42. 2. *missus abibis* Sat. ii. 4. §6. *mittant in vivaria* Epist. i. 4. 79.— *mittes lucis fulmina* Od. i. 42. 59.— *mittere talos in phimum* Sat. ii. 7. 47. 2) *misit fervor me in iambos* (*impulit ad*) Od. i. 46. 24. 3) i. q. *emittere*: *missae preces* Epod. 5. 86. *missa vox reverti nescit* Epist. ad Pis. 390. 4) i. q. *dimittere, omittere*: non missura cutem *birudo* (*ex ore non dimissura*) Epist. ad Pis. 476. *not. mitte honores supervacuus* Od. ii. 20. 24. *curas civiles* iii. 8. 47. *singultus* iii. 24. 74. *leves spes* Epist. i. 5. 8. *missis amhagibus* Sat. ii. 5. 9.— *desinere*: mitte *sectari* Od. i. 38. 3. *loqui* Epod. 43. 7.

mobilis 1) *mobilibus foliis* Od. i. 23. 5. *rivis* i. 7. 43. *mobile lignum* (*signum ad formam animalis vel hominis ex ligno exculptum, cuius membra nervis sive funiculis movebantur. Eiusmodi simulacra apud Grecos dicuntur *εὐπρόσμοιροι*, nos *Marionetten*.*) Sat. ii. 7. 82 *vid. not.* *mobilis hora* Epist. ii. 2. 472. 2) *metaphorice* i. q. *mutabilis*: *mutabiles Quirites* Od. i. 4. 8. *not. mobilibus naturis decor dandus* Epist. ad Pis. 457. *vid. not.*

moderare fidem arboribus auditam Od. i. 24. 44. *moderabitur irae* Epist. i. 2. 59.

modeste Sat. ii. 2. 50.

modestus occupat speciem obscuri Epist. i. 48. 94.

modicus. *modicis cantharis potare* Od. i. 20. 4. *modica patella coenare olus* Epist. i. 5. 2.

modus. *mille fabae modii* Epist. i. 46. 55.

modulare. *barbite Lesbio primum modulate civi* Od. i. 32. 5. *modulanda fidibus Latinis verba* Epist. ii. 2. 443.

modulator optimus Sat. i. 3. 430.

modulus. *modulis suis utitur ratio* Sat. i. 3. 78. *moduli bipedalis ab imo ad summum* (*homo exigui corporis*) Sat. ii. 3. 309. *vid. not.* *modulo suo se metiri* Epist. i. 7. 98.

modus 1) *modus non ita magnus agri* Sat. ii. 6. 4. *quia natura maiorem modum illis dedit* ii. 2. 37. 2) *nen promptae* (*sit*) *modus amphorae* (*b. e. largius vinum affertur*) Od. i. 36. 44. *not. hinc: quis modus sit desiderio* i. 24. 4. *modum ponere iambis crinosis* i. 46. 2. *nequitiae figere* ii. 45. 3. *modus in rebus est* Sat. i. 4. 406. *modum cupidinibus statuit* Sat. i. 2. 444. *non habet* Sat. ii. 3. 266. *extra modum nil fecisse curas* Epist. i. 48. 59. *hinc i. q. terminus*: *sit modus maris et viarum lasso* Od. ii. 6. 7. *vid. not. hinc* 3) *modus scil. sonorum vel versuum*: *modos quare* Od. ii. 4. 40. *dic* iii. 44. 7. *condisce* iv. 44. 34. *modis flebilibus urges* *Myrsten* ii. 9. 9. *mollibus cytharæ aptari* ii. 42. 3. *modos dulces docta* iii. 9. 40. *modis accessit maior licentia* Ep. ad Pis. 214.— *modos ad Italos deducere carmen* Od. iii. 30. 43. *Thebanos fidibus Latinis aptare* Epist. i. 3. 42. *modis Pieriis* ad Pis. 404. *sic metaphorice*: *modos numerosque vitae ediscere* Epist. ii. 2. 444. 4) *ratio*: *modos* Od. ii. 4. 2. *vid. not.* *modis mille tentat* iii. 7. 42. *modo humili* iii. 25. 47. *incredibili* ii. 47. 24. *modo apis Matinae* iv. 2. 27. *non isto modo vivimus* Sat. i. 9. 48. *modo certo insanire* ii. 3. 274. *modis servilibus* ii. 8. 32. *quibus modis amissa queam reparare* ii. 5. 2. *modo quocumque* Epist. i. 4. 66. *simili* ii. 4. 20.

moecha Sat. i. 4. 443.

moechari Sat. i. 2. 49.

moechus Sat. i. 2. 38. i. 4. 4. ii. 7. 43. *et* 72. *moechi arrogantes* Od. i. 25. 9.

- moenia* Catili Od. i. 18. 2. Corinthi i. 7. 2. Formiarum iii. 47. 6. hostica iii. 2. 6. Circaea Epod. i. 30. Barl piscoi Sat. i. 5. 97. urbis ii. 6. 99. Troiae Epist. ad Pis.
- moerere* peuates iniquos Od. ii. 4. 15.
- mola* salsa spargis caput Sat. ii. 3. 200.
- moles*. mole sua ruit Od. iii. 4. 65.— *de aedificio*: moles regiae Od. ii. 45. 1. moles propinqua nubibus iii. 29. 10. vid. not.— *moles de aggere*, in mari exstructo: iactis in altum molibus Od. iii. 1. 34. v. not. conf. Tibull. ii. 6. 27.— multa moles (*agger*, *stipites*) Epist. i. 14. 30. vid. not.
- molimen* Epist. ii. 2. 93. vid. not.
- moliri* sublime atrium Od. iii. 1. 46. nil inepte Epist. ad Pis. 140. oppida ibid. 399.
- mollire* hostia Penates Od. iii. 23. 18. impia pectora Epod. 5. 13. molliat ignis ferrum Sat. i. 4. 20.
- mollis* venter Epod. 8. 9. pars ibid. 16. 37. molles querelae Od. ii. 9. 47. mollia verba Epod. 5. 83. molle atque facetum Sat. i. 10. 44. molles auriculae gaudent praenomine ii. 5. 32. molles capillos imitari aere Epist. ad Pis. 33.
- molliter* austerum studio fallente laborem Sat. ii. 2. 12.
- mollis* membra movere quis potest Sat. i. 9. 25. vid. not. mollius euntes versiculi i. 10. 58. mollius volet tractari ii. 2. 85.
- momentum*. momento horae Sat. i. 1. 7. momentis certis decedentia tempora Epist. i. 6. 3. momenta leonis i. 10. 16. vid. not.
- monere*, 1) monuere Sibyllini libri C. S. 5. monitus multumque monendus Epist. i. 3. 45. 2) pro narrare: monere historias Od. iii. 7. 20.
- monitor* non exauditus Epist. i. 20. 14. monitoris eges i. 28. 67. monitoribus iisdem uteris Epist. ii. 2. 154. monitoribus asper ad Pis. 163.
- mons*. montes alti Od. i. 2. 7. Epod. 10. 7. ibid. 16. 47. avii. Od. i. 23. 2. ardui i. 29. 10. summi ii. 11. monte in supremo Epod. 17. 68. montes noti Sat. i. 5. 77. continui Epist. i. 16. 5. mons Vaticanus Od. i. 20. 7. Albanus Epist. ii. 1. 27.
- monstrare* iter Epist. i. 17. 4. viam Epist. i. 2. 65. ad Pis. 401. monstror digitis praetereuntium Od. iv. 3. 22. vid. not. monstrare indice digito Sat. ii. 8. 26. de variis digitorum nominibus vid. Schol. Porphyr. in not.
- monstrum* fatale Od. i. 37. 21.
- monstra* nova i. 2. 6. vid. not. et 3. 18. monstria suis terra iniecta dolet iii. 4. 73.
- monumentum*. monumenta regis (*Numae Pompilii*) Od. i. 2. 15. not. monumentum aere perennius iii. 30. 1. ne sequeretur haeredes Sat. i. 8. 13.
- morari* 1) sub Divo Od. ii. 3. 23. 2) moratur me cura Lamiae Epist. i. 14. 6. morantur tempora consilium Epist. i. 1. 23. vos colles ibid. 3. 5.
- morbis* 1) acutus Sat. ii. 3. 163. Epist. i. 6. 28. Campanus (de hoc vid. Schol. Crug. in not.) Sat. i. 5. 62. regius (*ἰατρος*. nos *gelbsucht*) Epist. ad Pis. 453. vid. not. 2) *morbis* ut *νόσος* haud raro de vitii et cupiditatibus: Sat. ii. 5. 27. vid. not. ibid. 121. ibid. 254. not. expulit heliebora morbum (*insaniam*) Epist. ii. 2. 137.— morbo mentis calet Sat. ii. 3. 80.
- mordax* ferrum Od. iv. 6. 9.— mordaces solitudines Od. i. 18. 4. mordax tibi videor Sat. i. 4. 93. Cynicus Ep. i. 17. 18.
- mordere*. mordet amnis rura (exquisitus pro *alluit*, *lambit*) Od. i. 31. 8. vid. not. momorderit oleam

aestum (usserit) Epist. i. 8. 5. *not.*
mordear falsis opprobriis Epist. i. 16.
38.

mordicus Sat. i. 8. 27.

mos. morem barbarum tollite Od.
i. 27. 2. in *Salium* i. 36. 12. *mos*
et *lex edomuit nefas* iv. 5. 22. *more*
patrum iv. 45. 29. *ferarum* Sat. i. 3.
109. *hostili* Epist. i. 18. 62. *recto* ii.
2. 131. *ex more* Sat. ii. 3. 280. *mores*
aureos in astra deducit Od. iv. 2. 22.
inversi iii. 5. 7. *probi* C. S. 45. *anti-*
quae plebis Sat. ii. 7. 23. *sunt tibi*
Epist. i. 4. 58. *Catonis* Epist. i. 19.
44. *clarorum virorum* ii. 1. 249. *no-*
tandi cuiusque aetatis ad Pis. 156.

mori pro patria decorum Od. iii.
2. 13. *non timidus* iii. 19. 2. *non*
metuam iii. 9. 14. *his patiar* ibid. 15.
morituro Delli ii. 3. 4. *morietur*
multi Sat. ii. 8. 34. *morietur frigore*
Epist. i. 17. 31. — *mori* *Musa vetat*
virum laude dignum Od. iv. 8. 28.

morosus. morosa canities Od. i. 9.
17. *morosum offendet garrulus* Sat.
ii. 5. 90.

mors cita abstulit Achillem Od. ii.
46. 29. *una virginum est levis* iii.
27. 37. *atris alis circumvolat* Sat. ii.
4. 58. *linea ultima rerum* Epist. i. 16.
79. *mors pallida* Od. i. 4. 13. *atra*
Od. i. 28. 13. *gelida* ii. 8. 11. *indo-*
mita ii. 14. 4. *libera* iv. 14. 13. *fa-*
mosa Epist. ad Pis. 169.

morsus Sat. ii. 4. 61. *morsu vene-*
nat Epist. i. 14. 38.

motus 1) *Ionicos doceri gaudet* Od.
iii. 6. 21. *decens* iv. 13. 17. *motum*
(scil. *mimicum*) *arti addidit* Epist.
ad Pis. 214. *vid. not.* *motus Austri*
orientis Od. iii. 27. 22. 2) i. q. *tu-*
multus: *civicus* Od. ii. 4. 16. 3) *mo-*
tus animi Epist. ad Pis. 111.

movere. 1) *movebat cardines ia-*
nus Od. i. 25. 4. *movere membra*
Sat. i. 9. 24. *movetur Cyclopa* Epist.

ii. 2. 125. *movens cuncta supercilio*
Od. iii. 4. 8. — *tumultus* Sat. ii. 2.
126. *risum* Epist. i. 3. 19. *funera*
genti Dardanae Od. i. 15. 10. *movere*
bella Od. iv. 1. 2. 2) *move vina* Epod.
13. 6. *movere loco verba* Epist. ii.
2. 113. 3) *fastidia stomacho* Sat. ii.
4. 78. *metaphorice*: *movit Achillem*
Briseis Od. ii. 4. 3. *Aiacem Tecmes-*
sae forma ib. 5. 6. *lapides canendo*
Amphion iii. 11. 2. *motus prece* i.
21. 16. *moveri digna bono die* iii. 21.
6. *non movenda Disnae numina* E-
pod. 17. 3.

mugire. mugiunt vaccae Od. ii. 16.
34. *mugientium greges* Epod. 2. 11. —
mugiat procellis malus Africis Od.
iii. 29. 57. *mugire Garganum nemus*
putes Epist. ii. 4. 202.

mula. Dum mula ligatur Sat. i. 5.
13. *not mulae nsutaeque capat* ibid.
22.

muloere puellas carmina Od. iii.
14. 23. *irritat et mulcet* Epist. ii. 4.
212.

mulctra Epod. 16. 49.

muliebris luctus Epod. 16. 39.

muliebriter expavit enssem Od. i.
37. 22.

mulier 1) *innocens* Od. iii. 24. 18.
puerca Epod. 2. 39. *unico marito gau-*
dens Od. iii. 14. 5. — *non humilis*
Od. i. 37. 32. *formosa* Epist. ad Pis.
4. — *nigris barris dignissima* Epod.
12. 4. *perfidia* Od. iii. 7. 13. *dolosa*
Sat. ii. 5. 70. — *peregrina* Od. iii. 3.
20. *pallida* Sat. i. 2. 129. 2) i. q. *ami-*
ca Epod. 12. 23. *not.*

mulierculam molliora vincere Epod.
11. 23.

multus trilibris Sat. ii. 2. 34. v. *not.*
multum lene Sat. ii. 4. 26.

mulus Epist. i. 6. 61. ii. 2. 72. *mul-*
litellas ponunt Sat. i. 5. 47. *mulo*
curto i. 6. 104.

munditias Od. i. 5. 5. Epist. ii. 4. 138.

mundus. mundum variis horis temperat Od. i. 42. 45. mundi latus i. 22. 49. parsiii. 24. 37. fasti Sat. i. 3. 412. mundo obstitit terminus Od. iii. 3. 63.

munia comparis Od. ii. 5. 2. ad praescripta Sat. ii. 2. 81. didit ibid. 67. vitae Epist. ii. 2. 431.

munificus Sat. i. 2. 51.

munire oppida Sat. i. 3. 405. munio loco Epist. ii. 2. 30. muniunt angues caput Od. iii. 44. 47. munita sapientia iii. 28. 4. munivit iter liberum C. S. 43.

munus 1) grande Od. ii. 4. 41. dignum Apolline Epist. ii. 4. 216. munere terrae vescimur Od. ii. 44. 40. munera terrae Epist. i. 6. 5. potiore centum signis iv. 2. 49. parvo Epist. i. 48. 75. pingui donatus ii. 4. 267. munera Liberi Od. i. 48. 7. iv. 45. 26. Ceae ii. 4. 38. munerum pessima Od. iv. 8. 4. muneribus largis iv. 4. 48. deorum iv. 9. 47. Veneris potens iv. 5. 4. 2) muneris tui hoc est Od. iv. 3. 21. munere amici fungi Epist. i. 9. 5. munus docebo ad Pis. 306.

munuscula non invisa pueris Epist. i. 7. 47.

muraena inter squillas Sat. ii. 8. 42.

murex. murice Afro tinctae Od. ii. 46. 35. muricibus Tyriis vellera lanae iteratae Epod. 42. 24. v. not. murex Baianus Sat. ii. 4. 32. Getulus Epist. ii. 2. 481.

murmur Epist. i. 40. 21. minax Od. ii. 4. 47.

murres crinis Od. iii. 44. 22.

murus. muri alite potiore ducti Od. iv. 6. 23. Iliaci Epist. i. 2. 46. murus latior ad Pis. 208. — murus aeneus esto, nil conscire sibi Epist. i. 4. 60.

mus rusticus Sat. ii. 6. 80. ridiculus nascetur Epist. ad Pis. 439.

mustela Epist. i. 7. 32.

mutare terras calentes alio sole Od. ii. 46. 48. mutans vultus Proteus Ep. i. 4. 90. muto otia divitiis Epist. i. 7. 36. mutare mentem ii. 4. 408. mutatis partibus Sat. i. 4. 48. mutatus Polemon Sat. ii. 3. 254.

muto Sat. i. 2. 68.

myrteta reliqui Epist. i. 45. 5.

myrtus. myrto pulla gaudeat Od. i. 25. 48. coronas deproperare ii. 7. 24. collata premere iii. 4. 48. — viridi i. 4. 2. simplici i. 38. 5.

N

N. pro *ne*, quod vid. men' Sat. i. 40. 78. Aen' Sat. ii. 4. 83. sic saepius. *naenia*. 1) *carmen funebre*: *naenia* Marsa Epod. 47. 29. vid. not. 2) pro *nugae*, sic *naenia* puerorum Epist. i. 4. 62, 63.

naevus. naevos corpori inpersos Sat. i. 6. 67.

nam. 4) (coniunctio causal.) Od. i. 48. 3. sic saepius. 2) particula interrogat. Quisnam igitur liber? Sat. ii. 7. 83.

namque. (i. q. *nam*) Od. i. 22. 9. et alias.

naneisci. nactae laenae vitulos Od. iii. 44. 41. nanciscetur nomen poetae Epist. ad Pis. 299.

nardum. herba, ex quo nunguentum exprimebatur, hinc pro illo unguento ponitur: nardo vina merebere, et nardi parvus onyx Od. iv. 42. 46. 47. nardo Assyria necti Od. ii. 44. 46, 47.

nare. nabis sine cortice Sat. i. 4. 420. nato citra mare Sat. ii. 8. 47.

naris. naribus duces tura Od. iv. 4. 24, 22. naris obesse (*de homine stulto dicitur*.) Epod. 42. 3.

narrare Epist. ad Pis. 464. et alias saepe.

nasci. nascente luna Od. iii. 23. 2. vid. not. nascens alius et idem C. S. 10. 11. nascuntur plumae per digitos Od. ii. 20. 11, 12. nata bene (pro bonas indoles Graece: τὸ εὐπύλῳ) culpae dedecorant Od. iv. 4. 36. nata iura (quae una cum vita nascendo accepit) Epist. ad Pis. 122. natis male versibus Epist. iii. 4. 233. et natis scyphis Od. i. 27. 1. pro factis. nata pro filia: natam dulcem Sat. ii. 3. 499. natus pro filius: nati fruges consumeret Epist. i. 2. 27. et nati pro liberi: natos parvos Od. iii. 5. 42. Sic saepissime. natus octoginta annos Sat. ii. 3. 118.

nasus. 1) naso adunco suspendis Sat. i. 6. 5. naso pravo vivere Epist. ad Pis. 36. 2) pro odoratus: nasus illis nullus erat Sat. ii. 2. 89, 90. vid. not.

natalis. 1) natale astrum (i. e. astrum, quo imminente nati sumus) 2) pro loco, quo quis natus est: natalem Apollinis Delon Od. i. 24. 10. natalem silvam Od. iii. 4. 63. 3) natalis: (scil. dies, quo quis natus est) natales celebret Sat. ii. 2. 60, 61. Sic saepissime.

nature. 1) frequentat. a nare) nata-runt aequore pavidae damae Od. i. 2. 11, 12. 2) metaph. i. q. fluctuare, inconstanter esse, sic natus pars multa Sat. ii. 7. 7. vid. not.

nates. nate diffissi pepedi Sat. i. 8. 46, 47. — nates inter aridas Epod. 8. 5.

natura. 1) (proprie vis illa, qua omnia in mundo nascuntur et certis legibus temperantur.) natura acris me luccedit Sat. ii. 7. 47, 48. natura maiorem modum dedit Sat. ii. 2. 37. — natura vitii mendosa Sat. i. 6. 65, 66. natura piscibus atque avibus quae foret Sat. ii. 4. 45. — 2) metaphorice: naturam (h. e. ea, ex quibus ius du-

plex conficitur) duplicis iuris perno-scere Sat. ii. 4. 63, 64. naturae (pro insito a natura ingenio) est hoc Sat. ii. 4. 7. vid. not. sic natura sublimis et acer Epist. ii. 4. 165. naturae (h. e. legibus quas dedit natura) convenienter vivere Epist. i. 10. 12. naturam (h. e. sensum a natura nobis insitum) furca expelles Epist. i. 10. 24. vid. not. natura (h. e. simplici ingenii acumine) an arte fieret carmen laudabile Epist. ad Pis. 408. naturis mobilibus (h. e. mobili ingenio, vel sentiendi rationi, a natura hominibus insitae, vid. not.) dandus decor Epist. ad Pis. 157.

naufragus. naufragum mare Od. i. 16. 10.

nausea. nauseam coërceat Caecubum Epod. 9. 35, 36.

nauseare. nauseat (h. e. fastidio impletur) Epist. i. 4. 93. vid. not.

nauta. (i. q. navita) nauta pavidus Od. i. 1. 14. nauta malignus Od. i. 28. 23. nautae Sidonii Epod. 16. 54. metaph. pro mercator: nautae audaces Sat. i. 4. 29, 30. vid. not.

navigare. naviget Anticyram Sat. ii. 3. 166. naviget mercator Ep. i. 16. 71.

navigium. navigio conducto Epist. i. 4. 92.

navis. 1) navibus Idaeis Helenen traheret Od. i. 15. 1, 2. naves aetatas scandit Od. ii. 16. 21. 2) metaphorice: navibus (pro mari) rem gesserit Od. i. 6. 3, 4. navis (pro navigationis) dura mala Od. ii. 13. 27. vid. not. navium (pro classis) duces Od. iii. 16. 15, 16. navis ignarus (pro rei nauticae imperitus) navem timet agere Epist. ii. 4. 114. vid. not.

navita. navita Bosporum tentabo Od. iii. 4. 30, 31. navitis udis (i. e. naufragis) Epod. 17. 51. vid. not. metaph. navitis (pro mercator) Peneus Od. ii. 13. 14, 15.

ne 4) (*sequenti Coniunct.*) *ne* rediret Od. i. 2. 5. *ne* foret Epod. 42. 23. Sic saepissime. 2) *ne* pro *non*: *ne* nunc accedam Sat. ii. 3. 262, 263. 3) *ne* pro *an*: *vigilansne* ploro Od. iii. 27, 28. et alias. 4) *ne* (*enclit. partit.*) estne Sat. ii. 7. 61. nonne Sat. i. 2. 444. Sic saepissime.

nebula. *nebulae* Od. iii. 3. 56. *nebulam* stellis candidis spargere Od. iii. 45. 6.

nebula. *nebulonem* Sat. i. 4. 404. *nebulonis* famam timet Sat. i. 4. 42.

nec et *neque* Od. i. 4. 49. *nec* — *nec* Epist. ad Pis. 468. *neque* Od. i. 3. 38. *neque* — *nec* Od. i. 4. 32, 33. *neque* — *neque* Sat. i. 5. 41, 42. et multis aliis locis.

necare. (*semper de violento mortis genere dicitur*, ut nos *morden*) *necabit* mater (scil. *puerum*) Sat. ii. 3. 293. *necari* ferro Sat. ii. 7. 58. *necudum* Sat. ii. 2. 44.

nece. (*n. indeclinabile*) *necesse* est Sat. i. 3. 444. Epist. ad Pis. 48. et alias saepe.

necessitas aequa Od. iii. 4. 44. *necessitas* dira Od. iii. 24. 6. *nec saeva* Od. i. 35. 47. *necessitas* leti tarda Od. i. 3. 32.

nectar. 4) *nectar* ore purpureo bibit Od. iii. 3. 42. *nectaris* succos ducere Od. iii. 3. 34, 35. 2) pro *dulcedo*: *nectaris* sui quinta parte imbuat Od. i. 43. 6. vid. *not*.

nectere. *necte* coronam Od. i. 26. 8. *necte* apricos flores ibid. 7. vid. *not*. *nectis* catenas Od. i. 29. 5. *metaphorice*: *nectit* carmine laqueum Epist. i. 49. 34. vid. *not*.

nedum pro *tantum abest*: ut Epist. ad Pis. 69.

nefarius Atreus Epist. ad Pis. 486. *nefas* Od. i. 37. 5. Epod. 46. 26. *nefas* est corrigere Od. i. 24. 20. *nefas* per vetitum Od. i. 3. 26.

nefastus. (*quod furi nequit, vel ab cuius mentione abhorret animus*) sic: *nefasti* quid intactum linquimus Od. i. 35. 35, 36. *nefasto* die te posuit Od. ii. 43. 4.

urgare. (i. q. abnuere vel non confiteri) sic saepissime. *negabat* Sat. i. 2. 46. *negantem* versat Sat. ii. 7. 94. *negares* Epist. ad Pis. 439. *deinde pro composit. denegare*: *negatas* tabulas Sat. ii. 5. 67. *negata* palma Epist. ii. 4. 487. *metaphorice*: *negata* terra domibus (*pro domibus carente, i. e. inhabitabili*) Od. i. 22. 22. vid. *not*. *negata* via (*b. e. ceteris hominibus non patente*) tentat iter Od. iii. 2. 22. vid. *not*.

negitare. *negitat* Sabellus Epist. i. 46. 49.

negligere. *neglectum* genus Od. i. 2. 35. vid. *not*. *negligens* Od. iii. 8. 25. (*pro securo animo*) vid. *not*. *neglecta* virtus audet redire C. S. 58, 59. *metaph.* *pro non colere*. *neglecti* Dii Od. iii. 6. 7. *neglectis* agris Sat. i. 3. 37.

negotium. *negotia* longa clientum Od. iii. 5. 53. *negotio* saevo (scil. *hominis ludendi*) laeta fortuna Od. iii. 29. 49. *negoti* tibi quid incutiat Sat. ii. 4. 80, 81. *negotia* aliena curo Sat. ii. 3. 49.

nemo Sat. i. 4. 4. Sat. ii. 7. 34. et aliis locis.

nempe Sat. ii. 3. 207. Epist. ii. 2. 456. *nempe* (*ironice*) Epod. 42. 22.

nemus. *nemorum* comam Od. i. 24. 5. *nemus* gelidum Od. i. 4. 30. *nemus* vacuum Od. iii. 25. 43. *nemoris* praerupti patientem Sat. ii. 6. 94.

nepos. 4) *nepotes* autor respicis Od. i. 2. 35, 36. *nepotes* victorum Od. ii. 4. 27. 2) *nepos* dicitur homo ventri et cupiditatibus tantum obediens. sic: *nepotem* Nomentanum Sat. ii. 4. 22. *ventres* *nepotum* Epist. i. 45. 36.

nequam Sat. ii. 7. 400. *nequior* Sat. ii. 3. 94.

nequaquam Sat. ii. 4. 48.

nequeo. *nequit* Sat. i. 1. 407. *nequeunt* *contingere mensis* Sat. ii. 4. 87.

nequiequam Od. i. 3. 24. et aliis locis.

nequitia. *nequitiae custos* Od. iii. 4. 78, 79. *nequitiae modum fige* Od. iii. 45. 2.

nequities Sst. ii. 2. 434.

nervus. *nervi illiterati rigent* Epod. 8. 17. *nervus constantior* Epod. 42. 49. *nervis morhum elidere* Epist. i. 45. 6. *deinde metaph.* 1) *nervi* (h. e. *ingenii vires*) *deficiunt* Epist. ad Pis. 26. 27. *vid. not.* 2) *ultra nervos* (h. e. *vivendi vires*) *nil mortis concesserat* Od. i. 28. 42, 43. 3) *sine nervis* (h. e. *sine vi et gravitate*) *esse putat quicquid composui* Sat. ii. 1. 2. 3. *vid. not.* 4) *nervis septem* (pro *chordis*) *resonare* Od. iii. 44. 3, 4.

nescio. 1) *nescit equo haerere puer* Od. iii. 24. 34, 35. *nescire malum est* Sat. ii. 6. 73. *nescit ludere* Epist. ad Pis. 379. 2) *pro non potest*: *nescit reverti vox missa* Epist. ad Pis. 390. 3) *nescire apud poetas saepius inseruit periphrasi τοῦ ὄντος*: sic: *nescit te tangere hora caniculae pro simplici te non tangit* Od. iii. 43. 9, 40. *vid. not.*

nescius. *nescia virtus repulsae sordidae* Od. iii. 2. 47. *nescii cedere* Od. i. 6. 6. *nescios fari* (h. e. *infantes*) *pueros* Od. iv. 6. 48. *nescius uti compositis* Sat. ii. 3. 409, 410.

neu et *neve* Od. i. 2. 54. *neve* — *nen* Epist. ad Pis. 489. sic saepius. *neuter*. *neutram in partem* Sat. ii. 2. 66.

nex. (*mors violenta*) *necem Bellerophonti maturare* Od. iii. 7. 45, 46. *necis fraternae scelus* Epod. 7. 48.

ni et *nisi* Od. iv. 6. 24. Epod. 8. Od. i. 40, 9. Od. ii. 2. 3. et multis aliis locis. *Quidni* Epist. ad Pis. 382.

nidor. *nidore nasum supinor* Sat. ii. 7. 38. *vid. not. metaph.* *odore in caro* (h. e. *in multi pretii cibis, qui odorem fundunt*) *non summa voluptas* Sat. ii. 2. 49. *vid. not.*

nidus. 1) *nido inacium propulit* Od. iv. 4. 6. *nidum ponit* Od. iv. 42. 5. *nido pennas maiores extendisse* Epist. 20. 24. 2) *metaph.* *nidum* (pro *urbem*) *Acherontiae* Od. iii. 4. 44. *vid. not.* sic: *nidum (urbem) servus* Epist. i. 40. 6. *vid. not.*

niger. 1) *nigri aequoris* Od. iii. 27. 23. *nigris harris dignissima* Epod. 42. 4. 2) *metaph.* *nigri colles* (*quoniam arboribus, nigris frondibus vestitis, consiti erant*) Od. iv. 42, 44. 42. *vid. not.* *nigris ventis* (*sensu act. h. e. coelum nigrum reddentibus*) Od. i. 5. 7. *vid. not.* Sic: *niger Eurus* Epod. 40. 5. *nigrorum ignium* *memor* Od. iv. 42. 26. *vid. not.* *nigris* (h. e. *abundantibus rodentibus* *vid. not.*) *infesto* Sat. i. 4. 94. *niger est* (pro *improbis, Graece μῆλας*) Sat. i. 4. 85. *vid. not.* *nigrum solem* (pro *infestum*) Sat. i. 9. 72, 73. *vid. not.*

nil et *nil* Od. i. 49. 42. Od. i. 7. 27. Epod. 44. 4. *ibid.* 47. et multis aliis locis. *nihilo* Sat. i. 4. 48. *nihilum* Sat. ii. 3. 54. *nil non* (pro *omnia*) *perficunt* Od. iv. 4. 73. *nil pro non* Od. i. 44. 44.

nimbus. *nimbis remotis* Od. iv. 4. 7. *nimbos Euro agente* Od. ii. 46. 23, 24.

nimirum. Sat. ii. 2. 406. et alias. *nimirum pro sine dubio* Epist. i. 9. 4. *nimis* Od. i. 2. 37. et aliis locis.

nimius. *nimio plus* Od. i. 48. 45. *saepius eodem sensu ponitur, quo nimis*. sic: *nimum breves flores* Od. ii. 3. 43, 44. *nimum cavere* Od. iii. 8.

26. nimium diu abes Od. iv. 5. 2. *et multis aliis locis*. nimium mero Hylaeum (i. q. mero gravatum, i. e. ebrium) Od. ii. 12. 5, 6.

nisus, nisus insolitos docuere venti Od. iv. 4. 8, 9.

nitedula tenuis Epist. i. 7. 29.

nitere, nitens albo humero Od. ii. 5. 18. nitentes capillos Od. ii. 7. 7, 8. *metaph.* nitent plura in carmine Epist. ad Pis. 354. nites (pro places) intentata Od. i. 5. 43. nituistis pueri (pro nutriti estis) Sat. ii. 2. 438. *vid. not.* nitentes mensas Sat. ii. 2. 4. *vid. not.* nitentia (pro divitias) condet Epist. i. 6. 25.

niti, nititur pennis ceratis Od. iv. 2. 2, 3. nitantur invencis aratra Epod. 4. 25, 26. *vid. not.* nitere multa prece Epist. i. 43. 48. niti co-turno Epist. ad Pis. 280.

nitor, nitor Liparae Hebr. Od. iii. 42. 6. nitor (pro pulchritudo) Glycerae me urit Od. i. 49. 5.

nitidus, nitidum caput Od. i. 4. 9 nitidi capilli Epist. i. 44. 32. *metaph.* nitidis virginibus Od. ii. 42. 49. *nitidum* (pro conspicuum) coma spissa Od. iii. 49. 25. nitidum (pro bene nutritum) me vises Epist. i. 4. 45. ex nitido (pro urbano) fit rusticus Epist. i. 7. 83. nitidis villis (h. e. nitore conspicuis) Epist. i. 46. 46.

nivalis, nivali Alcido pascitur Od. iii. 23. 9. nivalem diem bruma trahit Sat. ii. 6. 25, 26. nivalibus auris Epist. i. 44. 48. nivali compede vinctus Epist. i. 3. 3. *vid. not.*

niveus, niveo colore Od. ii. 4. 3. niveum latus Od. iii. 27. 25, 26. niveus videri Od. iv. 2. 59.

nix, nives deducunt Iovem Epod. 43. 2. nives duratae, Od. iii. 24. 39. niva cana conspuet Alpes Sat. ii. 5. 41. *metaph.* nives capitis Od. iv. 43. 42. *vid. not.*

nobilis, nobile letum Od. i. 42. 36. nobilem Aenlio carmine Od. iv. 3. 42. nobilem (pro insignem) superare pugnis Od. i. 42. 26, 27. nobilis palma Od. i. 4. 5. nobilium fontium Od. iii. 43. 43. *vid. not.* nobilium juvenum Od. iv. 42. 45. *vid. not.* nobile par fratrum (*hoc loco ironice*) Sat. ii. 3. 243. nobilibus trimetris Epist. ad Pis. 259.

nocere, nocent pecori nulla contagia Epod. 46. 61. nocentem Austrum Od. ii. 44, 45, 46. dona nocentium Od. iv. 9. 42. *metaph.* nocuere lagenis Sat. ii. 8. 41. *vid. not.*

noctu Epist. ii. 2. 27.

nocturnus, nocturno cruore Od. ii. 43. 7. *vid. not.* nocturno mari Od. ii. 5. 49, 20. nocturnus sacra Divum legerit Sat. i. 3. 447. nocturna aura Sat. ii. 4. 52. nocturnam vestem Sat. i. 5. 85. nocturnos strepitus Epist. ii. 2. 79.

nodosus, *metaph.* nodosa chiragra Epist. i. 4. 34. nodosi Cicutae Sat. ii. 3. 69, 70. *vid. not.*

nodus, nodo crimem cohibere Od. iii. 44. 22. nodo viperino coërces Od. ii. 49. 49. *vid. not.* nodo (i. q. laqueo) teneam Protea Epist. i. 4. 90. *metaph.* nodum (h. e. vinculum, quo inter se nexae sunt) solvere segnes Gratiae Od. iii. 21, 22. *vid. not.* nodus (*de re difficili dictum*) dignus vindice Epist. ad Pis. 491. *vid. not.*

nolle, nolis Od. ii. 42. 4. sic saepius, *deinde periphrasi imperativi invenit*, ut noli occidere Epist. i. 46. 469. *Sic quoque saepius.*

nomen, 1) nomen recinet imaginem Od. i. 42. 3, 4. nomen extendat in ultimas oras Od. iii. 3. 35. nomen filiae relictum Od. iii. 27. 34, 35. *vid. not.* nomen iuane virtus Epist. i. 47. 41. — nomina dominantia Epist. ad Pis. 234. sic : nomina invenere Sat. i. 3. 104.

2) *metaphorice pro gloria*: nomen inutile iactes Od. i. 45. 43. pro *gens*, vel *imperium*, sic: nominis nostri fortuna Od. iv. 4. 70, 71. vid. *not.* nomen Latinum Od. iv. 45. 43. Deinde: nomen omne (pro cuiusque sorte) movet capax urna Od. iii. 4. 46. nomina sectatur (scil. *tironum*. Hoc loco pro *debitores*) Sat. i. 2. 46. sub nomine (h. e. in possessione) Vmbreni ages Sat. ii. 2. 433.

nomisma regale Epist. ii. 4. 234.

non. Saepissime ponitur. non alius, pro nemo Od. iii. 7. 25. non piger, pro impiger Od. iii. 46. 26. non sine, pro cum Od. iv. 4. 24.

nonae decembres Od. iii. 48. 40.

nondum Od. ii. 4. 5. et alias.

nonus, *nonum* Od. iv. 44. 4. Nono Sat. i. 6. 61. et alijs locis.

norma. norma loquendi Epist. ad Pis. 72. norma veterum Od. ii. 45. 43. *noscere*. noscent Geloni Od. ii. 20. 49. Hoc saepius.

nostr. nostris seditionibus ductum bellum Od. iii. 3. 29. 30. nostrum per scelus Od. i. 3. 39. nostrum tempus Epist. ii. 4. 62. et alias.

nota. nota ne careat pulchra dies Od. i. 36. 40. notam duxit Od. iv. 2. 59. notam memorem impressit labris Od. i. 43. 42. notis publicis incisa marmora Od. iv. 8. 43. vid. *not.* nota Falerni Sat. i. 10. 24. notam remittunt atramenta Epist. ii. 4. 235, 236.

notare. notando quaeque vitiorum Sat. i. 4. 406. notarent voces sensusque Sat. i. 3. 403. notari dignus Sat. i. 3. 24. notabit mutanda Epist. ad Pis. 449.

notus. nota sedes columbis Od. i. 2. 40. notas (pro *famosas*) poenas virginum Od. iii. 44. 25, 26. notis fastis condita Od. iv. 43. 45. notum sine crimine Epist. i. 7. 56. noto (h. e. *celebrato*) scriptori aevum prorogat Epist. ad Pis. 346.

novem Od. iii. 49. 44. C. S. 62. et alias.

novendialis. novendiales pulveres dissipare Epod. 47. 48.

noverca. noverca me intueris Epod. 5. 9.

novitas invisita Od. ii. 4. 90. novitate grata morandus Epist. ad Pis. 223.

novus. nova februm cohors Od. i. 3. 30, 31. nova monstra Od. i. 2. 6. novae lunae Od. ii. 48. 46. novae arbor Epod. 42. 20. nova (*recens nata, viridis*) fronde Od. iii. 4. 42. novia fidibus (h. e. *non prius auditis*) Od. i. 26. 40. novo dente peritura Od. iv. 4. 46. vid. *not.* novis rebus (pro *seditionibus*) Epod. 46. 6. novo (scil. *homini*) Decio honorem mandare Sat. i. 6. 20. *quid sit homo novus*, vid. *not.*

nox. 1) sub noctem Od. i. 9. 49. nocte caliginosa Od. iii. 29. 30. nocte subluetri Od. iii. 27. 31. nocte atra Epod. 40. 9. noctem post median Sat. i. 10. 33. nox medium apatium coeli tenebat (pro simplici: *nox media*) Sat. ii. 6. 100, 40t. 2) *nox metaph.* pro *mors*, vel *mortis tenebrae*, sic: nox una omnes manet Od. i. 28. 45. nox te premet Od. i. 4. 46.

nubere. nuptae virgines Od. ii. 8. 23. nupta saevo marito Od. iii. 40. 2. nubet Corano Sat. ii. 5. 64.

nubes. nube atra polum occupato Od. iii. 29, 43, 44. nubem fraudibus obice Epist. i. 46. 62. *metaph.* *nubes* pro *coelum*, sic: nubibus arduis molem propinquam Od. iii. 29. 40. Deinde pro *tristitia*, sic: nubem demo supercilio Epist. i. 48. 94. vid. *not.* nubes et inania capiet Epist. ad Pis. 230.

nubilum. nubila ab obscuro coelo deterget Od. i. 7. 45. nubila igni curusco dividens Od. i. 34. 6.

nulare. 1) pro aperire, sic: nudare

solent ingenium res adversae Od. ii. 8. 73, 74. nudet te coelibis obsequium (h. e. *animum tuum prodet*) Sat. ii. 5. 47. vid. not. nudata (*exuta*) coloribus furtivis Epist. i. 3. 20, sic: nudat quem praeceptis alea (h. e. *bonis suis exuit*) Epist. i. 48. 24.

nudavit (pro *induxit*. vid. not.) Satyros agrestes Epist. ad Pis. 224.

nudus. nuda veritas Od. i. 24. 7. nuda gratia Od. iv. 7. 5, 6. nudum (*sequi, ablat. pro nudatum*) latus remigio Od. i. 44. 4. nuda natura Sat. ii. 7. 48. *metaph.* nuda (pro *sine auxilio*. Vet. Schol. Crug.) ioter leones errem Od. iii. 27. 54, 52. nudus inopaeque domum redeam Sat. ii. 5. 6. nudus (pro *egens*) agris Sat. ii. 3. 484.

nuga. nugae canorae Epist. ad Pis. 322. nugae in seria mala ducentibid. 454, 452. *metaph.* nugae pro *carmen*: nugarum nescio quid meditans Sat. i. 9. 2. sic: nugis (h. e. *levi carmini*) pondus addere Epist. i. 49. 42. vid. not. nugae deinde pro *dementia*: nugis par nobile fratrum Sat. ii. 3. 243. vid. not.

nugari Sat. ii. 4. 73.

nullus. nulla piacula te solvent Od. i. 28. 34. nulla formidine imbuti Epist. i. 6. 4, 5. nulla (pro *non*) contagia nocent pecori Epod. 46. 61. Sic saepissime. *metaph.* nullis (pro *ignobilibus*) maioribus ortos Sat. i. 6. 40. vid. not.

num Od. ii. 42. 24. et alias saepe. num — num Sat. i. 40. 57.

numen. numen tuum laudantes Od. i. 46. 27. numen Deorum laesura Epod. 45. 3. numen vertite io domos hostiles Epod. 5. 53, 54. numina Dianae (pro *simplici*: *Dionem*) Epod. 47. 43. Deinde numen *metaphorice* pro *coelum* ponitur, sic: numine puro Od. iii. 40. 8.

numerabilis populus Epist. ad Pis. 206.

numerare. numerat Roma poetas Epist. ii. 4. 64. numerato vivas Epist. ii. 2. 466. vid. not. numeras mtales grate Epist. ii. 2. 210.

numerus. numero carentis arenae Od. i. 28. 4. in numero amicorum esse Sat. i. 6. 62. numeris (*scil. carminibus*) se commendat Epist. ii. 4. 261. vid. not. *metaph.* numero quo (pro *quo metri genere*) scribi possunt Epist. ad Pis. 74. vid. not. numeros vitae ediscere Epist. ii. 2. 444. vid. not. sic: extra numerum nil fecisse curas (pro *extra normam, secundum quam aliquid exigi debet*) Epist. i. 48. 59, 60. vid. not. numeros Babylois (h. e. *Asrologiam*) tentaria Od. i. 44. 2, 3.

nummatus Sat. i. 6. 38.

nummus. nummis paternis nudus Sat. ii. 3. 484. nummorum saccos effundi Sat. ii. 3. 449. post nummos virtus Epist. i. 4. 54. nummos cautos nomioibus certis expendere Epist. ii. 4. 405. vid. not. *metaph.* nummo (pro *parva pecuniae summa*) addicere te gaudentem Sat. ii. 5. 409.

numquid Sat. i. 2. 69. et aliis locis. nunc Od. i. 4. 9. nunc — nunc Od. i. 4. 24, 22.

nuncius Od. iii. 7. 9. — nuncios superbos mittam Od. iv. 4. 69.

nunquam Od. i. 4. 43. et aliis locis. nuper Sat. ii. 2. 433. et aliis locis. nuptialis. nuptiali face digna Od. iii. 44. 33.

nuptiae. nuptiarum expertus Od. iii. 44. 44. nuptias inquinavere Od. iii. 6. 47, 48. nuptias rumpere Od. i. 45. 7.

nusquam Sat. ii. 5. 402.

nutare. nutans Sat. i. 2. 64.

nutricula Epist. i. 4. 8.

nutrire. 1) nutrit Ceres rura Od.

iv. 5. 48. nutrita (pro *excultis*) In-
doles sub faustis penetralibus Od. iv.
4. 25, 26. nutriant foedus C. S. 31.
2) pro educare, sic: nutrirī Romae
Epist. ii. 2. 41.

nutrix. nutrix leonum Iubae tellus
Od. i. 22. 45. nutrix sedula Epist. ad
Pis. 446.

nutus. nutum divitis borret Epist.
i. 48. 44. ad nutus heriles aptus Epist.
ii. 2. 6. vid. not.

nux ornat mensas Sat. ii. 2. 422.
nuces laxo sinu ferre Sat. ii. 3. 474,
472. nuce cassa (pro *nihilo*) te pau-
peret Sat. ii. 5. 36. in nuce nil duri
est extra Epist. ii. 4. 34. nucis emtor
(h. e. *plebs*) Epist. ad Pis. 249.

O

O! (interiectio) saepe ponitur,
ut: Od. i. 4. 2.

ob. ob lucrum demersa Od. iii. 46.
42. Sic saepius.

obarmare. obarmet securi Amaso-
nia destras Od. iv. 4. 20, 24.

obdere. obdit latus apertum nulli
malo Sat. i. 3. 59.

obducere. obducta (*nubibus quasi*)
fronte solvatur senectus Epod. 43. 5.

obdurare. obdura Sat. ii. 5. 39.

oberrare. oberrat eadem chorda
Epist. ad Pis. 256.

obesus. obesae naris Epod. 42. 3.
vid. naris. obeso turdo nil melius
Epist. i. 45. 40, 44.

obiicere. obiecto Adria divisus Od.
ii. 44. 2, 3. obiicere aquilonibus Od.
iii. 40. 3, 4. vid. not. obiecterit fors
aortem Sat. i. 4. 4, 2. vid. not. ava-
ritiam obiiciet mihi, *metaph.* pro *me*
reprehendet ob, etc. Sat. i. 6. 68, 69.

obire. obeam (scil. *mortem*) tecum
libens Od. iii. 9. 24. sic: obisset filius
immaturus Sat. ii. 8. 59. obeundus
(pro *adeundus*) Marsya Sat. i. 6. 420.

oblectare. oblectat valdius populum
Epist. ad Pis. 321.

obligare. obligasti votis perfidum
caput Od. ii. 8. 5, 6. vid. not. obli-
gatus (pro *destinatus*) aliti Epod. 47.
67. vid. not. obligatam (pro *debitam*)
dapem Iovi redde Od. ii. 7. 47. vid.
not.

oblimare. oblimare rem patris ma-
lum est Sat. i. 2. 62.

oblinere. oblitus actor (pro *obitus*,
indutus) Epist. ii. 4. 204. vid. not.
obljuat socerum versibus, *metapho-*
rice pro vulgari: *perstringat* Epist. i.
49. 30.

obliquus. obliquo rivo Od. ii. 3. 44,
42. obliquum ictum meditantis verris
Od. iii. 22. 7. per obliquum terruit
Od. iii. 27. 6, 7. *metaph.* obliquus
pro invidus, sic: obliquo oculo Epist.
i. 44. 37. vid. not.

oblivio. obliviones lividas Od. iv.
9. 33, 34. oblivione indormit Epod.
5. 69, 70.

oblivionus. oblivioso Massico Od. ii.
7. 24.

oblivisci. oblitus nominis et togae
Od. iii. 5. 40, 44. obliviscitur mala-
rum (scil. *curarum*) Epod. 2. 37,
38. obliviscendus illis Epist. i. 44. 9.

oblivium. oblivia iucunda ducere
Sat. ii. 6. 62.

obnoxius. obnoxia pravis Sat. ii.
7. 8.

obrepere somnum operi longo Epist.
ad Pis. 360.

obruere. obruit Notus undis Od. i.
28. 22. obruit otio (h. e. *depressit*)
ventos Od. i. 45. 3, 4. vid. not.
obruitur in re augenda Epist. i. 46.
68.

obscoenus. obscenas (abominan-
das) anus Epod. 5. 98. vid. not. ob-
scoenis a sermonibus torquet aurem
Epist. ii. 4. 427. obsceno ab inguine
Sat. i. 8. 5.

obscurare. obscurante lacerna caput Od. ii. 7. 55. obscurata (*ignota*) penetralia Vestae Epist. ii. 2. 114, 115.

obscurus. obscura canendo Sat. ii. 5. 58. obscuri speciem modestus occupat Epist. i. 18. 94, 95. vid. *not.* obsuro odio venenaot Epist. i. 14. 38. obscurum orbem lunae Epist. i. 12. 18. vid. *not.* obscuras in tabernas migret Epist. ad Pis. 229. — obscurum (h. e. *umbram*) amat haec Epist. ad Pis. 363. vid. *not.* obscurus fio Epist. ad Pis. 26.

obsecrare. obsecro Deos penates Epist. i. 7. 94, 95.

obsequium. obsequio grassare Sat. ii. 5. 93. io obsequium plus aequo Epist. i. 18. 10.

obserare. obseratis auribus Epod. 17. 53.

obserere. obsita frondibus variis Od. i. 18. 12.

obsidere. obsessam Ilion accendit Epod. 14. 14.

obsoletus. obsoleti tecti sordibus caret Od. ii. 10. 6, 7. obsoleta sordibus paternis apus Epod. 17. 46, 47.

obsonium. obsonia captas Sat. ii. 7. 106.

obstare. obstantes per catervas Od. iv. 9. 43, 44. obstare taciturnitas invida meritis Od. iv. 8. 23, 24. obstitit quicunque terminus mundo Od. iii. 3. 53. obstantia conchae viles pellent Sat. ii. 4. 28.

obstetrix cruore rubros pannoos lavit Epod. 17. 51.

obstinatus. obstinatas aures applicet Od. iii. 11. 7, 8. vid. *not.*

obstipus. obstipo capite stes Sat. ii. 5. 92.

obstrepere. obstrepit Oceanus Od. iv. 14. 43. obstrepunt foetes Epod. 2. 27.

obstringere. obstrictis aliis praeter Iapyga Od. i. 3, 4. obstringam iure iurando Sat. ii. 3. 179, 180.

obtestari. obtestor dextram Epist. i. 7. 94, 95.

obticere. obticuit turpiter chorus Epist. ad Pis. 283, 284.

obtingere. obtingit discordia sortito Epod. 11. 1. 2.

obtuare. obturem patulas aures Epist. ii. 2. 105.

obvius. illi venit Sat. i. 9. 74.

obvolvere. obvolvas vitium verbis decoris Sat. ii. 7. 42.

occare. occat villicus segetes Ep. ii. 2. 160, 161.

occasio. occasioem rapiamus de die Epod. 13. 3, 4.

occidens. occidentis ad ultimum aium te sequemur Epod. 4. 13, 14.

occludere. occideris cum semel Od. iv. 7. 21.

occidere. occidia saepe rogando Epod. 14. 5. occisa parente Sat. ii. 3. 134. occidistis me, non servastis Epist. ii. 2. 138, 139. occidit legendo Epist. ad Pis. 475.

occludere. occulto aevo Od. i. 12. 45. vid. *not.* occultum ignem ostendit (*pro oritur*) Od. iii. 29. 17, 18. occulto foenore Epist. i. 1. 80. occultam febrem sub tempus dissimiles Epist. i. 16. 22, 23.

occultare horreis Od. iii. 16. 27.

occupare ratem quid moramur Epod. 10. 24. occupatam urbem seditionibus delevit Od. iii. 6. 13, 14. occupat nomen beati Od. iv. 9. 46, 47. occupavit proximos honores Od. i. 12. 19, 20. occupet (*scil. te*) balba senectus (*pro te opprimat*) Epist. i. 20. 18. Deinde occupare saepius iusserit periphrasi τοῦ prius aliquid facere, ut πόδων, sic: occupat rapere Od. ii. 12. 28.

occurrere. occurram nocturnus furor Epod. 5. 92. occurram dulcis amaris Sat. i. 4. 135, 136.

oreatus. dormis in nive Lucana Sat. ii. 3. 234.

octavus. octavum lustrum claudere Od. ii. 4. 23, 24.

octo nummorum milibus Epist. ii. 2. 5.

octoginta annos natus Sat. ii. 3. 418.

octonus. octonis Idibus Sat. i. 6. 45.

octussis. octussibus emtae Sat. ii. 3. 456.

oculus. oculis nigris decorum Od. i. 32. 40, 41. oculis siccis monstra vidit Od. i. 3. 18, 49. ex oculis sublatam virtutem quaerimus Od. iii. 24. 34, 32. oculis collyria illinere Sat. i. 5. 30, 31. oculis Lyncei contemplare Sat. i. 2. 90, 94. oculis utrisque sanus Sat. ii. 3. 284, 285. oculis defixis torpet Epist. i. 6. 44. oculos ad incertos voluptas ab auro migravit Epist. ii. 4. 187, 188. oculis fidelibus subiecta Epist. ad Pis. 184.

ocyus aura Od. i. 2. 48. *ocyus* cervis Od. ii. 46. 23. *ocyus* ire Sat. i. 9. 9. *ocyus* pro potius, facilius Epist. i. 44. 23. vid. not.

odisse. odere Dii vires nefas moventes Od. iii. 4. 67, 68. odi profanum vulgus Od. iii. 4. 4. oderit animus, quod ultra est, curare Od. ii. 46. 25, 26. *odisse* proceros lupos Sat. ii. 2. 56. oderunt boni peccare Epist. i. 46. 52.

odium. odio posset vincere regem Sat. i. 7. 6. odio maris atque viarum Epist. i. 44. 6. vid. not. odio est sua aura (pro non contentus est) Epist. i. 44. 44. vid. not. odium libellis importes Sat. i. 43. 4, 5. Deinde odium pro invidia sic: odio non obscuro venenat Epist. i. 44. 38.

odor. odore multo ara fumat Od. iii. 48. 7, 8. odoribus liquidis (h. e. unguentis) perfusus Od. i. 5. 2. odor malus undique membris crescit Epod.

12. 7, 8. odorem oleo nequeas perferre Sat. ii. 2. 59.

odoror. sagacius Epod. 12. 4. odoratis capillis Od. iii. 20. 44. sic: odoratum caput (pro unguentis delibatum) Sat. ii. 7. 55. vid. not.

oenophorum. (Graece: *olvoσφορ*) oenophorum portantes pueri Sat. i. 6. 409. vid. not.

offendere. offensi formae nec semel cedet constantia Epod. 45. 45. offensi ingenio Sat. ii. 4. 67. offendant amicis tuberculis propriis Sat. i. 3. 73. offendat fides amicis Epist. i. 8. 9.

offerre. obtulit cui Deus quod satis est Od. iii. 46. 43, 44. qualem me tibi obtulerim Sat. i. 3. 63, 64. offer te melioribus Epist. i. 2. 68.

officere. officit mi nil Sat. i. 9. 50. officient res multae Sat. i. 2. 97.

officina. officinas graves urit Vulcanus Od. i. 4. 7, 8. officina cales venenis Epod. 47. 35.

officiosus. in spem adrepe Sat. ii. 5. 47, 48. officiosa sedulitas Epist. i. 8. 8.

officium. officio respondeat prior Sat. ii. 6. 24. officiis fungitur ibid. 409. ab officiis reddit Epist. 4. 7. 47, 48. officium ipsum docebo nil scribens Epist. ad Pis. 306. officium quod sit iudicis ibid. 344.

ohé (vox ad indicandam satietatem) Sat. i. 5. 42. et Sat. ii. 5. 96.

olea. oleam momorderit aestus Ep. i. 8. 5. Deinde pro *olcae fructus*, sic oleis nigris hodie locus est Sat. ii. 2. 46. oleas quinquennes est ibid. 57.

olere. olentis (scil. male) mariti uxores Od. i. 47. 7. sic: olentem Maevium ferens Epod. 40. 2. vid. not. olente in fornace stantem Sat. i. 2. 30. olet Libycis lapillis deterius Ep. i. 40. 49. oherunt vina Camoenae Epist. i. 49. 5.

oleum. oleo meliore caules unguere

Sat. ii. 3. 125. oleo unctum cadaver
Sat. ii. 5. 85, 86. oleum adde camino
(*proverbialiter dictum*) Sat. ii. 3. 321.
. *olidus*. *olidae* caprae convivium Ep.
i. 5. 29.

Olim. *olim* nisi reddidisses Od. i.
10. 9. *olim* dant crustula doctores
Sat. i. 4. 25. *olim* scripseris Epist.
ad Pis. 386, 387. *vid. not.*

olitor. *olitoris* caballum mercede
aget. Epist. i. 18. 36.

oliva. *olivae* me pascant Od. i. 31.
15. *oliva* de ramis lecta Epod. 2. 55,
56. *olivae* nunquam fallentis Epod.
16. 45. *olivae* Venafranae Sat. ii. 4.
69.

olivetum. *olivetus* fertilibus odorem
aspargent Od. ii. 15. 7, 8.

olivum. *olivo* e dulci ius simplex
constat Sat. ii. 4. 64. *olivo* pisces
perfundat ibid. 50. Deinde *olivum*
metaphorice pro *palaestra* sic: *olivum*
vitat Od. i. 8. 8—10. *vid. not.*

olor. *oloribus* iunctis Paphon visit
Od. iii. 28 14, 15. *oloribus* purpureis
Od. iv. 1. 10. *vid. not.*

olus. *olus* decoqueretur Sat. ii. 2.
74. *olus* fastidiret Epist. i. 17. 15.
olus entum coenat Epist. ii. 2. 168.
Deinde *olus* *metaphorice* pro *vilis*
eibus ponitur, sic: *olus* securum lau-
das Sat. ii. 7. 30.

olusculum. *oluscula* pingui lardo
uncta Sat. ii. 6. 64.

omasum vel *omasus*. *omaso* pingui
tentus Sat. ii. 5. 40. *vid. not.* *omasi*
patinas coenabat Epist. i. 45. 34. *vid.*
not.

omen recinentis parvae Od. iii. 27.
1. *omine* secundo Od. iii. 14. 50, 51.

ominari. *ominalis* male verbis Od.
iii. 14. 14, 12.

omitere. *omitte* mirari (*hoc loco*
intravit. pro desine) Od. iii. 29. 11.
omitte rem illusum Sat. ii. 5. 26.
omitte hoc opus postremus Epist. i.

6. 48. *omissis* deliciis ibid. 30, 31.
omnino. Sat. ii. 1. 6.

omnis. *omnia* perpeti audax Od. i.
3. 25. *omni* a parte nihil beatum Od.
ii. 16. 27. *omni* foenore solutus Epod.
2. 4. *omnis* civitas Od. iv. 2. 51. *non*
omnis moriar (*pro non totus*) Od. iii.
30. 6. *omnis* hinc pendet Sat. i. 4.
4. 6. *vid. not.* *omnem* Ancyram illis
destinet (*pro totam*) Sat. ii. 3. 83.
vid. not. *omne* olus (*pro cuiusvis ge-*
neris olus) Epist. i. 5. 2. *vid. not.*
omnis sum in hoc (*pro toto animo*)
Epist. i. 4. 14.

onerare. *oneret* me pater saevus
catenis Od. iii. 14. 45. *onerantibus*
verbis aures impediatur Sat. i. 10. 10.

onus. *onus* gravius subiit dorso Sat.
i. 9. 24. *onus* molestum nollem por-
tare Sat. i. 6. 99. Deinde *onus* de *dis-*
ficile et ingrato labore dicitur, sic,
oneris plus habet Epist. ii. 1. 169:
170. *metaphorice* *onus* pro aerumnas,
vel curas, sic: *onus* sollicitis animis
eximit Epist. i. 5. 18. *vid. not.*

onustus. *onusta* baccis rotundioribus
Epod. 8. 13. 14. *onustum* corpus he-
sternis vitis Sat. ii. 2. 77. 78. *onustus*
(*pro donatus*) dimittat Epist. i. 7.
18.

onyx. *parvus* nardi cadum eliciat
Od. iv. 12. 17. *vid. not.*

opacus. *opacum* Arcton portus ex-
cipiebat Od. ii. 15. 15, 16. *opaca*
valle montes dissociantur Epist. i.
16. 5, 6.

opella. *forensis* Epist. i. 7. 8.

opera. 1) *operae* pretium est audire
Sat. i. 2. 37. *operae* ne desis Sat. ii.
5. 89. *operae* nimium celeris versus
Epist. ad Pis. 260, 261. *opera* vehe-
mente minister Epist. i. 13. 5. 2)
opera pro *operarius* sic: *opera* noua
agro Sabino accedes Sat. ii. 7. 118.
vid. not.

operari. 1) *operata* plus aequo in-

ventus Epist. i. 2. 29. 2) pro *vota solvere*: operatus Divis iustus Od. iii. 44. 6. vid. not.

operosus. 1) operosae Minervae studium Od. iii. 12. 4. 5. operosa carmina Od. iv. 2. 31, 32. pro *molestias et curas creans*, sic: operosiores divitias Od. iii. 1. 48. vid. not.

opertus. *opertus* cineres matris fallere Od. ii. 8. 9. 10. *operto* capite Sat. ii. 3. 37, 38. *operta* ebrietas Ep. i. 5. 16. — *opertos* (scil. *velamentis*) equos Sat. i. 2. 86. vid. not.

opifex coronae Nymphis debita Od. iii. 27. 30. *opifex* operis optimus Sat. i. 3. 132, 133.

opimus. *opimas* segetes Od. i. 31. 3. 4. *opima* praeda Epod. 10. 21. — *opimus* triumphus (pro *triumphus opimis spoliis insignis*) Od. iv. 4. 51, 52. vid. not. — *opimum* donata palma reducit pro *pinguem*) Epist. ii. 4. 181.

opinari Sat. i. 3. 83. et aliis locis.

oportet Sat. ii. 6. 52.

oppedere curtis ludaeis Sat. i. 9. 70. *opperiri*. *opperior* nec tardum Ep. i. 2. 74.

oppidulum. *oppidulo* mansuri Sat. i. 5. 87.

oppidum. *oppidi* sui rura laudat Od. i. 4. 17. *oppidis* centum potentem Creten Od. iii. 27. 33, 34.

opponere. *oppositis* pumicibus mare debilitat Od. i. 11. 5. *oppono* auriculam Sat. i. 9. 77. — *opponite* fortia pectora adversis rebus Sat. ii. 2. 136. *oppositis* humeris turba extrahe Sat. ii. 5. 94, 95.

opprimere. *oppressa* a Carthagine duxit nomen Sat. ii. 4. 66. — *oppressus* grandi lethargo Sat. ii. 3. 145. — *oppresserit* si te vespertinus hospes Sat. ii. 4. 17.

opprobrium. *opprobriis* recantatis amica mihi fias Od. i. 16. 27, 28. *opprobriis* dignum lataverit Sat. ii. 1.

85. — *opprobrium* pagi Od. ii. 13. 4. vid. not. — *opprobria* aliena saepe a vitiis animum absterrent Sat. i. 4. 128, 129.

ops (*opsis*). 1) ope Palladis Od. i. 6. 15. — ope Daedales (h. e. *Daedali arte efficitis*) Od. iv. 2. 2. vid. not. *opem* ferre poëtis Sat. i. 10. 6. *opes* hominis equus imploravit Epist. i. 10. 36. *opem* alterius altera res poscit Epist. ad Pis. 410, 411. *opem* curet ferre Ib. 461. 2) pro *robur* sive *incrementum*: *opes* ab ipso ferro ducit Od. iv. 4. 59, 60. 3) pro *divitiis*: *opes* inter magnas inops Od. iii. 16. 28. *opes* Romae omite mirari Od. iii. 29. 11, 12. *opes* patiuntur stultitiam Epist. i. 18. 29. vid. not. — *opibus* integris Sat. ii. 2. 143. 4) pro *potentia*: *opibus* Hectoris Achivos refringit Od. iii. 3. 27, 28. — *opis* suae natura dives Sat. i. 2. 74. *opis* propriae dissimulator Epist. i. 9. 9. vid. not.

optare. *optatis* epulis Od. iv. 8. 30. *optat* quietem pater Pelopis Epod. 17. 65. — *optas* cur, quod habes? Sat. i. 3. 126. *optas* rus Romae Sat. ii. 7. 28. — *optat* (i. q. *nititur*) Sisyphus collocare saxum in monte Epod. 17. 68, 69. — *optistam* metam contingere Epist. ad Pis. 412. — *optat* (pro *cupit*) si non des Sat. ii. 3. 259.

optimus. *optivo* cognomine crescit Epist. ii. 2. 101. vid. not.

opulentare. *opulentet* baccis olivae fundus herum Epist. i. 16. 1, 2.

opulentus. *opulenta* copia honorum ruis Od. i. 17. 14 — 16. *opulentior* intactis thesauris Arabum Od. iii. 24. 4, 2.

opus 1) plenum periculosae aleae Od. ii. 1. 6. *opus* unum quibus est Od. i. 7. 5, 6. *opus* si vestrum est C. S. 37. vid. not. *opus* ultra legem tendere Sat. ii. 1. 4, 2, *opus* ludas Sat. ii. 3. 232. — *opus* Romanis viris solenne

Sat. i. 48. 49. vid. not. opus addit rivus pigro Epist. i. 14. 29. vid. not. opus debentibus longa dies videtur Epist. i. 1. 20. 24. vid. not. opus oovem Muais caelatum Epist. ii. 2. 92.—operum colores servare Epist. ad Pis. 86. operis lex vetet pedem proferre Epist. ad Pis. 135. 2) *opus pro res ab aliquo gestae*, sic: operum hoc tuorum est Sat. i. 7. 35. vid. not.

opus est brevitate Sat. i. 10. 9. opus haud mihi hac vita est Sat. ii. 6. 115, 116. nil opus est te circumagi Sat. i. 9. 16, 17.

opusculum. opuscula me laudet ingratus lector Epist. i. 19. 35, 36.

ora 1) ab Hispana victor penates repetit Od. iii. 14. 3, 4. oris in Armenius Od. ii. 9. 4. orae orientis subiectos Od. i. 12. 55. vid. not. 2) *ora pro terra, regio*: orae gelidae rex Od. i. 26. 4. oras habitabiles sol illustrat Od. iv. 14. 5, 6. vid. not. orae illius vina nil moror Epist. i. 15. 16.—quibus oris terrarum militet Epist. i. 3. 4. oris in umbrosis Heliconis Od. i. 12. 15.

orare orabant hodie meminisses Sat. ii. 6. 37. oro des veniam bonus Sat. ii. 4. 5. oro nil amplius Sat. ii. 6. 4. orare Iovem Epist. i. 18. 111. oratus per Divos penates Sat. ii. 3. 176. oro per magos Deos Sat. i. 7. 33, 34. Od. i. 8. 4, 2. oro te per regna Proserpinae Epod. 17. 2.

orbis. orbem lunae quid premat Epist. i. 12. 18. hinc orbis certus C. S. 24, 22. vid. not. Deinde omnino pro *orbis terrarum*: orbem latum reget te minor Od. i. 12. 57. orbis ultimos Britannos Od. i. 35. 29, 30. orbis fractus illabatur Od. iii. 3. 7.—orbem circa vilem patulumque moraberis Epist. ad Pis. 132. vid. not.

orbis, orbum forum litibus Od. iv. 2. 43, 44.

orca Byzantia putuit Sat. ii. 4. 66.

ordinare. ordinatis ubi res publicas Od. ii. 4. 10, 11. ordioet sulcis arbusta Od. iii. 4. 9, 10.—ordioat annos Od. iv. 11. 20. ordinarat agmina Mysorum Epod. 17. 9, 10.

ordiri. orditur Troianum bellum ab ovo Epist. ad Pis. 147.

ordo. ordinem rectum evaganti licentiae frena iniecit Od. iv. 15. 9—11. ordine toto discooveoit Epist. i. 4. 99.—ordine adite Sat. ii. 3. 81. ordioe quod prius verbum est Sat. i. 4. 58. ordine et rebus dispar Epist. i. 19. 29. vid. not. ordinibus quietis Deorum adscribi Od. iii. 3. 35, 36. ordo lucidus Epist. ad Pis. 41.

orichalcum. orichalco tibia iuncta Epist. ad Pis. 202. vid. not.

oriens. orieotis orae Od. i. 12. 55.

origo. origioem ducis ab autore illo Od. iii. 47. 5. origines fontium Nilus celat Od. iv. 14. 15, 16.

oriri. orieotis Austri motus sentiant Od. iii. 27, 22. orientis hoedi Od. iii. 4. 28. oritur lux postera Sat. i. 5. 39. orto sole Epist. ii. 4. 112, 113. orieotis tempora Epist. ii. 4. 130.—oritur sermo Sat. ii. 6. 71. oriatur Miseno echini Sat. ii. 4. 33. oritur Saturno Od. i. 12. 50.—orta (pro genita) ooo his pareotibus iuventus Od. iii. 6. 33. oritur divis bonis Od. iv. 5. 4. orti claris patribus Od. iv. 6. 31, 32. Sat. i. 6. 73. orti prope Tansin Od. iv. 15. 24. orti ab his maioribus Sat. i. 5. 55. Sat. i. 6. 10. ortus peioribus Epist. i. 6. 22.

ornamentum. ornameota ambitiosa Epist. ad Pis. 447, 448.

ornare pulvinar Deorum Od. i. 37. 3. ornatum foliis Delii Od. iv. 3. 7. ornatu tempora pampioo viridi Od. iv. 8. 33.—ornat ficus suam arborem Epod. 16. 16. ornat nux secundas mensas Sat. ii. 2. 121, 122.—ornatur donis honestis Epist. ii. 2. 32.

ornus. orni veteres Od. i. 9. 12. orni foliis viduantur Od. ii. 9. 8. ab orno hac pendulum collum zona laedere Od. iii. 27. 59. 60.

ortus. ab ortu solis Od. iii. 27. 42.

oryza. oryzae ptisanarium Sat. ii. 3. 155. vid. *not.*

os (oris). 1) ore alio indictum adhuc dicam Od. iii. 25. 7, 8. ore allaborandum est tibi Epod. 8. 20. oris laevi Sat. i. 5. 61. os decorum protulit luua Sat. i. 8. 21, 22. os magna sonaturum Sat. i. 4. 43, 44. — ore profundo ruit Pindarus Od. iv. 2. 7, 8. vid. *not.* ore purpureo bibit nectar Od. iii. 3. 42. ore tremante questus Epod. 5. 44. vid. *not.* ore trilingui Cereberus Od. ii. 49. 29. — 32 ore tumido delitigat Epist. ad Pis. 94. ora frenis temperet Od. i. 8. 6, 7. ora in Romana brevi venturus Epist. i. 3. 9. — ora cunctum huc et huc vertat Epod. 4. 9. ora (*vultum*) pallor inficit Epod. 7. 45. — ora rostrata (pro simplici: *rostra*) navium Epod. 4. 47. vid. *not.* ore rotando loqui Epist. ad Pis. 323, 324. vid. *not.* — Deinde ora pro externa species, sic: per ora nitidus introrsum turpis Sat. ii. 4. 64. 65. vid. *not.*

os (ossis). ossa ab ore ieiunae canis rapta Epod. 5. 23. ossibus et capiti inhumato Od. i. 28. 24. ossa Quirini Epod. 46. 43. ossa reliquit color Epod. 47. 24, 22. ossibus albis informem nigrum Sat. i. 8. 46. ossa pavore tremis Sat. ii. 7. 57.

oscen. oscinem corvum suscitabo prece Od. iii. 27. 44. vid. *not.*

osculum. pudicae coniugis Od. iii. 5. 44. oscula ad flagrantia cervicem detorquet Od. ii. 42. 25, 26. oscula dulcia Od. i. 43. 44, 45.

ostendere. ostendit ignem occultum Od. iii. 29. 47, 48. ostendi mercem Sat. i. 2. 105. ostendi paucis Epist. i.

20. 4. vid. *not.* ostendi iambo Latio Epist. i. 49. 23, 24. osteudat te tibi lanx et cantharus Epist. i. 5. 23, 24. ostendere captos hostes civibus Epist. i. 47. 33. ostendere rem tibi poterant chartae Socraticae Epist. ad Pis. 340.

ostentare montes incipit Appulia Sat. i. 5. 77, 78.

ostium. ostia pulsant Sat. i. 4. 40. ostia Tusci amnis Sat. ii. 2. 32, 33.

ostrea et *ostreum* Sat. ii. 2. 21. ostrea oriuntur Circaeis Od. ii. 4. 33.

ostrum. sine *ostro* sollicitum frontem explicuere Od. iii. 29. 45, 46. *ostro* Sidonio Epist. i. 40. 26. *ostro* in regali conspectus Epist. ad Pis. 228.

otiar. otior domesticus Sat. i. 6. 428.

otiosus. otioso cum bove pagus Od. iii. 48. 41, 42. otiosa Neapolis Epod. 5. 43.

otium divos rogat Od. ii. 46. 4. otium laudat Od. i. 4. 46, 47. otio obruit ventos (pro *deprimit ventos*) Od. i. 45. 3, 4. vid. *not.* otium nullum a labore me reclinat Epod. 47. 24. otium (pro *pacem*) non vis aut furor eximit Od. iv. 45. 48, 49. vid. *not.* otii ubi quid datur Sat. i. 4. 438. otia in tuta Sat. i. 4. 31. otia liberrima Epist. i. 7. 36. otium apertis portis (pro *pacem*) Epist. ad Pis. 199. vid. *not.*

ovare. ovansque circum loculos curreret Sat. ii. 3. 446, 447.

ovile. in ovilia demisit Od. iv. 4. 9. ovile ursus circumgemit Epod. 46. 54.

ovis. ovibus pellitis Od. ii. 6. 40. ovium pinguum custodes Od. iv. 42. 9. oves infirmas tondet Epod. 2. 46.

ovum. ova ranae Epod. 5. 49. ovo columbino limum colligit Sat. ii. 4. 56. vid. *not.* ovo prognatus Sat. ii. 1. 26. ab ovo usque ad mala citaret (*proverbialiter* pro ab initio usque ad finem) Sat. i. 3. 6, 7. vid. *not.*

P

Pacare. pacatum mare Od. iv. 5.
49.—pacantur vomere silvae (Graece:
ἡμῶν) Epist. i. 2. 45. vid. not.

pacisci votis Od. iii. 29. 50. vid. not.
pacta mercede Od. iii. 3. 22.

pactum. pacto hoc excitat Sat. ii. 3.
148.—pacto isto facinus lenius Ep.
i. 16. 56.—quo pacto (pro quomodo)
Sat. i. 4. 56. et alijs locis.

pagus. pagi opprobrium Od. ii. 13.
4. pagus festus vocat cum otioso bove
Od. iii. 18. 11, 12. vid. not. pagus
rugosus frigore Epist. i. 18. 105. vid.
not.

palaestra. palaestrae decorae more
Od. i. 10. 3. 4.

palam Od. iv. 6. 17. Epod. 11. 19.
et alijs locis.

palari. palantes error pellit de tra-
mite Sat. ii. 3. 49.

palatum. palato annoso Sat. ii. 3.
274. palatum vina exsurdant Sat. ii.
8. 38. ante palatum meum (pro sim-
plici: ante me) nulli patuit Sat. ii. 4.
46. vid. not. palatum tergere Sat. ii.
2. 24.

palea. palea porrectus in horna
Sat. ii. 6. 88.

palla. palla circumdata Sat. i. 2.
99. palla nigra succinctam vadere Sat.
i. 8. 23. pallas honestae repertor Ep.
ad Pis. 278.

pallere. palluit audax pontum et
medias fraudes Od. iii. 27. 27, 28.
pallet amore argenti Sat. ii. 3. 78.—
pallet pueris matercula Epist. i. 7. 7.
pallerem casu Epist. i. 19. 18.

pallescere nulla culpa Epist. i. 1.
61. pallascet super his Epist. ad Pis.
429.

pallidus. pallida mulier lecto desi-
liat Sat. i. 2. 129, 130. pallida mors
(metaph. quod pallidos reddit homi-
nes) Od. i. 4. 13.

pallor amantium viola tinctus Od.
iii. 10. 14. vid. not. pallor albus Epod.
7. 15. pallor luteus Epod. 10. 16. pal-
lor utrasque fecerat horrendas Sat.
i. 8. 25, 26.

palma. 1) ramus, quo victores in
ludis coronabantur: hinc pro ipsa vi-
ctoria: palma nobilis Od. i. 4. 5. palma
Elea Od. iv. 2. 17, 18. palmae condi-
tio aine pulvere dulcis Epist. i. 1. 51.
—palmam sub nudo pede posuisse
Od. iii. 20. 11, 12. vid. not. 2) palma
lutulenta radere lapides Sat. ii. 4. 83.

palmetum. palmetis pinguibus Ep.
ii. 2. 184.

palpare. palpete si male Sat. ii. 1.
20.

palumba et *palumbes*. palumbes fa-
tigatum puerum nova fronde texere
Od. iii. 4. 11.—13. vid. not. palum-
bes sine clune vidimus poni Sat. ii.
8. 91.

palus et *palum*. palus ruber porre-
ctus ab inguine Sat. i. 8. 5.

palus (ulvis). paludes stantes re-
petat Od. iii. 27. 9. palus sterilis
Epist. ad Pis. 65.

palustris. palustres ranae Sat. i. 5.
14.—palustres Minturnas Epist. i. 5.
4, 5.

pampinus. pampino viridi ornatus
tempora Od. iv. 8. 33.

pandere. pandat cauda picta specta-
cula Sat. ii. 2. 26.—passo capillo
Sat. i. 8. 21.

pangere poemata (pro poemata
componere) Epist. i. 18. 40

panis. panis cum sale leniet latran-
tem stomachum Sat. ii. 2. 17, 18.—
pane ego mellitis placentis potiore
Epist. i. 10. 11. pane secundo (secun-
dario, h. e. nigro, vid. not.) Epist.
ii. 1. 123.

pannus. pannu albo velata fides Od.
i. 35. 21, 22. pannos rubros cruore
tuo lavit Epod. 17. 50, 51. pannus du-

plici (δέπλῃς δέμυτον) Epist. 4. 17. 25. vid. *not.* purpureus pannus Epist. ad Pis. 15. 16. vid. *not.*

panthera confusa genus camelo (h. e. *camelopardalis*, vid. *not.*) Epist. ii. 4. 195.

papaver cum melle Sardo Epist. ad Pis. 375.

par est tibi (pro te decet, tibi conuenit) nos accredere Epist. i. 25.—*parem* bello ducem Epod. 9. 23, 24. *par* nobile fratrum Sat. ii. 3. 243. sic *paria* centum gladiatorum dare Sat. ii. 3. 85, 86.—*par* impar ludere Sat. ii. 3. 248. sic: *paribus* colludere Epist. ad Pis. 159. *par* non eris si te ruperis ibid. 319, 320. ut *par* coëst, iungaturque *pari* Epist. i. 5. 25, 26. vid. *not.* *paria* esse peccata Sat. i. 3. 96, *parabilis*, *parabilem* Venerem amo Sat. i. 2. 119.

parare. 1) *parabat* funus imperio Od. i. 37. 8. *paras* acrem militiam Od. i. 29. 2. *parat* currus et rabiem Oll. i. 15. 12. vid. *not.* *parata* cornua tollo in malos Epod. 6. 11, 12. *parati* comites iter carperè Od. ii. 47. 12.—*parabo* maius poculum Epod. 5. 77, 78. *parauero*, pro *velim parare* Epod. 1. 32. *paret* insanire certa ratione Sat. ii. 3. 271. *paret* fomenta Sat. i. 4. 82. *paratus* dignis Epist. i. 7. 22. vid. *not.* *parentur* opes Epist. ad Pis. 307. 2) *parare* pro *sibi comparare*: *paratis* frui Od. i. 31. 17. vid. *not.* *pararis* seruos aere Sat. ii. 3. 129. *parasti* quicquid vita meliore Sat. ii. 3. 15. *paratum* virtute Sat. ii. 3. 98. vid. *not.* *paret* virtutem doctrina Epist. i. 18. 100.

parcere, *parce* eandis Od. ii. 7. 20. *parce* vocibus sacris Epod. 47. 6. *parce* (pro *noli*) *privatus* cavere nimium Od. iii. 8. 28. *parcas* supplicibus tuis Od. iii. 10. 16, 17. ne *parce* malignus arenae Od. i. 28. 23. vid.

not. *parcis* (*tibi caves*) diripere horreo amphoram Od. iii. 28. 7, 8. *parcentes* dexteris odunt Od. iii. 19. 21, 22. vid. *not.* *parcit* poplitibus imbellis iuventae Od. iii. 2. 15, 16. vid. *not.* *parcite* verbis male ominatis Od. iii. 14. 11, 12. *pepercit* aris Od. i. 35. 38. sic: *parcere* sacris Sat. i. 4. 74. *parcentis* viribus Sat. i. 40. 13. *parcit* diffundere (pro *non diffundit*) vinum Sat. ii. 2. 58. vid. *not.* *parcere* prato docendus (pro *coercendus*) Epist. i. 14. 30. vid. *not.*

parcus, *parca* manu Od. iii. 16. 44. *parcus* Deorum cultor (*qui raro Deos colit*) Od. i. 34. 1. vid. *not.* *parcus* ob curam haeredis Epist. i. 5. 13. vid. *not.* *parcius* vivit Sat. i. 3. 49. *parca* donandi iuventus Sat. ii. 5. 79. *parcus* veteris aceti Sat. ii. 2. 62. *parcus* discordet avaro Epist. ii. 2. 191.

parens, *aeque de patre ac matre dicitur*: *parente* melior fortuna Od. ii. 8. 25. *parentem* (auctorem) curvae Iyae Od. i. 10. 6. vid. *not.* *parens* Tyrrhenus Od. iii. 10. 11. *parentem* in periurum mendax Od. iii. 14. 34, 35. *parentibus* his non orta iuventus Od. iii. 6. 33. *parentis* senile guttur fregerit Epod. 3. 1, 2. *parentum* pauperum sanguis Od. ii. 20. 5. 6. *parentium* virtus dos magna est. Od. iii. 24. 21, 22. vid. *not.*

parere. 1) *peperit* quem Troia sacerdos Od. iii. 3. 32. 2) *metaph.* pro *comparare*: *peperit* honores laurus Od. ii. 1. 45. 16. *parto* quod avebas Sat. i. 4. 93, 94. qui aut unde *partum* putas Sat. ii. 2. 18. 19.

parere, *pareret* mihi tribuno legio Sat. i. 6. 49. *parentem* frenis Sat. ii. 4. 91. *parens* gulae (*luxuriosus*) Sat. ii. 7. 111. vid. *not.* *parent* divitis divina humanaque Sat. ii. 3. 95, 96. *parentem* male asellum Epist. i. 20. 15.

paries sacer (scil. *templi*) Od. i. 5.

43, 44. vid. *not.* paries habebit barbitoo Od. iii. 26. 4. paries natus iratus Diis Sat. ii. 3. 8. paries cum proximus ardet, tua res agitur Epist. i. 48.

pariter Od. i. 35. 28. et aliis locis.
parmula oon bene relicta Od. ii. 7. 40.

parochus (παροχος). parochi ligna salemque Sat. i. 5. 46. vid. *not.*

parra. parrae recinentis omeo Od. iii. 27. 1. 2. vid. *not.*

parricida. parricidae Telegooi iuga Od. iii. 29. 8.

pars, 1) parte quinta nectaris imbut. Od. i. 43. 46. partem de die solido demere Od. i. 4. 20. pars violeotior natalis horae Od. ii. 47. 48. 49. pars multa mei vitabit Libitinam Od. iii. 30. 7. pars bona vocis accedet Od. iv. 2. 46. pars iussa lares mutare C. S. 39. pars (pro *alio*) putat esse Sat. ii. 4. 3. parte quarta diei Sat. i. 9. 35. io neutram partem cultus mitter Sat. ii. 2. 66. 2) pars mundi inclusa fervidis caloribus (h. e. zona torrida) Od. iii. 24. 36—38. vid. *not.* parte ab omni nihil est beatum Od. ii. 46. 27, 28. in parte altera vallis visum lupum Od. i. 45. 29, 30. parte. in qualibet (scil. terrae) regnato beati Od. iii. 3. 38, 39. partibus Eois, pro terris occidentalibus Od. i. 35. 31, 32. vid. *not.* parte omoi laboreot. Sat. i. 2. 38. 3) partes divitum gestio linquere Od. iii. 46. 23, 24. partes (negotium) scelus expiaodi Od. i. 2. 29. partes amaotia ephebi tutetur (pro *vices am. eph.*) Sat. ii. 4. 474. partes actoris chorus defendat. Epist. ad Pis. 493, 494. vid. *not.*—partibus mutatis (h. e. *mutata vitae conditione*) discedite Sat. i. 4. 48. vid. *not.* partibus variis illudit (pro *vario modo*) Sat. ii. 3. 54. partes secundas tractare Epist. i. 48. 44. vid. *not.*

particula. particulam inhumato capiti dare Od. i. 28. 24, 25. particulam divioae aurae Sat. ii. 2. 79.

partire et partiri. partita lucellum tecum Sat. ii. 5. 82. partitur liotres Epist. i. 48. 61.

parturire. parturit fetus Germania Od. iv. 5. 26, 26.—parturit Notus imbres Od. i. 7. 46. parturiunt montes Epist. ad Pis. 439.

partus. partibus veris Lucioa adfuit Epod. 5. 5, 6. vid. *not.* partus maturos leois aperire C. S. 43, 44. partus (pro *liberos*) moeret missos ad Orcum Od. iii. 4. 74, 75.

parum firmus (pro *non satis firmus*) Epod. 4. 46. parum saugiois est fustum (pro *non satis*) Epod. 7. 3.

parvulus. parvula formica Sat. i. 4. 33. parvula et tuta laudo Epist. i. 45. 42. parvula tibi res est Epist. i. 48. 29.

parvus. ne parva vela per mare Tyrrhenum darem Od. iv. 45. 3, 4. vid. *not.* parvo bene vivitur Od. ii. 46. 43. parvos Deos corooaotem mariuo rore Od. iii. 23. 45, 46. vid. *not.* parvum nihil loquar Od. iii. 25. 47, 48. parvus (pro *parvi ingenii homo*) operosa carmina tingo Od. iv. 2. 34, 32. vid. *not.* parvis modis magna tenuare Od. iii. 3. 72. parvo contentus Sat. ii. 2. 440. parvo emtae Sat. ii. 3. 456. parvo (h. e. *humilioris conditionis homini*) neque ulla est leti fuga Sat. ii. 6. 95. parvum nil sapias Epist. i. 42. 45.—minor capitis (pro *capite deminutus*) Od. iii. 5. 42. vid. *not.* mioorem animum aeternis consiliis fatigas Od. ii. 41. 44, 42. vid. *not.* minor te reget Od. i. 42. 57. mioorem te geris Diis Od. iii. 6. 5. vid. *not.* minus audientem (pro *non audientem*) Od. i. 2. 27. mioor rerum imperiis (pro *impar*) Sat. ii. 7. 75, 76. minor inventore

Sat. i. 40. 48. vid. not. sic: minores gravitate versus ibid. 54. minorem ad lunam (pro *decreascentem lunam*) Sat. ii. 8. 31. 32. vid. not. minorem (h. e. *ei tam imparem divitis*) magno certare Sat. ii. 3. 313. vid. not. minorem facere (*rem*) h. e. eam profundere vid. not. Sat. ii. 6. 7. minori insano pro *minus insano* Sat. ii. 3. 326. minor (acil. natu, h. e. *junior*. vid. not.) uno mense Epist. ii. 4. 40 sic: minorum censor Epist. ad Pis. 474. vid. not. minor (*ἥττω*) in certamine Epist. i. 10. 35. vid. not. minora fama Sat. i. 11. 3. vid. not. minora virtute (h. e. *virtuti postponenda*) Epist. i. 12. 11. vid. not. minores virtute et honore Epist. ii. 1. 483. vid. not. minimis qui urgetur Sat. i. 3. 69. minimo me provocat Sat. i. 4. 14. vid. not. minimum meruere decus Epist. ad Pis. 286. — minime iuvat Sat. i. 4. 24.

pascere. pascant me olivae Od. i. 31. 15. pascere tigres Od. iii. 27. 15. pascitur nivali Alcido Od. iii. 23. 9. pastas oves Epod. 2. 61. pascere barbam Sat. ii. 3. 35. pasco vernas procaces Sat. ii. 6. 66, 67. — pastum fici iecur (*ἥπαρ συκωτόν*) Sat. ii. 8. 88. vid. not. pascat. (pro *alut*) populum frumenti copia Epist. i. 15. 14. pascat herum fundus Epist. i. 16. 2. vid. not. pascet nummos alienos (pro *abrumet*) Epist. i. 18. 35. vid. not.

pascuum. pascuis Gallicis pingua vellera crascunt Od. iii. 16. 35, 36. pascua Lucana Epod. 1. 28. pascuis laetis Od. iv. 4. 13.

passer. passeris ilia Sat. ii. 8. 29, 30.

passim Sat. ii. 3. 48.

pastillus. pastillos Rufillus olet Sat. i. 2. 27. Sat. i. 4. 92.

pastor. quum pastor Helenen traheret Od. i. 15. 1, 2. pastor cum lau-

guido grege umbras quaerit Od. iii. 29. 21, 22. pastoribus vis amica Epod. 6. 6.

patefacere. patefecit aulam Od. iv. 14. 36.

patella modica Epist. i. 5. 2.

pater. 1) patre melior Tydides Od.

i. 45. 28. pater catenis oneret Od.

iii. 11. 45. patribus claris orti pueri

Od. iv. 6. 31. patrum virtus ibid. 4.

30, 31. pater infidus Pelopis Epod.

17. 65. patre ingenuo natus Sat. i. 6.

21. patre libertino natum ibid.

pater personatus Sat. i. 4. 56. vid.

not. patris Latini Sat. i. 10. 27. 2)

pater de eo dictum, qui aut *ali-*

cuius actor existit, aut certe *aliqui* rei

praest, sic: pater gentis humanae Od.

i. 12. 50. pater urbium Od. iii. 21.

27. pater ventorum Od. i. 3. 3. pater

ipse domus (pro *paterfamilias*) Sat.

ii. 6. 88. vid. not. pater coenae (qui

coenae *praest*, h. e. *rex convivii*, sive

parochus) Sat. ii. 8. 7. vid. not. 3)

pater de eo dicitur, cui maiorem,

quam cuique aliorum hominum, obser-

vantiam et honorem tribuimus, *praes-*

sertim de Idis, sic: pater dici ames

Od. i. 2. 50. pater Silvae Epod. 2.

21, 22. pater Bacche Od. iii. 3. 13.

pater matutine Sat. ii. 6. 20. vid. not.

pater Ennius Epist. i. 19. 7. 4) patres

pro *senatores*: patres labantes con-

silio firmaret Od. iii. 5. 45, 46.

patrum sancto concilio Od. iv. 5. 3.

4. 5) patres pro *maiores*: patrum

more Od. iv. 45. 29. vid. not.

patra meri bimi Od. i. 19. 15. de-

patra fundens liquorem Od. i. 31.

2, 3. *pategas* donarem Od. iv. 8. 1.

vid. not. cum pateris sapiens vocari

Epist. i. 16. 30. vid. not.

patere. 1) patet ianua Od. iii. 9.

20. patentem puteum vitare Epist. ii.

2. 135. — in patenti Aegaeo Od. ii.

1. 2. — patens iter Od. iii. 16. 7.

2) *patere* pro *notum aut certum esse*: patet imparibus formis te deceptum Sat. ii. 2. 30. patuit nulli ante meum palatum Sat. ii. 4. 46.—*pateat* votiva tabula (pro *conspectuendam praebat*, elegantius pro *sit*. v. not.) Sat. ii. 1. 34.

paternus. paterni fluminis ripae Od. i. 20. 5, 6. paterni animi in fratres Od. ii. 2. 6. paternus animus in pueros Od. iv. 4. 27. paternos Deos in sinu ferens Od. ii. 18. 26, 27. pateroa rura Epod. 2. 3. paternis sordibus (h. e. *sordida origine*. vid. not.) obsoleta Epod. 17. 46. paternis nummis nudus Sat. ii. 3. 184. paternus avus Sat. i. 6. 3. paternum cognomen Epist. i. 43. 8. 9. paterna in iura recepit Epist. ad Pis. 256. vid. not.

pati angustiam pauperiem Od. iii. 2. 4. Od. iv. 9. 49. Od. i. 4. 18. passi peiora Od. i. 7. 30. patiar mori Od. iii. 9. 45.—*patiuntur* atra fila trium sororum Od. ii. 3. 45, 46. patimur per nostrum scelus Od. i. 3. 39. patiens aquae coelestis latus Od. iii. 10. 49, 20.. patiens pulveris atque solis Od. i. 8. 4. patiar ordinibus Deorum adscribi Od. iii. 3. 35, 36. patiar eorum delicta Sat. i. 3. 144.—*patieotem* (χαριτοῦντα) vivere Sat. ii. 6. 94. vid. not. patiens (scil. *laboris*) Lacedaemon Od. i. 7. 40. vid. not. sic patientis Ulyssae proles Epist. i. 7. 40. patientem aurem culturae commodet Epist. i. 4. 40.

patientia. patientia sit levius Od. i. 24. 49.

patina. patinam agaso lapsus frangat Sat. ii. 8. 72. patinas omasi coenabat Epist. i. 45. 34.

patria. pro patria mori Od. iii. 2. 46. pro patria mori non timidus Od. iii. 19. 2. patriae exul Od. ii. 46. 199 patriae tuae lucem redde Od. iv. 5. 5. patriae oblitus Sat. i. 40. 27. patriae carae Sat. ii. 2. 104, 105.

patrius. patriis Diis Od. ii. 7. 4. patrios agros sarculo findere Od. i. 4. 44, 42. patrios penates liqui Od. iii. 27. 49. patriam rem perdere Sat. ii. 4. 110, 111. patriis malis (pro *patriae linguae*, oos *mutterisprache*. vid. not.) Sat. i. 40. 29, 30.

patrimonium. patrimonii summam saxo insculpere Sat. ii. 3. 90. patrimonii mille talenta accepit Sat. ii. 3. 226.

patromis Epist. i. 7. 54. et 94.
patruus. patruae linguae *venbera* Od. iii. 12. 3. patruum iratum Sat. ii. 2. 97. vid. not.

patulus. patulis pectinibus Sat. ii. 4. 34. vid. not. patulas aures Epist. ii. 2. 105. patulum orbem (τόπος κορυφῆς, nos ein *gemeinplatz*. vid. not.) Epist. ad Pis. 132.

pauca. pauca iugera Od. ii. 45. 4, 2. paucorum iugerum silva Od. iii. 16. 29, 30. paucis lectoribus contentus Sat. i. 40. 74. pauca (scil. *verba*) locutus Sat. i. 6. 56. pauca respondeas ibid. 60, 61. pauco foraminio adspirare Epist. ad Pis. 203, 204.

pavere. paveat parthum Od. iv. 5. 25. paveat agna acres lupos Epod. 12. 25, 26.

pavidus. pavidae damae Od. i. 2. 41, 42. pavidum custodem Od. iii. 16. 6. pavidum leporem Epod. 2. 35.

pavimentum tioget mero Od. ii. 44. 26, 27.

paulatim Epist. ii. 1. 46.

paulum (*aliquamdiu*) stetit urna sicca Od. iii. 44. 22, 23. paulum distat virtus celata sepultae inertiae Od. iv. 9. 29, 30. paulum (*aliquod tempus*) hic ades Sat. i. 9. 38. paulum (*aliquid*) silvae foret super his Sat. ii. 6. 3.

pavo. pavoce posito Sat. ii. 2. 23.
pavor. pavoce auferam somnos

Epod. 5. 96. pavor molestus Epist. i. 6. 40.

pauper. pauperi addis cornua Od. iii. 21. 48. pauper (*egens*) Dsunis aquae Od. iii. 30. 44. psuper rursi colonus Od. i. 35. 5, 6. pauperum tabernae Od. i. 4. 43. pauperis ingenium Epod. 11, 12. sub paupere tectis Epist. i. 40. 32.

pauperare. pauperet cassa nuce Sat. ii. 5. 36.

pauperculus. paupercula mster Ep. i. 17. 46.

pauperies. pauperiem angustam pati Od. iii. 2. 4. psuperiem probam quaero Od. iii. 29. 55, 56. pauperies importuna abest Od. iii. 16. 37. pauperiem duram Od. iv. 9. 49. — *pauperies* (pro *cibi*, quibus *pauperes vescuntur*, vid. *not.*) necdum abacta epulis regum Sat. ii. 2. 41, 45. pauperiem vitium ingena credidit Sat. ii. 3. 91, 92.

paupertas saeva Od. i. 12. 43. paupertatis pudor Epist. i. 48. 24. paupertas audax Epist. ii. 2. 51.

pax. pacem duello miscuit Od. iii. 5. 88. pacis medius eras Od. ii. 19. 28. in pace aptarit idonea bello. Sat. ii. 2. 111. paces bonae hoc habuere Epist. ii. 4. 102. — *pacia* custodem lanum Epist. ii. 4. 255.

peccare. peccet turpi adultero Od. i. 33. 6. peccet lapyx Od. iii. 27. 20. vid. *not.* peccas amore ingenuo Od. i. 27. 46, 47. peccare nefas Od. iii. 24. 24. peccantis matronae Sat. ii. 7. 62. peccatum fateor Sat. ii. 4. 4. peccatur intra et extra muros Iliacos Epist. i. 2. 16.

peccatum. peccati herilis conscia Sat. ii. 7. 60. peccatis veniam poscentem Sat. i. 3. 75. peccatis noctem obliice Epist. i. 16. 62. peccata aliena inveniunt tibi pudorem Epist. i. 18. 77.

pecten. pectinibus patulis (*πτελες*.

nos *kamm-muschel*) Sat. ii. 4. 34. vid. *not.*

pectere. pectus caesariem Od. i. 15. 4. pexae tunicae Epist. i. 4. 95, 96. *pectus*. pectore pleno Bacchi Od. ii. 49. 6. pectoris fervor Od. i. 16. 22, 24. pectus bene praeparatum (pro *animus*) Od. ii. 10. 45, 46. pectora morti liberae devota Od. iv. 14. 48. pectora diris sollicitudinibus levare Epod. 13. 10. — *pectore* (*animo*) forti sequenitur Epod. 4. 14. pectus hospitale tibi Epod. 17. 49. pectora fortia adversis rebus opponite Sat. ii. 2. 136. pectore adusto Sat. ii. 8. 90. pectore puro Sat. i. 6. 64. pectore memori cuncta referas Sat. ii. 4. 90. pectus inani ambitione caret Epist. ii. 2. 206, 207. pectus praeseptis amicis format Epist. ii. 1. 128.

peculium. pecull cura Epist. ad Pis. 330.

pecunia. pecuniae cuncta ad se ducentis Od. iv. 9. 38. pecunia superbus Epod. 4. 5. pecunia naturam mutare nescit. Epist. i. 12. 10.

pecus atabulis gaudet Od. i. 4. 3. pecus ludit herbaso campo Od. iii. 18. 9. pecus laetum Epod. 2. 45. pecori vago Od. iii. 13. 12. pecus turpe et mutum Sat. i. 3. 100. vid. *not.* pecus servum Epist. i. 19. 19.

pedere. pepedi Sat. i. 8. 46.

pedes. peditis Marsi Od. i. 2. 39. peditum catervae Epist. ii. 1. 190. pedites Romani Epist. ad Pis. 113.

pedestris. pedestri Musa Sat. ii. 6. 17. vid. *not.* pedestri sermone Epist. ad Pis. 95. pedestribus historiis Od. ii. 12. 9, 10. vid. *not.*

peierare. peierati (h. e. *periurii*, vid. *not.*) iuris poena Od. ii. 8. 4, 2. *peior* et *peius* vid. *malus*.

pelagus. pelago ratem commisit Od. f. 3. 11. pelagus Carpathium lacescit carina Od. i. 35. 7, 8.

pellere.⁸ pellite curas vino Od. i. 7. 31. *pellente* canitie lascivos amores Od. ii. 11. 7. *pellitur* paternus Deos in sinu ferens Od. ii. 18. 26, 27. *pellent* viles conchae obstantia Sat. ii. 4. 28. *pellit* palantes certo de tramite Sat. ii. 3. 49. *pellit* pericula Epist. ii. 1. 136.—*pulsus* regno Tarquinio (pro *expulsus*) Sat. i. 6. 43.—*pepulit* (pro *impulit*.) Rhaetos Od. iv. 44. 45, 46. *pepulere* dicta agrestem Sat. ii. 6. 97, 98. *vid. not.*

pellex Od. iii. 27. 66. *pellicem* ulta Epod. 3. 43. *pellicum* omnium cubilibus indormit Epod. 5. 69, 70.

pellucida. *pelliculam* curare iube Sat. ii. 5. 38.

pellis. *pelles* asperae cruribus residunt Od. ii. 20. 9, 10. *pellibus* duris exuere Epod. 17. 45. *pelle* amicta ossa lurida ibid. 22.—*pelle* in propria (h. e. *sorte cuique propria* *vid. not.*) Sat. i. 6. 22. *pellem* (h. e. *externam hominum speciem*, *vid. not.*) detrahere Sat. ii. 4. 64. *pellem* cervinam latravit. Epist. i. 2. 66.

pellitus. *pellitis* ovibus Od. ii. 6. 10. *vid. not.*

peloris Lucrina Sat. ii. 4. 32. *vid. not.*

penates iniquos moeret Od. ii. 4. 15. 16. *penates* patrios adspicere Sat. ii. 5. 4, 5. *per penates* divos oratus Sat. ii. 3. 176.

pendere. *pendis* non magni Sat. ii. 4. 93.

pendere. *pendet* ensis super cervice Od. iii. 1. 17, 18. *vid. not.* *pehdet* hinc omnis Lucilius Sat. i. 4. 6. *vid. not.* *pendentis* de te amici Epist. i. 4. 405. *vid. not.* *pendentis* habenae metuens Epist. ii. 2. 45. *vid. not.*

pendulus. *pendulum* collum Zophae cludere Od. iii. 27. 59, 60. *pendulus* spe dubiae horae Epist. i. 18. 110.

paene datum Tartaro Pelae Od. iii.

7. 47. — *paene* occupatam Vrbem Od. iii. 6. 43. 44. *paene* vidimus Proserpinae regna Od. ii. 43. 24, 22. *paene* forenses Epist. ad Pis. 245. *vid. not.*

penes quem arbitrium est Epist. ad Pis. 72.

penetrare. *penetralia* sparsisti hospitibus cruore Od. ii. 43. 6, 7, 8. *penetralibus* (pro *domo*) sub faustis nutrita Od. iv. 4. 26. *vid. not.* *penetralia* Vestae Epist. ii. 2. 114. *vid. not.*

penis. *pene* soluto Epod. 12. 8.

penitus dilectam Iovi Latonam Od. i. 24. 3, 4. *penitus* escidi vitium irae (pro *radicitus*, *vid. not.*) Sat. i. 3. 76.

penna. *pennis* non datis homini Od. i. 3. 35. *penna* (*alis*) non usitata Od. ii. 20. 1, 2. *vid. not.* *penna* fugiente humum spernit Od. iii. 2. 24. *penna* metuente solvi Od. ii. 2. 7. *vid. not.* *pennas* celeres quatit Od. iii. 29. 54, 55. — *pennis* ceratis nititur Od. iv. 2. 2, 3. *vid. not.* *pennis* decisis humilem Epist. ii. 2. 50. *vid. not.*

pensare. *pensantur* trutina eadem scriptores Epist. ii. 4. 29, 30.

pensilis iuva Sat. ii. 2. 124. *vid. not.*

pensum herile carpere Od. iii. 27. 63, 64.

pericula (*vestis crassior, qua iter facientes utebantur*) Epist. i. 14. 18. *vid. not.*

penuria victus opprimeret Sat. i. 4. 98, 99.

penus Epist. i. 47. 72.

per Od. i. 3. 26. et multis aliis locis. *per* exactos annos (pro *singulis annis*). Od. iii. 22. 6.

peragere. (omnino pro ad finem usque perducere) peractis imperiis Od. iv. 4. 39, 40. *peractis* bona fata iungite C. S. 27, 28. *peractum* aevum

remeare Sat. i. 6. 94. peraget aestates salubres Sat. ii. 4. 21, 22. peragenda dura causa Sat. i. 10. 26. peractas (*expositas*) res tenui sermone Sat. ii. 4. 9. vid. not. peragunt iter propositum Sat. ii. 6. 99.

perambulare. perambulat bos¹tus rura Od. iv. 5. 17. perambulabis astra Epod. 17. 41. vid. not. perambulet flores Attiae Epist. ii. 1. 79.

percellere. percussae mentes stupent Epod. 7. 16.

percipere. percipiant animi dociles Epist. ad Pis. 336.

percontari. percontabitur te aevum Epist. i. 20. 26. percontabere doctos Epist. i. 18. 69.

percontator. percontatorem fugito Epist. i. 18. 69.

percurrere. percurrisse polum animo Od. i. 28. 5, 6. vid. not. percurrere veloci oculo Sat. ii. 5. 55.

percutere. 1) percuti cameram Sat. ii. 3. 273. percussa Hellade ibid. 277. 2) *metaphorice*: percussit campus optimae Larissae (gravius pro movit, cepit) Od. i. 7. 4. vid. not. percussus amore gravi (h. e. sauciatus) Epod. 11. 2. vid. not.

perdere. 1) perdas operam Sat. i. 1. 90. perdunt saporem Sat. ii. 4. 54. perdere litem Sat. i. 9. 37. perdidit arma (pro abiiecit) Epist. i. 16. 67. vid. not. 2) *pro profundere*: perdas tu bona in eicere Sat. ii. 3. 182. perdam (scil. divitias) discinetus Epod. 1. 34. 3) *pro corrumpere sive infelicitatem reddere*: perdere Sybarin propebras Od. i. 8. 3, 4. perdit me ambitio mela Sat. ii. 6. 18. 4) *pro perire*: perdemus gens impia Epod. 16. 9. perditur misero lux Sat. ii. 6. 59.

perditus. perditior Sai. i. 2. 15.

perducere. perducipotit tam pudica Sat. ii. 5. 77. vid. not.

peredere. peredit (consumit) im-

positum Actoen celer ignis Od. iii. 4. 75, 76.

peregre Sat. i. 6. 102. et aliis locis. *peregrinus*. peregrina lagois²Sat. ii. 2. 22. peregrinae divitiae Epist. ii. 1. 204.

perennia. perennius aere monumentum Od. iii. 30. 1. perennes puteos bibant Epist. i. 15. 15.

pererrare. pererro forum Sat. i. 6. 113, 114.

perfacilis. perfacile est signis Sat. i. 5. 88.

perfectis. perfectius (h. e. efficacius, vid. not.) laborarint Epod. 5. 59. ultra perfectum Sat. i. 10. 70. inter perfectos Epist. ii. 1. 37.

perferre. pertulit patres ad Ausonias urbes Od. iv. 4. 55, 56. — *perfer* (*protrahe*, nos *aushalten*, vid. not.) in lucem Od. iii. 8. 15. — *pertulit* (*exantlavit*) aspera multa Epist. i. 2. 21, 22. perferre quidvis possum meo rupe Epist. i. 17. 15.

perficere. perficient nil non manus Claudiae Od. iv. 4. 73. perficiat annos centum Epist. ii. 1. 39.

perfidus pastor Od. i. 15. 1, 2. perfida mulier Od. iii. 6. 13. perfidum caput Od. ii. 8. 6. perfidum sacramentum Od. ii. 17. 9, 10. perfidum (*pro perfide*) ridens Od. iii. 27. 67. vid. not. perfidus campo Sat. i. 1. 49.

persuadere. persuasis odoribus Od. i. 5. 2. persuasi nardo Epod. 13. 9. perfundat pisces olivo Sat. ii. 5. 50.

pergere. pergunt interire novae lunae Od. ii. 18. 16. pergis componere secum pugnantia Sat. i. 1. 102, 103. perges quocunque Sat. ii. 4. 89.

perhorrescere. perhorrescit navita Bosporum Od. ii. 13. 14, 15.

periculosus. periculosae alcae plenum opus Od. ii. 1. 6, 7.

periculum. (*periculum*) periculum

- dulce Deum sequi Od. iii. 25. 18, 19.
 periculum omne subire paratus Epod.
 1. 3, 4. pericla inter dura Sat. i. 2.
 40. pericula metuenda Epist. ii. 1. 136.
perire. 1) pereuntis lymphae fundo
 Od. iii. 11. 26, 27. 2) perire pro pa-
 tria Od. iv. 9. 32. periret haec urbs
 Epod. 7. 10. perierunt mortibus igno-
 tis Sat. i. 3. 108. pereuntes cuspidē
 Sat. ii. 1. 14. pereat rubigine telum
 Sat. ii. 1. 43. peream male Sat. ii.
 1. 6. pereram rapiaris Sat. ii. 3. 157.
 perisset uno quadrante locuples Sat.
 ii. 3. 93. periisse (h. e. evanuisse)
 pudorem clament Epist. ii. 1. 80. per-
 ibunt mortalia facta Epist. ad Pis. 68.
periscelis. periscelidem raptam Ep.
 i. 17. 56. (Graece *περίσελιδος*. — *peri-
 scelidem* resolvere Petron. C. 67. vid.
 not.)
peritus Iber Od. ii. 20. 19, 20. pe-
 ritus iuris legumque Sat. i. 1. 9. pe-
 ritus decede Epist. ii. 2. 213.
periurus. periura domus Priami Od.
 iii. 26, 27. periurum in parentem
 fuit mendax Od. iii. 11. 34, 35. per-
 iura fides ibid. 24. 59.
perlucidus. perlucidior vitro fides
 Od. i. 18. 16.
perluere. perlucor gelida unda Epist.
 i. 45. 4.
permagnus. permagna negotia Sat.
 i. 7. 4.
permiscere. permixtus sonitus tubae
 lituo Od. i. 1. 23, 24. — permixe-
 runt (*paediciant*, vid. not.) hunc
 calones Sat. i. 2. 44.
permittere. permiste Divis cetera
 Od. i. 9. 9. permisit regnum in aves
 vagas Od. iv. 4. 2, 3.
permolere uxores alienas (*metaph.*)
 Sat. i. 2. 34, 35.
permulcere. permulceat vacuus au-
 res Epist. i. 16. 26.
permultus. permulta in faciem io-
 castus Sat. i. 5. 62.
permdare Mygdonias opes Od. ii.
 12. 22, 23.
perna Sat. ii. 4. 60. pernae fumosae
 Sat. ii. 2. 117.
perniciēs. in perniciem nepotum
 Od. ii. 13. 3, 4. perniciem ferunt
 Sat. ii. 4. 130. perniciēs macelli Epist.
 i. 15. 31.
perniciōsus. perniciōsius mihi est
 obsequium ventris Sat. ii. 7. 104.
pernix. perniciis uxor Appuli Epod.
 2. 42. pernix amata relinquere Epist.
 ad Pis. 165.
pernoctare naturam iuris Sat. ii. 4.
 63, 64.
perpaucus. perpauco loquentis Sat.
 i. 4. 19.
perpeti omnia audax Od. i. 3. 25.
perpetuus. perpetuo carmine Od. i.
 7. 6. vid. not. perpetuos imbres ibid.
 16, 17. perpetuus sopor Od. i. 24. 5.
 vid. not. perpetuus usus Epist. ii. 2.
 175.
perprimere. perprimat inominata
 cubilia Epod. 16. 38.
perraro fallit haec alea Sat. ii. 5.
 50.
perrumpere. perrumpit Hercules la-
 bor Acheronta Od. i. 3. 36. perrum-
 pere aurum amat saxa Od. iii. 16. 9,
 10. perrumpet (h. e. *extundet et abi-
 get*) fastidia natura victrix Sat. i. 10.
 25. vid. not.
persaepe flevit cava testudine amo-
 rem Epod. 14. 11. et aliis locis.
perscribere versum verbis Sat. i. 4.
 34.
persequi. persequor frangere Od. i.
 23. 10.
persimilis. persimilem librum ta-
 bulae Epist. ad Pis. 7.
persona. personam utramque feret
 Epist. i. 17. 29. personam novam for-
 mare Epist. ad Pis. 126. personae re-
 pertor ibid. 278. personae cuique con-
 venientia reddere ibid. 316.

personatus pater Sat. i. 4. 56.
personare. personare saxa Od. i. 47. 42. personuit alta domus canibus Sat. ii. 6. 114, 115. personet (h. e. vocibus clarioris implere. vid. not.) aurem purgalam Epist. i. 4. 7.
perspicere. perspexisse laborant Ep. ad Pis. 433.
perstare. persta Sat. ii. 5. 39.
perstringere. perstringis aurem murmure cornuum Od. ii. 4. 17, 18.
persuadere. persuades hoc tibi fere Sat. i. 6. 8.
pertergere. pertersit mensam purpureo gausape Sat. ii. 8. 41.
pertinax. pertinaci digito Od. i. 9. 24. pertinax ludum insolentem ludere Od. iii. 29. 50.
pertinere. quorsum pertinuit (i. q. spectavit) stipare Sat. ii. 3. 41. vid. not.
pervellere. pervellunt stomachum Sat. ii. 8. 9.
pervenire. pervenimus fessi Sat. i. 5. 94.
pervicax desine referre Od. iii. 3. 70, 71. (pro *pervicaciter*) vid. not.
pervidens. pervideas tua male Sat. i. 3. 25.
pervincere evaluere voces sonum Epist. ii. 4. 200, 201.
perungere. perunxit Iasonem Epod. 3. 42.
perunctus. perunctum nardo Epod. 5. 59.
perustus. perusta solibus Epod. 3. 41. peruste (significanter pro *notate*, vid. not.) ibericis funibus latus Epod. 4. 3.
pes. 1) pede aequo mors pulsat Od. i. 4. 43, 44. pede libero Od. i. 86. 4. pede iniurioso Od. i. 35. 43, 44. pedum requies Od. i. 36. 42. pedem ferre Od. ii. 42. 17. pede barbaro Od. iii. 25. 44. pede claudio Od. iii. 2. 32. i. pedes quo te rapiunt Od.

iii. 44. 49. pede crepante lymphæ desilit Epod. 46. 48. pede incerto ferebar Epod. 41. 20. vid. not. pede certo Sat. i. 4. 47. pede longo est Sat. i. 2. 93. pede molli fulta ibid. 88. vid. not. — pede suo se quemque metiri verum est Epist. i. 7. 98. i. pede fausto Epist. ii. 2. 37. pede certo signat humum Epist. ad Pis. 458. 459. vid. not. 2) pes i. q. *modus*, ut nos quoque: *fuss*. pedes mille in fronte Sat. i. 8. 42. vid. not. hinc 3) *pedes versusum*, sic: pedem Lesbium servate Od. iv. 6. 35. ad pedem (h. e. ad *certas metri leges*) non elaboratum flevit amorem Epod. 44. 44, 42. vid. not. pedibus mutatis Sat. i. 4. 7. pede incomposito Sat. i. 40. 4. vid. not. pede ter percusso Sat. i. 40. 43. pedibus senis claudere ibid. 59. pedibus claudere verba Sat. ii. 4. 28. pede Archilochi (h. e. eo *metri genere*, quo *Archilochus unus fuerat*) temperat Musam Epist. i. 49. 28. vid. not. pes citus lambus Epist. ad Pis. 251, 252.
pessimus vid. *malus*.
pestis. *pestem* a populo in Persas ager Od. i. 21. 44 — 46.
pestilens. pestilentem Africum sentiet fecunda vitis Od. iii. 23. 5, 6.
petere. 1) i. q. *rogare*: petes interdicta Sat. i. 2. 96. peteret per amicitiam patris Sat. i. 3. 5. petenti responde Sat. ii. 5. 4. 2. petet si quid, ultro defer Epist. i. 42. 22, 23. — petimus veniam Epist. ad Pis. 44. — 2) pro *appetere*, sive *in votis habere*: petimus coelum stultitia Od. i. 3. 38. petiisse laurum morte venalem Od. iii. 44. 2. peteret me Venus Od. i. 33. 43. petamus arva Epod. 46. 42. petentibus multa Od. iii. 46. 42. petat virtutem Epist. i. 6. 46. petitis dimissa praestent Epist. i. 7. 96, 97. vid. not. petimus bene vivere Epist. i. 41. 29. — pete voto certum finem

- Epist.* i. 2. 56. vid. not. 3) *pro tenere*, sive *se conferre in aliquem locum*, sic: petam rura regnata Phalantho *Od.* ii. 6. 44, 42. petit Syrtis Noto exercitatae *Epod.* 9. 34, 32. petn nudus castra nil cupientium *Od.* iii. 46. 23. pete disco aëra eudentem *Sat.* ii. 2. 43. pete tectum vespertinus *Epist.* i. 6. 20. petit loca secreta *Epist.* ad Pis. 298. 4) *petere aliquem pro hostiliter aliquem invadere vel aggredi*, sic: petita bellua ferro *Epod.* 5. 40. petis me remorsurum *Epod.* 6. 4. petit cornu taurus *Sat.* ii. 4. 52. petit hos non dente *ibid.* 55. 5) *petere aliquid pro asferre aliquid ex aliquo loco*, aic: pete unguentum puer *Od.* iii. 44. 47. petitis piscibus urbe *Sat.* ii. 2. 420. — petitus spiritus ima latere *Epod.* 14. 40. vid. not. — petita verba foris *Sat.* i. 40. 29, 30. — unde petitum hoc (scil. opprobrium) in me iacis *Sat.* i. 4. 79, 80. vid. not. 6) *petere aliquem pro opem apud eum quaerere*, sic: petit dives me pauperam *Od.* ii. 48. 40, 41.
- petitor* (scil. honorum) generosior in campum descendat *Od.* iii. 4. 40, 44. vid. not.
- petorritum*, petorrita ducenta *Sat.* i. 6. 404. petorrita festinant *Epist.* ii. 4. 492.
- pharetra* insignem humerum *Od.* i. 21. 41, 42. pharetra sagittis gravis *Od.* i. 22. 3, 4.
- pharetratus*, pharetratos Gelonos *Od.* iii. 4. 35.
- pharmacopola*, pharmacopolae (mercenam vendentes, nos quacksalber. vid. not.) *Sat.* i. 2. 4.
- phascelos*, phaselon fragilem solvat *Od.* iii. 2. 29. vid. not.
- philyra* nexae coronae *Od.* i. 38. 2. vid. not.
- phimus*, in phimum talos mitteret *Sat.* ii. 7. 47. vid. not.
- piare*, piabant Silvanum laete *Epist.* ii. 4. 443.
- piaculum*, piacula certa *Epist.* i. 4. 36.
- pictor* *Epist.* ad Pis. 4. pictoribus *ibid.* 9.
- pictura* *Epist.* ad Pis. 364.
- pictus*, pictis puppibus nil fidit *Od.* i. 14. 44. picta cauda *Sat.* ii. 2. 26.
- picta proelia* *Sat.* ii. 7. 98. pictae tabulae *Epist.* i. 2. 52. picta tabella *Epist.* ii. 4. 97.
- pius* laevus vetet ire *Od.* iii. 27. 25.
- pietas* mea Düs cordi est *Od.* i. 47. 43, 44. pietas non affert rugis mram *Od.* ii. 44. 2—4.
- piger* auriga *Od.* i. 45. 26. pigerior discedet *Sat.* i. 7. 47. piger annus *Epist.* i. 4. 24. — *metaphorice*: pigeris (pro sterilibus) campis *Od.* i. 22. 47.
- piget*, pigeat *Epod.* 16. 27.
- pignus* dereptum lacertis *Od.* i. 9. 23.
- pila* nulla libellos meos habeat *Sat.* i. 4. 74. — *pila* ludere *Sat.* i. 5. 49.
- pila velox* *Sat.* ii. 2. 44. pilas indoctus *Epist.* ad Pis. 380.
- pilentum*, pilenta festinant *Epist.* ii. 4. 492.
- pileolus* (pileolum), pileolo *Sat.* ii. 43. 44.
- pilum*, pilis agmina horrentia *Sat.* ii. 4. 43, 44.
- pilus*, pilos caudae equinae vello paullatim *Epist.* ii. 4. 45, 46.
- pingre* *Epist.* ii. 4. 210. *ibid.* 32. pingitur *Epist.* ad Pis. 24.
- pinguis*, pinguium ovium custodes *Od.* iv. 42. 9, 40. pinguis vellera creant pascuis *Od.* iii. 46. 35, 36.
- pingui* omaso tentus *Sat.* ii. 5. 40.
- pingui lardq* uincta oluscula *Sat.* ii. 6. 64. pingui mero *Sat.* ii. 4. 65. vid. not.
- pinguem* (raginatum) me vises *Epist.* i. 4. 45. vid. not. — *pingue* (pro fir-

tile) aruum Od. iii. 4. 15, 16. pinguior campus sanguine Od. ii. 4. 29, 30. pinguis Phrygiae opes Od. ii. 12. 22. — pingui (pro magna, sive splendida) munere donatus Epist. ii. 4. 267. pinguibus palmetis Ep. ii. 2. 184.

pinus ingens Od. ii. 3. 9. pinus Pontica Od. i. 14. 44, 42. pinus icta mordaci ferro Od. iv. 6. 9, 10. pinus Argoo remige (pro navis Argo) contendit Epod. 16. 59. vid. not.

pipere. pipere albo Sat. ii. 8. 49.

pirum. pirus vesci Epist. i. 7. 44.

piscari. piscemur Epist. i. 6. 57.

piscis. piscibus mutis Od. iv. 3. 49. pisces cara mensa avertere Sat. ii. 4. 37. pisces olivo perfundat Sat. ii. 4. 50. piscis Iheri (h. e. scombrī, nos makrele, vid. not.) Sat. fl. 8. 46.

piscosus. piscosi Bari moenia Sat. i. 5. 97.

pituita lenta stomacho tumultum feret Sat. ii. 2. 75, 76. pituita molesta Epist. i. 4. 108.

pia Aeneas Od. iv. 7. 45. pia testa Od. iii. 24. 4. vid. not. pias animas Od. i. 40. 47. piorum sedes discretas Od. ii. 43. 23. pii nimium Od. iii. 3. 58. vid. not. pio farre Od. iij. 23. 20. pios per lucos errare Od. iii. 4. 6, 7. pia genti secrevit littora Epod. 16. 63. pia dextra nil faciet sceleris Sat. ii. 4. 54. vid. not.

pice. pice adstrictum corticem dimovebit. Od. iii. 8. 40.

placabilis Epist. i. 20. 25.

placare ture Deos Od. i. 36. 4—3. places tauris illacrimabilem Plutona Od. ii. 14. 6, 7. placare invidiam parat Sat. ii. 3. 43. placaverit (pro ei antisfoerit) ventrem esca Sat. ii. 8. 5. vid. not. placantur maies carmine Epist. ii. 4. 138. placem genus irritabile vatum Epist. ii. 2. 102.

placenta. placentas totas absorbere Sat. ii. 8. 24.

placere. placet cultura annua longior Od. iii. 42. 44. placet Arcadiae colles Od. iv. 42. 42. placens (amabilis) uxor Od. ii. 44. 24, 22. vid. not. placeat plus iusto Od. iii. 7. 24. placuere Diis septem colles C. S. 7. placeant nostra spe deterius Sat. i. 40. 89, 90. placitum sic Diis (pro a Diis sic constitutum est) Sat. ii. 6. 22. placentis (h. e. dulcis) mellitus Epist. i. 40. 44. placet et placuit (mihi, pro consilium cepi, sive arbitror) Od. i. 33. 40. Sat. i. 3. 96.

placidus. placido lumine nascentem videris Od. iv. 3. 2. placidae senectuti C. S. 46. placidus telo condito ibid. 33. placidis inimicitia coeant Epist. ad Pis. 42. vid. not.

plaga. plagas teretes aper rupit Od. i. 4. 28. plagas inobstantes aprum trudit Epod. 2. 31, 32. — plagis Aetolia onerata iumenta Epist. i. 48. 46. vid. not. plagis densis extricat? cerva Od. iii. 5. 34.

plaga. plagis consumimus hostem Epist. ii. 2. 97.

plagiosus. plagosum Orbilius Epist. ii. 4. 70, 71. vid. not.

plane communi sensu caret Sat. i. 3. 66.

planta. plantam coeno evellere Sat. ii. 7. 27.

planus. planis spatiis porrectus Epist. i. 7. 41, 42. planius ac melius Epist. i. 2. 4. vid. not.

platamus caelebs (qui fruges non fert) Od. ii. 15. 4. vid. not. platano subalta Od. ii. 44. 43.

plaudere Sat. i. 40. 76. plaudite Epist. ad Pis. 455.

plausor. plausoris eges Epist. ad Pis. 454.

planstrum. planstra trahunt domos Od. iii. 24. 40. plastra ducenta Sat. i. 6. 42. plaustis robustis (h. e. grandioribus, firmioribus, nos lastwagen,

- vid. *not.*) luctantur funera Epist. ii. 2. 74. plaustris vexisse poemata Epist. ad Pis. 276. vid. *not.*
- plauus* in theatro datus Od. i. 20.
- 3, 4. plausus feras Sat. ii. 3. 185.
- plebecula* Epist. ii. 4. 186.
- plebeius* Sat. ii. 3. 188.
- plebs*. plebi dissidens virtus Od. ii. 2. 18, 19. de plebe scelestâ dilectam Od. ii. 4. 17, 18. — plebis antiquae mores Sat. ii. 7. 23. plebis ventosae suffragia Epist. i. 19. 37.
- plectere*. plectantur silvae Od. i. 28. 27. plector tergo Sat. ii. 7. 105. plectuntur Achivi Epist. i. 2. 14.
- pectrum*. plectro Lesbio (h. e. *earmine ad Lesbium metrum composito*) Od. i. 26. 11. plectro leviore Od. ii. 1. 40. plectro aureo Od. ii. 43. 26, 27. — plectro maiore (h. e. *grandioris spiritus carmine*, vid. *not.*) Od. iv. 2. 33.
- plenus*. plenas domos Arabum Od. ii. 12. 24. plena acerra turis Od. iii. 8. 2, 3. plenis honorum muneribus Od. iv. 14. 2. vid. *not.* pleno pectore Od. ii. 19. 6. pleno anno Od. iii. 18. 5. plenum tui me rapis Od. iii. 25. 1, 2. pleno cornu C. S. 59, 60. — plenior (pro maior) copia iusto Sat. i. 1. 57. — plenius aequo (pro plus iusto) laudat Epist. ii. 2. 10, 11. — plenus (pro satur) amator Epist. i. 20. 8. vid. *not.* — pleno corpore tendebat foras ire Epist. i. 7. 31. vid. *not.* plena minarum verba Epist. ad Pis. 106.
- plerique* (*pleratque*, *pleraque*) Sat. i. 6. 5. Epist. ii. 4. 66.
- plerumque* Od. i. 34. 7. plerumque res magnas secât Sat. i. 10. 15. et aliis locis.
- plorare*. ploret pueros Od. iii. 3. 68. ploro vigilans turpe commissum Od. iii. 27. 38, 39. plorares me obicere aquilonibus Od. iii. 40. 4. vid. *not.* flores sollicitus amore meretricis Sat. ii. 3. 252, 253. praeter plorare nil sibi legatum Sat. ii. 5. 69. — plorare (*οἰμώζειν*) te iubeo inter cathedras (*exacerandi formula apud Romanos*) Sat. i. 10. 91. vid. *not.*
- plottellum*. plottello adiungere mures Sat. ii. 3. 247.
- pluma*. plumae leves Od. ii. 20. 14, 12. plumam strigis nocturnae Epod. 5. 20. plumas varias inducere Epist. ad Pis. 2. vid. *not.* *metaph.* pro prima barba: pluma veniet (h. e. *lanugo*, *χρῶς*, *πῦλιν*) Od. iv. 10. 2. vid. *not.*
- plumbeus* Auster Sat. ii. 6. 18. vid. *not.*
- plumbum* liquidum Od. i. 35. 20.
- plus* et *plurimus*. vid. *multus*. plus tepant hiemes (pro magis tep.) Ep. i. 10. 15.
- pluvius*. pluvios ventos Od. i. 17. 4. pluvii rores Od. iii. 3. 36. pluvius arcus Epist. ad Pis. 18.
- poculum*. pocula Massici Od. i. 1. 49. pocula Falerni Od. ii. 19. 20. poculis tingere Od. iv. 12. 23. poculum amoris Epod. 5. 38. poculum desiderii Epod. 47. 80. pocula Quentia Lethaeos somnos Epod. 14. 3. pocula aurea quaeris Sat. i. 2. 114, 115. pocula acria capit Sat. ii. 6. 69, 70. pocula duo sustinet Sat. i. 6. 117. pocula Circae nosti Epist. i. 2. 23.
- podager*. podagrum iurant fomenta Epist. i. 2. 51, 52.
- podagra* turda Sat. i. 9. 32.
- podex* turpis Epod. 8. 5, 6.
- poëma*. poemata lacrimosa Puppi Epist. i. 4. 67. poemata tenui filo deducta Epist. ii. 4. 225. vid. *not.* poemata ridiculum ibid. 27, 38. poemata legitimum Epist. ii. 2. 109. vid. *not.* poemata scribere Epist. ii. 2. 65. — poemata uon satis est pulchra esse, dulcia sunt Epist. ad Pis. 99. vid. *not.* poemata animis iuvandis natum ibid.

377. *poëmata mira pango* ibid. 416.—*poëmata plaustris vexisse* (*metaphorice pro poëtam ipsum in plastro vehentem poëmata composuisse*) Ep. ad Pis. 276. vid. not.

poena comes culpam premit Od. iv. 5. 24. *poenas virginum notas* Od. iii. 41, 25, 26. *poenas iussas luam cum fide* Epod. 47. 37. *poenas aequas irroget peccatis* Sat. i. 3. 118. *poenis inferiorem* Sat. i. 8. 31.

poenitet scelum bene Od. iii. 24. 50. *poenitet convivorum* Epod. 11. 8. *poësis* Epist. ad Pis. 361.

poëta. *poëtae* nomen mihi Phoebus dedit Od. iv. 6. 29, 30. *poëtae disiecti membra* Sat. i. 4. 62. *poëtae vicem defendente* Sat. i. 10. 12. *poëtarum seniorum turba* Sat. i. 10. 67. *poëtis iratis natus* Sat. ii. 3. 8. *poëtas argutos* Epist. ii. 2. 90. vid. not. *poëta os tenerum et balbum pueri figurat* Ep. ii. 1. 126. *poëtam audacem* Epist. ii. 1. 182. *poëtas veteres miratur* Epist. ii. 1. 64. *poëtae volunt aut prodesse, aut delectare* Epist. ad Pis. 333. vid. not. *poëtas sanos* Epist. ad Pis. 296. *poëtam vesanum* ibid. 455.

poëtica. *poëtica mella manare* Ep. i. 19. 44. *

pollere. *pollet iunctura* Epist. ad Pis. 242.

pollex. *pollicis ictum servate* Od. iv. 6. 35, 36. *pollice utroque* (h. e. *summo favore*, vid. not.) *ludum laudabit* Epist. i. 18. 66.

polliceri. *pollicitus meliora* Od. i. 29. 16. *pollicitus maturum reditum* Od. iv. 5. 3.

polluere. *polluitur domus casta* Od. iv. 5. 21.

polum rotundum animo percurrisse Od. i. 29. 5, 6. Od. i. 28. 5, 6. *polo deripere lunam* Epod. 47. 77, 78.

polypus Epod. 12. 5. Sat. i. 3. 40.

pomarium. *pomaria uda rivis* Od. i. 7. 13, 14.

pomarius. Sat. ii. 3. 227.

pomifer autumnus Od. iv. 7. 11. *pomifero anno* Od. iii. 28. 9.

ponum. *potis mitibus* Epod. 2. 17. *potis Picenis semina excerpens* Sat. ii. 3. 272. *potia dulcia* Sat. ii. 5. 12. *potis Picenis Tiburtia succo cedunt* Sat. ii. 4. 70.

pondus tolerare non valet Od. ii. 5. 4—4. *pondere gravi* Epod. 4. 17, 18. *ponderibus suis ratio utitur* Sat. i. 3. 78. *pondus breve* Sat. ii. 2. 37. *pondus nugis addere* (h. e. *res leves graves reddere*) Epist. i. 19. 42. vid. not. *sine pondere* Epist. ad Pis. 220.

ponere. 1) *ponere leges* Sat. i. 3. 105. *poni iubet mensam* Sat. iii. 3. 148.—*ponit nidum* Od. iv. 12. 5.—*positi argenti et auri* Sat. ii. 3. 142. *positos verpas circum hares* Epod. 2. 65, 66. *positum telum* Sat. ii. 4. 43.—2) *pro deponere*: *pone moras et lucris studium* Od. iv. 12. 22. *positurus humeris arcum* Od. iii. 4. 60. *pone superbiam Veneri ingratam* Od. iii. 10. 9. *ponas insignia morbi* Sat. ii. 3. 254. vid. not. *ponet amorem mortis famosae* Epist. ad Pis. 469.—3) *pro apponere*: *ponentur oluscula* Sat. ii. 6. 64. *poni merulas vidimus* Sat. ii. 8. 94. 4) *pro mittere*: *sive relegare in aliquem locum*, sic: *pone me pigris campis* Od. i. 22. 47. *pone sub curru solis nimium propinqui* ibid. 21, 22. *ponit me Athenis* Epist. ii. 1. 213. 5) *pro constituere*: *pones iambis criminosis modum* Od. i. 16. 2, 3. 6) *pro non sumere*: *pone, meum est*, inquit Epist. i. 16. 35. *pono ibid.*—7) *pro adnumerare*: *ponere me inter choros vatium* Od. iv. 3. 15. vid. not. *ponit Chrysippus in Meneni gente* Sat. ii. 3. 287. 8) *pro ferre*: *ponit vestigia in domo locus*

plete Sat. ii. 6. 101, 102. posui libere vestigia Epist. i. 49. 21. — 9) pro dare, sive imponere: ponere verum nomen Epist. i. 7. 93. vid. not. 10) pro *foenori dare*, nos *ausleihen*: ponere pecuniam Epod. 2. 69, 70. vid. not. 11) pro *screre*: posuit te nefasto die Od. ii. 143. 4. 12) pro *af-ferre*: ponite lucida funalia Od. iii. 26. 6, 7. vid. not. 13) ponere signa (pro *litteris mandare*) novis praeceptis Sat. ii. 4. 2. vid. not. 14) *ponere de pictoribus dicitur*, ut apud Graecos *ιστάζειν*, sic: ponere saxo et coloribus nunc hominem, nunc Deum Od. iv. 8. 7, 8. vid. not.

pons. ponti Campano Sat. i. 6. 45. vid. not. ponte Fabricio Sat. ii. 3. 36. vid. not. *Schol. Crug.* inter pontes inctatus lupus Sat. ii. 3. 31, 32.

pontifex. pontificum *genis* Od. ii. 44. 28. pontificum secures viclima tinget cervice Od. iii. 23. 42, 43. pontificum libros Epist. ii. 4. 26. vid. not.

pontus. pontem belluis scatentem Od. iii. 26. 25, 27. ponto recumbit minax unda Od. i. 42. 31, 32. pontus longus Od. iii. 3. 37, 38. ponto vitreo (h. e. *caeruleo*, apud Graecos *ὀζάλινος*) daturus nomina Od. iv. 2. 3, 4. vid. not.

popellus. popello tunicato (h. e. *homines de plebe*, vid. not.) Epist. i. 7. 65.

popina. popinis immundis Sat. ii. 4. 62. popina uncta Epist. i. 44. 21. vid. not.

popino Sat. ii. 7. 39. vid. not. *poples*. poplitibus imbellis iuventae Od. iii. 2. 15, 16. poplite contento miror praecilia Sat. ii. 7. 92, 98. vid. not.

populare. populata arva Marte nostro Od. iii. 5. 23, 24.

popularis. popularis aurae arbitrio

Od. iii. 2. 49, 20. — *popularibus puellis* Od. ii. 43. 25. *populares strepitus* Epist. ad Pis. 84, 82.

populus. populea corona tempora vinxisse Od. l. 7. 23. vid. not.

populus. populo me secernunt Nympharum chori Od. i. 4. 31, 32. vid. not. populo Quirini intersis Od. i. 2. 46. populorum agrestium regnator Od. iii. 30. 44, 42. — populus Priami Sat. ii. 3. 195. populo Vestae penetralia obscurata Epist. ii. 2. 144, 145. populus levis mentem mutavit Epist. ii. 4. 108. populus sapiens et iustus Epist. ii. 4. 18. populus castus et verecundus Epist. ad Pis. 207. populus frugi ibid. — populus (i. q. *spectatores*) me sibilat Sat. i. 4. 66.

populus (arbor). populus alba Od. ii. 3. 9. populos altas Epod. 2. 10. *porea* avida Od. iii. 23. 4.

porcus. porco bimestri Od. lii. 47. 45. vid. not. porcum immolet aequis Laribus Sat. ii. 3. 464, 465. porco Tellurem piabant Epist. ii. 4. 143. — metaphorice: *porcus homo pinguis*, sive *obesus dicitur*, sic: porcum de grege Epicuri ridere Epist. i. 4. 16. vid. not.

porrigere. porrectum *ante* fores Od. iii. 40. 5. — porrigam vectigalia Od. iii. 46. 40. porrecta maiestas imperii Od. iv. 45. 44, 45. porrecto iugulo historius audit Sat. i. 3. 89. porrectum (h. e. *extentum*) magno catino Sat. ii. 2. 39. porrigis poma irato puero Sat. ii. 3. 258. porrectus palus ab inguine Sat. i. 8. 5. porrectus latis spatii Epist. i. 7. 44, 42. vid. not.

porrigo. porriguae impexa Sat. ii. 3. 426.

porro Sat. i. 3. 10. et aliis locis.

porrum (porrus) nos *schnittlauch* Epist. i. 42. 21. vid. not.

porta. porta eburnea fugiens imago

Od. iii. 27. 41. portas non clausas
Od. iii. 5. 23. portas belli refregit
Sat. i. 4. 61.

portare tradam tristitiam protervis
ventia Od. i. 126. 1—3. portare pue-
rum docendum Romam Sat. i. 6.
76. portare molestum onus ibid. 99.
portatur ebur captivum Ep. ii. 1. 193.

portentum Od. i. 22. 13. portenta
nota subegit Epist. ii. 1. 11. vid. not.
portenta Thessala Epist. ii. 2. 109.
vid. not.

porticus excipiebat Arcton Od. ii.
45. 16. porticus me excepit Sat. i. 4.
133, 134.

portas. portum occupa fortiter Od.
i. 14. 2. 3. portu latent navium pup-
pes Epod. 9. 19. 20. ne portus occu-
pet alter cave Epist. i. 6. 32.

poscere. poscimus (h. e. *impelli-
mur*, vid. not.) Od. i. 32. 1. poscentis
paucis aevi Od. ii. 5. poscis quincti-
um Deos Od. i. 24. 12. poscas mem-
branam Sat. ii. 3. 3. poscentes vario
palato multo Epist. ii. 2. 62. poscet
quantum res Epist. ii. 2. 190. poscit
opem res altera Epist. ad. Pis. 411.

posse. 1) possis urbe Roma nil
maius videre C. S. 11; sic saepius 2)
idem quod *valere*: possunt honores
mei nil sine te Od. i. 26. 10. quid
posses Marte Od. iv. 14. 9. 3.) *per-
phrasi Coniunctivi saepe inservit*, sic:
possit dare (pro *det*) iura Medū Od.
iii. 3. 43, 44. propellere possit (pro
propellat) famem Sat. i. 2. 6.

possessor oportet valeat Epist. i. 2.
59.

possidere. possideam tantum Sat.
ii. 3. 26. possidentem multa non recte
beatum, vocaveris Od. iv. 9. 45, 46.

post. (*prae*pos.) post vina gravem
militiam crepat Od. i. 48. post equi-
tem cura atra sedet Od. iii. 4. 40.
post nummos virtus quaerenda Epist.
i. 53. 54.

post. (*adverb.*) post ad te pericula
ventura sentis Epist. i. 18. 83.

posterus. postero (scil. *dici*) mini-
mum credula Od. i. 11. 8. postera
laude crescā recens Od. iii. 30. 7,
8. vid. not. postera lux oritur Sat. i.
5. 39. postera tempestas ibid. 96.
postera aetas respues Epist. ii. 1. 42.
posterī Od. ii. 19. 2. Epod. 9. 11. —
posterius Sat. i. 4. 69. postremo Sat.
ii. 2. 132. postremus Epist. i. 6. 48.

posthac Sat. ii. 2. 107. et alias.

posticum. postico falle clientem
Epist. i. 5. 31.

postis. 1.) postibus invidendis Od.
iii. 1. 45. vid. not. postibus signa
derepta Od. iv. 45. 6—8. vid. not. 2)
pro *ianus*: postes ad non amicos
Epod. 11. 61. postes ferratos belli
Sat. i. 4. 71. —ad postem Hercules
fixis armis (pro *in foribus templi
Herculis fix. arm.*) Epist. i. 4. 5. vid.
not.

postquam. Od. ii. 4. 9. et aliis locis.
postulare. postulat Sat. i. 3. 51. 74.
postulet Sat. ii. 5. 17.

potare. potabis vīle Sabinum Od.
i. 20. 1. potamus uncti Od. ii. 11.
17. potare culpa magistra Sat. ii. 2.
123. vid. not. potare festis diebus
Sat. ii. 3. 143. potare de media die
Sat. ii. 8. 3. potantia fucum vel-
lera Epist. i. 10. 27.

potens. Musa lyrae imbellis Od. i.
6. 40. potens sui Od. iii. 29. 41. po-
tens silvarum Diana C. S. 1. potens
Veneris muneribus Od. iv. 10. 1.
potentes domos Od. i. 35. 23, 24.
potentem Cretem centum oppidis Od.
iii. 27. 30, 34. potenti iustitiae sic
placitum Od. ii. 17. 15, 16. potentes
(h. e. *viotrices*) manus terra marique
C. S. 53. potens natura Sat. ii. 1. 51.
potenter Epist. ad Pis. 40. vid. not.
potestas iusta Sat. ii. 7. 62. aequa
Epist. ad Pis. 10.

potio. potionibus usitatis Epod. 5. 73.

potiri. potietur divitiis haeres Od. ii. 3. 20.

potis Od. iii. 47. 43. potiore alite ductos muros Od. i. 6. 23, 24. potiori dare noctes Epod. 45. 43. potior coenis Pontificum Od. ii. 44. 28. potior sententia Aristippi Epist. i. 47. 47. potiorem locum rure Epist. i. 40. 44. potius Od. i. 2. 49.

potor. 1) potioribus aquae Epist. i. 49. 3. potiores Sat. ii. 8. 37.—2) *metaphorice*: potior Rhodani pro accola Rhodani. Od. ii. 20. 20.

potus. 1) poti *causa* facce tenuis Od. iii. 45. 46. 2) pro ebrius: pota cupidinem lentum sollicitas Od. iv. 43. 5. 6. ne potum redeat Epist. ii. 2. 215. vid. not.

potus (*substant.*) potus comminxit lectum Sat. i. 3. 90.

prae campo cuncta sordent Epist. i. 44. 4.

praebere. praebet brumas tepidas jupiter Od. ii. 6. 47, 48. praebes frigus amabile Od. iii. 43. 10—12 praebet exemplum grave Od. iv. 44. 26. praebente consilium Od. lv. 44. 33, 34. praebere sumtus ex re Sat. i. 6. 80. praebente Muraena domum Sat. i. 5. 38. praebat aurem votis Sat. i. 4. 22. praebere speciem scurrantis Epist. i. 48. 2. praebentem spectacula mimo Epist. ii. 4. 198.

praecanus Epist. i. 20. 24.

praecedere Sat. i. 9. 42. praecedentibus Epist. i. 2. 74.

praeceps Anio Od. i. 7. 43. praecipitem (h. e. *praecipiti impetu ruentem*) Africum timuit Od. i. 3. 42. vid. not. praecipitem se dedit tecto Sat. i. 2. 41.—ex precipiti (h. e. *vitalis periculo*, vid. not.) Sat. ii. 3. 293.—*metaph.* praecipis per mala fertur Sat. i. 4. 30, 34.—praecipis alea nudat

(scil. *bonis*) Epist. i. 48. 24. vid. not. praecipis facundia Epist. ad Pis. 217. vid. not.

praeceptum: praeepta canam Sat. ii. 4. 44. praeeptis novis signa ponere Sat. i. 4. 2. praeepta vitae beatae haurire ibid. 95. praeepta mira descripsi docilis Sat. ii. 3. 33, 34. vid. not. in praeepta Aristippi relabor Epist. i. 4. 18. vid. not. praeeptum auriculis instillare Epist. i. 8. 46.

praecidere belli causam Epist. i. 2. 9. vid. not.

praecinctus, praecincti pueri Sat. ii.

8. 70. vid. not. praecinctis Sat. i. 5. 6.

praecipere, praecipere lugubres cantus (pro *praecine lug. cant.*) Od. i. 24. 2, 3. vid. not. praecipit Ofellus Sat. ii. 2. 3.

praecipitare, praecipitat se Sat. ii. 3. 277.

praecipue Epist. i. 4. 108. et alias.

praeclearus. praeclearam rem ingluvie stringat Sat. i. 2. 8. praeclearo senator Sat. i. 6. 440. praeclearo patre ibid. 64. praecleara minitantis vultus Sat. ii. 3. 9.

praeco turbam ad merces emendas cogit Epist. ad Pis. 419.

praecordium. praecordia tenta spiritu levare Epod. 47. 26. in praecordiis quid vengni saevit Epod. 3. 5. praecordiis inquietis assidens Epod. 5. 95. praecordiis meis bilis libera inaequat Epod. 44. 45, 46. praecordia condita Libera perit Set. i. 4. 89. praecordia prolueris mulso Sat. ii. 4. 26, 27.

praecurrere. praecurreret equis albis Barros Sat. i. 7. 8. praecurrere (h. e. *superare*, Graeco: *παρὰδίσιν*) reges vita Epist. i. 40. 33. vid. not.

praeda maior tibi cedit Od. iii. 20. 7, 8. praedae tenerae succus deliuit Od. iii. 27, 54, 55. praeda luporum rapacium cervi Od. iv. 4. 50. praeda

opima Epod. 10. 21. praeda reiecta, quam praesens Mercurius fert Sat. ii. 3. 68.

praetari. praedantur anni euntes singula Epist. ii. 2. 55.

praedium. praedia daturus Sat. ii. 6. 56.—praedia vendit Sat. ii. 7. 110.

praedo. praedonum in acrem turbam decidit Sat. i. 2. 42, 43.

praeferre. praetulit honestum utili iudex Od. iv. 9. 41. praetulerim (pro malim) scriptor videri delirus Sat. ii. 2. 126.

praefluere (i. q. *praeterfluere*). praefluit regna Dauni Od. iv. 14. 26. praefluunt fertile Tibur Od. iv. 3. 10.

praegestire. praegestientis Od. ii. 5. 9.

praegnans cania Od. iii. 27. 9.

praegravare. 1) praegravat animum Sat. ii. 2. 78. 2) praegravare pro *gravare pondere vincere, superare, uos überwiegen*: praegravat artes Ep. ii. 1. 13. vid. not.

praelambere. praelambens omne, quod affert Sat. ii. 6. 109. vid. not.

proelium (*proelium*). praeliis audax Od. i. 12. 21. proelia impia Od. ii. 4. 30. proelia dura inaudax fugies Od. iii. 20. 3, 4. proelia coniugibus loquenda geret Od. iv. 4. 67, 68. proelia loqui Od. iv. 15. 1. proelia Musis dicenda Od. iv. 9. 24, 22. proelium grave commisit Od. iv. 14. 14, 15.—proelia confundet Od. i. 17. 23, 24. proelia picta rubrica aut carbone Sat. ii. 7. 98. in proelia inermem trudit Epist. i. 5. 17. proelia campestria (h. e. in campo Martio. vid. not.) sustineas Epist. i. 18. 51.—proelia virginum Od. i. 6. 17. vid. not.—Deinde *proelia* pro triumphus: proelia Caesaris dices Od. ii. 12. 9, 10. vid. not.

praelucere (i. q. *anteponendum esse*). praelucet Baïis nullus sinus Epist. i. 4. 83. vid. not.

praelum (*prelum*). praelo Caleno uvam domitam Od. i. 20. 9, 10. vid. not.

praemium. praemia doctorum frontium Od. i. 4. 29. praemia fortium Graiorum Od. iv. 8. 3, 4. vid. not. praemia iucunda captat Epod. 2. 36. praemia multa laborum laturus Sat. ii. 1. 11. 12. praemia grandia laturus meritorum Epist. ii. 2. 38. praemia prima victricis hederæ feres Epist. i. 3. 25. praemia urbanae frontis Epist. i. 9. 14. vid. not.

praenitere. praeniteat tibi laesa fide (pro *praeferatur tibi, te potior sit*) Od. i. 33. 3, 4. vid. not.

praenomen. praenomine gaudent molles auriculae Sat. ii. 5. 32, 33. vid. not.

praeparare. praeparat ulmos Epist. i. 7. 84. vid. not. bene praeparatum (h. e. virtutis praeceptis bene munitum atque confirmatum) pectus Od. ii. 10. 14, 15. vid. not.

praepondere. 1) (i. q. *praeferre*) praeponens ultima primis Sat. i. 4. 59. praepondere urbem silvis feris Sat. ii. 6. 92. 2) pro *praefigere*: praepondere fronti decerptam olivam (h. e. eam publice ad celebrandum Deam prae se ferre) Od. i. 7. 7. vid. not.

praerodere. praeroso hamo Sat. ii. 5. 25. vid. not.

praeruptus. praerupti nemoris Sat. ii. 6. 91.

praescribere. praescripta ad munia surgit Sat. ii. 2. 81.—praescriptum (*constitutum*) auspiciis Romuli Od. ii. 15. 10, 11.—intra praescriptum (h. e. intra praescriptos terminos) equitare Od. ii. 9. 23, 24. vid. not. praescribe, quid faciam Sat. ii. 4. 5.

praesecare. praesectum ad unguem castigavit Epist. ad Pis. 294. vid. not.

praesens. 1) in praesens factus Od. ii. 46. 25. praesentis horae dona lae-

tus cape Od. iii. 8. 27. vid. not. praesens in tempus omittat Epist. ad Pis. 44. praesens setas Epist. ii. 1. 42. 2) qui se conspiciendum praebet. sic: praesens Divus habebitur Od. iii. 5. 2. vid. not. praesens tutela Italiae Od. iv. 14. 43, 44. 3) *pru potens*, sive *celeriter aliquid perficiens*: praesens (quae statim potes) mortale corpus ab imo gradu tollere Od. i. 35. 2, 3. vid. not. — praesentes Austri (qui statim vim exercent. vid. not.) Sat. ii. 2. 44. praesentia numina (h. e. propitia, favore et ope praesentiam suam declarantia) Epist. ii. 4. 134. vid. not. praesens Mercurius (h. e. praesenti tempore oblata lucrandi occasio) Sat. ii. 3. 68. vid. not. — praesens facundia Epist. ad Pis. 484. vid. not. praesente nota signatum ibid. 59. vid. not. praeserpe certum teneret Epist. i. 15. 28.

praesertim Sat. i. 6. 51.

praesidium. 1) praesidio Veneris ferox Od. i. 45. 13. praesidium iussigne moestis reis Od. ii. 1. 13. vid. not. praesidium meum Od. i. 1. 2. praesidio scaphae Od. iii. 29. 65. praesidium (militum), quo urbes defendebantur: praesidium regale loci deiecit Epist. ii. 2. 30. vid. not.

praestare. 1) praestabo me dignum Epist. i. 7. 24. vid. not. praestet amorem Sat. i. 1. 67. vid. not. 2) pro comparare sive concedere, sic: praestes Hesperiae ferias Od. iv. 5. 36, 37. praestantia balnea fortunatam vitam Epist. i. 41. 43, 44. vid. not. 3) pro reddere: praestant me tibi incolumen Epist. i. 16. 16. vid. not. praestat species fortunatum Epist. i. 6. 49. vid. not. 4) pro potiorum ease: praestant facie Sat. ii. 4. 71. praestent petitis dimissa Epist. i. 7. 96, 97. vid. not.

praesto est Sat. i. 2. 117.

praesumere. praesumis molliorem validus Sat. ii. 2. 87. vid. not.

praeter Od. i. 3. 4. et aliis locis. Deinde praeter pro prae, sic: praeter omnes (prae omnibus) mirata est duces Epod. 3. 9. vid. not. praeter omnes me expetit Epod. 11. 4. Sic quoque saepius.

praeteragere. praeteragendus equus diversoria nota Epist. i. 45. 40, 41. praetera Sat. i. 1. 23. et alias.

praeterire. 1) praetereunium digito monstror Od. iv. 3. 22. praetereo sapiens vasa argentea Sat. ii. 7. 73. praeterita (pro praeterlapsa) quarta parte diei Sat. i. 9. 36. 2) pro praeterlabi, exsuperare, sic: praetereunt flumina ripas Od. iv. 7. 3. 4. vid. not. praetereunte lymphae pocula Od. ii. 14. 20. 3) pro non dicere: praetereo amicos prudens Sat. i. 40. 87, 88. vid. not. 4) pro nil curare, negligere: praetereunt poemata Rhamnes Epist. ad Pis. 342. vid. not.

praetexta (vestis purpureae olivo insignita, qua Senatorum filii usque ad quartum decimum aetatis annum utebantur) Sat. i. 5. 36. vid. not.

praetextus. praetextas (praetexta ornatas) docuere Epist. ad Pis. 288. vid. not.

praetor. praetorem sequuntur Sat. i. 6. 108.

praetorius autor Sat. ii. 2. 50. v. not. praevertere. praevertamur illuc (redecamus) Sat. i. 3. 38. vid. not.

prandere. 1) pransus non avide Sat. i. 6. 27. pransae (active, pro quae prandens cibum in ventrem demisit) Lamiae vivum puerum alvo extrahat Epist. ad Pis. 340. vid. not. 2) omnino pen comedere, sic: prandere luscias Sat. ii. 3. 245. vid. not. pranderet olus Epist. i. 47. 13.

pratensis. pratensibus fungis optima natura est Sat. ii. 4. 20, 21.

pratum. prata albicant canis pruinis Od. i. 4. 4. prata rigent Od. iv. 42. 3. prata amantis lupathi herba Epod. 2. 57.

prave sectum unguem (pro male, inepte) Epist. i. 1. 104. vid. not.

pravus. prava iuventium ardor Od. iii. 3. 2. pravi cupidinis elementa Od. iii. 24. 54, 52. prava ambitione Sat. i. 6. 54, 52. pravi docilis iuvenotus Romana Sat. ii. 2. 52. — prava bellua (alii pro stolidi, alii pro saeva, fera) Sat. ii. 7. 70, 71. vid. not. — pravum alio te detorseris Sat. ii. 2. 55. vid. not. pravus hoc studio facis (pro pravo studio, vid. not.) Sat. i. 4. 79. — pravo naso vivere Epist. ad Pis. 36.

precari. 1) precamur, tandem venias Od. i. 2. 30. precari quid credis? Epist. i. 18. 106. precor inane decus purpurae Epod. 5. 7. precetur Deos Epist. ad Pis. 200. 2) pro composito imprecari: precatus multa Atridis (pro diras imprecatus, vid. not.) Sat. ii. 3. 203. precati tibi non referenda Sat. ii. 7. 36. vid. not.

prehendere. preensus (pro deprehensus) in potenti Aegeo Od. ii. 16. 1, 2.

premere. 1) premuit trabes columnas Od. ii. 18. 3, 4. premuit olidae caprae coconvivia Epist. i. 5. 29. vid. not. metaphorice: situs premere Od. ii. 10. 3, 4. pressis pollis ranae vituli pede Sat. ii. 3. 314. pressisse laquei collum Epist. i. 16. 37. vid. not. premet te nox Od. i. 4. 46. 2) pro deprimere: premuitur aulaea Epist. ii. 1. 189. vid. not. 3) pro condere: premam terra (scil. pecuniam) Epod. 1. 33. 4) pro contegere: premeret sacra lauro Od. iii. 4. 18. 49. vid. not. — premere falce (pro amputare): premuit Calaeana falce vitum Od. i. 31. 9, 10. vid. not.

premat (pro contemnat, vituperet) opuscula extra limen Epist. i. 19. 35, 36. vid. not. — premat obscurum orbem Lunae (pro simplici: obscurat Lunam) Epist. i. 12. 18. vid. not. — prematur (pro retineatur — de libris dictum) in novum annum Epist. ad Pis. 388. pressa (pro oppressa) malo voces Deos Od. i. 14. 10. vid. not. — premet quem sua culpa Epist. i. 18. 79. presso (pro impresso vel innixo. vid. not.) cubito remanente Od. i. 27. 8. — pressa mella (pro expressa) amphoris condit Epod. 2. 15. — pressa vlna Epod. 13. 6. pressa bacca Sat. ii. 4. 69. — premit (statim sequitur) poena culpam Od. iv. 6. 24. vid. not. — premit (pro involvit, obteggit) Deus futuri temporis exitum nocte caliginosa Od. iii. 29, 30. — premit (pro molesta est) custodia matrum Epist. i. 1. 22. — premit (pro contempta et insultata reddit) vocabula situs informis Epist. ii. 2. 116 — 118.

preurare manu Sat. i. 9. 64.

pretiosus emitor dedecorum Od. iii. 6. 32. pretiosa vestimenta Epist. i. 18. 32.

pretium. 1) pretio mercemur cadum Od. iii. 19. 5, 6. pretium emori Od. iii. 24. 24. vid. not. pretium muneri dicere Od. iv. 8. 12. pretio stet magno Sat. i. 2. 121, 122. pretium laquei (significanter pro re vilissima dictum) Sat. ii. 2. 99. pretium (pecuniam) avellier navis Sat. i. 2. 103, 104. pretium ferat securus poenae Epist. ii. 2. 17. vid. not. metaphorice pretium pro aurum, sic: in pretium Deo converso Od. iii. 16. 8. vid. not. 2) pretium chartis quotus annus arroget Epist. ii. 1. 35. vid. not. in pretio est Epist. ad Pis. 372.

prex (precis). 1) prece te ambit sollicita pauper Od. i. 21. 5. prece motus ibid. 16. preces ad miserat

decurrere Od. iii. 29. 58, 59. preces blandae Od. i. 4. 8. precibus fata recludere Od. i. 24. 17. prece suscitabo corvum oscinem Od. iii. 27. 11. multa prece te prosequitur Od. iv. 5. 33. preces Thyesteas misit Epod. 5. 86. precibus urget iratis Sat. ii. 6. 29, 30. vid. not. prece tacita Epist. i. 14. 14. prece docta (*quam docuit poeta*) Epist. ii. 1. 135. vid. not. 2) preces pro imprecationes, sic: precibus non linquar inultis Od. i. 28. 33. vid. not.

pridem Sat. ii. 2. 46.

primoris. primores populi Sat. ii. 4. 69.

primus. prima nocte claudam domum Od. iii. 7. 29. prima cera Sat. ii. 5. 53, 54. primos aditus habet difficiles Sat. i. 9. 55. prima sapientia Epist. i. 1. 41. *primus omnino is est, qui aliis praevalet, aut alios superat aliqua re*, sic: prime sodalium meorum (*quem prae omnibus aliis diligo*) Od. ii. 7. 5. equum certamine primum (*pro in certamine victorem*) Epist. ad Pis. 84. vid. not. Hinc primi nobilissimi et potentissimi: primae Virginum Od. iv. 6. 31. vid. not. primos et extremos metendo Od. iv. 14. 31. *primum et primo saepe adverbii loco ponuntur*, sic: Od. iii. 7. 2. Od. i. 32. 5.

princeps Od. i. 2. 50. principe Caesar Od. i. 24. 14. principum amicitias graves Od. ii. 1. 2, 3. principibus viria placuisse Epist. i. 17. 35. — *principi limo (e quo quidem Prometheus primum hominem finxit)* Od. i. 46. 13, 14. princeps pro *primus* Od. iii. 17. 7.

principium omne huc refer Od. iii. 6. 6. principium carminis esto Sat. ii. 6. 22, 23. principium et fons Epist. ad Pis. 309.

prior bellante imperet C. S. 51.

prior respondeat officio Sat. ii. 6. 24. *priori vitae me redde* Epist. i. 7. 95. — *priorem virtutibus esse (pro praestare virtutem)* Epist. i. 18. 27. — *prior pro melior*: prior flore color Od. iv. 10. 4.

priscus. *prisca* Venus redit Od. iii. 9. 17. *prisca* gens mortalium Epod. 2. 2. *prisco* ab Inacho natus Od. ii. 3. 21. *priscum* in aurum tempora redeant. Od. iv. 2. 39, 40. vid. not. *priscus pudor* C. S. 57, 58. *prisca* comedia Sat. i. 10. 16. *prisci* agricolae Epist. ii. 1. 139. *priscas* arti luxuriam addidit Epist. ad Pis. 214.

privare. *privet* (*pro liberet*) formidine Sat. ii. 7. 77.

privatus census Od. ii. 15. 33. vid. not. *privatus* nimium cavere parce Od. ii. 8. 26. *privata* deduci triumpho mulier (*h. e. perditio regiae dignitatis honore*. vid. not.) Od. i. 37. 31, 32. — *privatus* magis bestus vivam te rege Sat. i. 3. 142. *privatas* opes Epist. i. 3. 16. *privati* iuria Epist. ad Pis. 131. *privatis* publica accernere Epist. ad Pis. 397.

privignus. *privignis* temperat Od. iii. 24. 18.

prius non audita carmina Od. iii. 1. 2, 3. vid. not. *prius* exacta tenui ratione Sat. ii. 4. 36. *prius* Satiris illustrem Sat. ii. 6. 17. *prius* alio ore non dictum Epist. i. 19. 32. *prius orto sole* (*h. e. ante solis ortum*) calamum posco Epist. ii. 1. 112, 113.

privus. *priva* triremis Epist. i. 1. 93. *privum* aliquid (*pro singulare, peculiare aliquid nos etwas delikates*. vid. not. Sat. ii. 5. 11.

pro patria mori Od. iii. 2. 31. *pro corpore* nummos dedit Sat. i. 2. 43.

pro. (*interiectio*) *pro* Curia! Od. iii. 5. 7.

proavus. *proavi* vestri Epist. ad Pis. 270.

probare. non probante Iove Od. i. 2. 49. probas (pro *mavis*) vocari Lucretia C. S. 45.

probrosus. probrosis ruinis Italia altior Od. iii. 5. 39, 40.

probus. probam pauperiem quaero sine dote Od. iii. 29. 55, 56. probos mores C. S. 45. probos viros Sat. i. 6. 40, 44.

procax Musa Od. ii. 4. 37. procaces vernas Sat. ii. 6. 66.

procedere recte Sat. i. 2. 37. procedere lintrem sentimus Sat. i. 5. 20, 24.

procella, procellae inaequales vexant mare Od. ii. 9. 2, 3. procellae veloci te crede Od. iii. 27. 62, 63. procellis Africis mugiat malus Od. iii. 29. 57, 58.

procerus. proceras fraxinos Od. iii. 25. 46. proceras illex Epod. 45. 5. proceros lupos (h. e. *longiores et grandioris ponderis*) Sat. ii. 2. 36, vid. not.

procidere. procidit late Od. iv. 6. 44. procidit (pro *occisus erat*) rex Epod. 47. 43.

procludere. procludit enses ira Od. iv. 45. 49. procludere nomen Epist. ad Pis. 59. vid. not.

procul esto nimis ira et clamor (pro *remota sit*) Od. iii. 8. 45, 46. procul absit Epist. ii. 2. 199.

procurare aliquid Epist. i. 5. 24.

procurrere. procurrerit Apenninus in mare (de *monte dictum*) Epod. 46. 29. procurrant acres in ius Sat. i. 7. 20, 24.

procus. procis difficilem Penelopen Od. iii. 40. 44. procis intacta apotheca Sat. ii. 5. 7.

prodere. prodiderit commissa fide Sat. i. 3. 95. prodentem gaudia vultum Sat. ii. 4. 104.

prodesse. prodest tibi Od. i. 28. 4. proderat anus Pelignas ditasse Epod.

47. 46. prosunt furibus Epist. i. 6. 46.

prodigialiter variare rem unam Epist. ad Pis. 29. vid. not.

prodigus. prodiga arcani Fides Od. i. 48. 46. prodigum animae magnae Od. i. 42. 37, 38. prodigus esse dicatur Sat. i. 2. 4, 5. prodigus multae herbae (prn *multa herba dives*) Ep. i. 7. 42. prodigus tua spargas Epist. ii. 2. 405. prodigus aeris Epist. ad Pis. 164.

prodire. prodīs (pro *appare*) pública cura iuvenum Od. ii. 8. 7, 8. prodeat mulier Od. iii. 44. 6. prodeat turpis ex indice Sat. ii. 7. 54, 55.

proditor puellae risus Od. i. 9. 24, 22.

prodocere. prodocet haec Ianus Ep. i. 4. 55.

producere. producas sobolem C. S. 47. produximus coenam iucunde Sat. i. 5. 70. produxerit usus genitor Ep. ii. 2. 449.

productus. productur quinto acta Epist. ad Pis. 489. vid. not.

profanus. profanum vulgus odi Od. iii. 4. 4. profana sacra miscebis Ep. i. 46. 57.

profari. Sat. i. 6. 57.

profecto Epist. ad Pis. 345.

proferre. proferet diem Od. i. 45. 33.— protulit luna os decurum Sat. i. 8. 24, 22.— proferet in lucem vncabula Epist. ii. 2. 446. proferet aetas in apicem Epist. i. 6. 24. protulerit nova rerum nomina Epist. ad Pis. 57, 58.— proferre pedem pudor vetat Epist. ad Pis. 435. vid. not.

profestus. profestis lucibus Od. iv. 45. 25. profestis diebus Sat. ii. 3. 443, 444 vid. not.

proficere. proficiunt nil vanae leges Od. iii. 24, 34, 35. proficiente nihil herba curarier Epist. ii. 46. 450, 454.

profiteri. professis magna Epist. ad Pis. 14. professus grandia ibid. 27.

proficiaci. proficiascentem docui Ep. i. 43 1.

profugere. profugit civitas Epod. 16. 18.

profugus. profugi Scythae Od. i. 35. 9.

profundus. profuodum Danubium bibunt Od. iii. 15. 21. profundo merces Od. iv. 4. 65. vid. *not.* profuodo ore (apud Graecos: σρόμα βαθύ) ruit Od. iv. 11. 7, 8. vid. *not.*

progenerare. progeeraot columbam Od. iv. 4. 32.

progenies regum Od. iii. 29. 1. progeniem Veneris almae Od. iv. 45. 31, 32. vid. *not.* progeniem vitiosiorum Od. iii. 6. 48.

prognatus. prognatos Sat. i. 6. 78.

prohibere Bacchum rixis Od. i. 27. 3, 4. prohibent iniquae Parcae Od. ii. 6. 9. prohibere corpus ebriagra Epist. i. 1, 31. prohibere concubitu Epist. ad Pis. 398.

proicere. proiectum cibum odoraris Epod. 6. 10. proiicit ampullas Epist. ad Pis. 97.

proles mascula Od. iii. 6. 37, 38. prole simili puerperae laudantur Od. iv. 5. 23. prolem Dii date C. S. 47. prolis τρῳάε feraci ibid. 49. — prolis Niobaea Od. iv. 6. 1. proles Ulyssaei patientis (pro filius. vid. *not.*) Epist. i. 7. 40.

proluere. prolueris mulso praecordia Sat. ii. 4. 26, 27. — prolutus vappa nauta Sat. i. 5. 16.

promere. promens dulcia vina Epod. 2. 47. promeus obscura (pro in lucem proferens) Od. i. 34. 44. 2id. *not.* promtae amphorae Od. i. 36. 11. promis sagittas Od. iii. 20. 9, 10. promis diem C. S. 9, 10. promere clienti iura Epist. ii. 5. 104. promat miracula Epist. ad Pis. 244.

prominere. prominere ore Epod. 5. 35.

promissor Epist. ad Pis. 438.

promissum. promissa multa levant fidem Epist. ii. 2. 10.

promittere. promissis aliquid dignum die Sat. ii. 3. 6. promissa Triquetra militibus Sat. ii. 6. 55.

promovere. promōrat arcana loco Epod. 11. 44.

pronus Orfeo Od. iii. 27. 48. pronos rivos Od. i. 29. 11. pronos menses (h. e. prono et praecipiti cursu labentes. vid. *not.*) Od. iv. 6. 39, 40. — pronos 10 annos Epist. ad Pis. 60. pronus plus aequo in obsequium Ep. i. 48. 10.

propago. propagine vitium altas populos maritat Epod. 2. 9, 10.

prope (prae pos.) flumeco Tanaio orti Od. iv. 45. 24.

prope (adverbii loco) prope omnes stulti Sat. ii. 3. 32.

propellere. propulit nido Od. iv. 4. 6.

properare. properes amando Sybarin perdere Od. i. 8. 2, 3. properabat flamma tectum lambere Sat. i. 5. 73, 74. properemus parvi et ampli Epist. i. 3. 28. properantis aquae per rivos amoenos Epist. ad Pis. 17.

propere Od. iii. 49. 9.

propinquus. 1) propinqui oimium solis Od. i. 22. 21, 22. propioquana molem nubibus arduis Od. iii. 29. 10. 2) i. q. cognatus: propioquos obstaotes dimovit Od. iii. 5. 51. propinquis caris Sat. i. 1. 88. propinquos ad sanos abeat tutela Sat. i. 3. 218.

propior annis o ctavo Sat. ii. 6. 40. propiora Sat. i. 4. 42. propius Sat. ii. 3. 8.

proponere. proposuit siccis omnia dura Deus Od. i. 18. 3. propositum iter peragunt Sat. ii. 6. 99. proposuit nobis utile exemplar Epist. i. 2. 18.

propositum. propositi tenacem vi-
rum Od. iii. 3. 4.

proprie communia dicere Epist. ad
Pis. 428. vid. not.

proprius. propriam laurum Od. ii.
2. 21. proprio horreo condidit Od. i.
4. 9. proprio natali sanctior Od. iv.
44. 18. proprios Larēs Epod. 46. 49.
propria in pelle Sat. i. 6. 22. propriis
libris ambustum Sat. i. 40. 63, 64.
proprium consilium Sat. i. 4. 433.
propria mihi haec munera faxit Sat.
ii. 6. 5. proprio iambo rabies armavit
Epist. ad Pis. 79. vid. not. — *propria*
pro: res propriae, bona, sic: propriis
excussus Sat. ii. 3. 20. vid. not.

propter aquam Sat. i. 5. 7. Sic sae-
pius.

propugnaculum. propugnacula na-
vium Epod. 4. 4, 2.

propugnare. propugnat nugis ar-
matus Epist. i. 48. 16.

prorepere. proreperit non usquam Sat.
i. 4. 37. prorepserunt animalia Sat.
i. 3. 99.

proripere. proriperet in catervas
Od. i. 8. 46.

prorogare. proroget aevum C. S.
68. prorogat horam vivendi Epist. i.
2. 44.

prorvus Sat. i. 5. 70.

proruere. proruas pede stantem co-
lumnā Od. i. 35. 43, 44. proruet
(i. q. *prosteruet*) victorem Od. iv. 4.
66. vid. not.

proscribere. proscripti Regis Sat. i.
7. 4. vid. not.

prosequi. prosequar Sat. i. 9. 46. —
prosequitur mero Od. iv. 5. 33.

prosilire. prosiliet natura frenis re-
motis Sat. ii. 7. 74. prosiluit ad arma
dicenda Epist. i. 49. 7, 8. vid. not.

prospectare. prospectat greges er-
rantes Epod. 2. 43.

prosper. prospera fortuna Od. iv.
44. 37.

prospicere. prospiciens matrona
Od. iii. 2. 7, 8. prospicit agros longos
Epist. i. 40. 23.

prostare. prostes Epist. i. 20. 2.

protenus (pro postea, deinceps) Ep.
i. 42. 8. vid. not.

proterere. proteret Marte Poesos
Od. iii. 5. 34. proterit aestas ver Od.
iv. 7. 9.

protervitas grala Od. i. 49. 7.

protervus. protervi iuvenes Od. i.
25. 2. protervis (h. e. *petulantiter in-
stantibus*) ventis Od. i. 26. 2, 3.
vid. not. protervo marito Od. iii. 44.
44, 42. sic: protervus Africanus Epod.
46. 22. — protervae risae Od. iii. 44.
26.

protinus Sat. ii. 5. 24.

provehere. provebunt (pro *extol-
lant*) Dii in maius Od. iii. 4. 66, 67.

providere. providisset eum Epist.
i. 7. 69. vid. not. — provisae frugis
in annum copia pro *collectae*: Epist.
i. 48. 409, 410. vid. not. provisam
rem (h. e. *antea exploratam*) verba
sequitur Epist. ad Pis. 314. vid. not.

providus. provida mens Od. iii. 5.
43. providus auspex Od. iii. 27. 8.
providus inspexit Epist. i. 2. 49. vid.
not.

provisor tardus utillum Epist. ad
Pis. 464.

provocare. provocas ab inguine
Epod. 8. 49. provocat me Sat. i. 4. 44.

prout Sat. ii. 6. 66.

proximus. proximos honores Od. i.
42. 49. proximos agri terminos revel-
lis Od. ii. 48. 23, 24.

prudens Deus Od. i. 3. 24, 22. ani-
mus Od. iv. 9. 34, 35. anus Epod.

47. 47. prudens praetereo Sat. i. 40.
88. prudens (*consalto*) me ludis Sat.
ii. 5. 58. prudens Divos placavi san-
guine Sat. ii. 3. 206.

prudentia curas aufert Epist. i. 44.
25, 26.

pruina, pruinis canis prata albicant Od. i. 4. 4.

pruna, prunae batillum Sat. i. 5. 36. vid. not.

prunum, pruna ferunt Epist. i. 16. 9.

psallere Od. iv. 13. 7. *psallimus* Epist. ii. 1. 33.

ptisanarium oryzae Sat. ii. 3. 455.

pubes captiva Od. iii. 5. 48. *pubes* Romana crevit secundis laboribus Od. iv. 4. 45, 46. *pubes* laeta gaudet hedera Od. i. 15. 17, 18. *pube* caerulea Epod. 16. 7. vid. not.

publicus, publica invenum cura Od. ii. 8. 7. 8. *publicas* res ordinarias Od. ii. 1. 10, 11. *publicis* notis incisa marmora Od. iv. 8. 13. vid. not. *publico* sumtu Od. ii. 15. 18. 19. *publicum* ludum Od. iv. 2. 42. — *publica* (scil. bona) conducere Epist. i. 4. 77. — *publica* in commoda peccem Ep. ii. 1. 3. *publicus* usus Epist. ii. 1. 92. *publica* materies Epist. ad Pis. 131. vid. not.

puđens prave (pro *impudens*) Ep. ad Pis. 88.

puđenter sumta licentia dabitur ibid. 51.

puđet sceleris Od. i. 35. 33. *puđet* lusisse Epist. i. 14. 36.

puđibundus, *puđibunda* matrona Epist. ad Pis. 232, 233.

puđicus, *puđicae* coniugis osculum Od. iii. 5. 41. *puđicum* Hippolytum Od. iv. 7. 25, 26. *puđica* mulier Epod. 2. 39. *puđica* perambulabis astra Epod. 17. 40, 41. vid. not.

puđor, 1) *puđor* quis desiderio Od. i. 24. 1. *puđor* te malus urge Sat. ii. 3. 39. *puđorem* clament periisse Epist. ii. 1. 80. *puđorem* depositum laudas Epist. i. 9. 12. 2) i. q. *opprobrium*: *puđorem* tibi aliena peccata incutiant Epist. i. 18. 77.

puđella dives et lasciva Od. iv. 11. 22, 23. *puđellae* Aeoliae Od. iv. 9.

12. *puellas* Danae (pro *filias Danae* — *Danaides*) mulces carmine Od. iii. 11. 23, 24. *puellas* (pro *iuvenis uxores*) laborantes utro Od. iii. 22. 2. vid. not. — *puellae* risus Od. i. 9. 22. *puellae* candidae Epod. 11. 27. in *puellis* urere Epod. 11. 4. *puellam* mendacem exspecto Sat. i. 5. 82, 83. — *puellae* virum expertae (pro *conjuges*) Od. iii. 14. 10, 11. *puella* mariti ignara (h. e. *casta virgo*, apud Graecos: *ἀγαρὸς, ἀδμής*, vid. not.) Epist. ii. 1. 132. — *puella* nutrice Epist. ii. 1. 99. vid. not.

puer, 1) *puer* fervidus Od. i. 30. 5. *puer* furens Od. i. 13. 14. *puer* gracilis Od. i. 5. 1. *puer* ingenuus Od. iii. 24. 55. *puer* robustus acri militia Od. iii. 2. 2. *pueris* molibus Epod. 11. 4. *pueri* teretis ibid. 28. *puero* superstiti parcent fata Od. iii. 9. 16. *pueros* castos C. S. 6. *pueros* supplices ibid. 34. *pueros* nescios fari (h. e. *infantes*, apud Graecos *τίφρα νήπια*) Od. iv. 6. 18. vid. not. *pueri* lascivi Sat. i. 3. 134. *puerum* formabat dictis Sat. i. 4. 121. *pueri* os tenerum et balbum Epist. ii. 1. 136. 2) *puer* pro *servus* Od. i. 38. 1. *puer* restinguet pocula Falerni Od. ii. 11. 18. — 20. *puer* alte cinctus Sat. ii. 8. 40. sic saepius. 3) pro *filius*: *pueri* hostium Od. iii. 27. 21. *pueris* regum Od. ii. 18. 34. pro *pueris* excepit ictus Od. iv. 9. 24. *pueros* plorēt capta Od. iii. 3. 68. *puerum* Latonae (*Apollinem*) Od. iv. 6. 37. *pueros* Deorum (h. e. *heroes*) Epist. ad Pis. 83. vid. not. 4) pro *adolascens*, sive *iuvenis* Sat. ii. 1. 60. Sat. ii. 2. 87. Sic quoque saepius.

puerilis, *puerilius* amare esse Sat. ii. 3. 250.

pueritia, *pueritiae* actae memor Od. i. 36. 7, 8.

puerpera, *puerperae* simili prole laudantur Od. iv. 5. 23.

pugil. pugilem Isthmii labor clabit Od. iv. 3. 3. 4. vid. not. pugil lethargicus Sat. ii. 3. 30. pugilem victorem (h. e. qui in pugilatu victor evasit) Epist. ad Pis. 84.

pugna. pugnae arbiter Od. iii. 20. 11. — pugna Actia Epist. i. 18. 61.

pugnare scyphis Od. i. 27. 1. 2. pugnata bella sub sacro Illo Od. iii. 49. 4. pugnavit proelia Od. iv. 9. 49. pugnat secum sententia Epist. i. 4. 97. pugnabant pugnis Sat. i. 3. 101, 102. pugnabant armis Sat. i. 3. 102. pugnantia istis (pro repugnantia) Sat. i. 2. 73.

pugnis. pignis superare (pro in certamine cestivum. vid. not.) Od. i. 12. 26. pugno (pugilatu) victus Od. iii. 12. 8. pignis caesus Sat. i. 2. 66. pugnis pugnabant Sat. ii. 3. 101, 102.

pulcher. pulchra dies Od. i. 36. 40. pulchra matre pulchrior filia Od. i. 46. 4. pulcher sol Od. iv. 2. 46, 47. pulchra tecta Od. iii. 10. 6. pulcherimus panis Sat. i. 5. 89. pulchra poemata Sat. i. 10. 6. pulchrae clunes Od. i. 2. 89. pulchris divitiis Sat. ii. 3. 95, 96. pulchra (iucunda, praeclara) minantem Epist. i. 8. 3. vid. not. pulcher a vertice ad talos Epist. ii. 2. 4. pulchri pueri Epist. i. 48. 74. quae tu pulchra putas odit Epist. i. 14. 20, 21. — pulchrum est mihi pro mihi placet, sic: pulchrum fuit in medios dies dormire Epist. i. 2. 30.

pulchre noviasse aliquem (pro bene nov.) Sat. i. 9. 62. pulchre fuerit tibi Sat. ii. 8. 49.

pullus. pulla myrto gaudet Od. i. 25. 48. pulla fletus Epod. 16. 46. pullis implumbis avis assidens Epod. 4. 49. pulla vituli pressis pede Sat. ii. 3. 314.

pullus (l. q. niger.) pullam agnam Sat. i. 8. 27. vid. not.

pulmentarium. pulmentaria quare sudando Sat. ii. 2. 20. vid. not.

pulmentum. pulmenta (obsonia) in singula minus Sat. ii. 2. 34. vid. not. pulmenta emta laboribus Epist. i. 48. 48. vid. not.

pulpitum. pulpita, ambire dignor Epist. i. 19. 40. per pulpita vestem traxit Epist. ad Pis. 245.

pulsare. pulsanda tellus libero pede Od. i. 37. 4, 2. pulsat pede tabernas Od. i. 4. 43. pulsat ostia consultor Sat. i. 1. 40.

pulvillus. pulvillos inter sericos iacere Epod. 8. 15, 16.

pulvinar. Deorum ornare Od. i. 37. 3. vid. not.

pulvis. in pulvere ludas Sat. ii. 3. 251, 252. pulveris atri Sat. ii. 8. 55. pulvis collectus turbine Sat. i. 4. 31. — pulvere crines collines, Od. i. 15. 20. vid. not. pulvere non indecoro (in pugna scilicet collecto) sordidos Od. ii. 1. 22. vid. not. — pulverem Olympicum collegisse (h. e. certasse in ludis Olympicis. vid. not.) Od. i. 4. 3. pulveris patiens (in campo Martio scilicet) Od. i. 8. 4. vid. not. sine pulvere (h. e. sine labore) conditio palmae dulcis Epist. i. 1. 51. vid. not. pulvere Troico Od. i. 6. 44. pulvis strepitusque rotarum Epist. i. 47. 7. — in pulverem vertit Od. iii. 3. 20, 21. pulveris exigui munera Od. i. 28. 3, 4. — pulvis et umbra sumus (de mortuis dictum) Od. iv. 7. 16. vid. not. — pulveres Novendiales dissipare Epod. 47. 48. vid. not.

pumex. pumicibus oppositis debilitat mare Od. i. 14. 5. pumice mundus Epist. i. 20. 2. vid. not.

punctum. puncto mobilis horae Epist. ii. 2. 472. punctum omne tulit. (pro omnium suffragia) Epist. ad Pis. 343.

punicus. puniceae rosae color Od. iv. 40. 4.

pupillus. pupillo fratrem ullam non incogitat Epist. ii. 4. 422, 423.

puppis. puppes navium Epod. 9. 49, 20. puppibus pictis Od. i. 44. 44.

pupula. pupulae intabuiscent Epod. 2. 40.

purgare. purgantem ungues cultello Epist. i. 7. 51. purgatam aurem personet Epist. i. 4. 7. — purgatum (pro *liberatum*) te morbi miror Sat. ii. 3. 27. purgor bilem Epist. ad Pis. 320.

purpura. purpuras Laconias Od. ii. 48. 7, 8. purpurae Coae Od. iv. 43. 43. — purpura venale Od. ii. 46. 7, 8. purpura decus inane Epod. 5. 7. purpurarum clavior sidere usus Od. iii. 4. 42, 43.

purpureus. purpureo colore varius Od. ii. 5. 42. purpurei (pro *purpura induti*) tyranni Od. i. 35. 42. vid. not. purpureo ore bibit nectar Od. iii. 3. 42. purpureum mare sanguine Od. ii. 42. 2, 3. purpureis oloribus Od. iv. 4. 40. purpureus flos rosae Od. iii. 45. 45. purpureo gausape Sat. ii. 8. 44.

purus. pura luna Od. ii. 5. 19, 20. purius Pario marmore Od. i. 49. 6. puris amphoris Epod. 2. 45. purae aquae rivus Od. iii. 46. 29. purae manus Epod. 47. 49. puri salis concha Sat. i. 3. 44. purior domus Sat. i. 9. 49. — puris verbis (pro *nilhil ornatus habentibus*) Sat. i. 4. 54. vid. not. — puro numine Od. iii. 10. 8. vid. not. — purus sceleris Od. i. 22. 4. purus pectore et vita Sat. i. 6. 64. purus et insons ibid. 69. purum cor vitio Sat. ii. 3. 243. — *purum* pro *ather* Od. i. 34. 7. vid. not.

pus regis proscripti Sat. i. 7. 4. vid. not.

pusillus. pusilli animi Sat. i. 4. 47, 48. pusillo Sat. i. 5. 69.

putare. putatur fraternis moribus

cessisse Epist. i. 48. 43, 44. putant turpe parere 'minoribus Epist. ii. 4. 84. putes, pro *possis putare* Epist. ii. 4. 202.

puteal Libonis Epist. i. 49. 8. vid. not.

putere. putet aper Sat. ii. 2. 42. putere diuino mero Epist. i. 49. 44. vid. not. putuit orca Sat. ii. 4. 66.

putescere. putescit heros (de corpore inhumato) Sat. ii. 3. 493, 494. vid. not.

puteus. puteos perennes Epist. i. 45. 45. puteum patenter vitare Epist. ii. 2. 435. in puteum anceps decedit Epist. ad Pis. 458, 459.

putidus. putidam longo seculo Epod. 8. 4. putidius cerebrum Sat. ii. 3. 75. *putrescere*. putrescat in arca Sat. ii. 3. 419.

putris. putres oculos (*libidine tabescentes, lascivos*) Od. i. 36. 47, 48. vid. not. putres mammae Epod. 8. 7. putre (*vetustate obsoletum*) fanum Vacunae Epist. i. 40. 49. vid. not.

pyga perreat Sat. i. 2. 433.

pyra insitiva decerpens Epod. 2. 49.

Q

Qua (*adverb. loci*). qua medius liquor Europen secernit (*pro qua parte*) Od. iii. 3. 46. qua Nilus arva rigat ibid. 48.

quadra findetur mihi dividuo munere Epist. i. 47. 49. vid. not.

quadrans. (*quarta pars assis*) quadrante ibis lavatum Sat. i. 3. 437, 438. vid. not. quadrante uno minus locuples Sat. ii. 3. 93.

quadrare. quadret acervum Epist. i. 6. 35.

quadratum. quadrata mutat rotundis Sat. i. 4. 400.

quadriga. quadrigis apta equa Od. ii. 46. 35. quadrigis petimus bene vivere Epist. i. 44. 29.

quadrimum. quadrimum merum deprome Od. i. 9. 7, 8.

quaerere. 1) quaerendi curam iniciat Sat. i. 6. 32. quaerit de pueris Sat. ii. 8. 81. — 2) quaerens generosius perire Od. i. 37. 21, 22. quaerere fuge quid cras futurum sit Od. i. 9. 43. quaero pauperiem aiot dote Od. iii. 29. 56. quaesitam superbiam meritis Od. iii. 30. 44, 45. quaerunt latentes arbutos Od. i. 47. 5. 6. quaerendi sit finis Sat. i. 4. 92. quaeramus aera Sat. i. 4. 27. quaerat opes privatas Epist. i. 3. 46. quaerere verum inter silvas Academi Epist. ii. 5. 45. 3) i. q. *explorare*: quaerere fuge, quid cras futurum sit Od. i. 9. 43. quaerere remittas Od. ii. 41. 3, 4. ne quaesieris Od. i. 44. 4. quaerere quid vetat Sat. i. 10. 56, 57. quaerere coepit Epist. ii. 1. 462. 4) i. q. *studere*: quaerit tristitia mutare mitibus Od. i. 46. 25, 26. quaerentem labores finire Od. iii. 4. 39. quaerit pecuniam ponere Epod. 2. 70. quaeritis malis laboribus carere Epod. 46. 16. quaerens fragili dentem illidere Sat. ii. 4. 77.

quaeso age Sat. i. 10. 51.

quaestor Sat. i. 6. 431.

quaestus. pro quaestu sumtum facit Sat. i. 2. 49. quaestus Libitinae acerbae (substant. pro adiectivo: *quaestuosus*, nos *cintraeglich*, vid. not.), Sat. ii. 6. 19.

qualis. quale monstrum Od. i. 22. 43. quali perfundat olivo Sat. ii. 4. 50. quali victu sapiens utetur Sat. ii. 2. 63. Deinde *qualis* pro *sicuti*: qualis undas exercet Auster Od. iv. 44. 20.

qualiscunque. qualiacunque haec sint Sat. i. 40. 88.

qualus (*qualum*). qualum Cythereae (h. e. *calathum*, *canistrum*, vid. not.) tibi aufert Od. iii. 42. 3—5.

quam Od. i. 44. 8. et multis aliis locis. quam paeae Od. ii. 43. 24. De-

inde ponitur, coniuncta cum tam, ut *particula coniunctiva*: tam acutum cernia, quam aquila Sat. i. 3. 26, 27, *quam* pro *quantum*: quam lentis macecer ignibus Od. i. 43. 8. *tam* — *quam* pro *tantum* — *quantum* Od. i. 7. 44, 42. Saepius *quam* ut *particula comparativa* ponitur, sic: prius, quam Od. i. 33. 7, 8. plus quam Sat. i. 4. 46—48. non minus quam Sat. i. 2. 43. non magis quam Sat. ii. 3. 66. melius quam Epist. ii. 2. 54. potius quam Epist. i. 43. 7.

quamquam festinas Od. i. 28. 35. et aliis locis.

quamvis laces genus Od. i. 44. 4—13. *quamvis* redeant tempora in aurum Od. iv. 2. 39, 40. *Rarius* ponitur cum indicativo, sic: *quamvis* tacet Hermodogenes Sat. i. 3. 429.

quando ullum inveniet Od. i. 24. 8. sic saepius. *quando* pro *quoniam*: quando pauperiem horres Sat. ii. 5. 9.

quandocunque trahunt negotia Epist. i. 44. 17. *quandocunque* pro *quandoquidem*: quando consumet cunque Sat. i. 9. 33. vid. not.

quandoque riserit potentior Od. iv. 4. 47. *quandoque* pro *quandocunque*, aive *quando*: quandoque trahet feroes Sygambros Od. iv. 2. 34—36.

quantulus. quantulum summae Sat. ii. 3. 424.

quantumvis Epist. ii. 2. 39.

quantus. quanto periculo Od. iii. 20. 4. quanto tumultu Od. iii. 27. 47. *quanto* — *tanto*: quanto perditior, tanto acrius Sat. i. 2. 45. *quantum* — *tantum* Sat. ii. 5. 80.

quare cupiam magis illi proximus esse Sat. i. 9. 53. sic saepius.

quartanus. quartana (scil. febris) frigida Sat. ii. 3. 290.

quartus. quarta diei parte Sat. i. 9. 33. *quatenus* vir litem odimus Od. iii. 24. 30.

quater Od. i. 34. 43.
quater. quater Olympon Od. i. 28. 45. quater parcius fenestras Od. i. 25. 4. quatit pennas Od. iii. 29. 53, 54. quatit humum pede Od. iv. 1. 27, 28. quateret turres Od. iv. 6. 7. — quassas (pro fractas) rates relucit Od. i. 4. 47, 48. quassas rates aequoribus eripiunt Od. iv. 8. 32. — quatiā te invidum Od. i. 48. 42. quatit non mente solida Od. iii. 3. 3, 4. vid. not. quatit (concutit, ogitat) Pythius incola adytis mentem sacerdotum Od. i. 46. 5, 6. quatit (h. e. dolore efficiunt) mutatae res, quem secundae delectavere Epist. i. 40. 30, 31. vid. not. quatit risu populū (pro populo est risu vel ludibrio) Epist. ii. 2. 84.
quatuor Sat. i. 5. 86.
queo. queant non expedire Epod. 44. 25.
quercetum. querceta Gargani Aquilonibus laborant Od. ii. 9. 6, 7.
quercus. quercus auritas fidibus ducere Od. i. 42. 44, 42. vid. not. quercus aridas transvolat Od. iv. 43. 9, 40.
querela. querelis tuis me exanimas Od. ii. 47. 4. querelarum mollium desine Od. ii. 9. 47, 48. querelam nostri memorem sepulcro scalpe Od. iii. 44. 51, 52. querelas geris Od. iii. 24. 2. querelas tolle Epist. i. 42. 3. querela spectantis cor tetigisse curat Epist. ad Pis. 98.
queri. querenti Iliac se ultorem iacet Od. i. 2. 47, 48. querenti Venus aderat Od. iii. 27. 66, 67. querentem Aeolii fidibus (pro carmino amatoria contentem) Od. ii. 43. 24. queruntur in silvis aves Epod. 42. 26. questus trementi ore Epod. 5. 41. queratur in campo fluvios obstare Sat. ii. 3. 55. quereris super hoc Epist. ii. 2. 24.

querimonia. querimoniae turpes absint Od. ii. 20, 24, 22. querimoniae tristes Od. iii. 24. 33. querimoniis malis divulsus (h. e. malo exorto dissidio) Od. i. 43. 48, 49. vid. not.
querulus. querulae tibiae Od. iii. 7. 30.
questus. non sine questu Od. i. 25. 46.
qui, quae, quod. qui discrepat istis Sat. i. 3. 428. *qui pro quis*: qui sudor vietis Epod. 42. 7. *adverbii loco*: qui peccas minus Sat. ii. 7. 96. *quid pro quomodo*: qui partum Sat. ii. 2. 49. *quis pro quibus* Od. i. 26. 3. Epod. 41. 9. et aliis locis. — quae virginum Od. i. 29. 5. quae tua virtus Sat. i. 9. 54. quam rem agis Sat. ii. 6. 29. quae pro omnia quae vel quas res Od. i. 49. 42. Od. iv. 7. 20. *qua pro qua ratione*, hoc pro forte: si qua potuit vagantem fallere Od. iii. 44. 49, 20. vid. not. *qua pro aliqua*: nam qua natura Sat. i. 3. 35, 36. — *quod pro quam rem et quas res* Od. i. 32. 2. C. S. 5. 26. et aliis locis. quod satis sit Sat. ii. 7. 3. — *quo (adverb.)*: quo simul mearis Od. i. 40. 47. quo rapis me Od. iii. 25. 4. quo ruitis Epod. 7. 4. quo rem deducam Sat. i. 4. 45. quo vis eo ibit Epist. ii. 2. 40. quo pertinet lupos odisse Sat. ii. 2. 35, 36. — *quo mihi (pro quid mihi, scil. illa prodest, vid. not.)* Epist. i. 5. 42. *quo pro ut eo*: quo magis credas Sat. ii. 2. 442. — *quo locorum* Od. i. 38. 3. — *quone malo mentem concussa* Sat. ii. 3. 295. *quo valeat nummus (pro quam ad rem aptus sit)* Sat. i. 4. 73. vid. not. *quod (coniunctio)*: quod minas contuderit Od. iv. 3. 8. Sic saepius, *quod pro cur*: quod multa loquamur Epist. ii. 4. 30. Deinde *quod* ponitur significatione *totū est*, sic: quod pubes tibi crescit omnis Od. ii. 8. 47. quod mercem sine fucia

gestat Sat. i. 2. 83. Sic saepius. *quod pro quia*: quod te minorem Disgeris Od. iii. 6. 5. *quod* malus, quod moechus foret Sat. i. 4. 3, 4. Sic quoque saepius.

quia Od. iv. 9. 28. Sat. i. 4. 62. et aliis locis.

quicumque. quemcumque dierum Od. i. 9. 14. quicumque terminus obstitit Od. iii. 3. 35. qui testamentum tibi tradet cunque Sat. ii. 5. 54. quocunque parentes legere Sat. i. 6. 95. quocunque loco Epist. i. 14. 24 — quae te cunque domat Od. i. 27. 14. quam rem cunque Od. i. 6. 3. — quocunque minabitur Epist. ad Pis. 354. — Deinde *adverbii loco* ponitur, sic: quocunque pedes feruntire Epod. 17. 24. quo nos tuncque feret fortuna Od. i. 7. 25.

quidam, quaedam, quoddam et *quiddam*. est quadam tenus prodire (alii *quoddam* vel *quoddam*) Epist. i. 4. 32. vid. not. Sat. i. 4. 64. Sat. i. 10. 8. Sat. i. 4. 105. Sat. ii. 3. 283.

quidem Epist. ii. 1. 43. et aliis locis.

quidni Epist. ad Pis. 382.

quies. quietem optat Epod. 17. 65. quietem senectuti date C. S. 46, 47. quies grata Epist. i. 17. 6.

quiescere. quiessem in propria pelle Sat. i. 6. 22. quiescas (pro *vernus componere desinas*) Sat. ii. 4. 5.

quietus. quieta aqua (h. e. *leniter fluens*) mordet rura Od. i. 31. 7, 8. vid. not. quietos amnes vera diluvies irritat Od. iii. 29. 40, 41. quietiore aequore nec feratur Epod. 10, 11. — quietum regnum Pompili Od. i. 12. 33, 34. quietia ordinibus Deorum adscribi Od. iii. 3. 35, 36. vid. not. quietus quaerere coepit Epist. ii. 4. 162.

quilibet, quaelibet, quodlibet et *quidlibet* Epist. i. 15. 30. Epist. i. 17. 28. quodlibet nomen illi do Sat. i. 2. 126.

quin. quin fortiter pereas Sat. ii. 3. 42. quin corpus onustum animum praegravat Sat. ii. 2. 77. — quin etiam illud accidit Sat. i. 2. 44, 45. quiu ex quo habitus (est) Sat. ii. 3. 137.

quicunx. (*quinque unci*) de quincunce Epist. ad Pis. 327. vid. not.

quindecim preceae virorum Diana curet C. S. 70, 71. De *quindecimviris* vid. not.

quinquatria (*um, orum*). quinque dies festi, qui apud Romanos in Minervae honorem celebrabantur. Illic *quinquatria* dicti: quinquatribus festia Epist. ii. 2. 197. vid. not.

quinguenis. quinguenes oleas Sat. ii. 2. 57. quingueni vino Sat. ii. 8. 47.

quinquevir. ex quinqueviro scriba Sat. ii. 5. 56. De *quinquevirorum* negotiis vid. not.

quintus. quinta parte nectaris Od. i. 13. 16.

quinus. quinas mercedes exigit Sat. i. 2. 14.

quippe Od. i. 31. 13. Sat. i. 2. 4.

quis, quae, quid. (*pronom. interrogativum*) quis homothic? Sat. i. 6. 29. quis (idem significans quod *nul- lus* aut *nemo*) Martem digne scripserit Od. i. 6. 13. quis scit, an etc. Sic saepius. — *quis pro qualis*: quis status civitatem deceat Od. iii. 29. 25. quis sudor Epod. 12. 17. *quis pro aliquis*: si quis mihi dedat iuvenum Od. iii. 27. 45, 46. Sic saepissime. ne quis fur sit, neu quis adulter Sat. i. 3. 106. ubi quis te laeserit Epist. i. 20. 7. His quoque locis pro *aliquis*. — quid ad rem Epist. i. 6. 12. quid enim Epist. ad Pis. 329. — quid mirum Od. ii. 13. 33. quid multa Sat. i. 6. 82. quid, qui pervenit, fecitne viriliter? (pro *quid vero?* etc. vid. not.) Epist. i. 17. 38. — *quid pro cur*: quid brevi aevu iaculamur multa? quid

terras — mutatus patria Od. ii. 46.
47—49, quid memorem singula Sat.
i. 8. 40. — *quid enim pro quidnam*:
quid enim Ajax fecit Sat. ii. 3. 201.
quisnam, quidnam Sat. ii. 3. 158.
Sat. ii. 2. 86.

quisquam Sat. i. 3. 33. et aliis locis.
quisque Od. iii. 16. 24. quaeque
Sat. i. 3. 79. quoque pro quocunque.

quisquis, Od. ii. 2. 23. quisquis
Deorum (pro quicunque Dii) Od. ii.
4. 25. quicquid Lydorum (pro qui-
cunque Lydii) Sat. i. 6. 4.

quisvis Sat. i. 4. 55. quemvis Sat. i.
4. 25. quovis sermone molestus Sat.
i. 3. 65. quavis ibid. 87. quidvis Sat.
ii. 3. 127. et aliis locis.

quoad Sat. ii. 3. 94.

quocirca vivite fortes Sat. ii. 2. 135.
quomodo Sat. i. 9. 43.

quondam poterit transcurrere Sat.
ii. 2. 82. et aliis locis. *quondam* pro
interdum Od. ii. 10. 48.

quoniam Sat. i. 6. 22. Sat. ii. 3. 304.

quoque Od. i. 45. 26. Sat. i. 6. 50.

quorum pertinuit Sat. ii. 3. 44.

quot capitum vivunt Sat. ii. 4. 27.

quotannis inarata tellus Epod. 16.
43.

quoties Od. i. 5. 5. Od. iv. 2. 26.

quotquot eunt dies (pro quotidie)
Od. ii. 44. 5.

quotus esse velis Epist. i. 5. 30. quota
hora est Sat. ii. 6. 44.

R

Rabies Noti Od. i. 3. 44. rabiem
parat Pallas i. 45. 44. civicam tollere
iii. 24. 26. indomitam sedare Epod.
12. 9. horrendam Sat. ii. 3. 322. ca-
nis aura leniat Epist. i. 40. 45. rabies
Archilochum armavit iambis ad Pis.
79.

rabiosus, rabiosa canis Epist. ii. 2.
75.

racemus, racemos lividos autumnus
distinguet Od. ii. 5. 40.

radere, tene radere lapides palma
lutulenta Sat. ii. 4. 83. (de hoc infi-
nitivi usu vid. not.) radat Eurus arva
imbribus Epod. 16. 54. vid. not. ra-
dit Aquilo terras Sat. ii. 6. 25.

radix in asperis locis latens Epod.
5. 67. radice monstrata Epist. ii. 2. 149.
nihil proficiente curarier ibid. 151. ra-
dices (*raphani*, *rettig.*, not.) Sat. ii.
8. 8.

ramus, ramos inutiles amputans
Epod. 2. 43. ramis de pinguis-
simis oliva lecta ib. 65. ramos udos Sat. i.
5. 81.

rana, ranae palustres Sat. i. 5. 14.
rana turpis (*rubeta*, quae, quia veneno
turgere putabatur, magis sacris in-
serviebat) Epod. 5. 19. vid. not.

rancidus aper Sat. ii. 2. 89.

rapere. 1) rapiam te Od. i. 48. 44.
rapta virgo ii. 4. 7. rapere oscula ii.
42. 28. rapiet vis improvisa lethi ii.
43. 49. rapiente omne sacrum dextra
iii. 3. 52. raptus ab Ida iii. 20. 46.
raptae stirpes iii. 29. 37. — rapit vis
maturior partem animae Od. ii. 17. 5.
per medias caedes ira iii. 2. 42. vis
acrior Epod. 7. 43. te tantus amor
scribendi Sat. ii. 4. 40. quo me Bac-
che rapis Od. iii. 25. 4. — rapiunt quo
te pedes iii. 44. 29. rapere in ius Sat.
i. 9. 77. in iura ii. 3. 72. rapit currus
Sat. i. 4. 44. rapit auditorem in me-
dias res Epist. ad Pis. 139. rapis te
hinc ocus Sat. ii. 7. 147. rapit quo
me cunque tempestas Epist. i. 4. 45.
2) rapit diem hora (*celeriter consumit*)
Od. iv. 7. 8. limis rapias (scil. *verba*)
Sat. ii. 5. 53. vid. not.

rapidus, rapidos leones lenire Epist.
ad Pis. 393. — rapidi lapsus flumi-
num Od. i. 42. 9. rapidus annis Sat.
i. 40. 62. rapidum flumen Sat. ii. 3.
242. — rapidus comes Orionis (No-

tus pro vulgari: *tempestas*) Od. i. 28.
24. vid. not. — *rapidus* sol Od. ii. 9.
42.

rapina. rapinis peream Sat. ii. 3.
457.

raptim donet impermissa gaudia Od.
iii. 6. 27. tempore fruaris Epist. ii. 2.
498.

rapula acris (*radieschen*) Sat. ii. 8.
8. cum rapula Sat. ii. 4. 43. not.

rarus. rara fides Od. i. 35. 24. iu-
ventus i. 2. 24. lacryma per genas
manat iv. 4. 34. rara retia Epod. 2.
33. rara voluptas Sat. i. 2. 39. rara
avis (*pavo*) Sat. ii. 2. 26. rarus nobi-
libus trimetris Epist. ad Ma. 259.

rates quasas reficit Od. i. 4. 47.
ratem impiam Aiace Epod. 10. 44.

ratio 1) suis ponderibus modulis-
que utitur Sat. i. 3. 78. vincit li. 3.
225. 2) i. q. *modus*: ratione certa in-
sanire Sat. ii. 3. 274. ratione tenui
(*subtili*) saporum exacta ii. 4. 36. not.
mala ii. 6. 6. simili Epist. ii. 4. 20.
acervi ruentis ibid. 47. longis ratio-
nibus discunt pueri assem in centum
partes diducere ad Pis. 325. vid. not.
raucus grauca vicinia reclamation Epist.
i. 47. 62.

ravus. rava lupa (nos *fahl*, *grau*.
vid. not.) Od. iii. 27. 2. ravi leones
Epod. 46. 33. vid. not.

recalcitrare. Sat. ii. 4. 20. ubi vid.
not.

recantare. recantatis opprobriis fias
mihi amica Od. i. 46. 27.

recedere. recedentis (*ex Orco Bao-
chi*) Od. ii. 49. 34. recedant in tuta
otia Sat. ii. 4. 317. invita verba Epist.
ii. 2. 443. recedo tristis i. 46. 35. re-
cedentes anni ad Pis. 475.

recons insigne dicam Od. iii. 25. 7.
recens laude crescam iii. 30. 8. haeret
mentibus Epist. ii. 4. 53.

recidere. reciditur supplicio culpa
Od. iii. 24. 34. recideret omne Sat. i.

40. 69. recidet ornamenta Epist. ad
Pis. 447. recisas ultima Africa eo-
lumnas Od. ii. 49. 4. vid. not. reci-
sos fustes iii. 6. 40. recisurum falce
Sat. i. 3. 423.

recinere. recinentis parrae omen Od.
iii. 27. 4. not. recines Latouam lyra
ii. 28. 44. recinunt dictata Epist. i.
4. 55.

recipere. 1) recepto amico Od. ii.
7. 27. Caesaretv. 2. 47. recepta mante
Epist. ii. 2. 104. 2) recipit maiestas
tua carmen Epist. ii. 4. 257. recepit
Apollo scripta i. 3. 17. — *recepit* equus
frenum i. 40. 36. 3) *recipit* nos villa
Sat. i. 5. 50. ibid. 79. recepti in tem-
pla deorum Epist. ii. 4. 6. receptus
tertia Neptunus (*sipus maris*) ad Pis.
63. vid. not. in paterna iora ibid. 256.

recitare scripta Sat. i. 4. 23. Epist.
i. 49. 42. recito non cuiquam nisi
amicis Sat. i. 4. 73. recitent scripta
in medio foro ibid. 74. recitata loca
revolvimus Epist. ii. 4. 223. si quid
racitares ad Pis. 438.

recitator acerbus Epist. ad Pis. 474.
reclamare. reclamation vicinia Epist. i.
47. 62.

reclinare. reclinat me nullum otium
(a) labore Epod. 47. 24. reclinatus in
gramine Od. ii. 3. 60.

recludere. recluditur tellus pauperi
regumque pueris (*scil. sepeliendis*.
nos.) Od. ii. 48. 33. recludens coelum
immeritis mori iii. 2. 21. recludit
operta Epist. i. 5. 46. reclusa domo
vigilare Epist. ii. 4. 403. — *lenis* re-
cludere (Graece pro ut *recludat*) sala
precibus Od. i. 24. 47. vid. not. pectus
ense Epod. 47. 74.

repositus Sat. ii. 5. 55.

recondere. reconditum Caecubum
Od. iii. 28. 2. qui nummos recondit
Sat. ii. 3. 409.

recordor haec tacitus Epist. ii. 2.
445.

recreare. recreatur arbor aestiva aura Od. i. 22. 48. recreare leni vento iii. 20. 43. tenuatum corpus Sat. ii. 2. 84. potorem squillis Sat. ii. 4. 58.

recoq Thebarum Epist. i. 16. 74.

rectus 1) secundis dubiisque temporibus Od. iv. 9. 35. recta et candida ait Sat. i. 2. 423. recto cursu depellere ii. 5. 78. rectum animi servas ii. 3. 204. non firmus defendis ii. 7. 26. recta capessens ibid. 7. rectum dignoscere curvo Epist. ii. 2. 44. recti specie decipimur Epist. ad Pis. 25. fingris ad rectum ibid. 367. 2) rectis oculis (*non retortis*) Od. i. 3. 48. *not.* recta Beneventum tendimus (scil. *via*) Sat. i. 4. 74.

recumbere 1) lectis Epist. i. 5. 4. quos inter Augustus recumbens Od. iii. 3. 44. 2) recumbit minax unda ponto Od. i. 42. 34.

recurrere. recurrit bruma iners Od. iv. 7. 42. recurras ad me Epod. 5. 75. ne recurrat rure vir Sat. i. 2. 427. recurras mente memori Sat. ii. 6. 34. recurrit natura Epist. i. 10. 24. recurrentes anni ii. 4. 447.

recusare uxorem Sat. i. 4. 50. meliora Sat. ii. 2. 6. poma ii. 3. 258. recusant pedes vitiosum ferre ii. 7. 108. ire recuses ii. 5. 47. recusent vires ferre Epist. ii. 4. 259. recusem facere ii. 2. 208. recusant humeri ferre ad Pis. 39.

reddere 1) laudes Od. i. 20. 7. animum finitis amoribus i. 19. 2. reddas inequlum Atticis sinibus i. 3. 6. corona reddit taurus iii. 27. 74. *not.* reddit se bellua catenis Sat. ii. 7. 70. reddere verbo verbum Epist. ad Pis. 133. incudi versus ibid. 441. — mihi me reddentis agelli Epist. i. 44. 4. reddat te tibi amicum i. 48. 104. redde me priori vitae i. 7. 95. hinc 2) reddere dictata magistro (*noshersagen*) Epist. i. 18. 13. 3.) i. q. *deccantare*: carmen

Od. iv. 6. 43. 4) i. q. *edere*: voces Epist. ad Pis. 458. senos ictus ibid. 253. reddit sonum chorda ibid. 348. modos voce Od. iv. 11. 34. 5) pro simplici, *dare*: Iovi obligatam dapem Od. ii. 7. 47. victimas ii. 47. 30. reddit tellus Cererem Epod. 46. 43. reddere veniam peccatis Sat. i. 3. 75. 6) i. q. *facere*: reddet infectum Od. iii. 29. 47. reddidit fortuna exitus belli secundus iv. 14. 37. reddere fluitantia certa Sat. ii. 3. 269. curam brevem Epist. ii. 4. 216. prudentem ad divitiae posset ib. 2. 455.

redemptor frequens cum famulis (*manceps*, *not.*) Od. iii. 4. 34. calidus Epist. ii. 2. 72.

redigere. redegit in veros timores Od. i. 37. 45. redigatur ad assem Sat. i. 4. 43. redacti ad benedicendum Epist. ii. 4. 455. — redigere pecuniam Epod. 2. 69. *vid. not.* et *Beutl.* ad h. l.

redire. redeant in priscum aurum tempora Od. iv. 2. 39. redeat imagini sanguis Od. i. 24. 45. redeunt gramina campis iv. 7. 4. his animis genae incolumes iv. 10. 8. redeat fortuna miseris Epist. ad Pis. 201. *redire* ad se Sat. i. 6. 45. Epist. ii. 2. 438.

reditus maturus Od. iv. 5. 3. dulces Epod. 16. 35.

redonare. redonavit te diis patriis Od. ii. 7. 3. *vid. not.* redonabo illum Marti iii. 3. 33.

reducere. 1) reducit hiemes Od. ii. 40. 45. reducis spem mentibus anxii iii. 24. 47. reducens somnum cantus iii. 4. 24. reducit palma opimum Epist. ii. 4. 481. reductum utrinque medium Epist. i. 48. 9. 2) reducta in valle (*h. e. sinuosa not.*) Od. i. 47. 47.

referre. 1) referent te fluctus in mare Od. i. 14. 4. referente sole dies siccos Od. iii. 29. 20. seculo festas lucas iv. 6. 42. tertium lunae referentis ortum iv. 2. 58. certus orbis referat ludos

C. S. 22. referentes aera Sat. i. 6.75. referunt theatra nostra sonum Epist. ii. 1. 201. refert colores amissos lana Od. iii. 5. 28. — domum me refero Sat. i. 6. 115. 2) inter perfectos referri debet Epist. ii. 1. 37. inter quos referendus erit ibid. 41. huc refer exitum Od. ii. 6. 6. 3) i. q. *narrare, eanere*: referam Paulum Fabriciumque Od. i. 12. 39. referre sermones deorum iii. 3.74. referas milieuncta memori pectore Sat. ii. 4.90. refer Epist. i. 7. 53: 8. 2. refertur Actia pugna Epist. i. 48. 61. res acta ad Pis. 479. iuvenum euras referre ibid. 85. 4) *refert* i. e. *interest*: quid refert Sat. ii. 3. 157: 7. 58. Epist. ii. 2. 466.

reficere quassas rates Od. i. 1. 47. templa iii. 6. 2. flagitat in morsus refici Sat. ii. 4. 61. reficit me rivus gelidus Epist. i. 48. 104. reticuit aut subruit animum Epist. ii. 1. 180. *reflectus* (*ad sanitatem reductus*) ib. 2. 436.

refigere signa templis Epist. i. 48. 56. reflexo elypeo Od. i. 28. 14. reflexa sidera coelo devocare Epod. 17. 5. *not.*

reformidare (*prae formidine se continere*) Sat. ii. 7. 2.

refrenare licentiam Od. iii. 21. 29. *refringere* portas Sat. i. 4. 61. refringit Achivos domus Priami Od. iii. 3. 28.

refugere. quid nos refugimus Od. i. 35. 34. refugit quercus aridas iv. 43. 9. iurgia Epist. ii. 2. 71. — *refugit* tendere barbiton Od. i. 4. 34. *vid. not.*

refulgere. refulsit alba stella nantis Od. i. 42. 27. refulgens Iovis tutela ii. 17. 23. *vid. not.*

regalis. regale numisma Epist. ii. 4. 234. praesidium ib. 2. 30. regales cultus Od. iv. 9. 45. regalis situs Pyramidum iii. 30. 2. regales divitiae

Epist. i. 12. 6. regali in auro conspectus ad Pis. 228.

regere. 1) *regat* te pater ventorum Od. i. 3. 3. reget orbem aequus i. 42. 57. regit aequo imperio iii. 4. 49. virum coniux iii. 24. 19. me Chloë iii. 9. 9. quae silentium regis Epod. 5. 51. *not.* regis terras ibid. 12. regerit convitia Sat. i. 7. 29. ipse me regam Epist. i. 4. 27. 2) i. q. *compescere*: rege animum Epist. i. 2. 62. regat iratos ad Pis. 497. regi lege dignam vim ibid. 283.

regia. regiam occupavi Od. ii. 48. 6. regia Croesi Sardis Epist. i. 41. 2.

regina Capitolio parabat ruinas Od. i. 37. 7. Cnidi Paphique i. 30. 4. quae Cyprum tenes iii. 26. 9. Caliope iii. 4. 2. bicornis siderum C. S. 35.

regio vespertina tepet Sat. i. 4. 30. Pedana Epist. i. 4. 2.

regius. regiae moles Od. ii. 45. 1. regius morbus Epist. ad Pis. 453. *vid. not.*

regnare. regnes secundo Caesare Od. i. 42. 54. latius ii. 2. 9. ubi *vid. not.* regnare credidimus coelo tonsu-tem Iovem iii. 5. 1. regnet salvus Epist. i. 2. 40. vivo et regno ib. 40. 8.

regnum Pompili Od. i. 42. 34. Priami vetus i. 45. 8. Halyattici iii. 46. 41. in aves vagas iv. 4. 2. Tulli ignobile Sat. i. 6. 9. regna parentis Od. ii. 49. 21. Proserpinae Od. ii. 43. 21. Epod. 17. 2. tristia Od. iii. 4. 46. Dauni iv. 14. 26. barbara Epist. ii. 4. 253. — regna vini sortiere talis (*talorum iactu creabantur, qui praesent conviviis, convivisque leges darent βραδυσ τοῦ στυπνοῦ, reges convivii, modimperatores.* — *plura vid. in not.*) Od. i. 4. 48.

regula adait Sat. i. 3. 118. *not.*

reicere. reiecit alto vultu dona Od. iv. 9. 42. reiecta Lydia iii. 9. 20.

reiectae retrorsum Hannibalis minae
iv. 8. 46. reiecta praeda Sat. ii. 3. 68.

relabi pronos rivos quis neget Od.
i. 29. 40. sonus relapsus Epod. 47.
47. relabor in praecepta Aristippi
Epist. i. 4. 48.

relegare in agros Numidarum Od.
ii. 41. 47. relegata ambitione Sat.
i. 40. 84.

religare. religas comam flavam Od.
i. 5. 4. religata comam ii. 44. 24.
crines iv. 44. 5.— *pro alligare*: reli-
garat navem udo littore Od. i. 32. 7.
vid. *not.* religat saxo mulae retina-
cula Sat. i. 5. 48.

religere. 4) iterum legere: relegi
Troiani belli scriptorem Epist. i. 2.
4. 2) relegit omnem pecuniam Idibus
Epod. 2. 69.

religio mihi nulla est Sat. i. 9. 74.

relinquere. relictis iocis Od. ii. 4.
37. relicta parmula Od. ii. 7. 40.
virtute Sat. ii. 3. 43. reliquit apris
fana habitanda Epod. 46. 49. relin-
ques porcis comedenda Epist. i. 7.
49. relinquere amata *pernix* ad Pis.
465.— relictos cursus iterare (ubi
Bentl. *relectos*) Od. i. 34. 4. vid. *not.*

reluctari. reluctantes dracones Od.
iv. 4. 44. vid. *not.*

remanere. remanente cubito presso
Od. i. 27. 8.

reneare aevum peractum a certis
annis Sat. i. 6. 94.

remex. remige Agroo Epod. 46. 57.
remiges laboriosi ibid. 47. 46.

remigium. nudum remigio latus
Od. i. 44. 4. remigium vitiosum
Ulyssaei Epist. i. 6. 63.

remiscere. remiscet veris falsa Ep.
ad Pis. 454. remisto carmine tibiis
Od. iv. 45. 30.

remittere 4) muria, quam testa
marina remittat Sat. ii. 8. 53. quod
bacea pressa remisit (*exsudavit*) ii.
4. 69. 2) l. q. *intermittere*, *desinere*:

remittunt labem Epist. ii. 4. 235.
remittit chorda sonum acutum ad
Pis. 349. remittas quaerere Od. ii.
44. 3.— *remisso* arcu (*laxato*) Od.
iii. 27. 67. *remissi* agilem oderunt
(*pigri*) Epist. i. 48. 90. *not.*

remordere. remorsurum me petis
Epod. 6. 4.

removere. removisse a se natos
fertur Od. iii. 5. 42. removere tabu-
las a te memento Sat. ii. 5. 52.
removi me ex urbe ii. 6. 66. remotus
in auras Od. i. 28. 8. remotus a vulgo
Sat. i. 6. 48. ab omni vitio Epist. ad
Pis. 384.— *remotis* Gadibus ii. 2. 40.
Britannis Od. iv. 44. 47.

remugire. Ionius sinus remugiens
Noto Epod. 40. 49. *not.* remugiat
nemus Od. ii. 40. 5.

remus. remis adurgens Od. i. 37.
47. vid. *not.* remos fractos Euris
differat Epod. 40. 6. remis apta palus
Epist. ad Pis. 65.

renare. simul imis saxa renarint
levata saxis (*pro renurrexerint*, *emer-
serint*, *not.*) Epod. 46. 25.

renasci. renascens fortuna Od. iii.
3. 64. renascentur multa vocabula
Epist. ad Pis. 70. renati Pythagorae
arcana Epod. 45. 24. vid. *not.* ad Od.
i. 28. 44.

renes morbo tentantur acuto Sat.
ii. 3. 463. *not.* Epist. i. 6. 28.

renidere. 4) renidet maii luna Od.
ii. 5. 49. aureum lacunar ii. 48. 4.
renidentes Tares (*ignis in foco accensi
splendore resurgentes*, vid. *not.* (Epod.
2. 66. 2.) i. q. *gaudere* (de homine,
qui suaviter ridendo gaudium pro-
dit): torquibus praedam adiecisse
renidet Od. iii. 6. 44. vid. *not.*

renodare comam (h. e. *ullosolvere*
not.) Epod. 44. 28.

renuere. renuit Sabellus Epist. i.
46. 49. renuis tu, quod iubet alter
ii. 2. 63.

reparare 1) res amissas Od. ii. 5.
2. reparant damna celeres lunae iv.
7. 43. tecta reparare iii. 3. 60. 2.)
pro simplice *parare*: merce Syra
reparata vina (*commutata* Vet. Sch.)
Od. i. 31. 42. vid. not. classe cita
reparavit oras i. 37. 24. vid. not.

repenus auro miles Od. iii. 5. 25.

repere. reperat in frumenti came-
ram Epist. i. 7. 30. — millia tum
pransi tria repimus Sat. i. 5. 25. vid.
Vet. Schol. ad h. l. repentes per
lunum sermones (*Satirae et Episto-
lae*) Epist. ii. 1. 251. not.

reperire. repertus ludus Epist. ad
Pis. 405.

reperor pallae honestae Epist. ad
Pis. 278.

repetere. 1) repetet milite multo
Od. i. 15. 6. ibit repetens Nearchum
(pro *repetitum*) iii. 20. 6. vid. not.
repetitum plumas venerit Epist. i. 3.
48. repetita decies placebit ad Pis.
365. hinc 2) repetat paludes Od. iii.
27. 9. repetit Penates iii. 44. 3. repe-
tes cavum macra Epist. i. 7. 33. 3)
repetantur susurri hora composita
Od. i. 9. 49. repetas relicta Epist. i.
6. 48.

reponere 1) ligna super foco Od.
i. 9. 5. reponis pias animas laetis
sedibus i. 10. 47. reponi curat virtus
iii. 5. 30. vid. not. reponet se in cu-
bitum Sat. ii. 4. 39. — fabula, quae
posci vult et spectata reponi (*in sce-
nam reduci*) Epist. ad Pis. 490. 2)
si forte reponis Achillem (*de integro
describis*, *reponere*, ut *ιστάται*, *de
pictoribus saepe*) Epist. ad Pis. 420.
vid. not.

reportare. reportasti bello ducem
Epod. 9. 24. reporto bonam spem
domum C. S. 74.

repotia celebret (*repotia dicantur
septimus dies*, quo solet nova nupta
redire ad parentes suos: et dies secun-

das a nuptiis, quo virgo ad muliebrem
habitum componitur. Tum etiam *re-
potia sunt*, quae Graeci dicunt *νόδο-
σπόρια*, *nuptiae invitationes*. Vet.
Schol.) Sat. ii. 6. 60. vid. not.

repraesentare virtutem Epist. i. 49.
44.

repréndere. repréndis nihil in Ho-
mero Sat. i. 10. 52. maior reprensis
ibid. 55.

repugnare. repugnant mores Sat.
i. 3. 97.

repulsa sordida Od. iii. 2. 47. tur-
pis Epist. i. 1. 43.

requies pedum Od. i. 36. 42. re-
quiem quaerit. Epist. i. 7. 79.

requiro generosum et lene vinum
Epist. i. 45. 48.

reri. quo tu rere modo Sat. i. 9.
49. an tu reris eum insanisse Sat. ii.
3. 434. reor delenda esse carmina
Epist. ii. 4. 70. — ratas spes esse iubet
Epist. i. 5. 47.

res. 1) de re communi Sat. ii. 6.
36. quid agis dulcissime rerum Sat.
i. 9. 4. rerum dura natura i. 10. 57.
rerum discors concordia Epist. i. 42.
49. quid ad rem Epist. i. 6. 42. hinc
2) *res* publicas ordinarias Od. ii. 4.
10. variae Sat. ii. 2. 70. tenues Sat.
ii. 4. 9. suaves Sat. ii. 8. 92. rerum
mearum columen Od. ii. 19. 3. me-
diis in fluctibus Epist. ii. 2. 84. arduis
Od. ii. 3. 4. angustis Od. ii. 10. 21.
rebus humanis illudere Sat. ii. 8.
62. — res Italas armis tuleris Epist.
ii. 4. 2. res Romana C. S. 65. Epist.
i. 42. 25. hinc 3) i. q. *fortuna*: res
adversae Sat. ii. 8. 73. et 2. 436. sic:
rerum adversis undis immersabilis
Epist. i. 2. 22. res trepidae Od. iii.
2. 5. secundae Epist. i. 10. 30. 4)
i. q. *fortuna* bona, pecunia, divitiae:
res sola beatum facere potest Epist.
i. 6. 47. mea fracta est Sat. ii. 3. 18.
omnis ibid. 94. crescit foenore occulto

Epist. i. 4. 80. crescere posset Epist. ii. 1. 107. ex medio accessit ibid. 168. curtae rei semper quid abest. Od. iii. 24. 64. vid. *not.* rem date genti Romulae C. S. 47. praeclaram ingluvie stringat Sat. i. 2. 8. ampliaret Sat. i. 4. 32. patriam perdere ibid. 140. mala ratione feci maiorem Sat. ii. 6. 6. strenuus auge Epist. i. 7. 54. dii donarent Epist. ii. 2. 152. rem tuam servare ad Pis. 329. cum re nisi virtus alga vilior Sat. ii. 5. 8. in re augeunda Epist. i. 46. 68. in tenui natus i. 20. 20. res amissas reparare Sat. ii. 5. 2. rebus comportatis Epist. i. 2. 50. opimis alterius macrescit ibid. 57. paternis atque maternis absumtis Epist. i. 45. 26. rem facere dicuntur, qui rei familiari augendae operam dant. Epist. i. 4. 65. *not.* male gerere, qui eam perdunt Sat. ii. 3. 37. vid. *not.* — deinde res de omnibus, quae nobis peraguntur vel sunt peragenda. 5) i. q. factum: res bellica Od. iv. 3. 6. res Aeneae iv. 6. 23. Caesaris dicere Sat. ii. 4. 44. gestae Epist. i. 3. 7. ii. 4. 254. ad Pis. 73. hinc i. q. bellum: quam rem miles navibus aut equis gesserit Od. i. 6. 3. 6) *munus*: rebus meis arbitrae non infideles Epod. 45. 49. 7) *causa agenda, lis*: magna res certabitur foro Sat. ii. 5. 27. tua agitur Epist. i. 18. 81. rei peragenda causa Sat. i. 10. 26. rem male gerere Sat. ii. 3. 74. res magnas secat Sat. i. 40. 45. 8) *argumentum tragoediarum*: res ludicra Epist. ii. 4. 180. comica ad Pis. 89. in scenis agitur ibid. 179. rem unam prodigialiter variare ibid. 29. tibi ostendere possunt (tragoediarum scribendarum materiens. *not.*) ibid. 340. res Archilochi non secutus (argumenta, quae tractavit Archilochus) Epist. i. 19. 24. — Celso gaudere et bene rem gerere refer (salutandi formula, ad mo-

dum Graecae: Χαίρειν καὶ εὖ πρᾶτ-
ταιν) Epist. i. 8. 4. *not.*

rescribere Sat. iii. 3. 76.

resocare spem longam Od. i. 44. 2. residere. 1) residunt pelles curibus

Od. ii. 20. 9. 2) resedit bellum iii. 3. 30.

resignare. 1) resignat Epist. i. 7.

9. 2) translate pro reddere: resigno quae dedit Od. iii. 29. 54. vid. *not.* Epist. i. 7. 34. *not.*

resolvere. solvent te piacula nulla Od. i. 28. 34. resolvit litem Sat. ii. 3. 403.

resonare. 1) resonantis Albunae domus Od. i. 7. 12. resonare septem nervis callida iii. 44. 3. resonans voce sursum Sat. i. 3. 7. resonat locus suave voci conclusus i. 4. 76. 2) active: resonarent triste et acutum (tristes et acutas voces edere) Sat. i. 8. 41. vid. *not.*

resorbere. resorbens unda te in bellum tulit rursus Od. ii. 7. 45.

respicere. 1) respicis nepotes auctor Od. i. 2. 35. Pylum Nestora i. 15. 22. respicere tergo pendentia Sat. ii. 3. 299. exemplar vitae Epist. ad Pis. 317. 2) respicere pro gratiam alicuius insequi: te respicientis amici Epist. i. 4. 105. vid. *not.*

respondere. 1) respondes pauca Sat. i. 6. 60. respondere iura civica (pro de iuribus civicis v. Ernesti Clav. Cic.) Epist. i. 3. 23. — in iudicio: respon-

dere vadato debebat Sat. i. 9. 36. v. *not.* 2) respondere meritis favorem Epist. ii. 4. 9. responsura fama labori Sat. ii. 8. 66. 3) *parem esse*: respon-

sura arma lacertis Ep. ii. 2. 48. v. *not.*

responsare. 1) responsat gallina palato Sat. ii. 4. 48. 2) *parem esse*: coenis opimis (sc. contemnendis) Sat. ii. 7. 403. responsare Cupidinibus (sc. oötreendis) ibid. 85. vid. *not.* fortunae superbae Epist. i. 4. 68.

respuere Epist. ii. 4. 42.
restinguere, *restinguere* (scil. ignem)
viderea Sat. i. 5. 76. pocula Falerni
lympha Od. ii. 41. 49. not.
restituere, restituit signa Iovi no-
atro Od. iv. 45. 6.
restringere, restrictis lora lacertia
(retortis) Od. iii. 5. 35.
resurgere, resurgat Gyas Od. ii. 47.
 44. si ter murus aeneus iii. 3. 65.
retardare, retardet maritoa aura
tua Od. ii. 8. 23.
retegere Lyaeo arcanum consilium
 Od. iii. 24. 45.
retexere, scriptorum quaeque rete-
xens Sat. ii. 3. 2. vid. not.
retita rara tendit Epod. 2. 23.
reticulum panis (*mantica sive pera*,
 not.) Sat. i. 1. 47.
retinacula mulae Sat. i. 5. 48.
retinere commissa non fideliter Ep.
 4. 48. 70.
retorquere, retortis undis Od. i. 2.
 44. Rhoetum retorsisti Od. ii. 19. 23.
retorta tergo brachia iii. 5. 22. retor-
tis manibus Epist. ii. 4. 49t.
retractare, retractes naeniae munera
 Od. ii. 1. 37.
retrahere se (nos: *sich von einer*
sache zurückziehen) Epist. i. 48. 58.
 not. si retractus erit ad Pis. 468.
retusna, retusum ferrum Od. i. 35.
 39.
reus, reis moestia praesidium Od.
 ii. 4. 43. pro sollicitis non tacitus iv.
 4. 44. Anyti reus (*Socratea*) Sat. ii.
 4. 3.
revchere, nec revxit Orci satelles
Promethea Od. ii. 18. 36. revebet te
domum Epod. 43. 46. revehi Ithacam
 Sat. ii. 5. 4.
revellere agri terminos Od. ii. 48.
 27.
reverti Tiberim quis neget Od. i.
 29. 40. vox missa nescit Epist. ad Pis.
 390.

revictae catervae Od. iv. 4. 23.
revisere, revisens aequor Atlanti-
cum Od. i. 34. 44. reviset te amice
 Epist. i. 7. 42.
revocare preces Od. iv. 4. 8. vete-
res artea iv. 45. 42.
revolvere, revolvimus loca iam re-
citata Epist. ii. 4. 223.
rex. 1) regibus atavis edito Od. i.
 4. 4. not. reges Sabaeae Od. i. 29. 3.
rex Medus iii. 5. 9. Persarum iii. 9.
 4. Cappadocum Epist. i. 6. 39. — *rex*
gelidae orae Od. i. 26. 4. deorum iv.
 4. 2. rege coelitus temperante Epod.
 46. 56. Iupiter Sat. ii. 4. 42. regum
 Epist. ii. 4. 407. paterque Epist. i. 7.
 37. — reges barbari Od. i. 35. 42.
minantes Od. ii. 42. 42. timendi iii.
 4. 5. magni Sat. ii. 3. 45. regum
stultorum aestus Epist. i. 2. 8. —
regē magis beatus vivam Sat. i. 3.
 442. regibus tribus amplas divitias
habeo Sat. ii. 2. 404. 2) *rex* est pue-
rorum *magister* Od. i. 36. 8. 3) *in*
ludis *puerorum*: *rex* eris aiunt Epist.
 i. 4. 59. vid. not.
rheda, rhedis rapimur Sat. i. 5. 86.
rheda tollere Sat. ii. 6. 42.
rhetor Epist. ii. 2. 87. Heliodorus
 Sat. i. 5. 2. vicem modo rhetoria at-
que *poetae* Sat. i. 40. 12.
rhombus Epod. 2. 50. Sat. i. 2. 416.
 i. 2. 42. et 48. rhombi grandes ibid.
 95. rhombi illa Sat. ii. 8. 30.
rietus, rietum diducere risu Sat. i.
 40. 7.
ridere. 1) risit Apollo Od. i. 40.
 42. Venus ii. 8. 43. ridens Venus
perfidum iii. 27. 67. Philippus Epist.
 i. 7. 78. ridetur ab omni conventu
 Sat. i. 7. 22. ridens dissimulare Sat.
 i. 9. 66. 2) pro *arridere* metaphorice:
ridet angulus mihi (*placet mihi*) Od.
 ii. 6. 43. vid. not. 3) pro *exsplende-*
scere, *nitere*: dies alma adorea risit
 Od. iv. 4. 41. ridet domus argento

iv. 44. 6. 4) *ridere alicui et aliquem vel aliquid pro irridere, contemnere*: muneribus aemuli Od. iv. 1. 48. malis alienis Sat. ii. 3. 72. ridet versus Sat. i. 40. 54. ridet spiritum corpore maiorem Sat. ii. 3. 340. ridere porcum de grege Epicuri Epist. i. 4. 46. ridet portenta Thessala Epist. ii. 2. 209. ridet incendia Epist. ii. 1. 421. ridentur, qui mala componunt carmina Epist. ii. 2. 406. ridetur citharoedus ad Pis. 355.

ridiculus, *ridiculum* acri fortius et melius magnas plerumque secant res Sat. i. 40. 44.

rigare, *rigat Nilus arva* Od. iii. 43. 48.

rigere, *rigent prata* Od. iv. 42. 3. nervi Epod. 8. 47.

rigidus, 1) *rigidum Niphatem* Od. ii. 9. 20. *rigidi Getae* iii. 24. 44. Sabini Epist. ii. 4. 25. 2) *rigidus satelles virtutis* Epist. i. 4. 47.

rima angusta Epist. i. 7. 29.

rimosus, *rimosa auris* Sat. ii. 6. 46.

ringi Epist. ii. 2. 428. vid. not.

ripa sinistra Od. i. 2. 48. continente Od. ii. 48. 22. *umbrosa* iii. 4. 23. *ripae trementes* iii. 27. 23. *Tiburis* iv. 2. 34. *altae* Epod. 2. 25.

risus *gratus proditor puellae* Od. i. 9. 24. *lactus* Od. ii. 46. 26. *magnus* Sat. i. 8. 50. ii. 2. 407. qui captat risus hominum Sat. i. 4. 83: *risus iocosque* dedit Sat. i. 5. 98. in risum veritat cognomen Epist. i. 43. 9.

ritus, *ritu novo* Od. iii. 4. 45. *Herculis* iii. 44. 4. *fluminis feruntur* iii. 29. 33. *Lucili* Sat. ii. 4. 29. *tempestatis* Sat. ii. 3. 268. *iuvenum florent* Epist. ad Pis. 62.

rivalis, *sine rivali teque et tua solus amores (sine imitatore)* Epist. ad Pis. 444. vid. not.

rivus, *rivi mobiles* Od. i. 7. 43. *proni* Od. i. 29. 44. Epist. i. 40. 24.

celeris Od. iii. 44. 44. *gelidi* iii. 12. 6. Epist. i. 48. 404. *aperti* Epist. i. 3. 44. — *rivus aquae purus* Od. iii. 46. 29. — *liquidus fortunae* Epist. i. 42. 9.

rixar super mero Od. i. 48. 8. *rixar sanguineae* Od. i. 27. 4. *immodicae* Od. i. 43. 40. *protervae* iii. 44. 26. *calidae* iii. 27. 70.

rixari de lana caprina Ep. i. 48. 45.

roborare, *roborant pectora recti cultus* Od. iv. 4. 34.

robur 1) et *aes triplex circa pectus erat* Od. i. 3. 9. v. not. 2) *pro carcer* Od. ii. 43. 48. vid. not.

robustus puer acri militia Od. iii. 2. 2. *robustae fores (firmar)* iii. 46. 2. v. not. *robusta plaustra (graviora, nos lastwagen)* Epist. ii. 2. 74.

rodere 1) *pollicem* Epod. 5. 48. *ungues* Sat. i. 40. 74. — *rodere diarias urbana* Epist. i. 49. 40. 2) *rodere pro maligno dente carpere*: *rodit absentem amicum* Sat. i. 4. 81. *roduunt libertino natum* Sat. i. 6. 46.

rogare otium divos Od. ii. 47. 4.

ros purus Castaliae Od. iii. 4. 64.

rores pluvii Od. iii. 3. 56. — *rorem ex oculis stillabit* Epist. ad Pis. 429. — *ros marinus* Od. iii. 23. 45.

rosa, *neu rosae desint epulis* Od. i. 36. 45. vid. *de florum in epulis usu* not. *rosa sera* Od. i. 38. 3. *rosae nimium brevis flores (breve tempus florecentis)* not.) Od. ii. 3. 44. *puniceae flore* iv. 40. 4.

roseus, *rosea cervix* Od. i. 43. 2.

rostratus, *rostrata ora navium* Epod. 4. 47.

rostrum, *a rostris* Sat. ii. 6. 50.

rotar *currente* Od. iii. 40. 40. Ep. ad Pis. 22. *rotis forvidis evitata rota* Od. i. 4. 4. *rotarum strepitus* Epist. i. 47. 7.

rotare, *rotando fumum flammae* Od. iv. 14. 41.

rotundare. rotundentur mille talenta Epist. i. 6. 34.

rotundus. rotundo ore loqui Graiis Musa dedit Epist. ad Pis. 323. vid. not.

ruber Oceanus Od. i. 35. 32. rubra canicula Sat. ii. 5. 39. — *ruber palus* (*minio oblitus*) Sat. i. 8. 5. vid. not.

rubere. rubens luoa Od. ii. 14. 10. Sat. i. 8. 35. rubente dextra Od. i. 2. 2. rubere melimela Sat. ii. 8. 31. rubeam pingui mutare doctus Epist. ii. 4. 267. nempe ruberes Epist. ii. 2. 156.

rubicundus. rubicunda corna Epist. i. 16. 8.

rubigo sterilis (h. e. *sterilitatis causa*) Od. iii. 23. 6. rubigine pereat telum Sat. ii. 4. 43.

rubus Od. i. 23. 6.

ructari. sublimis ructatur versus Epist. ad Pis. 457. vid. not.

rudis (*subst.*) donatum rude Epist. i. 4. 2. vid. not. rudis agminum Od. iii. 2. 9.

ruere. 1) ruit per vetum nefas Od. i. 3. 26. ruentis imperii Od. i. 2. 25. ruens in me Venus Od. i. 49. 9. tumulto tremendo Iupiter Od. i. 46. 44. ruit mole sua Od. iii. 4. 65. profundo ore Piodarus iv. 2. 7. suis viribus Roma Epod. 16. 2. ruit io quem manca fortuna Sat. ii. 7. 89. ruent aulaea Sat. ii. 8. 71. ruunt templa deum Sat. ii. 2. 401. 2) *ruere* pro *eruere*, *effodire*: aeris acervos ruam Sat. ii. 5. 22. vid. not.

rugae. 1) rugae te turpant Od. iv. 43. 14. rugis seoeetus frontem exaret Epod. 8. 4. 2) pro ipsa *senectute*: rugis pietas moram non afferet Od. ii. 14. 2.

rugosus. rugosis spadonibus servire Epod. 9. 14. not. rugosus frigore pagus Epist. i. 48. 405.

ruina. ruinas dementes Capitolio

parabat Od. i. 37. 6. ruinae Hesperiae sonitus Od. ii. 4. 32. ruina non levi tecta disiecta Od. ii. 49. 14. ruinae utramque illa aëtes ducet Od. ii. 47. 8. ruinae ferient impavidum iii. 3. 8. ruinis probrosis Italiae altior (*Carthago*) iii. 5. 39. quantis ruinis fatigaret iv. 14. 19. ruinas aulaea fecere Sat. ii. 8. 54.

rumor. rumore malo flagret Sat. i. 4. 425. rumor frigidus manat per compita Sat. ii. 6. 50. rumore secundo ad coelum effertis Epist. i. 10. 9.

rumpere. 1) rupit aper plagas Od. i. 4. 28. rumpit tecta Epod. 12. 12. 2) ruptis catenis Sat. ii. 7. 70. ruperit sinus carinam Epist. i. 40. 19. rumpere claustra obstantia ibid. 14. 9. — rupit Iarbitam aemula Timagreis lingua (*fecit*, ut *Iarbitae* illa *rumperentur*) Epist. i. 19. 45. not. 2) rumpere nuptias Od. i. 15. 7. edicta Od. iv. 45. 22. silentium Epod. 5. 85. foedus Epist. i. 3. 35. — unde tibi reditum certo subtemine Parcae rupere Epod. 43. 22.

rupes. rupibus remotis Od. ii. 49. 4. rupes te delectant Od. iii. 27. 61. rupes queratur obstare Sat. ii. 3. 55. maxima ibid. 59. in rupes asellum detrusit Epist. i. 20. 45. rupem vitare Epist. ii. 2. 435.

rus. ruris honor Od. i. 47. 46. rus Romae optas Sat. ii. 7. 28. ruris amatoris Epist. i. 40. 2. — rus paternum Epist. i. 48. 60. rura paterna Epod. 2. 3. beatum (h. e. *hominem beatum reddens*) Epist. i. 10. 14. rura, quae Lyris aqua mordet Od. i. 31. 7. Phalanto regnata Od. ii. 6. 11. parva Od. ii. 46. 37. aprica Od. iii. 18. 2. suburbana Epist. i. 7. 76. frigida Epist. i. 45. 9.

rustice. rusticus Sat. i. 3. 31. vid. not. *rusticus*. rustica Phidyle Od. iii. 23. 2. rusticorum militum proles Od. iii.

6. 37. *rusticus futurus* Alphius Epod. 2. 67. *mus* Sat. ii. 6. 80. et 115. *tollis urbem ad astra* Sat. ii. 7. 28. *ex uitido fit rusticus* Epist. i. 7. 83. *urbano confusus ad Pis.* 213. — *rustica opprobria fudit* Epist. ii. 4. 146.

S

Saccus. *saccis congestis indormis* Sat. i. 4. 70. *saccos nummorum effundi iubet* Sat. ii. 3. 148.

sacer. *sacrae aquae* Od. i. 4. 22. *arces i.* 2. 3. *paries tabula votiva* Od. i. 5. 43. *sacer et intestabilis* (*exsecrabilis*. not.) Sat. ii. 3. 181.

sacerdos Od. i. 46. 5. *Mnsarum* Od. iii. 4. 3. *Troica* iii. 3. 32. *sacerdotis* Epist. i. 10. 10.

sacramentum perfidum non dixi (*iurandum militum*) Od. ii. 17. 9.

sacrare *Lesbio plectro* Od. i. 26. 44. *miratur nihil nisi quod Libitina sacravit* Epist. ii. 4. 49. *vid. not.*

sa rilega manus Od. ii. 13. 2.

sacrum *Cereris arcae* (*sacra Eleusinia*) Od. iii. 4. 26. *not.* Sat. ii. 8. 14. *sacrum liberi Cupidinis C. S. sacra Minervae* Od. iv. 6. 43. *Iunonis* Sat. i. 3. 14. — *omne sacrum rapiente dextra* Od. iii. 3. 52. *contingere metuens* Sat. ii. 3. 110. — *sacra ad Ausonias urbes pertulit* Od. iv. 4. 54.

sacculum *vid. seculum.*

saevire. *saeviat pontus* Od. iii. 3. 37. *saevit Ausidus* Od. iv. 14. 25. *quid hoc veneni in praecordiis* Epod. 3. 5. *ardens pater* Sat. i. 4. 48. — *saeviat cupido circa iecur* Od. i. 25. 45. *fortuna* Sat. ii. 2. 126.

saevitia facilis Od. ii. 42. 46.

saga Od. i. 27. 24. *Epist.* 2. 2. 208. *sagacius odoror* Epod. 12. 4.

sagana expedita Epod. 5. 25. *maior* Sat. i. 8. 25.

sagax rerum utilium Epist. ad Pis. 218.

sagitta †) *certa* Od. i. 12. 23. *sagittas ardentes Cupido acuens* Od. ii. 8. 45. *celeris pronus* Od. iii. 20. 9. *sagittae missiles* iii. 6. 46. — *sagittae Sericae* Od. i. 29. 9. *v. not.* 2) *sagitta virginea domitus* Od. iii. 4. 72. *sagum lugubre mutavit Punico* Epod. 9. 28. *vid. not.*

sal. †) *salis puri concha* Sat. i. 3. 14. *ligua salemque* Sat. i. 5. 46. *sale multo membra gruissparsi* Sat. ii. 8. 78. *cum sale paupis* Sat. ii. 2. 47. *sal niger* Sat. ii. 4. 74. *Epist.* ii. 2. 60. 2) *sale multo urbem defricuit* Sat. i. 10. 3. *sales Plautini* Ep. ad Pis. 270.

salsax cauda Sat. i. 2. 45.

salebra. *salebras queritur* Epist. i. 17. 53.

salictum udum Od. ii. 5. 7.

salignus. *saligno fuste lumbos dolat* Sat. i. 5. 22.

salinum paternum in mensa tenori splendet Od. ii. 16. 43. *v. not.*

salire. *saliente mica* Od. iii. 23. 20. *aliena negotia centum per caput saliant* Sat. ii. 6. 34. *saliet, tundet pede terram* Epist. ad Pis. 430. — *salis ultra limites* Od. ii. 48. 26. *not.*

salsus. †) *salso aequora* Epod. 16. 34. *salso arbusto* Sat. i. 7. 28. *salsa mola caput spargis* Sat. ii. 3. 200. 2) *male salsus* Sat. i. 9. 65. *vid. not.* *saltare* *Cyclopa* Sat. i. 5. 63. *salat Nilonium* Sat. ii. 4. 24. *necne Lepoa saltet* Sat. ii. 6. 72.

saltus. *saltibus coemitis credes* Od. ii. 3. 47. *saltus Batinos tenent* Od. iii. 4. 45. *saltibus Calahris* Epist. ii. 2. 177.

saluber. *salubres malvae* Epod. 2. 58. *stellae salubres* Sat. i. 7. 24. *salubribus Esquilis habitare* Sat. i. 8. 14. — *salubris iustitia* Epist. ad Pis. 198.

salum altum Epod. 17. 55.

salutare. *solutandi plures* Sat. i. 6. 104. *salutor poëta* Epist. ad Pis. 87.

salutaris ars C. S. 63.

salvere iubet Epist. i. 7. 66. iube-
mus Epist. i. 40. 4. *salve* Od. i. 32.
45.

salvus. *salvum* te non vult uxor
Sat. i. 4. 81. quis te salvo est opus
Sat. i. 9. 27. *salvus* regnet Ep. i. 2. 40.

sancire. *sancimus* in nos legem
iniquam Sat. i. 3. 67. *sancierunt* ta-
bularum Epist. ii. 4. 23.

sanguineus. *rixae sanguineae* Od. i.
27. 4.

sanguis 4) *imagini vanae redeat*
Od. i. 24. 45. *sanguine vituli deos*
placare Od. i. 36. 2. *sanguine* Punico
aequor infecit Od. iii. 6. 34. *rubro*
rivos inficiet iii. 43. 6. *equino laetum*
Concanum iii. 4. 34. *sanguinis Latini*
parum fustum Epod. 7. 3. *sanguine*
placavi deos Sat. ii. 3. 206. *fraterno*
cruentus Sat. ii. 5. 45. *sanguis cali-*
dus vexat Epist. i. 3. 33. — *sanguine*
viperino captius vitat (*sanguis vipe-*
rinus erat venenum efficacissimum not.)
Od. i. 8. 9. *devoti sanguinis aetas*
(*nos, quorum aetas ad maiorum sce-*
lera expianda devota est. not.) Epod.
46. 9. 2) *sanguis de prole et propa-*
gine: *parentum pauperum* Od. iii. 20.
6. vid. not. *regius* Od. iii. 27. 85.
clarus Anchisae Venerisque C. S. 50.
Pompilius Epist. ad Pis. 292.

sanies manat trilingui ore Od. iii.
44. 49.

sanius non ego bacclabor Edonis
Od. ii. 7. 26. *cultu aspera levabis*
Epist. ii. 2. 422.

sanus 4) *sanum vis me vivere*
Epist. i. 7. 3. 2) *de mente*: *sanos in-*
ter insanior Sat. i. 3. 82. *mentis bene*
ssnae Sat. i. 9. 44. — *male sanos*
poetas (ἰσχυροτάτους, *poëtico fu-*
rore correptos) Epist. i. 49. 3. not.
excludit sanos Helicone (*poëtico spi-*
ritu non conceitos) Epist. ad Pis. 296.
vid. not.

sapere. *sapias* Od. i. 41. 6. *si sapias*
Sat. i. 6. 34. *sapere aude* Epist. i. 2.
40. *sapias nil parvum* Epist. i. 42. 45.
sapere vult plus quam se Epist. i. 48.
27. *sapere et ringi* Epist. ii. 2. 428.
sapis per te Epist. ad Pis. 367.

sapiens 1) *opifex operis sic omnis*
est Sat. i. 3. 432. *ferat nomen in-*
sani Epist. i. 46. 73. *pateris vocari*
ibid. 30. *sapientum octavus* Sat. ii.
3. 296. *alterum nihil sapientius* ibid.
56. 2) *sapiens boni saporis probe*
gnarus: *sapiens sectabitur armos le-*
poris Sat. ii. 4. 44.

sapienter Od. ii. 40. 22. *uti mune-*
ribus Od. iv. 9. 48.

sapientia. *sapientiae munitae adhibe*
vim Od. iii. 28. 4. *sapientia mitis*
Laeli Sat. ii. 4. 72. *prima stultitia*
caruisse Epist. i. 4. 41. *quo te coe-*
lestis doceat ires Epist. i. 3. 27. *fuit*
haec quondam Epist. ad Pis. 396. —
sapientia insaniens (*pertinent ad oxy-*
mora, de quibus vide, quae allata
sunt in not.) Od. i. 34. 2.

sapor. *saporem dulcem elaborarunt*
Od. iii. 4. 49. *integrum perdunt* Sat.
ii. 4. 64. *saporum tenui ratione exa-*
cta ibid. 36.

sarcina *gravis meae chartae te uret*
Epist. i. 43. 6.

sarculus. *sarculo agro findere* Od.
i. 4. 44.

sartus. *sarta male gratia nequic-*
quam coit Epist. i. 3. 31.

sat Od. ii. 49. 26.

satelles *Orci* Od. ii. 48. 34. *per*
medios satellites surum ire amat Od.
iii. 46. 9. — *virtutis rigidus custos*
atque satelles Epist. i. 4. 47.

satiare. *satiata ludo* Od. i. 2. 37.

satis *grandinis* Od. i. 2. *poenarum*
dedit Epod. 47. 49. *satis superque*
Epod. 4. 34. *ultra quam satis est*
Epist. i. 6. 46. 7. 83. *plura quam*
satis est Epist. i. 40. 45.

satur conviva Sat. i. 1. 119. altium Epist. i. 7. 35.

saucius 1) malus Africo celeri Od. i. 14. 5. 2) *de amatoribus*: vir saucius pellice Pieria (*pellicis amore percussus*) Od. iii. 40. 45. vid. not.

saxum. *saxa* personuere laevia Od. i. 42. 42. acuta Od. iii. 27. 61. *saxia* cavis ilex imposita Od. iii. 13. 14. *saxa* surdiora navitis Epod. 47. 54. *saxis* late candentibus impositum Anxur Sat. i. 5. 26. per *saxa* fugiens Epist. i. 4. 46. movens Epist. i. 14. 39. — *saxo* novo decorare templa Od. li. 45. 20. insculpere summam patrimonii Sat. ii. 3. 90. *saxo* ponere (*insculpere*) hominem Od. iv. 8. 7.

scaber. quem simul vidit *scabrum* (*squaloris plenum*) Epist. i. 7. 90.

scabere caput Sat. i. 40. 74.

scabies. Inter tantam scabiem Ep. i. 12. 44. *scabies* extremum occupet Epist. ad Pis. 447. mala urget ibid. 453.

scala. in *scalis* Epist. ii. 2. 45. vid. not.

scalpero querelam sepulchro Od. iii. 44. 54. terram unguibus Sat. i. 8. 26.

scandere. *scanderet* cohors Gigantum regna Od. ii. 19. 24. *scandet* pontifex Capitolium Od. iii. 30. 8. *scandit* cura vitiosa naves Od. ii. 46. 24. — *scandit* eodem timor et minae Od. iii. 1. 38.

scapha liremis Od. iii. 29. 62. vid. not.

scarus Epod. 2. 50. vid. not. Sat. ii. 2. 22.

scatere. *scatens* belluis pontus Od. iii. 27. 26.

sceleratus Proteus Sat. ii. 3. 74. et furiosus ibid. 224.

scelestus. *scelesti* plebe delectam Od. ii. 4. 47. *scelestum* poena raro deseruit Od. iii. 2. 34. *scelestas* sorores

falle iii. 44. 39. quo, quo scelesti ruitis Epod. 7. 4. vid. not.

scelus per nostrum non patimur Iovem ponere fulmina Od. i. 3. 39. *sceleris* purus Od. i. 22. 4. *scelus* fraternae necis Epod. 7. 48.

scena. 1) in *scena* stetit Epist. ii. 1. 205. *scenae* *chilamydes* praebere Epist. i. 6. 40. *scenae* committis inespertum quid Epist. ad Pis. 425. in *scenam* promes geri digna ibid. 483. *missos* versus ibid. 260. in *scenis* agitur res ibid. 179: 2) a *scena* se remorant (*a theatro rerum publicarum, a luce publica*. not.) Sat. ii. 4. 74.

scientia. *scientiae* efficaci domanus Epod. 17. 4.

scilicet miles redibit (*utuntur hac particula, qui, quod ita esse vel fieri posse negant, cum sarcasmo affirmant*) Od. iii. 5. 25. vid. not. sic Sat. ii. 3. 485. (ut nimirum, videlicet cum irrisione).

scindere coronam haerentem capiti Od. i. 47. 27. *scindente* nubes pleiadum choro (*per scissas nubes procedente*) Od. iv. 44. 24. vid. not.

scire nefas Od. i. 44. 4. non fas omnia iv. 4. 22. *scire* laboro Epist. i. 3. 2. quam scit artem Epist. i. 44. 44. — *sciens* pugnae Od. i. 45. 24. *citharae* Od. iii. 9. 40. equum flectere iii. 7. 25. *scientioris* veneficae carmine solutus Epod. 5. 72.

scitari ex ipso libet Epist. i. 7. 60. *scobs*. in *sco*be (*hammerschlag*) Sat. ii. 4. 84. vid. not.

scopa. vilibus in *scopis* Sat. ii. 4. 84.

scopulus. *scopulos* infames *Acroeraunia* Od. i. 3. 20. *scopulis* *Icaris* surdior Od. iii. 7. 24.

scortator Sat. ii. 5. 75.

scortum devium domo eliciet Od. ii. 44. 24. *scorto* honestum postponet Epist. i. 48. 34.

scriba Sat. i. 5. 35. et 66. Sat. ii. 5. 56. ii. 6. 36. *scriba* Neronis Epist. i. 8. 2.

scribere 1) carmina Sat. ii. 5. 74. Epist. ii. 2. 227. poemata ibid. 447. et 2. 65. versiculos Epod. 44. 2. versus Epist. ii. 4. 444. et 2. 54. scribendi genus suspectum Sat. i. 4. 65. amor te rapit Sat. ii. 4. 40. fons et principium Epist. ad Pis. 309. scribam licenter ibid. 265. scribe decem tabulas Sat. ii. 3. 69. 2) pro *describere*, *canere*: scriberis Vario fortis et hostium victor Od. i. 6. 4. scribere res gestas Epist. i. 3. 7. fortem Scipiadam Sat. ii. 4. 46. 3) scribare haeres secundus Sat. ii. 5. 48. — scribe tui gregis hunc Epist. i. 9. 43.

scriinia compilasse Sat. i. 4. 420. posco Epist. ii. 4. 443.

scriptor Troiani belli Epist. i. 2. 4. scriptorum nobilium auditor Epist. i. 49. 39. scriptor Livius Epist. ii. 4. 62. scriptores Romani ibid. 29. scriptorum chorus Epist. ii. 2. 77. scriptor delirus inersque ibid. 426. Cyclicus Epist. ad Pis. 436. vid. not. Satyrorum ibid. 235. vid. not.

scriptum, scripta mea Sat. i. 4. 22. in foro recitent ibid. 74. Luelli Sat. i. 40. 56. lecto aut scripto Sat. i. 6. 423. scripta quaeque Graecorum antiquissima vel optima Epist. ii. 4. 28.

scrutari ignem gladio Sat. ii. 3. 276. scrutaberis nullius arcanum unquam Epist. i. 48. 37.

sculptus, quid sculptum infabre aaset Sat. ii. 3. 22.

scurra Sarmentus Sat. i. 5. 52. Pantolabus Sat. i. 8. 44. Sat. ii. 4. 22. Volanerius Sat. ii. 7. 45. vagus Epist. i. 45. 28. infidus Epist. i. 48. 3.

scurrari, scurror ego ipse mihi (*Voss. ich hofschränze mir selber*) Epist. i. 47. 49. not. scurrantis speciem praebere Epist. i. 48. 2.

scutica dignum flagello sectere Sat. i. 3. 449.

scyphus, scyphis pugnare Od. i. 47. 4. scyphos capaciores affert Epod. 9. 33.

secare, 1) secanda marmora Od. ii. 48. 47. secer ungui Epist. i. 49. 46. — secer mare Od. i. 4. 44. 2) i. q. *dirimere*: magnas plerumque secat res Sat. i. 40. 45. secantur lites magnae Epist. i. 46. 42.

secernere, secernunt me populo Od. i. 4. 34. secernit liquor medius Europen ab Afro Od. iii. 3. 46. secrevit genti littora Epod. 46. 63. secernere iusto iniquum Sat. i. 3. 443. turpi honestum Sat. i. 6. 63. privatis publica Epist. ad Pis. 397.

secretus, in secreta ac a vulgo remorant Sat. ii. 4. 74. secreta auro Sat. ii. 8. 77. secretum iter Epist. i. 48. 403. secreta loca petit Epist. ad Pis. 298. secreto loqui Sat. i. 9. 67.

sectari matronas desine Sat. i. 4. 78. leporem Sat. i. 2. 405. ii. 2. 9. levia Epist. ad Pis. 26. — nomina Sat. i. 2. 46.

sectus, 1) secto corpore hydra firmior crevit Od. iv. 4. 64. sectis heribus Sat. ii. 4. 67. sectum prave unguem Epist. i. 4. 404. — sectus flagellis Triumviratibus Epod. 4. 44. vid. not. 2) i. q. *separatus*: sectus orbis (*separata orbis pars*) Od. iii. 27. 75.

seculum, seculo referente dies festos Od. iv. 6. 42. seculo longo putida Epod. 8. 4. secula duravit ferro ibid. 46. 65. — seculum grave Pyrrhae Od. i. 2. 5. secula foecunda cul-pae Od. iii. 6. 47.

secundum vota Epod. 7. 9.

secundus, 1) secundas ferre (*partes*) Sat. i. 9. 46. vid. not. mensas Sat. ii. 2. 424. partes Epist. i. 48. 44. secundus heros ab Achille Sat. ii. 3. 493.

laeres scribare Sat. ii. 5. 48. 2) vi-
vit pane secundo (*secundario, nigro*)
Epist. ii. 4. 423. 3) i. q. *favens, fau-*
stus, prosper: secundo Caesare Od. i.
42. 5. rumore (h. e. *favente, proban-*
te) Epist. i. 40. 9. vid. not. — vento
Od. ii. 10. 23. omine Od. iii. 14. 50.
secundis auspiciis iv. 44. 46. secunda
alite Epod. 46. 23. secundo Aquilone
Epist. ii. 2. 204. — secundis labori-
bus Od. iv. 4. 45 temporibus iv. 9.
35. secundos exitus belli reddidit iv.
44. 38. secunda fuga Epod. 46. 66.
res secundae Sat. ii. 8. 73. Epist. i.
40. 30.

securis Amazonia Od. iv. 4. 20.

securus. securum aevum agere Sat.
i. 5. 404. olus landas (*quo quis in se-*
curo otio vescitur. not.) Sat. ii. 7.
30.

securus Od. ii. 3. 2. iii. 25. 8. Epist.
ad Pis. 449.

sedare rabiem Epod. 42. 9. seda-
tum celeres oderunt Epist. i. 48. 90.

sedes columbis nota Od. i. 2. 40.
Taenari horrida Od. i. 34. 40. sede
certa manet Od. i. 13. 6. secunda ce-
deret Epist. ad Pis. 257. — sedibus
lactis reponis animas Od. i. 40. 17.
sede destinata rapacis orci Od. ii. 40. 30.
sedes discretas piorum Od. ii. 43.
23. lucidas inire Od. iii. 3. 33.

sedile. sedilibus in primis sedet (*in*
theatro scilicet) Epod. 4. 15. vid. not.
sedilia spissa complere Epist. ad Pis.
205.

seditio. seditionibus ductum bellum
Od. iii. 3. 29.

sedulitas officiosa Epist. i. 7. 8. ur-
get stulte, quem diligit Epist. ii. 4.
260.

sedulus curo Od. i. 38. 6. hospes
Sat. i. 5. 74. sedula nutrix Epist. ad
Pis. 146. — sedulus spectator (*qui*
attento animo spectat) Epist. ii. 1.
478.

seges. segetes Sardiniae opimas Od.
i. 34. 3. seges spem mentita Epist. i.
7. 87. haec ingratos tulit ibid. 21.

segnius irritant animos (*pro minus*
vehementer) Epist. ad Pis. 480.

seligere: selectis iudiciis Sat. i. 4.
23. Schol. Cruq. vid. not.

sella. fascibus et sellis Sat. i. 6. 97.

semen. semina pingua Epod. 16. 55.

seminis. semini pisces Sat. i. 3. 81.

semesa frusta lardi Sat. ii. 6. 85.

semet prognatos Sat. i. 6. 78.

semis. redit uncia, quid sit? semis
Epist. ad Pis. 330.

semita vitae Epist. i. 18. 403.

semotus. semoti lethi gradum Od.

i. 3. 32. semota terris Epist. ii. 4. 24.

senator Sat. i. 6. 77. praeclare ibid.
440.

senecta. senectam turpem degere
Od. i. 34. 49. senectae instanti mo-
ram non afferet Od. ii. 44. 2. sene-
cta accedente Epist. ii. 2. 241.

senectus longa Od. ii. 46. 30. vetus
exaret rugis frontem Epod. 8. 3. pla-
cida C. S. 46. tranquilla Sat. ii. 4. 57.
tarda Sat. ii. 2. 88. balba Epist. i. 20.
18.

senescere. senescens equus Epist. i.
4. 8. — senescit amore habendi (*plane*
ut apud Graecos γηράσκειν) Epist.
i. 7. 85. not.

senex. senex aevo functus Od. ii.
9. 43. senex maturus Epist. ad Pis.
145. senes parci Od. ii. 8. 22. senem
adulterum omnes rideant Epod. 5.
57. delirum Sat. ii. 5. 74. dis inimi-
ce senex Sat. ii. 3. 423. senis docti
Epist. ii. 4. 56. senex Lycus Od. iii.
49. 24. Albutius Sat. ii. 2. 67. — se-
niorum poetarum turba Sat. i. 40.
67. senior quis Sat. ii. 5. 407. senio-
rum centuriae Epist. ad Pis. 344.

seni. senis pedibus (*versus*) claudere
Sat. i. 40. 39. senos ictus redderet
Epist. ad Pis. 253.

senilis. senile guttur Epod. 3. 2. seniles partes maudentur iuveni Epist. ad Pis. 176.

senium deponere (*de senili morositate*) Epist. i. 18. 47. v. not.

sensus repugnat Sat. i. 3. 97. sensu communicaret ibid. 66. sine sensu Sat. i. 4. 77.

sententia. mearum sententiarum testis (*eorum, quae dixit et monuit*) Od. iii. 4. 70. sententia dia Catonis Sat. i. 2. 32. currat Sat. i. 10. 9. voti compos Epist. ad Pis. 76. Delphis non discrepuit ibid. 219.

sentire. quae sentiat fari Epist. i. 4. 9. quae sentit dicere Sat. ii. 3. 190. sentis meridiem inclinare Od. iii. 28. 5.

separatus. separatis in iugis Od. ii. 19. 18.

sepelire. sepulchrae inertiae celata virtus paulum distat Od. iv. 9. 29. not. sepultis plaudit Epist. ii. 1. 88.

seponere. inurbanum lepido dicto scimus Epist. ad Pis. 273. sepositi ciceris Sat. ii. 6. 84.

septembris. septembribus horis Epist. i. 16. 16.

sepulchrum. sepulchri honores supervacuos mitte Od. ii. 20. 23. sepulchro querelam scalpe Od. iii. 11. 51. sepulchris pauperum Epod. 17. 47. sepulchrum commune plebi stabat Sat. i. 8. 10. sepulchra magna ibid. 36. sepulchro patrio caruere Sat. ii. 3. 196.

sequi 1) celerem Aiace Od. i. 15. 18. matrem Od. i. 23. 11. deum dulce est periculum Od. i. 25. 18. sequitur pecuniam cura Od. iii. 16. 17. sequuta te Zona Od. iii. 27. 59. cum victore sequor Sat. i. 9. 43. sequeretur moechas Sat. i. 4. 113. sequi vestigia vatam Epist. ii. 2. 80. sequentes diversa Sat. i. 1. 3. 109. — secutus numeros Archilochi Epist. i. 19. 24. sequentur

verbaque Epist. ad Pis. 311. 2) pro *persequi*: volucrum Od. iv. 1. 38. suagacem Sat. ii. 7. 115. 3) pro *exsequi*: sequar carmen fictum es noto Epist. ad Pis. 240.

serenus. sereno vultu Od. i. 37. 20. coelo Epod. 15. 1. Sat. ii. 4. 51.

serere. severis arborem Od. i. 18. 1. satum inter pulchra tecta nemus Od. iii. 10. 6. serendis in verbis cautus Epist. ad Pis. 46.

series annorum innumerabilis Od. iii. 30. 4. tantum series iuncturaque pollet (*ordo verborum*) Epist. ad Pis. 242.

serius ocus Od. ii. 3. 26.

scrius. (*adi.*) seria verba Epist. ad Pis. 106. — seria quaeramus Sat. i. 1. 27. contractae frontis vino explicuit Sat. ii. 2. 105. ludo vertere Epist. ad Pis. 226. ducent nugae in mala ibid. 451.

sermo. 1) sermonibus Socraticis madet Od. iii. 21. 9. sermones Deorum Od. iii. 3. 71. sermo merus Sat. i. 4. 48. amarus Sat. i. 7. 7. concinnus lingua utraque suavior Sat. i. 10. 23. sermonibus tumidis crescentem Sat. ii. 5. 98. sermo oritur Sat. ii. 6. 71. tenuis Sat. ii. 4. 9. sermone benigno noctem tendere Epist. i. 5. 11. sermonibus obscenis torquet aurem Epist. ii. 1. 127. Bioneis delectatur Epist. ii. 2. 59. alternis aptum Epist. ad Pis. 81. — hinc de *sutiris* saepius: sermone modo tristi, modo iocoso Sat. i. 10. 11. sermonum nostrorum candide iudex Epist. i. 4. 1. sermones per humum repentes Epist. ii. 1. 250. 2) sermonis utriusque linguae docte Od. iii. 8. 5. sermonem patrium dilaverit Epist. ad Pis. 57.

serpens. serpentes asperas tractare Od. i. 37. 36. serpens iter institutum rumpat (*nalo omine ab itinere de-*

terreat) Od. iii. 27. 5. Epidaureus Sat. i. 3. 27. serpentibus peior Afris Sat. ii. 8. 95. serpentes avibus gementur Epist. ad Pis. 43. fugit serpente alite Epod. 3. 44.

serpere. serpit humi Epist. ad Pis. 28. *not.* (*it per terram, qui non audet magnis se imponere rebus.* Vet. Schol.) serum Sat. ii. 7. 33.

serus crines adulteros collines Od. i. 45. 49. in coelum redeat Od. i. 2. 45. sera rosa Od. i. 38. 3. sera catena domitus Od. iii. 8. 22. sera fata Od. iii. 44. 28. serus Graecis chartis acumina admovit Epist. ii. 4. 164. — O seri studiorum (*ὀφθαλμοῖς, qui sero litteris vacant, nec multum in iis proficiunt*) Sat. i. 40. 24. *not.*

serva Briseis Od. ii. 4. 3.

servare. serves animae meae dimidium Od. i. 3. 8. servata Caecuba centum clavibus Od. ii. 44. 25. servare morem Sat. i. 4. 447. servas rectum animi Sat. ii. 3. 201. nidum Ep. i. 40. 6. servat leges inraque Epist. i. 46. 44. servet in ambiguo ibid. 28.

servilis manus Epod. 4. 49. servilibus modis Sat. i. 8. 32. nil servile habet Sat. ii. 7. 444.

servire sponso Od. i. 29. 6. uni Od. ii. 2. 42. servit Cantaber Od. iii. 8. 24. servire spadonibus Epod. 9. 43. collecta pecunia Epist. i. 40. 47. — servit famae Sat. i. 6. 16.

servitium. servitio te levarit Sat. ii. 3. 99.

servitus nova crescit Od. ii. 8. 48.

servus (*adjectivum*) servum pecus imitatores Epist. i. 49. 49. (*substantivum*) servis perfidia Epod. 9. 40. servos timentes Sat. i. 5. 75. sequentes Sat. i. 6. 78.

sesquipedalia verba Epist. ad Pis. 97.

scissor latus Epist. ii. 2. 430.

setertia Epist. i. 7. 80. ii. 2. 33.

setosus setosa membra Epod. 47. 48. setosa frons Sat. i. 5. 64.

seu particula priore loco passim omittitur, sic: Od. i. 3. 46. Od. i. 7. 49. *not.*

severus uncus Od. i. 35. 49. severa Tragoedia Od. ii. 4. 9. mater Od. iii. 6. 39. — *severus* vultus Epist. ad Pis. 406. — adimam cantare severis Epist. i. 49. 9. *not.* severis fidibus crevere voces Epist. ad Pis. 216.

saxarius vini Sat. i. 4. 74.

sextilis Epist. i. 7. 2. i. 44. 49.

si 1) Od. i. 4. 7. 2) *pro mun:* Epist. i. 7. 41. i. 7. 39. ii. 4. 164. 3) in exclamationibus *pro utinam:* O si urnam fors monstret Sat. ii. 6. 40. O si proximus angulus accedat ibid. 8. 4) saepius omittitur: Sat. i. 3. 15. Sat. ii. 6. 39. ii. 7. 32. *vid. Benth.* ad Sat. ii. 6. 48. *Heindorf.* ad Sat. p. 48. *Sillig.* ad *Catull.* 40. 32.

sibilare. sibilat me populus Sat. i. 4. 66.

sic pro tam: sic gracilis tamque pusillus Sat. i. 5. 69. sic raro scribis Sat. ii. 3. 4. sic magna (*pro tanta*) Sat. ii. 3. 347.

sicarius Sat. i. 4. 4.

siccare. siccatis cadis Od. i. 35. 26. siccet ubera pecus Epod. 2. 45. siccet calices Sat. ii. 6. 68.

siccus, 1) siccae carinae Od. i. 4. 2. siccis oculis Od. i. 3. 48. siccos dies sole referente Od. iii. 29. 20. 2) *siccus pro sobrius:* siccis proposuit deus omnia dura Od. i. 18. 3. *not.* puteal mandabo siccis Epist. i. 49. 8. 3) *siccus* accedes ad unctum Epist. i. 47. 42. *not.*

sidere. sidet coelum mari inferius Epod. 5. 79.

sidus. sidera feriam vertice Od. i. 4. 36. lucida Od. i. 3. 2. certa fulgent nautis Od. ii. 46. 3. agros torrentia Od. iii. 4. 31. insana ca-

prae Od. iii. 7. 6. sidus clarum Od. iv. 8. 34. fervidum Epod. 1. 27. amicum ibid. 40. 9. aureum ibid. 47. 41. sidera reflexa devocare ibid. 5. minora Epod. 45. 2. sidus agricolis invisum Sat. i. 7. 26. — sidus Falium (*iuvēnis Marcellus*) Od. i. 42. 47. vid. not.

sigillum, sigilla grata Epist. i. 20. 3. Tyrrēna ii. 2. 480.

signare, signata volumina Epist. i. 43. 2. signatum nota nomen Epist. ad Pis. 59. signat humum pede certo ibid. 459.

signum, 4) signis castra fugientia Od. i. 7. 49. signa Punicis delubris affixa Od. iii. 5. 48. postibus Parthorum direpta Od. iv. 45. 7. militaria Epod. 9. 45. Parthorum refixit Epist. i. 48. 56. — signis dicere Sat. i. 5. 87. signa imprimat tabellis Sat. ii. 6. 38. signo laeso lagenae Epist. ii. 2. 134. not. signum atrum calamo allinet Epist. ad Pis. 446. 2) pro *simulacrum*: signis centum potiore donat munere (*carmine*) Od. iv. 2. 49. vid. not. per aenea signa vultus expressi Epist. ii. 4. 248. 3) de *stellis*: signa taciturna noctis Od. ii. 8. 40. signa nox coelo parabat diffundere Sat. i. 5. 9. signi rabiosi tempora Sat. i. 6. 426.

silentium, silentio sacro digna Od. ii. 43. 29. not. fideli Od. iii. 2. 25. silenti alti Sat. ii. 6. 58.

silere, neque te silebo Od. i. 42. 24. silere te meis chartis non patiar Od. iv. 9. 34.

siliqua, siliquis vivit Epist. ii. 4. 423.

silva Sabina Od. i. 22. 9. silvae laborantes Od. i. 9. 3. nigrae Erymanthi Od. i. 24. 7. Venusinae plectuntur Od. i. 28. 26. silva natalis Od. iii. 4. 63. vicina Od. iii. 29. 59. iugerum paucorum Od. iii. 46. 29. silva

feris urbem praepondere Sat. ii. 6. 92. silvae salubres Epist. i. 4. 4. ineultae pacantur vomere Epist. i. 2. 45.

silvestris, silvestria corna Sat. ii. 2. 57. silvestrem agrum Epist. ii. 2. 486. silvestres homines Epist. ad Pis. 391.

simius, neque simius iste Sat. i. 40. 49. vid. not.

simplex, 1) simplici myrto Od. i. 38. 5. vice Od. iv. 44. 43. simplex ius e dulci olivo constat Sat. ii. 4. 63. not. simplex tibia Epist. ad Pis. 202. 2) de *victu*: simplex hilarisque quantum nepoti discrepet Epist. ii. 2. 493. simplex esca Sat. ii. 2. 73. simplex munditiis Od. i. 5. 5. 3) de *animi bonitate et integritate*: simplex habetur Sat. i. 3. 52. simplicior quis ibid. 63. simplex Naevius Sat. ii. 2. 68. vid. not. simplices Nymphae (nos *gutmißhug*) Od. ii. 8. 44. vid. not.

simul 1) Od. i. 42. 27. 2) pro *simulacrum* saepius: Od. i. 4. 17. i. 9. ii. 8. 5. ii. 46. 2. iii. 4. 37. iii. 42. 9. iii. 27. 33. iv. 7. 40. Sat. i. 4. 36. ii. 3. 226. Epist. i. 7. 90. et 96. i. 40. 8. ii. 2. 49. 3) pro *una cum*: simul his te candide Furni Sat. i. 40. 86. — excepto quod non simul esses Epist. i. 40. 50.

simulacrum, simulacra nigro fumo foeda (funus, scil. *quem flamma thuris sursum mittebat*) Od. iii. 6. 4. vid. not.

simulare 1) scis Epist. ad Pis. 20. 2) simulet Catonem (h. e. quod, ipse Hor. dicit vs. seq. *mores Catonis repraesentare studeat*) Epist. i. 19. 43. vid. not. simulantia aera vultum Ep. ii. 4. 240. *

sinere, sinas Medos equitare Od. i. 2. 54. sine pascat Epist. i. 46. 70. ineptus vivat Epist. i. 47. 32.

singultim pauca locutus Sat. i. 6. 56.

- singultus* mitte Od. iii. 27. 74.
- sinistre* exceptum Epist. ad Pis. 452.
- sinistronum* Epod. 9. 20.
- sinus*. 1) sinu deos ferens Od. ii. 48. 27. sinu laxo nuces ferre Sat. ii. 3. 474. 2) *sinus maris*: sinus Calabri Od. i. 33. 46. ater Adriæ Od. iii. 27. 48. sinum ad ultimum occidentis Epod. 4. 43. sinus Ionius remugius Epod. 40. 49. nullus in orbe amoenis Baiis præluet Epist. i. 4. 83.
- siticulosus*. *siticulosa* Apulia Epod. 3. 46.
- sitiire*. *sitiens* Tantalus Sat. i. 4. 68.
- sitis*. 1) urit fauces Sat. i. 2. 444. 2) *sitis argenti* importuna Epist. i. 48. 23.
- situs* 1) agri Epist. i. 46. 4. terrarum Epist. ii. 4. 252. — situ regali pyramidum altus Od. iii. 30. 2. sic: *situs sæpe rerum, in loco aliquo extractarum periphrasi inservit*. vid. not. 2) i. q. *squalor, mucor*: *situs* infor- mis premit Epist. ii. 2. 418.
- sobrius* caret aula Od. ii. 40. 7. dic aliquid Sat. ii. 3. 5.
- soccus*. quam non adstricto percur- rat pulpita socco (*socco utebantur in comoediis, ut cothurno in tragoediis*) Epist. ii. 4. 474. vid. not. socci hunc pedem cepere Epist. ad Pis. 80. socco dignis carminibus ibid. 90.
- socialiter* cederet Epist. ad Pis. 258.
- socius*. socum cohortem fallat Od. iii. 24. 60.
- sodalis*. sodalibus caris Od. i. 36. 5. fidis Sat. ii. 4. 30. parvis Epist. i. 7. 63. sodalis Dama Sat. ii. 9. 404. soda- lium meorum prime Od. ii. 7. 5.
- soder* Sat. i. 9. 41. Epist. i. 4. 62. i. 46. 34. i. 7. 45. Epist. ad Pis. 438.
- sol*. 1) solis ab ortu Od. iii. 27. 42. ad ortum iv. 45. 45. solis patiens Od. i. 8. 4. soles nitent melius Od. iv. 5. 8. sol oras habitabiles illustrat Od. iv. 44. 5. adspicit conopeum Epod. 9. 46. sole supremo te manebo Epist. i. 5. 3. sol rapidus Od. ii. 9. 42. acrior Sat. i. 5. 423. gravis Sat. ii. 4. 23. tepidus Epist. i. 20. 49. — huncce sole tam nigrum surrexe mihi Sat. i. 9. 72. 2) *metaphorice*: solem Asiae appellat Brutum Sat. i. 7. 23.
- solari* 1) inopem et aegrum Epist. ii. 4. 431. hinc 2) pro *levare*: fluviis solantis aestum (h. e. *refrigerantis*) Od. ii. 5. 6. vid. not. 3) *solabitur* tenui ervo Sat. ii. 6. 417.
- soldus* vide sub *solidus*.
- solers* nunc hominem, nunc deum ponere Od. iv. 8. 8. solers lyrae Musa Epist. ad Pis. 407.
- solidus*. 1) *integer*: solido de die partem demere Od. i. 4. 20. reddere soldum Sat. ii. 5. 65. 2) *firmus*: mente quatit solida Od. iii. 3. 4. solido offendet fragili quaerens dentem illi- dere Sat. ii. 4. 77. 3) *soldo* inane abscondere (*inutilia aut vana ab uti- libus ac necessariis recidere ac sepa- rare*. Vet. Schol.) Sat. i. 2. 413.
- solium*. solio Cyri redditum Phraa- tem Od. ii. 2. 47. solium Iovis attingit Epist. i. 47. 34.
- sollemnis* dies Od. iv. 44. 47. sol- lemne opus Romanis viris Epist. i. 48. 49. — sollemne fuit Romae Epist. ii. 4. 403. — sollemnia me insanire putas Epist. i. 4. 404.
- sollicitare*. *sollicitas* mare Od. iii. 4. 26. lentum Cupidinem Od. iv. 43. 5. sollicitet aegrum stomachum Sat. ii. 2. 43.
- sollicitudo*. *sollicitudines* mordaces diffugiunt Od. i. 48. 4. sollicitudini- bus diris levare pectora Epod. 43. 40. sollicitudine omni districtum tor- quier Sat. ii. 8. 67.

solstitium Epist. i. 11. 18. *not.*
solum mite Od. i. 18. 2. turpe Od.
 ii. 7. 12. feris occupabitur Epod. 16.
 40.

solvere. † *solutis* zonis Od. i. 30.
 5. *crinibus* Od. ii. 5. 23. *solvere* no-
 dum Od. iii. 24. 22. *solvitur* hiema
 Od. i. 4. 4. *solvere* Lyaeo curam Ep.
 9. 37. — *hinc de navibus*: soluta navis
 Epod. 10. 1. *solvat* phaselum Od. iii.
 2. 29. 2) i. q. *liberare*: solvatur se-
 nectus obducta fronte Epod. 13. 5.
solve me dementia Epod. 17. 45. *so-*
luta terrae (*frigore* sc.) Od. i. 4.
 40. *solutis* operum famulis Od. iii.
 17. 46. 3) quis deus venenis te sol-
 vere poterit Od. i. 27. 21. *vid. not.*
solvat me tener vitulus Od. iv. 2. 54.
 me deus Epist. i. 16. 78.

somnium ducit Od. iii. 27. 42.
somniis nocturnis captus Od. iv. 2.
 37. *somnia* vera Sat. i. 10. 33. noctur-
 nam vestem maculant Sat. i. 5. 84.
somnia aegri Epist. ad Pis. 7. — En-
 nius leviter curare videtur, quo pro-
 missa cadant et *somnia* Pythagorea
 Epist. ii. 1. 52. *vid. not.* (Vet. Schol.
 ad h. l.: *Ennius in principio Anna-*
lium suorum somnio se scripsit admo-
nitum, quod secundum Pythagorae
dogma, anima Homeri in suum cor-
pus venisset.)

somnus. † *somni* leves Od. ii. 16. 15.
 Epod. 2. 28. *lethaei* Epod. 14. 3. *som-*
nus facilis Od. ii. 41. 8. iii. 24. 4. *le-*
nis agrestium virorum iii. 4. 24. *long-*
us tibi detur iii. 41. 38. *somnum*
veniamque dies dat Epist. i. 5. 40. —
somnum plebis laudo Epist. i. 7. 35.

sonare. † *sonantem* plectro Od. ii.
 43. 26. *aegida* Palladis Od. iii. 4. 57.
 ad Ausidium Od. iv. 9. 2. *sonante*
 lyra Epod. 9. 5. *ungula* Epod. 16. 12.
sonant silvae Epod. 43. 2. *sonat* di-
 splosa vesica Sat. i. 8. 46. quae nec in
 aede sonent Sat. i. 10. 38. — *active*:

magna sonaturum Sat. i. 4. 44. *sona-*
bit cornua magna Sat. i. 6. 43. 2) *so-*
nari voles lyra (h. e. *celebrari*) Epod.
 17. 40.

sonitus tubae lituo permistus Od. i.
 4. 23. *auditus* Medis Od. ii. 4. 34.

sonus, sono dulei deestitur Od. ii.
 43. 38. *sonum* cygni piscibus dona-
 tura Od. iv. 3. 49. *sonus* lyrae Epist.
 ii. 2. 86. *testudinis* Epist. ad Pis.
 395. *sonum* legitimum digitis calle-
 mus et aure ibid. 274. *sonum* laetum
 populus ter crepuit Od. ii. 17. 25.

sopor perpetuus urget Quintiliam
 Od. i. 24. 5. *sopore* dulci Epod. 5.
 56. *sopori* dedit membra curata Sat.
 ii. 2. 80.

sordere, pretium aetas altera sordet
 Epist. i. 18. 18. prae campo euneta sor-
 dent Epist. i. 44. 4.

sordes. † *sordibus* tecti obsoleti
 caret Od. ii. 10. 6. *paternis* obsoleta
 Epod. 17. 46. *sordibus* offendet Sat.
 ii. 2. 65. *sorde* collecta Epist. i. 2.
 53. 2) de *nimia avaritia*: si neque
 avaritiam neque sordes aut mala lu-
 stra obiiet quisquam mihi Sat. i. 6.
 68. ibid. 107. *sepulchrum* sine sordi-
 bus exstrue Sat. ii. 5. 105.

sordidus. † *sordidos* indecoro pul-
 vere Od. ii. 4. 22. *sordidi* nati Od.
 ii. 18. 28. *sordidus* fumus Od. iv. 14.
 44. *sordida* mappa Epist. i. 5. 22.
 2) non *sordidus* auctor naturae Od.
 i. 28. 44. *Cupido* aufert Od. ii. 16.
 45. *sordidae* repulsae virtus nescia
 Od. iii. 2. 47.

soror honesta Sat. ii. 3. 58. *indo-*
tata Epist. i. 17. 46. *sorores* Phrygiae
 Od. ii. 9. 16. *scelestas* falle Od. iii.
 41. 39. *sororem* Electram Sat. ii. 3.
 139. — *sororum* trium fila Od. i. 3.
 45. *sororibus* nuda iuucta Gratia Od.
 iii. 49. 16. *eum* geminis gratia Od. iv.
 7. 5. *sorore* Iovis Od. iii. 3. 64. — *soror*
iustitiae incorrupta fides Od. i. 24. 6.

sors exitura Od. ii. 3. 27. sortistuae puellae Od. iv. 44. 22. sortes per carmina dictae Epist. ad Pis. 403. sorte aequali recreat vicarius Od. iii. 24. 46. — sorte beator Od. iii. 46. 32. caeca fluitantia Sat. ii. 3. 269. mutata gaudet Sat. ii. 6. 440.

sortilegus. sortilegis Delphis Epist. ad Pis. 549.

sortiri. sortitur insignes et imos Od. iii. 4. 45. sortito obigit Epod. 4. 4. sortitus amicum Sat. i. 6. 53. sortita animas Sat. ii. 6. 94. locum Epist. ad Pis. 92.

sospes ab ultima Hesperia Od. i. 36. 4. navis ab ignibus Od. i. 37. 43.

spado. spadonibus rugosis aervire Epod. 9. 43. *not.*

spargere. 1) spargent odorem Od. ii. 45. 7. sparge rosas Od. iii. 49. 22. spargit frondes Od. iii. 48. 14. sparsum humerum capillis Od. iii. 20. 44. spargere flores Epist. i. 5. 44. nebulam stellis Od. iii. 45. 6. — sparges favillam lacrima Od. ii. 6. 23. sparsisse penetratia cruore Od. ii. 43. 6. spargens aquas Epod. 5. 26. spargis mola caput Sat. ii. 3. 200. membra gruis multo sale sparsi Sat. ii. 8. 87. similiter: ara aet spargier agno immolata Od. iv. 44. 8. 2) spargas tua prodigus Epist. ii. 2. 495.

spatiari in aprico aggere Sat. i. 8. 45. spatiere in circo Sat. ii. 3. 483.

spatium. spatio brevi rem longam reseces Od. i. 44. 7. spatium medium coeli Sat. ii. 6. 404. spatii planis porrectum Epist. i. 7. 44. spatii obstantia claustra rumpere Epist. i. 44. 9.

species ducit te Sat. ii. 2. 35. improvisa utrumque exercet Epist. i. 6. 44. specie recti decipimur Epist. ad Pis. 25. — speciem scurrantis praebere Epist. i. 48. 2. ludentis dabit Epist. ii. 2. 424. — vanae finguntur species (*imagines*) Epist. ad Pis. 8.

speciosus. Epist. i. 48. 52.

speciosus. speciosa tigres quaero pascere Od. iii. 27. 55. speciosum decora pelle Epist. i. 46. 45. speciosa vocabula Epist. ii. 2. 446. miracula Ep. ad Pis. 444. speciosa iocis oblectant valdius ibid. 349.

spectaculum magnum Sat. i. 7. 24. spectacula dant Marti Od. i. 28. 47. pandat Sat. i. 2. 26. plura praebentem Epist. i. 4. 498.

spectare. spectata fabula vult reponi Epist. ad Pis. 490. spectasse ludos Sat. ii. 8. 79. spectanda theatria Sat. i. 40. 39. ludicra Epist. i. 6. 7. — spectandus i. q. *conspicuus*, *contemplandus*, *admirandus* (περίβλεπτος): spectandus in certamine Martio Od. iv. 44. 47. *not.* spectandum nigris oculis nigroque capillo Epist. ad Pis. 37. — spectatus i. e. *probat*: spectata virtus belli domique Epist. ii. 4. 230.

spectator lentus, sedulus Epist. ii. 4. 478. quam spectatoris fastidia ferre superbi ibid. 245. quae ipse sibi tradit spectator Epist. ad Pis. 182. grata novitate morandus ibid. 223.

speculum. speculo te videris Od. iv. 40. 6.

specus in quos agor Od. iii. 25. 2.

sperare. sperat semper amabilem Od. i. 5. 44. non speres perpetuum (οὐκ ἐλπίστας ἄν) Od. i. 43. 44. alteram sortem Od. ii. 40. 43. sperare quodlibet Od. i. 37. 40. ultra quam licet Od. iv. 44. 39. immortalia ne speres Od. iv. 7. 7. speravit magnae laudi fore Sat. ii. 3. 99. speramus eo rem venturam Epist. ii. 4. 226. sperabitur hora Epist. i. 4. 44. speratum favorem meritis non respondere. Ep. ii. 4. 9.

spernere. sperne dulces amores Od. l. 9. 45. Cyprum Od. i. 30. 2. spernere cespitem Od. ii. 45. 47. vulgus Od. ii. 46. 40. aurum Od. iii. 3. 49. spernit

humum virtus Od. iii. 2. 24. spretus gener Lycambe Epod. 6. 43. sperne cibum Sat. ii. 2. 45. voluptates Epist. i. 2. 55. hoc amet, hoc spernat carminis auctor Epist. ad Pis. 45.

spes longa Od. i. 11. 6. sic: spe longus Epist. ad Pis. 472. *spes credula* animi mutui Od. iv. 4. 30. omnis occidit Od. iv. 4. 70. avarae Od. iv. 11. 25. bona certaque C. S. 74. *spes levis* Epist. i. 5. 8. ratae ibid. 47. *spes palmae* Epist. i. 4. 50. fallendi Epist. i. 46. 54. spe dubiae horae pendulus fluitem Epist. i. 48. 110. *spes rerum* utilium ibid. 99.

spiceus, *spicea* corona C. S. 30.

spicula calami Gnessii Od. i. 45. 47. celeris Cynthiae Od. iii. 28. 42.

spina. extrema e pluribus spinis una Epist. ii. 2. 212. spinas animo evellas Epist. i. 4. 4.

spirare. spirat amor Od. iv. 9. 40. spirabat amores Od. iv. 43. 49. quod spiro (quod lyrici poetae me agit spiritus, not.) Od. iv. 3. 24. spirat satis tragicum Epist. ii. 4. 166.

spiritus 1) igneae Chimaerae Od. ii. 47. 43. teter Od. iii. 44. 49. imo latere petitus Epod. 44. 40. spiritu praecordia levare Epod. 47. 26. hinc pro vita: reddit Od. iv. 8. 44. 2) pro mens, animus: spiritum avidum domando Od. ii. 2. 9. spiritus acer Sat. i. 4. 46. hinc de *candidi foculitate*: tenuem Graiae Camoenae Od. ii. 46. 38. spiritum mihi dedit Apollo Od. iv. 6. 29. not. 3) *superbia*: rides spiritum corpore maiorem Sat. ii. 3. 310. not.

spissus. *spissa* ramis laurea Od. ii. 45. 9. *spissa* coma nitidus Od. iii. 49. 25. *spiasse* comae nemorum Od. iv. 3. 41. *spissas* theatris indigna scripta Epist. i. 49. 44. *spissa* sedilia Epist. ad Pis. 205. *spissae* coronae ibid. 381.

splendere. splendet focus Epist. i.

5. 6. *splendeat* late pannus Epist. ad Pis. 45. *Glyceræ* nitor *splendentia* Pario marmore purius Od. i. 49. 5. (de hac comparatione v. not.) *splendet* hospes Lacænae Od. iii. 3. 25.

splendide mendax in parentem Od. iii 11. 34. de hoc loquendi genere vid. not.

splendidus. *splendidior* fons vitro Od. iii. 43. 4. *splendidior* dominus rei contemtae Od. iii. 46. 25. *splendida* arbitria Od. iv. 7. 24. *bilis* Sat. ii. 3. 444. *facta* Epist. ii. 4. 237. *splendidus* et *rectius* Epist. i. 47. 20.

splendor argenti Sat. i. 4. 28. *splendoris* parum habebunt Epist. ii. 2. 414.

sponda in extrema cubet Epod. not.

spondei stabiles Epist. ad Pis. 256.

spondere levi Epist. ad Pis. 423.

sponsa. *sponsae* flebili Od. iv. 2. 21. laqueum necit Epist. i. 49. 31.

sponsor Sat. ii. 6. 23. Epist. i. 46. 43.

sponnus regius Od. iii. 2. 40. *sponsi* Penelopes Epist. i. 2. 28.

spurcus. *spurco* Damæ Sat. ii. 5. 48.

squilla. *squillis* tostis Sat. ii. 4. 58. vid. not. *squillas* iater natantes muraena Sat. ii. 8. 42.

stabilis rerum terminus C. S. 26. *stabiles* spondeos Epist. ad Pis. 256.

stabulum. *stabulis* gaudet pecus Od. i. 4. 3.

stagna Od. ii. 15. 4.

stare. 1) *stantem* columnam na proruas pede Od. i. 35. 43. *stat* glacies Od. ii. 9. 5. *stet* Capitolium Od. iii. 3. 42. *stantes* paludes Od. iii. 27. 9. *stante* turba Sat. 3. 135. *stans* in uno pede Sat. i. 4. 40. *stalat* sepulchrum Sat. i. 8. 40. *stare* valeo Sat. i. 9. 39. *stetit* in scena Epist. ii. 4. 205.—*stet* Soraete nive candidum Od. i. 9. 4. 2) *stas* animo Sat. ii. 3. 213.—*stet* sermonum honos Epist.

ad Pis. 69. 3.) pro *morari*: stet dies volucris Od. iii. 28. 6. *not.* 4) exquisitus pro *existere*, *esse*: ultimae steterae causae Od. i. 16. 19.

statuas taciturnius exit Epist. ii. 2. 83. *statuas* veteres emendo insanit Sat. ii. 3. 64. *infantes* findet canicula Sat. ii. 5. 39.

statuere. *statuis* agro lignum Od. ii. 43. 40. *statuit* natura cupidinibus natam Sat. i. 2. 111. telluris herum Sat. ii. 2. 129. *statuis* natam pro vitula ante aras Sat. ii. 3. 199.

status minax Od. iii. 4. 54. quis deceat civitatem Od. iii. 29. 25. omnis decuit Aristippum Epist. i. 17. 23.

stella nautis refulsit alba Od. i. 12. 27. *vesani* leonis Od. iii. 29. *stellis* candidis Od. iii. 15. 6. *stellis* inse-rere Od. iii. 25. 6. *stellae* salubres Sat. i. 7. 24.

stercus. *stercore* crocodili fucatus Epod. 12. 11. *vid. not.*

sterilis 1) *palus* Epist. ad Pis. 65. 2) *sterilis* rubigo (h. e. *sterilitatem proferens*) Od. ii. 23. 6.

sternere. *stratus* membra Od. i. 4. 21. *stravere* ventos Od. i. 9. 10. *exitio* Thyesten Od. i. 16. 17. *sternet* tempestas nemus foliis Od. iii. 17. 9. *stravit* ferro pecus Sat. ii. 3. 202.

stertere. *stertit* supinus Sat. i. 5. 49. *noctu* lassus Epist. ii. 2. 27. *stertebat* diem totum Sat. i. 3. 18.

stillare. *stillabit* rorem ex oculis Epist. ad Pis. 429.

stilus. *saepe* stilum veritas Sat. i. 40. 72. *hic stilus* ultro haud petet quemquam animantem Sat. ii. 1. 39.

stimulus. *stimulos* lasso subiectat Sat. ii. 7. 94.

stipare Menandro Platona Sat. ii. 3. 11. *stipato* theatro Epist. ii. 1. 60.

stipatur te sectabitur Sat. i. 3. 138.

stipendium quod me manet Epod. 17. 36.

stirps. *stirpes* raptas Od. iii. 29. 37.

stola ad talos demissa Sat. i. 2. 99. *stola* velatum ibid. 71. *vid. not.*

stomachari. *quivis* stomachetur (χολώσασθαι) Sat. i. 4. 55. *stomacheris* ob prave sectum unguem Epist. i. 1. 104.

stomachosus eques Epist. i. 15. 12.

stomachus. 1) *stomachum* latrantem leniet Sat. ii. 2. 18. *aegrum* sollicitat ibid. 43. *stomachus* ieiunus ibid. 28. *stomacho* ruenti accedat fultura Sat. ii. 3. 154. *acri* post vinum innatat lactuca Sat. ii. 4. 59. *stomachum* lassum pervellunt Sat. ii. 8. 8. — *stomachum* fontibus supponere Epist. i. 15. 8. 2) *ira*: *stomachum* gravem Od. i. 6. 6. *not.* *teneto* Sat. ii. 7. 44. *stomacho* nostro vim leonis appo-suisse Od. i. 16. 16.

stragula vestis Sat. ii. 3. 118. (*pretiosa plumario opere facta*. Vet. Schol.) *vid. not.*

stramentum. *stramentis* incubet Sat. ii. 3. 117.

strenuus. *strenua* Lyde Od. iii. 28. 3. *inertia* nos exercet Epist. i. 11. 28. *strenuus* anteis Epist. i. 2. 70. *Philippus* Epist. i. 7. 46. *rem* auge ibid. 71.

strepere. *strepunt* litui Od. ii. 4. 3. *fluvii* Od. iv. 12. 3.

strepitus dulcis testudinis Od. iv. 3. 17. *ad strepitum* citharae Epist. i. 2. 31. *ad strepitum* salias Epist. i. 14. 26. — *strepitum* dementem audiat Od. iii. 29. 22. *dulcem* mirari ibid. 41. *strepitu* cum tanto ludi spectantur Epist. ii. 4. 203. *strepitus* inter nocturnos Epist. ii. 2. 79. *populares* vincentem Epist. ad Pis. 81. — *strepitus* ingens valvarum Sat. ii. 6. 111. *rotarum* Epist. i. 17. 7.

stridere susurros videtur Sat. ii. 8. 77.

stridor acutus Od. i. 31. 15.

strigil, qui puer uvam furtiva mutat strigili Sat. ii. 7. 440. *not.*

stringere ingluvie rem Sat. i. 2. 8. strictis frondibus Epist. i. 44. 28. unguibus in iuvenes Od. i. 6. 48. *not.*

strix, plumam nocturnae strigis Epod. 5. 20. de eius in re magica usu vid. *not.*

struere 1) struit acervum Sat. i. 4. 35. quid operum Epist. i. 3. 6. 2.) *extruere*: struis domos Od. ii. 48. 49.

studiosus, studiosa florum Od. iii. 27. 29. culinae Sat. ii. 5. 80. cohors Epist. i. 3. 6.

studium, studio citharae deditus Sat. ii. 3. 405. studiis athletarum arsit Epist. ii. 4. 95. studiis asperioribus mentes formandae Od. iii. 24. 53.—studii immoritur Epist. i. 7. 85. annos septem dedit Epist. ii. 2. 82.—studium lucri pone Od. iv. 42. 25. studio scribendi calet Epist. ii. 4. 408. studio nostri pecces Epist. i. 43. 4.

stultitia coelum petimus Od. i. 3. 38. stultitia carulae prima est sapientia Epist. i. 41. qua me insanire putas Sat. ii. 3. 301. stultitia brevis Od. iv. 42. 27. mala Sat. ii. 3. 43. parva ibid. 220. Epist. ii. 2. 452.

stupere, stupet Evias Od. iii. 25. 9. stupens carminibus Od. ii. 43. 33. stupent mentes percussae Epod. 7. 46.—stupet in titulis Sat. i. 6. 47. aere Albius Sat. i. 4. 28. stupet acies insanis folgoribus Sat. ii. 2. 5.

stuprum, stupris nullis casta domus polluitur Od. iv. 5. 24.

suadere melius Epist. i. 4. 65. suaderet ratio Sat. i. 2. 50. suaserit dolor Epist. i. 2. 60.

suavium, suavio tuo opponat manum Epod. 3. 24.

subare de hominibus dictum Epod. 42. 44.

subducere, subductum ignem domo

aetherea Od. i. 3. 29. subducta vatica Epist. i. 47. 54. subductis (*tunicis*) usque ad inguen obscenum Sat. i. 2. 26.

subest sol Oceano Od. iv. 5. 40. subucula tunicae Epist. i. 4. 95. taberna Epist. i. 44. 24.

subiectus, subiectos Indos et Seras Od. i. 42. 55. subiectior in horam et diem Sat. ii. 6. 47. subiecta oculis fidelibus Epist. ad Pis. 481. syllaba longa brevi ibid. 254.

subigere, subegit portenta Epist. ii. 4. 44. subacta cuncta terrarum Od. ii. 4. 23. subacta cervice ferre iugum Od. iii. 5. 4.

subire, 1) subeunt aquae lucos Od. iii. 4. 7. subisti cavum macra Epist. i. 7. 33. subimus Anxur Sat. i. 5. 25. 2) subire periculum Epod. 4. 3. verbera maiora meritum Sat. i. 3. 420. subiit onus Sat. i. 9. 21. hic subit et perfert Epist. i. 47. 41.

sublegere, sublegit quodcumque inutile iaceret Sat. ii. 8. 42.

sublimis, sublime atrium Od. iii. 4. 46. sublimi vertice Od. i. 4. 36. anhelitu fugies Od. i. 45. 34. flagello Od. iii. 26. 44. sublimia cures Epist. i. 42. 42. sublimis natura Epist. ii. 4. 465. sublimes versus ructatur Epist. ad Pis. 457.

sublustris nox Od. iii. 27. 3.

submittere, monstrum maius submittere Colchi (elegantior, ut *avaymav*: *sensim sensimque succrevit apud Colchos*) Od. iv. 4. 63. vid. *not.* vinea submittit capreas non semper edules Sat. ii. 4. 43.—res mihi submittere conor Epist. i. 4. 49.

submovere, Iupiter affert et submovet hiemes Od. ii. 40. 47. lictor tumultus Od. ii. 46. 40. urges submovere littora Od. ii. 48. 21. submotus pudor Epod. 41. 48.

suboles laevis gregis Od. iii. 43. 8

- Romae iv. 3. 13. subolem producas C. S. 17.
- subruere*. subruit muneribus aemulos Od. iii. 16. 14. animum avarum laudis Epist. ii. 1. 179.
- subscribere*. subscribi statuis quaeret Od. iii. 21. 27. subscribe libello Sat. i. 10. 92.
- subsequi*. subsequitur amor sui caecus Od. i. 18. 14.
- subsiderere* tigres cervis Epod. 16. 31.
- substringere* aurem loquaci Sat. ii. 5. 95.
- substruere*. subsuta instita Sat. i. 2. 29.
- subtemen*. subtemine certo tibi Parcae reditum ruperunt Epod. 13. 15. not.
- subtilis* iudex Sat. ii. 7. 107. subtile palatum Sat. ii. 8. 38. iudicium Epist. ii. 1. 242.
- subucula* trita pexae subest tunicae Epist. i. 1. 95.
- suburbanus*. suburbano caule Sat. ii. 4. 15. suburbana rura Epist. i. 7. 76.
- subvertere* Epist. i. 10. 48.
- succinere*. succinit alter Epist. i. 17. 48.
- succingere*. succinctam nigra palla Sat. i. 8. 23. succineus hospes cursitat Sat. ii. 6. 107.
- succurrere*. succurrite Epist. ad Pis. 459.
- succus* defluit Od. iii. 27. 54. succos nectaris ducere Od. iii. 3. 34. succo Picenis pomis cedunt Tiburtia Sat. ii. 4. 70. succis Iberi piscis Sat. ii. 8. 46. succus nigrae loliginis Sat. i. 4. 100.
- sudare*. pulmentaria quere sudando Sat. ii. 2. 24. te sudavisse ferendo caruina Epist. i. 13. 16. sudet multum Epist. ad Pis. 241. sudavit puer ibid. 413.
- sudor* visis adest Od. i. 45. 9. quantus tuis navitis instat Epod. 10. 15.
- manaret ad imos talos Sat. i. 9. 10.
- suetus* suctae ferae hunc vexare locum Sat. i. 8. 17.
- suffigere* in cruce Sat. i. 3. 82.
- sufflans* se Sat. ii. 3. 317.
- suffragia* plebis non ego venor Ep. i. 19. 37. populi capto Epist. ii. 2. 403.
- sulcus*. sulcis arborum ordinet Od. iii. 1. 10. sulcos et vineta crepat Epist. i. 7. 84.
- sulfur*. sulfura Epist. i. 15. 7.
- sumere*. sumis virum tibia celebrare Od. i. 12. 2. sumit sibi res gestas scribere Epist. 1. 3. 7. sumite aequam materiam Epist. ad Pis. 38.—sumit secures Od. iii. 2. 19. sume superbiam meritis quaesitam Od. iii. 30. 14. sumere ex fonticulo Sat. i. 1. 56. clavum Sat. i. 6. 25. vires Epist. i. 18. 85. sumet nova consilia ibid. 33. animum Censoris Epist. ii. 2. 110. sumebat operam inanem Epist. ad Pis. 453.
- summa* 1) vitae brevis Od. i. 4. 45. summae hodiernae crastina adiciant tempora (*dierum, quae hodie exegimus numero*) Od. iv. 7. 17. vid. not.
- summa* nummorum Epist. ad Pis. 381. 2) *summa* i. e. *summa pecuniae*: summam sepulchro incidere Sat. ii. 3. 84. saxo insculpere ibid. 90.
- summe* munito loco Epist. ii. 2. 30.
- summus*. 1) *summa* ilmo Od. i. 2. 9. summos montes feriunt fulmina Od. ii. 10. 11. summis verticibus Od. iii. 24. 8. summum tectum Sat. i. 5. 74.—summis ima valet mutare Od. i. 34. 12. ad summum ab imo Sat. ii. 3. 308. Ianus summus ab imo Epist. i. 1. 54. 2) *summi* mali materiam mittamus Od. iii. 24. 49. *summa* dicende Camoena Epist. i. 1. 1. *summa* deperdat Sat. i. 4. 32. *summa* virtus Sat. i. 7. 14. voluptas Sat. ii. 2. 19. insania Sat. ii. 3. 221.

sumrum bonum Sat. ii. 6. 76. ad
sumrum fortunae venimus Epist. ii.
4. 32.

sumtuus. sumtuosa hostia Od. iii.
23. 48.

sumtus. sumtu publico Od. ii. 45.
48. sumtum pro quaestu facit Sat. i.
2. 49. minorem Sat. ii. 4. 85. facias
invitus Epist. ii. 2. 495.

supellex. Campana Sat. i. 6. 148.
(*Capuae hodie aerea vasa studiosius
fabricari dicuntur*. Vet. Schol.)

super. adde super Sat. ii. 7. 78. su-
per his Sat. ii. 6. 3. vid. not. Epist.
ad Pis. 429.

superare. 1) pugnare Od. i. 42. 26.
superante Poeno ibid. 38. superare
hunc laboret Sat. i. 4. 112. canem
cursu Epist. i. 48. 51. — *superantis*
nonum annum Od. iv. 44. 1. 2)
quod superat (h. e. *superest*) Sat. ii.
2. 402. Epist. ad Pis. 328.

superbia. superbiam pone Od. iii.
40. 9. sume meritis quesitum Od. iii.
30. 44.

supercilium. supercilio moventis
cuncta (*imitatus est Homerum*) Od.
iii. 4. 8. vid. not. supercilio deme
nubem Epist. i. 48. 94.

superesse. quod superest aevi, si
quid superesse volunt Di Epist. i. 48.
408. exilis domus, ubi non et multa
supersunt Epist. i. 6. 45.

superi. superis diis miscent Od. i.
4. 30. et imis deorum gratus Od. i.
40. 49. superis par Od. i. 6. 46. su-
peri dii Epist. ii. 4. 438.

supermus. Tusculi superni vilis
(Bentl. *supini*. vid. not.) Epod. 4. 29.

superstes fama Od. ii. 2. 8. nec
carus aequae, nec superstes integer Od.
ii. 47. 7. superstiti animae Od. iii.
9. 42. puero ibid. 46. superstiti te
Epod. 4. 5. superstitis parentes Epod.
5. 404. Aeneas, patriae superstes C.
8. 42.

superstitio. superstitione tristi calet
Sat. ii. 3. 79.

supervacuius. supervacuus honores
Od. ii. 20. 24. supervacuus Baiae mihi
fecit Epist. i. 45. 2. supervacuum
omne manat de pleno pectore Epist.
ad Pis. 337.

supervenire. superveniet grata hora
Epist. i. 4. 44. supervenit unda un-
dam Epist. ii. 2. 476.

supinare. supinor nasum Sat. ii. 7.
38.

supinus. supinum Tibur Od. iii. 4.
23. supinas manus Od. iii. 23. 4.
supinus stertit Sat. i. 5. 49. supinum
ventrem ibid. 85. equum Sat. ii. 7.
50.

suppetere. suppetit rerum usus Ep.
i. 42. 4.

supplex Alexandres Od. iv. 44. 35.
scientiae do manus Epod. 47. 4. cap-
to populi suffragia Epist. ii. 2. 403.
supplice vitta (*referendum ad perso-
nam, quae vittam gerit*) Od. iii. 44.
48.

suppliciter stabat Sat. i. 8. 37.

supponere. suppositos ignes cineri
doloso Od. ii. 4. 7. vid. not. Massiea
si coelo supponas vina sereno Sat. ii.
4. 54. supponere stomachum fontibus
Epist. i. 45. 8.

sura. teretes suras laudo Od. ii. 4.
21. quali sura sit Sat. i. 6. 33. femur
tumentibus suris additum Epod. 8.
40.

surdus. surdior scopulis Icarum Od.
iii. 7. 21. surdiora sassa Epod. 47. 54.
surdo fabellam narrare Epist. ii. 4.
499.

surgere. surgente vespero Od. ii.
9. 40. sole Sat. i. 4. 29. surgendum
mane Sat. i. 6. 420. surget Ceres
alto culmo Sat. ii. 2. 424. surgunt
latrones de nocte Epist. i. 2. 32. hunc
cine solem tam nigrum surrexe mihi
Sat. i. 9. 72.

surripere. periuras, surripis, aufers Sat. ii. 3. 427. de mille fabae modiis cum surripis unum Epist. i. 16. 55. surpuerat me mihi (pro *surripuerat*) Od. iv. 43. 20. surpitem unum morti (*surripitem*) Sat. ii. 3. 283.

sus lateat Epod. 42. 6. luto amica Epist. i. 2. 26. lutulenta ruit Epist. ii. 2. 75.

suscitare. suscitāt tacentem Musam cithara Od. ii. 40. 48. suscitabo prece corvum Od. iii. 27. 41. suscitet te (*aegrotum medicus*) Sat. i. 4. 82.

suspectus. suspectum genus scribendi Sat. i. 4. 65. suspecta lyra conticuit Epist. i. 48. 42. suspecti laquei Epist. i. 16. 54.

suspendere. suspendisse deo maris vestimenta Od. i. 5. 45. suspensa mento corpora Epod. 5. 56. suspens; aevo loculos tabulamque lacerto Sat. i. 6. 74. Epist. i. 4. 56. suspensa aulaea Sat. ii. 8. 54. suspendit vultum mentemque picta tabella Epist. ii. 4. 97. suspendis naso adunco Sat. i. 6. 5. (*Qui irridēt homines sannas faciunt: est autem sanna risus solutus eorum, qui detortis naribus sonitum emittunt in alicuius fastidium*, Schol. Cruq.). not. suspendens omnia naso Sat. ii. 8. 64.

suspicari fuge Od. 2. 4. 22.

suspicer, aeraque et artes suspice (*cum admiratione aspice*) Epist. i. 6. 48.

suspirare. virgo suspiret: cheu Od. iii. 2. 9. suspirare Chloëa Od. iii. 7. 40.

sustinere. sustineant silvae onus Od. 9. 2. lapis albus pocula cum cyatho duo sustinet Sat. i. 6. 417. — sustineas proelia Epist. i. 48. 54. negotiū Epist. ii. 4. 4.

susurri leves (*blandae amantium confabulationes, ψυψιμαχία*) Od. i. 9. 49. susurros stridere videres Sat. ii. 8. 77.

sutor Sat. i. 3. 406. bonus ibid. 425. sapiens ibid. 428.

syllaba longa subiecta brevi Epist. ad Pis. 254.

symphonia discors Epist. ad Pis. 374.

T

Tabella. 1) votiva Sat. ii. 4. 33. 2) *pictura*: tabella Pausiaca Sat. ii. 7. 95. tabellas Epist. ii. 2. 480. tabellis pictis gaudere Sat. i. 4. 72. tabella picta Epist. ii. 4. 97. 3) *epistola*: tabellas mihi mittis (sc. *ceratas, in quibus, quae vellet, exaraveras*) Epod. 42. 2. tabellis imprimat signa Sat. ii. 6. 34.

taberna 1) clausa Sat. i. 3. 434. nulla habeat meos libellos Sat. i. 4. 74. vicina Epist. i. 44. 24. tabernas in obscuras migret Epist. ad Pis. 229. 2) pro *humilis casa, tugurium*: tabernae pauperum Od. i. 4. 43.

tabescere. tabescat Sat. i. 4. 444.

tabula 1) votiva Od. i. 45. 43. 2) laevo suspensi loculos tabulamque lacerto Sat. i. 6. 74. et Epist. i. 4. 56. 3) *in causa*: accipe tabulas Sat. i. 4. 45. adde tabulas centum Sat. ii. 3. 70. 4) *testamentum* Sat. ii. 5. 52. et 66. 5) *pictura*: tabulae pictae Epist. i. 2. 52. isti tabulae fore librum persimilem Epist. ad Pis. 6.

tabum. tabo munus imbutum Epod. 5. 65.

tacere. 1) tacentes de paupertate Epist. i. 47. 43. tacere nequit commissa Sat. i. 4. 84. tacenda locutus Epist. i. 7. 72. 2) pro *quiescere, dormire*: tacentem Musam suscitāt Od. ii. 40. 48.

taciturnitas invida obstaret meritis Od. iv. 8. 32.

taciturnus 1) speciem acerbi occupat Epist. i. 48. 95. tineas pasces

Epist. i. 20. 42. taciturnius statuū
exit Epist. ii. 2. 83. 2) taciturnus
amnis Od. i. 34. 8. vid. not. cf. *Drak.*
ad *Sibh Ital.* iv. 224. taciturna signa
noctis Od. ii. 8. 40.

tacitus 1) aiebam Sat. i. 9. 42. le-
get Sat. ii. 5. 68. mirari secum Epist.
i. 7. 62. recorder Epist. ii. 2. 445.
corvus si pasci posset Epist. i. 47. 50.
tacita virgine Od. iii. 39. 9. — non
tacitus (i. e. *disertus*.) Epist. i. 47.
50. — tacita lyra Od. iii. 49. 20. 2)
passive: tacita prece Epist. i. 44. 44.
tactus. tactu leonem lacessat Od.
iii. 2. 44.

taedium sollicitum Od. i. 44. 47.

talentum lucrata Epist. ad Pis. 238.
talenta mille rotundentur Epist. ii.
6. 34.

talis. 4) tale quid Epod. 3. 49. nil
tale Epist. ii. 4. 47. talibus officiis Epist.
ii. 2. 21. — *talis* omisum ante *qualis*
Epod. 5. 49. post *qualis* Od. iv. 4.
47. 2) *talis* i. q. *hic*: tali voce me
vetuit Sat. i. 40. 32.

talus. 4) ad talos demissa stola
Sat. i. 2. 99. imos manaret sudor
Sat. i. 9. 44. ad talos imos pulcher a
vertice Epist. ii. 2. 4. 2) *pro pes*: talis
pravis fultum Sat. i. 3. 48. talo reclo
stet fabula Epist. ii. 4. 476. 3) *enubus*,
tessera lusoria (*ἀσπράγζος*): talis re-
gna vini sortiere Od. i. 4. 48.

tam passim apud adiectiva et ad-
verbia occurrit: tam — quam —
Epist. i. 7. 48. *tam* omisum: est bon-
us, ut etc. Sat. i. 3. 32.

tangere 4) cynthos Od. iii. 49. 46.
46. scripta vitet Epist. i. 3. 46. tan-
gas caput genibus Sat. ii. 7. 64. te-
tigit aram manus Od. iii. 27. 47.
crura Od. ii. 49. 32. tetigere mento
solum Od. ii. 7. 42. tangens cubito
Sat. ii. 5. 42. tangentis singula su-
perbo dente Sat. ii. 6. 87. tacta
arva ligonibus Epist. i. 44. 27. 2)

pro ferire, percutere: tange flagello
sublimi Od. iii. 26. 42. conf. de hoc
verbi *tangere* usu *Muret.* ad *Catull.*
24. 8. 3.) *de tactu libidinoso in re*
Venerae: tangi metuit Od. iii. 44.
40. nullam tango matronam Sat. i.
2. 54. vid. not.

tantus passim. *tantus* omisum post
quantus Od. iii. 46. 22. Epod. 4. 2.
Epod. 40. 7. Epist. i. 4. 28. *tantum*
pro tam: tantum magna Sat. ii. 3.
317. vid. not. *tantos* (id est *tanta*
gloria) comites Sat. ii. 3. 42.

tardare. tardavit alas volucris Fati
Od. iii. 47. 25.

tardus 4) provisor utilim Epist.
ad Pis. 464. tarda necessitas Od. i.
3. 32. tardum opperior Epist. i. 2.
74. tarda tempora fluunt Epist. i. 4.
23. tardis Appia minus gravis Sat. i.
5. 6. facienda iniuria Sat. ii. 6. 28.
tardius advenies Sat. ii. 2. 94. irent
Sat. ii. 3. 404. — *tardus* i. e. *tardum*
efficiens: tarda podagra Sat. i. 9. 32.
senectus Sat. ii. 2. 88. 2) *tardus* *pro*
cautus: tardo cognomen pinguidamus
Sat. i. 3. 58.

tauriformis Aufidus Od. iv. 44. 25.
taurus tibi cornua laceranda reddet
Od. iii. 27. 74. petit cornu Sat. ii. 4.
52. tauri cornua Od. iii. 27. 28. ruentis
pondus Od. ii. 5. 3. tauro doloso cre-
didit latns Od. iii. 27. 26. taurum
inertem monstravit Epod. 42. 47.
tauris illigaturum iuga Epod. 3. 44.
fessis vomere Od. iii. 43. 44.

tectum 4) se praecipitem dedit Sat.
i. 2. 44. 2) i. e. *domus*: tectum re-
linquunt Od. ii. 8. 49. summum lam-
bere properabat flamma Sat. i. 5. 74.
tecti obsoleti sordibus caret Od. ii. 40.
6. 7. tecto aquae fons vicinus Sat.
ii. 6. 2. tepido Sat. ii. 3. 40. paupere
Epist. i. 40. 32. tecta laqueata Od. ii.
46. 44. vid. not. pulchra Od. iii. 40. 6.
— tectum coeli (pro *coelum*) Sat. i.

5. 403. sic: tecta Troiae pro Troia) Od. iii. 3. 60. — tectum praebuit villula Sat. i. 5. 45, 46. 3) *leati stragulum*: tecta rumpit Epod. 12, 12.

tegere. 1) *tēgat* talos Sat. i. 2. 29. *tegentis* veste Epist. ad Pis. 95. *tectus* ensis vagina me custodiet Sat. ii. 1. 41. 2) *tegā* *latus* (pro *comitabor*) Sat. ii. 5. 18. 3) pro *reticere*: *tegat* commissa Epist. ad Pis. 200. *tegea* commissum Epist. i. 18. 38. ~

tela. *telas* tibi aufert Od. iii. 12. 5.

tellus 1) *bruta* Od. i. 34. 9. *aequa* Od. ii. 48. 32. *pede pulsanda* Od. i. 37. 2. *fertilis frugum pecorisque* C. S. 29. *inarata reddit Cererem* Epod. 46, 43. *tellure marique* Sat. ii. 5. 63. *tellure porrecta mari inferius aīdet super coelum* Epod. 5. 80. 2) *tellus* *Inubae* Od. i. 23. 15. *Assaraci* Epod. 13. 13. *tellure Itala* Sat. ii. 6. 56. *nova* Od. i. 7. 29. 3) *telluris propriae herum* Sat. ii. 2. 129.

telum 1) *positum rubigine pereat* Sat. ii. 1. 43. 2) *sagitta*: *teloplasticus* C. S. 33. *tela arcu Cydonio direxit* Od. iv. 9. 17. *acuta torserat* Epod. 17: 10.

temere) in nosmet sancimus legem iniquam Sat. i. 3. 67. *arroget artem* Sat. ii. 4. 35. *iacentes sub hac pinu* Od. ii. 41. 14. *vid. not.* 2) pro *confuse et sine ordine*: *vocalem Orphea temere insecutae silvae* Od. i. 12. 7. 3) pro *facile*: *colligit ac ponit iram* Epist. ad Pis. 160. *non temere a me quivis ferret idem* Sat. ii. 2. 13. *vatis avarus est animus* Epist. ii. 1. 120.

temetum. *temeti cadum* Epist. ii. 2. 463.

temnere. *temnit* *vulgaria* Sat. ii. 2. 38.

temperare. 1) *temperet amara laeto risu* Od. ii. 16. 27. *vid. not.* *temperatam mentem ab insolenti laetitia* Od. ii. 3. 3. *vim Dii provehant* Od. iii. 4.

66. 2) *temperant vites Falernae pocula* (pro *aqua*: *in poculis mixta est vino Falerno*) Od. i. 20. 11. cf. Epod. 17. 80. 3) *temperet aquam ignibus* (pro *calefaciat*) Od. iii. 19. 6. 4) *temperas strepitum testudinis* (i. e. *dulcem sonorum concentum elicits*) Od. iv. 3. 17. *vid. not.* sic. *temperat Sappho Archilochi pede Musam* (pro *moderatur et componit ad Archilochi numeros carmina sua*) Epist. i. 19. 28. *vid. not.* 5) pro *regere*: *temperat mundum horis* Od. i. 12. 15. *mare* Od. iii. 4. 45. *conf.* Od. iv. 12. 1. *astrum* Epist. ii. 2. 187. *temperat ora frenis* Od. i. 8. 7. *annum* Epist. i. 12. 16. *senem delirum* Sat. ii. 5. 71. 6) pro *parcere*: *temperat mulier privignis* Od. iii. 24. 18. *vid. not.*

tempestas. 1) *tempestatia ritu* Sat. ii. 3. 268. *tempestas ab Euro demissa* Od. iii. 17. 11. 2) pro *animi impetus*: *quocunque me rapit tempestas, defector* Epist. i. 4. 15. 3) *scurra Maenius tempestas macelli nominatur* Epist. i. 15. 31.

tempestivus 1) pro *mobilis*: *tempestativa Chloe* Od. iii. 19. 27. sic: *tempestativa viro* Od. i. 23. 12. 2) pro *aptus, accommodatus*: *tempestivum pueris ludum concedere* Epist. ii. 2. 112.

templum. *templa Vestae* Od. i. 2. 16. *refeceris* Od. iii. 6. 2. *antiqua deorum ruunt* Sat. ii. 2. 104.

tempus 1) *aureum aere inquinavit* Epod. 16. 64. *supremum* (sc. *vitalis*) Sat. i. 1. 98. *amicum* Od. iii. 6. 43. 44. *grave* Od. iii. 23. 8. *ad nostrum* Epist. ii. 1. 62. *curandi differt* Epist. i. 2. 39. *edendi* Epist. i. 16. 22. *tibi est abire* Epist. ii. 2. 215. *praesens* Epist. ad Pis. 44. *sub hoc tempus* Epist. ii. 2. 34. *temporis futuri* Od. iii. 29. 29. *acti laudator* Epist. ad Pis. 173. *sub verni horam* *ibid.* 302. *tem-*

ore vitae exacto Epist. i. 4. 48. festo Epist. ii. 4. 440. sacro C. S. 4. dextro Sat. ii. 4. 48. laevo Sat. i. 9. 68, 69. tempora Troiana Od. i. 28. 44, 42. in aurum priscum redeunt Od. iv. 2. 39, 40. crastina Od. iv. 17. 18. tarda ingrata fluunt Epist. i. 4. 23. orientia Epist. ii. 4. 430. temporibus suis defuncta Epist. ii. 4. 22, 23. — tempora signis certis decedentia (i. e. anni) Epist. i. 6. 3, 4. conf. Od. iv. 43. 25. — tempora tua morer sermone longo (i. e. negotia tua certo tempore administranda) Epist. ii. 1. 4. — tempore ponunt clitellas (i. e. tempestive) Sat. i. 5. 47. temporibus dubiis secundisque (i. e. in rebus adversis et secundis.) Od. iv. 9. 35, 36. 2) pro periculum: in ultimum tempus deducte Od. ii. 7. 4. sic: tempora (sc. turbulenta) loco me amovere Epist. ii. 2. 46. 3) pro annales: tempora evolve mundi Sat. i. 3. 142. 4.) de syllabarum quantitate in prosodia: tempora certa modosque Sat. i. 4. 58. 5) tempora (schlaf) corona vinxisse Od. i. 7. 23. ornatus pampino Od. iv. 8. 33. pampina cingentem Od. iii. 25. 20. vincere floribus Od. iv. 4. 22.)

tenax. 4) tenaci gramine Epod. 2. 24. 2) tenacem virum propositi Od. iii. 3. 4.

tendere. 1) tendit arcum Od. ii. 40. 20. retia Epod. 2. 33. tendere opus ultra legem Sat. ii. 4. 2. benigno sermone noctem (i. e. producere) Epist. i. 5. 44. barbiton (i. e. moderari, temperare) Od. i. 1. 34. 2) pro cursum dirigere, ire, proficisci: Quo tendias? Od. iii. 3. 70. Sat. i. 9. 63. Epist. i. 45. 44. tendit ad aedes Epist. i. 7. 89. tendimus Beneventum Sat. i. 5. 71. tendens in agros Od. iii. 5. 55. in tractus alios nubium Od. iv. 2. 268. — Quorsum haec tendant (pro spectent) Sat. ii. 7. 24. 3) pro tentare,

conari: tendunt extorquere Epist. ii. 2. 57. tendebat foras ire Epist. i. 7. 31. tendentes Olympto imposuisse Pelion Od. iii. 4. 51. 4) pro contendere, niti: tendit plumbum rumpere Epist. i. 10. 20. haberi disertus Epist. i. 19. 16. 5) pro extendere: tenta praecordia spiritu Epod. 47. 26. ubera ibid. 50. tentus pingui omaso Sat. ii. 5. 49.

tenebrae. tenebris fugatis Od. iv. 4. 40. infernis Od. iv. 7. 25.

tener. 1) tenero gramine Od. iv. 42. 9. teneros caules Sat. i. 3. 116. tenerum os pueri Epist. ii. 4. 56. tenerum femur Sat. i. 2. 81. de tenero ungui (ut Graecorum ἐξ ἀραιῶν ὀνύχων, pro ab ineunte aetate) Od. iii. 6. 24. 2) tenuis, parvus: tener vitulus me solvet Od. iv. 2. 54. tenerae praedae succus Od. iii. 27. 54, 55. 3) pro pulcher, iuuenilis: tenerum Lycidam mirabere Od. i. 4. 19. teneris versibus iuventur Epist. ad Pis. 246. tenerae virgines Od. i. 24. 1. cf. iv. 1. 26. 4) de animo: tenerae coniugis Od. i. 4. 26. teneros animos vitii absterrent Sat. i. 4. 128. 5) pro mollis, effoeminatus: tenerae mentes Od. iii. 24. 52. 6) pro tractabilis: tenera cervice equum docilem ire fingit Epist. i. 2. 64, 65.

tener. 4) tenent te castra Od. i. 7. 49, 20. tenebit te Tiburis tui unbra Od. i. 7. 20, 21. teneant animi dictata Epist. ad Pis. 335, 336. tenebat nox medium spatium Sat. ii. 6. 100, 101. — tenet me sitis importuna argenti Epist. i. 18. 23. amor Lycisci Epod. 44. 24. teneor vitii Sat. i. 4. 131. teneri studiis Epist. i. 1. 85. 2) pro continere: teneas te tuis Sat. ii. 3. 324. teneatis risum Epist. ad Pis. 5. teneam Protea quo modo Epist. i. 4. 90. tenebo te intra claustra Od. iii. 11. 43, 44. sub saevo custode Epist. i. 16. 77. tene tympana Od. i. 48. 43. tencio

stomachum Sat. ii. 7. 44. 3) pro
obtinere: tenentur causae teste Epist.
 i. 46. 43. 4) *complecti*: tenet haec
 formula reges Sat. ii. 3. 45. 46. 5)
inhabitare: tenet Aventinum C. S. 69.
 Cycladas fulgentes Od. iii. 28. 14.
 Lyciae dumeta Od. iii. 4. 62. 63. 6)
 pro *imperare*: tenente Caesare terras
 Od. iii. 44. 45. 16. praetore Asiam
 Sat. i. 7. 18. 49. 7) pro *delectari*:
 teneor dono Epist. i. 7. 18.

tentare. 4) tentant mille modis Od.
 iii. 7. 12. viâ negatâ iter Od. iii. 2.
 22. coelestia Epist. i. 47. 34. tentabo
 Bosphorum insanientem Od. iii. 4. 29.
 50. tentantem maiora Epist. i. 47. 24.
 tentasse aëria domos Od. i. 28. 5.
 tentaris Babylonios numeros Od. i. 11.
 2. 3. vid. not. 2) pro *arripere*, *inva-
 dere*: tentavit pectoris [fervor Od. i.
 46. 23. tentatum corpus frigore Sat.
 i. 4. 80. tentantur morbo acuto Epist.
 i. 6. 28. conf. Sat. ii. 3. 463.

tentigo. tentiginerumpi Sat. i. 2. 418.
tenuare. 4) tenuabitur aura Sat. ii.
 4. 52. 2) tenuare magna modis parvis
 Od. iii. 3. 72. vid. not. 3) tenuatum
 corpus recreare Sat. ii. 2. 84.

tenuis. 4) tennes togae (i. e. *tenui
 filo confectae*) Epist. i. 44. 32. tenui
 penna ferar Od. ii. 20. 4. 2. 2) pro
parvus, *exiguus*: tenuem spiritum Od.
 ii. 46. 38. tenui fronte insignem Od.
 i. 33. 5. re Epist. i. 20. 20. censu
 (i. e. *pauper*) Epist. i. 7. 56. tennes
 grandia conamur Od. i. 6. 9. 3) pro
multilis: tenuis in verbis serendis!
 Epist. ad Pis. 46. tenui ratione Sat.
 ii. 4. 36. sermone Sat. ii. 4. 9. 4)
 pro *vilis*: victus Sat. ii. 2. 70. tibia
 Epist. ad Pis. 203. tenui mensa Sat.
 i. 46. 4. ervo Sat. ii. 6. 417.

tenuis faece cadi poti Od. iii. 45. 46.
 prodire est quodam Epist. i. 4. 32.

tepefacere. tepefecit iugulo ferrum
 Sat. ii. 3. 436.

tepere. 4) tepet regio vespertina
 Sat. i. 4. 30. tepeant hiemes Epist. i.
 40. 45. 2) *de amore*: tepebunt virgi-
 nes Od. i. 4. 20. vid. not.

tepidus sol Epist. i. 20. 49. tepidas
 brumas praebet Iupiter Od. ii. 6. 47.
 18. tepidum ius ligurierit Sat. i. 3.
 84. tepido tecto Sat. ii. 3. 40.

ter felices Od. i. 43. 47. pereat Od.
 iii. 3. 66.

terere. 4) terit Appiam mannis
 Epod. 4. 44. triverit area frumentum
 Sat. i. 4. 45. 2) pro *tornare*: tritum
 catillum manibus Evandri Sat. i. 3.
 90. 91. 3) i. e. *usu in meliorem con-
 ditionem adducere*, *abnutzen*: trita su-
 bucula Epist. i. 4. 95. 96. tereret usus
 viritum Epist. ii. 4. 92. 4) pro *consum-
 mere*: teritur aetas bellis civilibus
 Epod. 46. 4.

teres 4) atque rotundus Sat. ii. 7.
 86. teretes plagas (i. e. *tereti filo
 confectas*) Od. i. 4. 28. 2) succulen-
 tus nec tamen obesus. vid. *Casimb.*
 ad *Saet.* Caes. C. 45. teretes suras
 Od. ii. 4. 21. teretis pueri Epod. 2. 28.
tergeminus. tergeminis honoribus
 tollere Od. i. 4. 8.

tergere palatum Sat. ii. 2. 24.

tergum. tergo timido Od. iii. 2. 46.
 libero retorta brachia Od. iii. 5. 22.
 ignoto pendentia discet Sat. ii. 3. 299.
 plector Sat. ii. 7. 405.

termes olivae nunquam fallentis
 Epod. 46. 45.

terminus 4) *lapis vel arbor, qua
 fines agrorum distinguebantur*: termi-
 nos agri revellis Od. ii. 48. 24. 2)
 pro *rei cuiuslibet finis*: terminum
 ultra vago Od. ii. 22. 40. 44. ter-
 minus obstitit mundi Od. iii. 3. 53.
 stabilis rerum C. S. 26. 27.

terra celat aurum Od. iii. 3. 49.
 50. meae cedet insolentiae Epod. 47.
 75. monstis iniecta dolet Od. iii. 4.
 73. mutat vices Od. iv. 7. 3. terrae

mensorem Od. i. 28. 1, 2. solutae Od. i. 4. 10. munera Epist. i. 6. 5. cf. Od. ii. 14. 20. gravis strepitum Epist. i. 14. 26. terram inertem temperat Od. iii. 4. 45. invisam pede pepulisse gaudet Od. iii. 18. 15, 16. pede quatiunt alterno Od. i. 4. 7. gravem aratro vertit Sat. i. 1. 28. unguibus scalpere Sat. i. 8. 26, 27. terra defossa furtim deponere Sat. i. 4. 42. terra marique C. S. 53. Epist. i. 16. 25. Epod. 11. 27. terrarum dominos Od. i. 1. 6. oris Epist. 1. 3. 4. terris abdiderint furtim Sat. i. 8. 43. avaris Od. ii. 2. 4, 2. cohors febrium incubuit Od. i. 3. 30, 31. nox umbra inducere parabat Sat. i. 5. 9, 10. pater satis nivis misit Od. i. 2. 1, 2. semota Epist. ii. 1. 21. — terrarum cuncta subacta Od. ii. 1. 23. terras abscondit Oceano dissociabilj Od. 1. 3. 21, 22. Aquilo radit Sat. ii. 6. 25. calentes alio sole Od. ii. 16. 48, 19. terras vicinas Epist. i. 3. 4.

terre. 1) terret voce Od. i. 10, 11. equos armorum fulgor Od. ii. 1. 19. mendax infamia Epist. i. 16. 39. terrent me vestigia Epist. i. 1. 74. vincula, mors, pauperies Sat. ii. 7. 84. terruit mannos Od. iii. 27. 7. urbem Od. i. 2. 4. *terre* vultu Sat. ii. 7. 41. 2) *deterre*, *fugare*: terret poëtam Sat. ii. 1. 182. Phaethon ambustus spes avaras (i. e. *deterret a rerum ultra sortem positarum sors Phaethontis*) Od. iv. 11. 25, 26. arundo volucres Sat. i. 8. 6, 7.

terror. terrorem Iovi intulerat Od. iii. 4. 49. terrores magicos Epist. ii. 2. 208. terroribus falsis implet Epist. ii. 1. 212.

tequa inhospita Epist. i. 14. 19.

testa. 1) *quodvis vas*: Od. iii. 21. 4. semel imbuta odorem servabit Ep. i. 2. 69, 70. marina Sat. ii. 8. 53.

testa conditum levi Od. i. 20. 2, 3. 2) *ostrea*: testae generosae non omne mare fertile Sat. ii. 4. 31.

testamentum legendum tradat Sat. ii. 5. 51. testamenta resignat Sat. i. 7. 9. senum Sat. ii. 4. 24. ex testamento sic est elata Sat. ii. 5. 85.

testari. testatur campus praelia Od. ii. 1. 30, 31. testatus tempora Troiana Od. i. 28. 14, 12.

testis 1) sententiarum mearum Od. iii. 4. 69, 70. Metaurum flumen Od. iv. 4. 38. teste quo tenentur causae Epist. i. 16. 43. 2) *spectator*: testis ne his foret Sat. i. 8. 36. inultus ibid. 44. 3) *testes* i. q. vulgariter *testiculi*: testes demeteret ferrum Sat. i. 2. 45, 46.

testudo (i. e. *lyra*, *cithara*) grata dapibus Iovis Od. i. 32. 13, 14. callida septem nervis sonare Od. iii. 11. 3, 4. testudinis aureae dulcem strepitum temperas Od. iv. 5. 17, 18. testudine cava amorem flevit Epod. 14. 11.

teter spiritus Od. iii. 11. 19. tetra discordia Sat. i. 4. 60. libido Sat. i. 2. 33. teterrima causa belli Sat. i. 3. 107, 108. aqua Sat. i. 5. 7. *texere.* 1) textam chlamydem Ep. i. 17. 80, 31. 3) textis cratibus Epod. 11. 45.

textor. textore simulet Catonem Epist. i. 1. 49. 13.

theatrum. 1) theatro arcto stipata Roma Epist. i. 1. 60. in vacuo plausor Epist. ii. 2. 130. theatris populus ter crepuit Od. ii. 17. 25, 26. theatra sonum referunt Epist. ii. 1. 201. 2) *significat locum, ubi publicae legitur et auditur*: theatris desit Musa severae tragoediae Od. ii. 1. 9, 10. spissis indigna Epist. i. 19. 11.

thuanus Sat. ii. 5. 44.

thus vendentem in vicum deferat Epist. ii. 1. 269. thuris acerra Od.

iii. 8. 2. thure te vocantis Od. i. 30. 2, 3. deos placare Od. i. 36. 4. placaris Lares Od. iii. 23. 34. thure ponite Od. i. 49. 44. plura naribus duces Od. iv. 4. 21, 22. dabimus Divis benignis Od. iv. 2. 54, 52. liquescere Sat. i. 5. 99.

thymum, thyma quaerunt Od. i. 47. 6. carpentis Od. iv. 2. 29. circumvolitas agilis Epist. i. 3. 24.

thyrsus, thyrsos gravi Od. ii. 49. 8.

tibia orichalco vineta Epist. ad Pis. 202. tibiae sub querulae cantu Od. i. 7. 30. Berecynthiae Od. iv. 4. 22, 23. tibia dii melos Od. iv. 4. 4, 2. acri Od. i. 42. 4, 2. tibiae cohibet Od. i. 4. 32, 33. tibiis mistum carmen Epod. 44. 5. remisto carmine Od. iv. 45. 20.

tibicen arti addidit luxuriam Epist. ad Pis. 214, 215. cantat Pythia ibid. 414, 415. tibicinibus gavisia Epist. ii. 4. 98.

tibicinus, tibicina meretrix Epist. i. 44. 25.

tignum torquet machina Epist. ii. 2. 73. tignis modicis instravit pulpita Epist. ad Pis. 279.

tigris aspera Od. i. 23. 9. tigres trahentes iugum indocili collo Od. iii. 3. 44, 45. tigres cervis subsidere Epod. 46. 34. ducere Od. iii. 44. 43, 44. pascere Od. iii. 27. 56. lenire Epist. ad Pis. 393. tigribus gemenatur agni ibid. 43.

timere, times nlus coenare modica patella Epist. i. 5. 2. timet fata caeca Od. ii. 43. 46. flagitium peius letho Od. iv. 9. 50. serpentium allapsus Epod. 4. 20. Albanas secures C. S. 54. famam Sat. i. 2. 42. Tiberim tangere Od. i. 8. 8. venari Od. iii. 24. 56. navem agere Epist. ii. 4. 414. uti inventis Epist. ad Pis. 470. sibi quisque Sat. ii. 4. 23. timent vesanum poetam tetigisse ib. 455. timuit Afri-

cum praecipitem Od. i. 3. 42. gradum mortis ibid. 47. mortem Od. iii. 5. 36. timentis nihilum metienda Sat. ii. 3. 54. recitare Sat. i. 4. 23. timentes servos Sat. i. 6. 75. peccare amet Epist. ad Pis. 497. timendum examen iuvenum Od. i. 35. 30, 34. timenda voce Epod. 6. 9. timendorum regum Od. iii. 4. 5. timendus dentes acuit Od. iii. 20. 40.

timidus navita Od. i. 44. 44. timidus lynceas Od. ii. 43. 40. timidus procellae Epist. ad Pis. 28. timidus mori Od. iii. 19. 2. perire Od. iv. 9. 52. timidus tergo Od. iii. 2. 46. addere mentem Epist. ii. 2. 36. timide omnes res ministrat Epist. ad Pis. 474.

timor 4) aufert somnos Od. ii. 46. 45, 46. et minae scandunt Od. iii. 4. 37, 38. timores et iras Epist. i. 4. 42. in veros redegit Od. i. 37. 15. 2) timore Deorum Sat. ii. 3. 295.

tinea, tinearum epulae vestis in area putrescit Sat. ii. 3. 419. tineas inertes pasces taciturnus Epist. i. 20. 42.

tingere, tinget pavimentum mern Od. ii. 45. 26, 27. tingere te poculis meditor Od. iv. 42. 22, 23. vid. ant. — tinget secures cervicis Od. iii. 23. 42, 43. tinctus violâ amantium pallor Od. iii. 40. 44. tincta vestis cocco rubro Sat. ii. 6. 402, 403. arma crnribus nondum expiatis Od. ii. 4. 6. tintae lanae Africâ murice Od. ii. 46. 35, 36. tinctas vestes Getulo murice Epist. i. 2. 181.

tiro, tironum nomina sectatur Sat. i. 2. 46, 47.

titillare, titillet gloria Sat. ii. 3. 479.

titulus, per titulos tuas virtutes aeternet Od. iv. 44. 4, 5. ob inanes titulos scelus admittis Sat. ii. 3. 212. titulis stupet Sat. i. 5. 47.

toga bis ter ulnarum Epod. 4. 8. defluit rusticus Sat. i. 3. 30, 31. quae frigus quamvis crassa queat defendere Sat. i. 3. 44, 45. areta Epist. i. 48. 30. impar disidet Epist. i. 4. 96. Afrani Epist. ii. 4. 57. togam componere Sat. ii. 3. 77. togae mutatae Od. i. 36. 9. tenues Epist. i. 44. 32. exiguae Epist. i. 49. 43.

togatus. togata (sc. femina, i. e. meretrix) Sat. i. 2. 63. et 82. togatas (sc. fabulas) Epist. ad Pis. 288.

tolerare pondus Od. ii. 6. 4. fortem animum iubebo Sat. ii. 5. 20.

tollere. tollor (*proficeor*) in arduos Sabinos Od. iii. 40. 21, 22. tollio cornus in malos parata Epod. 6. 44, 42. tollis ad astra Sat. ii. 7. 29. tollere verticem Od. iii. 46. 49. corpus de imo gradu Od. i. 35. 2, 3. sublati manibus ad coelum Sat. ii. 5. 97. tollit equa hinnitum Od. ii. 46. 34, 35. tollere freta iubet Od. i. 3. 46. vocem comoedia Epist. ad Pis. 93. verba cadentia Epist. i. 48. 42. tollent cachinnum Epist. ad Pis. 443. tollant risum ibid. 384. aublata aure Epod. 6, 7. — pro *augere*: tollite laudibus Tempe Od. i. 21. 9. tollere tergemini honoribus Od. i. 4. 8. — pro *consolari*: tollite elaudum Epist. i. 47. 64. tolleret anicum Sat. ii. 8. 61. — tolles ex oculis multa Epist. ad Pis. 483, 484. tolle memor tibi hoc dictum Epist. ad Pis. 367, 368. tollam ex acervo Epist. ii. 2. 490, 491. cf. Sat. i. 54. sustulit apicem Od. i. 34. 44. 46. me aëre Od. ii. 7. 44. pullum esuriens Sat. i. 3. 92, 93. tollere patinam Sat. i. 3. 80. sublatam virtutem ex oculis invidi quaerimus Od. iii. 24. 34, 32. — pro *expellere*, *extinguere*, e medio *tollere*: tollit carentia virtute Epist. ii. 2. 423. cicuta anum Sat. ii. 4. 56. tolle eupidinem immitis urvae Od. ii. 5. 9, 40.

querelas Epist. i. 42. 3. muliabilem luctum Epod. 46. 39. sustulerit turmam fulmine Od. iii. 4. 43, 44. tollere rabiem civicam Od. iii. 24. 26. consueris reges Sat. i. 7. 34. sublato iure nocendi Epist. ad Pis. 284.

tonare. tonantis Iovis annus hibernus Epod. 44. 29. tonantem Iovem Od. iii. 5. 4. tonantes equos Od. i. 34. 7.

tondere. 1) tondet oves infirmas Epod. 44. 46. tonsa eute Epist. i. 48. 7. tonsae lanae Od. iii. 5. 43, 44. tonso rusticus toga defluit Sat. i. 3. 31. 2) tonsa illex bipennibus Od. iv. 4. 57.

tonsor. tonsore inaequali capillos curtatus Epist. i. 4. 94. te Dii donent Sat. ii. 3. 46, 47. tonsoribus et lippis notum Sat. i. 7. 3.

toral turpe Epist. i. 5. 22. toralia illota Sat. ii. 4. 84.

tormentum lene admoves ingenio (i. e. leni ratione vim admoves ingenio duro. vid. not. Od. iii. 24. 43. invidia maius tyranni Siculi non invenere (i. e. crudelius supplicium) Epist. i. 2. 58, 59.

tornare. tornatos male versus in-cudi reddere Epist. ad Pis. 441. vid. not.

torpere. torpet animo et corpore Epist. i. 6. 44.

torquere. 1) tortum funem ducere Epist. i. 40. 48. — torserunt non cornu Sidonii nautae Epod. 46. 59. 2) pro *avertere*: torquet aurem ab obscenis sermonibus Epist. ii. 4. 427. 3) pro *torquendo promovere*: torquet lapidem Epist. ii. 2. 73. sic torserunt acuta tela Epod. 47. 40. 4) pro *per-movere*: torquere mero Epist. ad Pis. 435. tortus vino et ira Epist. i. 48. 38. 5) pro *cruciare*: torquere invidia et amore Epist. i. 2. 37.

torques. torquibus exiguis praedam adiecisse renidet Od. iii. 6. 44. 12.

torrere. 1) torret nullius astri impotentia aestuosa gregem Epod. 46. 61, 62. torrentia agros sidera Od. iii. 4. 34, 32. 2) torret amor Cyri Lycorida Od. i. 33. 5, 6. me amor Glycerae Od. iii. 19. 28. mutua face Od. iii. 9. 43. torrere iecur idoneum Od. iv. 4. 42. 3) i. q. *assare*: tostis squillis Sat. ii. 4. 58.

torvus. torvo Marti dant spectacula Od. i. 28. 47. vultu ferus Ep. i. 49. 42. *toxicum* miscuisse Epod. 47. 61.

trabalis. trabales clavos Od. i. 35. 48.

trabs. 1) trabes Hymettiae Od. ii. 48. 3. 2) pro *navis*: trabe Cypris Od. i. 4. 43. Od. iv. 4. 20.

tractare. 1) tractavit calicem manibus Sat. ii. 4. 79. — tractas opus plenum periculosae aleae Od. ii. 4. 6, 7. tractet arma speciosius Epist. i. 48. 52, 53. tractant fabri fabrilis Epist. ii. 4. 446. tractavit dapes Epod. 3. 8. venena Colcha Od. ii. 43. 9, 10. tractata atramenta Epist. ii. 4. 235. tractare partes secundas Epist. i. 48. 44. serpentes Od. i. 37. 26, 27. 2) *aliquem* (i. e. *se erga aliquem gerere*): tractare te ipsum benignius vobis Epist. i. 17. 42. tractari mollius Sat. ii. 2. 85. modo et ratione non vult Sat. ii. 3. 266, 267.

tractus altos nubium Od. iv. 2. 26, 27.

tradere. tradidit Graiis Pergama Od. ii. 4. 44, 42. tradam metus ventis portare Od. i. 26. 2. tradet testamentum tibi legendum Sat. ii. 5. 54. trade Penelopen potiori Sat. ii. 5. 76. tradere cives Cadmo Sat. i. 6. 39. traditum ab antiquis morem Sat. i. 4. 447.

traducere aevum leniter Ep. i. 48. 97. *tragicus* dolet pedestri sermone

Epist. ad Pis. 95. tragicæ Camenæ genus ib. 275. tragico carmine ibid. 220. colorib. 236. tragica arte Epist. i. 3. 44. tragicis cothurnis Sat. i. 64. versibus Epist. ad Pis. 89.

tragoedia indigna Epist. ad Pis. 234. tragoediae severae Od. ii. 4. 9.

tragoedus. tragoedos miros audire Epist. ii. 2. 429. tragoedis gavisus Epist. ii. 4. 98.

trahere. 1) trahit formica quodcumque potest Sat. i. 33. 34. trahat caudam Sat. ii. 3. 53. trahunt machinae siccas carinas Od. i. 4. 2. plaustra vagas domos Od. iii. 24. 40. trahit vagus vestem per pulpita Epist. ad Pis. 245. trahentia aulae stripulveris Sat. ii. 8. 53, 54. — trahunt me invisa negotia Romam Epist. i. 44. 46, 47. trahit Sigambros feroces Od. iv. 2. 34, 36. fama gravius malum Sat. i. 2. 59. trahitur fortuna regum manibus retortis Epist. ii. 4. 494. trahentis perniciem in veniens aevum Od. iii. 5. 45, 46. — trahunt clientes honestae purpurae Od. ii. 48. 8. vid. not. 2) pro *bibere*: traxerim pocula arente fauce Epod. 44. 3, 4.

traiecere. traiecto dolore lateris capitisque miseri in cor Sat. ii. 3. 29.

trames. tramite de certo pellet Sat. ii. 3. 49.

tranquillare. tranquillat pure Epist. i. 48. 402.

transcurrere ad melius Sat. ii. 2. 82.

transferre. te transfer in decora mædem Od. i. 30. 4. translatos alio moerebis amores Epod. 45. 23.

transilire modici Liberi numera Od. i. 48. 7.

transire forum Epist. i. 6. 59. transit mare Epist. ad Pis. 345.

transmutare. transmutat honores incertos Od. iii. 29. 54.

transvertere, transverso calamo Epist. ad Pis. 447.

transvolare. 1) transvolat quercus aridas Od. iv. 13. 9, 10. 4) pro *contemnere*, *omittere*: transvolat in medio posita Sat. i. 2. 108.

tremere. tremis pavore ossa Sat. ii. 7. 57. tremit genibus Od. i. 23. 8, trementi ore quaestus Epod. 5. 11. trementes ripas Od. iii. 27. 23, 24. ilices Epod. 10. 8. — trementi iratos apices regum Od. iii. 21. 19, 20. tremendae Chimaerae Od. iv. 2. 15, 46. tremenda cuspide Od. iv. 6. 7, 8. tremendo tumulto rucos Od. i. 46. 44, 12. tremendis Alpibus Od. iv. 14. 42.

tremor unctis inanibus incidat Epist. i. 16. 23.

tremulus. tremulo cantu Od. iv. 13. 5.

trepidare. 1) trepidat ultra fas Od. iii. 29. 34, 32. mens recenti metu Od. ii. 49. 5, trepidare ekanimes Sat. ii. 6. 114. 2) trepidat aqua per pronum rivum cum murmure Epist. i. 10. 21. vid. not. trepidant flammae vertice fumum rotantes Od. iv. 11. 11, 12. vid. not. 3) pro *festinare*: trepidet pronus Orion Od. iii. 27. 17, 18. trepidabit aetas lustrum claudere Od. ii. 4. 23, 24.

trepidus. trepidum certamen Epist. i. 19. 48. trepidis in rebus vitam aget Od. iii. 2. 5, 6.

tribulis conviviva Epist. i. 13. 45.

tribus Grammaticas ambire Epist. i. 19. 40.

triens Epist. ad Pis. 328.

triformis Diana Od. iii. 22. 4. *triformi* Chimaerae Od. i. 27. 23, 24.

trigon. trigonem lusum Sat. i. 6. 425.

trilibris. trilibrem multum Sat. ii. 2. 33, 34.

trilinguis. trilingui ore Od. ii. 19. 31, 32.

trimeter. trimetris Iambeis Epist.

ad Pis. 252, 253. nobilibus ibid. 259. *trimus*, trima equa Od. iii. 11. 9. *tripes* mensa Sat. i. 3. 13. *tripus.* tripodas donarem Od. iv. 8. 3.

triquetrus. triquetra praedia Sat. ii. 6. 55, 56.

triremis priva Epist. i. 4. 93. *triremi* aerata decedit Od. iii. 4. 39.

tristis 1) recedo Epist. i. 16. 35. Orestes Epist. ad Pis. 124. *tristem* discedere Epist. i. 14. 16. *aderunt* iocosi Epist. i. 18. 89. *tristes* oderunt hilarem Epist. i. 18. 89. *deos* (i. e. de *humanis rebus quasi sollicitos*) Sat. i. 5. 102, 103. — *tristes* efficiens aegrimonia Epod. 17. 73. *triste* fatum Sat. i. 9. 29. *lignum* Od. ii. 13. 11. *tristi* superstitione Sat. ii. 3. 79. *clade* Od. iii. 3. 62. *unda* Od. ii. 14. 8, 9, *versu* Od. ii. 1. 21. *tristes* Calendae Sat. i. 3. 87. *irae* Od. i. 16. 9. *querimoniae* Od. iii. 21. 33. *excubiae* Od. iii. 46. 3. *tristia* bella Epist. ad Pis. 73. *funera* Epist. ii. 2. 74. *regna* Od. iii. 4. 46. *verba* moestum vultum decent Epist. ad Pis. 105, 106. *mutare* mitibus Od. i. 46. 25, 26. 2) pro *reuerendus*, *sacer*: *triste* bidenda Epist. ad Pis. 471. 3) pro *severus*: *tristi* sermone Sat. i. 10. 11.

tristitiam tradam ventris Od. i. 26. 1.

triumphalis. triumphales imagines Epod. 8. 11, 12.

triumphare. triumphatis Medis dare iura Od. iii. 3. 43, 44.

triumphus optimus Od. iv. 4. 51, 52. *triumpho* superbo Od. i. 37. 34, 32. *Dalmatico* Od. ii. 1. 16. *medio* Od. ii. 4. 7. *giganteo* Od. iii. 4. 7. *triumphos* magnos Od. i. 2. 49. *superbos* Od. i. 35. 3, 4. *io triumpho* Od. iv. 2. 49, 50. Epod. 9. 21, 23.

triumviralis. triumviralibus flagellis sectus Epod. 4. 11.

trivius. trivis accurram Sat. i. 9.
59. attollere curat Epist. i. 17. 58.
fixum assem Epist. i. 16. 64. innati
Epist. ad Pis. 245.

trochus. trochi inductus Epist. ad
Pis. 380.

tropaeum. tropaea Augusti cantemus
Od. ii. 9. 19.

trucidare. trucidas cepe Epist. i. 12.
21. trucidet pueros Medea Epist. ad
Pis. 185.

trudere. trudit in proelia inermem
Epist. i. 5. 17. in plagas obstantes
apros Epod. 2. 31, 32. truditur dies
die Od. ii. 18. 15.

truncus. illapsus cerebro me sustu-
lerat Od. ii. 17. 27, 28. ficulnus Sat.
ii. 8. 1. truncis cavis lapsa melle ite-
rare Od. ii. 19. 11, 12.

tutina. eadem ponatur Sat. i. 3. 72.
pensantur Epist. ii. 1. 20. 30.

trux. truci classico excitatur Epod.
2. 5. truces vultus Epod. 5. 4. in-
imicitias Epist. i. 9. 49.

tuba. tubae sonitus lituo permistus
Od. i. 1. 23, 24. tibia aemula Epist.
ad Pis. 202, 203. tubas vincat Sat. i.
6. 44.

tuber. tuberibus propriis amicum
offendat Sat. i. 3. 73.

tueri famam Sat. i. 4. 118. tuere
matres C. S. 14.

tumore. 1) tument inguina Sat. f.
2. 117. suris Epod. 8. 9, 10. 2) tumes
laudis amore Epist. i. 1. 36.

tumidus. 1) tumidi lavemur Epist.
i. 6. 61. Nilus Od. iii. 3. 48. tumidis
sermonibus infla utrem Sat. ii. 5. 98.
2) pro *superbus*: tumidas minas con-
tuderit Od. iv. 3. 8. 3) pro *iratus*: tu-
midum cor Sat. ii. 3. 213. tumido
ore delitigat Epist. ad Pis. 94.

tumultuosus. tumultuosum mare Od.
iii. 1. 26.

tumultuosus. 1) belli tumultu impio
Od. iv. 4. 46, 47. tumultus novos

moveat fortuna Sat. ii. 2. 126. —
tumultum feret pisuata stomacho Sat.
ii. 2. 75, 76. — maris tumultu Orion
trepidat Od. iii. 27. 47, 18. per tu-
multus Aegaeos te tutum feret aura
Od. iii. 29. 62, 63. 2) de *tonitru*, *fra-
gore tonitruum*: Iupiter tremendo tu-
multu ruens Od. i. 16. 11, 12. 3) de
perturbatione mentis: tumultus miseros
mentis Lictor summovet Od. ii. 16.
9, 10. tumultus sceleris Sat. ii. 3. 208.
4) tumultus vestri iocum movere
Epist. i. 19. 20.

tundere. tundet pede terram Epist.
ad Pis. 439. saxa Neptunus Epod. 17.
54, 55.

tunica. discincta Sat. i. 2. 132. tu-
niese pexae Epist. i. 1. 95, 96. tuni-
cis demissis ambulat Sat. i. 2. 25.
pulchris Epist. i. 18. 33.

tonicatus. tunicato popello Epist. i.
6. 65.

turba. clientium Od. iii. 1. 13. fa-
ventium Od. iii. 24. 46. poetarum Sat.
i. 3. 67. turbae maiori pauperiorum
se praebet Sat. i. 4. 111, 112. in tur-
bam praedonum decidit Sat. i. 2. 42,
43.

turbaret mare Orion Epod. 15. 7,
8. turbatam aquam haurit Sat. i. 1.
60.

turbidus dux Hadriae Od. iii. 3. 5.
turbidum mare Od. i. 3. 19. turbidum
laetatur (l. e. *mixta laetitia cum ti-
more et animi perturbatione*) Od. ii.
19. 6. vid. not.

turbo. turbinem solve Epod. 17. 7.

turdus. turdis edacibus Epod. 2. 34.

turgere. 1) turgentis caudae ver-
bera exceptit Sat. ii. 7. 49. 2) profes-
sus grandia turgat Epist. ad Pis. 27.

turgidus. turgida frons cornibus
Od. iii. 13. 4. vela Od. ii. 10. 24.
turgidi fluvii Od. iv. 12. 3, 4. —
turgidus Alpibus Sat. i. 10. 36.

turma. turmae equitum Od. ii. 16.

22. Epist. N. 4. 190. hostium vesere Od. iv. 14. 22, 23. — turmae barbarae Od. ii. 4. 9. Illice C. S. 37, 38. turmes mortales Od. iii. 4. 47.

turpare. turpant te rugae Od. iv. 13. 41, 42. turpaverit frontem cicatrix Sat. i. 5. 60, 61.

turpis macies Od. iii. 27. 53. podex Epod. 8. 5, 6. turpis ranee Epod. 5. 49. turpe pecus Sat. i. 3. 100. solum Od. ii. 7. 12. tori Epist. i. 5. 22. turpi pede Sat. i. 2. 102. — turpis honesto confusus Epist. ad Pis. 243. maritus Od. iii. 5. 6. prodia Sat. ii. 7. 54, 55. introrsum Sat. ii. 1. 65. conf. Epist. i. 46. 45. turpem lituram metuit Epist. ii. 1. 167. repulsam Epist. i. 1. 43. senectam Od. i. 31. 19. turpe commissum vigilans ploro Od. iii. 27. 38, 39. turpi adultero Od. i. 33. 9. amore meretricis Sat. i. 4. 144. honestum secernis Sat. i. 6. 63. iugo colla eripe Scl. ii. 7. 91, 92. opprobrio facto Sat. i. 6. 84. turpia celet Sat. i. 2. 85. turpie vitia Sat. i. 3. 39. turpium virorum Od. i. 37. 9, 10. — turpe! Epod. 9. 15.

turpiter hirtum ingenium Epist. 4. 3. 22.

turris 1) chenea Od. iii. 16. 4. turres celsae Od. ii. 10. 10, 11. Dardanes quateret Od. iv. 6. 7. turribus altis desilire Epod. 47. 70. 2) i. q. *excelsum aedificium*: turres regum Od. i. 4. 14. 3) pro arbor: turres vicines Epist. i. 3. 4.

tussire. tussiet male senio Sat. ii. 5. 107.

tutagf. tuteris res Itales armis Ep. ii. 1. 2. tuo praesidio fidenter Epist. i. 18. 81. — tutetur partes ophubiamantis Epist. ii. 1. 171.

tutor finium Epod. 2. 22.

tutus 1) ab infectis latronibus Sat. ii. 1. 42. bos Od. iv. 5. 47. rhenibus Sat. ii. 2. 49. tuta merces Od. iii. 2.

25, 26. otia Sat. i. 1. 31. tuta et parvule leudo Epist. i. 45. 42. tutum cura per tumultus feret Od. iii. 29. 63, 64. diadema Od. ii. 2. 24. iter Od. iii. 16. 7. nemus Od. i. 47. 5. tuto corpore Od. iii. 4. 17. nido Sat. ii. 2. 49. — tutis auribus haec depono Od. i. 27. 48. 2) *pro providus*: tutas mentis Sat. ii. 3. 137.

tympanon. tympano pulso Od. iii. 45. 10. tympana saepe Od. i. 48. 12, 14.

tyrannus. tyranni purpurei Od. i. 35. 12. Siculi Epist. i. 2. 58. bellantis matrona Od. iii. 2. 7. tyrannus excetos Od. ii. 13. 34. — tyranni instantis vultus Od. iii. 3. 3. — tyrannus Hesperiae undae Od. ii. 17. 19, 20.

V.

uber (adi.). uberes rivos Od. ii. 19. 10. fruges Od. iv. 15. 5.

uber (subst.). ubere distente siccet Epod. 2. 46. equine ibid. 8. 8. tenta grex refert ibid. 16. 50. eb ubera metris Od. iv. 4. 14. uber distentius gerat aliena capella Sat. i. 1. 110.

udus. udi raini Od. i. 5. 84. ude tempore Lyseo ibid. 22. udo littore Od. i. 32. 7. selicto Od. ii. 5. 7. udo epio deproperare coronas Od. ii. 7. 23. udem humum spernit Od. iii. 2. 23. argille quidvis imitaberis uda Epist. ii. 2. 8. not. — uda pontaria rivis Od. i. 7. 13. ndum Tibur (ob rivorum, quibus irrigabatur, multitudinem. not.) Od. iii. 29. 6.

ulcere. mantica cui lumbos onere ulceret Sat. i. 6. 106. ulceret iecur tuum ancilla Epist. i. 48. 72.

ulcerosus. ulcerosum iecur (libidinum) Od. i. 25. 15.

ulcisci. ulta pellicem Epod. 3. 14. not. et Epod. 5. 63. ulta regum libi-

dines Od. iv. 42. 8. ulti fugimus Sat. ii. 8. 93.

ulcus. ulcera incurata stultorum malus pador celat Epist. i. 46. 24.

ulmus. (ulmi ei praecipue inserviebant usui, ut vites cum earum trunco iungerentur. vid. not. ad Od. ii. 15. 5.) ulmo amicta vitibus Epist. i. 16. 3. praeparat ulmos (ad maritandas vites) Epist. i. 7. 84. — ulmo summa haesit piscium genus Od. i. 2. 9.

ulna bis trium ulnarum toga Epod. 4. 8. not.

ultimus. 1) ultimam hiemem Iupiter tribuit Od. i. 44. 4. ultimae causae stetero urbibus Od. i. 16. 18. ultima praeponeus primis Sat. i. 4. 59. ultima mors divideret Sat. i. 7. 43. linea rerum mora Epist. i. 16. 79.

2) ultimos orbis Britannos Od. i. 35. 29. vid. not. ultima Hesperia Od. i. 36. 4. Africa Od. ii. 18. 4. ultimi Geloni Od. ii. 20. 48. ultimas in oras Od. iii. 3. 45. ultimum ad sinum Occidentis Epod. i. 13. 3) *deterimus*: non ultima laus est Epist. i. 47. 35.

ultor. ultorem se iactat Od. i. 2. 47. ultor Caesaris vocari patiens ibid. 44. scriptorum nobilium (Vindex. Sch. Cr.) Epist. i. 19. 39. not.

ultra citraque Sat. i. t. 107. ultra terminum Od. i. 22. 40. fas Od. iii. 29. 31. — ultra quam licet sperare Od. iv. 11. 29. quum satis est Epist. i. 6. 46. — ultra nihil quaero Sat. ii. 3. 188. ultra nullum verbum Epist. ad Pis. 443. ultra non datur prodire Epist. i. 4. 32.

ultra delatis capsis Sat. i. 4. 24.

ululare. ululantem Canidiam cum sagana Sat. i. 8. 25.

ulva. Laurens pinguis ulvis et arundine Sat. ii. 4. 42.

umbilicus. ad umbilicum iambos adducere (pro finire et consummare, quia in fine libri umbilici ex ligno

aut assa solent poni. Vet. Schol.) Epod. 14. 8. vid. not.

umbra 1) densa Tiberis Od. i. 7. 21. sub umbra pocula duces Od. i. 47. 21. lusinus Od. i. 34. t. umbra montium Od. iii. 6. 41. umbra hospitalis (benigno hospitio eos, qui illuc deveniunt excipiens. not.) Od. ii. 3. 40. ad umbram lucis ab ortu Epist. ii. 2. 185. — vacua tororis in umbra Epist. i. 7. 50. 2) de mortuis: umbrae mirantur dicere Od. ii. 13. 30. loquentes alterna Sat. i. 8. 40. umbra vultus petam unguibus Epod. 5. 93. 3) umbrae sint opivinae non vocati, quos alius secum adducit: umbras Maecenas secum adduxerat Sat. ii. 8. 22. umbris pluribus locus est Epist. i. 5. 28.

umbrosus. umbrosus in lucis Od. i. 4. 44. oris Helicopis Od. i. 12. 5. umbrosa ripa Od. iii. t. 23.

uncta Epist. ad Pis. 327. et 329.

uncus. nec severus uncus abest Od. i. 35. 19. vid. not.

unda. 1) undis retortis Tiberim ire vidimus Od. i. 2. 13. unda minas necumbit Od. i. 42. 31. tristi compeccit Tityon Od. ii. 14. 8. undas ludomitas Auster exercet Od. iv. 14. 20. undam unda supervenit Epist. ii. 2. 476. unda Maura Od. ii. 6. 3. Hesperia Od. ii. 17. 19. Sicula Od. iii. 4. 28. undae Siculae Od. iv. 4. 43. Tiberinae Od. iii. 42. 9. unda Stygia cohibebor Od. ii. 20. 8. 2) undis civilibus mensor Epist. i. t. 16. adversis rerum immersabilis Epist. i. 2. 22.

ungere 1) ungor olivo Spt. i. 6. 423. ungere caules oleo meliore Sat. ii. 3. 125. ungit supra vires gloria Epist. i. 48. 22. ungi Epist. ii. 2. 183. particip. *unctus*: (pugnaturi inungi solebant oleo. vid. not. ad Od. iii. 12. 9.) unctos humeros in undis lavit Od. iii. 42. 9. uncti Tiberim transnante

Sat. ii. 4. 7. unctis Achivis doctius lutetur Epist. ii. 4. 33. — *ungebantur etiam mortui*: unxere Hectorem matres Iliac Epod. 47. 11. unctum oleo cadaver Sat. ii. 5. 85. unctis capillis puer Od. i. 29. 7. uncti nardo potamus Sat. ii. 41. 16. unctis cubilibus indormire Epod. 5. 69. unctis manibus tremor incidat Epist. i. 46. 23. uncta popina (*redolens et optimis cibis plena*. Schol. Cruq.) Epist. i. 44. 21. *not.* hinc: ubi quid unctius contigit (b. e. *laetius*) Epist. i. 45. 44. — ad unctum accedes sicus Epist. i. 17. 42. unctum, qui recte ponere possit ad Pis. 422. *not.* ut canis a corio nunquam absterrebitur uncto Sat. ii. 5. 83. 2) *pro pollutus, contaminatus*: uncta arma cruoribus Od. ii. 4. 4. nix rursus sanguine Epod. 5. 19. unctam aquam praebebit convivis Sat. ii. 2. 68. unctis manibus tractavit calicem Sat. ii. 4. 78. *vid. not.*

unguentarius Sat. ii. 3. 228.

unguentum. unguenta huc iube ferre Od. ii. 3. 43. de capacibus tonchis funde Od. ii. 7. 22. unguentum Epist. ad Pis. 375.

unguis. 1) unguibus strictis in juvenes Od. i. 6. 48. leonis Od. iii. 19. 23. curvis petam vultus Epod. 5. 93. pugnabant Sat. i. 3. 401. ungui acti acuto nē secer Epist. i. 49. 46. ungues vivos rodere Sat. i. 10. 71. propriis cultello purgans Epist. i. 7. 51. unguem ob prave sectum stomacheris Epist. i. 4. 404. unguis exprimet Epist. ad Pis. 32. — de tenero ungui meditatur Od. iii. 6. 24. 2) ad unguem factus homo Sat. i. 5. 32. *not.* unguem ad perfectum non castigavit Epist. ad Pis. 294.

ungula 1) sonante verberabit urbem Epod. 48. 12. 2) *pro ipso equo*: rapit currus missos carceribus Sat. i. 4. 414.

unice securus Od. i. 26. 5.

unicus. unicus Sabinis Od. ii. 18. 44. unico marito gaudens mulier Od. iii. 44. 5.

unus multorum Sat. i. 9. 74. multis Epist. i. 6. 60. unus faber (dedit Bentl.) Epist. ad Pis. 32. *vid. not.*

urbanus 1) *mus* Sat. ii. 6. 80. urbana diaria Epist. i. 14. 40. urbano confusus rusticus Epist. ad Pis. 243. hinc 2) *delictus*: interdum urbani, parcentis viribus Sat. i. 10. 43. studet urbanus haberi Epist. ii. 49. 46. 3) *suavis*: urbanus et comis Sat. i. 4. 90. 4) *falsus*: urbanus haberi coepit Ep. i. 15. 27. 5) *impudens*: urbanae frontis ad praemia descendit Epist. i. 9. 14.

urbs. urbem absentem rusticus laudas Sat. ii. 7. 28. urbis amator Fuscus Epist. i. 10. 1. in mediis urbis fluctibus Epist. ii. 2. 85. uribus altis Od. i. 46. 48. urbem Palladis celebrare Od. i. 7. 5. urbes Italiae Od. iv. 4. 42. Ausoniae ibid. 56.

urceres exit Epist. ad Pis. 22.

urere. 1) urit Vulcanus Cyclopuum officinas Od. i. 4. 7. 8. urit Achaicus ignis domos Iliacas Od. i. 46. 35. urens flamma Epod. 47. 33. ustis navibus ibid. 97. usto ab Illo ibid. 40. 43. urit sitis fauces Sat. i. 2. 444. urenda silix Sat. i. 3. 37. ventres lamna candente urendos Epist. i. 45. 36. hinc 2) *indorem hominibus exprimens, premendo vexans*: uret calceus, si minor erit pede Epist. i. 40. 43. si forte sarcina gravis meae chartae Epist. i. 43. 6. hinc 3) *uri virgis*. Sat. ii. 7. 58. *vid. not.* loris Epist. i. 46. 47. 4) *metaphorice de quovis animi motu, praecipue de ira et amore*: uror Od. i. 43. 9. urit utrumque ira communiter Ep. i. 2. 43. sive quid urimur (*amore puellae*) Od. i. 6. 49. urit me nitor Glycerae Od. i. 19. 5. protervitas grata ibid. 7. ureret pueros flammis

Od. iv. 6. 18. *urgetis miser* Ep. 14. 13.

urgere vel *urguere*. 1) *urgetis* turba te circum stante Sat. i. 3. 135. *urget* te Od. i. 15. 23. *urget* Quintilium sopor assiduus Od. i. 24. 5. quod malus Iupiter latus mundi Od. i. 22. 19. *urges* Mystem ademptum modis flebilibus Od. ii. 9. 9 *urget* absens pater Od. iii. 27. 57. diem nox et dies noctem Epod. 17. 25. *urgentur* nocte longa Od. iv. 9. 27. *urget* hae lupus, hac canis angit Sat. ii. 2. 64. te pudor malus Sat. ii. 3. 39. medicum lethargicus ibid. 30. improbus iratis precibus Sat. ii. 6. 29. dominus non lenis mentem Sat. ii. 7. 93. *urgere* pisces angusto catino Sat. ii. 4. 77. culullis Epist. ad Pis. 434. — *urges* arva ligonibus non tacta Epist. i. 14. 26. 2) *urget* propositum Sat. ii. 7. 6. *insevit periphrasi summi, quod alieni rei impendimus, stultii*: *urges* maris littora submovere (h. e. summo studio submover) Od. ii. 18. 20.

urna aquae Sat. i. 5. 94. argenti Sat. i. 6. 10. sicca atetit *urna* (*var*, *quo aqua hausta in dolium infunditur*) Od. iii. 11. 22. vid. *not.* — *de vatienis*: *urna* divina nota anus *urna* Sat. i. 9. 30. — *in iudiciis*: *urnam* minitatus Sat. ii. 4. 47. *urna* omnium versatur Od. ii. 3. 25. capax omne nomen movet Od. iii. 4. 16. 2) *urns mensurae nomen*: *urna* vel *cyatho* non amplius Sat. i. 4. 54. *not.*

urnas vespertinus circumgemit ovile Epod. 16. 51. poscunt ursum vel pulem Epist. ii. 4. 186.

usitatus. *usitata* penna non ferat Od. ii. 20. 4. *usitata* potionibus Epod. 5. 75.

usque. 1) ab oro usque ad mala Sat. i. 3. 6. ad usque supremum tempus Sat. i. 4. 97. 2) pro *semper*, *assidue*: Od. i. 17. 4. ii. 9. 4. iii. 30. 7. Epod. 16. 44. et saepius.

usus. 1) *scyphi* nati in usum lactitiae Od. i. 27. 4. *usus* purpurarum Od. iii. 4. 42. in usum humanos cogere Od. iii. 3. 51. in usum brevis aevi Od. ii. 44. 4. *usum* quem nummus praebet Sat. i. 4. 73. *usus* rerum cui stuppit Epist. i. 12. 4. lignorum Epist. i. 14. 41. publicus Epist. ii. 4. 92. quaedam mancipat (*usus fructus*) ib. 2. 159. *not.* 2) i. q. *experientia*: fabricaverat usum Sat. i. 3. 102. quae produxerit Epist. ii. 2. 119. 3) i. q. *utilitas* (Sch. Cr.): *usus* rectum ne trahat nos ad amicitias Sat. ii. 6. 75.

ut. 1) *coniunctio* sequente coniunctivo, consilium iudicans: Od. i. 4. 13. i. 11. 3. i. 15. 4. i. 20. 5. et saepius. 2) *sicut*: ut mos tuus est Sat. i. 6. 60. ut nunc est Sat. i. 9. 5. ut libet Sat. ii. 3. 34. Epist. i. 7. 19. — Od. i. 7. 15. i. 8. 15. i. 9. 4. i. 16. 9. i. 23. 9. ii. 5. 19. iii. 4. 42. sic saepius. 3) pro *utpote*: Od. iii. 6. 42. Sat. i. 4. 10. 8. 32. ii. 8. 84. 89. ubi Bentl. cf. Sillig. ad Catull. 49. 4. 4) pro *etiamsi*, *quamquam*: Epod. 4. 24. *not.* 5) pro *quia*: Sat. i. 9. 42. 6) pro *quam*: Od. i. 11. 3. Sat. ii. 5. 43. 8. 62. ut saepe Epist. i. 19. 19. 7) pro *utinam*: Sat. ii. 4. 43. 8) *coniunctio* temporalis, pro *postquam*: Epod. 3. 9. ih. 5. 11. 7. 19. 16. 64. Sat. i. 6. 27. et 56. i. 9. 13. ii. 4. 54. ii. 2. 128. ii. 3. 13. Epist. i. 7. 72. i. 15. 26. i. 19. 3. ii. 4. 93. (v. quos laudavit Ruhnken. ad Rustil. Lup. p. 136.) 9) est ut (*ὅστις ὅστις ὁπῶς*, *fieri solet*, ut) Od. iii. 4. 9. *not.*

uter. crescentem tumidis infla sermonibus utrem Sat. ii. 5. 98. *not.*

uterne Sat. ii. 2. 107.

uterque. utrisque auribus Sat. ii. 3. 284.

uterus. utero laborantes puellae Od. iii. 22. 2.

uti 1) falsis vocibus Od. ii. 2. 19.

numeribus deorum sapienter Od. iv. 9. 47. uti Venere concessa Sat. i. 4. 113. utetur victu quali sapiens Sat. ii. 2. 63. utere paratis Sat. ii. 3. 167. uti compositis ibid. 109. utere Decembri libertate Sat. ii. 7. 4. comportatis Epist. i. 2. 50. parvo qui nescit Epist. i. 40. 41. utere his mecum Epist. i. 6. 68. uteris viribus Epist. i. 43. 40. uti regibus Epist. i. 47. 43. inventis ad Pis. 170. 2) me convitore usus Sat. i. 4. 96. utere Pompeio Grospho (convivam adhibe Grosphum) Epist. i. 42. 22.

utilis bello Od. i. 42. 42. utilis adesce Epist. ad Pis. 204. utili honestum praetulit Od. iv. 44. 41. utile abiectis nugis sapere Epist. ii. 2. 141. utilium provisor tardus Epist. ad Pis. 164. utile dulci miscuit ibid. 343.

utilitas iusti et aequi mater Sat. i. 3. 98.

utiliter serviet Epist. i. 16. 70.

utpote Sat. i. 4. 24. i. 5. 94. ii. 4. 9. Epist. ad Pis. 206.

utrinque Sat. i. 9. 77. Epist. i. 48. 9.

uva praelo Caleno domita Od. i. 20. 9. uvas Falernae Od. ii. 6. 49. purpureae certans Epod. 2. 20. Albana Sat. ii. 2. 72. Methymnaea Sat. ii. 8. 50. uva pensilis secundas mensas ornabat Sat. ii. 2. 121. — tolle cupidinem immitis uvae Od. ii. 5. 9. vid. not.

vidus. 4) uvida vestimenta Od. i. 5. 44. uvidi Tiburis ripae Od. iv. 2. 30. 2) *uvidus*, sc. vino, ut *madidus*, (θερρεγυμένος, ὑγρός) Od. ii. 49. 18. iv. 5. 39.

uxor. uxor pauperis Ibici Od. iii. 45. 4. invicti Iovis iii. 27. 73. perusta silibus Appuli Epod. 2. 41. uxor placens linquenda Od. ii. 41. 21. pueris creandis beata Epist. i. 2. 43. uxores mariti olentis Od. i. 47. 7.

uxoribus amnis Od. i. 2. 20. not.

Vacare. vacat otioso pagus cum bove Od. iii. 48. 41, 42. vid. not.

vacca vaccae Siculae mugiunt Od. ii. 46. 33, 34.

vacuus. vacuum aera expertus Od. i. 3. 34. vacuum (solum, vastum) nemus Od. iii. 25. 43. vid. not. — vacuum duellis Ianum clausit Od. iv. 45. 8, 9. vacuum (pro vanum) verticem tollens Od. i. 48. 45. vid. not. vacuis venis nil nisi lene committere decet Sat. ii. 4. 25, 26. vacuo operum (pro nihil operis tractanti) convivae gratus Sat. ii. 2. 419. vid. not. vacuas (h. e. canenti patentes) aureas permulcent verbis Epist. i. 46. 26. vacua umbra Epist. i. 7. 50. vacuas Athenas desumpsit Epist. ii. 2. 81. vid. not. vacuum (h. e. potentem) Romanis vatibus aedem ibid. 94. — vacui cantamus (pro otiosi, nullo alio negotio obstricti) Od. i. 6. 49. vacui lusurus Od. i. 32. 4, 2. vid. not. vacuum villula cepisset Sat. ii. 3. 40. vid. not. — per vacuum (h. e. per loca non defensa) hostis incurreret Sat. ii. 4. 37. vid. not. in vacuum (scil. locum) venias Sat. ii. 5. 50.

variatus. vadito respondere debebat Sat. i. 9. 36. vid. not.

vadere. vadere vidi Canidiam Sat. i. 8. 23, 21. vadet per loca celeberrima Epist. i. 27. 26.

vandum. vada non tangenda rates transiliunt Od. i. 3. 24. vadis (h. e. imo maris fundo) levata massa Epod. 16. 25, 26. vid. not.

vae (interiectio, ad doloris sensum indicandum) Od. i. 43. 3.

vafer mille modis tentat Od. iii. 7. 42. vafri iuris inscitia Sat. ii. 2. 131. vid. not. hinc: vafer Sisyphus Sat. ii. 3. 21.

vagari. vagor curis expeditus Od. i. 22. 44. — *vaganti* (pro *evaganti*) licentiae, iniecit frena Od. iv. 45. 40, 44. vagentur stellae Epist. i. 42. 47. *vagina*. vagina tectus ensis Sat. ii. 4. 40. 41.

vagus. Tiberis Od. i. 2. 48. *vagus* Hercules Od. iii. 3. 9. *vaga* cornix Od. iii. 27. 46. *vagae* ne parce arenae Od. i. 28. 23. *vagas* domos Od. iii. 24. 40. *vagas* aves Od. iv. 4. 2. *vagis* ventis Od. iii. 29. 24. *vaga* flamma Sat. i. 5. 73. *vaga* luna Sat. i. 8. 24. *vaga* natura frenis remotis prosiliat Sat. ii. 7. 74. *vagos* pisces Sat. ii. 4. 77. *vagus* mercator Epist. ad Pis. 417. *vago* concubitu prohibere Epist. ad Pis. 398.

valde *valdius* (pro *melius*) me ipso novit Epist. i. 9. *valdius* (pro *magis*) oblectat populum Epist. ad Pis. 344. ad utrumque vid. *not.*

valere. valeas bene Sat. ii. 2. 74. *valentem* recte Epist. i. 7. 3. — *valentium* Baccharum Od. iii. 25. 45. *valentium* carminum libros Epod. 47. 4. *valent* Medae venena mihi (pro *minorem vim habent*) Epod. 5. 64. 62. non valent convertere humanam vicem ibid. 87. 88. *valet* quo quisque Sat. ii. 4. 50. *valeo* stare (i. q. *possum*) Sat. i. 9. 39. *valuerunt* perdere Marsi Epod. 46. 3. *valeat* res ludica Epist. ii. 4. 480. vid. *not.* *valet* ferrum acutum reddere Epist. ad Pis. 304. 305. — *quoniam* valeat mimumus (h. e. *cui rei adhibendus sit*) Sat. i. 4. 73.

valetudo abunde contingat Epist. i. 4. 40. — *valetudo* (pro *morbus*) dura inciderit Sat. ii. 2. 89.

validus molliem praesumis (h. e. *aetate validiore*) Sat. ii. 2. 87. vid. *not.* *male validus* (h. e. *imbecillus*) Sat. ii. 5. 45. *validus* minus mente (h. e. *hypocondria laborans*) Epist. i. 8. 7.

si validus erit Epist. i. 48. 3. vid. *not.* *validus* Auster Epist. i. 40. 45.

vallis. valle in reducta aestus vitabis Od. i. 47. 47. 48. *valle* Sabina Od. iii. 4. 47. *valles* personuere Od. i. 47. 44. 42. *valle* opaca Epist. i. 46. 5. 6.

vallum. vallo circumdata Sat. i. 2. 96. *vehemens* et liquidus puroque simillimus anni Epist. ii. 2. 420. vid. *not.*

valva. valvarum strepitus Sat. ii. 6. 42.

vanus. vanae imaginis sanguis redeat Od. i. 24. 45. *vana* imago ludit Od. iii. 27. 29. 30. *vanae* leges Od. iii. 24. 35. 36. *vano* metu aurarum Od. i. 23. 3. 4. *vanis* rerum corruptus Sat. ii. 2. 25. *vana* gaudia Epist. ii. 4. 488. *vanae* species finguntur Epist. ad Pis. 7. 8.

vapor siderum Epod. 3. 45. *vapores* nocturnos formidare Epist. i. 48. 93.

vaporare. vaporet sol fugiente curru laetum latus Epist. i. 46. 6. 7. vid. *not.*

vappa. vappa multa prolatus Sat. i. 5. 46. *metaphorice*: de homine quoque dicitur: *vappum* (h. e. *hominem prodigum*) te iubeo fieri Sat. i. 4. 400. vid. *not.*

variare: rem unam prodigialiter Epist. ad Pis. 29. vid. *not.*

varius. variis frondibus obsita Od. i. 48. 42. *varius* autumnus colore purpureo Od. ii. 5. 42. *variis* horia mundum temperat Od. i. 42. 45. 46. *variae* colubrae Sat. i. 8. 42. *variae* res Sat. ii. 2. 74. *variis* partibus illudit Sat. ii. 3. 54. *vario* lapides lutilenta palma radere Sat. ii. 4. 83. *vario* palato Epist. ii. 2. 62.

vas (*vasis*). *vas* sincerum Epist. i. 2. 54. *vasa* argentea praetereo Sat. ii. 7. 72. 73.

vas (*vasis*). *vasibus* datis Sat. i. 4. 44.

vastare. vastata fana tumultu impia Od. iv. 4. 47, 48.

vastus. vasto impetu (pro *celeri impetu*) Od. iv. 44. 30.

vates. vatibus lyricis me inseres Od. i. 4. 35. vates attonitus Od. iii. 49. 44, 45. vate sacro Od. iv. 9. 28. vates biformis Od. ii. 20. 2, 3. vid. not. vates dedicatum Apollinem poscit Od. i. 31. 4, 2. vati adempta lumina reddidere Epist. i. 47. 44. vatium potentium lingua Od. iv. 8. 26, 27. vatis amici favillam Od. ii. 6. 23, 24. vatis Horatii modorum docilis Od. 6: 43, 44. vatium genus irritabile Epist. ii. 2. 40. vatem dedisset Musa Epist. ii. 4. 433. vatibus calcar addere ibid. 217. vatis animus non est temere avarus ibid. 449, 420. vatium per opus clarorum virorum mores animique apparent ibid. 249, 250. vatium volumina annosa (b. e. *carmina Sibyllina et alia antiquitas a vatibus edita*. vid. not.) ibid. 26. vatibus Romanis Epist. ii. 2. 94. vatium vestigia contracta sequi Epist. ii. 2. 80. vid. not. vatibus divinis venit nomen Ep. ad Pis. 400, 401.

ve conjunctivo disiunctiva idem significans, quod *aut*, ut: bimarissve Od. i. 7. 2. citharave Od. iii. 4. 4. et multis aliis locis.

vecors scribit mala carmina Sat. ii. 5. 74.

vectare. vectabor humeris Epod. 47. 74. vectari caballo Sat. i. 6. 59.

vectigal. vectigalia parva Od. iii. 46. 39, 40. magna Sat. ii. 2. 400.

vecotia. vectes Od. iii. 26. 7. vid. not.

vegetus ad praescripta munia surgit Sat. ii. 4. 84.

vehemens lupus Epist. ii. 2. 82. vehemente opera (*nimis sedulus*) Epist. i. 43. 5. vid. not.

vehere. vexere te tigres Od. iii. 3.

43, 44. vexit quod fugiens hora Od. iii. 29. 43. vehas humero reticulum panis Sat. i. 4. 48. vehet improbus dominum Epist. i. 40. 40. vexiasse Thespis poemata Epist. ad Pis. 476.

vel Od. i. 22. 7. Sat. i. 4. 49. et multis aliis locis. vel nos (pro *nos ipsi*) Od. iii. 24. 45, 47.

velare. velata panno albo fides Od. i. 35. 24, 22. velatum stola Sat. i. 2. 74. velet caput carum cautus Sat. ii. 5. 94.

velle. voluere sic Dii Od. i. 43. 34. voluerunt ita maiores Sat. ii. 7. 5. — volentem loqui proelia Od. iv. 45. 4. volens (pro *libenter*) mihi lauro comam cinge Od. iii. 30. 46. Deinde periphrasi imperfecti coniunctivi et imperativi inservit sic: velint discedere (pro *discedant*) Sat. i. 4. 26. velit humare (pro *humaret*) Sat. ii. 3. 487.

vellere coepi Sat. i. 9. 63. vellunt barbam pueri lascivi Sat. i. 3. 433. vello pilos equinae caudae Epist. ii. 4. 45, 46.

vellicare. vellicet absentem Sat. i. 40. 79.

vellus. vellera pinguis Od. iii. 46. 35, 36. vellera lanae muricibus Tyriis iteratae Epod. 42. 24. vellera Aquinatam fucum potentia Epist. i. 40. 27.

velox. veloci procellae te crede Od. iii. 27. 62, 63. velox cum tua merce veni Od. iv. 42. 24, 22. velox nova mente agor Od. iii. 25. 2, 3. vid. not. veloci oculo percurrere Snt. ii. 3. 55. velox pila Sat. ii. 2. 44. velox animus sine corpore (b. e. *animus per se vivens*) Epist. i. 42. 23. vid. not. yelox victoria (*erat enim allata Dea*) Epist. i. 48. 64.

velum. 1) vela contrabas turgida Od. ii. 40. 23, 24. vela dare retrorsum Od. i. 34. 3, 4. vela nautica Sat. ii. 3. 406. 2) pro *navis*: vela parva

darem per aequor (pro cum parva
ymba per altum navigarer) Od. iv.
 15. 3, 4. vid. not.

velut usquam victus eas (*praece-
 dente ac*) Sat. ii. 7. 30. velut illis
 afflasset Sat. ii. 8. 94, 95.

veluti Sat. ii. 1. 33. ac veluti Od.
 iii. 28. 6. Sat. i. 4. 142.

vena benigna Od. ii. 18. 10. venis
 fugerit causa morbi Od. ii. 44, 45.
 venae te inopem deficient Sat. ii.
 3. 153. venas libido tetra inflavit Sat.
 i. 2. 33. venis vaevis committere Sat.
 ii. 4. 25.

venabulum. venabula Epist. i. 6. 58.

venalis. vanale purpura Od. ii. 16.
 7, 8. venalem laurum morte petiisse
 (h. e. *qui non nisi morte parari pos-
 test*) Od. iii. 4. 2. venales merces
 Epist. ii. 2. 41.

venari timet Od. iii. 24. 56. venor
 ventosae plebis suffragia Epist. i. 49.
 37.

venaticus (scil. canis) latravit pel-
 lem cervinam Epist. i. 2. 65, 66.

venator citus Od. i. 37. 48, 49. ven-
 ator manet sub Iove frigido Od. i.
 4. 25, 26. venator leporem sectatur
 Sat. ii. 2. 105, 106.

vendere. vendas omnibus plaris
 Sat. ii. 3. 300. vendentem popella
 scruta Epist. i. 7. 65. vendere capti-
 vum Epist. i. 16. 69. vendit poema
 (pro *laudat, commendat*. vid. not.)
 Epist. ii. 1. 75.

vendibilis. fundas Epist. i. 17. 47.

venefica. veneficae scientioris Epod.
 8. 71, 72.

veneficus. venefici Esquillae Epod.
 17. 56.

venerare. venenat mortu Epist. i.
 14. 38.

venenatus. venenatis sagittis Od. i.
 22. 3.

venenum atrum corpore combibe-
 ret Od. i. 37. 27, 28. venena dira

Epod. 5. 61, 62. venena non valent
 Epod. 5. 87. — venena Colchica Od.
 ii. 43. 8. venenis Thessalis solvere
 Od. i. 27. 21, 22. veneno Tarentino
 Epist. ii. 4. 207. — venenum Rupili
 Sat. i. 7. 4. vid. not. veneno matrem
 interienis Sat. ii. 3. 431. (venenis
 (apud Graecos φάρμακον animos hu-
 manos versant Sat. i. 8. 49, 20. vid.
 not.

venerabilis. venerabilior dives Lare
 Sat. ii. 5. 14.

venerari. venerantur te compositis
 armis Od. iv. 14. 51, 52. veneratur
 vos bobus albis C. S. 49. veneratur
 et probat Epist. ii. 4. 263. si veneror
 nil horum Sat. ii. 6. 8. *Passive* Sat.
 ii. 2. 124. venerata Ceres — et Epist.
 i. 18. 73, venerandi amici limen.

venia. veniam peccatis poscentem
 Sat. i. 3. 75. cum venia hoc iuris
 mihi dabis Sat. i. 4. 404, 405. —
 quanto minus veniae, tanto plus oneris
 habet comedia Epist. ii. 4. 469,
 470. venia (h. e. *licentia*) indigna
 data est Epist. ad Pis. 264. venias
 iutra spem cautus Epist. ad Pis. 266,
 267.

venire. (venio) quo veni Od. iii.
 27. 37. venit obnox Sat. i. 9. 74.
 venit hic novus incola Sat. ii. 2. 485.
 venit ad pugnam Sat. i. 5. 56. venire
 misero tristes Calendae Sat. i. 3. 87.
 ventum erat Sat. i. 9. 36. ventum
 est ad cenam Epist. i. 7. 72. ventum
 est ad verum Sat. i. 3. 97. venit in
 votum Epist. i. 41. 5. veniret ad au-
 res gravior Epist. ad Pis. 255. — ven-
 tura pericula sentis Epist. i. 48. 83.
 — venturam (pro *perventuram*) rem
 en speramus Epist. ii. 4. 226. veni-
 mus (pro *pervenimus*) ad summum
 fortunae Epist. ii. 4. 32. veniret epi-
 stola ad te Epist. ii. 2. 22. venit (pro
accessit) honor carminibus Epist. ad
 Pis. 400, 401.

venire. (venio) veniat auro Sat. ii. 2. 25. venit aqua rerum vilissima Sat. i. 5. 88. venientur viduas avaras pomis Epist. i. 4. 78.

venter mollis Epod. 8. 9. venter Pactumeius Epod. 47. 50. ventre inani Sat. i. 6. 427, 428. ventre dulci levem Sat. ii. 7. 78. ventrem iratum esca placaverit (Sat. ii. 8. 5. ventrem supinum Sat. i. 5. 85. ventri indico bellum *de eo dictum, qui ventro cibum potumque denegat*) Sat. i. 5. 7, 8. vid. not. ventris obsequium Sat. ii. 7. 404. vid. not. ventri avaro donabat Ep. i. 15. 32. ventres nepotum lamna candente urendus ib. 36, 37.

ventosus. ventosum mare temperat Od. iii. 4. 45—47. ventosus (venti instar, ergo mutabilis, inconstans) Epist. i. 8. 42. sic: ventosae plebis suffragia Epist. i. 49. 37. ventoso curru Epist. ii. 4. 177.

ventus. venti concidunt Od. i. 42. 30. ventis agitur pinus ingens Od. ii. 40. 9, 40. ventis nigris aspera aequora Od. i. 5. 6, 7. ventis vagis Od. iii. 29. 24. vento leni recreare Od. iii. 20. 43. ventos celeres Od. i. 42. 40. ventos deproeliantes fervido aequore Od. i. 9, 40, 44. ventos pluvios Od. i. 47. 4. vento secundo vela contrahas Od. ii. 40. 23. vento Thracio bacchante Od. i. 25. 14, 42. ventis iniuriis ferar Od. i. 47. 34. ventis carent ossa (*h. e. huiusmodi sunt*) Epod. 16. 43. vid. not. ventis haec fomenta dividat Epod. 44. 46, 47.

vepres. vepres corna ferunt Epist. i. 46. 9.

ver longum Od. ii. 6. 47. ver aestas proterit Od. iv. 7. 8. vere primo Od. iii. 7. 2. veris grata vice hiems solvit Od. i. 4. 4. veris instar vultus tuus affulsit Od. iv. 5. 6, 7.

verax. veraces Parcae C. S. 25. varax Liber Sat. i. 4. 89.

verbera. verberas ponite Od. i. 49. 45. verberis castis ara vincita Od. iv. 41. 6, 7.

verber. verbera turgentis caudae excepit Sat. ii. 7. 49. — verbera maiora meritum subire (pro poenas maiores) Sat. i. 3. 424, 422. — verbere (*h. e. allius fluctuam*) trementes rippas Od. iii. 27. 23, 24. vid. not. — verbera (*h. e. opprobria, comicia*) patruae Od. iii. 42. 3. vid. not.

verberare. verberatae vineae grandine Od. iii. 4. 29. verberes utrumque latus fluctibus Epod. 40. 3, 4. — verberavit urbem ungula (*scil. equi*, pro simplice: *inequitabit urbem*) Epod. 46. 41, 42. vid. not.

verbum. verbis male ominatis parcite Od. iii. 44. 44, 42. verba choridis socianda (*h. e. carmina*) loquor Od. iv. 9. 4. verbis mollibus lenire impias Epod. 5. 83, 84. verbis saevius mea fastidia agitat Epod. 42. 43. in verba mea iurabas Epod. 45. 4. vid. not. verbis Latinis Graeca miscuit Sat. i. 40. 20, 24. verbis mutonis animus haec diceret Sat. i. 2. 68, 69. verbis onerantibus lassas aures Sat. i. 40. 40. verbis puris versum perscribere Sat. i. 4. 54. verbum non addam amplius Sat. i. 4. 424. verbis decoris vitium obvolvas Sat. ii. 7. 41, 42. verba balbo annosa palato feris Sat. ii. 3. 274 vid. not. verba spris petita Sat. i. 40. 29, 30. verba mea (*poemata mea*) non ibunt per Caesaris aurem Sat. ii. 4. 49. verba pedibus claudere delectat Sat. ii. 4. 28. verba, quibus notarent voces sensusque invenerunt Sat. i. 3. 403, 404. verba sonum lyrae motura connectere Epist. ii. 2. 86. v. not. verba virtutem putas Epist. i. 6. 31. verba loco movere Epist. ii. 2. 443. verba agentia Epist. i. 49. 24. vid. not. verba cadentia tollit Epist. i. 48. 42.

verba sesquipedalia proicit Epist. ad Pis. 97. verba inornata et dominantia Epist. ad Pis. 235, 236. verba tristia moestum vultum decent Epist. ad Pis. 405, 406. verbum verbo reddere ibid. 433.

verecundus. *verecundum* Bacchum Od. i. 27. 3. vid. *not.* *verecundus* color (*rosctus nempe*) Epod. 17. 21. *verecundum* laudasti saepe Epist. i. 7. 37. *verecundus* populus Epist. ad Pis. 206, 207.

vereri. *vereor*, *oe* vir rure recurat Sat. i. 2. 427. *veritus* pauperiem Ep. i. 40. 39.

vergere. *vergit* ad imum Epist. ad Pis. 378.

verna. *vernas* positos Epod. 2. 65. *vernae* procaces posco Sat. ii. 6. 66, 67.

verniliſter ſuogitur officiis (h. e. officiis ſungitur, quibus vernae ſungi ſolent. vid. *not.*) Sat. ii. 6. 408, 409.

vernus. *vernus* floribus Od. ii. 41. 9, 40. *vernus* venti Od. iv. 4. 7—9. *vernus* temporis ſub horam Epist. ad Pis. 302.

verrere. *verritur* quicquid de Lybica arcis Od. i. 4. 40. *verris* piſces Sat. ii. 3. 235.

verres. *verris* meditatiſ obliquum ictum Od. iii. 22. 7.

verruca. *verruca* ignoſcet Sat. i. 3. 74.

versare. 1) *versatur* urna omnium Od. ii. 3. 25, 26. *versare* glebas lignibus Od. iii. 6. 38, 38. *versat* turdos in igne Sat. i. 5. 72. — *versaot* animos humanos carminibus Sat. i. 8. 49, 20. *versate* exemplaria Graeca manu Epist. ad Pis. 268, 269. 2) i. q. *versare*: *verset* amentia Sat. ii. 3. 249. *versat* oegantem (hoc loco i. q. *eum commovet*, et *incitat*. vid. *not.* Sat. ii. 7. 94. 3) i. q. *secum reputare*, *explorare*: *versate* diu, quid valeant

humeri Epist. ad Pis. 39, 4. vid. *not.* *versari*. *versetur* ioter hoc vitae genus Sat. i. 3. 60. *versentur* intra penetralia Vestae Epist. ii. 2. 444.

versiculus. *versiculos* ſcribere Epod. 41. 2. *versiculis* dolores tibi e pectore pelli poſſe ſperas Sat. i. 2. 409, 410. *versiculos* Graecos facerem Sat. i. 40. 31, 32. *versiculos* natura factos et euntes mollius ibid. 58, 59.

versus. *versibus* famosis cooperto Sat. ii. 4. 68. *versu* tristi laedere ibid. 21. *versum* concludere Sat. i. 4. 40. *versum* puris verbis perſcribere ibid. 54. *versus* dixi incompſito pede errare Sat. i. 40. 4. *versus* componere durus Sat. i. 4. 8. *versus* mille die deduci poſſe Sat. ii. 4. 4. *versus* gravitate Enoli miſcores Od. i. 40. 54. *versibus* atris obſcinat Epist. i. 49. 30. *versibus* prave factis decorari Epist. ii. 4. 266. *versus* amicos tecum meditare Epist. ii. 2. 76. *versus* et cetera ludicra pono Epist. i. 4. 420. *versus* paulo concinior Epist. ii. 4. 74. *versibus* impariter inſectis Epist. ad Pis. 75. *versibus* Tragicis non vult exponi res comica ibid. 89. *versibus* teneris iuvenentur ib. 246. *versus* audet fingere ibid. 382. *versus* magno cum pondere io ſcenam miſos ibid. 260. vid. *not.* *versus* inerteſ reprehendit ibid. 445. *versus* inopes rerum ibid. 322. *versus* leves effluſire ibid. 231. *versus* male tornatos incudi reddere ibid. 444. *sublimes* ructatur ibid. 457. — *versus* ſibyllioi monuere C. S. 5. vid. *not.*

vertere fraxinos manibus Od. iii. 25. 46. *verteret* in hispidam faciem Od. iv. 40. 5. *verterunt* ad hunc frementes equos Epod. 9. 17. *vertis* huc minas inanes Epod. 6. 3. *vertit* terram atatro Sat. i. 4. 28. — *verteret* ne quis ſibi vitio Sat. 6. 85. — *vertent* ſe dulcia in bilem Sat. ii. 2. 75.

vertere modum Epist. ii. 1. 454. vid. *not.*—*veritas* saepe stilum (h. e. *scripta emendes*) Sat. i. 10. 72. vid. *not.*—*vertere* funeribus triumphos (pro *mutare in*) Od. i. 35. 4. *verti* coepit iocus in rabiem Epist. ii. 1. 449. sic *vertere* ludo seria Epist. ad Pis. 226. — *vertere* pro *convertere*: vertit mulier Ilium in pulverem Od. iii. 3. 48—20. vertit iram ab Ilio in vatem Alacis Epod. 40. 43. 44. vertite iram in hostiles domos Epod. 5. 53. 54. veritas paternum nomen in risum Epist. i. 43. 8. 9. vertatur Progne in avem Epist. ad Pis. 187.—*versa* retro acies Od. iii. 4. 26. *versis* equis Od. i. 49. 41. *verso* cado ante lene merum (pro *inclinato*, ad *vinum scilicet effundendum*) Od. iii. 29. 2. vid. *not.* *vertere* digne Epist. ii. 1. 464.

vertex. vertice sublimi feriam sidera Od. i. 4. 36. verticem late concipuum tollere Od. iii. 46. 49. verticem vacuum tollens gloria Od. i. 48. 45. verticibus summis Od. iv. 24. 6. — *vertice* (h. e. *ex aedis culmine*) fumum flammae trepidant Od. iv. 44. 44. 42. vid. *not.* a vertice ad imos talos pulcher Epist. ii. 2. 4. vid. *not.*

verus. vera virtus Od. iii. 5. 29. veri auctor non sordibus Od. i. 28. 43. 44. in veros timores redegit Od. i. 37. 45. veris partibus affuit Epod. 5. 5. 6. vera somnia Sat. i. 10. 33. veri species Sat. ii. 3. 208. veris liceat concedere Sat. ii. 3. 304. verum consilium (h. e. *sincrum*) Sat. ii. 3. 305. verum consilium (h. e. *sincrum*) Sat. ii. 3. 47. sic verum amicum Epist. ad Pis. 425. veris doloribus Epist. i. 47. 57. veris ficta sint proxima Epist. ad Pis. 338. *verum est* pro *deceat* Sat. ii. 3. 312. verum (*quod rectum et fas est*) et aequum orabit Epist. i. 42. 23. verum nomen

Epist. i. 7. 93. verum inter silvas Academi quaerere Epist. ii. 2. 45.

vesantis discors ne vos ageret Sat. ii. 3. 474.

vesanus. vesani leonis stella Od. iii. 29. 49. vesanum poetam fugiunt Ep. ad Pis. 450.

vesci. vescimur terrae munere Od. ii. 44. 40. vesceris pluma Sat. ii. 2. 27. 28.

vesica displosa Sat. i. 8. 46.

vespertinus. vespertina regio Sat. i. 4. 30. — *vesperinus* ursus Epod. 46. 54. vespertinus hospes Sat. ii. 4. 47. vespertinum forum Sat. i. 6. 413. vespertinus pete tectum Epist. i. 6. 20.

vestigium. vestigia in locuplete domo ponit Sat. ii. 6. 404. 402. vestigia libera per vacuum posuit Epist. i. 49. 21. vestigia ruris manent Ep. ii. 4. 160. vid. *not.* vestigia vatium contracta sequi Sat. ii. 2. 80. vestigia Graeca ausi deserere Epist. ad Pis. 286. 287.

vestimentum. vestimenta uvida Od. i. 5. 44—46. vestimenta pretiosa Ep. i. 48. 32.

vestire. vestiunt. te lanae tinctae Afro murice Od. ii. 46. 35—37. vestiret se non unquam servo melius Sat. i. 4. 97. quem vestit supra vireis gloria Epist. i. 48. 22.

vestis. vestibus aurum illitum Od. iv. 9. 44. vestem immeritam sciudat Od. i. 47. 28. veste vlrili Sat. i. 2. 46. subuta ibid. 29. vid. *not.* demissa ibid. 95. veste purpurea Sat. ii. 6. 406. vestes Tyrias Sat. ii. 4. 84. vestem nocturnam Sat. i. 5. 85. vestis stragula Sat. ii. 3. 448. vestis rubro cocco tincta Sat. ii. 6. 402. 403. vestem per pulpita traxit Epist. ad Pis. 245.

vetare. vetant leges Iovis Epod. 17. 69. vetat pudor Od. i. 6. 9. 10. vetat

ire Od. iii. 27. 45. vetita alea legibus Od. iii. 24. 58. vetitum per nefas genus humanum ruit Od. 4. 3. 26. vetes egere Epist. ii. 4. 228. vid. not. — i. q. prohibet: vetat brevis vitae summa spern longam inchoare Od. i. 4. 15. vid. not. vetat (non sinit) mori virum laude dignum Od. iv. 8. 28. vetat in hortis novis considerare Sat. i. 8. 7. veto te fieri avarum Sat. i. 4. 403, 404. vetuit (abmonuit) me tali voce Quirinus Sat. i. 40. 32.

veterius (um). veterno funesto Epist. i. 8. 40.

vetulus. vetulae cornicis Od. iv. 43. 25.

vetus. veteres omni Od. i. 9. 42. vetus Priami regnum Od. i. 45. 8. veteris Massici pocula Od. i. 4. 49. vetus hostis Od. iii. 8. 21. vetus ara fumat Od. iii. 48. 7, 8. veterum norma Od. ii. 45. 42. veteres artes revo. cavli Od. iv. 45. 42. veterem amicum Sat. ii. 6. 81. veteres status Sat. ii. 3. 64. veteri craterae adhaesit limus Sat. ii. 4. 80. veteris aceti non parvus Sat. ii. 2. 62. vetus hospes Sat. ii. 6. 81. vetus est fama Sat. ii. 4. 36. vetus est atque probus Epist. ii. 4. 30. veteres poetas Epist. ii. 4. 41. inter veteres referri debet ibid. 37. vetus comoedia Epist. ad Pis. 281.

vetustas deserta Epist. ii. 2. 418.

vetustus. vetusto ab Lamo nobilis Od. iii. 17. 4. vid. not. vetustis lignis focum exstruat Epod. 2. 43.

vexare. vexasti (perturbant, concitant) mare inaequales procellas Od. ii. 9. 2, 3. vexata (oppugnata) Illos Od. iv. 9. 48, 49. vexare turmas hostium Od. iv. 44. 22, 23. vexas hospites Epod. 6. f. vexare locum Sat. i. 8. 48. vexat discordia inertes Sat. i. 7. 45. vexat (h. e. contumelioso tractat) te mulier Sat. ii. 7. 90. v. not. vexat iste furor poëtas Ep. ii. 2. 90.

via leti Od. i. 29. 46. via negata iter tentat Od. iii. 2. 22. vid. not. via sacra descendit catenatus Epod. 7. 8. viam carpe Sat. ii. 6. 93. via Numici an Appi melius ducat Epist. i. 48. 20. via vitae conversa (h. e. mutata vitae ratio) Epist. i. 48. 26. vid. not. viam ire Epist. i. 2. 65.

viaticum. viatica collecta perdiderat Epist. ii. 2. 26.

viator littoris Assyrii arenas tentabo Od. iii. 4. 31, 32. viator callidus Sat. i. 5. 90.

vicarius aequali sorte recreat laboribus defunctum Od. iii. 24. 45, 46.

vicatim vos petens axis turba Epod. 5. 97.

vicinia factum laudet Sat. ii. 5. 406. vicinia rauca reclamet Epist. i. 17. 62.

vicinus. vicina seni Lyco non habilis Od. ii. 20. 24. vicinae silvae Od. iii. 29. 39. vicini omnes oderunt Sat. i. 4. 84, 85. vicinus gratus conviva Sat. ii. 2. 449, 420. vicinium funus aegros exanimat Sat. i. 4. 426, 427. vicinus tecto fons aquae iugis Sat. ii. 6. 2. vicina iurgia (pro vicinorum iurgia) refugit Epist. ii. 2. 474.

vicia. vice grata Od. i. 4. i. vices superbae (h. e. superbiae paena vicissim experta) Od. i. 28. 32. vid. not. sic infra: vices plus simplici Od. iv. 44. 43 vices terra mutat (h. e. terra mutatur anni vicissitudine) Od. iv. 7. 3. vid. not. vices divitiibus gratæ Od. iii. 29. 43. vid. not. — vicem humanam (h. e. hominum sortem) non valent convertere Epod. 5. 87, 88. in vicem illorum delicta patiar (pro illorum loco; nam vices alicuius subire dicitur, si quis omnia, quae illius sunt, eius loco fert, atque perficit) Sat. i. 3. 441. vicem (h. e. partes) poëtae defendente Sat. i. 40. 42. vice descriptas servare (h. e. descriptas poëtas muneris) Epist. ad Pis. 86. vid. not.

viciissim. Epod. 18. 24. Epist. ad Pis. 11.

victima Orci nil miserantis Od. ii. 3. 24. victimas reddere Od. ii. 17. 30. victima in Albanis hortia crescit Od. iii. 23. 10, 11.

victor hostium Od. i. 6. 1, 2. victor penates repetit Od. iii. 14. 3, 4. victor barbarus Epod. 16. 11. victore Thessalo Od. ii. 4. 10. victore Caesare Epod. 9. 2. victor altae Troiae Od. iv. 6. 3. victorem Achaico curru ducet Od. iv. 3. 5, 6. vid. not. victorem integrum Od. iv. 4. 66, 67. cum victore contendere durum Sat. i. 9. 42, 43. — victor propositi (i. q. *tenax*, nisi quod tō victor hoc simul dicit, ut aliquis, quod sibi assequendum vel perficiendum proposuerat, assequatur aut perficiat) Epist. i. 13. 11. victor violens Epist. i. 10. 37. victorem feruim Epist. ii. 1. 156. victorem pugilem (*qui in pugilatu victoriam reportavit*) Epist. ad Pis. 81.

victoria laeta Sat. i. 1. 8. victoria velox coramet fronde Epist. i. 18. 64.

victrix. victrices catervae Od. iv. 4. 23. Od. iii. 3. 63. victrices hederas praemia Epist. i. 3. 25.

victus tenuis Sat. ii. 2. 70. mundus Epist. i. 4. 11. ne victus penuria se opprimeret Sat. i. 1. 98, 99. victu foedo Epist. ad Pis. 392. vid. not. — victu (h. e. *vivendi ratione*) quali sapiens utetur Sat. ii. 2. 63.

vicius. vici Tuscii turba Sat. ii. 3. 228. viciis in extremis Epist. i. 20. 18 in viciis (pro *in urbe*) aqua purior Epist. i. 10. 20. vid. not. vicius gemit (pro *eius incolae*) Epist. i. 15. 7. vici quid prosunt Epist. ii. 2. 177. vid. not.

videre. videas (pro *videre possis*) coenare quaternos Sat. i. 4. 86. Sat. ii. 2. 114. Sat. i. 8. 34. videtur furiosa Sat. ii. 3. 304. visus Quirinus Sat. i.

10. 32, 33. visus piscis ad hamum decurrere Epist. i. 7. 74. visu mirabile Epist. ii. 2. 91.

viduare. viduantur solis orni Od. ii. 9. 8.

viduus pharetra risit Apollo Od. i. 10. 12. viduas ad arbores vitem ducit Od. iv. 5. 30.

victus. vietis membris qui sudor Epod. 12. 7.

vigere. vigent ubi carmina Sat. i. 3. 61. vigent modo nata Epist. ad Pis. 62. — vigui (pro *vixi*) beator rege Persarum Od. iii. 9. 4.

vigil. vigiles lucernas Od. iii. 8. 14. vigilum canum excubiae tristes Od. iii. 16. 2, 3. vigil calamum posco Epist. ii. 1. 13.

vigilare. vigilans ploro Od. iii. 27. 38. vigilabat noctes Sat. i. 3. 17. vigila, ut vltas (pro *cura*, ut) Sat. ii. 3. 152. vigilare mane domo reclusa Ep. ii. 1. 103, 104.

viginti Sat. i. 5. 86.

vigor patrius Od. iv. 4. 5.

vilis Europe (h. e. *putendo fugitio contaminata*: nos *vervorse*) Od. iii. 27. 57. vid. not. vilem ad astem redigatur Sat. i. 1. 43. vilem eibum sperne Sat. ii. 2. 15. viles conchae Sat. ii. 4. 28. vilibus in ludis Sat. i. 10. 75. vili in arca Sat. i. 8. 9. vilibus scopis Sat. ii. 4. 81. villior alga (*de re vilissima dictum*) Sat. ii. 5. 8. vilissima rerum, aqua Sat. i. 5. 88, 89. vilis est argentum auro, aurum virtutibus Epist. i. 1. 52. 'vilia omasi patinas coenabat Epist. i. 15. 34, 35. inter viles referre Epist. ii. 1. 37, 38. vilem bircum Epist. ad Pis. 220.

villa candens Tusculi Epod. 1. 29. villae imminens pinus Od. iii. 22. 5. villa Coccei plenissima Sat. i. 5. 50. villa Trivicii vicina Sat. i. 5. 79. villis nitidis pecunia fundata Epist. i. 15. 46.

villietus optas balnea Epist. i. 14. 45.

villula Campano ponti proxima Sat. i. 5. 45. villula cepisset vacuum tepido tecto Sat. ii. 3. 40.

vinarium. vinaria tota invertunt Sat. ii. 8. 39.

vincere. vincat Bassum Od. i. 36.

44. vincunt aequora navitae Od. iii.

24. 44. victa furore Od. iii. 27. 36.

victi prece (pro commoti) Epod. 47.

43. vid. not. sic: victus tuis vocibus

Od. iv. 6. 24, 22. — victus segni pede

Od. iii. 42. 8. vincas forma Nireas

(pro eum *superes*) Epod. 45. 22.

vincat (scil. sono) tubas Sat. i. 6. 44.

vincam Fabio iudice Sat. i. 2. 434.

vincunt praecepta Pythagoram (pro

illius praeceptis praestant, meliora

aut) Sat. ii. 4. 2. vincere regem odio

Sat. i. 7. 6. vincet hoc ratio Sat. i. 3.

445. vincor, ut credam miser Epod.

47. 27. vid. not. vincit longe prius

(*melius est, praestat*) caput ipsum

expugnare Sat. ii. 5. 73, 74. vid.

not. vincere gravitate Epist. ii. 4. 59.

vincentem (pro componentem, sedan-

tem) populares strepitus Epist. ad

Pis. 81, 82.

vincere. vinxisse (*coronasse*) tem-

pora populea corona Od. i. 7. 23.

vincta verbenis castis ara Od. iv. 44.

6, 7. vinculum grata compede tenet

Od. iv. 44. 23, 24. vinctus eas Sat.

ii. 7. 31. vinctus Hebrus compede

nivali Epist. i. 3. 3. vid. not. vincti

fronde comas coenant Epist. ii. 4.

440. vincta tibia orichalco Epist. ad

Pis. 292.

vinculum et *vinculum*. vincula abrum-

pere Od. iv. 7. 27, 28. vincula (b. e.

servitutem) urbi minatus Epod. 9. 9.

vincula incantata Sat. i. 8. 49, 50.

vincula mercenaria excusare Epist. i.

7. 67.

vindemiator durus Sat. i. 7. 29, 30.

vindex avarae fraudis Od. iv. 9.

37. vindicem magnae linguae sentit

Od. iv. 6. 4 — 3. vid. not. vindice di-

gnus nodus Epist. ad Pis. 194.

vindicta ter quaterque imposita

Sat. ii. 7. 76, 77.

vineas. vineas grandine verberatae

Od. iii. 4. 29. vinea imputata floret

Epod. 45. 44. vinea submittit capreas

Sat. ii. 4. 43.

vinetum. vineta mera crepat Epist.

i. 7. 84. vineta mea caedam Epist.

ii. 4. 220.

vinosus. vinosus Pyrrha Epist. i.

43. 44. vinosus Homerus Epist. i. 49.

6. vid. not.

vinum. vino curas pellite Od. i. 7.

34. vino dulci mala lavere Od. iii.

42. 2. vina lauguidiora (et hinc me-

liora) promere Od. iii. 24. 8. vina

liques Od. i. 44. 6. vina merce Syra

reparata Od. i. 34. 42. vina pressa

Torquato consule Epod. 47. 6. post

vina crepat pauperiem Od. i. 48. 5.

vini fontem cantare Od. ii. 49. 40, 44.

ad vina lactus redit Od. iv. 5. 34.

vina Chia aut Leshia Epod. 9. 34.

vina Surrentina Sat. ii. 4. 55, 56.

vina Massica ibid. 54. vina Caecuba

Sat. ii. 8. 45. vino explicuit seria fron-

tis Sat. ii. 2. 425. — vina fervida Sat.

ii. 8. 38. vina meliora reddit dies

Epist. ii. 4. 34. vino et ira tortus

Epist. i. 48. 38. vid. not.

viola amantium pallor tinctus Od.

iii. 40. 44. violas imitata lana Epist.

ii. 4. 207.

violare Pyladen ferro Sat. ii. 3.

439. violavit Vlysem Sat. ii. 3. 204.

violarium. violaria Od. ii. 45. 5.

violens Anfidus Od. iii. 30. 40.

violentior pars horae natalis Od. ii.

47. 48, 49.

violenter retortit undis Od. i. 2. 44.

violentus. violenta Lucania Sat. ii.

4. 38, 29.

. *vipera*. viperis atris Od. iii. 4. 17. viperis brevibus crines implicata Epod. 5. 15, 16. viperis nec humus intumescit Epod. 16. 52.

viperinus. viperino sanguine cauius olivum vitat Od. i. 8. 8—10. viperino nodo coërces crines Od. ii. 29. 19, 20. vid. not. viperinus cruor Epod. 3. 6.

vir. viri graviora passi Od. i. 7. 30, 34. viro misero peperci (pru marito, vid. not.) Od. iii. 11. 46. viro saevo nupta Od. iii. 10. 2. virorum agrestium Od. iii. 1. 24, 22. virorum Mercurialium custos Faunus Od. ii. 47. 29, 30. quindecim preces C. S. 70. vid. not. viros non molles Epod. 1. 40. viri si quid in Flacco est non feret Epod. 15. 12, 13. virum fugacem mors persequitur Od. iii. 2. 14. virum sumis celebrare Od. i. 12. 1, 2. vid. not. virum (maritum) uxor ploret Od. iii. 3. 67, 68. virum iustum et tenacem propositi Od. iii. 3. 4. viros multos nullis maioribus ortos Sat. i. 6. 40. viris principibus placuisse laus non est ultima Epist. i. 17. 35. viris Romania solenne opus Epist. i. 18. 49. vir bonus et sapiens Epist. i. 7. 22. vir experiens Epist. i. 17. 42. virorum clarorum apparent Epist. i. 1. 249, 250.

virere. virentes iuxta campos est animus iuvencae Od. ii. 5. 5, 6. virenti hedera gaudeat Od. i. 35. 17, 18. virentem Helicon petant Epist. ii. 1. 218. virentis cultor agelli Epist. ad Pis. 117. Deinde metaphorice: *robur* et *pulchritudinem* corporis significat, sic: virent (pro *vigens*) genua Epod. 13. 4. virenti (h. e. *flere actatus gaudenti*) abest canities Od. i. 9. 47. virentis Chiaë (venustate iuvenili decorae) Od. iv. 13. 6, 7. vid. not.

virga. virga aurea turbam coërces Od. i. 10. 18, 19. virga horrida com-

pulerit Od. i. 24. 16—18. virgis uri Sat. ii. 7. 58.

virginus. virginea sagitta domitus Od. iii. 4. 72.

virgo. virgines miserae nuper nuptae Od. ii. 8. 22, 23. virgine raptas arsit Od. ii. 4. 7. 8. cum virgine tacita (h. e. *Vestali*) Od. iii. 30. 9. virgines sanctae (*Vestales*) Od. i. 2. 27. vid. not. virginibus nitidis dare brachia Od. ii. 12. 18, 19. virginibus teneris Od. iv. 1. 26. virginis abditae custodem Od. iii. 16. 5, 6. virginum acrium proelia Od. i. 6. 17, 18. vid. not. virginum poenas audiat Od. iii. 11. 25, 26. virgo adulta suspirat Od. iii. 2. 8, 9. virgo in omne aevum nobilis Od. iii. 11. 35, 36. vid. not. virgo matura gaudet Ionicos motus doceri Od. iii. 6. 21, 22. virgo saevis belluis inimica (*Diana*) Od. i. 12. 22, 23. virgines lectas C. S. 6. vid. not. virgo Attica (*Minerva*) Sat. ii. 8. 13.

viridis. virides colubros Od. i. 17. 8. viridi myrto caput impedire Od. i. 4. 9. viridi subarbutu stratus membra Od. i. 1. 21, 22. viridi pampino tempora cingentem Od. iii. 25. 20. virides lacertae Od. i. 23. 6, 7. virides comas Nereidum Od. iii. 28. 40. virides lapillos Sat. i. 2. 80. virides erucas Sat. ii. 8. 54. viridis Cragi Od. i. 21. 8. vid. not.

virilis. virilem vultum humi possuisse Od. iii. 5. 43, 44. virilis cultus Od. i. 8. 15, 16. virili veste Sat. i. 2. 49. virilia arma speciosius, qui tractet Epist. i. 18. 52, 53. viriles partes mandentur puero Epist. ad Pis. 171. vid. not. virile officium ibid. 193. virilis animus ibid. 166.

viriliter fecit Epist. i. 17. 38.

viritum. tereretur usus publicus Ep. ii. 1. 92.

viratus coelum recludens mori im-

HOR. TOM. II

O o

meritis Od. iii. 2. 21, 22. virtus Catonis prisci Od. iii. 21, 41, 42. virtus vera Od. iii. 5. 29. virtute mea me involvo Od. iii. 29. 55. virtute functos duces canemus Od. iv. 45. 29 — 32. virtutem incolumem odimus Od. iii. 24. 31. virtutis arduae viam deserit Od. iii. 24. 44. virtus Africano sepulchrum condidit Epod. 9. 25, 26. virtus celata inertiae parum distat Od. iv. 9. 29, 30. virtus dissidens plebi Od. ii. 2. 48, 49. vid. not. virtus est magna dos parentum Od. iii. 24. 21, 22. virtus patrum est in equia (h. e. *equi quoque patrum virtutem referunt*. vid. not.) Od. iv. 4. 30, 34. virtus neglecta audet redire C. S. 58. 59. virtutis honos Sat. i. 6. 83. virtus, decus, fama divitiis parent Sat. ii. 3. 95, 96. virtus nisi cum re vilior alga Sat. ii. 5. 8. virtus quae sit parvo vivere Sat. ii. 2. 4. virtus tua me tibi fecit amicum Sat. ii. 5. 33. quae tua virtus Sat. i. 9. 54. virtute hoc veluti paratum speravit laudi fore Sat. ii. 3. 98, 99. virtute macte esto Sat. i. 2. 34, 32. virtute una putas cuncta minora Epist. i. 42. 41. virtus belli domique spectata Epist. ii. 4. 230, 231. virtus est vitium fugere Epist. i. 4. 41. virtute carentia tollet Epist. ii. 2. 423. vid. not. — plural. *virtutes* i. q. *fortia facta*: virtutes tuas aeternet Od. iv. 14. 2, 3, 5. virtutes ipsas invertimus Sat. i. 3. 55. — Deinde *virtutes* i. q. *egregiae animi indoles*, nos *innere voraiige*: virtutibus anrum vilis Epist. i. 4. 52. virtutibus vult priorem esse Ep. i. 48. 27, 28.

virus grave (h. e. *gravis doloris*) Epist. ii. 4. 458. vid. not.

vis improvisa leti Od. ii. 43. 49, 20. vis espers consilii Od. iii. 4. 65. vis acrior Epod. 7. 43. vires anxiiis mentibus reducias Sat. iii. 21 47, 48.

vires in astra deducit Od. iv. 2. 72, 24. vires Italiae (i. q. *potentia, imperium*) crevere Od. iv. 45. 43, 44. vires omne nefas moventes Od. iii. 4. 67, 68. vid. not. viribus suis ruit Roma Epod. 46. 2. — vim temperatam Dii provebunt Od. iii. 4. 66. vim insitam (pro *ingenii indoles*) doctrina promovet Od. iv. 4. 33. vid. not. vires cupidum deticiunt Sat. ii. 4. 42, 43. viribus parcentis Sat. i. 40. 43. supra vires quem ungit gloria Epist. i. 48. 22. vis et loquendi norma Epist. ad Pis. 72.

viscere. visam Bospori littora Od. ii. 20. 44. viscentur stagna Od. ii. 45. 3, 4. visere gestiens Od. iii. 3. 54. vises nre pinguem Epist. i. 4. 45. — visit Paphon Sat. iii. 28. 44, 45. vi-aere volo quendam Sat. i. 9. 47.

vita, vitae integer Od. i. 22. 4. vitae labores mero finire Od. i. 7. 47, 48. vitae summa brevis Od. i. 4. 45. vita bonis ducibus redit post mortem Od. iv. 8. 44, 45. vita ingrata ducenda est Epod. 47. 63. vitam sub divo agat Od. iii. 2. 5. vita nil sine labore mortalibus dedit. Sat. i. 6. 59, 60. vita meliore quicquid parasti Sat. ii. 3. 45. vitae labores instituunt Sat. ii. 6. 21, 22. vitae beatæ praecepta haurire Sat. ii. 5. 95. vita coelibae nil melius Epist. i. 4. 88. vita regum amicos praecurrere Epist. i. 40. 33. — vitam unde sumeret inscius Od. iii. 5. 37. vid. not.

vitalis ut sis metuo Sat. ii. 4. 60, 61. vitale putes Sat. ii. 7. 4.

vitare. vitabis caniculae aestus Od. i. 47. 48. vitabit Libitinam multa pars mei Od. i. 30. 6, 7. vitas me hianuleo similis Od. i. 23. 4. vitat forum Epod. 2. 7. vitaveris vitium Sat. ii. 2. 54. vitanda est improba Siren Sat. ii. 3. 414. vitare puteum

patentem Epist. ii. 2. 135. vitabit cane peius et angue clamydem Epist. i. 47. 30, 31.

vitellus. vitellum marem cohibent callosa Sat. ii. 4. 14. vitellus aliena volvens ibid. 57.

vitare. vitata lino perdunt saporem Sat. ii. 4. 54. vitatio melle cicuta tollet anum Sat. ii. 4. 56.

vitiosus. vitiosa cura Od. ii. 16. 21, 22. vid. not. vitiosiore proge- niem daturus Od. iii. 6. 47, 48. vi- tiosum pedes ferre recusant Sat. ii. 7. 108. vid. not. vitiosa libido Epist. i. 4. 85. vitiosum (scil. *puerum*) prudens emisti Epist. ii. 2. 18.

vitia. vite sacra nullam arborem severis prius Od. i. 48. 4. vite sub arcta bibentem Od. i. 38. 7, 8. vitem ad arbores viduas ducit Od. iv. 5. 30. vitem calena falce premant Od. i. 31. 9, 10. vites Falernae Od. i. 20. 40, 41 vitis foecunda Od. iii. 23. 6. vitium adulta propagine altas popu- los maritat Epod. 2. 9, 10. vitibus amicta ulmo Epist. i. 46. 3.

vitium. vitia tractas Od. ii. 4, 2. — 7. vitis carentem Od. iii. 27. 39. vitis nostris iniquum Od. i. 2. 47. vitis pinguem Sat. ii. 2. 21. sine vitis nemo nascitur Sat. i. 3. 68. vitis hesternis onustum corpus Sat. ii. 2. 77, 78. vid. not. vitio pu- rum tibi est cor Sat. ii. 3. 213. vitio animi me potes aegrotare Sat. ii. 3. 306, 307. vitia turpia Sat. i. 3. 39. in vitis amicorum acutum cernis Sat. i. 3. 26. vitis mea bona com- penset ibid. 7. vitis pars hominum gaudet Sat. ii. 7. 6. vitium ingens credidit pauperiem Sat. ii. 3. 91, 92. vitiorum medium est virtus Ep. i. 48. 9. vitium fugere est virtus Ep. i. 4. 41. in vitium aequa fortuna labiet ii. 4. 94. — vitio ab omni remotus Epist. ad Pis. 384.

vitreus. vitream (h. e. *splendidam*, *perlucidam*) Circe Od. i. 48. 20. vid. not. vitreo ponto daturus no- mina Od. iv. 2. 3, 4. vitrea fama Sat. ii. 3. 222.

vitrum. vitro perlucidior Od. i. 48. 16. vitro splendidior fons Od. iii. 13. 1.

vitta. vitta suplice decorae ma- tres Od. iii. 14. 7. — 9.

vitula. pro vitula dulcem natam status Sat. ii. 3. 199.

vitulus. vituli sanguine Deos pla- care Od. i. 36. 2, 3. vitulis leaenae Od. iii. 41. 41. cum vitulis ludere Od. ii. 5. 8. vitulus tener me solvet Od. iv. 2. 54. vituli pede pullis ranae pressis Od. ii. 3. 344.

vivarium. in vivaria mittant Epist. i. 4. 79.

vivax apium Od. i. 36. 16. viva- cem matrem Sat. ii. 4. 53. vivacior haeres Sat. ii. 3. 432. vivax gratia Epist. ad Pis. 69.

vivere. vives rectius Od. ii. 40. 4. vivas memor nostri Od. iii. 27. 44. vivat hunc in annum et plures Od. i. 32. 2, 3. vivere amem tecum Od. iii. 9. 24. vixi idoneus puellis Od. iii. 26. 4. vixi cui licet dixisse Od. iii. 29. 42, 43. vixeris moestus omni tempore Od. ii. 3. 5. vixere multi fortes Od. iv. 9. 25, 26. vivunt ca- lores (h. e. *semper ardent*, *numquam extinguuntur*) Od. iv. 9. 44. vid. not. vivet extento Od. ii. 2. 5. vivitur bene parvo Od. ii. 46. 13. vixit turpis maritus Od. iii. 5, 6. vivat puris manibus Sat. i. 4. 68. vivet uter locuples sine gnatis Sat. ii. 5. 28. viventis in urbe Sat. i. 4. 12. vivi- mus illic non isto modo Sat. i. 9. 48, 49. viventi intra fines naturae ibid. 49, 50. vivite fortes Sat. ii. 2. 135. vivere naturae convenienter Ep. i. 40. 12. viverem eo contentus Sat.

i. 4. 408. *vivere* Athenis Sat. ii. 7. 43. *vixisse* cum magnis Sat. ii. 4. 76. *viventem* rure Epist. i. 44. 40. *vivere* in caupona Epist. i. 44. 42. *vivere* nec recte, nec suaviter Epist. i. 8. 4. *vivendi* recte horam prorogat Epist. i. 2. 41. *vivere* bene petimus quadrigis Epist. i. 44. 29. *vivere* (h. e. *propagari ad posteros*) possunt carmina Epist. i. 49. 2. *vid. not.* *vivere* patriae cari volumus Epist. i. 3. 29. *vivit* (*vescitur*) siliquis et aecundo pane Epist. ii. 4. 423. *vixisset* canis immundus Epist. i. 2. 26. *vividus* impetus demisit hostem in ovilia Od. iv. 4. 9, 40.

vivus. *vivam* gallinam Falerno mersare Sat. ii. 4. 49. *vivo* me haeres hoc auferet Sat. ii. 3. 451, 452. — *vivae* (*lucentes*) lucernae producent Od. iii. 24. 23. — *vivum* cespitem Od. i. 49. 43. *vid. not.* *vivos* ungues roderet Sat. i. 40. 74.

vix Od. i. 44. 7. Sat. i. 2. 49. et aliis locis.

vocabulum. *vocabula* cognata rebus imponens Sat. ii. 2. 280. *vocabula* apiciosa rerum in lucem proferit Ep. ii. 2. 46. *vocabula*, quae nunc in honore sunt, cadent Epist. ad Pis. 70, 74.

vocalis. *vocalem* Orpheus silvae insecutae Od. i. 42. 7, 8. *vid. not.*

vocare. *vocantis* te Glyceræ Od. i. 30. 2, 3. *vocari* ultor Caesaris patiens Od. i. 2. 43, 44. *vocat* clamor Od. iii. 24. 46. *vocat* institor Od. iij. 6. 30, 34. *vocat* precibus, votis omnibusque Od. iv. 5. 43. *vid. not.* *vocari* probas Lucina C. S. 45. *vocet* in ius Sat. ii. 5. 29. *vocas* quae tu pulchra odit Epist. i. 44. 20, 24. *vocat* quo te virtus tua Epist. ii. 2. 37. — Deinde i. q. *implorare*, vel *invocare*: *vocatus* atque non *vocatus* audit Od. ii. 48. 40. *vocata* ter audis

Od. iii. 22. 3. *vocata* affuit partibus Epod. 5. 5, 6. — *voces* Deos malo pressa Od. i. 44. 40.

volare. *volantes* curas circum laqueata tecta Od. ii. 46. 44, 42. *volantem* ab Italia (h. e. *celeri cursu ab Italia fugientem*. *vid. not.*) Od. i. 37. 46. *volat* (*effugit*) verbum Irrevocabile Epist. i. 48. 71. — *volate* (de celeri navium cursu pro *navigate*) praeter Etrusca littora Epod. 46. 40. *vid. not.*

volitare. *volitant* navitae per mare pacatum Od. iv. 5. 49.

volubilis. *volubiles* aquas Od. iv. 4. 40. *volubilis* amnis labetur Epist. i. 2. 42, 43.

volucris. *volucrem* currum Od. i. 34. 8. *volucris* fati alas tardavit Od. ii. 47. 24, 25. *volucris* dies Od. iii. 28. 6. Od. iv. 43. 46. *volucres* importunas terret Sat. i. 8. 6, 7.

volumen. *volumina* signata Epist. i. 43. 2. *volumina* annosa vatum (*carmina Sibyllina*. *vid. not.*) Epist. ii. 4. 26.

voluntas cessat Od. i. 27. 43.

voluptas. *voluptas* multo dolore corrupta Sat. i. 2. 39. *voluptas* non summa in caro nidere Sat. ii. 2. 49, 20. *voluptas* interdicta Epist. i. 6. 64. *voluptas* dolore emta nocet Epist. i. 2. 55. *voluptates* spernere ibid. *voluptas* omnis ab aure migravit ad oculos Epist. ii. 4. 487, 488. *voluptas* extorta Epist. ii. 2. 439. *voluptatis* causa ficta sint Epist. ad Pis. 338.

volvere. *volventes* pecus et domo una Od. iii. 29. 37, 38. *volvere* menses Od. iv. 6. 40. *volvitur* Ausfidus tauriformis Od. iv. 44. 25. *volvere* vortices Od. ii. 9. 22. *vid. not.* *volvens* aliena vitellus Sat. ii. 4. 57. *vid. not.*

vomer. *vomere* fessis tauris Od. iii. 43. 44. *vomerem* inversum collo tra-

hentes boves Epod. 2. 63, 64. vomero inculatae silvae pacantur Epist. ii. 2. 45. vid. not.

vortex, vortices volvere Od. ii. 9. 25.

votivus, votiva tabula Od. i. 5. 43, 44. votivam aedem Od. ii. 47. 34. votiva tabella Sat. ii. 1. 33. votiva iuvenca (h. e. voto promissa) Epist. i. 3. 36.

votum, votis caput perfidum obligasti Od. ii. 8. 5, 6. votis pacisci Od. iii. 29. 59. vota ad exitus honos ducit Od. iv. 8. 35. vid. not. vota in mea iuvenescit vitulus Od. iv. 2. 54, 55. vota mea Dii audire Od. iv. 43. 1. votis vocat Od. iv. 5. 43. votis tardiora fata te manent Epod. 47. 62. votis amicae aures applicet C. S. 74, 72. in votis hoc erat Sat. ii. 6. 4. ex voto catenam Laribus donasset Sat. i. 5. 66. in votum venit Epist. i. 41. 5. voto finem certum pete Epist. i. 2. 56. voti compos sententia Epist. ad Pis. 76.

vovere, voveram epulas dulces Od. iii. 8. 6. voveat quid nutricula alumno maius Epist. i. 4. 8.

vox, voce acuta melos dic Od. iii. 4. 4, 3. voce amanda reddas modos Od. iv. 41. 34, 35. voce (sermone. vid. not.) formasti hominum cultus Od. i. 40. 2, 3. voce minaci terret puerum Od. i. 40. 44. vocem liquidam Od. i. 21. 3, 4. voce timenda nemus omplesti Epod. 6. 9. vocibus sacrae (h. e. carminibus magicis) parce Epod. 47. 6. vid. not. voce Thessala (h. e. carmine magico) lunam coelo deripit Epod. 5. 45, 46. vid. no. — voce corruptus magistri (pro oratione mag.) Sat. ii. 3. 257. voce summa resonans Sat. i. 3. 7, 8. voce tali me vetuit (pro talibus verbis) Sat. i. 40. 32. voces (verba) populi contemnere Sat. i. 4. 65. voces Sirenum nosti Epist. i. 2. 23. voces fidibus severis crevere Epist. ad Pis. 246. vox missa nescit reverti ibid. 390.

vulgare, vulgarit Cereris arcanae sacrum (pro contaminarit) Od. iii. 2. 26, 27. vid. not. vulgaras artes Od.

iv. 9. 3. vulgata Cotytia riseris Epod. 47. 56.

vulgaris, vulgares coetus Od. iii. 2. 23.

vulgus infidum Od. i. 35. 25. densum Od. ii. 43. 32. malignum Od. ii. 46. 39, 40. profanum Od. iii. 1. 4. vulgo recitare Sat. i. 4. 23. vulgi iudicio Sat. i. 6. 98. a vulgo remorant se in secreta Sat. ii. 1. 74. vulgum (h. e. maximam hominum partem) insanire docebo Sat. ii. 3. 63.

vulnus, quo vulnere pereat Od. i. 27. 44. 42. vulnus malum nil levantis fomenta Epod. 44. 47. vulnera Parthi describit Sat. ii. 1. 45.

vulpecula tenuis Epist. i. 7. 29.

vulpes foeta Od. iii. 27. 4. astuta Sat. ii. 3. 486. cauta Epist. i. 4. 73.

vultur, vulture Appulo Od. iii. 4. 9.

vultus acer in hostem Od. i. 2. 39, 40. vultus instantia tyranni Od. iii. 3. 3. vultus tuus affulsit Od. iv. 5. 6, 7. vultu sereno Od. i. 37. 26. vultu alto reiecit dona Od. iv. 9. 42. 43. vultu ambiguo Od. ii. 5. 24. vultu invito risit Od. iii. 44. 22. vultum virilem Od. iii. 5. 43, 44. vultus in me unum truces Epod. 5. 4. in vultus honor relapsus Epod. 47, 48. vid. not. vultum prodentem gaudia Sat. ii. 5. 104. vultus minantis multa et praeclara Sat. ii. 3. 9. vultu mutabilis Epist. ii. 2. 489. vultu torvo ferus Epist. i. 49. 42. vultum benignum fortuna servat Epist. i. 41. 20. vultu in peius ficto Epist. ii. 4. 264, 265. vultum moestum decent verba tristia Epist. ad Pis. 405, 406. Deinde vultus ponitur omnino pro externa specie, sic: vultus mutantem Protea Epist. i. 4. 90.

vulva, vulva ampla nil pulchrius Epist. i. 45. 41.

Z

Zona, zonis solutis Gratiae Od. i. 30. 5, 6. zona pendulum collum laedere Od. iii. 27. 59, 60. zonam perdidit Epist. ii. 2. 40. vid. not.

INDEX SECVNDVS

NOMINVM PROPRIORVM

A

Acarlemi silvae Epist. ii. 2. 45.

Accius (*Actius*, *Attius*). aufert famam senis alti Epist. ii. 4. 56. Acci tragici nil mutat Lucilius? Sat. i. 40. 35. nobiles trigmetri Epist. ad Pis. 285.

Achaemenes dives Od. ii. 42. 24.

Achaemenius (*Persicus*). Achaemenium costum Od. iii. 4. 44. Achaemenia nardo Epod. 43. 42.

Achaicus (*Graecus*) ignis Od. i. 45. 35. Achaico curru Od. iv. 3. 5.

Acheron, *Acheronta* perrupit Herculeus labor Od. i. 3. 36. Quirinus fugit Od. iii. 3. 16.

Acherontia, *Acherontiae* celsae nidus Od. iii. 4. 44.

Achilles (*Pthius*). Troiae prope altae victor Od. iv. 6. 4. iratus Epist. ii. 2. 42. Achillei classis iracunda Od. i. 45. 34. pervicacia ad pedes rex (*Priamus*) procidit Epod. 47. 44. Achillem iusoleutem Od. ii. 4. 4. clarum cita mors abstulit Od. ii. 46. 29. animosum Sat. i. 7. 42. Homerum Epist. ad Pis. 420. Achille Sat. ii. 3. 493.

Achivus (*Graecus*). Achivi Epist. i. 2. 44. Achivos pugnaces Od. iii. 3. 27. Achivis servatis Sat. ii. 3. 494. unctis Epist. ii. 4. 33. flammis Od. iv. 6. 48.

Acrisius virginis abditae (*Danaes*) custos pavidus Od. iii. 46. 5.

Actius. Actia pugna Epist. 48. 64.

Adria vid. *Hadria*.

Aeacus. Aeaci genus Od. iii. 49. 3. Aecum vidimus iudicantem Od. ii. 43. 22. ereptum Stygiis fluctibus Od. iv. 8. 25.

Aegaeus. Aegaeum mare Epist. i. 44. 46. in Aegaeo patenti Od. ii. 46. 4. Aegaeos tumultus (i. e. *motos in Aegaeo mari fluctus*) Od. iii. 29. 63.

Aemilius. Aemilium ludum Epist. ad Pis. 32.

Aeneas pius Od. iv. 7. 45. Aeneae rebus Od. iv. 6. 23. Aenea ab alto demissum genus Sat. ii. 5. 63.

Aeolides Sisyphus Od. ii. 44. 20.

Aeolius. Aeolia puella (*Sappho*) Od. iv. 9. 42. Aeolium carmen Od. iii. 30. 43. Od. iv. 3. 42. Aeoliis fidibus Od. ii. 43. 24.

Aeschylus personae pallaeque repperitor honestae Epist. ad Pis. 279. eum imitati sunt Latini Epist. ii. 4. 463.

Aesopus gravis Epist. ii. 4. 32. Aesopi filius Sat. ii. 3. 239.

Aestas interitura ver proterit Od. iv. 7. 9.

Aeunda. Aesulae declive arvum Od. iii. 29. 6.

Aethiops Od. iii. 6. 44.

Actna. Aetnen impositam ignis non

peredit Od. iii. 4. 76. Aetna in Sicana Epod. 17. 33.

Aetolus. Aetolis plagis Epist. i. 18. 46.

Afer dirus (*Hannibal*) Od. iv. 4. 42. — *Afra* cochlea Sat. ii. 4. 58. *Afris* serpentibus Sat. ii. 8. 95. *Afra* (*Numidica*) avis Epod. 2. 53. *Afro* (*Tyrio*) murice Od. ii. 16. 35.

Afranius. Afrani toga Epist. ii. 1. 57.

Africa ferax frumenti Sat. ii. 3. 87. fertilis Od. iii. 16. 31. *Africa* ultima recisas columnas Od. ii. 18. 5. *de agro Carthaginiensi*: domita Od. iv. 8. 18.

Africanus (*Scipio Africanus*, *Africanus Maior*). Africanum, cui Virtus super Carthaginem sepulchrum condidit Epod. 9. 25.

Africus (*süd-westwind*. vid. not.) protervus Epod. 16. 22. *Africum* Icarus fluctibus luctantem Od. i. 1. 15. praecipitem Od. i. 3. 12. pestilentem Od. iii. 23. 5. *Africo* celeri Od. i. 14. 5. — *Africis* procellis Od. iii. 39. 57.

Agamemnon. *Agamemnona* Od. iv. 9. 25.

Agave Sat. ii. 3. 303.

Agrippa (*M. Vipsanius*) omnificentiam gratus plebi Sat. ii. 3. 185. *Agrippae* porticus Epist. i. 6. 26. fructibus Siculi Epist. i. 12. 1. virtus ibid. 26. ad eum Od. i. 6.

Agyieus. levis *Agyieu* Od. iv. 6. 28. vid. not.

Aiax (*Telamonius*) ab Agamemnone sepulturae honore rohibitus Sat. ii. 3. 187. insanus ibid. 201. immeritos occidit agnos ibid. 211. heros ab Achille secundus ibid. 193. *Aiacem* ibid. 187. movit forma *Tecmessae* Od. ii. 4. 5

Aiax (*Oileus*). *Aiacis* impia rata Epod. 10. 14. *Aiacem* celerem sequi Od. i. 15. 19.

Albanus. *Albani* (sc. *vini*) plenus cadus Od. iv. 11. 2. sic: *Albanum* Sat. ii. 8. 16. *Albanam* uvam Sat. ii. 4. 72. *Albano* in monte Epist. ii. 1. 27. *Albanis* agris Epist. i. 7. 10. *Albanos* lacus Od. iv. 1. 49. *Albanna* secures C. S. 54. *Albanis* herbis Od. iii. 23. 11.

Albinovanus (*Celsus*). ad eum Epist. i. 8., ubi comes scribaque *Neronis* vocatur.

Albinus. *Albini* filius Ep. ad Pis. 327.

Albius Tibullus. ad eum Od. i. 33. et Epist. i. 4.

Albius, insanus quidam signorum et vasorum aeneorum amator Sat. i. 4. 28.

Albius (ignotus quidam vir). *Albi* filius Sat. i. 4. 109.

Albunea. *Albunee* resonantis domus Od. i. 7. 12.

Albutius. *Albuti* Canidia Sat. ii. 1. 48. saevitia in servos Sat. ii. 2. 67.

Alcaeus sonans plenius plectro aureo dura mala navis fugae et belli Od. ii. 13. 27. temperat Musam *Archilochi* mascula pede Epist. i. 49. 28. *Discedo* *Alcaeus* puncto illius Epist. ii. 2. 99. *Alcae* minaces *Camenae* Od. iv. 9. 7.

Alcides. *Alciden* Od. i. 12. 25.

Alcinous. *Alcinoi* in cute curanda plus aequo operata iuventus Ep. i. 2. 28.

Alcon Sat. ii. 8. 15.

Alexander. *Alexandri* fortis vultum Epist. ii. 1. 241. *Alexandro* regis Magno gratus fuit *Choerilus* ibid. 232.

Alexandrea supplex Od. iv. 11. 35.

Alfenus vaser Sat. i. 3. 130.

Algidas. *Algidum* C. S. 69. *Algido* gelido Od. i. 21. 6. *nivali* Od. iii. 23. 9. *nigrae* feraci frondis Od. iv. 4. 58.

Allifanus. *Allifanis* (calicibus) Sat. ii. 8. 39.

Allobrox novis rebus infidelis Epod. 16. 6.

- Alpes*. Alpium iuga Epod. i. 41.
Alpibus tremendis arces impositae Od. iv. 44. 42. *Alpes* hibernas Sat. ii. 5. 41. *Alpibus* Rhaetia Od. iv. 4. 47.
Alphius foenerator Epod. 2. 67.
Alpinus turgidus Sat. i. 40. 36.
Alyattes. Alyattei regnum Od. iii. 46. 41.
Amazonius. Amazonia securi Od. iv. 4. 20.
Amor sui caecus Od. i. 18. 44.
Amori dare ludum Od. iii. 42. 4.
Amores Od. iv. 43. 9. lascivos Od. iv. 43. 19. ii. 41. 7. spirabat Od. iv. 43. 49.
Amphion Thebanae conditor arcis Epist. ad Pis. 394. fraternis putatur moribus cecisse Epist. i. 48. 43. movit lapides canendo Od. iii. 41. 2.
Amphionis et *Zethi* Gratia dissiluit Epist. i. 18. 41.
Amyntas Coss Epod. 42. 18.
Anacreon si quid olim lussit, non delevit aetas Od. iv. 9. 9. *Anacreonta* Telum Epod. 44. 40.
Anchises clarus *Anchisae* Venerisque sanguis C. S. 50. *Anchisen* Od. iv. 15. 34.
Aneus *Marcus* Od. iv. 7. 45. Epist. i. 6. 27.
Andromeda clarus *Andromedae* pater Od. iii. 29. 47.
Anio princeps Od. i. 7. 43.
Antenor Epist. i. 2. 9.
Anticyra *Anticyram* Sat. ii. 3. 83. et 166. *Anticyris* tribus insanabile caput Epist. ad Pis. 300.
Antilochus. *Antilochum* amabilem Od. ii. 9. 44.
Antiochus. *Antiochum* ingentem Od. iii. 6. 36.
Antiphates. *Antiphatem* Epist. ad Pis. 445.
Antium gratum Od. i. 35. 1.
Antonius (*Triumvir*). *Antoni* amicus Sat. i. 5. 33.
Antonius Musa Epist. i. 45. 3.
Antonius (*Iulus*). ad eum Od. iv. 41.
Anxur impositum saxis iste candentibus Sat. ii. 5. 26.
Anytus. *Anyti* reum Sat. ii. 4. 3.
Apella *Iudaeus* Sat. i. 5. 100.
Apelles. ab eo *Alexander* pingi voluit Epist. ii. 4. 239.
Apenninus celsus Epod. 16. 29.
Apollo Epist. i. 16. 59. angur Od. i. 2. 32. certus 7. 28. cantor Epist. ad Pis. 407. *Palatinus* Epist. i. 3. 17. mitis placidusque telo condito C. S. 34. *Delius* et *Patareus* Od. iii. 4. 64. *Unguis* Sat. ii. 5. 60. suscitatur cithara tacentem *Musam* Od. ii. 40. 20. se me servavit Sat. i. 8. 78. viduus phretra risit Od. i. 10. 42. *Apollinis* iactantosi capilli Epod. 15. 9. natalis *Celos* Od. i. 21. 42. *Apollinem* dedicatum Od. i. 31. 4. *Apolline* *Delpius* insignes Od. i. 7. 3. munus digamm Epist. ii. 1. 216. ad eum Od. i. 21. 34. Od. 4. 6. — *Apollinaris* *Lurea* Od. iv. 2. 9.
Appia minus est gravis tardis Sat. i. 5. 6. *Appiam* Epod. 4. 14.
Appius *Claudius* *Coeus* censor Sat. i. 5. 24. *Appl* via Epist. i. 6. 26. Epist. i. 48. 20.
Appulia Sat. i. 5. 77. *Appulice* altricis extra limen Od. iii. 4. 40. siticulosae Epod. 3. 46.
Appulicus. *Appulicum* mare Od. iii. 24. 4.
Appulus Od. iii. 5. 9. impiger Od. iii. 16. 26. *Appula* gens Sat. ii. 4. 38. *Appuli* pernicis uxor Epod. 2. 42. *Dauni* Od. iv. 14. 26. *Appulo* in Volture Od. iii. 4. 9. *Appulis* lapis Od. i. 33. 7.
Aquinate. *Aquinatem* fucum Epist. i. 10. 27.
Arabes. *Arabum* divitiae Epist. i. 7. 36. thesauri Od. iiii. 24. 2. gazae

Od. i. 29. 4. domus plenae Od. ii. 42.
24. Arabas Od. i. 35. 40. extremos
Epist. i. 6. 6.

Arbuscula explosa Sat. i. 40. 77.

Arcadia. Arcadiae pecus et nigri
colles Od. iv. 42. 42.

Archiacus. Archiaci lecti Epist. i.
5. 4.

Archilochus. Archilochi Musam ma-
scula pede temperant Sappho et Al-
caeus Epist. i. 49. 29. Archilochum
magnificat Horatius Sat. ii. 3. 42. et
imitatus est Epist. i. 49. 25. proprio
rabies armavit iambo Epist. ad Pis.
79.

Archytas. ad eum Od. i. 28.

Arctos. Arcton opacam excipiebat
porticus Od. ii. 45. 46. sub Arcto rex
gelidae orae Od. i. 26. 3.

Arcturus. Arcturi cadeotis saevus
impetus Od. iii. 4. 27.

Arellius. Arelli sollicitas opes Sat.
ii. 6. 78.

Argens. Argeo coloco Od. ii. 6. 5.

Argivus. Argivi auguris (*Amphiarai*)
dumus Od. iii. 46. 44. Argivis
Od. iii. 3. 67.

Argonautae Epod. 3. 9.

Argos aptum equis Od. i. 7. 8. Ar-
gia Epist. ii. 2. 428. Sat. ii. 3. 432.
Epist. ad Pis. 448.

Argous. Argoo remige Epod. 46.
57.

Aricia Sat. i. 5. 4.

Aricinus. Aricioi arvi Epist. ii. 2.
467.

Ariminenses. Ariminensem Foliam
Epod. 5. 42.

Aristarchus Epist. ad Pis. 450.

Aristippus Epist. i. 47. 44. aurum
prolicere iubet servos Sat. ii. 3. 400.
Aristippi sententia Epist. i. 47. 47.
praecepta Epist. i. 4. 48. Aristippum
omnis decuit color et status et res
Epist. i. 47. 23.

Aristius Fuscus mihi (*Horatio*) ca-

rus Sat. i. 9. 61. ad eum Od. i. 22.
et Epist. i. 40.

Aristophanes Sat. i. 4. 4.

Armenius Claudii virtute Neronis
cecidit Epist. i. 42. 26. Armeniis oris
Od. ii. 9. 4.

Arrius (Q.). Arrii arbitrio Sat. ii. 3.
86. progenies ibid. 243.

Asia (*maior*). Asiae pingues campi
collesque Epist. i. 3. 5.

Asia (*minor*). Asiae salem Brutum
appellat Epist. i. 7. 24. Asiam ditem
ibid. 49.

Assaracus. Assaraci tellus Epod.
43. 43.

Assyrius (pro *Syrius*) Epist. ad Pis.
448. Assyrii litoris arentes areoas Od.

iii. 4. 32. Assyria nardo Od. ii. 44. 46.

Asterie. ad eam Od. iii. 7.

Atabulus Sat. i. 5. 78.

Athenae boae Epist. i. 2. 43. Athe-
nas vacuas ibid. 81. Atheois Epist. ii.
4. 243. sordidus ac dives, qui populi
voces contemnebat Sat. i. 4. 64. do-
ctor mallet vivere Sat. ii. 7. 43.

Atlanteus finis Od. i. 34. 44.

Atlanticus. Atlaticum aequor Od.
i. 31. 44.

Atlas. Atlantis nepos, Mercuri Od.
i. 40. 4.

Atrous nefarius humana exa coxit
Epist. ad Pis. 486.

Atridae. Atridis Sat. ii. 3. 203.

Atridas superbos Sat. i. 40. 43. —
Atrides (*Agamemnon*). inter Atriden
et Peliden lites Nestor compoere

festinat Epist. i. 2. 42. Atrida vetat
Aiacem humari Sat. ii. 3. 487. Atri-

de (*Menelaë*) Epist. i. 7. 43.

Atta (*T. Quinctius*). Atte fabula
Epist. ii. 4. 79.

Attalicus. Attalici coeditioibus Od.
i. 4. 42. 42. orbibus Od. i. 11. 5.

Attalus. Attali regia Od. ii. 18. 5.

Atticus. Attica virgo Sat. ii. 8. 13.
Atticis finibus Od. i. 3. 6.

Auctumnus Epod. 2. 18. purpureo varius colore Od. ii. 5. 11. pomifer Od. iv. 7. 11. gravis Libitinae quæstus acerbae Sat. ii. 6. 19.

Aufidius Lusco forti miscebat mella Falerno Sat. ii. 4. 24. Aufidio Lusco prætor Sat. i. 5. 34.

Aufidus videns Od. iii. 30. 10. tauriformis Od. iv. 14. 25. acer Sat. i. 1. 58. Aufidum sonantem Od. iv. 9. 12.

Augustus purpureo bibit ore nectar Od. 3. 314. præsens Divus habebitur Od. iii. 2. 3. Augusti tropaea Od. ii. 9. 19. fortis super impetrato reditu Od. iv. 2. 43. paternus animus in pueros Neronæ Od. iv. 4. 27. privignus Claudius Epist. i. 3. 2. res gestas ibid. 7. laudes Epist. i. 16. 29. Caesaris lacertis Epist. ii. 2. 48. Auguste Od. iv. 14. 3. ad eum Od. i. 2. et 12. Od. iv. 5. 14. et 15. Epist. ii. 1. in eius reditum ex Hispania Od. iii. 14. vid. *Caesar*.

Aulis, Sat. ii. 3. 199.

Aulus, amicus fertili Baccho Od. ii. 6. 18.

Aulus, Aule Sat. ii. 3. 171.

Ausonius, Ausonias (*Italas*) urbes Od. iv. 4. 56.

Auster, dux turbidus inquieti Hadriae Od. iii. 3. 4. Austrum nocentem corporibus per auctumnos Od. ii. 14. 16.

Aventinum Aventinum tenet Diana C. S. 69. Aventino extremo Epist. ii. 2. 96.

Avernalis, Avernales aquas Epod. 5. 26.

Avidienus, cui Cania cognomen adhaeret Sat. ii. 2. 55.

B

Babylonius, Babylonios numeros Od. i. 11. 2.

Bacchae valentes proceras manibus vertere fraxinos Od. iii. 25. 15. *Bacchius* compositus cum Bitho Sat. i. 7. 20.

Bacchus languescit in amphora Od. iii. 16. 34. vehitur tigris Od. iii. 3. 14. Bacchi pleno pectore Od. ii. 19. 6. somno gaudentis et umbra Epist. ii. 2. 78. Baccho fertili Od. i. 6. 19. Bacchum verendum Od. i. 27. 3. vidi docentem carminas Od. ii. 19. 1. Bacche Od. iii. 25. 4. pater Od. i. 18. 6. Io Bacche Sat. i. 3. 7. Baccho Thebas insignes Od. i. 7. 3. in eum Od. ii. 19. Od. iii. 25.

Bactra, Cyro regnata Od. iii. 29. 28.

Baiæ liquidæ Od. iii. 4. 24. Baiis mare obstrepens Od. ii. 18. 20. amoenis Epist. i. 4. 83. Baias Epist. i. 15. 12. supervacuas ibid. 2.

Baianus, Baiano muries Sat. ii. 4. 32.

Balatro (*Servilius*) umbra Maecenatis in Nasidieni convivio Sat. ii. 8. 21. invertit vinaria tota Aliphanis ibid. 40. suspendens omnia naso ib. 64. Balatroni ib. 33. secundo ib. 83.

Balbinus Sat. i. 3. 40.

Bandusia, Bandusiae fons Od. iii. 13. 1.

Bantinus, Bantinos saltus Od. iii. 4. 15.

Barbaria, Barbariae (*Phrygiae*) Graecia lento collis duello Epist. i. 2. 7.

Barine, ad eam Od. ii. 8.

Barium, Baris piscosæ moenia Sat. i. 5. 97.

Barrus foedo morbo laboravit Sat. i. 6. 30. inops Sat. i. 4. 110. maledicus Sat. i. 7. 8.

Bassareus, Bassareu candide Od. i. 18. 11.

Bassus Od. i. 36. 14.

Bathyllus, Bathyllo Samio Epod. 14. 9.

Bellerophon. Bellerophonti nimis casto Od. iii. 7. 45. Bellerophonem, terrenum equitem Od. iv. 44. 28. Bellerophonte eques melior Od. iii. 42. 7.

Bellona gaudens cruentis Sat. ii. 3. 223.

Beneventum Sat. i. 6. 74.

Berecynthus. Berecynthiae tibiae Od. iv. 4. 22. Od. iii. 49. 48. Berecynthio cornu Od. i. 48. 43.

Bestius corrector Epist. i. 45. 37.

Bibaculus (*Furius*) pingui tentus omaso Sat. ii. 5. 41.

Bibulus (*M. Calpurnius*). Bibuli consulis Od. iii. 28. 8. Bibule Sat. i. 40. 86.

Bioneus. Bioneis sermonibus Epist. ii. 2. 60.

Birrius latro Sat. i. 4. 69.

Bistonides. Bistonidum crines Od. ii. 49. 20.

Bithus Sat. i. 7. 20.

Bithynus. Bithyna carina Od. i. 35. 7. negotia Epist. i. 6. 33.

Baeotii. Baeotum in crasso oëre Epist. ii. 4. 244.

Bolanus Sat. i. 9. 44.

Boreas. Boreae finitimum latus mundi Od. iii. 24. 28.

Bosporus. Bospori gementis Od. ii. 20. 14. Bosporum navita Poenus perhorrescit Od. ii. 43. 44. insanientem Od. iii. 4. 30.

Brenni. Brénnos veloces Od. iv. 44. 44.

Briseis niveo colore movit Achillem Od. ii. 4. 3.

Britannus intactus Epod. 7. 7. Britannis remotis Od. iv. 44. 48. adiectis imperio (Romano) Od. iii. 5. 3. Britannos Od. i. 24. 45. ultimos orbis Od. i. 35. 30. feros hospitibus Od. iii. 4. 33.

Brundisium Sat. i. 5. 404. Epist. i. 47. 52. Epist. ii. 48. 20.

Brutus (*M. Iunius*). Brutum Asiae solem appellat Persius Sat. i. 7. 23. Brute ib. 33. Bruto praetore tenente Asiam ibid. 49. militiae duce Od. ii. 7. 2.

Brutus conviva Horatii Epist. i. 5. 76.

Bullatius. ad eum Epist. i. 44.

Bupalus. Bupalus acer hostis (*Hippodamiae*) Epod. 6. 44.

Butra Epist. i. 5. 26.

Byzantius. Byzantia orca Sat. ii. 4. 66.

C

Cadmus (*Thebarum conditor*) Ep. ad Pis. 487.

Cadmus (*earnifex Romae*) Sat. i. 6. 39.

Caecilius vincere dicitur gravitate Epist. ii. 4. 59. nova verba finxit Ep. ad Pis. 54.

Caecubus. Caecubum Od. i. 20. 9. Epod. 9. 36. antehac nefas depromere cellis avitis Od. i. 37. 5. reconditum Od. iii. 28. 3. repostum ad festas dapes Epod. 9. 4. Caecuba vina Sat. ii. 8. 45. servata centum clavibus Od. ii. 44. 25.

Caeres. Caerite cera Epist. i. 6. 62.

Caesar (*Augustus*), Herculis modo dictus morte venalem petijisse laurum Hispaniae repetit Penates victor ab ora Od. iii. 44. 3. qui cogere posset (*Tigellium, ut cantaret*), non quidquam proficeret Sat. i. 3. 4. Caesaris egregii laudes Od. i. 6. 44. Augusti tropaea Od. ii. 9. 20. proelia Od. ii. 42. 10. egregii aeternum decus Od. iii. 25. 4. omne periculum subis (*Maecenas*) Epod. i. 3. invicti res Sat. ii. 4. 44. attentam aurem ib. 49. ius imperiumque accepit Phraata Epist. i. 42. 28. oculos auresque Ep. i. 43. 48. Augusti lacertis Epist. ii.

2. 48. Caesarem Od. iv. 2. 34. iturum in ultimos orbis Britannos Od. i. 35. 29. altum Od. iii. 4. 37. patria quaerit Od. iv. 5. 46. Caesar Od. i. 2. 52. Od. iv. 15. 4. Epist. ii. 4. 4. Caesare principe Od. i. 21. 14. tenente terras Od. iii. 14. 16. recepto Od. iv. 2. 48. incolumi Od. iv. 5. 27. custode rerum Od. iv. 15. 17. victore Epod. 9. 2. iudice Sat. ii. 4. 84. nato Epist. i. 5. 9. vid. *Augustus*.

Caesar (Julius). Caesaris ultor Od. i. 2. 44. horti Sat. i. 9. 18.

Calaber hospes Epist. i. 7. 14. Calabrae apes Od. iii. 16. 33. Pierides Od. iv. 8. 20. Calabris saltibus Epist. ii. 2. 177. Calabros sinus Od. i. 33. 16. Calabris pascuis Epod. 4. 27.

Calabria. Calabriae aestuosae armenta grata Od. i. 34. 5.

Calais, Thyrini filius Ornyti Od. iii. 9. 14.

Calenum. Caleno praelo Od. i. 20. 9. Calena falce Od. i. 34. 9.

Cales. Calibus Liberum pressum Od. iv. 12. 44.

Callimachus Epist. ii. 2. 100.

Calliope. ad eam Od. iii. 4.

Calvus (C. Licinius) Sat. i. 10. 49.

Camena. Camenae Dauniae decus Od. iv. 6. 27. Graiae spiritum tenuem Od. ii. 46. 38. inhumanae senium Epist. i. 48. 47. Cameoae Od. iii. 4. 24. dulces Epist. i. 49. 5. gaudeotes rure Sat. i. 10. 45. graves Stesichori Od. iv. 6. 8. novem Camenis C. S. 62. — Camenae Tragicae ignotum genus Epist. ad Pis. 276. Camena insigni Od. i. 12. 39. summa Epist. i. 4. 1.

Canillus (M. Furius) Od. i. 12. 42.

Campanus. Campana supellex Sat. i. 6. 118. Campano ponti Sat. i. 5. 45. Campanum morbum ibid. 62. Campana trulla Sat. ii. 3. 144. Campanis agris Sat. ii. 8. 56.

Campus Martius. Campi Martii gramina Od. iv. 1. 40. ibi homines otiosi ambulare et fabulari solebant Epist. i. 7. 59.

Canicula. Caniculae aestus Od. i. 47. 47. flagrantis atrox hora Od. iii. 13. 19.

Candidia an malas tractavit dapes? Epod. 3. 8. brevibus implicata viperis crines et inconstum caput Epod. 5. 45. irresectum saeva dente livido rodeos pollicem Epod. 5. 48. Albuti Sat. ii. 4. 48. ad eam Epod. 5. Epod. 47.

Canis (sidus caeleste) rabiem Epist. i. 10. 46.

Canes (cognomen Avidieni) Sat. ii. 2. 56.

Cantaber Agrippae virtute cecidit Epist. i. 12. 26. non ante domabilis Od. iv. 44. 41. sera domitus catena servit Hispanae vetus hostia ore Od. iii. 8. 22. bellicosus Od. ii. 11. 1. Cantabrum indocium iuga ferre nostra Od. ii. 6. 2.

Cantabrics. Cantabrica bella Ep. i. 48. 55.

Canusinus. Canusini bilinguis more Sat. i. 10. 30.

Canusium. Canusi Sat. i. 5. 94. Sat. ii. 3. 168.

Capito (Fonteius). ad uoguem factus homo Sat. i. 5. 32.

Capitolinus Sat. i. 4. 95. Capitolini Petilli furtis ibid. 94.

Capitolium fulgens Od. iii. 3. 42. regina (Cleopatra) dementes ruinas parat Od. i. 37. 6. quo clamor vocat et turba faventium Od. iii. 24. 45. Capitolio Od. iv. 3. 9. dum scaedet cum tacita Virgine pontifex Od. ii. 30. 8.

Cappadox. Cappadocum rex mancipiis locuples Epist. i. 6. 39.

Copra. Caprae insana sidera Od. iii. 7. 6.

Capricornus tyrannus Hesperiae undae Od. ii. 47. 20.

Caprius Sat. i. 4. 66.

Capua Epist. i. 7. 48. Capnae aemula virtus Epod. 46. 5. muli clientellas ponunt Sat. i. 5. 47.

Carinae. Carinas Epist. i. 7. 48.

Carpathius. Carpathii maris aequora Od. i. 35. 8. Carpathium pelagus Od. iv. 5. 40.

Carthago. Carthaginis impiae stipendia Od. iv. 8. 47. invidae superbas arces Epod. 7. 5. Carthagini nuncios mittam superbos Od. iv. 4. 69. super Carthaginem virtus Africano sepulchrum condidit Epod. 9. 25. Carthagine oppressa Sat. ii. 4. 66.

Cascellius Aulus Epist. ad Pis. 374.

Caspianus. Caspium mare Od. iii. 9. 2.

Cassius (Etruscus). Cassi Etrusci ingenium rapido ferventius amni Sat. i. 40. 62.

Cassius (Parmensis). Cassi Parmensis opuscula Sat. i. 4. 3.

Cassius (Severus). ad eum Epod. 6.

Cassius (Nomentanus) Sat. i. 1. 402. Nomentano nepoti Sat. i. 8. 44. Nomeytanum ne sequere Sat. ii. 3. 475. arripe mecum ibid. 224.

Castalia. Castaliae rore puro Od. iii. 4. 64.

Castor (Iovis ex Leda filius) offensus infans Helenae vice Epod. 47. 42. gaudet equis Sat. ii. 4. 26. Castoris Graecia memor Od. iv. 5. 35. magni frater Epod. 47. 43. Castore Epist. ii. 4. 5.

Castor (gladiator) Epist. i. 48. 49.

Cattia Sat. i. 2. 95.

Catienus. Catienis mille ducentis Mater te appello clamantibus Sat. ii. 3. 64.

Catilius. Catili moenia Od. i. 48. 2.

Catius. Sat. ii. 4. 4. Cati docte ibid. 69.

Cato Censorius (M.). Catonis prisci virtus saepe mero caluisse narratur Od. iii. 24. 44. intonsi auspicii Od. ii. 45. 44. sermonem patrum novis verbis locupletavit Epist. ad Pis. 56. sententia dia Sat. i. 2. 32. Catonibus priscis memorata situs informis premit Epist. ii. 2. 447.

Cato Uticensis (M.). Catonis nobile letum Od. i. 42. 35. virtutem moresque Sat. i. 49. 44.

Catullus Sat. i. 40. 49.

Caucanus. Caucasum inhospitalem Epod. 4. 42. Od. i. 22. 7.

Caudium. Caudum cauponae Sat. i. 5. 54.

Cecropius (Atticus). Cecropiae domus opprobrium Od. iv. 42. 6. Cecropio cothurno Od. ii. 4. 42.

Celus Epist. i. 3. 45.

Censorinus (C. Martius). ad eum Od. iv. 8.

Centaureus. Centaurea cum Laphthis rixa Od. i. 48. 8.

Centaurus nobilis (Chiron) Epod. 43. 44. — Centauri iusta morte cecidere Od. iv. 2. 45.

Ceraunia alta infames scopulos Od. i. 3. 20.

Cerberus insons Od. ii. 49. 29. immanis ianitor aulae Od. iii. 44. 45. 46.

Ceres nutrit rura Od. iv. 5. 48. venerata, ut culmo surgeret alto Sat. ii. 2. 424. Cereris arcae sacrum Od. iii. 2. 26. sacra Sat. ii. 8. 44. Cererem spica corona donet C. S. 30. — Cererem iugera immetata ferunt Od. iii. 24. 42. tellus inarata reddit Epod. 46. 43.

Cerinthus Sat. i. 2. 84.

Cervius (calumniator) iratus leges minitatur et urnam Sat. ii. 4. 47.

Cervius (Horatii in Sabinis vicinus) aniles fabellas garrit Sat. ii. 6. 77.

Cethegus (M. Cornelius). Cethegia

- priscis memorata situs informis premit Epist. ii. 2. 117. cinctutis Epist. ad Pis. 50.
- Ceus*. Ceae naenlae munera Od. ii. 1. 38. Camenae Od. iv. 9. 8.
- Charon*, satellites Orci Od. ii. 48. 34.
- Charybdis*. Charybdin Epist. ad Pis. 145. Charybdi Od. i. 27. 49.
- Chimera*. Chimaerae igneae spiritus Od. ii. 47. 13. tremendae flammae Od. iv. 2. 46. Chimaera triformi Od. i. 27. 24.
- Chios*. Epist. i. 44. 4. 24.
- Chius*. Chium vinum Od. iii. 49. 44. Epod. 9. 34. Sat. i. 40. 24. Sat. ii. 3. 145. Sat. ii. 8. 14. et 18.
- Chloë*. Thressa me nunc regit dulces docta modos et citharae sciens Od. iii. 9. 9. flava ibid. 49. Chloën Od. iii. 7. 40. Od. iii. 9. 6. arrogantem Od. iii. 26. 42. ad eam Od. i. 23.
- Chloris*, albo sic humero nitens, ut pura nocturno renidet luna mari Od. ii. 5. 48. ad eam Od. iii. 45.
- Chocrilus* gratus Alexandro fuit Ep. ii. 1. 232. quem cum risu miror Epist. ad Pis. 257.
- Chremes* avarus Epod. 1. 33. iratus tumido delitigatore Epist. ad Pis. 94. Chremeta senem Sat. i. 40. 40.
- Chrysippus* Sat. i. 3. 427. Sat. ii. 3. 287. Chrysippi porticus et grex Sat. ii. 3. 44. hoc quoque (*superstitionum hominum genus*) ponit in gente Meneni Chrysippo Epist. i. 2. 4.
- * *Cibyrticus*. Cibyratica negotia Ep. i. 6. 33.
- Cicuta*. Cicutae nodosi tabulas centum Sat. ii. 3. 69. Cicutam ibid. 475.
- Cinara*. bonae sub regno Cinarae Od. iv. 1. 4. protervae fugam Epist. i. 7. 28. Cinarae breves annos fata dederunt Od. iv. 43. 22. rapaci Epist. i. 44. 33. Cinarum Od. iv. 43. 24.
- Circaeus*. Circaeae moenia (*Tusculum*) Epod. 1. 30.
- Circe*. Circes pocula Epist. i. 2. 23. Circeam vitream Od. i. 47. 20. Circe volente Epod. 47. 17.
- Circeii*. Circeii aestrea oriuntur Sat. ii. 4. 33.
- Claudius* barbarorum agmina vasto impetu diruit Od. iv. 14. 29. Augusti privignus Epist. i. 3. 2. Claudi Neronis virtute Armenius cecidit Epist. i. 42. 26. Claudi Epist. i. 9. 4.
- Claudius*. Claudiae manus Od. iv. 4. 73.
- Clatonenae* Sat. i. 7. 5.
- Cleopatra* Sat. i. 37. 7.
- Clio* Od. i. 42. 2.
- Clusinus*. Clusinis fontibus Epist. i. 15. 9.
- Cocceius Nerva* (iurisconsultus) Sat. i. 5. 28. Cocceii plenissima villa ibid. 50.
- Cocytos*, ater, flumine languido errans Od. ii. 44. 17.
- Codrus*, pro patria non timidus mori Od. iii. 49. 2.
- Coelius* Sat. i. 4. 69.
- Colchis impudica* (*Medea*) Epod. 46. 58.
- Colchus* Od. ii. 20. 47. Epist. ad Pis. 118. Colchi monstrum submisere Od. iv. 4. 63. Colcha venena Od. ii. 43. 8.
- Colophon* Epist. i. 41. 3.
- Concanus*. Concanum laetum equino sanguine Od. iii. 4. 34.
- Copia aurea* fruges Italiae pleno defudit cornu Epist. i. 42. 29. beata pleno cornu apparet C. S. 60.
- Coranus* Sat. ii. 5. 57.
- Corinthus* captiva Epist. ii. 1. 193.
- Corinthe bimaris moenia Od. i. 7. 2.
- Corinthum Epist. i. 47. 36.
- Corvinus* vid. *Messala*.
- Corybantes* Od. i. 46. 8.
- Corymbus* crocus Sat. ii. 4. 68.
- Cotiso*. Cotisonis Daci agmen occidit Od. iii. 8. 48.

Cotyttius, *Cotyttis* (*saera*) Epod. 47. 56.

Coas Amyntos Epod. 12. 48. *Coa* faecula Sat. ii. 8. 9. *Coa* (sc. *vino*) albo Sat. ii. 4. 29. *Coae* purpurae Od. iv. 43. 43. *Cois* (*vestibus*) Sat. i. 2. 404.

Cragus viridis Od. i. 24. 8.

Crantor Epist. i. 2. 4.

Crassus, *Crassi* miles Od. iii. 5. 5.

Craterus Sat. ii. 3. 161.

Cratinus Sat. i. 4. 4. *vini* potor insignis Epist. i. 49. 4.

Creon, *Creontis* magni filia Epod. 5. 64.

Cressus, *Cressa* nota Od. i. 36. 10.

Creta, *Creten* centum urbibus potentem Od. iii. 27. 34. centum urbibus nobilem Epod. 9. 29.

Creticus, *Creticum* mare Od. i. 26. 2.

Crispinus minimo me provocat Sat. i. 4. 44. *Crispini* lippi scrinia Sat. i. 4. 420. *ianitor* Sat. ii. 7. 45. *Crispinum* ineptum Sat. i. 3. 439.

Croesus, *Croesi* Sardis regia Epist. i. 41. 2.

Cumae Epist. i. 15. 14.

Cupido circumvolat Venerem Od. i. 2. 34. *ferus* Od. ii. 8. 14. *Cupidi-*nis liberi sacrum Epod. 47. 57. *Cupidi-*nem lentum sollicitas Od. iv. 45. 5. *Cupidinum* dulcium mater saeva Od. iv. 4. 5. cf. Od. i. 49. 4. — *Cu-*pido sordidus (*avaritia*) Od. ii. 46. 45.

Cupiennius Libo, mirator cunni albi Sat. i. 2. 36.

Curius Dentatus (*M.*) *Curium* in-
comitis capillis Od. i. 42. 41. *maribus*
Curiis Epist. i. 4. 64.

Curtillus Sat. ii. 8. 52.

Cyclades, *Cycladas* nitentes Od. i. 44. 20. *fulgentes* Od. iii. 28. 44. .

Cyclops (*Polyphemus*). Epist. ad
Fis. 145. *Cyclopa* agrestem Epist. ii.

2. 125. *Cyclopum* graves officinas
Od. i. 4. 7. — *Cyclopa* saltaret Sat.
i. 5. 63. *agrestem* movetur Epist. ii.
2. 425.

Cydonius arcus Od. iv. 9. 17.

Cylleneus, *Cyllenea* fide Epod. 43.
43.

Cynthius, *Cynthiae* (*Dianae*) cele-
ris spicula Od. iii. 28. 42. *Cynthium*
(*Apollinem*) intonsum Od. i. 44. 2.

Cyprius, *Cypria* trabe Od. i. 4. 43.
Cypriae merces Od. iii. 29. 60.

Cyprus, *Cypri* Diva potens Od. i.
3. 4. *Cyprum* deseruit Venus Od. i.
49. 40. *Cypron* dilectam sperne Od.
i. 30. 2. *beatam* Od. iii. 26. 9.

Cyrus (*Persici* regni conditor).
Cyri solium Od. ii. 2. 47. *Cyro* re-
gnata Bactra Od. iii. 29. 27.

Cyrus (*iuvenis* protervus). *Cyri*
amor *Lycorida* torret, *Cyrus* in *Pho-*
loën declinat Od. i. 33. 6. *Cyrum*
protervum Od. i. 17. 25.

Cythereus, *Cytherea* Venus Od. i.
4. 5. *Cythereae* puer ales Od. iii.
42. 3.

D

Dacus asper Od. i. 35. 9. qui dissi-
mulat metum *Marsae* cohortis Od. ii.
20. 48. *missilibus* melior sagittis Od.
iii. 6. 44. *Dacis* Sat. ii. 6. 53.

Daedaleus, *Daedaleo* *Icaro* Od. ii.
20. 43. *Daedalea* ope Od. iv. 2. 2.

Daedalus, expertus pennis vacuum
aera Od. i. 3. 34.

Dalmaticus, *Dalmatico* triumpho
Od. ii. 4. 16. 4

Damasodalis Sat. ii. 5. 404. *Damae*
Sat. i. 6. 38. *spurto* Sat. i. 5. 48.
Dama iudice Sat. ii. 7. 54.

Damalis multi meri Od. i. 36. 43.
lascivis *hederis* ambitiosior ibid. 48.
Damalin ibid. 47.

Damasippus insanit veteres statuas emendo Sat. ii. 3. 64. *Damasippe* ibid. 46.

Danaë, *Danaë*n inclusam Od. iii. 46. 4.

Danaus, *Danai* infame genus Od. ii. 4. 48. *puellas* Od. iii. 44. 23.

Danubius, *Danubium* profundum Od. iv. 45. 24.

Dardanius (*Troianus*). *Dardanae* genti Od. i. 45. 40. *Dardanas* turres Od. iv. 6. 7.

Daurias militaris Od. i. 22. 44.

Daunius, *Dauniae* *Camēnae* decos Od. iv. 6. 27. *Dauniae* caedes Od. ii. 4. 34.

Daurus aquae pauper Od. iii. 30. 41. *Dauni* *Appuli* regna Od. iv. 44. 26.

Davus Epist. ad Pis. 114. 237. Sat. ii. 7. 2. sis comicus Sat. ii. 5. 91. amicum mancipium domino Sat. ii. 7. 2. audit nequam et cessator Sat. ii. 7. 400. *Davum* capit meretricula Sat. 2. 7. 46. *Davo* eludenta *Chremata* Sat. i. 40. 40.

Decius homo novus Sat. i. 6. 20.

Deoor fugit retro Od. ii. 41. 6.

Deiphobus acer Od. iv. 9. 22.

Delius *Apollo* Od. iii. 4. 64. *Deliae* deae tutela Od. iv. 8. 33. *Deliis* foliis Od. iv. 3. 6.

Dellius (*Q.*) ad eum Od. iii. 3.

Delos *Delon*, natalem *Apollinis* Od. i. 24. 40.

Delphi. *Delphos* *Apolline* insignes Od. i. 7. 3. *Delphis* sortilegis Epist. ad Pis. 249.

Delphicus, *Delphica* lauro Od. iii. 30. 45.

Demetrius (*modulator*) Sat. i. 40. 79. *Demetri* ibid. 90.

Demetrius (*servus* *Philippi*) Sat. i. 7. 52.

Democritus rideret Epist. ii. 4. 494. excludit sanos *Helicone* poetas Epist.

ad Pis. 297. *Democriti* agellos edit pecus Epist. i. 42. 42.

Diana iracunda Epist. ad Pis. 454. silvarum potens C. S. 4. pudicum *Hippolytum* infernis tenebris liberat Od. iv. 7. 25. quae *Aventium* tenet *Algidumque* C. S. 70. silentium regit, arcana cum fiunt sacra Epod. 5. 51. *Dianae* ara Epist. ad Pis. 46. laudes C. S. 75. integras tentator *Orion* Od. iii. 4. 71. numina non movenda Epod. 47. 3. in eam Od. i. 24. Od. iii. 22.

Diæpiter Od. i. 34. 5.

Digenia, gelidus rivus Epist. i. 48. 404.

Dindymene Od. i. 46. 5.

Diomedes cum *Glauco* pugnavit Sat. i. 7. 16. *Diomedis* reditus ab interitu *Meleagri* Epist. ad Pis. 446. *Canusium* a *Diomede* forti conditum Sat. i. 5. 92.

Dionaeus, *Dionaeo* antro Od. ii. 4. 39.

Dionysius, *Dionys* filius Sat. i. 6. 38.

Dircaeus, *Dircaeum* cynem Od. iv. 2. 25.

Dolichos Epist. i. 48. 49.

Dorius, *Dorium* carmen Epod. 9. 6.

Dossenus Epist. ii. 4. 473.

Drusus *Geraunos* vicit Od. iv. 44. 40. *Drusum* *Rhaetia* bella sub *Alpi-*bus gerentem Od. iv. 4. 48.

E

Echionius, *Echioniae* *Thebae* Od. iv. 4. 64.

Edoni Od. ii. 7. 27.

Egeria Sat. i. 2. 426.

Electra Sat. ii. 3. 440.

Eleus, *Elea* palma Od. iv. 2. 47.

Empedocles Epist. i. 42. 20. ardentem frigidus *Aetna*m insiluit Epist. ad Pis. 465.

Eneladus, iaculator audax Od. iii. 4. 56.

Enipeus Od. iii. 7. 23.

Ennius (Q.) pater nunquam, nisi potus, ad arma prosiluit dicenda Ep. i. 49. 7. et sapiens et fortis et alter Homerus Epist. ii. 4. 50. Enol versus Sat. i. 40. 54. lingua patrium ditavit aermoneum Epist. ad Pis. 56. in scenam missus magno cum pondere versus ibid. 259.

Eous. Eois partibus Od. i. 35. 34. fluctibus Epod. 2. 54.

Ephesus Od. i. 7. 2

Epicharmus. Epicharmi Siculi Ep. ii. 4. 58.

Epicurus. Epicuri de grege Epist. i. 4. 46.

Epidaurius serpens Sat. i. 3. 27.

Erycinus, Erycina ridens Od. i. 2. 33.

Erymanthus. Erymanthi nigrae silvae Od. i. 21. 7.

Esquilinae. Esquilias atras Sat. ii. 6. 35. Esquilias salubribus Sat. i. 8. 14.

Esquilinus. Esquilini venetici pontifex Epod. 47. 58. Esquilinae alites Epod. 5. 400.

Etruscus. Etrusca Porsenae manus Epod. 46. 4. Etruscum mare Od. iii. 29. 35. litus C. S. 38. cf. Od. i. 44. 14. et Epod. 46. 40. Etruscos fines Sat. i. 6. 4.

Eumenides. Eumenidum capillis intorti angues Od. ii. 43. 36.

Eupolis. Sat. i. 4. 1? cum acoum portavit Horatius Sat. ii. 3. 12.

Europa (Agenoris filia) tauro dolo credidit niveum latus Od. iii. 27. 25. Europe vilis Od. iii. 27. 57.

Europa (orbis Terrarum pars). European ab Afro secernit liquor Od. iii. 3. 47.

Eurus minabitur fluctibus Hesperii Od. i. 28. 25. equitavit per Siculas undas Od. iv. 4. 43. niger Epod. 40.

HOR. TOM. II

5. aquosus Epod. 16. 56. Euro hie mis sodali Od. i. 25. 20. Euro agente nimbo Od. ii. 46. 23. ab Euro demissa tempestas Od. iii. 47. 44. impulsus capressus Od. iv. 6. 40.

Euterpe Od. i. 4. 33.

Eutrapelus (P. Volumnius) Epist. i. 48. 34.

Evander. Evandri manibus tritum catillum Sat. i. 3. 94.

Eviæ exsomnis stupet Od. iii. 25. 9.

Eviæ non levis monet Sithoniis Od. i. 48. 9. dissipat curas Od. ii. 44. 47.

F

Fabia (tribus) Epist. i. 6. 52.

Fabius. Fabium loquacem Sat. i. 4. 44. Fabio vel indice vincam Sat. i. 2. 34. *

Fabritius (C.) Od. i. 42. 40.

Fabricius. a Fabricio ponte Sat. ii. 3. 36.

Falernus. Falernum (sc. vinum) Sat. ii. 48. 46. interiore nota Od. ii. 3. 8. Falerni severi partem Od. i. 27. 40. ardentis pocula Od. ii. 44. 49. nota Chio commista Sat. i. 40. 24. veteris Sat. ii. 3. 415. bibuli potores Epist. i. 48. 94. Falerno diluta Hymentia mella Sat. ii. 2. 45. Falerna vitis Od. iii. 4. 43. faece Sat. ii. 4. 55. Falerno musto Sat. ii. 4. 49. Falernae vites Od. i. 20. 40. Falernis uvis Od. ii. 6. 49. Falerni fundi mille iugera Epod. 4. 43.

Fannius Quadratus beatus Sat. i. 4. 24. ineptus, Hermogeus Tigelli convivæ Sat. i. 40. 80.

Faunus velox Od. i. 17. 28. Mercurialium custos virorum Od. ii. 47. 28. Nympharum fugientium amator Od. iii. 48. 4. Fauno decet immolare lucis Od. i. 4. 44. Fauni silvis deducti Epist. ad Pis. 244. Faunis Epist. i. 49. 4. ad Faunum Od. iii. 48.

Pp

- Fausta* Sat. i. 2. 64.
Faustitas alma Od. iv. 5. 18.
Favonius. Favoni grata vice Od. i. 4. 1. Favonii candidi Od. iii. 7. 2.
Febres. Febrium nova cohors Od. 6. 114. 30.
Ferentinum Epist. i. 47. 8.
Ferentum. Ferenti humilis pingue arvum Od. iii. 4. 16.
Feronia Sat. i. 5. 24.
Fescenninus. Fescennina carmina Epist. ii. 1. 145.
Fidenae Epist. i. 11. 8.
Flaccus (*Horatius*) Epod. 15. 42.
Flavius. Flavi ludum Sat. i. 6. 72.
Florus (*Iulius*). ad eum Epist. i. 3. et Epist. ii. 2.
Folia. Foliam Ariminensem Epod. 5. 42.
Forentum. Forenti humilis pingue arvum Od. iii. 4. 16.
Formiae. Formiarum moenia Od. iii. 47. 6.
Formianus. Formiani colles Od. i. 29. 41.
Forum Appl differtum nautis, cauponibus atque malignis Sat. i. 5. 3.
Fufidius Sat. i. 2. 12.
Fufius ebrius Sat. ii. 3. 60.
Fundanius (*C.*) Fundani Sat. i. 40. 42. Sat. ii. 8. 19.
Fundi Sat. i. 5. 34.
Furia. Furiam Sat. ii. 3. 141. Furiae dant alios torvo spectacula Marti Od. i. 28. 47. Furiarum voces Sat. i. 8. 45. Furiis malis Sat. ii. 3. 135.
Furialis. Furiale caput Od. iii. 41. 47.
Furius vid. *Bibaculus*.
Furnius. Sat. i. 10. 86.
Fuscus vid. *Aristius*.

G

- Gabii*. Gabios Epist. i. 15. 9. puerum natum Epist. ii. 2. 3. cum iis

ictum foedus a Tarquinio Superbo Epist. ii. 1. 25.

Gades Od. ii. 6. 1. Epist. i. 11. 7.
Gadibus remotis Od. ii. 2. 11.

Gaetulus leo Od. i. 23. 10. *Getulae* Icaenae catulos Od. iii. 20. 2. *Gaetulo murice* Epist. ii. 2. 181. *Gaetules alytes* Od. ii. 20. 15.

Galaenus. Galesi flumen dulce pellitis ovibus Od. ii. 6. 10.

Galathea. ad eam Od. iii. 27.

Galba (*Ser.*) Sat. i. 2. 46.

Galli. 1) *Galliae incolae*: Gallos fracta cuspide pereuntes Sat. ii. 1. 44. 2) *Gallograeci*: Galli canentes Caesarem Epod. 9. 18. 3) *Cybeles sacerdotes*: Gallis Sat. i. 2. 121.

Gallia. Galliae non paventis funera Od. iv. 14. 49.

Gallicus. Gallica ora Od. i. 8. 6.
Gallicis pascuis Od. iii. 16. 35.

Gallina Threx Sat. ii. 6. 44.

Gallionius. Gallion praekonis mensa Sat. ii. 2. 47.

Ganymedes. Ganymede flavo Od. iv. 4. 4.

Garganus. Gargani querceta Od. ii. 9. 7.

Garganus. Garganum nemus Ep. ii. 1. 202.

Gargilius Epist. i. 6. 58.

Geloni ultimi Od. ii. 20. 19. Gelonos intra praescriptum equitare exiguis campis Od. ii. 9. 23. pharetratos Od. iii. 4. 35.

Genauni. Genaunos, implacidum genus Od. iv. 14. 10.

Genius, qui comes natale astrum temperat Epist. ii. 2. 187. diurno vino placari coepit Epist. ad Pis. 210. Genium floribus et vino pascit Epist. ii. 1. 114. cras mero curabis et porco bimestri Od. iii. 47. 14. per Genium te obsecro Sat. i. 7. 95.

Germania horrida Od. iv. 5. 26.
fera Epod. 16. 7.

Geryon, *Geryonen* ter amplum
 Od. ii. 14. 8.

Getae Od. iv. 15. 22, rigidi Od.
 iii. 24. 11.

Gigantes, *Gigantum* impia cohors
 Od. ii. 19. 22.

Glaucus Lycius Sat. i. 7. 17.

Glycera. 1) *Tibulli amica*: *Glycera*
immitis Od. i. 33. 2. 2) *Horatii*
amica: *Glyceræ* vocantis multo ture
 Od. l. 30. 3. meae lentus amor me
 torret Od. iii. 19. 28. de ea Od. l. 19.

Glycon, *Glyconis* invicti membra
 Epist. i. 4. 30.

Gnatia lymphis iratis exstructa Sat.
 i. 5. 97.

Gnidi *Gyges* Od. ii. 5. 20.

Gnidos, *Gnidi* regina Od. i. 30. 4.
Gnidon Od. iii. 28. 13.

Gnosius calamus Od. i. 15. 17.

Gorgonius (C.) hircum olet Sat.
 i. 2. 27. Sat. i. 4. 92.

Graecus (Tib.) Epist. ii. 2. 89.

Graecia coniurata tuas rupere nup-
 tias et regnum Priami vetus Od. i.
 15. 6. memor Castoris et magni Her-
 culis Od. iv. 5. 35. collata Barbariae
 longo duello Epist. i. 2. 7. positis
 bellis nugari coepit Epist. ii. 1. 93.
 capta ibid. 156.

Graecus, Graecorum antiquissima
 scripta sunt optima Epist. ii. 1. 28.
 magnas catervas Sat. i. 10. 35. do-
 ctissimus rhetor Heliodorus Sat. i. 5.
 3. Graecis intacti carminis auctor
 Sat. i. 10. 66. — Graeca testa Od. i.
 20. 2. Graeco fonte Epist. ad Pis. 53.
 trocho Od. iii. 24. 56. Graecis chartis
 acumina admovit Romanus Epist. ii.
 4. 161. literulis Epist. ii. 2. 7. Grae-
 cos versiculos Sat. i. 10. 34.

Graius, Graiorum fortium prae-
 mia Od. iv. 8. 4. Graiis Epist. i.
 19. 90. dedit musa ingenium Epist.

ad Pis. 128. — Graia mœnus victo-
 rum Epod. 10. 42. Graiae Camenae
 Od. ii. 15. 38. fessis Od. ii. 2. 12.

Gratia cum Nymphis audet ducere
 choros Od. iv. 7. 5. nudis iuncta so-
 roribus Od. iii. 19. 16. Gratiae solu-
 tis zonis Od. i. 30. 6. Gratiae decen-
 tes Nymphis iunctae Od. i. 4. 6.
 segnes nodum solvere Od. iii. 21.
 22.

Grosphus (Pompeius) Epist. i. 12.
 22. Pompei prime meorum sodalium
 Od. ii. 7. 5. ad eum Od. ii. 16.

Gyges (unus ex Gigantibus) cen-
 timanus Od. ii. 17. 14. testis meorum
 sententiarum Od. iii. 4. 69. Od. ii.
 17. 14.

Gyges *Gnidi* Od. ii. 5. 20. *Gy-
 gen* iuvenem constantis fide Od. iii.
 7. 5.

H

Hadria Epist. i. 18. 63. *Hadriae*
 arbiter Notus Od. i. 3. 15. curvantis
 Calabris sinus Od. i. 33. 15. ater
 sinus Od. ii. 27. 19. rauci fluctibus
 fractis Od. ii. 14. 14. *Hadria* obiecta
 Od. ii. 14. 2. improbo Itacundior
 Od. iii. 9. 33.

Hadrianus, *Hadriano* mari Od. i.
 16. 4.

Haedus, *Haedi* orientis impetus Od.
 iii. 4. 28.

Haemonia, *Haemoniae* nivales
 campi Od. i. 37. 20.

Haemus, *Haemo* gelido Od. i.
 12. 6.

Hagna, *Hagnae* polypus Sat. i. 3.
 40.

Hannibal perfidus Od. iv. 4. 49.
 parentibus abominatus Epist. 16. 8.
Hannibalis reiectae retrorsum minae
 Od. iv. 8. 16. *Hannibalem* durum
 Od. ii. 12. 2. durum Od. iii. 6. 36.

Harpyae, *Harpyis* rapacibus Sat. ii.
 2. 40.

Hasdrubal a C. Claudio Nerone devictus Od. iv. 4. 38. *Hasdrubala* interempto ibid. 72.

Hebrus (Thraciae fluvius) Epist. i. 46. 43. vinctus nivali compede Epist. i. 3. 3. *Hebrum* Od. iii. 25. 40.

Hebrus. (adolescens formosus) *Hebri* *Liparaei* nitor Od. iii. 42. 5.

Hecate. *Hecaten* Sat. i. 8. 33.

Hector adeptus. Od. ii. 4. 40. *ferox* Od. iv. 9. 22. *Hectorem* homicidam Epod. 47. 42. *Hectora* *Priamiden* Sat. i. 7. 42.

Hectoreus. *Hectoreis* opibus Od. iii. 3. 26.

Helena *Lacaena* adultera Od. iv. 9. 46. *Helena* fratres lucida sidera Od. i. 3. 2. infamis vice Epod. 47. 42. *Helanen* hospitam Od. i. 45. 2. ante *Helenam* Sat. i. 3. 407.

Helicon. *Heliconis* umbrosae orae Od. i. 42. 5. *Helicon* virentem Ep. ii. 4. 218. *Helicone* Epist. ad Pis. 296.

Heliodorus rhetor Graecorum longe doctissimus Sat. i. 5. 2.

Hellas (puella) Sat. ii. 3. 277.

Hercules vagus Od. iii. 2. 9. impiger Od. iv. 8. 30. delibutus atro *Nessi* cruore Epod. 47. 34. *Herculis* ritu Od. iii. 44. 4. efficacia Epod. 3. 47. armis ad postem fixis Epist. i. 4. 5. *Herculem* vinci dolentem Od. iv. 4. 62. *Hercule* amico dives Sat. ii. 6. 43.

Herculeus labor Od. i. 3. 36. *Hercule* manu Od. ii. 42. 6.

Hermogenes *Tigellius* (M.) morosus Sat. i. 3. 3. cantor atque optimus modulator Sat. i. 3. 429. *Hermogenis* *Tigelli* morte Sat. i. 2. 3. Ab hoc diversus videtur *Wielandio* *Hermogenes* *Tigellius* Sat. i. 40. 48. *Hermogenis* *Tigelli* conviva *Fannius* ibid. 80. manus ibid. 90.

Herodes. *Herodis* palmeti pinguis Epist. ii. 2. 184.

Hesperia. 1) *Italia*: *Hesperiae* luctuosae *Di* multa mala dederunt Od. iii. 6. 8. *serias praestes* Od. iv. 5. 38. 2) *Hispania*: *Hesperia* ab ultima Od. i. 36. 4.

Hesperius. 1) de *Italia*: *Hesperiae* ruinae sonitum Od. ii. 4. 32. *Hesperii* fluctibus Od. i. 28. 26. 2) de *Hispania*: *Hesperiae* undae tyrannus Od. ii. 47. 20. *Hesperio* a cubili *Solis* Od. iv. 45. 46.

Hippolyta Od. iii. 7. 48.

Hippolytus. *Hippolytum* pudicum Od. iv. 7. 26.

Hirpinus (Quinctius). ad eum Od. ii. 14. et Epist. i. 46.

Hispanus. *Hispanae* navis magister Od. iii. 6. 34. orae vetus hostis Od. iii. 8. 24. *Hispana* ab ora repetit *Caesar* *Penates* Od. iii. 44. 3.

Homerus. *Homereum* *Achillem* Epist. ad Pis. 420.

Homerus *Maconius* Od. iv. 9. 6. *vinosus* Epist. i. 49. 6. alter Epist. ii. 4. 50. monstravit, res gestae regum et tristia bella quo scribi possent numero Epist. ad Pis. 74. bonus dormitat ibid. 359. insignis ibid. 404. *Homero* magno Sat. i. 40. 52.

Hora, quae rapit alnum diem Od. iv. 7. 8.

Horatius Epist. lib. 44. 5. *Horati* vatis modorum Od. iv. 6. 44.

Hyades tristes Od. i. 3. 14.

Hydaspes (Indiae fluvius) fabulosus Od. i. 22. 8.

Hydaspes (servus *Indus*) fuscus Sat. ii. 8. 44.

Hydra. non *Hydra* secto corpore firmior vinci dolentem crevit in *Herculem* Od. iv. 4. 64. *Hydrum* diram Epist. ii. 4. 40.

Hylaeus nimius mero Od. ii. 42. 6.

Hymettius. *Hymettiae* trabes Od. ii. 48. 3. *Hymettia* mella Sat. ii. 2. 46.

Hymettus Od. ii. 6. 14.

Hyperboreus. Hyperboræos campos
Od. ii. 20. 46.

Hypsæa Sat. i. 2. 81.

I

Ianus pater Epist. 4. 46. 59. matu-
tine pater Sat. ii. 6. 20. — *de templo*
Iani: Ianum Epist. i. 20. 4. Quirini
vacuum duellis clausit Od. iv. 45. 9.
paciæ custodem Epist. ii. 2. 255. —
de vico Iani Romæ: ad Ianum me-
dium res mea fracta est Sat. ii. 3.

48. Ianus ænim ab imo Epist. i.
4. 54.

Iapetus. Iapeti genus Od. i. 3. 27.

Iapyx albus Od. iii. 27. 20. Iapyga
Od. i. 3. 4.

Iarbyta Cordus. Iarbitam rupit Ti-
magenis æmula lingua Epist. i. 49.
45.

Jason Epod. 3. 42.

Iber peritus me discet Od. ii. 20.
20. — *Iberis loriciis* Od. i. 29. 45.

Iberia ferax veneoorum Epod. 6.
21. Iberiæ ferre bellum Od. iv. 8.
28. duræ tellus Od. iv. 44. 50.

Ibericus. Ibericis funibus Epod. 4. 3.

Iberus. Iberi pisces Sat. ii. 8. 46.

Ibycus. Ibyci pauperia uxor Od.
iii. 45. 4.

Icarius. Icaris fluctibus Od. i. 4.
45.

Icarus. Icaris scopulis surdior Od.
iii. 7. 24. Icaro Daedaleo ocior Od.
ii. 20. 43.

Iccius. ad eum Od. i. 29. et Epist.
i. 42.

Ida aquosa Od. iii. 20. 46.

Idæus. Idæis navibus Od. i. 45. 2.

Idomeneus ingens Od. iv. 9. 20.

Ilerda Epist. i. 20. 43.

Ilia Sat. i. 2. 426. Romana Od. iii.
9. 8. Iliæ Navortisque puer Od. iv.
8. 22. se nimium querenti Od. i. 2.
47.

Iliacus. Iliacum carmen Epist. ad
Pis. 429. Iliacos muros Epist. i. 2. 46.
Iliacas domos Od. i. 45. 36.

Iliou non semel vexata Od. iv. 9.
48. Ilio Od. i. 45. 33. Iliou fatalis
incestusque iudex et mulier peregrina
vertit Od. iii. 3. 48. 38. obsessam
Epod. 14. 44. Ilio sub sacro bella Od.
iii. 49. 4. cremato Od. iv. 4. 53. usto
Epod. 40. 43.

Ilioua. Iliouam edormit Sat. ii. 3.
64.

Ilioua lenis maturos partus ape-
rire C. S. 44.

Iliou. Iliæ matres Epod. 47. 44.
turmae C. S. 37.

Illyricus. Illyricis undis Od. i. 28.
22.

Inachia furere Epod. 44. 6. Ina-
chiam ter nocte potes Epod. 42. 45.
Inachia minus languis ac me ibid.
44.

Inachus. ab Inacho prisco natus
Od. ii. 3. 24. quantum distet Codrus
Od. iii. 49. 2.

India. Indiæ divitiis Od. iii. 24. 2.

Indicus. Indicum ebur Od. i. 31. 6.

Indus Od. iv. 44. 42. Indi superbi
C. S. 57. Indos Od. i. 42. 56. Epist.
i. 6. 6.

Ino flebilis Epist. ad. Pis. 423.

Io vaga Epist. ii. 3. 424.

Iocus Od. i. 2. 34.

Iolcos Epod. 5. 24.

Ionticus attagen Epod. 44. 54. Ion-
nicos motus Od. iii. 6. 21.

Iomius sinus Epod. 40. 49.

Ister Od. iv. 44. 46.

Isthmius labor Od. iv. 3. 3.

Italia Od. i. 37. 46. Italiæ tutela
præsens Od. iv. 44. 43. ruinis Od.
iii. 5. 40. fruges pleno diffundit Cæ-
pia cornu Epist. i. 42. 29.

Italus. Italo coelo Od. ii. 7. 4. Ita-
lum robur Od. ii. 43. 49. Itala tel-
lure Sat. ii. 6. 56. Italiæ vires Od.

iv. 45. 43. Italos modos Od. iii. 30.
43. Italas urbes Od. iv. 4. 42. res
Epist. i. 4. 2.

Itacha non aptus locus equis Epist.
i. 7. 44. Itacham Sat. ii. 5. 4.

Ithacensis Ulyssaei Epist. i. 6. 63.

Ityz. Ityn Od. iv. 42. 5.

Iuba, Iubae tellus Od. i. 22. 45.

Iudaeus Apella Sat. i. 5. 100. Iu-
daci Sat. i. 4. 443. Iudaeis eurtis Sat.
i. 9. 70.

Iugurtha Od. ii. 4. 28.

Iugurthinus, Iugurthino bello Epod.
9. 23.

Iulius, Iulium sidus Od. i. 42. 47.
Iulia edicta Od. iv. 15. 22.

Iuno Afris amica Od. ii. 4. 25.
matrona Od. iii. 4. 59. Iunonis in
honorem Od. i. 7. 8. sacra Sat. i. 3.
44. Iunone elocuta gratum Od. iii.
3. 47.

Iupiter Od. i. 2. 30. litora pia se-
crevit genti Epod. 46. 63. seu plures
hiemes seu ultimam tribuit Od. i. 44.
4. ruens tremendo tumultu Od. i. 46.
42. ver ubi longum praebet Od. ii.
46. 48. informes reducit hiemes idem
submovet Od. ii. 40. 46. puro numine
glaciet nives Od. iii. 40. 8. iratus Sat.
i. 4. 20. benigno numine defendit
manus Claudiae Od. iv. 4. 74. Iovis
magni Od. i. 40. 5. arcanis Od. i. 28.
9. supremi dapibus Od. i. 32. 44.
tutela Od. ii. 47. 22. imperium in
ipsos reges est. Od. iii. 4. 6. fulmi-
nantis magna manu Od. iii. 3. 6.
consilio Od. iii. 25. 6. invicti uxor
Od. iii. 27. 73. epulis Od. iv. 8.
29. tonantis Epod. 2. 29. leges Epod.
47. 69. aurae C. S. 32. solium Epist.
i. 47. 34. Iovi supremo Od. i. 24. 4.
nostro Od. iv. 45. 6. obligatam redde
dapem Od. ii. 7. 47. intulerat terro-
rem iuventutis horrida brachiis Od.
iii. 4. 49. sie gratum Epod. 9. 3.
Iovem C. S. 73. non patimur per

nostrum scelus ponere fulmina Od.
i. 3. 40. per improbaturum haec
Epod. 5. 8. adversum preces Epod.
40. 48. orare satis est Epist. i. 48.
444. Iupiter maxime Sat. i. 2. 48. O
pater et rex Sat. ii. 4. 42. ingentes
qui das adimisque dolores Sat. ii. 3.
288. non probante Od. i. 2. 49.
aequo Od. i. 28. 29. Epist. ii. 4. 68.
incolumi Od. iii. 5. 42. uno sapiens
minor est Epist. i. 4. 406.—Iupiter
malus urget mundi latus (*australe*)
Od. i. 22. 20. Iovem imbres nivesque
deducunt Epod. 43. 2. sub Iove fri-
gido Od. i. 4. 25.—*Iupiter* de *Au-
gusto* Epist. i. 49. 43.

Iustitia potens Od. ii. 47. 45. soror
fidei Od. i. 24. 6.

Ixion perfidus Epist. ad Pis. 424.
vultu risit invito Od. iii. 41. 24.

L

Labeo, Labeone insanior Sat. i. 3.
82.

Laberius, Laberl mimi Sat. i. 40. 6.

Lacaenus, Lacaena Helenae Od. iv.
9. 46. Lacaene (*sc. mulieris*) more
comam religata Od. ii. 44. 24. adul-
terae (*Helenae*) formosus hospes Od.
ii. 3. 25.

Lacedaemon patiens Od. i. 7. 9.

Lacedaemonius, Lacedaemonium Ta-
rentum Od. iii. 5. 56.

Lacon fulvus Epod. 6. 5. Laconi
Phalanto Od. ii. 6. 44.

Laconicus, Laconicas purpuras Od.
ii. 6. 44.

Laelius (*C.*) Sat. ii. 4. 65. Laeli
mitis sapientia ibid. 72.

Laërtides, Laertiden Od. i. 45. 54.
O Laërtide Sat. ii. 5. 59.

Laestrigonius, Laestrigonia am-
phora Od. iii. 46. 34.

Laevinus (*P. Valerius*), Laevino
mallet honorem, quam Decio man-

dare populus Sat. i. 6. 49. Laevinum Valeri genus ibid. 42.

Lalage proterva fronte petet maritum Od. ii. 5. 46. Lalagen meam canto Od. i. 22. 40. dulce ridentem et dulce loquentem ibid. 23.

Lamia (*Q. Aelius*). Lamiae pietas et cura Epist. i. 14. 6. Lamiae dulci Od. i. 36. 7. ad eum Od. i. 26. Od. iii. 27.

Lamia (*monstrum*). Lamiae pransae vivum puerum extrahat alvo Ep. ad Pis. 340.

Lamus. Lamo vetusto Od. iii. 47. 4.

Lanuvinus. Lanuvino ab agro Od. iii. 27. 3.

Laomedon Od. iii. 3. 22.

Lapithae. Lapithas saevos Od. ii. 42. 5. cum Lapithis Centaurea rixa Od. i. 48. 8.

Lar. ante Larem proprium vescor Sat. ii. 6. 66. Laridus Od. iv. 5. 34. ex vultu eatenam donasset Sat. i. 5. 66. aquis immolet porcum Sat. ii. 3. 465. Lares patrios Epod. 46. 49. renidentes Epod. 2. 66. si ture placaris et horta fruge avidaque porca Od. iii. 23. 4. mutare C. S. 39.

Larissa, Larissae opimae campus Od. i. 7. 44.

Latinus. Latini patris Sat. i. 40. 27. sanguinis Epod. 7. 4. Latinae legis Od. iv. 44. 7. Latinum nomen Od. iv. 45. 43. carmen Od. i. 32. 3. Latinis fidibus Epist. i. 3. 42. Epist. ii. 2. 443. verbis Sat. i. 40. 20.—*Latinae* (*sc. seriae*) Epist. i. 7. 76.

Latium Epist. ad Pis. 290. ferox Od. i. 35. 40. felix C. S. 66. beabit divite lingua Epist. ii. 2. 457. Latio primus ostendi Parios iambos Epist. i. 49. 24. agresti artes intulit Graecia Epist. ii. 4. 457. imminentes Parthos Od. i. 42. 53. fugatis tenebris Od. iv. 4. 40.

Latona. Latonae puerum Od. iv.

6. 37. Latonam Jovi dilectam Od. i. 24. 3. curva lyra recines Od. iii. 28. 42.

Laurens aper Sat. ii. 4. 42.

Laverna pulehra Epist. i. 46. 60.

Lebedus Epist. i. 41. 7.

Leda, Ledae pueros Op. i. 42. 25.

Lenaeus Od. iii. 25. 49.

Leo. Leonis vesani stella Od. iii. 29. 49. momenta Epist. i. 40. 46.

Lepidas (*Q. Aemilius*) Ep. i. 20. 28.

Lepos Sat. ii. 6. 72.

Lesbia Epod. 42. 47.

Lesbius, Lesbii (*sc. vini*) innocentis pocula Od. i. 48. 24. cf. Epod. 9. 34. Lesbium pedem Od. iv. 6. 35. Lesbio pleetro Od. i. 26. 44.

Lesbos nota Epist. i. 44. 4.

Lesbos, Lesbos civi Od. i. 32. 5. Lesbionum barbiton Od. i. 4. 34.

Lethaeus, Lethaeos somnos Epod. 44. 3. Lethaea vincula Od. iv. 7. 27.

Leuconoe, ad eam Od. i. 44.

Liber Od. i. 46. 7. andax praeliis Od. i. 42. 24. metuendus thyrsu Od. ii. 19. 7. ornatus viridi tempora pampino vota bonos ducit ad exitus Od. iv. 8. 34. pater Epist. ii. 4. 5. Liberi iocosi munera Od. iv. 45. 26. modici munera Od. i. 48. 7. Libero voveram dulces epulas Od. iii. 8. 7. Liberum Od. i. 32. 9. pressum Calibus Od. iv. 42. 44. Liber Od. iii. 24. 24.

Libitina Epist. ii. 4. 49. Libitinae acerbae quaestus autumnus Sat. ii. 6. 49. Libitinam multa pars mei vitabit Od. iii. 30. 7.

Libo. Libonis puteal Epist. i. 49. 8.

Libera Od. ii. 47. 47.

Liburni, Liburnis (*sc. navibus*) Epod. 4. 4. saevis i. 37. 20.

Libya. Libyam Od. ii. 2. 40. Libya in media Sat. ii. 3. 404.

Libyena. Libycis arch Od. i. 4. 40. Iapillus Epist. i. 40. 49.

Licentia lasciva Od. j. 49. 5. *Licentiae* evaganti Od. iv. 45. 40.

Licinius. ad eum Od. ii. 40.

Licinus. *Licino* tonsori Epist. ad Pis. 301.

Licymnia. *Licymniae* crine Od. ii. 42. 23. dominae ibid. 43.

Ligurinus Od. iv. 4. 33. ad eum Od. iv. 40.

Lipareus. *Lipareis* Hebrei nitor Od. iii. 42. 5.

Liris quieti aqua Od. i. 34. 7. *Lirim* innatantem *Maricae* litoribus Od. iii. 47. 8.

Livium Andronicus. *Livi* scriptoris aevum Epist. ii. 4. 62. carmina ibid. 69.

Lollius Palicanus (M.) Epist. i. 20. 28. ad eum Od. iv. 9.

Lollius (Maximus). ad eum Epist. 2. et 48.

Longarema Sat. i. 2. 67.

Lucania violenta Sat. ii. 4. 38.

Lucanus aper Sat. ii. 8. 6. *Lucana* pascua Epod. 4. 28. in nive Sat. ii. 3. 234. *Lucanae* amicae Epist. i. 45. 24. *Lucani* *Calabris* saltibus adiecti Epist. ii. 2. 478.

Luceria. *Luceriam* nobilem Od. iii. 45. 44.

Lycilius Sat. i. 40. 64. quae olim scripsit Sat. i. 4. 57. hinc omnis pendet Sat. i. 4. 6. sapientia Sat. ii. 4. 47. est ausus primus in hunc morem componere carmina ibid. 62. *Lucilli* fautor Sat. i. 40. 2. scripta ib. 56. ritu Sat. ii. 4. 26. censum ingeniumque ibid. 75.

Lucina C. S. 45. vocata partibus adfuit Epod. 5. 6.

Lucretilia. *Lucretilem* amoenum aaepe mutat *Lycae* Faunus Od. i. 47. 4.

Lucrinus. *Lucrina* conchyliia Epod. 2. 49. peloris Sat. ii. 4. 32. *Lucrino* lacu Od. ii. 44. 3.

Lucullus (L.) Sat. i. 6. 40. *Luculli* miles Epist. ii. 2. 26.

Lupus (P. *Rutilius*) *Lupo* famosus versibus cooperto Sat. ii. 4. 68.

Lyaeus. *Lyaeo* urda tempora Od. i. 7. 22. iocoso Od. iii. 24. 46. dulci Epod. 9. 28.

Lycarus. *Lycae* mutat faunus *Lucretilem* Od. i. 47. 2.

Lycambe. *Lycambae* infido Epod. 6. 43. *Lycamben* Epist. i. 49. 25.

Lyce. ad eam Od. iii. 40. et iv. 43.

Lycia. *Lyciae* dumeta Od. iii. 4. 62.

Lycidas. *Lycidam* tenerum Od. i. 4. 49.

Lyciscus. *Lycisci* amor me tenet Epod. 14. 24.

Lycius. *Lycias* catervas Od. i. 8. 46.

Lycoria. *Lycorida* insignem tenui fronte *Cyri* torret amor Od. i. 33. 5.

Lycurgus. *Lycurgi* *Thracis* exitium Od. ii. 49. 46.

Lycus (puer). *Lycum* nigris oculis nigroque crine decorum Od. i. 32. 44.

Lycus (senex) invidus Od. iii. 49. 23. *Lycus* ibid. 24.

Lyde. *Lyden* devium scortum Od. ii. 44. 22. ad eam Od. iii. 44. et iii. 28.

Lydia non erat post *Chloen* Od. iii. 9. 6. *Lydiae* reiectae ianua ibid. 20. ad eam Od. i. 8. 43. et 25.

Lydus. *Lydorum* quicquid *Etrusco* fines incoluit Sat. i. 6. 4. — *Lydis* tibiis Od. iv. 45. 30.

Lyncus oculorum acie excelluit Epist. i. 4. 28. Sat. i. 2. 96.

Lysippus Epist. ii. 4. 240.

M

Macedo (Philipus) diffundit portas urbium Od. iii. 46. 14.

Marcenas (C. *Cibnius*) Od. iv. 44. 20. Sat. i. 3. 64. Sat. i. 9. 43. Sat.

ii. 3. 342. Sat. ii. 7. 33. Sat. ii. 6. 31. fecit iter Brundisium ad controversias Augusti et Antonii componendas Sat. 4. 5. 27. 34. lusum it ibid. 48. ei Horatius scripta sua probari vult Sat. i. 40. 84. Augusti aigillum tenebat Sat. ii. 6. 38. convivio a Nasidieno excipitur Sat. iii. 8. 46. 22. ad eum Od. i. 4. i. 20. ii. 42. ii. 47. ii. 20. Od. iii. 8. iii. 46. iii. 29. Epod. 4. 3. 9. 44. Sat. i. 4. Sat. i. 6. Epist. i. 4. Epist. i. 7. Epist. i. 49.

Maenius (parasitus et nepos) Epist. i. 45. 26. inquit Sat. i. 3. 23. Sat. i. 4. 404. absentem Novium dum carperet Sat. i. 3. 24.

Maeonius Homerus Od. iv. 9. 5. Maeonii carminis Od. i. 6. 2.

Martius vid. *Tarpa*.

Maevius. in eum Epod. 40.

Magnesus. Magnessam Hippolyten Od. iii. 7. 48.

Maia. Maiae almae filius Od. i. 2. 43. Maia nate Sat. ii. 6. 5.

Malthinus tunicis demissis ambulat Sat. i. 2. 25.

Mamurrarum urbs Sat. i. 5. 37.

Mandela Epist. i. 48. 405.

Manes fabulae Od. i. 4. 46. ut elicerent Sat. i. 8. 29. placantur carmine Epist. ii. 4. 438.

Manlius vid. *Torquatus*.

Marcellus (*M. Claudius*). Marcelli fama Od. i. 42. 46.

Mareoticus. Mareotico vino Od. i. 37. 44.

Marica Maricae litoribus Od. iii. 47. 7.

Marius Sat. ii. 3. 277.

Mars. Marsa equi Od. iii. 3. 46. Marti Od. iii. 3. 33. torvo Od. i. 28. 47. Martem tunica adamantina tectum Od. i. 6. 43. Marta Od. iv. 44. 9. Od. i. 47. 23. altero Poenus proteget, Od. iii. 5. 34. cruento carebimus

Od. ii. 44. 43. nostro arva populata Od. iii. 5. 24.

Marsaeus, amator Originis Sat. i. 2. 55.

Marsus Od. iii. 5. 9. aper Od. i. 4. 28. Marsi peditis vultus in cruentum hostem Od. i. 2. 39. duelli cadum memorem Od. iii. 44. 48. finitimi Epod. 46. 3. Marsae cohortis Od. ii. 20. 48. Marsa naenia Epod. 47. 29. Marsis vocibus Epod. 5. 76.

Maryas Sat. i. 6. 420.

Martialis. Martialea lupos Od. i. 47. 9.

Martius. Martii campi gramina Od. iv. 4. 39. Martio gramine Od. iii. 7. 26. in certamine Od. iv. 44. 47. Martia bella Epist. ad Pis. 402. Martius calendis Od. iii. 8. 4.

Massagetae Od. i. 35. 40.

Massicus. Massici (sc. vini) veteris pocula Od. i. 4. 49. Massicum lectum Od. iii. 21. 5. Massico obliuio Od. ii. 7. 24. Massica vina Sat. ii. 4. 54.

Matinus. Matinae apis Od. iv. 2. 27. Matinum litus Od. i. 28. 3. Matina cacumina Epod. 46. 28.

Maurus. Maura unda Od. ii. 6. 3. Mauris iaculis Od. i. 22. 2. anguibz Od. iii. 40. 48.

Medea Epod. 3. 40. sit ferox Epist. ad Pis. 423. ne pueros coram populo trucidet ib. 485. Medeae barbarae venena Epod. 5. 62.

Medus miratur Augustum Od. iv. 44. 42. Albanas securis timet C. S. 54. infestus sibi luctuosus dissidet armis Od. iii. 8. 49. Medi pharetra decori Od. ii. 46. 6. Medum ilumen Od. ii. 9. 21. Medo horribili Od. i. 29. 4. sub rege Od. iii. 5. 9. Medis triumphatis Od. iii. 3. 43. auditum Hesperiae ruinae sonitum ? Od. ii. 4. 34. Medos inultos equitare non sinas Od. i. 2. 51. — Medus acinaces Od. i. 27. 5.

- Megilla*. Megillae Opuntiae frater Od. i. 27. 44.
Meleager. Meleagri interitus Epist. ad Pis. 146.
Melpomene Od. i. 24. 3. Od. iii. 30. 46. ad eam Od. iv. 3.
Memnon Sat. i. 40. 36.
Memphis. Memphim carentem Sithonia nive Od. iii. 26. 40.
Menander. Horatius eum lectitabat Sat. ii. 3. 44. Menandro Afrani toga convenisse dicitur Epist. ii. 4. 57.
Menas Epist. i. 7. 55. et 61.
Menenius. Meneni in foecunda gente Sat. ii. 3. 287.
Mercurialis. Mercuriale cognomen Sat. ii. 3. 25. Mercurialium virorum custos Od. ii. 47. 28.
Mercurius Od. i. 30. 8. Sat. ii. 3. 68. compellit horrida virga ad nigrum gregem manes Od. i. 24. 48. celer Od. ii. 7. 43. Mercuri Od. iii. 44. 44. ad eum Od. i. 40.
Meriones Od. i. 45. 26. nigrum pulvere Troio Od. i. 6. 45.
Messala (*M. Valer. Corv.*) Sat. i. 40. 29. Sat. i. 6. 42. eius iudicio scripta sua Horatius probari vult Sat. i. 40. 85. Corvino iubente promere languidiora vina Od. iii. 24. 7. Sat. i. 40. 85. Messalae disertae virtus Epist. ad Pis. 374.
Messius Cicirrus Sat. i. 5. 52.
Metaurus. Metaurum flumen Od. iv. 4. 38.
Metella Sat. ii. 3. 239.
Metellus (*Q. Caecilius*), *Macedonicus*: a Lucilio in satyris laesus Sat. ii. 4. 67.
Metellus (*Q. Caecilius*). Metello consule Od. ii. 4. 4.
Methymnaeus. Methymnaeam uvam Sat. ii. 8. 50.
Miletus Epist. i. 47. 30.
Milonius saltat Sat. ii. 4. 24.
Mimus validus Od. iii. 4. 53.
Mineremus Epist. i. 6. 64. Epist. ii. 2. 404.
Miniae Od. iii. 4. 37.
Minerva invita nihil diees faciesve Epist. ad Pis. 385. crassa Sat. ii. 2. 3. Minervae operosae studium Od. iii. 42. 4. sacra Od. iv. 6. 43. casta Od. iii. 3. 23.
Minos, Iovis arcanis admissus Od. i. 28. 9. cum splendida fecerit arbitria Od. iv. 7. 24.
Minturnae palustres Epist. i. 5. 5.
Minutius. Minuel via Epist. i. 48. 20.
Misenum. ad eius oras echini optimi capiebantur Sat. ii. 4. 33.
Mitylene pulchra Epist. i. 44. 47.
Mitylenen alii laudabunt Epist. i. 7. 4.
Molossus Epod. 6. 5. Molossis canibus Sat. ii. 6. 444.
Monaces Od. iii. 5. 9.
Mora pallida Od. i. 4. 43. atra Od. i. 28. 43. atris alis circumvolans Sat. ii. 4. 58. gelida Od. ii. 8. 44. indomita Od. ii. 44. 4. cita Sat. i. 4. 8. et fugacem persequitur virum Od. iii. 2. 44. Mortis laquei Od. iii. 24. 8.
Moschus. Moschi causa Epist. i. 5. 9.
Mucius Scaevola (*P.*) Epist. ii. 2. 89.
Mulvius Sat. ii. 7. 36.
Munatius Planus vid. *Planus*.
Munatius (homo quidam ignotus) Epist. i. 3. 34.
Murena. Murenarum auguris Od. iii. 49. 44.
Musa Epist. ii. 4. 433. Epist. ad Pis. 144. Sat. i. 5. 53. Od. iii. 3. 70. Epist. i. 8. 2. coelo heat Od. iv. 8. 29. Graiis ingenium dedit Epist. ad Pis. 323. dulcis Od. ii. 42. 43. fidibus Divos dedit Epist. ad Pis. 83. imbellis lyrae potens Od. i. 6. 40. Iyrae

solers Epist. ad Pis. 407. mea Dis
cordi est Od. i. 47. 44. procax Od.
ii. 4. 37. severae tragoediae desit
theatris Od. ii. 4. 9. vetat virum lau-
de dignum mori Od. iv. 9. 28. Mus-
sae Sat. ii. 3. 105. Musam Archilo-
chi Epist. i. 49. 28. tacentem suscitāt
cithara Od. ii. 40. 49. Musa auspice
Epist. i. 3. 43. pedestri Sat. ii. 6. 47.
Musarum sacerdos Od. iii. 4. 3. dona
Epist. ii. 4. 243. Musas canebat Od.
i. 32. 9. impares Od. iii. 49. 43. lo-
cutas in monte Albano Epist. ii. 4.
27. Musis amicus Od. i. 26. 4. dicen-
da praelia Od. iv. 9. 21. novem cae-
latum opus Epist. ii. 2. 92.

Mutus Epist. i. 6. 22.

Myccenae dites Od. i. 7. 9.

Mygdonius. Mygdoniis campis Od.
iii. 46. 41. Mygdonias opes Od. ii.
42. 22.

Myrtale libertina Od. i. 33. 44.

Myrtous. Myrtoum mare Od. i. 4.
44.

Mysi. Mysorum agmina Epod.
17. 40.

Mystes Od. ii. 9. 40.

N

Naevius (Cn.) Epist. ii. 4. 53.

Naevius simplex Sat. ii. 2. 68.

Naiades. O Naiadum potens Od.
iii. 25. 44.

Nasica captator Sat. ii. 5. 57. Na-
sicae filia ib. 65.

Nasidienus Rufus. id. Nasidieni beati
coena Sat. ii. 8. 4. 85.

Natta immundus fraudatis lucer-
nis Sat. i. 6. 424.

Nesera. Neserae argutae Od. iii.
44. 21. ad eam Epod. 45.

Neapolis otiosa Epod. 5. 43.

Nearchus. Nearchum insignem Od.
iii. 20. 6.

Necessitas saeva Od. i. 35. 47. dira
Od. iii. 24. 5. aequa lege sortitur in-
signes et imos Od. iii. 4. 44.

Neobule. ad eam Od. iii. 42.

Neptunius dux Epod. 9. 7.

Neptunus hibernus Epod. 47. 55.
terra receptus Epist. ad Pis. 61. Nep-
tuni festo die Od. iii. 28. 2. Neptu-
num Od. iii. 28. 9. furentem procul
e terra spectare Epist. i. 44. 40. Nep-
tuno Epod. 7. 3. sacri Tarenti custo-
de Od. i. 28. 29.

Nereides. Nereidum Epod. 47. 8.
virides comas Od. iii. 29. 40.

Nereus Od. i. 45. 5.

Nerius Sat. ii. 3. 69.

Nero. Neronis comiti scribaeque
Epist. i. 8. 2. legentis honesta Epist.
i. 9. 4. Claudt virtute Epist. i. 42. 26.
Neroni bono claroque Epist. ii. 2. 4.
Neronum maior Od. iv. 44. 44. Ne-
rones pueros Od. iv. 4. 28. Neroni-
bus Od. iv. 4. 37.

Nessus. Nessi cruore atro Epod. 47.
34.

Nestor Epist. i. 2. 44. Nestora Py-
lium Od. i. 45. 22.

Nilus tumidus Od. iii. 3. 48. qui
fontium celat origines Od. iv. 44. 45.

Niobeus. Niobe proles Od. iv. 6. 4.
Niphates. Niphatem rigidum Od.
ii. 9. 20.

Nireus Od. iii. 20. 45. Nirea Epod.
45. 22.

Nomentanus Sat. ii. 4. 402. Sat. ii.
8. 23, 25, 60. Nomentano nepoti Sat.
i. 8. 44. Nomentanum Sat. ii. 3. 475.
224. nepotem Sat. ii. 4. 22.

Noricus ensis Od. i. 46. 9. Norico
ense Epod. 47. 74.

Nothus. Nothi amor Od. iii. 45. 44.

Notus Od. iv. 5. 9.

Novius Sat. i. 6. 40. Novium ah-
sentem dum carperet Maenius Sat.
i. 3. 21. — Noviorum minoris Sat.
i. 6. 421.

Numa Pompilius Epist. i. 6. 27.
Numae Saliare carmen Epist. ii. 4.
 86. *Pompill regnum quietum* Od. i.
 42. 34.

Numantia. *Numantiae ferae longa bella* Od. ii. 42. 4.

Numicius. *ad eum* Epist. i. 6.

Numida Plotius. *ad eum* Od. i.
 36.

Numidae. *Numidarum extremi agri* Od. iii. 44. 47.

Numonius Vala. *ad eum* Epist. i.
 45.

Nymphae rum *Gratiis comites Veneris* Od. i. 30. 6. cf. Od. iv. 7. 5.
 Od. i. 4. 6. *simplices rident* Od. ii.
 8. 14. *Nympharum leves cum Sætyris chori* Od. i. 4. 34. cf. Od. ii. 49. 3. *fugientium amator (Faunus)* Od. iii.
 48. 4. *Nymphis debitæ coronæ* Od.
 iii. 27. 30.

O

Oceanus belluosus Od. iv. 44. 48.
circumvagus Epod. 46. 41. *Oceano rubro* Od. i. 35. 32. *cum sol subest* Od. iv. 5. 40. *dissociabili* Od. i. 3. 22.

Octavius optimus Sat. i. 40. 82.

Ofellus, *rusticus*, *abnormis*, *sapiens* Sat. ii. 2. 3. *Ofelli* ibid. 433.
Ofellum novi integris opibus non latius usum quam accisis ibid. 442.
Ofello iudice ibid. 53.

Olympia magna Epist. i. 4. 50.

Olympicus. *Olympicum pulverem* Od. i. 4. 3.

Olympus. *Olympo opaco* Od. iii.
 4. 52. — *Olympum gravi curru quaties* Od. i. 42. 58.

Opimius pauper argenti positi intus et auri Sat. ij. 3. 442.

Oppidius (Serv.) dives antiquo censu Sat. ii. 3. 468.

Orbilus Pupillus. *Orbilium plagorum* Epist. ii. 4. 74.

Orbius. *Orbi villicus* Epist. ii. 2.
 160.

Orcus non exorabilis auro Epist.
 ii. 2. 478. *Orci rapacis sine destinata* Od. ii. 18. 30. *miserantis nil victima* Od. ii. 3. 24. *satelles (Charon)* Od.
 ii. 48. 34. *Oreo nigro* Od. iv. 2. 24.
 — *Orcus pro Tartarus* Od. iii. 4. 75.

Orestes tristis Epist. ad Pis. 424.
demens Sat. ii. 3. 433.

Oricus. *ad Oricum* Od. iii. 7. 5.

Origo. *Originis amator Marsæus* Sat. i. 2. 55.

Orion (*venator insignis*) *non curat leones aut timidos lyncas agitare* Od. ii. 43. 39. *tentator integræ Dianæ* Od. iii. 4. 74. *post mortem inter sidera relatus est*: *promus* Od. iii. 27. 48. *tristis* Epod. 40. 10. *nautis infestus* Epod. 45. 7. *Orionis rapidus comes*, *Notus* Od. i. 28. 24.

Ornytus. *Ornyti Thirini filius* Od.
 iii. 9. 44.

Orpheus, *sacer interpret deorum* Epist. ad Pis. 392. *Orpheo Threicio* Od. i. 24. 43. *Orpheæ vocalem silvæ temere insecutæ* Od. i. 42. 8.

Oscus Sat. i. 5. 54.

Osiris. *per sanctum iuratus Osirin* Epist. i. 47. 60.

Otho (L. Roscius). *Othone contento* Epod. 4. 46.

P

Pacorus. *Pacori manus* Od. iii. 6. 9.

Pactolus. Epod. 45. 20.

Pactumeius tuus venter Epod. 47.
 50.

Pacuvius (M.) aufert famam docti senis Epist. ij. 4. 56.

Padus Epod. 46. 28.

Paetus. *Paetum pater appellat Strabonem* Sat. i. 3. 45.

Palatinus Apollo Epist. i. 3. 47. *Palatinas arces* C. S. 68.

Pakimurus Od. iiii. 4. 28.

Pallas proximos illi (*Iovi*) occupavit honores Od. i. 42. 20. galeam et aegida curruque et rabiem parat Od. i. 45. 44. ab uto Ilio in impiam Aiscis ratem iram vertit Epod. 40. 43. Palladis ope Od. i. 6. 45. intactae arces Od. i. 7. 5. aegida Od. iiii. 4. 57.

Panaetius. Panaetii nobiles libri Od. i. 29. 44.

Panthoides Panthoiden habent Tartara Od. i. 28. 40.

Patilius cimes Sat. i. 40. 78.

Pantolabus. Pantolabo scurrae Sat. i. 8. 44. Pantolabum scurram Sat. ii. 5. 22.

Paphus. Paphi regina Od. i. 30. 4. Paphon Od. iiii. 28. 44.

Parca non mendax Od. ii. 46. 39. Parcae iniquae Od. ii. 6. 9. veraces cecinisse C. S. 25. reditum tibi certo subteminae rupere Epod. 43. 45. Parcis sic placitum Od. ii. 47. 46.

Paris Epist. i. 2. 40. Paridis busto Od. iiii. 3. 40. propter amorem Epist. i. 2. 6.

Parvus. Parvo marmore Od. i. 49. 6. Parvos iambos Epist. i. 49. 23.

Parrhasius. Od. iv. 8. 6.

Parthus perhorrescit catenas et Italum robur Od. ii. 43. 48. Parthi celerem fugam ibid. 47. labentis equo vulnera Sat. ii. 4. 45. Parthum animosum versis equis Od. i. 49. 44. quis paveat? Od. iv. 5. 25. Parthorum postibus superhis derepta signa Od. iv. 45. 7. secundum vota Epod. 7. 9. templis Epist. i. 48. 56. Parthis horrendus iuvenis (*Augustus*) Sat. ii. 5. 62. formidatam Romam Epist. ii. 4. 256. Parthos feroces Od. iiii. 2. 3. Latio imminentes Od. i. 49. 42. Parthis mendacior Epist. ii. 4. 442.

Patareus Apollo Od. iiii. 4. 64.

Paulus Maximus. in domum Pauli Maximi Od. iv. 4. 40.

Paulus (*L. Aemilius*). Paulum magnae animae prodigium Od. i. 42. 38.

Paulianus. Pauliana tabella Sat. ii. 7. 95.

Pax C. S. 57.

Pedanus. Pedana in regione Epist. i. 4. 2.

Pediatia fragilis Sat. i. 8. 39.

Pedius Poplicola Sat. i. 40. 28.

Pegasus vix illigatum te trifurmi expediet Chimaera Od. i. 27. 24. ales Od. iv. 44. 26.

Peleus Epist. ad Pis. 96. Pelea paene Tartaro datum narrat Od. iiii. 7. 47. Peleu Epist. ad Pis. 404.

Pelides. Pelidae nescii cedere gravem stomachum Od. i. 6. 6. inter Peliden et Atriden lites Epist. i. 2. 42.

Pelignus. Pelignas anus Epod. 47. 60. Pelignis frigoribus Od. iiii. 49. 8.

Pelios Od. iiii. 4. 52.

Pelops. Pelopis saeva domus Od. i. 6. 8. genitor Od. i. 28. 7. Od. ii. 43. 37. pater infidus Epod. 47. 65.

Penates Caesar repetit Od. iiii. 43. 3. avaros Od. ii. 23. 49. patrios Od. iiii. 27. 49. per Deos obsecro Epist. i. 7. 94.

Penelope Sat. ii. 5. 84. Penelopae sponsi Epist. i. 2. 23. Pecelopen Od. iiii. 27. 49. difficilem procis Od. iiii. 40. 44.

Pentheus. Penthei tecta disiecta non levi ruina Od. ii. 49. 4. Pentheu rector Thebarum Epist. i. 46. 73.

Pergama Hector tradidit Graiis leviora tolli Od. ii. 4. 42.

Pergameus. Pergameas domosuret Achaicus ignis Od. i. 45. 36.

Perillius. Perilli dictantis, quod nunquam rescribere possis Sat. ii. 3. 75.

Persae graves Od. i. 2. 22. infidi Od. iv. 45. 23. Persarum rege Od.

- iii. 9. 4. in Persas ager pestem Od. i. 21. 45. Persis gravibus Od. iii. 5. 4.
Persicus. Persicos apparatus Od. i. 38. 1.
Persius hybrida Sat. i. 7. 2. dives ibid. 4. exponit causam ibid. 22. Persi ibid. 49.
Petillius. Pettill Capitolini furtis Sat. i. 4. 94. rei causa Sat. i. 40. 26.
Petrinum Epist. i. 5. 5.
Pettius. ad eum Epod. 44.
Phaeax. Epist. i. 45. 24.
Phaethon ambustus terret avaras spes Od. iv. 44. 25.
Phalanthus. Phalantho Laconi regnata rura Od. ii. 6. 42.
Phidyle rustica Od. iii. 23. 2.
Philippi (urbs Macedoniae) Epist. ii. 2. 49. Philippo Od. ii. 7. 9. Philippis Od. iii. 4. 26.
Philippus (nummus aureus) Philippios Epist. ii. 4. 234.
Philippus (*L. Martius*) causis agendis clarus Epist. i. 7. 46. 64. 78. 90. Philippi iussu ibid. 52. ad aedes ibid. 89. Philippo ibid. 66.
Philodemus Sat. i. 2. 424.
Phocaei, Phocaeorum execrata civitas Epod. 46. 47.
Phoebus rediens fugat astra Od. iii. 24. 24. mihi spiritum dedit Od. iv. 6. 29. me lyra increpuit Od. iv. 45. 4. decorus fulgente arcu acceptusque novem Camenis C. S. 62. Phoebi decus Od. i. 32. 43. cithara Od. iii. 4. 4. chorus C. S. 75. Phoebus C. S. 4. metuende certa sagitta Od. i. 42. 24. doctor Argivae fidicen Thaliae Od. iv. 6. 26. Phoebus auctore Od. iii. 3. 66.
Pholoe Od. i. 33. 9. fugax Od. ii. 5. 47. Pholoen Od. iii. 45. 7. asperam Od. i. 33. 7.
Phraates ius imperiumque Caesaris accepit Epist. i. 42. 27. Phraatem reditum Cyri solio Od. ii. 2. 47.
Phrygia. Phrygiae pinguis Mygdonias opes Od. ii. 42. 22.
Phrygius lapis Od. iii. 4. 41. Phrygiae sorores ii. 9. 46.
Phryne libertina me macerat Epod. 44. 46.
Phryx. Phrygum matronis Od. i. 45. 34.
Phthius Achilles Od. iv. 6. 4.
Phyllis. Phyllidis flavae beati parentes Od. ii. 4. 44. ad eam Od. iv. 44.
Picemus. Picenis pomis Sat. ii. 3. 272. Sat. ii. 4. 70.
Pieris (*Melpomene*), quae dulcem strepitum aureae testudinis temperas Od. iv. 3. 48. Pieridea Calabriae Od. iv. 8. 20.
Pierius. Pierio antro Od. iii. 4. 40. Pieria pellice Od. iii. 40. 45. Pieriis modis Epist. ad Pis. 405.
Pimpleis. Pimplei dulcis Od. i. 26. 9.
Pindaricus. Pindarici fontis haustus Epist. i. 3. 40. Pindaricae Camenae Od. iv. 9. 6.
Pindarus immensus ruit profundo ore Od. iv. 2. 8. Pindarum ibid. 4.
Pindus Od. i. 42. 6.
Pirithous. Pirithoo caro vincula arripere non valet Theseus Od. iv. 7. 28. Pirithoum trecentae cohibent catenae Od. iii. 4. 80.
Pisones Epist. ad Pis. 6. 235.
Pitholeon. Pitholeonti Rhodio Sat. i. 40. 22.
Placideianus Sat. ii. 7. 97.
Planus (*L. Munatius*). Planco consule Od. iii. 44. 28. ad eum Od. i. 7.
Plato. Platona Sat. ii. 3. 44. doctum Sat. ii. 4. 3.
Plantinus. Plantinos numeros et sales Epist. ad Pis. 270.
Plautus (*M. Accius*) ad exemplar Epicharmi properare Epist. ii. 4. 58. Plauto Epist. ad Pis. 54.

Plelades. Pleladium choro scindente nubes Od. iv. 44. 24.

Plotius Sat. i. 5. 40. Sat. i. 40. 81.

Pluto. Plutoua illacrimabilem placet tauris Od. ii. 44. 7.

Plutonius. Plutonia domus exilis Od. i. 4. 47.

Poen raro antecedentem scelestum deseruit pede claudo Od. iii. 2. 32.

Poenus navita Bosporum perhorrescit Od. ii. 43. 45. Poeno superante Od. i. 42. 38. Poenorum impio tumultu Od. iv. 4. 47. Poenos altero Marte proteret Od. iii. 5. 34. — Poenus uterque serviat uni Od. ii. 2. 44.

Poenus. Poeno sanguine Od. ii. 42. 3.

Polemon mutatus Sat. ii. 3. 254.

Pollio (C. Asinius) facta regum canit Sat. i. 40. 42. insigne moestis praesidium reis et consulenti curiae Od. ii. 4. 44.

Pollux geminus Od. iii. 29. 64. arces igneas adigit Od. iii. 3. 39. cum Castore Epist. ii. 4. 5.

Polyrhymnia Od. i. 4. 33.

Pompeius. Pompeio Grospho Epist. i. 42. 22. ad eum Od. ii. 7.

Pompilius. Pompili quietum regnum Od. i. 42. 34.

Pompilius sanguis Epist. ad Pis. 292.

Pomponius Sat. i. 4. 52.

Ponticus. Pontica pinus Od. i. 44. 44.

Pontifex Esquilini venefici Epod. 47. 58. Pontificum coenis Od. ii. 44. 28. libros Epist. ii. 4. 26.

Porcius ridiculus totas simul absorbere placentas Sat. ii. 8. 23.

Porphyryon Od. iii. 4. 54.

Porsena. Porsenae minacis Etrusca manus Epod. 46. 4.

Postumus. ad eum Od. ii. 44. 44.

Praeneste Epist. i. 2. 2. frigidum Od. iii. 4. 23.

Praenestinus durus vindemiator Sat. i. 7. 30.

Proces Thyesteas misit Epod. 5. 86.

Priamus Sat. ii. 3. 495. dives Od. i. 40. 44. Priami vetus regnum Od. i. 45. 8. domus Od. iii. 3. 26. busto Od. iii. 3. 40. aulam choreis laetam Od. iv. 6. 45. populus Sat. ii. 3. 495. fortunam Epist. ad Pis. 437.

Priapus Sat. i. 8. 2. Priape Epod. 2. 24.

Priscus Sat. ii. 7. 9.

Proene Epist. ad Pis. 187.

Procleius (C.) notus in fratres animi paterni Od. ii. 2. 5.

Procyon Od. iii. 29. 8.

Proetus. Proetum credulum Od. iii. 7. 43.

Prometheus fertur addere principi limo particulam undique desectam Od. i. 46. 43. dulci laborum decipitur sono Od. ii. 43. 37. obligatus aliti Epod. 47. 67. Promethea calidum Od. ii. 48. 35.

Proserpina imperiosa Sat. ii. 5. 410. saeva nullum caput fugit Od. i. 28. 20. Proserpinae furvae regna Od. ii. 43. 24. per regna oro Epod. 47. 2.

Proteus egit pecus altis visere montes Od. i. 2. 7. acceleratus Sat. ii. 3. 74. Protea mutantem vultus Epist. i. 4. 90.

Pudor Od. i. 24. 6. priscus C. S. 57. Sat. i. 6. 57.

Punicus. Punico sanguine Od. iii. 6. 34. Punico lugubre mutavit sagum Epod. 9. 27. Punicis delubris signa affixa Od. iii. 5. 48. Punica bella Epist. ii. 4. 462.

Pupius. Pupl lacrymosa poenata Epist. i. 4. 67.

Puteat Sat. ii. 6. 35.

Pylades. Pyladen Sat. ii. 3. 439.

Pylus. Pylum Nestora Od. i. 45. 22.

Pyrrha (amica Horatii). ad eam Sat. i. 5.

Pyrrha (Deucalionis uxor). Pyrrhae grave saeculum Od. i. 2. 6.

Pyrrha vinosa Epist. i. 13. 14.

Pyrrhus (Epiri rex) Od. iii. 6. 35.

Pyrrhus (puer). ad eum Od. iii. 20.

Pythagoras. Pythagorae faba cognata Sat. ii. 6. 63. renati arcana Epod. 15. 21. Pythagoram Sat. ii. 4. 3.

Pythagoreus. Pythagorea somnia Epist. ii. 1. 52.

Pythia tibicen cantat Epist. ad Pis. 414.

Pythias audax Epist. ad Pis. 238.

Pythius incola Od. i. 12. 6.

Q

Quintilius Od. i. 24. 5. et 12. — criticus severus carminum Epist. ad Pis. 438.

Quinctius vid. *Hirpinus*.

Quirinus Martis equis Acheronta fugit Od. iii. 3. 15. post mediam noctem visus Sat. i. 10. 32. ossa Epod. 16. 13. vacuum Ianum Od. iv. 15. 9. populo Od. i. 2. 46. in colle Epist. ii. 2. 68.

Quirius Quiritis amici dona Epist. i. 6. 7. Quiritem te quis redonavit diis patriis Od. ii. 7. 3. Quiritium mobilium turba Od. i. 1. 8. cura Od. iv. 14. 1. Quiritibus bellicosis Od. iii. 3. 57.

R

Ramnes celsi praetereunt austera poemata Epist. ad Pis. 342.

Regulus (M. Atilius). Reguli provida mens Od. iii. 5. 13. Regulum insigni Camena referam Od. i. 12. 37.

Remus. Remi immerentis cruor Epod. 7. 19.

Rhenus. Rheni luteum caput Sat. i. 10. 37. Rhenum flumen Epist. ad Pis. 18.

Rhodanus. Rhodani potor Od. ii. 20. 20.

Rhode tempestiva Od. iii. 19. 27.

Rhodope. Rhodopen lustratam pede barbaro Od. ii. 25. 12.

Rhodos incolumi pulchra facit Epist. i. 11. 17. absens laudatur ibid. 21. Rhodon claram Od. i. 7. 4.

Rhoetus Od. iii. 4. 55. Rhoetum retorsisti leonis unguibus Od. ii. 19. 23. Rhoetus immanes pepulit Od. iv. 14. 15. — Rhoetis sub Alpibus Od. iv. 4. 17.

Roma C. S. 37. ferox Od. iii. 3. 44. suis ipsa viribus ruit Epod. 16. 2. regia Epist. i. 7. 44. omnis Epist. i. 16. 18. potens Epist. ii. 1. 61. Romae Sat. ii. 1. 59. Sat. ii. 6. 23. Sat. ii. 7. 13. beatae fumum mirari Od. iii. 29. 14. 12. dominae Od. iv. 14. 44. principis urbium Od. iv. 3. 13. amem Tihur Epist. i. 8. 12. declamas Epist. i. 2. 2. erat rhetor consulti Epist. ii. 2. 87. erit carus Epist. i. 20. 10. dulce fuit reclusa mane domo vigilare Epist. ii. 1. 103. me censes scribere poemata Epist. ii. 2. 65. nutrir contigit mihi Epist. ii. 2. 41. rus optas Sat. ii. 7. 28. Samos laudetur Epist. i. 11. 21. inter Romam et Iliou saeviat longus pontus Od. iii. 3. 38. portare puerum ausus est Sat. i. 6. 76. Tibure amem Epist. i. 8. 12. me trahunt invisa negotia Epist. i. 14. 17. formidatam Parthis Epist. ii. 1. 256. Romae urbe incolumi Od. iii. 5. 12. nil maius potes visere C. S. 44. 12. magna egressum Sat. i. 5. 1.

Romanus Sat. ii. 4. 10. Epist. ad Pis. 54. superbus Epod. 7. 6. foeminae emancipatus Epod. 9. 11, 12. po-

palus Epist. i. 4. 70. *Romano* Sat. ii. 4. 37. *Romane* Od. iii. 6. 2. Sat. i. 4. 85. *Romanos* agunt acerba fata Epod. 7. 47. — *Romana* pubes crevit Od. iv. 4. 46. *legio* Sat. i. 6. 48. *militia* fatigat Sat. ii. 2. 10, 44. *res* Epist. i. 42. 25. *iuventus* pravi docilis Sat. ii. 5. 52. *Iliad* clarior vigui Od. iii. 9. 8. *in ora* venturus Epist. i. 3. 9. *Romanae* lyrae fidicen Od. iv. 3. 23. *Romanam* rem C. S. 66. *Romano* habitu Sat. ii. 7. 54. *Romani* equites Epist. ad Pis. 443. *pueri* ibid. 325. *scriptores* Epist. ii. 29. 30. *Romanis* poetis Epist. ad Pis. 264. *vatibus* aedem vacuum spectamus Epist. ii. 2. 94. *viris* opus solenne Epist. i. 48. 49.

Romulus Epist. ii. 4. 5. *Romuli* praescriptum Od. ii. 45. 40, 44. *meritis* taciturnitas obstaret Od. iv. 8. 22, 24. *Romulum* Od. i. 42. 33.

Romulus (*adi.* etc.) *Romulae* gentis custos Od. iv. 5. 4, 2. *genti* rem prolemque date C. S. 47.

Roscius. *Roscia* lex Epist. i. 4. 62.

Roscius (Q.) *doctus* Epist. ii. 4. 82.

Rubi. *Rubos* Sat. i. 5. 94.

Rufillus *pastillos* olet Sat. i. 2. 27. Sat. i. 4. 92.

Rupilius Rex (P.) *proscriptus* Sat. i. 7. 4.

Ruso (*Octavius*). *Rusonem* debitor aeris fugit Sat. i. 3. 86.

Rutuba. *Rutubae* *Fulvique* proelia Sat. ii. 8. 96.

S

Sabaea. *Sabaene* regibus Od. i. 29. 3.

Sabellus Epist. i. 46. 49. *Sabellis* pulsus Sat. ii. 4. 36. — *Sabella* anus Sat. i. 9. 49, 30. *carmina* Epod. 47. 28. *Sabellis* *ligonibus* Od. iii. 6. 38.

Sabinus. *Sabinis* *rigidis* Epist. ii. 4. 25. — *Sabina* dicta Od. i. 9. 8. *silva*

Od. i. 22. 9. *mulier* Epod. 2. 41. *vallis* Od. iii. 4. 47. *Sabino* agro Sat. ii. 7. 448. *Sabinos* (*montes*) in arduos tollor Od. iii. 4. 21, 22. *Sabinum* (sc. *vinum*) vile Od. i. 20. 4. *coelum* Epist. i. 4. 77. *Sabinis* (sc. *agris*) Od. ii. 48. 44.

Sabinus (*amicus Horatii*) *Sabinum* Epist. i. 5. 27.

Sagana Epod. 5. 26. Sat. i. 8. 25.

Salaminius *Teucer* Od. i. 45. 23.

Salamis. *Salamina* *Teucer* cum fugeter Od. i. 7. 21. *ambiguam* tellure novam futuram promisit *Apollo* ib. 29.

Salernum Epist. i. 45. 4.

Saliaris. *Saliare* *Numae* carmen Epist. ii. 4. 86. *Saliaribus* *dapibus* Od. i. 37. 2.

Salii. *neu* morem in *Saliū* sit requies *pedum* Od. i. 36. 42. *in* morem *Saliū* ter quatient *candido* *pede* *humum* Od. iv. 4. 28.

Sallustius (C. *Crispus*) Sat. i. 2. 48. *ad eum* Od. ii. 2.

Samius. *Samio* *Bathyllo* Epod. 44. 9.

Samnites Epist. ii. 2. 98.

Samos *concinna* Epist. i. 44. 2. *Romae* laudetur ib. 24?

Sapientia Epist. i. 3. 27.

Sappho *mascula* *pede* *Archiloebi* *Musam* temperat Epist. i. 49. 28. *querentem* *Aeoliis* *fidibus* *de* *puellis* *popularibus* Od. ii. 43. 24.

Sardes *Croesi* *regia* Epist. i. 41. 2.

Sardinia. *Sardiniae* *feracis* *opimas* *segetes* Od. i. 34. 4.

Sardus *Tigellius* Sat. i. 3. 3.

Sarmentus. *Sarmenti* *scurrae* Sat. i. 5. 52.

Satureianus. *Satureiano* *caballo* Sat. i. 6. 59.

Saturnalia Sat. ii. 3. 4, 5.

Saturnius *numerus* Epist. i. 4. 458.

Saturnus. *Saturni* *veteris* *dormus*

Od. ii. 12. 8, 9. Saturno impio Od. ii. 17. 22, 23. orte Od. i. 12. 50.

Satyr capripedi Od. ii. 19. 4. protervi Epist. ad Pis. 233. dicaces ib. 225. Satyrorum scriptor Epist. ii. 3. 235. Satyris adscriptis Liber sanos poëtas Epist. i. 19. 4. cum Satyris cbori Nympharum Od. i. 4. 34. — Satyrum moveri Epist. ii. 2. 125.

Scaeva (esse videtur Cassii Scaevae filius). ad eum Epist. i. 17.

Scaeva (homo prodigus). Scaevae nepoti Sat. ii. 1. 53.

Scamander. Scamandri parvi frigida flumina Epod. 13. 14.

Scauri. Scauros insigni Camena referam Od. i. 12. 37.

Scipiades. Scipiadae virtus Sat. ii. 1. 72.

Scopas Od. iv. 8. 6.

Scorpius formidolosus Od. ii. 17. 47.

Scylla Epist. ad Pis. 145.

Scytha bellicosus Od. ii. 11. 1. profugus Od. iv. 14. 42. cf. Od. i. 35. 9. Scythen gelidum Od. iv. 5. 25. Scythae arcu laso campis meditantur cedere Od. iii. 8. 23; 24. campestris Od. iii. 24. 9. superbi pctunt responsa C. S. 55.

Scythicus amnis Od. iii. 4. 36.

Sectanus Sat. i. 4. 112.

Sepele. Semeles Thebanae puer Od. i. 19. 2.

Semeleus Thyoneus Od. i. 17. 22.

Senecta instans Od. ii. 14. 3. tarda Sat. ii. 1. 57. tranquilla Sat. ii. 2. 88.

Septembris horis Epist. i. 16. 16.

Septicius Epist. i. 5. 26.

Septimius (T.) Epist. i. 9. 4. Septimium Epist. i. 5. 26. ad eum Od. ii. 6.

Seres Od. iii. 29. 27. Od. iv. 15. 23. Seras subiectos Orientis oris Od. i. 12. 55.

Sericus. Sericas sagittas Od. i. 29. 9.

Servius Sat. i. 10. 86. .

Sextilis Epist. i. 7. 2. Epist. i. 11. 19.

Sextius (L.) ad eum Od. i. 4.

Sibyllinus. Sibyllini versus C. S. 5.

Sicana. Sicana Aetna Epod. 17. 32, 33.

Sicula. Sicula unda Od. iii. 4. 28. cf. Od. iv. 4. 44. Siculum mare Od. ii. 12. 1. Siculi Epicarmi Epist. ii. 1. 58. poëtae (*Empedocles*) Epist. ad Pis. 463. tyranni Epist. i. 2. 58. Siculae dapes Od. iii. 1. 18. vaccae Od. ii. 16. 33, 34. Siculis fructibus Epist. i. 12. 1.

Sidonius. Sidonio astro Epist. i. 10. 26. Sidonii nautae Epod. 16. 61.

Silenus custos famulusque dei alumni Epist. ad Pis. 239.

Silvanus. Silvani horridi dumeta Od. iii. 29. 23. Silvanum piabant lacte Epist. ii. 1. 143. Silvane, tutor finium Epod. 2. 22.

Simo Epist. ii. 3. 238.

Simois lubricus Epod. 13. 14.

Sinuessanus. Sinuessanum Petrinum Epist. i. 5. 5.

Sirenes. desidia Siren Sat. ii. 3. 14. Sirenium voces Epist. i. 2. 23.

Sisenna Sat. i. 7. 8.

Sisyphus (*Aeoli filius*) damnatus longi laboris Od. ii. 14. 20. optat supremo collocare in monte saxum Epod. 17. 68. vafer Sat. ii. 3. 24.

Sisyphus (*nanus Antonii*) abortivus Sat. i. 3. 47.

Sithonii. Sithoniis monet non levis Evius Od. i. 18. 9. — Sithonia nive Od. iii. 26. 10.

Smyrna Epist. i. 11. 3.

Socraticus. Socraticam domum Od. i. 29. 14. Socraticae chartae Epist. ad Pis. 310. Socraticis sermonibus Od. iii. 24. 9.

Sol Oceano subest Od. iv. 5. 40. Solis ortus ab Hesperio cubili Od. iv. 15. 16.

Somnus fscilis Od. ii. 44. 8. lenis Od. iii. 1. 24.

Sophocles Epist. ii. 4. 463.

Soracte alta nive candidum Od. i. 9. 2.

Sosii fratres. Sosiorum punice Ep. i. 20. 2. Sosii Epist. ad Pis. 345.

Spartacus acer Epod. 46. 5. Spartacum vagantem Od. iii. 44. 49.

Spes Od. i. 35. 21.

Staberius Sat. ii. 3. 84. 89.

Stertinus Sst. ii. 3. 33. sapientum octavus ib. 296.

Stesichorus. Stesichori graves Camenae Od. iv. 9. 8.

Sthenelus sciens pugnae Od. i. 45. 24 non solus pugnavit Musis dicenda proelia Od. iv. 9. 20.

Stoicus. Stoici libelli Epod. 8. 5.

Stygius. Stygia unda Od. ii. 20. 8. Stygiis fluctibus Od. iv. 8. 25.

Styx. Od. i. 34. 40.

Suadela Epist. i. 6. 38.

Suburanus. Suburanae canes Epod. 5. 58.

Sulcius Sat. i. 4. 65.

Sulla (*L. Cornelius*). Sullae gener Sat. i. 2. 64.

Sulpicius. Sulpiciiis harreis Od. iv. 42. 48.

Surrentum amoenum Epist. i. 47. 52.

Surrentinus. Surrentina vina Sat. ii. 4. 55.

Sybaris Od. i. 8. 2.

Sygambri feroces Od. iv. 2. 36. caede gaudentes Od. iv. 44. 54.

Sylvanus tutor finium Epod. 2. 22. Sylvanum lacte piabant Epist. ii. 4. 443.

Syrtes aestuosas Od. i. 22. 5. barbaras Od. ii. 6. 3. Gaetulas Od. ii. 20. 45. exercitatas Nōtn Epod. 9. 34.

Syrus. Syra merce Od. i. 34. 42. Syrin malnabathro Od. ii. 7. 8.

Syrus (vulgare apud Comicos servi nomen) Sat. i. 6. 38.

Syrus (gladiator) Sst. ii. 6. 44.

T

Taenarius. Taenari invisi horrida sedes Od. iv. 34. 40.

Tanaïs (fluvius) discurs Od. iii. 29. 28. Tanaïn Od. iv. 45. 24.

Tanaïs (spadn quidam) Sat. i. 4. 405.

Tantalus a labris fugientia captat flumina sitiens Sat. i. 4. 48. egens semper benignae dapis Epod. 47. 66. Tantali genus Od. ii. 48. 37. Tantalum superbum ibid.

Tarentinus. Tarentino veneno Ep. ii. 4. 407.

Tarentum ad finem Italiae situm Sst. i. 6. 405. Lacedaemonium Od. iii. 5. 56. molle Sst. ii. 4. 34. imbellis Epist. i. 7. 45. Tarenti sacri custos Neptunus Od. i. 28. 29.

Tarpe (*Sp. Metius*). Meti iudicis aures Epist. ad Pis. 387. Tarpe iudice Epist. i. 40. 38.

Tarquinius Superbus, regno pulsus Sat. i. 6. 43. Tarquini Superbi fasces Od. i. 42. 35.

Tartarus. Tartaro Od. iii. 7. 47. Tartara habent Panthiden Od. i. 28. 40.

Taurus (*T. Statilius*) Epist. i. 5. 4. Teanum Epist. i. 4. 86.

Tecmessa. Tecmessae captivae forma movit dominum Od. ii. 4. 6.

Teius. Teium Anacreontem Epod. 44. 40. Teia fide Od. i. 47. 48.

Telamon. Telamone natus Od. ii. 4. 5. vid. *Ajax*.

Telegonus. Telegoni parricidae iuga Od. iii. 29. 8.

Telemachus proles patientis Ulyssaei Epist. i. 7. 40.

Telephus (Herculis ex Auge filius, Tenthrañtis patris adoptivi in Mysiae regno successor) pauper et exul Ep-

ad Pis. 96. movit nepotem Nereium Epod. 47. 8.

Telephus (iuvenis Graecus). Telephi cervix rosea Od. i. 13. 1. Telèphum occupavit lasciva puella Od. iv. 11. 23.

Tellus (*Terra*) iniecta monstris suis dolet Od. iii. 4. 73. spicea donet corona Cererem C. S. 29. Telluris iuvenes Od. ii. 42. 7.

Tempe Thessala Od. i. 7. 4. agitata Zephyris Od. iii. 1. 24. tollite laudibus Od. i. 21. 9.

Tempestas. Tempestatibus agna immolabitur Epod. 40. 24.

Terentius (*P.*) arte vincere dicitur Epist. ii. 1. 59. Terenti fabula Sat. i. 2. 20.

Teridates. Teridatem quid terreat Od. i. 26. 5.

Terminalis. Terminalibus festis Epod. 2. 59.

Terminus C. S. 27.

Terra vid. *Tellus*.

Teucer Salamina patremque cum fugeret Od. i. 7. 24. Salaminus Od. i. 15. 23. primusve tela Cydonio direxit arcu Od. iv. 9. 47. Teucrum non violavit (*Aiax*) Sat. ii. 3. 201. Teucro duce et auspice nil desperandum Od. i. 7. 27.

Teucer. Teucro pulvere Od. iv. 6. 12.

Thaliae Argivae fidicen doctor Phoebe Od. iv. 6. 25.

Thaliarchus. ad eum Od. i. 9.

Thebae Echioniae Od. iv. 4. 64. Thebarum rector Epist. i. 16. 74. Thebas Baccho insignes Od. i. 7. 3. Thebis Sat. ii. 5. 84. Epist. ii. 1. 213. Epist. ad Pis. 218.

Thebanus. Thebanae Semeles puer Od. i. 19. 2. arcis conditor Epist. ad Pis. 394. Thebanos modos Ep. i. 3. 13.

Theoninus. Theonino dente Epist. i. 18. 82.

Theseus non valet charo Pirithoo Lethae vincula abrumpere Od. iv. 7. 27.

Thespis Epist. ii. 1. 463. ignotum tragicæ genus invenisse Camenae dicitur et plaustris vexisse poemata Ep. ad Pis. 276.

Thessalus. Thessala Tempe Od. i. 7. 4. Thessalo victore Od. ii. 4. 10. Thessalâ voce Epod. 5. 45. Thessalos ignes Od. i. 10. 15. Thessala portenta Epist. ii. 2. 209. Thessalia venenis Od. i. 27. 24.

Thetis. Thetidis marinae filius Od. i. 8. 14. Od. iv. 6. 6. Thetide Dea natus Epod. 13. 12.

Thracâ, *Thrace* (*Thracia*) Epist. i. 46. 13. Epist. i. 3. 3. bello furiosa Od. ii. 46. 5. Thracen candidam nive Od. iii. 25. 10, 14.

Thracius. Thraciae animae lintea impellunt Od. iv. 12. 2. Thracio vento bacchante Od. i. 25. 14.

Thrax Epist. i. 18. 36. Thracum est pugnare acyphis Od. i. 27. 1, 2. impia pectora mollire Epod. 5. 13, 14. — Thrax gallina Sat. ii. 6. 44.

Threicius. Threicio Aquilone Epod. 13. 3. Orpheo Od. i. 24. 13.

Thressa Chloe Od. iii. 9. 9.

Thurinus. Thurini Orayti Od. iii. 9. 14.

Thyestes. Thyestae coena Epist. ad Pis. 94. Thyesten irae gravi exitio atravere Od. i. 46. 17.

Thyesteus. Thyesteas preces Epod. 5. 86.

Thyias concita tympano Od. iii. 45. 10. Thyiadas pervicaces Od. ii. 19. 9.

Thymus. Thyna merce Od. iii. 7. 3.

Thyoneus Semeleius cum Marte non confundet proelia Od. i. 17. 23.

Tiberinus lupus Sat. ii. 2. 31. Tiberino flumine Epist. i. 44. 4. Tiberinis undis Od. iii. 12. 6.

Tiberis flavus Od. iii. 3. 48. per
brumam Epist. i. 41. 19. Tiberim
Od. i. 29. 42. Sat. i. 9. 18. Sat. ii. 4.
8. flavum Od. i. 2. 13. Od. i. 8. 8.
reverti quis neget? Od. i. 29. 12. in
Tiberi stabit ib. id. 292.

Tiberius. Tiberi Sat. ii. 3. 473.

Tibullus vid. *Albius Tibullus*.

Tibur Argeo colore positum Od.
ii. 6. 5. supinum Od. iii. 4. 23. udum
Od. iii. 29. 6. fertile Od. iv. 3. 10.
vacuum Epist. i. 7. 45. Romae amem
Epist. i. 8. 42. Tiburis mite solum
Od. i. 48. 2. nvidi ripas Od. iv. 2.
31. tui densa umbra Od. i. 7. 21.
Tibure Romam amem Epist. i. 8. 42.
natum puerum Epist. ii. 2. 3.

Tiburis. Tiburte viâ Sat. i. 6. 408.
Tiburtia Picenis pomis cedent Sat.
ii. 4. 70.

Tigellus Sardus Sat. i. 3. 3. Tigell
cantoris morte Sat. i. 2. 3. Hermo-
genis Sat. i. 4. 72. Sat. i. 10. 80.
Tigelli Sat. i. 40. 90.

Tigris rapidus Od. iv. 14. 56.

Tillius Sat. i. 6. 24. et 107.

Timagenes. Timagenis aemula lin-
gua Epist. i. 49. 45.

Timor Od. iii. 46. 45. Od. iii. 4. 37.

Tiresias Sat. ii. 5. 4.

Tisiphone. Tisiphonen vocat altera
saevam Sat. i. 8. 34.

Titanes. Titanas impios Od. iii. 4.
43.

Tithonus remotus in auras Od. i.
28. 8. Tithonus longa minuit sene-
ctus Od. ii. 46. 30.

Titius Romana venturus in ora
Epist. i. 3. 9.

Tityos invito vultu risit Od. iii.
11. 24. raptor Od. iv. 6. 2. Tityi in-
continentis iecur Od. iii. 4. 77. Tityon
unda compescat Od. ii. 44. 8.

Torquatus (*L. Manlius*). Torquate
Epist. i. 5. 2. Torquato consule Epod.
12. 6. ad eum Od. iv. 7.

Transius iunior Sat. i. 2. 99.

Trebatius Testa (*C.*) ad eum Sat.
ii. 1.

Trebonius. Treboni fama non est
bella Sat. i. 4. 114.

Triquetrus. Triquetra praedia Sat.
ii. 6. 5.

Triumphus. Io Triumpho Epod. 9.
24. cf. Od. iv. 2. 49.

Triumviralis. Triumviralibus flagel-
lis Epod. 4. 41.

Trivium. Trivici villa Sat. i. 5. 79.

Troes. Troas male feriatos Od. iv.
6. 45.

Troia. Troiae Sat. ii. 5. 48. lacri-
mosa funera Od. i. 8. 14. iniqua castra
Od. i. 40. 15. avitae tecta Od. iii. 3.
60. alite lugubri fortuna tristi clade
iterabitur Od. iii. 3. 64. altae victor
Achilles Od. iv. 6. 3. domitor Epist.
i. 2. 49. captae post tempora Epist.
ad Pis. 141. Troiam canemus Od.
iv. 45. 31. ardentem C. S. 41. Troia
capta Sat. ii. 3. 194. de Troiae excidio
Nerei vaticinium Od. i. 15.

Troians. Troianum bellum Epist.
ad Pis. 147. Trolani belli scriptorem
Epist. i. 2. 4. Troiana tempora Od. i.
28. 44.

Troilus. Troilon impubem Od. ii.
9. 45.

Troius. Troia sacerdos Od. iii. 3.
32.

Tullius (*Serv.*) Tulli ante potesta-
tem Sat. i. 6. 9.

Tullius Hostilius dives Od. iv. 7.
45.

Tullus. Tullio consule Od. iii. 8.
12.

Turbo. Turbonis in armis Sat. ii.
3. 340.

Turcius Sat. ii. 4. 49.

Tusculum superni villa candens Ep.
4. 29.

Tuscus (vicus Romae). Tusci vici
turba impia Sat. ii. 3. 228.

Tuscus (amnis) Sat. ii. 2. 33. alveus Od. iii. 7. 28. Tuscum mare Epist. ii. 4. 202. Tuscis aequoribus Od. iv. 4. 24.

Tydidēs atrox Od. i. 15. 28. Tydiden Palhadi ope superis parem Od. i. 6. 46.

Tyndaridēs clarum sidus ab infimis quassas eripiunt aequoribus rates Od. iv. 8. 34. Tyndaridarum fortissima Sat. i. 4. 400.

Tyndaris. ad eam Od. i. 47.

Tyrphoeus Od. jii. 4. 53.

Tyrrhenus parens non te Penelopen difficilem procis genuit Od. iii. 40. 44. Tyrrhena regum progenies Od. iii. 29. 1. Tyrrhenum mare Od. i. 44. 6. Od. iii. 24. 4. aequor Od. iv. 43. 3. Tyrrhens sigilla Epist. ii. 2. 180.

Tyrtaeus mares animos in Martia bella versibus exacuit Epist. ad Pis. 402.

V

Vacuna, Vacunae sanum putre Ep. i. 40. 49.

Vala vid. *Numonius*.

Valerius vid. *Laevinus*.

Valgius Rufus (T.) Sat. i. 40. 82. ad eum Od. ii. 9.

Varia Epist. i. 44. 3.

Varius (L.) Sat. i. 5. 40. acer forte epos ducit Sat. i. 40. 44. probet haec Sat. i. 40. 84. ab Augusto liberaliter habitus est. Epist. ii. 4. 247. Vario Epist. ad Pis. 55. Varium Sat. i. 9. 23.

Varius cum Maecenste convivio Nasidieni interfuit Sat. ii. 8. 24.

Varro (P. Terentius) Sat. i. 40. 46.

Varus. ad eum Od. i. 48.

Vaticanus, Vaticani montis imago Od. i. 20. 7.

Veia exhaurebat humum ligonibus Epod. 5. 29.

Veianus latet abditus agro Epist. i. 4. 4.

Veiens. Veientis arvi emtor Epist. ii. 2. 467.

Veientanus. Veientisnum vinum Sat. ii. 3. 143.

Velabrum Sat. ii. 3. 229.

Velia Epist. i. 45. 4.

Velina Epist. i. 6. 52.

Venafranus. Venafranae olivae bacca Sat. ii. 4. 69. Venafranos agros Od. iii. 5. 55.

Venafrum. Venafrī cella Sat. ii. 8. 45. Venafro viridi bacca certat. Od. ii. 6. 46.

Venus Od. i. 43. 45. Od. iii. 46. 6. Cytherea ducit choros Od. i. 4. 5. decens Od. i. 48. 6. in me tota ruens Cyprum deseruit Od. i. 49. 9. ipsa hoc ridet Od. ii. 8. 43. dum favet Od. iii. 44. 50. quo fugia? Od. iv. 43. 47. perfidum ridens Od. iii. 27. 67. bene nummatum decorat Epist. i. 6. 38. Veneris praesidio ferox Od. i. 45. 43. sodali Od. iii. 48. 6. marinae laevum latus Od. iii. 26. 5. gratiae vocibus Od. iv. 6. 24. muneribus potens Od. iv. 10. 4. marinae mensem Aprilem Od. iv. 44. 45. almae progeniem Od. iv. 45. 32. clarus sanguis C. S. 50. Veneri sic visum Od. i. 33. 40. ingratis superbiam pone Od. iii. 40. 9. Venerem caneat Od. i. 32. 9. parabilem facilemque Sat. i. 2. 419. Venus intermissa bella moves Od. iv. 4. 4. regina Gnidi Paphique Od. i. 30. 4. laeta Od. iii. 21. 24. — Venus damnosa Epist. i. 48. 24. si prisca redit Od. iii. 9. 47. Veneris studiosa inventus Sat. ii. 5. 80. Veneri intentum Sat. i. 5. 84. Venerem destinat Od. iii. 43. 5. in Venerem tauri ruentis Od. ii. 5. 4. Venerem incertam rapientes Sat. i. 3. 409. eripuerunt anni Epist. ii. 2. 56. Venere concessa uti Sat. i. 4. 413. abstinuit puer Epist.

ad Pis. 414. — pro puella: Venus quae te cunque domat Od. i. 27. 44. melior Od. i. 33. 43. — *Venus* pro *venustas*, *sauvitas*: Venus haec ordinis erit Epist. ad Pis. 42. fabula nullius Veneris Epist. ad Pis. 320. — de bono talorum iactatu Od. ii. 7. 25.

Venusinus colonus Sat. ii. 1. 35. Venusinae silvae plectantur Od. i. 28. 26.

Ver. Veris comites Od. iv. 42. 4. Ver poterit Aestas interitura Od. iv. 7. 40.

Veritas nuda Od. i. 24. 7.

Vertumnus Sat. ii. 7. 44. Ep. i. 20. 4.

Vesperus Od. ii. 9. 40. Od. iii. 49. 26.

Vesta, Vestae templa Od. i. 2. 46. intra penetralia Epist. ii. 2. 44. ad Vestae ventum erat Sat. i. 9. 35. Vestae aeternae Od. iii. 5. 41. Vestam minus audientem carmina fatigent prece sanctae Virgines Od. i. 2. 28.

Vibidius Sat. ii. 8. 22. 33. 40. 80.

Victoria laeta Sat. i. 1. 8. velox Epist. i. 48. 64.

Villius in Fausta Sullae gener Sat. i. 2. 64.

Vindelici Drusum gerentem bella Rhaetis sub Alpibus videre Od. iv. 4. 48. expertes legis Latinae Od. iv. 44. 8.

Vinnius Fronto Asella (C.) ad eum Epist. i. 43.

Virgilius Maro (P.) Od. i. 3. 8. Sat. i. 5. 44. 48. Sat. i. 6. 55. ab Augusto donatur Sat. ii. 1. 246. ei Horatius carmina sua probari vult Sat. i. 40. 81. Virgilio molle et faecum annuere gaudentes rure Camenae Sat. i. 40. 44.

Virtus Od. ii. 2. 49. C. S. 58. Sat. ii. 3. 43. 95. Epist. i. 2. 47.

Viscus (Vibius). Viscum Sat. i. 9. 22. Viscorum uterque Sat. i. 10. 83.

Viscus Thurinus Sat. ii. 8. 20.

Visellius. Viselli socerum Sat. i. 4. 405.

Flabrae Epist. i. 44. 30.

Vlyxes quartae sit partis Sat. ii. 5. 400. Vlyxei duplicis cursus per mare Od. i. 6. 7. laboriosa cohors Epod. 46. 62. laboriosi remiges Epod. 47. 46. Ithacensis remigium vitiosum Epist. i. 6. 63. patientis proles Telemachus Epist. i. 7. 40. Vlyxem inclytum Sat. ii. 3. 497. ipsum ille (Atax) non violavit ib. 204. utile exemplar virtus nobis proposuit (Homerus) Epist. i. 2. 48.

Vmber aper Sat. ii. 4. 40.

Vmbrenus. Vmbreni sub nomine Sat. ii. 2. 433.

Vmmidius Sat. i. 4. 95.

Volcanerius scurra Sat. ii. 7. 45.

Volcanus dum ardens urit Cyclo-
pum officinas Od. i. 4. 8. avidus Od.
iii. 4. 58. Vulcano per veterem culi-
nam delapso Sat. i. 5. 74.

Voltur. Völture in Appulo Od. iii. 4. 9.

Voluptas emta dolore Epist. i. 2. 55. corrupta dolore Sat. i. 2. 39.

Voranus fur Sat. i. 8. 39.

Vstica. Vsticae cubantis saxa levia Od. i. 47. 41.

Vtios Epist. i. 20. 43.

Vultei *Mena* Epist. i. 7. 55. 64. Vultei ibid. 94.

X

Xanthias Phoeceus. ad eum Od. ii. 4.

Xanthus. Xantho amne Od. iv. 6. 26.

Z

Zephyri. Zephyris Epist. i. 7. 43. agitata Tempe Od. iii. 4. 24. frigora mitescunt Od. iv. 7. 9.

Zethus (frater Amphionis) Epist. i. 48. 42.

SECYNDI VOLVMINIS FINIS.

INDEX

CARMINVM QVAE IN HOC SECVNDO VOLVME
CONTINENTVR.

SATIRARVM LIBER PRIMVS.

SAT. I.	pag.	7
II.	"	16
III.	"	27
IV.	"	40
V.	"	52
VI.	"	61
VII.	"	71
VIII.	"	75
IX.	"	80
X.	"	86

LIBER SECVNDVS.

SAT. I.	pag.	98
II.	"	107
III.	"	121
IV.	"	151
V.	"	160
VI.	"	170
VII.	"	180
VIII.	"	191

EPISTOLARVM LIBER PRIMVS.

EPIST. I.	Ad Maccenatem	pag.	201
II.	Ad Lollium	"	214
III.	Ad Iulium Florum	"	220
IV.	Ad Albium Tibullum	"	223
V.	Ad Torquatum	"	225
VI.	Ad Numicium	"	228
VII.	Ad Maccenatem	"	234
VIII.	Ad Celsum Alb. novanum	"	243
IX.	Ad Claudium Neronem	"	245
X.	Ad Fuscum Aristium	"	246
XI.	Ad Bullatium	"	252
XII.	Ad Icclum	"	254
XIII.	Ad Vinium Asellam	"	258
XIV.	Ad villicum suum	"	260
XV.	Ad Numonium Valam	"	263
XVI.	Ad Quinctium	"	267
XVII.	Ad Scaevam	"	274
XVIII.	Ad Lollium	"	279
XX.	Ad Maccenatem	"	288
XIX.	Ad librum suum	"	294

LIBER SECVNDVS.

EPIST. I.	Ad Augustum	pag.	298
II.	Ad Iulium Florum	"	324
Epistola ad Pisones		"	346
Index verborum		"	397
Index nominum propriorum		"	582

(Familitate obscuro.)

